

רמב"ם הלכות ערכין סימן א.

פָּרַק ה' הַלְכָה י"ב מֵה' עֲרֵכִין. כָּל הַמְקַדֵּשׁ בְּהֵמָה בְּחַיִּיהָ בֵּין טְהוֹרָה בֵּין טְמֵאָה בֵּין קֹדֶשׁ
הַבַּיִת בֵּין קֹדֶשׁ מִזְבֵּחַ שְׁנֹפֶל בְּהֵן מוּם אוֹ תְּמִימָה הַרְאוּיָה לִיקָרֵב כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאָר הַרִי זוֹ
צָרִיכָה הַעֲמֵדָה בַּב"ד שְׁנֵאָמַר וְהַעֲמִיד אֶת הַבְּהֵמָה, לְפִיכָף אִם מָתָה הַבְּהֵמָה קוֹדֵם שְׂתַעֲרֹף
וְתַפְדָּה אֵין פּוֹדִין אוֹתָהּ אַחַר שְׂמֵתָה אֱלָא תִקְבֵּר, ע"כ.

והמל"מ שם מדייק מהאי לישנא שפתיב הרמב"ם קודם שתערף ותפדה, אלמא שהפדה
ג"כ צריכה להיות מחיים, אבל אם לא פדאה מחיים אעפ"י דהעמדה והערכה היתה
מחיים לא מהני, משום דבעינו הפדה ג"כ מחיים בשעת העמדה והערכה, דס"ל פהתוס'
במס' חולין קל"ה ע"א ד"ה וְהָא, ו"ל וא"ת וְלִימָא כְּשֶׁהַעֲמִיד וְהַעֲרִיף וְאִח"כ עֵבֶר וְגִזּוּ
וּפְדָה, וי"ל דבשעת פדיה בעינו העמדה והערכה, והינו דס"ל פהרמב"ם דהקא.

בְּרַם אֵיתָא בַּמַּס' מְעִילָה ט"ו ע"א אָמַר ר' יוֹחָנָן קֹדֶשִׁים שְׂמֵתוּ יֵצְאוּ מִיַּד מְעִילָה דְּבַר
תּוֹרָה, וּפְרִיף הַגְּמָרָא בְּמֵאֵי אֲנֻלְמָא בְּקֹדֶשׁ בְּדַה"ב אֲפִילוּ מָתוּ נְמִי לֹא יֵהָא אֱלָא דְאַקְדֻּשׁ
אַשְׁפָּה לְבַדְדָּה"ב מִי לִית בֵּיהּ מְעִילָה, וְהַקְּשָׁה שֵׁם רַבִּינוּ חַיִּים פְּהֵן מִי דְמִי אֲשַׁפָּה רְאוּיָה
לְפָדוֹת אֲבָל הָאֵי לָאו בְּרַ פְּדִיּוֹן הוּא דְלָאו בְּרַ הַעֲמֵדָה וְהַעֲרָכָה, וְסִרְיָן מִי לֹא עָסְקִינוּ
דְּהַעֲמִידָן מְחַיִּים וְלֹא הַסְפִיקוּן לְפָדוֹתָן מְחַיִּים עַד שְׂמֵתוּ עַכ"ל.

נִמְצָא דְפָלִיג בְּזָה עַל הַרְמַב"ם וְהַתּוֹס' דַּמַּס' חוֹלִין, וּס"ל דְלָא בְּעִינוּ שְׂיֵהָא אַף הַפְּדִיָּה
מְחַיִּים דְּסָגִי בְּהֵכִי אִם הַעֲמֵדָה וְהַעֲרָכָה גְּרִידָא הֵיטָה מְחַיִּים. וּמְצָאֵתִי לְהַשְׁעָה"מ פָּרַק י'
מֵה' בְּכּוֹרִים שֶׁכ' ו"ל וְנִרְאָה לִי לְהַבִּיא רְאִיָּה לְהַרְמַב"ם מֵהֵיכָא דְגְּרָסִינוּ בַּמַּס' בְּכּוֹרוֹת
דָּף ל"ב אָמַר רַב אֲשֵׁי מָנָא אֲמִינָא לֵה דְכַתִּיב וְהָיָה קוֹדֶשׁ הוּא וְתִמּוֹרְתוֹ כו', אֵימְתִי עוֹשֶׂה
תְּמוֹרָה מְחַיִּים אֵימְתִי אֵינוֹ נִגְאָל מְחַיִּים הָא לְאַחַר שְׁחִיטָה נִגְאָל, הָא בְּעִינוּ הַעֲמֵדָה
וְהַעֲרָכָה אֱלָא שְׂמַע מִינָהּ לֹא יִגְאָל לֹא יִמְכַר הוּא כו', וְהַשְׁתָּא אִם אֵיתָא דְכָל שְׁהַעֲמִיד
וְהַעֲרִיף מְחַיִּים יְכוּל לְפָדוֹתוֹ אַחַר שְׁחִיטָה, אֵימָא דְקָרָא הֵכִי קְאָמַר מְחַיִּים אֵינוֹ נִגְאָל הָא
לְאַחַר שְׁחִיטָה נִגְאָל, וְכַגּוֹן שְׂמַעְמִידוֹ וּמְעַרְיָכוּ מְחַיִּים וּפּוֹדְהוּ לְאַחַר שְׁחִיטָה, וְלַדְעָתִי זוֹ
רְאִיָּה עֲצוּמָה עַכ"ל.

אוּלַּם נִרְאָה לִי דְאֵין שׁוּם רְאִיָּה מֵהֵתָם, דְּאַפְשָׁר לוֹמַר הָא דְאָמַר רַבִּינוּ חַיִּים פְּהֵן דְּרִשְׁאֵי
אָדָם לְפָדוֹת לְאַחַר מֵיתָה ע"י הַעֲמֵדָה וְהַעֲרָכָה שְׁהֵיטָה מְחַיִּים, הֵנִי מִילֵי בְּגוֹנוֹנָא שְׂמַחַיִּים
הֵיטָה דִּין פְּדִיָּה, פְּלוּמַר דְּהָיָה יְכוּל לְפָדוֹת אֱלָא שְׂלֵא הַסְפִיק לְפָדוֹתָהּ, אֲבָל הֵיכָא דְמְחַיִּים
לֹא הֵיטָה בְּהַבְּהֵמָה דִּין פְּדִיָּה כִּי אִם לְאַחַר מֵיתָה בְּזָה לֹא מְהֵנִי לֵן וְלֹא מִיַּד בְּהָא שְׁהַעֲמִיד
וְהַעֲרִיף מְחַיִּים, דְּבַשְׁעָה זוֹ שְׁהַעֲרִיף כְּמָה שְׁנֵה בְּהֵמָה זוֹ לְפָדוֹתָהּ, פִּינֵן דְלָאו בַּת פְּדִיָּה הִיא
הָנּוּה כְּמוֹ שְׂמַעְרִיף דְּבָרִים בְּעֻלְמָא, דְּנִמְצָא דְבִזְמַן שְׁנַעֲשִׂית בַּת פְּדִיָּה לֹא הֵיטָה בַּת הַעֲמֵדָה
וְהַעֲרָכָה, וּבִזְמַן שְׁהַעֲמִיד וְהַעֲרִיף לֹא הֵיטָה בַּת פְּדִיָּה, דְּבַהֵי גְּוֹנוֹנָא גַּם רַבִּינוּ חַיִּים פְּהֵן
ס"ל דְלָא מְהֵנִי הַעֲמֵדָה וְהַעֲרָכָה דְמְחַיִּים, דְּמִשׁוּה"כ מְדִיִּיק בְּלִישְׁנֵיהּ שְׂלֵא הַסְפִיק לְפָדוֹתָהּ,
הַשְׁתָּא נִיחָא שְׁפִיר הַגְּמָרָא דַּמַּס' בְּכּוֹרוֹת דָּאָם נִאָמַר לֹא יִגְאָל מְחַיִּים מְשַׁמְעוֹתָא לֹא יְפָדָה,
דְּבַהֵי גְּוֹנוֹנָא גַּם לְאַחַר מֵיתָה לִיכָא דִּין פְּדִיָּה מְשׁוּם דְלָאו בַּת הַעֲמֵדָה וְהַעֲרָכָה הִיא, אִם
אֲפִילוּ הַעֲמִידָה וְהַעֲרִיכָה מְחַיִּים לֹא מְהֵנִי הַפְּדִיּוֹן לְאַחַר שְׁחִיטָה, פִּינֵן דְמְחַיִּים לֹא הֵיטָה
רִשְׁאֵי לְפָדוֹת מְדִינָא דְהַקְרָא דְלָא יִגְאָל, דְּהָנּוּה כְּמוֹ שְׁהַעֲרִיף דְּבָרִים בְּעֻלְמָא דְלֹא שְׁיִיף
לְפָדָה.

ועפי"ד יש לחקור בהא דאיתא במס' מנחות דף ק' ע"ב במתניתין, המנחות ונסכים שנטמאו עד שלא קדשו בכלי יש להם פדיון משקדשו בכלי אין להם פדיון, דמשתמע פשטא דמתניתין בתרי אנפי, אןפן הראשון המנחות ונסכים שנטמאו הנה הדין פכה, אם אותם המנחות ונסכים הטמאים עדיין לא קדשו בכלי יש להם פדיון, אבל אם אותם המנחות ונסכים אחר שנטמאו קדשו בכלי שרת אין להם פדיון דהפלי שרת מקדשים גם את הטמאים, אןפן השני המנחות ונסכים שנטמאו עד שלא קדשו בכלי יש להם פדיון אבל אם נטמאו אחר שקדשו בכלי אין להם פדיון, כלומר דבשעה שיירדו לתוך הכלי היו פשרים אלא שנטמאו אחר שנתנום בכלי, וכהאי גוונא איתא לקמן בגמרא דמכלי שרת לא אשפחן דמיפרק, ופירש"י ו"ל דאפילו בהמה שנאמר בה פדיון לאחר שקדשה בכלי שרת כגון ששחט לא אשפחן בה פדיון עכ"ל, ג"כ יש לחקור אם רש"י מפרש מתניתין שנטמאו קודם שנתנם בכלי שרת עפ"י אןפן הראשון, א"כ דברי רש"י ג"כ איתא הכי דגבי בהמה אם נפל בה מום ושחטה אח"כ לא אשפחן בה פדיון דהספין שהוא כלי שרת מקדשה שלא תהא נפדית אף אם נפל המום בה קודם שחיטה, או דמפרש רש"י כאןפן השני דמנחות ונסכים נטמאו אחר שקדשו בכלי שרת, דכמו כן גבי בהמה שנפל בה מום לאחר ששחטה דלא מהני פדיון, דליתא ברש"י שום הכרעה איה דעתו בפירושו דמתניתין אם כאןפן הראשון או השני שנתבאר אף הא דמביא רש"י ראיה מבהמה דלאחר ששחטה לא מהני בה פדיון למנחות ונסכים, כפר הקשו האחרונים איזה דמיון דילמא בהמה היינו טעמא דלא מהני פדיון משום דקיימ"ל קדשי מזבח בעי העמדה והערכה כדאיתא במס' תמורה דף ל"ב וכדפסק הרמב"ם בפ"ה מה' ערכין הלכה י"ב פרבנו, אבל מנחות ונסכים דלא בעי העמדה והערכה אפשר דמהני פדיון אף לאחר שקדשו בכלי שרת, אולם לכאורה אם נפרש כאןפן הראשון דהמום נפל בהמה קודם ששחטה, דכהאי גוונא יפרש במתניתין שנטמאו קודם שנתנו בכלי שרת, אפשר ליישב דברי רש"י, דבהמה לא מהני פדיון לאחר ששחטה אף אם העמיד והעריף מחיים, וס"ל פרבינו חיים פהו דבכהאי גוונא מהני פדיון לאחר מיתה, אבל בהאי גוונא שאם שחט אח"כ בספין פלי שרת לא מהני פדיון אף אם היתה העמדה והערכה מחיים, אולם אם נפרש את דברי רש"י כאןפן השני שבארתי, דהמתניתין מייירי שנטמאו אחר שקדשו בכלי שרת, וכמו כן דברי רש"י שהמום נפל בהמה אחר ששחטה, הא בהאי גוונא ליכא לתרץ שהעמדה והערכה היתה מחיים, דהא פיון דמחיים היתה תמימה ולא היתה בה דין פדיה, הא בארתי לעיל דגם רבינו חיים פהו מודה דלא מהני העמדה והערכה דמעיקרא דהנה כמו שהעריף מילתא אחריתא ואין שייך לפדיה, א"כ שוב קושיא מאי דמייתי רש"י ראיה מבהמה אנסכים ומנחות, דשאני בהמה דבעי העמדה והערכה לפיכך לא מהני בה פדיון ולא משום דקדשה בכלי שרת.

ונראה לי דבע"כ צריכין אנו לפרש דעת רש"י כאןפן השני דכוננתו דבהמה לא אשפחן דמיפרק אם נפל מום בהמה לאחר ששחטה, דאם כוננת רש"י שנפל בה מום קודם ששחטה ועבר ושחטה דכהאי גוונא לא מצינו דמהני פדיון, הרי גמרא מפורשת במס' מעילה דף י"ט ע"ב קדשי מזבח תמימין ונעשו בעלי מומין ועבר ושחטן רבי אומר יקברו ונחכמים אומרים יפדו והלכה כחכמים, אלמא מזה דכוננת רש"י אם נפל בה מום לאחר ששחטה, וכמו כן מפרש המתניתין המנחות ונסכים משקדשו בכלי כלו' שנטמאו אחר

שְׁקִדְשׁוֹ בְּכָלִי עוֹד יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִהָא דְאִיתָא בְּמִס' זְבָחִים דְּרַף פ"ז ע"א, בְּעָא מִיְנִיָּה ר"ל מר"י כְּלִי שְׁרֵת מֵהוּ שְׁיִקְדְּשׁוּ אֶת הַפְּסוּלִין, א"ל תְּנִיתוּהוּ כְּשֵׁם שְׁהַמְזַבְּחַ וְהַכְּבֹשׁ מְקַדְּשִׁין אֶת הָרְאוּי לְהוֹן כְּרַף פְּלִים מְקַדְּשִׁים, וּפִירֵשׁ"י וְז"ל הוּא סֶבֶר לְעִנְיָן פְּדִיּוֹן קָא מִיְבַעְיָא לִיה, כְּגוֹן מְנַחָה טְמֵאָה שְׁקִדְשָׁה בְּכָלִי שְׁרֵת מִי קְדֻשָׁה קְדוּשַׁת הַגּוֹף וְלֹא נִפְקָא לְהוּ לְחוּלִין דְּקְדֻשָׁה כְּלִי אַעפ"י שְׁהִיא טְמֵאָה, אוֹ לֹא קְדֻשָׁה, וְתַנּוּן בְּמִס' מְנַחֳתוֹת ק' ע"ב הַמְּנַחֳתוֹת וְנִסְכִּים שְׁנֻטְמָאוּ יֵשׁ לְהוֹן פְּדִיּוֹן, וְאִם מְשֻׁקְדְּשׁוּ בְּכָלִי נְטֵמָאוּ אִין לְהֵם פְּדִיּוֹן עכ"ל, כְּלוּמַר דְּאִין לְפִשְׁטָא מִמְתַּנְי' דְּמְנַחֳתוֹת דְּכָלִי שְׁרֵת מְקַדְּשִׁין אֶת הַטְּמֵאִים, דְּהֵתָם אִיְיָרִי שְׁנֻטְמָאוּ לְאַחַר שְׁקִדְשׁוֹ בְּכָלִי שְׁרֵת דִּירְדוּ לְכָלִי שְׁרֵת כְּשִׁהִי טְהוּרִים הָרִי חֲזִינָן בְּהִקְיָא מְרַש"י דְּזְבָחִים שְׁמִפְרָשׁ אֶת מִתְּנִיתִין דְּמְנַחֳתוֹת כְּאִנְפֹּן הַשְּׁנִי שְׁנֻטְמָאוּ אַחַר שְׁקִדְשׁוֹ בְּכָלִי שְׁרֵת, דְּכִמוּ כֹן כְּוֹנֵת רַש"י בְּמְנַחֳתוֹת בְּבִהְמָה שְׁנַפְל בָּהּ מוּם לְאַחַר שְׁשַׁחְטָהּ דְּבִהֵי גְוֹנָא לֹא אֲשַׁכְּחֵן דְּמִיְפְּרָק.

ובלא"ה אי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ שְׁנַפְל בָּהּ מוּם קוֹדֵם שְׁשַׁחְטָהּ וְהַסְפִּין מְקַדְּשׁ לְבַע"מ, וְלִדְמוּתֵי לְדִין זֶה מְנַחֳתוֹת וְנִסְכִּים שְׁנֻטְמָאוּ קוֹדֵם שְׁנֻטְקְדְּשׁוּ בְּכָלִי שְׁרֵת, דְּגַם הַסְּבָרָא נוּטָה שְׁלֵא יִקְדֵשׁ הַסְּפִין הַכְּלִי שְׁרֵת אֶת בַּע"מ, דְּבִשְׁלֵמָא גְבִי מְנַחֳתוֹת וְנִסְכִּים עַד שְׁלֵא קְדְּשׁוּ בְּכָלִי הָרִי הֵם קְדוּשַׁת דְּמִים דְּשִׁמוּאֵל סוּבֵר דְּאֵף תְּמִימִים נִפְדִּים, עַלִּיָּהּ שְׁיִיף לְמִימַר דַּע"י שְׁקִדְשׁוֹ בְּכָלִי נַעֲשׂוּ קְדוּשַׁת הַגּוֹף וְלֹא מְהַי פְּדִיּוֹן, אֲבָל בְּהַמַּת קְדֻשִׁים הָרִי תְּמִיד קְדוּשַׁת הַגּוֹף הִיא וְטָרַם הִיא בַּעֲלַת מוּם וְלִית בָּהּ דִּין פְּדִיָּה, וְהַמוּם בָּא וְמִסְלַק אֶת קְדוּשַׁת הַגּוֹף שְׁהִיתָה בָּהּ לְעִנְיָן פְּדִיּוֹן, וְאִם בְּכַח הַדִּין לְסַלֵּק אֶת קְדוּשַׁת הַגּוֹף לְגַבִּי דִּין פְּדִיּוֹן וְרַשְׁאִי לְפָדוּתָהּ, כַּש"כ שְׁיֵשׁ פַּח הַדִּין בְּהַמוּם לְפַעוּל שְׁלֵא תַחוּל עַלָּה קְדוּשַׁת הַגּוֹף, וְק"ו וְמָה שְׁיֵשׁ בְּמוּם לְהַפְקִיעַ מְקַדְּשַׁת הַגּוֹף לְגַבִּי פְּדִיּוֹן, כַּש"כ שְׁיֵשׁ בָּהּ מוּם לְפַעוּל שְׁלֵא יַחוּל שׁוּם קְדוּשַׁת הַגּוֹף ע"י הַסְּפִין שְׁהוּא כְּלִי שְׁרֵת, לְפִיכָף בַּע"כ עַלִּינוּ לְפָרֵשׁ כְּוֹנֵת רַש"י דְּמְנַחֳתוֹת שְׁהַמוּם נָפַל בְּבִהְמָה לְאַחַר שְׁשַׁחְטָהּ, וְכִמוּ כֹן מִתְּנִיתִין שְׁהַמְּנַחֳתוֹת וְנִסְכִּים נְטֵמָאוּ לְאַחַר שְׁבָאוּ לְכָלִי שְׁרֵת לֹא מְהַי פְּדִיּוֹן כְּמוֹ בְּבִהְמָה, וְהָא דְּבִבְהַמָּה הָא צָרִיף הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה מִשָּׂא"כ בְּמְנַחֳתוֹת וְנִסְכִּים, אֶפְשָׁר דְּאִזְלָא אֵלֶיכָא דַּמ"ד דְּלֹא בְּעֵי הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה.

ואפתי יש להקשות מהא דאיתא במס' ב"ק ע"ו ע"א גַּבִּי הַקְּדֻשׁ מִבֵּית הַבְּעָלִים וְטַבַּח ר"ש אוֹמַר חֲזִיב דו"ה, וּפְרִיף הַגְּמָרָא אַמַּאי חֲזִיב הָא שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּיָה הִיא וְלֹא שְׁמָה שְׁחִיטָה, וְהַקְּשׁוּ שָׁם הַתּוֹס' אַמַּאי הָרִי הִנֵּה יָכוֹל לְפָדוּת, וּמִסְקִי לְתַרְץ וְז"ל וי"ל דְּמוּם שְׁהוּא מְחִיבִים חֲזִיב מוּם לְפָדוּת עַל יָדוֹ, אֲבָל מוּם דְּלְאַחַר מִיתָה לֹא חֲזִיב מוּם, כְּדִתְנִיָּא בְּסוּף תְּמוּרָה דְּרַף ל"ג מִתּוֹ תְּמִימִים יִקְבְּרוּ בַּעֲלֵי מוּמִין יִפְדּוּ דְּלֹא בְּעֵי הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, וְאִפִּי"ה תְּמִימִים יִקְבְּרוּ עִי"ש, לְפִי"ז שׁוּב קְשִׁיָּא מְנָא לִיה לְרַש"י דְּהָא דְּנָפַל בְּבִהְמָה מוּם לְאַחַר שְׁחִיטָה דְּלֹא מְהַי פְּדִיּוֹן, הִנֵּה טַעְמָא מְשׁוּם דְּנִתְקַדְּשָׁה ע"י הַסְּפִין, דְּיִלְמָא טַעְמָא מְשׁוּם דְּלִיכָא מוּם לְאַחַר שְׁחִיטָה כְּמוֹ דְּלִיכָא דִּין מוּם לְאַחַר מִיתָה, דְּבִהֵי גְוֹנָא לִיכָא שׁוּם דְּמִיּוֹן לְמְנַחֳתוֹת וְנִסְכִּים דְּהָא דִּין טְוִמָּאָה אִיכָא לְאַחַר דְּנִתְחִי לְכָלִי שְׁרֵת.

בְּרַם יֵשׁ לְתַרְץ עַפ"י מַאי דְּאִיתָא בְּמִס' מְעִילָה דְּרַף ב' ע"א קְדֻשֵׁי קְדֻשִׁים שְׁשַׁחְטוּן בְּדְרוּם מוּעֵלִין בְּהוֹן, וּפְרִיף הַגְּמָרָא פְּשִׁיטָא מְשׁוּם דְּשְׁחִיטָתוֹן בְּדְרוּם אֶפְקִינוּן מִיְדֵי מְעִילָה, וּמְשַׁנֵּי מֵהוּ דְּמִימָא דְּכִמָּאן דְּחִנְקִינוּן דְּמִי קַמ"ל, וּפִירֵשׁ"י וְז"ל דְּהִנֵּה אִמְיָא דְּלִיָּהּוּ פְּקַדְּשִׁים

שמתו דינצאו מידי מעילה דלא תזו לא לגבוה ולא להדיוט, דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, אלמא דרש"י סובר דגם קדשים שמתו הנה מהני פדיון אי לאו טעמא דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, משום דס"ל דהמיתה גופה הנה חשיב מום פדי לפדות על ידו דיש מום לאחר מיתה, א"כ אפשר לומר דרש"י לשיטתו אגיל דגבי נפל מום לאחר שחיטה הנה ג"כ מום לפדות על ידו דכמו דאיכא מום ע"י מיתה או לאחר מיתה כמו כן איכא מום לענגן פדיה אף לאחר שחיטה, והכא לאו לאכילת פלבים, דלאחר שחיטה אם פודה עומד לאכילת אדם, אלא אמאי לא מהני פדיון הנה טעמא רק משום דכבר נתקדשה ע"י הספין כדפירש רש"י ומדמי שפיר למנחות ונסכים כדנתבאר.

סימן ב.

פרק ה' מה' ערכין הלכה ט"ז י"ז י"ח היתה בהמה בעלת מום שאינה ראויה ליקרב והקדיש אבר מאברה בין שהנשמה תלויה בו בין כו' לא נתקדש אלא אותו אבר בלבד כו' במה דברים אמורים בקדשי מזבח אבל בקדשי בידק הבית האומר ראש חמור זה כו' הואיל והוא דבר שהנשמה תלויה בו הרי זה חייב בדמי פולה, ע"כ.

והשעה"מ שם פירש בזה שמהסוגיא דריש פ"ק דערכין דף ד' מתבאר פדברי הרמב"ם דקדשי בדה"ב חמירי מקדשי מזבח, דבקדשי מזבח מקדיש אבר של בעל מום אין להקדש אלא דמי אותו אבר בלבד, ואפילו אבר שהנשמה תלויה בו, ואילו בקדשי בדה"ב פשטה קדושה בכולה וחיוב ליתן דמי פולה, וטעמא דרבינו ז"ל משום דכל הקדש בדה"ב קדושת דמים הוא, וכיון שהקדיש דבר שהנשמה תלויה בו הנה פאילו הקדיש פולה שכל דמיה תלויים באותו דבר, ומסיק להקשות א"כ מהאי טעמא נמי במקדיש בעל מום למזבח פיון דקדושת דמים הוא הו"ל למימר דפשטה קדושה בכולה, ומה ראה על פכה לחלק ביניהם, דהא קדשו בדה"ב וקדשו בעל מום שניהם קדושת דמים הם ושקולים הן בכל התורה פולה.

ותירץ בזה שאני מקדיש לבדה"ב פיון דליכא שום עבירה בהקדשו אמרינו שפיר פשטה קדושה בכולה, אבל מקדיש אבר של בעל מום למזבח, דקיי"ל המקדיש בע"מ למזבח עובר בלא תעשה פדאימת ברמב"ם פ"א מאיסורי מזבח, וכדאימת בריש פירקין דמס' תמורה דפרידשם הגמרא לרבא שפובר אי עביד לא מהני אמאי מקדיש בע"מ מהני הקדשו, ומשני דגלי לן קרא לא ירצה רצוי הוא דלא מרצה הא מיקדש קדשי, והשתא פיון דאיכא עבירה בהקדשו וכל עיקרא דחל הקדשו הוא מדגלי לן קרא, יש לומר רק תפיסת מועט דאין להקדש אלא אותו אבר בלבד שהקדשו בפיו, דסגי לומר בהקדש בעבירה דהנה הקדש גרוע שיהא קדוש רק אותו אבר שהקדיש, אבל לא להתפשט יותר משקדשי בפיו, דבהאי גוונא דאיכא עבירה בהקדשו לא אמרינו פשטה קדושה בכולה אולם הקשו האחרונים על השעה"מ מהא דאימת במס' תמורה דף י' אמר ר' יוסי והלא במקדשין האומר רגלה של זו עולה פולה עולה, אף כשאמר רגלה של זו פחת זו תהא פולה תמורה תחתייה, ולפי דבריו הא אין שום דמיון מוקדשין לתמורה דגבי מוקדשין ליכא עבירה בהקדשו, משא"כ בתמורה דאיכא לאו דלא ימיר, והיכא דאיכא עבירה הא לדידיה לא אמרינו דינא דפשטה קדושה בכולה.

ונ"ל לתרץ דלא דמי עבירה דמקדיש בע"מ לעבירה דתמורה, דבעבירה דתמורה גם השעה"מ יספור דשייך בה דינא דפשיטא קדושה בכולה, דמקדיש בע"מ למזבח הרי העבירה בעצם חלות הקדושה על הבע"מ למזבח, וכדאיתא במס' תמורה דף ז' ע"א דמקדיש בע"מ למזבח לקי משום דבזיא להקדש, הילכך בכהאי גוונא אמר שפיר השעה"מ דלא אמרינו פשיטה בכולה, דסגי שתהא חלה במאי דהקדיש בפיו ותו לא, אבל מימר הא בקדושת הבהמה שמימר תחטיה ליכא שום עבירה, דמהיכא תיתי לן לומר דאיכא עבירה לעשות מבהמה תמימה דחולין להקדש אדרבה מצנה הוא דקא עביד, אלא עיקר העבירה לאו בחלות הקדושה כי אם בעצם דיבורו גרידא, דאינו רשאי לומר זו תמורת זו, וכיון שפכר עבר והוציא בפיו לשון תמורתו, הרי אח"כ מה שתמורתו נעשה קודש בהא ליכא שום עבירה, נמצא דהעבלי זו דתמורה הנה כמו עגנו צדדי שההקדש בא ע"י שפכר מעיקרא עבירה בלי שום שזיכות לחלות ההקדש, לפי"ז אם המיר אבר אחד בתור זו תחת זו והאבר נעשה קודש ודאי דאיכא למימר דפשיטה הקדושה בכולה, אף לפי"ד הא דר' יוסי גמר תמורה מקדשים לגבי פשיטה קדושה בכולה, בע"כ צריך לומר דגמר במימר תמימה כגון אבר של בהמה תמימה של חולין בבהמת הקדש, דאי במימר אבר של בהמת בע"מ הרי שוב איכא עבירה בעצם חלות הקדושה דהא מקדיש בע"מ, דמה לי אם מקדיש בע"מ מתחלה, או מקדיש בע"מ ע"י מימר, אמנם המנה"ח רפ"ה מפרש דכהאי גוונא ילקה רק משום איסור תמורה ולא משום מקדיש בע"מ אבל איסורא ודאי איכא, ועיין לקמן בספרי פ"א מאיסורי מזבח שפארתי שם עגנו זה בארובה, ודברי ר' יוסי אלא אתמורת תמימה דליכא עבירה בחלות הקדושה כדבארתי ועוד עדיפא יש לתרץ את דברי השעה"מ עפ"י מאי דחקרתי בס' דברי ירוחם סימן ס"א בהאי דינא דפשיטה קדושה בכולה, אם אמרינו אדם שהקדיש בהמה חציה דעתו אינו אלא להקדיש חציה, רק דהתורה אמרה לנו במתפשט בכולה נגד רצונו, או דילמא התורה אמרה דעת של אדם דאם הקדיש חציה ודאי דדעתו היתה אפולה, ואם עומד וצונח שלא היתה דעתו אפולה אין מאמינין לו, והבאתי שם את הרשב"א במס' קידושין דף ז' וז"ל התם בהמה הכא דעת אחרת תמיהה לי ה"נ כבהמה פיון דאיהי מקבלה קדושי דעתה שיפשוטו קידושין דכולה ומי מעכב עכ"ל אלמא שהרשב"א סובר טעמא דפשיטה קדושה בכולה משום דהתורה ירדה לסוף דעתו של אדם, דאם מקדיש חציה או אבר שהנשמה תלויה בו דעתיה אפוליה לפי"ז ההסבר פשוט, דהני מימי דאמרינו שדעת המקדיש היתה אפולה, היכא דליכא שום עבירה בחלות הקדושה, אבל היכא דאיכא עבירה כגון במקדיש בע"מ למזבח ודאי דלא היתה בדעתיה אפוליה, ואין לנו אלא מה שהוציא בפיו בהדיא, ברם כמה דברים אמורים היכא דהעבירה בחלות הקדושה אבל היכא דבחלות הקדושה ליכא שום עבירה כגון ממיר חולין בהקדש, רק העבירה באמירתו גרידא וכיון שפכר הוציא בפיו אבר זה דחולין תמורת זו, והשאילה אם דעתו אפולה ודאי שפיר דאמרינו דעתיה אפולה דחלות הקדושה בכולא ליכא שום עבירה.

ועפ"י דברי הרשב"א האמור לעיל דפשיטה קדושה בכולה הנה משום דדעתיה אפוליה, יש ליישב מאי דהקשה המקנה למס' קידושין דף ז' ע"א, וז"ל הא לא דמיא אלא להא דאמר ר' יוחנן בהמה של שני שותפים הקדיש חציה וחסר ולקחה והקדישה, משמע דאם לא הקדישה לא אמרינו דכיון שלקחה ונעשה שלו ממילא תתפשט הקדושה בכולה,

ולכאורה הנה נראה דהטעם הוא דהנה קדושה דחוייה, כיון דמעיקרא לא היתה בהמה זו ראויה למזבח, הילכך לא אמרינן דכשלקחה מתפשט קדושה בכולה, אף זה אינו, דהא פתב הרמב"ם בפ"ק ט"ו מה' מעה"ק הלכה ד' בהמת השותפין שהקדיש אחד מהן חציה וחסר ולקחה חציה האחרת והקדישה ה"ז קדושה וקרבנה, הרידס"ל דאין נדחה ואפי"ה פתב דוקא שהקדישה אח"כ, על פירוש משום דסבירא ליה דאין לחלק בין קדושה דחוייה לקדושה גמורה, כיון שאינו יכול להתפשט בשעת הקדש אינו פלוג עכ"ל, עיקר פונדיתו דאמנם ליכא חסרון דחויי כדס"ל בעלי חיים אין נידחים, אולם הטעם כיון דבשעה שהקדיש לא היתה יכולה להתפשט טרם שלקח החציה השניה, א"כ אף לאחר שלקחה לא קדשה אם לא שחזר שוב והקדיש את חלקו שקנה זהו תוכנו עיי"ש.

ברם אפתי קשה להבין, אם גלפינו מקרא דכל אשר בבהמה דפשטה קדושה בכולה הפנויה היא דאם אדם מקדיש חצי בהמה אמרה התורה הדין שמתפשט בכולה, רק מאי דלא חלה בכולה משום חלק של חבירו המעכב על ידו, דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, סוכ"ס אחרי דלקחה ונעשה שלו גם חלק השני אמאי לא תתפשט בכולה, מאי איכפת לן שבאותה שעה שהקדישה לא חל ההקדש על החציה השניה, אולם הרי החצי הראשון כבר נעשה הקדש, והדין של התורה הוא שמתפשט בכולה, א"כ אמאי בעי שוב להקדיש בפיו החציה השניה, אבל לפי"ד עפ"י הרשב"א ניחא דלאו הדין הוא שממילא מתפשט בכולה, אלא הטעם שפך אמדה התורה שדעת המקדיש היתה אפולה הני מילי דבשעה שהקדיש חציה הנה הבהמה פולה שלו, אבל בנדון של שני שותפים ודאי לא היתה דעתו כי אם על חציה שלו, אבל מעולם לא היתה דעתו על חלק השני שאינו שלו, הילכך פשוטו וקחו בעינו שיקדיש בפיו גם חלק השני, ואם לאו הנה חציה קודש וחציה חולין אולם איתא במס' גיטין דף מ"ג ע"ב תוד"ה גמרו קידושי ראשון, הקשו התוס' וז"ל והא דאמרינן בפ"ק דקידושין ז' ע"א בהמה של שני שותפים הקדיש חציה וחסר ולקחה והקדיש חציה כו' הא לא הקדישה לא גמרו וכו' עכ"ל עיי"ש, התם אתיא שפיר קושית התוס' משום דדמי אהדדי, דחציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה, דבאותה שעה שקדשה ודאי דלא היתה דעתו אפולה דהא חציה שפחה היא, ואפי"ה כיון שנשתחררה אח"כ אמרינן גמרו קידושי ראשון, אמאי גבי בהמה של שני שותפין לא אמרינן הכי אלא בעינו שייחזור ויקדיש, דהא כמו גבי בהמה של שני שותפין אמרינן שלא היתה דעתיה אפולה ובעינו שייחזור ויקדיש ולא אמרינן גמרו ההקדש לאחר שלקח החצי השני, ה"נ אמאי אמרינן גמרו קידושי ראשון, ברם תירצו שפיר שאני בהמה של שני שותפין אמרינן שפיר דעתיה רק אחציה דאיכא חלות הקדש גם בחציה, אבל גבי אשה ודאי דעתיה אפולה כיון דחציה לאו פלוג הוא ואפולה אי אפשר, מיהא דיבורו מיתלי תלי וקיימא וכי הדר משפח רוחא דליחול הקידושין חלין וגמרו קידושי ראשון ועולה ג"כ שפיר עפ"י דברי הרשב"א כדבארתי.

וכהאי גוונא יש לבאר הא דאיתא במס' תמורה דף י"א ע"א, תניא אידך השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבע חי נאכלת לכל אדם ונאכלין בכל מקום ואין נאכלין בעזרה, ומזקים לה הגמרא דהברייתא ס"ל דקדושה חל על העוברין, והא דלא קדוש משום דאיירי בהקדיש ואח"כ נתעברה דנולדות קדשים בהנונייתו הו קדושים כשהו נולדים ולא במעי אמן הואיל דבקדושתיה דנולד מפת האם קא אתי, כדאיתא בקרא רק קדושה אשר

יהיו לה אלו הוולדות, אבל במקדיש מעוברת איתא שם עוד ברייתא דהולד קדוש לאלתר
ואם מצא בה בן ד' חי אינה נאכלת אלא לפהנים, דבהאי גוונא לא מיקרי וולד קדשים
כי הוולד קדוש מצד עצמו בשעה שהקדיש את האם ע"ש.

ולכאורה יש להקשות פיון דקיי"ל פשטה קדושה בכולה, א"כ אמנם פשהקדיש את
הבהמה עדיין לא נתעברה, אבל אח"כ פשנתעברה תחיל הקדושה על הוולד משום דינא
דפשטה קדושה בכולה, נחזי אנו פיון דסבירא לו קדושה חלה על העוברין מה לי אם
הוא הקדיש בפיו את הוולד, או שנתקדש ע"י שמעיקרא הקדיש את הבהמה וחיילה
הקדושה על האם, ואם נתעברה אח"כ פשטה הקדושה אף על הוולד, דבהאי גוונא
קדושת הוולד לאו מפח האם כי אם קדושה בפני עצמה מצד הדין דפשטה בכולה, ולא
הנה בגדר וולדות קדשים דבעינו לומר בהוייתו הו קדושים, אלא צריך להיות הוולד
קדוש כמו במקדיש את הבהמה אחר שנתעברה, דכמו התם הוולד קדוש מצד שהוא
הקדיש בהדיא את הוולד, כמו כן בגדון דידן קדוש הוולד משום שהתורה הקדיש ע"י
דינא דפשטה בכולה אולם לפי"ד עפ"י הרשב"א ניחא שפיר דודאי לא היתה בדעתו
להקדיש את הוולד שלא היה בעולם בשעה שהקדיש את האם, הילכך פשבא אח"כ
הוולד בעולם הנה הקדושה רק מפח האם דמתקריא וולד קדשים דלא קדוש רק
בהווייתו, ואם גבי בהמה של שני שותפים אמרינן דלא היתה דעתו אחציה השניה משום
דאינו שלו אעפ"י שהיה בעולם, כש"כ בנ"ד דלא היה הוולד לגמרי בעולם ודאי שלא
היתה בדעתו על הוולד להקדיש.

אמנם בלא"ה אין שום קושיא, דהא אוקמינן את הברייתא דס"ל קדושה חלה על העוברין
כר' יוחנן, והא מסיק שם הגמרא דטעמא דקדושה חלה על העוברין הנה משום דעובר
לאו ירף אמו הוא הוא, ואם לאו ירף אמו לא שייך פשטה בכולה מאם על הוולד, דהוי
מילי בגורף אחד אבל לא בשני גופים, דהכי איתא במס' תמורה כ"ה ע"א דר' יוחנן סובר
קדושה חלה על העוברין, ואם הפריש חטאת מעוברת רצה בה מתכפר רצה בוולדה
מתכפר וכו', מאי טעמא קא סבר ר' יוחנן עובר לאו ירף אמו הוא ע"ש, אלמא דשני
גופים הו וליכא בה דין פשטה בכולה.

והא דאשכחן בתמורה י"א ע"ב בעיא מיניה אב"י מרב יוסף היא שלמים וולדה חולין
ושחטה בפנים מהו, ופירש"י הקדיש בהמה מעוברת חוץ מעוברת דלדברי הפל אין
העובר קדוש, הא קשה אמאי אם הקדיש חציה ואמר חציה השניה חולין לא מהני, משום
דדין פשטה קדושה בכולה אף אם עומד וצונח שאין דעתו לכולה, א"כ ה"נ שמקדיש
חוץ מוולדה אמאי מהני ולא אמרינן פשטה קדושה בכולה, אם לא שנאמר דגמרא זו
אזלא ג"כ אליבא דמ"ד עובר לאו ירף אמו דהנה פשני גופים, והא דכתב רש"י שם
דלדברי הפל לא קדוש הוולד, פנונתו בין למ"ד בהווייתו הו קדושים בין למ"ד במעי
אמן הו קדושים, ויש ג"כ לאוקמי בהקדיש את הבהמה ואח"כ נתעברה ואליבא דמ"ד
בהווייתו הו קדושים דבהאי גוונא הא לא פשטה בכולה.

סימן ג.

עוד בענין הנ"ל רבינו גרשום מאוה"ג למס' עירובין דף ה' ע"א שם בגמרא אהא דמסיק,
לא קשיא הא בקדושת הגורף והא בקדושת דמים, דבקדושת דמים לא אמרינן פשטה

קדושה בכללה, אבל בקדושת הגוף דאמר ראש בהמה זו אקריב לעולה דינא דפשטה קדושה בכללה, ופירש בזה וז"ל דבקדושת הגוף ודאי דאי אפשר לחלק הראש מן הגוף פשטה קדושה בכללה, דאי אפשר לשחוט הראש לשם עולה והגוף לשם חולין דאין שוחטין חולין בעזרה עכ"ל והנה המלאכת חושב הקשה מהא דאיתא במס' תמורה י"א ע"ב בעי אבני מר"י היא שלמים ונלדה חולין ושחטה בפנים מי הנה חולין בעזרה או לא, א"ל מי קרינא ביה כי ירחק ממך המקום ונבחת, ופירש"י דדרשינן בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום וכו', והא אי אפשר לשחוט בהמה זו אלא בעזרה שיהי שלמים היא, וא"כ ה"נ כינן דאי אפשר לשחוט בהמה זו אלא בעזרה מחמת הראש דהיא עולה ליפא בהאי גוונא בהגוף משום חולין בעזרה, ומאי האי דנתן רבינו גרשון טעמא משום חולין בעזרה וצ"ע ולי נראה שהמקשן במחכ"ג לא עיין שפיר שם בסוגיא דמס' תמורה, דהרי רבינו גרשון מפרש שם האיבעיא דאבני באופן אחר דלא כפירש"י, מי הנה על הנולד דין חולין בעזרה, ופשט ליה ר"י מי קרינא ונבחת פלומר דעובר לאו בר זביחה הוא עיי"ש, זאת אומרת דלא תלי פלום בזה שהאם מחויבין לשחוט בעזרה, אלא טעם אחר משום דעל הנולד ליפא דינא דחולין בעזרה ולא שייך לנ"ד, אמנם פן מצינו במס' חולין עד' מצא בה פן ט' חי טעון שחיטה וחיוב באותו ואת בנו, ונחמיה אומרים שחיטת אמו פוטרתו, וכן פוסק הרמב"ם בפ"ק י"ב מה' שחיטה הלכה י' והב"י ביו"ד ה' שחיטה סימן ט"ז סעיף י' דמותר לשחוט את המעופרת ואין בו משום אותו ואת בנו, לפיכך אמר שפיר ר"י מי קרינא ונבחת הא עובר לאו בר זביחה הוא, וליפא ביה איסור שוחט חולין בעזרה, ומאי דלא ניחא לרבינו גרשון לפירש"י אפשר לומר טעמיה, דאין שייך לסלק איסורא דחולין בעזרה של הנולד משום שאמו הנה קדשים, דסוכ"ס פינו דהנולד חולין עלינו לאסור לשחוט את הבהמה דקדשים בפנים עזרה משום הנולד, דהדעת נוטה לאסור דבר המותר משום דבר האסור, ולא להתיר את דבר האסור משום דבר המותר, לכן פירש דלגמרי ליפא פאן שום איסור בהעובר משום חולין בעזרה דלאו בר זביחה הוא פלל וליפא ביה איסורא דשוחט חולין בעזרה אמנם על רש"י איפא לתמוה הא דתפס בפירושו טעמא דאי אפשר לשחוט את האם בעזרה משוה"כ ליפא האיסור לשחוט גם העובר בעזרה תפוק ליה דעל הנולד הא ליפא לגמרי איסור דשחיטת חולין בעזרה משום דלאו בר זביחה הוא כדפירש רבינו גרשון, ברם יש ליישב פירש"י עפ"י מאי דאיתא במס' מנחות דף ק"ו ע"א אמר רב חסדא במותר להכניס חולין לעזרה קא מיפלגי, רבי סבר אסור ורבנן סברי מותר, רבא אמר דכו"ע סברי אסור להכניס חולין בעזרה וכו' ע"ש ומביא המל"מ בפ"ב מה' שחיטה דנחלקו בהאי דינא הראשונים ז"ל, והרמב"ם סובר דכל דבר שהוא חולין אסור להכניס לעזרה אף שהוא דבר שאין דוגמתו קרב לגבי מזבח, ומסיק שם דגמירש"י סובר הכי, פדמוכח במס' תמורה כ"ג ברש"י ד"ה, יאכלו וז"ל ואי קשיא הא אין מכניסין חולין לעזרה, ל"ק יאכלום מבחור ואח"כ יפנסו ויאכלו המנחה וכו', הרי מבואר דרש"י סובר דאף במידי דלא עביד פעין הקרבה איפא איסורא דכניסת חולין לעזרה לפי"ז הרי אפשר לפירש פוננת רש"י דתמורה הא דכתב דוולדה חולין איפא דינא דחולין בעזרה אלא דשרי לשחוט בפנים משום האם, לאו אשחיטה קאי דודאי מודה לרבינו גרשון דעל העובר ליפא דינא דשוחט חולין בעזרה דהא לאו בר זביחה הוא, אלא פוננתו לעצם הכנסת

העוֹבֵר דָּאָף בְּלֹא זְבִיחָה אֲסוּר לְהַכְנִיס לְעֹזְרָה דְּהָא חֻלִּין הוּא, ע"ז פֶּשֶׁט ר"י פִּינּוּן דָּאֵי אֲפָשֶׁר לְשַׁחֲט אֶת הַבְּהֵמָה בְּעֹזְרָה בְּלֵי הָעוֹבֵר בְּכֵהֵי גִוּוֹנָא מוֹתֵר לְהַכְנִיס גַּם אֶת הַחוּלֵד, וְרַבֵּינוּ גֵרְשׁוֹן אֲפָשֶׁר דַּס"ל דְּהַכְנִסָּה גְרִידָא בְּחוּלִין לְעֹזְרָה לִיכָא אִיסוּרָא כַּדַּס"ל הַתּוֹ' וְהַרְשָׁב"א שְׁמַבִּיא הַמַּל"מ שָׁם, לְפִיכָף מְפָרֵשׁ כָּל הָאֵיבְעֵיָא הָוּה מְשׁוּם שְׁחִיטַת הָעוֹבֵר בְּעֹזְרָה, ע"ז אָמַר ר"י מִי קָרִינָא וְזָבַחְתָּ הָא לָאו בֵּר זְבִיחָה הוּא, רַק אַפְתִּי יֵשׁ לְפַקְפֵק דְּשִׁמְא רַש"י שְׁפוּבֵר אֲסוּר לְהַכְנִיס חֻלִּין לְעֹזְרָה אִף לֹא לְהַקְרִיבָה אֵינּוּ אֱלָא מְדַרְבָּנָן דְּבִאֲמַת הַרְמַב"ם ס"ל הָכִי, וְאִם מְדַרְבָּנָן אֵין מְקוּם לְפָרֵשׁ בְּהֵי גִוּוֹנָא הָאֵיבְעֵיָא דְתַמּוּרָה דְּהָא הָתָם אֵינְרִי, לְעַנְנָן אִיסוּר דְּאוֹרִינְתָא מְדַמְיִנְתִּי קָרָא לְכוּ נִרְאָה לִי לְתַרְזֵן בְּאוּפֹן אַחֵר, עַפ"י מֵאֵי דִישׁ לְחַקוֹר בְּהֵי דִינָא דְעוֹבֵר נִתְרַם בְּשְׁחִיטַת הָאֵם, אִם דְּעוֹבֵר בְּתוּף הָאֵם מִיחְשָׁבָא כְּבָשָׁר בְּעֵלְמָא וְאֵינוּ טְעוֹן שְׁחִיטָה בְּפִנֵי עֲצָמוֹ, אוּ דְעוֹבֵר מִיחְשָׁבָא כְּבֵהֵמָה בְּעֵלְמָא וְטְעוֹן שְׁחִיטָה, אֱלָא דְהַקְרָא דְכָל בְּבֵהֵמָה מְחַדֵּשׁ לֵן דְּבִשְׁנֵי סִימְנִין שֶׁל הָאֵם הָוּה זְבִיחָה ג"כ עַל הָעוֹבֵר, דְּבִזְמַן שֶׁהָעוֹבֵר בְּתוּף הַבְּהֵמָה הַשְּׁנֵי סִימְנִין הַנְּשַׁחֲטִין שֶׁל הַבְּהֵמָה הֵן זְבִיחָתָהּ שֶׁל הָעוֹבֵר ג"כ דְּהֵנָּה כְּמוֹ שְׂזוּבַח אֶת הָאֵם וְגַם אֶת הָעוֹבֵר, וּמֵאֵי דְלִיכָא אִיסוּר דְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ בְּעוֹבֵר, הֵינְנוּ מְשׁוּם דְּהִיכָא דְהֵוָה ע"י שְׁחִיטָה אַחַת לִיכָא הָאֵי אִיסוּרָא, אַע"ג דְּהַשְׁחִיטָה שֶׁל הַבְּהֵמָה אֲזֵלָא ג"כ כְּשְׁחִיטָה עַל הָעוֹבֵר, וּנְפ"מ לְדִינָא לְגַבֵּי חוּלִין בְּעֹזְרָה, דָּאֵם אֲמַרִּינוּ דְּהָעוֹבֵר אֵינוּ טְעוֹן לְגַמְרֵי שְׁחִיטָה דְנִתְרַם רַק כְּבָשָׁר בְּעֵלְמָא לִיכָא בְּזֵה אִיסוּרָא דְשְׁחִיטַת חוּלִין בְּעֹזְרָה דְּהָא לָאו בֵּר זְבִיחָה הוּא, אֲבָל אִם נֹאמַר דְּבִאֲמַת טְעוֹן שְׁחִיטָה אֱלָא דְשְׁחִיטַת שְׁנֵי הַסִּימְנִים שֶׁל הַבְּהֵמָה הָוּה ג"כ זְבִיחָה עַל הָעוֹבֵר, א"כ כְּאֲשֶׁר שׁוֹחֲט אֶת הַבְּהֵמָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְהָעוֹבֵר שֶׁל חוּלִין בְּתוּכָה, מִיקְרֵי שְׁפִיר שׁוֹחֲט חוּלִין בְּעֹזְרָה עַל הָעוֹבֵר שֶׁהוּא חוּלִין וְלִכְאוּרָה אֲפָשֶׁר לוֹמַר דְּהֵגִיוֹן זֶה מְצִינּוּ בְּחוּלִין דָּף ע"ד ע"א בְּהָא דְקָא בְּעֵי שָׁם רַב הוֹשַׁעֲיָא, הוֹשִׁיט יְדוֹ לְמַעֵי בְּהֵמָה וְשַׁחַט בֶּן ט' חֵי מֵהוּ, תִּיבְעֵי לַר"מ תִּיבְעֵי לְרַבְּנָן וְכוּ', לְרַבְּנָן בְּמַעֵי אִמּוֹ לֹא שְׁיִיכָא שְׁחִיטָה כָּלָל דְּלָאו בֵּר זְבִיחָה הוּא, אוּ דִילְמָא אֲפִילוּ לְרַבְּנָן ד' סִימְנִים אֲכָשֶׁר בִּיָּה רַחֲמֵנָא, וּפִירַש"י וְז"ל ד' סִימְנִים בְּאִיזָה שְׁנֵי הַסִּימְנִים שֶׁיִּשְׁחַטוּ אוּ שֶׁל אִמּוֹ אוּ שֶׁלוֹ, דְּזוּהֵי הַכְּנוּנָה אִם הָעוֹבֵר כְּבָשָׁר בְּעֵלְמָא לֹא מְהַנִּי מֵאֵי דְשַׁחַט אֶת הָעוֹבֵר בְּפִנֵי עֲצָמוֹ דְּמַחַתְּוּ בְּבָשָׁר הוּא אוּ דְטְעוֹן זְבִיחָה, הִילְכָף אִם שַׁחַט אֶת הָעוֹבֵר בְּפִנֵי עֲצָמוֹ אַעפ"י שְׁעָצָם הַבְּהֵמָה לֹא שַׁחַט ג"כ מְהַנִּי, דְּאֲמַרִּינוּ ד' סִימְנִים אֲכָשֶׁר רַחֲמֵנָא, אוּ שְׁנֵי הַסִּימְנִין שֶׁל הָאֵם אוּ שְׁנֵי הַסִּימְנִין שֶׁל הַחוּלֵד עֲצָמוֹ, וְכִינוּן דְּהַגְמָרָא שָׁם לֹא פֶשֶׁט אֶת הָאֵיבְעֵיָא זוּ, אִיכָא לְמִימַר דְּרַבֵּינוּ גֵרְשׁוֹן תַּפְס הַסְּבָרָא דְהָעוֹבֵר הוּי כְּבָשָׁר בְּעֵלְמָא לְפִיכָף אָמַר טַעְמָא דְלָאו בֵּר זְבִיחָה הוּא, וְרַש"י נָטָה לְאִידָף סְבָרָא דְאֲמַנְם הָעוֹבֵר טְעוֹן שְׁחִיטָה אֱלָא דְהַשְּׁנֵי סִימְנִין שֶׁל הָאֵם הָוּה שְׁחִיטָה ג"כ לְגַבֵּי הָעוֹבֵר, הִילְכָף מְפָרֵשׁ טַעְמָא דְשְׁחִיטַת חוּלִין בְּעֹזְרָה עַל הַחוּלֵד, וְרַמְזוּ לְזֵה דְרַש"י ס"ל הָכִי, מְצִינְתִּי בְּמַס' בְּכוּרוֹת י"ב א' בְּסוּגְיָא מֵהוּ לְפָדוֹת בְּבִן פְּקוּעָה שָׁם ד"ה שָׁה, וְז"ל וּמִסְתַּבְּרָא לְמַעוּטֵי בֶן פְּקוּעָה דְכְשָׁחוּט דְמִי, אֱלָמָא דְאֲזִיל לְשִׁיטָתוֹ דְמִיקְרֵי שְׁחוּט ע"י שְׁנֵי הַסִּימְנִין שֶׁל הָאֵם, דָּאֵי לֹא"ה פִּינּוּן דְחֵי הוּא מְהִיכָא תִימִי לְמִימַר דְּהֵוָה כְּבָשָׁר שְׁחוּט בְּעֵלְמָא.

וְעוֹד נ"ל לִינְשַׁב אֶת קוֹשְׁתִּי עַל רַש"י דְתַמּוּרָה אִמְאֵי לֹא תַפְס טַעְמָא דְרַבֵּינוּ גֵרְשׁוֹן דְּעוֹבֵר לָאו בֵּר זְבִיחָה הוּא בְּאוּפֹן אַחֵר לְחֻדוּדֵי בְּעֵלְמָא, עַפ"י מֵאֵי דְאִיתָא בְּרַמְב"ם פָּרֶק י"ב מֵה' שְׁחִיטָה ה' י' שְׁפַתְב מוֹתֵר לְשַׁחֲט אֶת הַמְּעוֹבְרֵת עוֹבֵר יְרָף אִמּוֹ הוּא וְכוּ' עִי"ש, כְּלוּמַר דְּלִיתָא אִיסוּרָא דְאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ בְּשְׁחִיטַת מְעוֹבְרֵת מְשׁוּם דְּעוֹבֵר יְרָף אִמּוֹ הוּא,

ויש לתמונה מעולם לא שמענו שיהא האי דינא דשוחטין מעופרת תלוי בהאי דינא דעופר ירה אמו, תדע דכו"ע סברי דשוחטין מעופרת, ובעופר ירה אמו אשפחן פלוגתא בכמה מקומות בש"ס, ועוד איך נפרנס את המתניתין דחולין דאיתא בהדיא דשוחטין את המעופרות אליבא דאמוראי דסברי עופר לאו ירה אמו.

אך עפ"י חקירתו דלעיל, אם עופר הנה כבשר בעלמא ואינו טעון שחיטה, או גם עופר טעון שחיטה רק שני הסימנין של הבהמה זוהי שחיטתו, אפשר לומר דהרמב"ם מרמז לנו את ההגיון דעופר לא טעון שחיטה דבשר בעלמא הוא, אבל למ"ד עופר לאו ירה אמו הוא אמנם ג"כ הנה דינא דשוחטין את המעופרת דהא ילפינו מקרא, אולם הנולד טעון שחיטה אלא דשחיטת שני הסימנים של הבהמה מיחשבא גם על העופר, המורם מדברינו לאו ירה אמו הוא גם העופר בר זביחה הוא.

השטא נחזי אנו בהא דבעי אב"י מרב יוסף היא שלמים ונולדה חולין ושחטה בפנים מהו, מוקי לה הגמרא האיבעיא למ"ד נולדות קדשים בהנוייתן הן קדושים ופירש"י בהקדוש בהמה ואח"כ נתעברה, דבאופן זה איתא אף למ"ד עופר ירה אמו הוא דלא שייך בזה פשטה קדושה בכללה פינו דבשעה שהקדיש את הבהמה העופר עדיין לא היה בעולם, אבל רש"י שם מביא עוד אופן אחר כגון הקדיש בהמה מעופרת חוץ מעופרה דלדברי הפל אינו קדוש כלומר אף למ"ד נולדות קדשים במעי אמן הן קדושים, דלפירוש זה בע"כ אמה צריך לומר דאזלא אליבא דמ"ד עופר לאו ירה אמו וכדבארתי לעיל בסימן ב' בארובה, דאי לא"ה איך הנולד חולין הא קיימ"ל פשטה קדושה בכללה, אבל למ"ד עופר לאו ירה אמו ניחא דבשני גופים לא אמרינו פשטה קדושה בכללה, וכינון דרש"י מפרש את האיבעיא באופן השני למ"ד לאו ירה אמו הוא, משו"ה לא מפרש טעמא בפשיטותא דר"י דעופר לאו בר זביחה הוא, דהא אליבא דמ"ד זה מיקרי שפיר העופר בר זביחה כדבארתי לעיל, ורבינו גרשום מפרש האיבעיא בהקדוש ואח"כ נתעברה ואליבא דמ"ד בהנוייתן הן קדושים כדאיתא בגמרא שם, דאיתא שפיר אליבא דמ"ד עופר ירה אמו דאליבא דמ"ד זה עופר לאו בר זביחה הוא, משו"ה מפרש ג"כ האי טעמא דלאו בר זביחה ולא טעמא דרש"י דחולין בעזרה רק יש להקשות לפי"ד מהא דאיתא ברמב"ם פרק שני מה' שחיטה הלכה ד' שכתב האומר בהמה זו שלמים ונולדה חולין אם נשחטה בעזרה ונולדה מותר באכילה לפי שאינו יכול לשחוט אותו ברחוק מקום עיי"ש, והנה אליבא דהרמב"ם אי אפשר לפרש הא דנולדה חולין באופן שהקדישה ואח"כ נתעברה וכמ"ד בהנוייתן הן קדושים, דהא הוא סובר כמ"ד במעי אמן הן קדושים כדאיתא בפ"ד מ"ה תמורה, לפיכך יש לצייר אליבא דכפירש"י במקדיש מעופרת חוץ מעופרה דאין העופר קדוש, א"כ אמאי מהני להיות הנולד חולין, הא סובר גבי אותו ואת בנו עופר ירה אמו, ולמ"ד הכי גם הנולד קדוש משום פשטה קדושה בכללה, ברם יש לתרץ דבלא"ה איכא ערבוביא גדולה בין הראשונים בהא דפסק הרמב"ם בחד דנכתא עופר ירה אמו ודנכתא אחריתא עופר לאו ירה אמו, ויש להסיק דלאו לגבי כל דוכתי דין זה שנה, א"כ אפשר לומר דבנ"ד גם הקדיש בהמה מעופרת חוץ מעופרה סבירא ליה עופר לאו ירה אמו הילכך הנה הנולד חולין דלא פשטה קדושה בכללה דשני גופים הם, אע"ג דלגבי אותו ואת בנו ולגבי עוד דינא אחריתא סובר עופר ירה אמו ודו"ק.

ואפתי יש לברר את הסוגיא דתמורה שם דאיכא עוד דבעי אפיי מרב יוסף היא חולין וולדה שלמים ושחטה בחוץ מהו, הניחא לדברי רש"י שמפרש האיבעיא ראשונה דפשט ליה רב יוסף משום דאינו יכול לשחוט אלא בעזרה ניחא שפיר דבעי לגבי שחוטי חוץ מהו, דלא שייך טעמא דבעיא ראשונה לשניה, ופשט ליה מי קרינא ונהביאום או כל"א ראוי לפתח אהל מועד בעינן עי"ש, אבל לרבינו גרשום שמפרש בבעיא ראשונה דפשט ליה רב יוסף דלאו בר זביחה הוא, הרי טעם זה מספיק לבעיא השניה דנדאי ליפא שחוטי חוץ דלאו בר זביחה הוא, דהא איסור שחוטי חוץ בעי שחיטה כמו חולין בעזרה דהיינו הך ולמה בעי שנית וצ"ע אכן המעיין שם על אחר ברבינו גרשום יראה שלפי גרסתו מתורץ קושיותי, דהני מילי אם האיבעיא של היא קודש וולדה חולין היתה ראשונה, ואח"כ האיבעיא של היא חולין וולדה קודש דאשתלי שחוטי חוץ באחרונה ניחא קושיותי, דהא כבר נפשט דענבר לאו בר זביחה, אבל רבינו גרשום גריס שם איפכא, מעיקרא בעי היא חולין וולדה קודש ונפשט מקרא דנהביאום, ואח"כ בעי היא קודש וולדה חולין דנפשט מן וזבחה דלאו בר זביחה לפי סדר זה עולות שפיר שתי האיבעיות.

ואין להקשות על רבינו גרשום שתלה טעמא דבקדשי מזבח פשטה קדושה בכולה משום דאי אפשר לשחוט חולין בעזרה, הא ר' יהודא סובר במס' ערכין דף ה' ע"א האומר רגלה של זו עולה פשטה קדושה בכולה, ונהרי הוא בעצמו ס"ל דחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא כדאייתא במס' פסחים דף כ"ב עי"ש, לא קשיא דהתוס' שם ד"ה חולין שנשחטו מפרש בשם התורת פהנים בפרשה צו דס"ל לר' יהודא דחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא ניגהו, מדאיצטריך למעוטי משריפה עי"ש ואפתי יש להקשות למה ליה טעמא דחולין בעזרה, תיפוק ליה דאי אפשר לשחוט קרבן למזבח בגוונא דהראש קודש ונהגוף חולין, דהא הדים פסול לזריקה פיון דינקי הראש את הדים מהגוף שהוא חולין, כדאייתא במס' זבחים דף כ"ה שחט ואח"כ חתף פסולה, ופירש"י שנשחטה גפסל דם הרגלים ביצא וכל דמי בהמה יונקים זה מזה עי"ש, א"כ ה"נ דמי הגוף יונקים מהראש ודמי הראש מהגוף ופסול לזריקה משום דם חולין שבהן ויש ליישב עפ"י מאי דאייתא במס' זבחים ע"ז ע"ב בתוד"ה בדם שכתבו, וז"ל וא"ת דם בהמה וחייה היכי זריק להו למזבח גיהי דאמרינן כאילו הן מים ולא מבטל דם אחר, מ"מ מים גמורים לא הנה ולא בטל מהן שם חולין ואסור להעלותו על המזבח, וי"ל פיון דדם פשר מעורב בו ואין עיקר זריקתו לשם הפסול אלא לשם הכשר שרי וכו' עי"ש, הרי בהדיא דדוקא דם פסול יוצא פוסל, אבל דם חולין חשבינו כמיא בעלמא וכשר, לפיכך תפס שפיר הרבינו גרשום טעמא דחולין בעזרה, דהראש אמנם קודש פיון דהגוף חולין איך ישחטנו בפנים אם לא דאמרינן פשטה קדושה בכולה.

סימן ד.

פ"ו מהלכות ערכין ה' ח'. המקדיש קדשי מזבח לבדק הבית הרי ההקדש חל עליהן ומערה הבהמה ותפדה ויפלו דמיה לבדק הבית ונהבהמה תקרב למה שהיתה בתחלה, אבל המקדיש קדשי בדק הבית למזבח ואמר ה"ז עולה או שלמים וכו' לא עשה פלוס, ואין הקדש מזבח ולא החרם חל על קדשי בדק הבית, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, ע"כ.

המל"מ פירש בזה טעמא דהרמב"ם כדכ' התוס' במס' תמורה דף ל"ב ע"א ד"ה מקדישין, ונ"ל ונראה למורי משום דקדשי מזבח יש שם הבעלים לפדותן פשהומו, אבל בקדשי בדה"ב שהקדישן אין לבעלים עליהן יותר משאר בני אדם לפיכך אין בידי להתפס ויש לתמונה מהא דאיתא במס' מנחות דף ע"א ע"ב תוד"ה ומתירין, ונ"ל אי נמי דוקא בעלים הוא דיכולים לפדות שנה מנה על שנה פרוטה, דאין סברא שיוכל אחד לפדות הקדש חבירו שנה מנה על שנה פרוטה ויקחנו לעצמו עכ"ל, הרי בהדיא דשאני בעלים מאינש דעלמא לגבי פדיון דהקדש, א"כ קשה מאי דמסיק התוס' דמס' תמורה דבקדשי בדה"ב אין לבעלים שום זכות יותר משאר בני אדם דלפיכך אינו יכול להתפס, הא איפא טובא דהבעלים יכולים לחלל שנה מנה על פרוטה, ואילו אינש דעלמא פודה דוקא בשוניה, א"כ אפתי הוא בעלים לגבי פדיון אף בקדשי בדה"ב ואמאי אינו יכול להתפס כמו בקדשי מזבח.

אמנם להרמב"ם ניחא דאיהו לא ס"ל לחלק בין בעלים לאינש דעלמא, דאף אם אדם אחר חלל שנה מנה בפרוטה מחולל, וכדאיתא במנה"ח מצנה כ"ב ונ"ל אבל הרמב"ם פירק ז' מה' ערכין סתם וכתב הקדש שנה מנה שחללו על שנה פרוטה מחולל, ואינו מחלק בין בעל ההקדש לאחר דלא ס"ל סברת התוס' דמנחות אבל התוס' דתמורה סתירה גלויה להתוס' דמנחות דהא משמע ה"מ דאין לבעלים שום זכות יותר מאחר ונ"ל לתרץ הא דיש בידי לחלל אף בפחות משוניה לאו משום דזכות בעלים נגעו בה, דלעולם לאו בעלים הוא פיון דכבר הקדיש לבדה"ב הנה אינו ש"ל כדכ' התוס', ומשוה"כ אינו יכול להתפס דלגבי התפסה בעינו בעלים פלומר מי שהוא בעלים לעשות קנינים, והא דיכול לחלל אף בפחות משוניה דאם חללו מחולל, הנה רק משום שהיא הנה המקדיש, דלגבי חילול תליא רק במי שהקדיש בפיו ולא בעינו בעלים ממש, תדע אילו ראובן יקדיש חפץ או בהמה לבדה"ב על שם שמעון היינו שהקדיש בגוונא דנדבת ההקדש הוא מיד שמעון, אעפ"י דשמעון מיקרי בעלים מ"מ למי הזכות לגבי פדיון להיות מחולל אף בפחות משוניה דוקא לראובן משום שהיא הנה המקדיש, המורם מדברינו דלגבי התפסה בעינו בעלים ממש דבגדר קנין הוא, אבל בחילול בעינו מקדיש בפיו, דמי שהקדיש בפיו זהו אם חללו בפחות משוניה מחולל.

דוגמא לזה מצינו במס' זבחים דף ו' ע"א דאמר ר' יוחנן שם, המקדיש מוסיף חומש ומתכפר עושה תמורה, ופירש"י אדם שגדר קרבן והפרישו חבירו משלו להתכפר בו הנודר והומם ובא לחללו, אם המפריש מוסיף חומש, ואם המתכפר מחללו אינו מוסיף חומש דתלי רחמנא לחומש במקדיש, כמו כן לענין תמורה דהנה התפסה דזהו גדר קנין בעינו מתכפר דהוא בעלים יתר על פן מצינו בטורי אבן למס' מגילה דף כ"ג ד"ה אדם, דמסביר שם בדינא דפטר חמור שאם פודה בשוה לא איכפת לן אפאם השוה פחות הרבה משוניה, אבל אם פודה בעגל או בחיה אינו אלא בשוניה ממש ובפחות משוניה אינו פדוי, ואמאי לא אמרינן לא יהא פטר חמור חמור מהקדש, דאמרינן הקדש שנה מנה שחללו על שנה פרוטה מחולל, לכן מבאר פיון דקדושת פטר חמור בא מאליו ולא ע"י בעלים דקדושתו מרחם, הרי הבעלים כאחר לגבי הקדש דמי ובאחר הא לא מהני אף בהקדש חילול בפחות משוניה, ומזה מביא ראיה לדברי התוס' לחלק בין בעלים לאחרים עי"ש, אלמא גם מטורי אבן פדורי, דהעיקר תליא במקדיש בפיו ולא בבעלים דהא גבי פטר

חמור לא נפקע שם בעלים, ואפ"ה פ"י דלא הוקדש ע"י פ"י אינו יכול לחלל בפחות משוניה דשאני התפסה מחילול, דלגבי התפסה בעיניו בעלים וילעגנו חילול תליא רק במקדיש, דאם הקדיש לבדה"ב אעפ"י שפבר נפקע בעלותו אפ"ה אם חללו אף בפחות משוניה מחולל אכן שם באבגי שוהם פירש הטורי אכן סברא אחרת, דלפיכה הבעלים חללו מנה בשנה פרוטה מחולל, הואיל וקיימ"ל דנשאלין על ההקדש הילכך הואיל ויכול לשאול ולעקור את ההקדש חנם יכול ג"כ לפדות אף בפחות משוניה, מה שאין פן באחר דליתיה בשאלה, זאת אומרת דלסברא זו לא איריא מי הנה המקדיש, אלא אף המקדיש אם באופן דליתיה בשאלה פגון אליבא דסברי דאחר דאיתא לידי גזבר לא מצוי למשאל, לא יתיה אף ביד המקדיש לפדות בפחות משוניה כדביאר העו"א בעצמו, א"כ לדידיה שוב קשה התוס' דתמורה שפתיבו גבי קדשי בדה"ב לא מהני התפסה משום דאין לבעלים יותר משאר בני אדם א"כ אמאי יכול לפדות מנה בשנה פרוטה הא לאו בעלים הוא, ואם חשבניו ליה לבעלים פ"י ד"כ לבעלים אלא למשאל אמאי לא מהני ג"כ התפסה, אבל לפי"ד נחא דלאו בבעלות תליא מילתא כי אם במקדיש, דאמנם פבר נפקעה בעלותו אפ"ה אם חללו מנה בפרוטה מחולל פ"י דסוכ"ס הריהו המקדיש כדבארתי.

רק בכלל יש להבין חילוק של התוס' בדינא דשמואל בין בעלים לאחר, הא פל עיקרא דס"ל מאה שחללו על שנה פרוטה מחולל, הרי משום דהקדש הוא מאלו הדברים שאמתמעט מהונאה, כדאיתא במס' ב"מ נ"ו ע"א במתניתין אלו דברים שאין להם הונאה ההקדשות וכו' ע"ש, והגמרא נ"ז ע"א מביא דאליבא דשמואל גם ביטול מקח אין להם דאיתמעט ג"כ, וכדאיתא במס' קידושין י"א ע"ב ברש"י ד"ה שחללו, ונ"ל דאין הונאה להקדש ואשמועינו שמואל דכי היכי דאימעט מהונאה אימעט גמי מבטול מקח, אמנם רש"י התם ד"ה מחולל פירש בגונא אחרתא, ונ"ל דאימעט מהונאה וטעות גמי ליכא למימר ביה דמאן טעה, עכ"פ איך שינוי לחלק בין בעלים לאחר לגבי חילול הא סוכ"ס הקדש הוא ואיתמעט מהונאה ומבטול מקח, דאף לגבי אחר איכא האי דינא פ"י דאיתמעטו מקרא.

לפיכה נראה לי להסביר באופן אחר, דלכאוו' מהיכי תיתי שאחר שיכול לחלל מאי דהקדיש חבירו את שלו, אם לא שנאמר שהתורה נתנה רשות לאחרים לחלל מפת המקדיש, דניחא ליה להמקדיש אף אם אחר יחלל דהנה כמו שלח הבא מפת המשלח, לפי"ז נחא אם ראובן המקדיש בעצמו מחלל את הקדשו אמרינו שפיר פ"י דהקדש איתמעט מהונאה ומבטול מקח, הילכך אף אם חלל מנה בפרוטה מחולל, אבל אינש דעלמא דהוא פשליח של המקדיש אינו מחולל, משום דבשליח איכא דין הונאה ובטול מקח אף במידי דאימעט בקרא פגון קרקעות כדאיתא במס' קידושין דף מ"ב ע"ב אבל שניה שליח אמר לתקוני שדרתיה ולא לעוותי, כמו כן בהקדשות לא נחא להמקדיש שיתאנה הקדש.

ועדיפא איכא למימר דהא דאמר שמואל מחולל, היינו היכא דהמחלל מכנין לחלל בפחות משוניה כדפירש"י ותוס' במס' תמורה כ"ז ע"ב ע"ש, אבל אם לא מכנין לפדות בפחות משוניה אלא כף אירע יש גם בהקדש דין הונאה פ"י דטעה, לפי"ז אם אחר פודה פ"י דמפת המקדיש בא והוא אינו אלא פשליח בעלמא, בעיניו פוננת המשלח בעצמו לפדות

בפחות משונה, ולא מהני פנונת האחר הפודה הילכה הנה כמו טעה דאיכא דין הונאה וכש"כ ביטול מקח, אף כל האמור אינו אלא לחדודי דאמנא לאו שליח הוא, דאי לא"ה איך פודין בהמת הקדש בדה"ב לאחר מיתת המקדיש הא אין שליחות לאחר מיתה, וכי תימא דבהאי גוונא ה"נ דאין פודין, הא במס' מנחות שם דף ע"א ע"ב מתירין גמזיות של הקדש, והקשו התוס' ניחללו שנה מנה על שנה פרוטה וכו' ע"ש.

א"כ מאי קושיא הא איך מחללין אחרי דהמקדישין ליתנייהו בעולם דהא ליכא אבותינו הקדושים, אלמא דלאחר מיתת המקדיש אפשר לאחר לפדות, זאת אומרת שהאחר הפודה לאו מכח המקדיש הוא, כי אם פשוט דכך הוא הדין שהרשות לכל אדם לפדות, וכדאימא בהדא במס' ב"ק דף ס"ח ע"ב תוד"ה הוא דאמר כצנועין, וז"ל וי"ל דלא דמי דהקדש מאחר שהוקדש יצא מרשות בעלים, וכמו שהבעלים יכולים לפדותו כמו כן אחר וכו' עכ"ל, הרי מוכח דלאו מכח המקדיש.

סימן ה.

פ' ו' מהלכות ערכין ה' כ"ה מי שהיה מוכר דלועים או ביצים וכיוצא בהן. ובה לוקח ונטל אחת והלך לו, אם היו כל דמי אחת ואחת קצובים.

הרי זה כמי שפסק ואין המוכר יכול להקדיש דלעת זו שהרי אינו ברשותו, ואם אין הדמים קצובים והקדישה מקודשת שעדיין ברשותו היא, שנה שלקחה לא לקחה דרך גזילה וכן כל כיוצא בזה עכ"ל.

מדפירש טעמא דאינו יכול להקדיש את הדלעת זו משום דאינו ברשותו, משמע דס"ל דשלו מיהא הנה עדיין דבעלותו לא נפקעה, דהלוקח לא הנה אלא פשוט את הדלעת עד שיוחלט המקח, רק אעפ"י דשלו הוא פיון דאינו ברשותו אינו יכול להקדיש משום דקיי"ל אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו, ואין להקשות הא מקורו הוא מהא דאימא במס' ב"ב דף פ"ח ע"א, שהוא גברא דאייתי קארי לפום נהרא אתו כו"ע שקלי קארי קארי, אמר להו הרי הו מקודשין לשמים, אתו לקמיה דרב פהנא אמר להו אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו פיון דקייצי דמיהו, הרי בהדא תפס הגמרא לישנא דאינו שלו, ברם לא קשיא דבהא לא קפיד הגמרא בלישנא, כמו דאימא ג"כ איכא במס' חולין קל"ט ע"א אלא דחזי קו בעלמא ואקדשיה, ומי קדוש הא מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו, והא התם לכ"ע אינו שלו דהא אפתי לא זכה הו"ל להגמרא לומר מה ביתו שלו, אלמא מזה דלא קפיד בלישנא למימר על אינו ברשותו אינו שלו ועל אינו שלו אינו ברשותו פיון דאין נפ"מ דבתרנוניהו אינו יכול להקדיש וכמו כן אימא ברמב"ם פ"ק ד' מה' מכירה הלכה י"ד הנוטל פלים מן האומן ע"מ לבקרו, אם היה דמיו קצובין ונאנס בידו חייב בדמיו, הואיל ודמיו קצובין מעת שהגביהו נעשה ברשותו וכו' משוה"כ כתב נעשה ברשותו ולא אמר נעשה שלו, הנה ג"כ משום דאזיל לשיטתו דלא הנה על הפלים פי אם פשוטא בעלמא שחייב באונסין, אבל רש"י ב"מ פ"א ע"א בסוגיא הלוקח פלים מבית האומן ע"מ לבקרו ונאנסו בהליכה חייב, פירש"י וז"ל דהואיל וקצין דמיה ומשכן לשם לקיחה הרי הו לקוחין בידו עד שידע שאינה לקוחה, א"כ לפי רש"י מאי דאינו יכול המוכר בינתיים להקדיש הנה משום דכבר נפקעה בעלותו ואינו שלו שפכר מוכר דשייך להלוקח.

והנה התוס' במס' ב"ב פ"ז ע"ב הלוקח ד"ה הקשו, אם נאמר דהלוקח ע"מ לבקרה אינו אלא פשוטל בעלמא, וכמו כן גבי ההוא גברא דאיתי קארי לפום נהרה, א"כ אמאי, אמר רב פהנא דלא מהני הקדשו של מוכר לשמים, פיון דאינו אלא פשוטל בידי אחרים והמשאיל הא יכול להקדיש את הדברים שהשאילן בידי אחרים, וכמו שהמשפיר רשאי להקדיש מה שביד השוכר עי"ש, אולם לא דמי דהא השואל מחויב להחזיר את הספץ השואל לו כמו שהוא, ואינו יכול לעכב תחת ידו אף אם רוצה לשלם, פי אינו רשאי לקנות את ספצו של חבירו בעל פרוחו דמיקרי חמסן אבל בנדון קארי דההוא גברא או בלוקח ע"מ לבקרה הרי הרשות בידו לעכב את הספץ דבדידיה תליא מילתא לשלם את דמיו הקצובין משה"כ מיקרי לגבי המוכר אינו ברשותו ואינו יכול להקדיש, נמצא דליכא שום נפ"מ בין הרמב"ם לרש"י דלתרנוניהו אין המוכר יכול להקדיש, להרמב"ם משום דאינו ברשותו ולרש"י משום דאינו שלו, רק הנפ"מ לדינא יהיה אם הקדיש הלוקח דלהרמב"ם דאינו אלא פשוטל בעלמא אינו קדוש דאינו שלו ולרש"י קדוש פיון דחשיב פלוקח.

עוד חילוק גדול איכא ביניהו לגבי שבות בהמתו, דאיתא ב"ב מס' ע"ז ט"ו ע"א מפרש שם בהדיא אם לקח בהמה ע"מ לבקרה ליכא חיובא דשבייתת בהמתו על המוכר, דמחושבא פאינו שלו דכבר מוכרה ליד הלוקח, דס"ל פרש"י דלאו שואל הוא פי אם לוקח, לפי"ז להרמב"ם ודאי המוכר חייב משום שבייתת בהמתו בשבת, דהא ס"ל דמי שלקח את הבהמה ע"מ לבקרה אינו אלא פשוטל ובהמה בעצם של המוכר הוא.

אולם המחנה חיים סימן נ"ט ס"ב לא מפרש הכי דמביא שם הלכה למעשה, גוי שלקח מישראל פרה מעוברת ושילם לו חצי המעות ולקח אותה לביתו ע"מ לבקרה ע"י קרובו ואם יוטב בעיניו יחזירנו עד חנוכה, ואחר כ' יום פא הגוי להחזיר את הפרה עם הנוולד הנוולד בינתיים, מה דינו של הנוולד הנוולד בבית הגוי אם הוא קדוש או לא, ומסיק שם לא מיבעיא להר"ן דס"ל אם משוה חפץ ע"מ לבקרו היכא דדמיו קצובים דחשיב פלוקח, א"כ הבהמה כבר לאו של המוכר פי אם בהמתו של הגוי, דכמו דלא חשיבא בהמתו לגבי שבייתה בשבת, כמו כן לענין בכור דשל גוי הוא, אלא אפי' להרמב"ם דחשיב רק פשוטל ולא פלוקח ג"כ אין הנוולד קדוש בבכורה, ואף לענין שבייתת בהמתו אינו חייב בהאי גנונא, ואין שום חילוק לגבי הגוי דינים אם אמרינן פהר"ן דחשיב פלוקח או פהרמב"ם דחשיב פשוטל, פיון דשבייתת בהמתו ילפינן מן למען יגוה שורה כמוהו או מן לא תעשה מלאכה אתה ובהמתה, בענין בהמתה ממש בכל הדינים פלומר שלו וגם ברשותו, כמו איש פי יקדיש את ביתו צריף שיהיה גם ברשותו, ומשום זה גם בהמת הפקר פטורה מן הבכורה פמבןאר בתוספתא המוכא במהרי"ט אלגאזי ריש מס' בכורות דבעינן בקרה וצאנה וכו' עי"ש, המורם מדבריו דבעינן תרתי שלו וגם ברשותו כמו גבי מקדיש ותמה אני מהיכא תיתי ליה למעט מבקרה וצאנה אינו ברשותו, דאי אפשר למעט מהאי קרא רק מה שאינו שלו, אבל אם שלו הוא דהנהו אעפ"י דאינו ברשותו אפתי מתקריא שפיר בקרה וצאנה, דלא דמי לדינא דר' יוחנן דיליף במס' ב"ק ס"ח ע"ב מן איש פי יקדיש ביתו מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו, דדוקא לישאנא דביתו משתמע הכי, דבית אינו נגזל דתמיד ברשות בעל הבית הוא, פדאיתא במס' ב"ק קי"ז ע"ב שטפה נהר אומר לו הרי שלח לפניה דאין קרקע נגזלת, ואפילו לר' אליעזר שפובר קרקע נגזלת, מיהא אם

גזול את ביתו של חבירו הרי הבית במקומו עומד על מקומו הקודם, וזהו דאמר לן ר' יוחנן דגבי מקדיש ומקנה פתיב ביתו מה ביתו תמיד באותו רשות כמו כן מקדיש ומקנה בעינו שהחפץ לא יצא מרשותו, אבל בכל קראי דעלמא דלא פתיב בהו דרשא דביתו, פי אם פגון בקרה וצאנה, אם אף אינו ברשותו רק שלו גרידא ודאי דמיקרי ג"כ בקרה צאנה דהא שלו הוא, וכמו דאמר ר' יוחנן בלישניה דהגזלן אינו יכול להקדיש לפי שאינו שלו, והגזל לפי שאינו ברשותו רק שלו, הרי לא נפקע בעלותו וממילא דמיקרי בקרה וצאנה דמאי איכפת לן שאינו ברשותו סוכ"ס בקרה וצאנה מיקרי שפיר, וכש"כ שאין שום דמיון למאי דמביא המחנה חיים מבהמה של הפקר דהתם גם לאו שלו הוא ולא מיקרי בקרה.

ועוד מסיק וז"ל ובנידן דידן נ"ל להוסיף נופה, דהרי"ט אלגזי בריש מס' בכורות חקר למה יהיה באמת הפקר אינו קדוש בבכורה הא בפטר רחם תלי רחמנא וקדוש מאליה, ותיירץ דעל כל פנים צריף להיות ראוי לבילה שבעליה יקדישו בפיה דכתיב תקדיש וכדפסק הרמב"ם פ"א מ"ה בכורות דמצוה להקדישו בפיה, ובהפקר דאין לו בעלים היכולים להקדישו אינו קדוש ג"כ מאליה, וא"כ פאן דמבואר בגמרא בקנייצי דמיייהו ולקח הלוקח אין המוכר יכול להקדיש, א"כ ממילא ג"כ איתמעייט מקרא כל מקנה או שורה או צאנה דבכה"ג אינו קדוש בבכורה יען דהמוכר לא יכול להקדישו, וגרע מגזלן דכאן בא בהיתר ליד הגוי ונעשה שלא ברשותו של מוכר בשעת הלידה דלא יכול להקדיש דמעכב פח הגוי הלוקח, הילכף אינו קדוש בבכורה וכו' ע"כ.

וגם אהא דהוסיף קשה לקיים הלכה למעשה זו לפטור את המוכר להגוי ע"מ לבקרה מן הבכורה, והדינא דתוספתא גופה לא פסיקא להו לכמה פוסקים לומר הכי דהפקר פטור מן הבכורה, וכד"כ המנה"ח במצות בכור דכהאי חידוש הו"ל להפוסקים להשמיענו וגם הרמב"ם אינו מביא האי דינא, הילכף מפרש דהתוספתא אזיל כר' אלעאי שפובר דגם שנתפוט ישראל פטור מן הבכורה, ויליף מבקרה דהיינו שלו לבד, כמו גבי לולב דהתורה אמרה לכם ושותפות לא הוה לכם וגם הפקר לא הוה שלו, אבל לרבנן דפסקינן כוותייהו דדוקא שותפות עכום פטור מבכורה אבל שותפות ישראל אינו פוטר אע"ג דלא הוה בקרה כמו כן הפקר אע"ג דלאו שלו הוא מ"מ חייב בבכורה וכו' עי"ש, וגם הטו"א רה"ש י"ב ע"ב מביא ג"כ דבהמת הפקר חייבת בבכורה דקדוש מאליה, ולא איכפת לן מה שאינו יכול להקדיש בפיו.

ועוד אפילו נימא כהתוספתא דהפקר פטור מן הבכורה ומטעמא דהרי"ט אלגזי דבעינו יכול להקדיש והפקר הא אינו יכול להקדיש, אפשר לומר הני מילי אם אינו יכול בגוונא דאינו שלו דאינו שייף כלל לאותה הבהמה, אבל אם הבהמה באמת שלו הוא רק שאינה ברשותו, דבעלותו לא פקע אלא הא דאינו יכול להקדיש זהו דין צדדי דבעינו ג"כ ברשותו, דבזה גם הרי"ט אלגזי יספור שאין עיפוב מה שאינו יכול להקדיש משום אינו ברשותו, דאי לא תימא הכי הרי לפנינו לפי"ז דין חדש שאם ישראל גזל פרה מחבירו, וילדה תחי' פטור מן הבכורה זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו דכאו"א אינו יכול להקדיש, אבל לפי"ד ניחא דאמנם אם אינו שלו הוה עיפובא הא דאינו יכול

להקדיש, אבל מאי שאינו ברשותו לא איכפת לן פנין דשלו הוא, הילכך איכא חיוב בכורה משום הנגזל.

ועדיפא איכא למיפנה דאי לא תימא הכי, א"כ אם פנים קטנים ירשו בהמה מאביהם תפטר מן הבכורה אם ילדה תח"י, פנין דאין יכולים. להקדיש דאין הקדשו של קטן חל, אלא ודאי פנין דהם בעלים על הבהמה בירושא מאביהם, אלא דאיכא דין צדדי שאין הקדשן הקדש אינו שינה לדמות להפקר, דהתם אין יכול להקדיש משום דאין לו שום זכות בהבהמה, באופן זה פנין דאין יכול להקדיש גם מאליה לא קדוש דראוי לבילה בעינו, המורם מדברי דאמנם לרש"י והר"ן דסברי גבי נטל ע"מ לבקרה הנה לוקח מממש ודאי דיפטר ביד הגוי מן הבכורה דהא לוקח הוא, וגם לגבי שביתת בהמתו בשבת ליתיה המוכר בהאי חיובא דכמו שפבר נמכר דמי ופקע רשותו ובעלותו, אבל להרמב"ם שפובר דהלוקח ע"מ לבקרה אינו בינתים רק פשוט, ודאי דלדידה חיוב בבכורה דהא של המוכר הוא, ובהאי גוונא איכא נמי על המוכר דינא דשביתת בהמתו בשבת דהא דידיה הוא והנה.

הטו"א ברה"ש י"ב מביא ראיה דהפקר קדוש בבכורה, מהא דאיתא במס' בכורות דף ג' ע"ב רב מרי בר רחל הנה מקנה לאונדנייהו לעפ"ם פדי להפטר מן הבכורה, ואם הפקר פטור מן הבכורה טורח זו למה יפקירם ויפטר מן הבכורה אלמא דלא פסקינן פהתוספתא וכו' עי"ש.

ונ"ל ליישב את התוספתא עפ"י דמביא הקצוה"ח סימן רע"ג בשם הב"י את הרמב"ם שכתב שהפקר הרי פגור ואסור לחזור בו, אם פירש ואומר אני חוזר מדבורי פנין שלא עשיתי קנין, כי הריהו פגור דכתיב ביה לא יחל דברו, ואעפ"י שהוא עצמו יכול לזכות בו זהו מדין הפקר אבל לא מתורת חזרה עכ"ל, והוכיח מזה דהפקר אינו עושה קנין דאי עושה קנין מאי ענין נדר לכאן הא תיפוק ליה דכבר יצא מרשותו, אלא ע"כ דהפקר אינו קנין אלא הא דאינו יכול לחזור בו היינו מתורת אסור כל יחל, וא"כ הפקיר ומת אפשר דהוא של היורשין פנין דאינו אלא משום נדר והנודר ומת אין היורשין מחויבין לקיים נדרו כמבאר בסיומן נ"ב ברמ"א, והא דאמר הגמרא בפ"ק דשבת לב"ש דס"ל שביתת פלים דגור וגיגית אפקורי מפקיר להו, הרי נראה דהפקר עושה קנין דאם אינו עושה קנין אפתי שלו הוא ומצננה על שביתת פליו, ניחא שפיר עפ"י הרשב"א דמפרש שם דב"ד אפקורי מפקירי דהפקר ב"ד ודאי עושה קנין וינצא לגמרי מרשות בעלים וכו' עי"ש.

השתא לפי דברי הקצוה"ח יש לפרש דאין שום פלוגתא בין התוספתא להגמרא עובדא דרב מרי בר רחל, דהא ודאי דלא מהני לפטור מן הבכורה אף אם יפקיר, פנין דהפקר מטעם נדר אפתי לא יצא מרשותו ושם בעליו עליה הוא דאיכא דשלו הוא לגמרי, אבל התוספתא איירי בהפקר שלא בא ע"י אדם אלא בהפקר ב"ד או בכל מיני הפקר שאין עליו בעלים דבהאי גוונא כגון בהפקר ב"ד הרי עושה קנין וינצא לגמרי מרשותו ואינו שלו, תדע דאיתא שם בתוספתא בפירק שני דבכורות וז"ל שור המדבר שור הקדש ושור של גר שמת הגר ואין לו יורשים, דכל הני באו להפקר מאליהם ולא ע"י שאדם הפקירו, דבהאי גוונא או גם ע"י הפקר ב"ד ודאי דפטור מן הבכורה פנין דלית לה בעלים.

ואפתי יש להעיר לפי מאי דמסיק שם הקצוה"ח גופיה להקשות מהא דאיתא במס' שבת קל"א גבי ציצית הואיל ובגדו להפקירו, ופירש"י דנפיק מרשותיה ותו לא רמי חיובא עליה, א"כ משמע דלגמרי יוצא מרשותו דאם מטעם נדר אפתי שלו הוא אלא שאסור לחזור בו לכן תירץ דאפשר לומר דנהי דנהי שלו מ"מ אינו ברשותו פניו דאסור לחזור בו, ודבר שאינו ברשותו נמי חשיב כאינו שלו ופטור מציצית ע"כ, א"כ ה"נ שוב קשיא אמאי רב מרי לא הפקיר דהא אע"פ, שהוא שלו פניו דאינו יכול לחזור, ופטור מבכורה כמו בכהאי גוונא פטור מן הציצית.

אכן יש לחלק דין בכור מציצית, דחיובא דציצית אינו אלא בבגד הראוי לאדם ללבישה, לא מיבעיא למ"ד במס' מנחות מ"א ע"א דציצית חובת גברא הוא, אלא אפילו למ"ד ציצית חובת טלית הוא, דאפילו הטלית של ד' כנפות מונח בקופסא ג"כ חייב בציצית, אפי"ה הני מילי אם ראוי לו ללבישה או לכסות בה, אבל אם אינו ראוי אם במציאות, או שאסור לו להשתמש באותו טלית מצד הדין, כגון בנ"ד שהפקיר את הבגד לכל אדם הרי אסור ללבושו או לכסותו לישן עליו דהא מחוייב לקיים את נדרו שיזכה כל אדם הרוצה בו, אמנם גם לו הרשות לזכות מהפקרו אבל בלא דין זכיה מההפקר אסור להשתמש ביה, כי איך שייך הפקר לכל והוא לובשו ומשתמש בו הרי עובר על נדרו, וכיון דהבגד הנה אסור ללבושו פטור מן הציצית אעפ"י שהוא עדיין בעלים אף לאחר שהפקירו דבכהאי גוונא הנה כמו שאינו שלו לגמרי כדכ' הקצוה"ח, מה שאין כן בבכור אם מפקיר את הבהמה פניו דלא פקע בעלותו ושלו הוא רק צריך לקיים את נדרו, סוכ"ס פניו דבעצם שלו הוא ודאי דחייב בבכורה, דבנה לא אמרינו דנהי כאינו שלו לגמרי דאם שלו הוא קדוש מאליו.

וכעין זה איתא בישועות יעקב לאו"ח סימן י"ט ס"ק א' שהקשה לשמואל דס"ל פלי קופסא חייבים בציצית, הא דשרי רחמנא פלאים בציצית משום עשה דוחה לא מעשה, הא אף אם אינו לובש הבגד קיים מצות ציצית פניו דחובת מנא הוא ולמה יעבר על איסור פלאים בלבישת הבגד ותירץ פניו דקיי"ל דאף למ"ד פלי קופסא חייבים מ"מ בעינו ראוי ללבישה, א"כ על פרחו התירה תורה פלאים בציצית דאי לא"ה אין הבגד ראוי ללבישה מחמת איסור פלאים דרביע עליה וממילא אין בה קיום המצוה ע"כ א"כ ה"נ בנ"ד פניו דהפקיר ומחוייב לקיים נדרו הרי אינו ראוי ללבישה דרשות לכל אדם לזפות בו ואסור לחזור מדבורו, וטרם שזכה הוא בעצמו גם טרם שהניח לאחרים להשתמש בו הרי עובר על קיום נדרו דכהאי גוונא אפשר דאין על הבגד זה המונח בקופסא חיוב ציצית עליו, אף כי עדיין יש לחקור הא פניו דהפקר מיקרי שלו רק מחוייב לקיים נדרו אבל הרשות גם בידו לזפות מדין הפקר, א"כ מיקרי ודאי ראוי ללבישה, אם לא שנאמר שהבעלים אסורים לזכות בו דאם יזכו הנה כמו חזרה מן ההפקר, פניו דאמרינו דעדיין הם בעלים אלא מחוייבים להניח לאחרים לזכות כ"ז צ"ע.

אמנם הדעת נוטה דנדאי הבעלים יכולים לזכות כמו אינש דעלמא והאמור בנה אינו אלא לחדודי. סימן ו.

עוד בענין הנ"ל השטמ"ק למס' ב"ק דף ל"ג ע"א אהא דאמר שם הגמרא הקדישו גיזק איכא בינייהו דלרבי ישמעאל שפובר יושם השור לא קדוש לר"ע דס"ל גיזלט השור

קדוש, והקשה אף לר"ע למה יהיה קדוש הא הנה אינו ברשותו, כמו גזל ולא נתייאשו
הבעלים דגם הנגזל אינו יכול להקדיש משום דאינו ברשותו, ותיגר דלאחר שגפאו
קדוש דהנה כמו דלמפרע היה ברשותו, וכן בגזל נמי אם הקדישו הנגזל ואח"ז העמיד
הגזלן לדין והוציאו מידו ה"נ דקדוש, והא דרבי יוחנן דאינו קדוש היינו פשלא הוציאו
בב"ד עכ"ל בשם רמ"ה והרא"ש, ותמה בזה המנה"ח מצנה נ"א וז"ל והוא חידוש גדול
בעיני ועיניו במרובה דין זה דר' יוחנן ורמב"ם וחו"מ סימן רמ"א דמשמע דכל דין דבר
שלא בא לעולם אף בבא לעולם אינו קדוש ואינו מכור, וכאן נראה דאם בא ברשותו
הו"ל הקדש למפרע ואינו יכול לחזור בבא לרשותו וצע"ג בזה עכ"ל.

ויש לתמוה הרי אין זה שום חידוש, הרי איתא במס' ב"מ ז ע"א תא שמע מהא דאמר
רב נחמן כל ממון שאינו יכול להוציאו בדיינים הקדישו אינו קדוש, הא יכול להוציאו
בדיינים הקדישו קדוש אע"ג דלא אפקיה והא אמר ר' יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלים
שניהם אין יכולים להקדישו זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו, אלמא דכל
קושית הגמרא אינו אלא אם באנו לומר קדוש אע"ג דלא אפקיה, אבל אם נאמר
דהקדישו קדוש רק אם אפקיה אח"כ ובא לידו, ניחא שפיר אף לר' יוחנן, הרי בהדיא
פדברי השטמ"ק דיכול אדם להקדיש דבר שאינו ברשותו לכשיבא לרשותו, דאם בא
אח"כ לרשותו קדוש ע"י אמירתו דלמפרע, והא דמדמי המנה"ח דבר שלא בא לעולם
לדבר שאינו ברשותו יש לברר.

אמנם לא דמי, דהא בכל קנינים שבעולם בעיני הני תרמי, שיהא המקנה בעלים על
החפץ הנמכר, ועוד שיהיה החפץ בעולם כדי שיחול עליו הקנין, גבי דשלב"ל איכא
החסרון בהני תרמי, שאינו בעלים וגם חלות הקנין על החפץ ליכא דהא ליתיה, ואולם
בדבר שאינו ברשותו הריהו באמת בעלים על החפץ דשלו הוא, רק החסרון בחלות
הקנין על החפץ פיון שאינו ברשותו, הילכך החילוק ביניהם אם מקנה לכשיבא לידו,
דבדבר שלב"ל אף בכהאי גוונא אפשר דלא מהני פיון דאינו בעלים ואין לו שום שייכות
להחפץ ולא מהני דבריו פלום, אבל בדבר שאינו ברשותו דהוא בעלים ויש בידו לעשות
קנינים, אלא דליכא החפץ בידו להיות עליו הקנין, אבל אם מקנה בהאי גוונא לכשיבא
לרשותו ודאי הדעת נוטה להיות קנינו קיים דהא סלק ג"כ חסרון בחלות הקנין דאיכא
אח"כ כדי שיחול עליו המכירה.

ואין להקשות אהא דאיתא שיטת הר"א ממיץ שהביאו הרא"ש למס' נדרים לה' שפובר
בהדיא, דאדם יכול להקדיש מציאה אף שאינו תוף ד' אמותיו ולא זכה עדיין הואיל ובידו
לזכות, והרי התם הא מיחסרא הני תרמי דמלבד שהמציאה אינה ברשותו הרי ג"כ אינו
בעלים ואין לו שום שייכות משאר בני אדם אפי"ה יכול להקדיש לכשיבוא לידו, לא
קשיא פיון דבידו לזכות חשביו ליה כמו שהוא בעלים וגם ברשותו ממש, ומקורו אפשר
לומר מהא דקיי"ל דפוסקין על שער שבשוק, וכדאיתא ברמב"ם פ"ק כ"ב מה' מכירה
הלכה ג' הפוסק על שער שבשוק ולא היה לו אותו המין שפסק עליו ברשות מוכר, חייב
לקנות ולתן ללוקח מה שפסק ואם חזר מקבל מי שפרע ע"יש, אלמא המכירה קיימת
אעפ"י שבשעה שמכר לא היה לו שום בעלות על הפירות וגם לא ברשותו, רק פיון

דבִּידוֹ לַקְנוֹת מֵהַשּׁוּק דְּמִי כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּעֵלִים וּבְרִשׁוֹתוֹ דְּכָל שְׂבִידוֹ הֵנָּה כְּמוֹ דְּחַפֵּץ הַמְּכֹר
אֵיפָא בְּעוֹלָם וּבְעֵלוֹתוֹ עָלְיוֹ וּבְרִשׁוֹתוֹ מִמֶּשׁ.

וּכְמוֹ כֵּן אֵימָא בְּמַס' קִידוּשֵׁין דְּף ס"ב ע"א פִּירוֹת עֲרוּגָה זִו תְּלוּשִׁים יְהִי תְּרוּמָה עַל
פִּירוֹת עֲרוּגָה זִו מְחֻנְפְּרִים, פִּירוֹת עֲרוּגָה זִו מְחֻנְפְּרִים יְהִי תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת עֲרוּגָה זִו
תְּלוּשִׁים לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ וְנִתְּלוּשׁוֹ, מְהַנִּי תְּרוּמָתוֹ מִשׁוּם כָּל שְׂבִידוֹ לְאוֹ מִמְּחֻסָּר מַעֲשֵׂה דְּמִ
עִ"ש, אֲלֵמָא דְּכָל שְׂבִידוֹ מְהַנִּי אַף בְּדָבָר שֶׁלֵּב"ל דְּאִין לֹו שׁוּם בְּעֵלוֹת רַק פִּינֹן דְּבִידוֹ
מִשׁוּי לִיהַ כְּמוֹ בְּעֵלִים מִמֶּשׁ, אֲמַנְם בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים דְּבַעֲיָנֹן בִּידוֹ לְזַכּוֹת גְּבִי הַדְּבָרִים
שְׂאִין לֹו שׁוּם בְּעֵלוֹת כְּגוֹן שֶׁלֵּב"ל אוֹ פּוֹסְקִין עַל שַׁעַר שְׂבִישׁוּק, אֲבָל הֵיכָא דְּהַחֲפֵץ שְׁלוֹ
הוּא דִּישׁ לֹו בְּעֵלוֹת רַק אִינוּ יָכוֹל לְהַקְנוֹת בְּאוֹתָהּ שַׁעַה מִשׁוּם שְׂאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ, בְּהָא אִם
מִקְנָה אֵת הַחֲפֵץ לְחַבְּירוֹ לְכַשְׁיָבָא לְרִשׁוֹתוֹ מְהַנִּי אַף בְּלֹא טַעְמָא דְּבִידוֹ, דְּבִידוֹ שְׂוֵא
שְׁלוֹ רַק אִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ לֹא בְּעֵינֵן שְׂוֵא בִּידוֹ לְזַכּוֹת כְּדָבָא רְתִי לְעִיל וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת
גְּבִי תְּרוּמָה שְׂאוּמֵר עֲרוּגָה זִו מְחֻנְפְּרִים יְהִי תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת עֲרוּגָה זִו תְּלוּשִׁים
לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ דְּמְהַנִּי תְּרוּמָתוֹ מִשׁוּם דְּבִידוֹ לְתִלְוֵשׁ, לְמָה לִי טַעְמָא בִּידוֹ תִּפּוּק לִיהַ דְּהָא עַל
מְחֻנְפְּרִים גּוֹפִיָה הוּא בְּעֵלִים דְּשְׁלוֹ הוּא, אֲלֵא דְּאֵיפָא דִּינָא דְּמְחֻנְפְּרִי לִיתִּיהַ בְּדִין תְּרוּמָה
אֲבָל אִם אוֹמֵר לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ וְדֵאִי דְּמְהַנִּי, מִיִּדִי דְּהֵנָּה אֲדָבָר שְׂאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ שְׂוֵא יָכוֹל לְהַקְנוֹת
לְכַשְׁיָבָא לְרִשׁוֹתוֹ פִּינֹן דְּלֵיכָא חֲסָרוֹן דְּבַעֲלוֹת, דְּכְמוֹ כְּאִן אֵיפָא דִּינָא שְׂאִין יָכוֹל לְהַקְנוֹת
דְּבָר שְׂאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ אִפִּי"ה פִּינֹן דְּהוּא בְּעֵלִים רִשְׁאִי לְהַקְנוֹת לְכַשְׁיָבָא לְרִשׁוֹתוֹ, כְּמוֹ כֵּן
הֵתֵם בְּתְרוּמָה אַעֲפִ"י דְּאֵיפָא דִּינָא דְּמְחֻנְפְּרִי לִיתָא בְּדִין תְּרוּמָה אֲבָל פִּינֹן דְּהוּא בְּעֵלִים
יָכוֹל לְתַרְוֵם לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ, וְאִין לְתַרְצַ דְּשְׂאוּנִי סוּגְיָא דְּתְרוּמָה דְּהֵתֵם רוּצָה שְׂהַמְחֻנְפְּרִין יְהִי
תְּרוּמָה תִּיכְף טְרָם שְׂוֵא לְשׁוֹ מִשׁוֹה"כ צְרִיכִין לְטַעְמָא דְּבִידוֹ, כְּדָפִירֵשׁ שְׂם רִשְׁ"י וְנ"ל
וְנִתְּלוּשׁוֹ מֵהוּ שְׂוֵא תְּרוּמָה לְמַפְרַע וְכו'.

מֵה שְׂאִין כֵּן בְּמִקְנָה אִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ לְאוֹ טְרָם שְׂוֵא לְרִשׁוֹתוֹ כִּי אִם לְכַשְׁיָבָא לְרִשׁוֹתוֹ לְהַכִּי
מְהַנִּי הַקְנֵן אַף בְּלֹא טַעְמָא דְּבִידוֹ. בְּרַם אִי אֲפִשֶׁר לֹוּמֵר הַכִּי, דְּאִין הַדְּעַת סוּבְּלַת לֹוּמֵר
שְׂחֵלָה שְׂם הַתְּרוּמָה תִּיכְף בְּשַׁעַה דְּאֵיפָא דִּין דְּאִין תּוֹרְמִין מְחֻנְפְּרִי, דְּסוּכ"ס בְּשַׁעַת
אֲמִירָתוֹ הָרִי הוּא מְחֻנְפְּרִי, תַּדַּע הָא הֵאֵי דִּינָא לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ דְּמְהַנִּי לֹא עַדִּיפָא מְהָא דְּאֵיפָא
תְּנֵאִי דְּסָבְרִי אֲדָם מִקְנָה דְּשֶׁלֵּב"ל, וְאִפִּי"ה אֲשַׁכְּחֹן דְּאַף לְדִידְהוּ אִינוּ חָל הַקְנֵן מִיָּד רַק
אִימְתִי חָל לְכַשְׁיָבָא לְעוֹלָם, כְּדֵאִימָא בְּשַׁטְמ"ק לְמַס' ב"מ ט"ז ע"ב לְר"מ שְׂאוּמֵר אֲדָם
מִקְנָה דְּשֶׁלֵּב"ל שְׂוֵא זִו לְכַשְׁיָבָא וְכו' תְּהָא קְנוּיָה לְהַ מַעֲכָשְׁוֹ קְנָה, וְהַקְשָׁה ז"ל וְא"ת
מֵאִי מַעֲכָשְׁוֹ שְׂוֵא הָכָא דְּהָא אִי אֲפִשֶׁר שְׂוֵא הַלּוֹקֵחַ מַעֲכָשְׁוֹ שְׂוֵא הַמּוֹכֵר אִין לֹו בְּהַ
כְּלוּם עֲכָשְׁוֹ, וְכַשְׁלּוֹקֵחָה מִן הַבְּעֵלִים מְאוֹתָהּ שַׁעַה וְאֵילָף הוּא זוֹכָה, וְהַנְּכוּן כְּפִירִשְׁ"י
דְּנִקְט מַעֲכָשְׁוֹ לֹוּמֵר שֶׁהוּא מוֹכֵרָה בְּכֶסֶף וּבְשֶׁטֶר שֶׁל עֲכָשְׁוֹ שְׂוֵא מְאוֹתָהּ שַׁעַה שְׂוֵא
לִידוֹ וְלֹא שְׂוֵא וְיִמְכְרָנָה לֹו, וְקַמ"ל דֵּאִפִּי"ה קְנָה דְּאֲדָם מִקְנָה בְּכֶסֶף וּשְׂוֵא שֶׁל עֲכָשְׁוֹ
מֵה שְׂאִינוּ שְׁלוֹ וְכו' עכ"ל, הָרִי בְּהַדְּיָא דְּאַף לְמ"ד אֲדָם מִקְנָה דְּשֶׁלֵּב"ל אִינוּ חָל הַקְנֵן רַק
לְאַחַר שְׂוֵא לִידוֹ, כְּמוֹ כֵּן ה"נ גְּבִי תְּרוּמָה מֵה שְׂוֵא מִמֶּשׁ רִשְׁ"י לִישְׂנָא לְמַפְרַע לְאוֹ דְּהַתְּרוּמָה
חָלָה לְמַפְרַע אֲלֵא חָלָה לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ, ע"י אֲמִירָתוֹ שְׂאוּמֵר לְמַפְרַע לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ יְהִי תְּרוּמָה,
וְכַוְנָתִי בְּזֵה לְדַעַת הַרְשָׁ"ש עַל אֲתֵר שְׂם שְׂוֵא מְפָרֵשׁ הַכִּי וְהֵבִיא כְּמַה רְאִיּוֹת עִ"ש.

לפי"ז שוב קשׁיָא לָמָּה לָן בְּתְרוּמָה טַעמָא דְבִידּוּ מַאי שְׁנָא מְדַבֵּר שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ שְׁהִבְאִיתוּ אֶת הַשְּׂטֵמ"ק דְּמַס' ב"ק דְּחָל הַקְּנָנָן אַף דְּלִיכָא טַעמָא דְבִידּוּ, פִּינּוּ דְמִקְנָה לְכַשְׁיבָא לְרִשׁוּתוֹ מְהֵינִי, אַף אֶפְשָׁר לֵוִימֵר פִּינּוּ דְמִחְוָבָר לָאוּ בְּנֵי תְרוּמָה נִיגְהוּ פִי אִם תְּלוּשִׁים, וְכִינּוּ דְעֵדִינּוּ לָא נִתְלָשׁוּ הָרֵי דְמֵי כְּמוֹ שְׁהִתְלוּשִׁים לִיכָא בְּעוֹלָם, וְדִמְיָא לְדִשְׁלַב"ל דְּלֵא מְהֵינִי לְהַקְנוֹת אַף לְכַשְׁיבָא לְעוֹלָם, מִשׁוּה"כ אֲמַר טַעמָא דְבִידּוּ לְתִלּוּשׁ וְהֵנָּה כְּמוֹ אִיתָא בְּעוֹלָם וְהוּא בְּעָלִים לְפִיכָּה מְהֵינִי הַתְּרוּמָה אַחַר תְּלִישְׁתָּן ע"י אֲמִירְתוֹ דְלִמְפָּרַע.

וְהֵנָּה הַקְּנוּמָץ הַמְּנַחָה לְמִנְה"ח מְצָנָה תְּקַמ"ה אִיתָא וְנ"ל בְּש"ס חֲנוּלִין דְּף קל"ט דְקֶאָמַר אֲלֵא דְחֻזֵי קוֹן וְאֶקְדָּשִׁיהָ אִישׁ כִּי יִקְדֹּשׁ בֵּיתוֹ וְאִין אָדָם מִקְדִּישׁ דְּבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ וְקִשְׁהָ עַל שִׁיטַת הַר"א מְמִיץ שְׁהִבִּיא הָרֵא"ש דְּאָדָם יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ מְצִיאָה אַף שְׁלֵא בְּתוּף ד' אַמּוּתֵיו וְלֵא זָכָה בָּהּ עֵדִינּוּ הוּאִיל וּבִידּוּ לְזוֹפוֹת, א"כ אִין מְקוּם לְקוֹשְׁיַת הַש"ס פָּאן וצ"ע, עוֹד קִשְׁהָ מְדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמֵי פָּרְק ד' דְּפָאָה דְקֶאָמַר ר"ל מִשׁוּם אָבָא פְּהֵן בְּרַדְלָא ד' אַמּוּת שְׁל אָדָם קוֹנִין לוֹ, מִשׁוּם דְּכִתִּיב וְאִנִּי בְּעָנְיִי הִכִּינוֹתִי לְבֵית ד' זָהָב כְּפָרִים מְאָה אֶלְף וְכו', אֲמַר רַב הוֹשִׁיעָא בְּעֵי מָה אֲנִן קִיָּמִין אִם בְּתוּף ד' אַמּוּת עֲשִׂיר הוּא, אִם בְּחוּץ לְד' אַמּוּת וְיֵשׁ אָדָם מִקְדִּישׁ דְּבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ, וְקִיָּמְנֵהּ בְּמִקְדִּישׁ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, וְלִפִּי הַר"א מְמִיץ לָא הו"ל לְהִירוּשְׁלָמֵי לֵוִימֵר וְאִין חוּץ לְד"א וְיֵשׁ אָדָם מִקְדִּישׁ דְּשֵׁא"ש, וְהֵרִי בִידּוּ לְזוֹפוֹת בּוֹ וְהֵינִי הַהִקְדָּשׁ לְשִׁיטָתוֹ וצ"ג.

אָכֵן לִפִּי"ד נִיחָא דְכָבֵר בְּאַרְתֵּי דְמִקּוּרוֹ שְׁל הַר"א מְמִיץ מִהֶגְמָרָא דְפוֹסְקִין עַל שְׁעַר שְׁבִשׁוּק, כְּמוֹ כֵּן מִהֶגְמָרָא דְקוֹדִישִׁין גְּבִי תְרוּמָה מְחוּבְּרִין לְכַשְׁיִתְלָשׁוּ דְמְהֵינִי, א"כ הָרֵי קוֹשְׁיֹת קוֹנֵמָץ הַמְּנַחָה הֵינָּה ג"כ עַל הַגְּמָרוֹת הַנ"ל, אִוְלָם לָאוּ קוֹשְׁיָא פְּלִל דְּהָא כְּבָר בְּאַרְתֵּי דְאִימְתֵי חָל הַקְּנָנָן אוֹ חִלוֹת הַתְּרוּמָה רַק לְכַשְׁיבָא לִידּוּ אוֹ לְאַחַר שְׁיִתְלָשׁוּ, דְכְּמוֹ כֵּן וְדֵאִי פּוֹנֵנֵת הַר"א מְמִיץ דִּיכוֹל לְהַקְדִּישׁ, הֵינֵנוּ לְכַשְׁבָּא לִידּוּ וְיִזְכָּה מְהֵינִי הַקְדָּשׁוֹ ע"י אֲמִירְתוֹ דְלִמְפָּרַע, וְהָתָם בְּהִירוּשְׁלָמֵי דְפָרִיף וְיֵשׁ אָדָם מִקְדִּישׁ דְּבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ אִיבִירֵי בְּאִוּפֵן דְהַהִקְדָּשׁ חָל תִּיכְּף ע"ז פָּרִיף שְׁפִיר, וּמִשְׁנֵי בְּמִקְדִּישׁ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן שְׁבָא לִידּוּ, וְהַסּוּגִיָּא דְמַס' חֲנוּלִין ג"כ אֶתִּיא שְׁפִיר, דְּאִיף אֶפְשָׁר לְצִייר אֶת הָאֲמוֹר דְּבְמִקְדָּשִׁין אִין עֲלִיו חִיּוּבָא דְלֵא תִקַּח הָאֵם, דְּהָא פֶּל זְמַן שְׁלֵא זָכָה עֵדִינּוּ לָא חָל הַהִקְדָּשׁ, אִימְתֵי הוּא דְחָל לְאַחַר שְׁיִזְכָּה א"כ כְּבָר חָל עֲלִיו חִיּוּב דְלֵא תִקַּח, וְאֶפִּילוּ תִימָא דְחָל בְּבֵת אַחַת זְכִייתוֹ עִם חִלוֹת קְנָנָן הַהִקְדָּשׁ שְׁהִקְדִּישׁ מְעִיקְרָא, ג"כ אִין שְׁיִיף לֵוִימֵר בְּמִקְדָּשִׁין דְּלֵאוּ הַקְדָּשׁ גְּרִידָא הוּא, וְעֵדִיפָא אִיכָא לְמִימֵר פִּינּוּ דְהַהִקְדָּשׁ חָל רַק לְאַחַר שְׁיִזְכָּה, א"כ זְכִייתוֹ עוֹשֶׂה הַפְּטוּר דְלֵא תִקַּח, דְּמְעִיקְרָא הָא הֵיטָה עֲלִיו חִיּוּב דְלֵא תִקַּח, וְכִינּוּ שַׁע"י שְׁהוּא זוֹכָה בָּהּ הוּא מִיפְּטֵר, א"כ הַזְכִּיָּה גּוֹפָה מִיְקָרֵי לָא תִקַּח דְּמִמְצִיא פְּטוּר בְּזְכִייתוֹ וְדוּק וְאֶהָא שְׁהִקְשָׁה הַשְּׂטֵמ"ק אֲמֵאֵי יָכוֹל הַנִּיזְק לְהַקְדִּישׁ הָא אִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ, תִּיגְרֵץ הַגָּאוֹן ר' אֲבָרְהָם לְנִפְטָבִיר זצ"ל בְּסִפְרוֹ ז"א סִימָן ל"ו עפ"י הָא דְמְבוּאָר דר"ע הוּא מִן הַסּוּבְרִים אָדָם מִקְנָה דְבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם א"כ הוּא הִדִּין שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ פְּדָכְתָּב בְּזָה הַכו"פ סִימָן פ"ד ע"כ וְלִי נִרְאָה דְאִי אֶפְשָׁר לְתַרְץ הַכִּי, לְמֵאֵי דְאִיתָא בְּמַס' ב"ק שָׁם ל"ג בְּתוּד"ה אִיכָא בִּינְיָהוּ, וְא"ת אֲמֵאֵי לר' יִשְׁמַעֵאל אִינוּ קְדוּשׁ לְמ"ד בְּפִסְחִים דְּף ל' לְמִפְּרַע הוּא גּוֹבָה, וְתִיגְרֵצוּ דְלָמ"ד לְמִפְּרַע הוּא גּוֹבָה הֵינֵנוּ הִיכָא דְגַבְּאוּ לְבִסּוּף, אָבָל הָכָא אִם נִתְרַצָּה הַנִּיזְק לְבִסּוּף לְקַבֵּל הַמְּעוֹת וְלֵא גַבְּאוּ לר' יִשְׁמַעֵאל אִינוּ קְדוּשׁ וְלר"ע קְדוּשׁ דְּשׁוֹתְפִין נִיגְהוּ, וְכִינּוּ דְלר"ע קְדוּשׁ תִּיכְּף אַעפ"י שְׁלֵא גַבְּאוּ לְבִסּוּף, אִי אֶפְשָׁר לֵוִימֵר מִשׁוּם דַּס"ל אָדָם מִקְנָה דְבָר שְׁלַב"ל, דְּהָא אַף

למ"ד הכי אינו חל הקנן אלא לכשיבא לעולם דאי אפשר להיות קנן על דשלב"ל, אף לפי"ז שוב קשיא תירוצו של השטמ"ק שתירץ דיכול להקדיש דבר שאינו ברשותו פלומר לכשיבא לרשותו, הא בהאי גוונא גם ר' ישמעאל מודה דקדוש, בעל פרתה לומר שהשטמ"ק לא ס"ל כתירוצו זה של התוס' כי אם כתירוצו השני של התוס' דפלוגתיהו אף בגבאוי לבסוף עיי"ש.

סימן ז.

הלכות תרומות פרק שני מהלכות תרומות ה' ט' ואלו פטורין מן התרומה. ומן המעשרות הלקט והשכחה והפאה וכו' ובהלכה י"א וכן ההפקר פטור מן התרומה ומן המעשרות וכו' ע"כ.

והנה איתא במס' ב"ק דף כ"ח ע"א תוד"ה זה וזה, ונ"ל ופאה דמיפטרא מן המעשר לאו מטעם הפקר דהא תנו במס' פאה פרק ו' בית הלל אומרים אין הפקר עד שייפקיר אף לעשירים כשמיטה, אלא היינו טעמא דמיפטרא כדדרשינן בספרי ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמו, יצא זה שיש לו חלק ונחלה עמו שאם הוא לוי עני נוטל פאה, אבל רש"י מפרש התם בהדיא דפאה מיפטרה מן המעשר מטעם הפקר, גם במס' גיטין מז' ע"א ברש"י ד"ה לקט שכחה ופאה ונ"ל סתמן הפקר ופטורין מן המעשר, שגאמר ובא הלוי וכו' יצאו אלו שיש לו בהן חלק ונחלה שיהי אף לו הן מופקדין עיי"ש ברם מהרמב"ם משמע דס"ל כשיטת התוס' דלאו מטעם הפקר מדמייתי מעיקרא בהלכה ט' דפאה פטורה מן המעשר, ואח"כ בהלכה י"א מסיק וכן ההפקר פטור מן המעשר, אלמא בהדיא דס"ל פאה דמיפטרא מן המעשר לאו מטעם הפקר הוא, דהא מסיק אח"כ שהפקר פטור מן המעשר מוכח דלא תלי פאה בדין הפקר.

והמל"מ פתב ונ"ל ויש להסתפק בהא דקיימ"ל פאה פטורה מן המעשר, אם פטור זה הוא משעה שהפריש או דילמא לאחר שזכו בה העניים, ונפ"מ דאם הפריש ובא עשיר ולקח פאה בערמה באמרו שהוא עני או באונס, אם חייב העשיר להפריש מעשר ואם לא הפריש חייב משום טבל, דאי אמרת דמשעה שהפריש נפטר א"כ עשיר זה פטור לפי שלא לקח כי אם דבר הפטור, ואי אמרת דלא מיפטר כי אם לאחר שבא ליד העני, א"כ זה העשיר חייב לעשר וכו', ותמה עליו העמק יהושע סימן ט"ז מגמרא ערוכה במס' ב"ק כ"ח ע"א, בעל הבית שהניח פאה מצד אחד ובאו עניים ונטלו מצד אחר זה וזה, פאה ואי אמרת עביד אינש דינא לנפשיה אמאי זה וזה פאה לנקוט פזרא וליתבי, אמר רבא מאי זה וזה פאה לפוטרו מן המעשר ופירש"י דאף פאה הנשארת הפקר חשיבא דאע"ג דנקוט ליה איהו פטור ממעשר, אלמא מזה דהפטור הוא משעת הכרשה, דאי לא"ה אמאי פטור מן המעשר אחרי דעדיין לא זכו בה עניים ע"כ תוכנו.

אולם לפי מאי דבארתי לעיל דהרמב"ם ס"ל כהתוס' דפאה מיפטרא מן המעשר לאו מטעם הפקר הרי נחא, דעד כאן מסתפק המל"מ רק אליבא דהרמב"ם דבתריה אזיל, כיון דלאו מטעם הפקר כי אם דינא באנפי נפשיה דפאה פטורה מן המעשר, לפיכך מסתפק שפיר אם דין הפטור חל תיכף משעה שהפריש או דילמא לאחר שזכו בה העניים, אבל אליבא דרש"י דס"ל דפאה פטורה מטעם הפקר ליכא שום ספיקא דנדאי

בא הפטור תיכף משהפריש, כמו כל הפקר דעלמא חל תיכף משעה שהפקיר כמו דאיתא במס' נדרים דף מ"ג בסוגיא שם דלא בעינן עד דאתי ליד זוכה.

והשתא ניחא דרש"י לשיטתו אזיל דמטעם הפקר הילכף מפרש אעפ"י דנקיט ליה איהו ועדיין לא זכו העניים פטורה מן המעשר דכבר הופקר, אבל אליבא דהרמב"ם אפשר לפרש את הגמרא זה וזה לפוטרו מן המעשר, בהאי גוונא שהוא פאה לענין אם נתן אח"כ לעניים הנה עליה דין פאה לפטור מן המעשר ולא כמתנה בעלמא, אבל טרם שזכו העניים עדיין חקירת המל"מ במקומה עומדת.

לפי"ז יש לנישב מאי דלכאורה קשה להבין פלוגתניהו דרש"י ותוס', הא תרונניהו ילפי דפאה פטורה מן המעשר מהקרא ובה הלוי, אלא שהתוס' מפרשי דלאו מטעם הפקר ורש"י סובר מטעם הפקר, סוכ"ס מאי ביניניהו לדינא הא לתרונניהו פאה פטורה מן המעשר מאי איכפת לן מאיזה טעם, אבל לדידי ניחא דלרש"י שסובר דפטור פאה מן המעשר הנה מטעם הפקר, ודאי דפטורה אף קודם שזכו בה העניים, אבל לשיטת התוס' כיון דס"ל דלאו מטעם הפקר פי אם דין באנפי נפשיה, יש להסתפק איך הדיון אם תיכף משהפריש או לאחר שזכו בה העניים.

והנה במל"מ בעצמו מסיק להוכיח דכל שלא באה לרשות עני הפאה חייבת במעשר, ונ"ל וראיתי בסוף פרק השולח דף מ"ז בגיטין דרבה רצה להוכיח דאין קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מידי מעשר, מדתנן בפרק ד' דפאה הלקט והשכחה והפאה של עכו"ם חייב במעשר אלא אם כן הפקיר, דמאן איקימא דישראל ולקטינהו עכו"ם אא"כ הפקיר הא מיפקרא וקימא אלא לאו דעכו"ם ולקטינהו ישראל, לא לעולם דישראל ולקטינהו עכו"ם, ניהי דאפקרינהו אדעתא דישראל אדעתא דעכו"ם מי אפקרינהו ע"כ, הרי הדבר מבואר דעכו"ם שלקט פאה חייבת במעשר, ואי אמרת דמשעה שהפרישה נפטרה א"כ הפאה שלקט העכו"ם נמי פטורה וכו' ע"ש.

אכן ראיתי איכא למיפרה, קודם כל יש לנו לבאר מאי דתפס הגמרא בלישניה אדעתא דישראל אפקריה אדעתא דעכו"ם לא אפקריה אי אפשר לפרש כפשוטו שמפקיר בפיו דהא פאה באה ע"י הפרשה ולא בעינן שיפקיר בפיו, דהני מילי גבי שביעית איכא פלוגתא בין הראשונים אם התורה הטילה עליו שיפקיר או דהנה אפקעתא דמלכא, אבל בפאה לכו"ע כיון שהפריש הנה פאה דסגי בהכי, מדע ממחלוקת רש"י ותוס' אם פאה מטעם הפקר ואם תאמר דבעינן שיפקיר אין שום מקום לפלוגתא זו, אלא הגמרא מכונן לומר דבשעה שהפריש את הפאה הלא תליא בדעת המפריש, ע"ז אמר כיון דהפרשה גופה עושה דין פאה ובדעתו תליא מילתא אופן ההפרשה, הילכף אם אמרינן שדעתו היתה בשעת הפרשה רק שיזכו בה עניים אבל אדעתא דעכו"ם לא הפריש, אז אם בא העכו"ם וזכה בה הנה לגבי דידיה כמו דלא הפריש ונעקר הדין פאה למפרע, ונהה שוב תבואה של בעה"ב גרידא לפיכך איכא חיובא דמעשר עליו, דהא הפריש על תנאי שיזכו בה עניים.

וכעין זה איתא במס' ב"ק דף ק"י ע"ב אלא מעתה חטאת שמתו בעליה תיפוק לחולין דאדעתא דהכי לא אפרשה אעפ"י שהמקרה אירע אח"כ, א"כ ה"נ הוא הפריש ע"מ שיזכו בה עניים ואם אירע אח"כ שבא עכו"ם וזכה בה אדעתא דידיה לא אפריש ונעקר

שם פאה למפרע, ובזה מבואר שפיר מאי דהקשה הרע"א בפרק ד' דמס' פאה משנה ט' אות מ"ב, אהא דאיתא שם במשנה הלקט והשכחה והפאה של נכרי חייב במעשרות אלא א"כ הפקיר, וז"ל ונתקשיתי הא מ"מ שנעשה לקט הרי נעשה הפקר ופקע ממנה חייב מעשר והנכרי שנטלו גזל את העניים, אבל מאיזה טעם יפקע מזה פח ההפקר ויחול עליו חייב המעשר וכו' עיי"ש דלפי"ד ניקח ושהקשה רק על לקט דממילא קדוש בלא דעת בעה"ב, דנדאי לא נפקע פח ההפקר, אבל על פאה לא הקשה משום דפאה מדעת המפריש הוא, דבהאי גוונא אמרינו אדעתא דעניים ישאלים אפקרה כלומר אפריש, אבל אדעתא דעכו"ם לא אפריש ונפקר הדין פאה ונפקע ההפקר עוד מסיק שם המל"מ וז"ל כללו של דבר כל שלא פאה לרשות עני דזכי ליה רחמנא חייבת במעשר, וכי תימא תיקשי הא חזינו שיבולת של לקט שנתערבה בקציר דצריך להביא ב' שבלים כו' כי היכי דלא לפריש מן הפטור עלהחייב, ואי אמרת דלא נפטרה כי אם אחר שבא ליד העני, אף השבולת של לקט חייב במעשר כיון שלא פאה ליד עני, הא לא קשיא משום דאפשר דשאני לקט מפאה שתלויה בדעתו של בעל הבית עכ"ל, הרי אף המל"מ מפרש דפאה תלויה בדעת בעה"ב ודעתו הוא שתהי' פאה לאחר שיזכו העניים, א"כ לדידה גופיה הא ליכא להוכיח מהא דהעכו"ם שלקט פאה חייב במעשר, דשאני פאה דלא אפריש אדעתא דעכו"ם, אבל לגבי עני ישראל אפשר דדעתו' הוא להיות תיקף פאה לכל הדינים אף עד שלא זכו בה העניים כדבארתי.

והחילוק בין לקט לפאה לענין דעת בעה"ב, אשפחן ג"כ במס' תמורה דף כ"ה ע"א, בעי אילפא אמר על לקט עם נשירת רובו יהא הפקר, לקט הנה או הפקר הנה, לקט הנה שפן קדושתו בידי שמים, או דילמא הפקר הנה שפן זוכין בו עניים ונעשירים, וא"ל אבני דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, מדבעי הגמרא דוקא בלקט ולא בפאה, היינו כדבארתי משום דלקט לא תלוי בדעת בעה"ב אלא קדוש מאליו, ולפיכך מדמי שם הגמרא לדינא דבכור, אם אמר על הבכור עם יציאת רובו עולה, עולה הנה, או בכור הנה שפן קדושתו מרחם, דג"כ אינו תלוי בדעת בעה"ב כמו לקט, אבל לענין פאה ליכא שום שאלה, אם בשעת הפרשה אמר יהא הפקר לעניים ולעשירים ואף לנכרים ונדאי דמהני, דכל הפרשה דפאה תלוי בדעת המפריש ורק אפשר דעובר אהא דתעזוב לעניים מיהא ההפרשה קיימת כמו שמתנה דלא דמי ללקט דקדוש מאליו והעמק יהושע מוכיח מהו סוגיא דלקט חל דינו תיקף אף קודם שזכו בו העניים כדאיתא הכא בנשירת רובו הנה לקט, לכן תמה על המל"מ אמאי לא הביא ראיה מהכא רק הביא משבולת של לקט שנתערבה בקציר דצריך להביא ב' שיבלים, ולדידי נראה דמשה"כ מביא מהתם דהא מוכח בהדיא פטור לגבי מעשר בשעת נשירה עד דלא אתו לידי עניים, אבל מסוגיא דמס' תמורה אמנם מוכח דחל לקט תיקף בנשירה, ברם איכא למימר דהנה לקט רק לענין זה ששייך לעניים ואין בידו שוב להפקיר או להקדיש כי כבר הוא לקט, אבל לגבי פטור מעשרות אכתי אפשר לומר אימתי חל פטור מעשרות רק לאחר שבא לידי עניים, דרק לענין זה הנה לקט דרשאים העניים ללקט ואין ביד בעה"ב למחות על ידו, לכן מביא ממתניתין דשבולת שנתערבה דהפטור מעשרות כתיבא בהדיא והנה אם אדם שפריש פאה אם הקדישה לאחר הפרשה אין הקדשו הקדש, לא מבעיא לדעת רש"י שסובר דפאה מטעם הפקר הא אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, אלא אף לפי התוס'

והרמב"ם דס"ל דלאו מטעם הפקר, ואף לפי המל"מ דהדין פטור מן המעשר בא לאחר שזכו בה העניים, הני מילי לגבי דין מעשר, דאעפ"י דמיד שהפריש ונעשה פאה לא מיקרי תו שלו, אפי"ה אפתי חייבת במעשר טרם שונכנסה לרשות עני, דלגבי מעשר לא סגי בהכי שיצא מרשות של בעה"ב, כי אם אז פטור אחר שהעני זכה בה דרשות העני פטור מן המעשר, ואין לומר דמאן דס"ל דפאה חייבת במעשר עד שינפו עניים הוא דס"ל דלא יצא ג"כ מרשות בעה"ב דתליא זו בזו, זה אינו דבקהא לית מאן דפליג דפאה כיון שהפריש יצא מרשותו לגמרי ומיקרי אינו שלו.

תדע דמצינו במס' חולין קל"א ע"א הלקט השכחה והפאה פולן אין בהן טובת הנאה לבטלים, ואפילו עני שבישראל מוציאין מידו, וכן פסק ג"כ הרמב"ם בפ"א מהלכות מתנות עניים ה' ח' כל מתנות עניים אלו אין בהן טובת הנאה לבטלים, אלא העניים באין ונוטלין אותן על פרחן של בטלים ע"כ, והבעה"ב בעצמו אף אם הוא עני אינו יכול לזכות פדאיתא לא תלקט לעני להזהיר עני על שלו, לפי זה כיון דהבעה"ב אינו רשאי לזכות לעצמו והעניים נוטלין בעל פרחם, הרי אין לה דבר שאינו שלו גדול מזה ואיך יכול להקדיש דבר שאין לו דין זכיה אדברה שאסור לו לזכות לעצמו ואחרים נוטלים בעל פרחו, ועוד עדיפא יש להסביר דכמו דאשפחן בהגמרא שהבאתי לעיל תמורה כ"ה דאינו יכול להפקיר את הלקט בגשירת רובו, א"כ פאה לאחר שהפריש בידים לא גרע מלקט שנעשה מאליו, דכמו דהתם לא מהני להקדיש או להפקיר כמו כן בנ"ד, וכש"כ לטעמא דמיייתי התם דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, דגם בנדון דפאה איפא דברי הרב להיות פאה ולא הקדש.

ובלא"ה נחא דלגבי פאה לא בעינו האי טעמא דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, דהתם דאמר בגשירת רובו זה הפקר הרי באים פאחת החיוב לקט ודין ההפקר, אבל בנדון דידן דכבר הפריש ונעשה פאה גמורה, נדאי דאינו יכול להקדיש דהא כבר אינו שלו ויצא מרשותו ע"י שהפריש, ואף כי כבר אינו שלו מ"מ לגבי פטור מן המעשר לא סגי בהכי דאינו שלו כי אם בעינו שונכנס לרשות העניים כי הפניסה לרשות עניים זהו דפוטרן, והנה איתא בהדיא לענין מקדיש עוללות, ברמב"ם פ"ד מה' מתנות עניים הלכה כ"ג המקדיש פרמו עד שלו נודעו העוללות, אין העוללות לעניים, ואם משונדעו העוללות, העוללות לעניים ויתנו שבר גדולם להקדש עי"ש, הרי בהדיא משונדעו העוללות חל ההקדש רק על הפרם ולא על העוללות משום דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, דלאחר שונדעו חל חיוב העוללות ואין בידו להקדיש, ואין לחלק ולומר דהתם העוללות נעשים ממילא לעניים, דהא פאה לאחר שהפריש לא גרע מעוללות דממילא.

סימן ח.

פרק ט' מהלכות תרומות ה' ט' כתב וז"ל "פרתו של ישראל שילדה בכור מאכילו תרומה שהבכור לפהגים" עכ"ל. וכתב המנה"ח ר"פ בהאי לישנא ולדידי צ"ע דידוע בנדאי אם ישראל יש לו איזה קרבן אפילו קדשי קדשים שכולם לפהגים כגון חטאת ואשם, מ"מ אינה מאכילה בתרומה דלאו ממון דכהן הוא דמשלחן גבוה קא זכו לאחר הקטרת אימורין כמבואר בש"ס ב"ק י"ב וקידושין סוגיא דהמקדש בחלקו, דשם מבואר דאף ר"י הגלילי דסובר קדשים קלים ממון בעלים הו, א"כ בכור תם חי בזמן שבהמ"ק קנים

דראוי להקרה אין רשאי הפהן למכרו ולקדש בו דלאו ממון דידיה הוא דמשלחן גבוה קא זכו, וכן פירש הרמב"ם פ"א מה' בכורות, וא"כ איך פתב הרמב"ם סתם שמוטר להאכיל תרומה לבכור פיון שהיא לכהן הו"ל לחלק דונקא בזמה"ז או בכור בחו"ל או בעל מום, אבל בכור תם בזמן המקדש פיון דלא הנה ממון פהו רק משלחן גבוה קא זכו דאסור להאכילו לפי דעתו כמו שאר קדשי קדשים פגון חטאת ואשם דאינו מאכילם וכו' עכ"ל ברם לא קא חזינא שום דמיון לחטאת ואשם קודם הקטרת אימורין, דהתם אין לפהנים שום זכות בעלות בחטאות ואשמות מחיים פי הן שייכות רק לגבוה, אלא איפא דין התורה דלאחר זריקה והקטרה זוכים הפהנים לאכול את הבשר הנותר ע"י תיקון הקרבן פהלקתו, וכי קא זכו לאחר הקטרה משלחן גבוה קא זכו דרק אז בא זכותם, אבל בזמן שהבהמה חי אין לפהנים שום חלק ושייכות בה, לא כן בבכור אף בזמן המקדש דחזי להקרה יש לפהנים זכות ביה אף מחיים, דהא דחזי להקרה אינו עוקר זכותו ובעלותו, אלא פועל רק לאסור על הפהנים למכור ולקדש בו את האשה משום דקודם הקרה אסור בהנאה, אבל סוכ"ס זכותו ובעלותו לא עקר פי יש לו הזכות מחיים כדי לאכול אחרי זריקה והקטרה ואפילו אם נאמר דדין איסור הנאה מפקיע בעלותו כפי דאיפא ראשונים דאמרי איסורי הנאה לית להו בעלים, הני מילי באיסור הנאה לגמרי, אבל בנ"ד הרי אין האיסור אלא עד הקרה ואח"כ מותר אף באכילה.

בכהאי גוונא כ"ע מודים דשייכא בהו זכות קנין בעלות, תדע אם הפהן בא ותפס חטאתו של ישראל מחיים ודאי דמוציאין מידו, ואינו יכול לומר אני מחזיק בו עד שיוקרב כדי לאכול את הבשר, ובבכור אם בא פהן ותפס ודאי דאין מוציאין מידו, ועדיפא ממנה אשכחן דס"ל לרמב"ם דאף בספק בכור ג"כ אין מוציאין מידו, הרי בולט החילוק דגבי חטאת ואשם אין לפהן בהם שום שייכות מחיים, אבל בכור יש לפהן בו זכות בעלות מחיים תיקף משנולד כדי לאכול ממנו אחר זריקה והקטרה.

ועוד אם אמרינן דבכור בזמן המקדש הנה פחטאת ואשם דאין לו שום חלק קודם הקרה, א"כ למה צוהה התורה ליתן לפהן את הבכור מחיים אחר דהוא אסור בהנאה, ולא מיבעיא לפוסקים דס"ל דאיסורי הנאה ליפא בהו דין זכיה דאז הרי לא שייך מצנת נתינה לישראל ולא זכיה לכהן, ואפילו להריב"ש סימן ת"א שסובר דאיפא דין זכיה באיסורי הנאה מדאמרינן בע"ז מפי אנגהה קניה עי"ש, אפי"ה חזינו חילוק גדול מחטאת ואשם שאינו מחויב ליתן לכהן קודם שפא להקריבנו, ובכור מחויב ליתן לפהן תיקף אחרי לידתו, גם אשכחן במס' בכורות דף כ"ח ע"א האי קרא דיהיה לך לימד על בכור בע"מ שנותנו לכהן שלא מצינו פן בכל התורה פולה, ופירש שם התוד"ה שלא, דחטאת ואשם שהן לכהן אם הומו שהמזבח מפסיד חלקו מפסיד גם לפהן, אבל בכור אפילו בע"מ דכהן הוא וכו' עי"ש, נמצא דזהו החילוק דחטאת ואשם אין לפהן שום חלק בהן אלא דהקטרת האימורין מופהו, הילכף בעל מום פיון דלא בא לידי הקרה מפסיד גם הפהן, אבל בכור יש לפהן בו תיקף משנולד זכות מחיים ושליו הוא, אלא הא דחזי להקרה אסר עליו בהנאה ואריא דרביע עליה, וכיון דהוא בע"מ דאינו בהקרה ואין מה לאוסרו נשאר הפהן בעלים פדמעיקרא, דאי לא"ה מהיכא תיתי להיות לפהן בעלים על בכור בע"מ אחרי דלא בא לידי הקרה.

אָמַנְם פֿל עֵיקְרָא דְהַאי דִּינָא דְבָכּוּר בְּזִמְנֵי הַמְקַדָּשׁ דְּחֻזֵי לְהַקְרָבָה מְשַׁלְחֵן גְבוּהָ קָא זָכוּ, קְרִיבֵיהּ מִימְרָא דְרַבָּה בַר אֲבִינָה בְּמַס' עֲרִכְיָן דְּרַב ז' ע"ב וְהַרְמַב"ם בְּפָרְק א' מַה' בְּכוֹרוֹת ה' י"ז ס"ל פְּנוּתִיהּ, דְּז"ל שֵׁם "וְכֹן אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ פֶּשְׁהוּא תָם שְׁפִינֵן שְׁהוּא עוֹמֵד לְקַרְבָּן אֵין לִפְהֵן זְכוּת בּוּ פְדֵי לְמוֹכְרוֹ וְכוּ' עי"ש, וְהַגְמָרָא שֵׁם בְּאוֹתוֹ דְּרַב פְּרִיָהּ עַל רַבָּה בַר אֲבִינָה פְּמָה קְנוּשִׁיּוֹת וְאַחַת מֵהֶן מִמְתְּנִיתִין "אָמַר לִיה ר' יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מַה לִּי אִם אֵינוֹ מוֹכֵר בְּחֻטָּאת וְאַשֶׁם שְׁהָרֵי אֵינוֹ זָכִין בְּהֵן בְּחֻטָּאתוֹ תֵּאמַר בְּבָכּוּר שְׁזָכִין בְּחֻטָּאוֹ, וּמִשְׁנֵי דְמִיָּרֵי בְּבָכּוּר בַּחוּ"ל, אָבָל תָּם בְּזִמְנֵי הַמְקַדָּשׁ אַף בְּבָכּוּר אֵין זָכִין בְּחֻטָּאוֹ וְהֵינּוּ דְלֹא פְדִבְרֵי הָאֱמוּרִים לְעֵיל דִּישׁ לִפְהֵן בְּבָכּוּר זְכוּת מְחִיִּים אַף בְּזִמְנֵי הַמְקַדָּשׁ דְּחֻזֵי לְהַקְרָבָה.

אָבָל לֹא קִשְׂיָא דְרַבָּה בַר אֲבִינָה מִיָּרֵי לְעַנְנֵי לְמַכְרוֹ דְּבַעֲיָנוּ בְּשַׁעַת הַקְּנָנֵן מְמוֹן מִמֶּשׁ וְכִינֵן דְּחֻזֵי לְהַקְרָבָה וְאַסוּר בְּהִנְאָה אֵין לוֹ חֵלֶק עֲכָשְׁיָן בְּבָכּוּר פְּדֵי לְמַכְרוֹ דְּנִפְקַע מִמֶּנּוּ דִּין מְמוֹנֵן, דְּמִשׁוּה"כ מְדִיִּיק הַרְמַב"ם בְּלִישְׁנֵיהּ אֵין לוֹ זְכוּת פְּדֵי לְמַכְרוֹ עי"ש, אָבָל עֲצָם הַזְכוּת דְּאֶכִּילָה לְאַחַר הַקְרָבָה שְׁיֵישׁ לוֹ תִּיכְף מְשַׁנּוּלֵד הַבְּכוֹר מְרַחֵם שְׁעַדִּיָּין לֹא חֻזֵי לְקַרְבָּן זְכוּת זוֹ לֹא נִפְקַע וְזְכוּתוֹ קִיָּמַת, וְדָמֵי מִמֶּשׁ לִכְהֵן אֶחָד שְׁיֵישׁ לוֹ בְּכוֹר מְעַדָּר שְׁלוֹ דְּאֵעִפ"י שְׁאַסוּר בְּהִנְאָה עַד הַקְרָבָה אֲפִי"ה שֵׁם בְּעַלְיוֹ לֹא נִפְקַע, וְכִמוֹ דְּאַשְׁפַּחֵן בְּהַמְקַנְהָ מַס' קִידוּשִׁין דְּרַב נ"ב דְּל"ע אָסוּר לְגַזּוּל קְדָשִׁים קְלִים דְּחַבְרִיָה דְּכִינֵן דְּזָכוּ מְשַׁלְחֵן גְבוּהָ אֵית בְּהוּ לֹאוּ דְלֹא תִגְזּוּל, כְּמוֹ כֵן בְּנִדּוֹן דְּבָכּוּר אַף אִם הַבְּכוֹר בְּיַד יִשְׂרָאֵל אָסוּר לְגַזּוּל מִשׁוּם דְּבַעֲלוּתוֹ דְּכֵהֵן לֹא נִפְקַע.

הַמּוֹרֵם מְדַבְּרֵי דְאִיפָא שְׁתֵּי זְכוּיּוֹת זְכוּת דְּמַכִּירָה וְזְכוּת דְּבַעֲלוּת לְאַכּוּל אַחַר הַקְרָבָה, וְכָא הַאי דִּינָא דְּחֻזֵי לְהַקְרָבָה וּמִפְקִיעַ אֵת הַזְכוּת דְּמַכִּירָה שְׁאֵינוֹ יָכוֹל לְמַכְרוֹ פִּינֵן דְּאַסוּר בְּהִנְאָה וּמְחֻיָּב לְהַקְרִיבּוּ, אָבָל זְכוּת בַּעֲלוּת לְאַכִּילָה לְאַחַר הַקְרָבָה לֹא נִפְקַע אַף לְרַבָּה בַר אֲבִינָה וְגַם לְרַמְב"ם דְּס"ל פְּנוּתִיהּ, דְּנִדְאֵי יֵישׁ לִפְהֵן זְכוּת אֶכִּילָה אַף מְחִיִּים קוֹדֵם הַקְרָבָה וּבִזְזָה יֵישׁ לְתַרְץ מַאי דְּהַקְשָׁה ה' לְחֵם מְשַׁנָּה" בְּהַלְכָה זוֹ אֵהָא דְּכַתְבַּת הַרְמַב"ם בְּהַאי לִישְׁנָא שְׁפִינֵן שְׁהוּא עוֹמֵד לְקַרְבָּן אֵין לִפְהֵן זְכוּת בּוּ פְדֵי לְמַכְרוֹ מֵהָא דְּכַתְבַּת הַרְמַב"ם בַּה' תְּמוּרָה פָּרְק א' וְאֵין הַפְּהִגִּים מְמִירִים בְּבָכּוּרָה שְׁאֵעִפ"י שְׁהוּא זֹכָה בּוּ מְחִיִּים אֵין זֹכָה בּוּ מְתַחֲלָה, מִשְׁמַע דִּישׁ לוֹ בּוּ זְכִיָה מְחִיִּים, וְלִדְיָדֵי נִיחָא דְּבַהֲלָכוֹת תְּמוּרָה הֵנָּה פְּנוּנַת הַרְמַב"ם מְזַכִּיָה מְחִיִּים לְאַכִּילָה דְּלְאַחַר הַקְרָבָה, ע"ז מְפָרֵשׁ שֵׁם הַרְמַב"ם בְּהַלְכָה ט' וְז"ל אֵין הַפְּהִגִּין מְמִירִין בְּחֻטָּאת וְאַשֶׁם שְׁאֵעִפ"י שְׁהֵם שְׁלֵהֵם אֵין זֹכִין בְּהֵם מְחִיִּים שְׁאֵין לְהֵם בְּבִשְׂרָ עַד שְׁיִזְרוּק הַדָּם וְאֵין הַפְּהִגִּים מְמִירִין בְּבָכּוּרָה שְׁאֵעִפ"י שְׁהוּא זֹכָה בּוּ מְחִיִּים אֵינוֹ זֹכָה בּוּ מְתַחֲלָה שְׁהָרֵי תַחֲלִיתוֹ בְּבֵית יִשְׂרָאֵל הוּא עַכ"ל.

הָרֵי לְפָנֵינוּ בְּהַדְיָא הַפְּנוּנָה לְעַנְנֵי הַבְּשָׂר לְאַכִּילָה. דְּלְאַחַר הַקְרָבָה, מִשׁוּה"כ פְּתַב בְּחֻטָּאת וְאַשֶׁם אֵין זֹכִין בְּהֵן מְחִיִּים שְׁאֵין לְהֵם בְּבִשְׂרָ עַד שְׁיִזְרוּק הַדָּם, וְכֵהִנֵּים בְּבָכּוּרָה פְּתַב אַע"פ שְׁהוּא זֹכָה בּוּ מְחִיִּים נְמִי בְּכֵהָאֵי גּוֹנוֹא בְּאַכִּילַת הַבְּשָׂר, וְאֲפִי"ה אֵין מְמִירִים מִשׁוּם גְּזִיָה"כ דְּמְפָרֵשׁ שֵׁם בְּמִתְנִיתִין ד' ח' ע"א וְהִנֵּה הוּא וְתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קוֹדֵשׁ פְּקוּדָשׁ, דְּהִיכֵן חָל בְּבֵית בְּעָלִים עי"ש, אָבָל הַרְמַב"ם דְּהַלְכוּת בְּכוֹרוֹת מִיָּרֵי לְעַנְנֵן זְכוּת לְמוֹכְרוֹ דְּזַכִּיָה זוֹ מוֹפְקַעַת ע"י דְּחֻזֵי לְהַקְרָבָה שְׁהַפְקִיעָה אוֹתוֹ מְחִיִּים, וְלֹא נִשְׂאָר רַק זְכוּת אֶכִּילַת הַבְּשָׂר דְּלְאַחַר הַקְרָבָה.

המורם מדברי דגבי בכור אף בזמן דחזי להקרבא יש לפהגים בו זכות בעלות לאכול
הבשר אפילו מחיים, ברם גם זאת אי אפשר להכחיש דגם להקדש יש חלק בו, ונהו
בהמת השותפין דשייף לכהן משום זכות דאכילה לאחר הקרבה, ושייף להקדש דהקרבה
דהיא אכילת המזבח כגון הקטרת האומורין, והשתא שפיר לתרץ קושית המנה"ח דשאני
חטאת ואשם דהם שייכים רק להקדש גרידא ואין לפהגים שום חלק בהם מחיים בזמן
שהו ביז ישראל, הילכף אסור להאכילם בתרומה, אפילו לשיטת התוס' יבמות דף ס"ו
ד"ה לא יאכילנה, דס"ל דתרומה אסורה לבהמתו של ישראל משום איסור הנאה של
פילוי, וכדמביא המל"מ פ"ב מה' תרומות דעת התוס' דהנאה של פילוי אסורה
מדאורייתא, אי אפשר להתיר לבהמתם של חטאות ואשמות של ישראל לאכול בתרומה,
וכש"כ להר"ש בתרומות פ"ק י"א משנה ט' דס"ל טעמא מהמקרא דכהן פי יקנה נפש
קננו כספו ונפש אפילו בהמה במשמע, בודאי אסור להאכיל לבהמתו של הקדש גרידא
תרומה דהא לאו קננו כספו דכהן היא וגם הרמב"ם מפרש טעמא דקננו כספו, אבל בכור
אעפ"י דיש להקדש חלק בו מחיים מיהא גם לפהו חלק בו כדבארתי שהוא בכור
השותפים הילכף שפיר מותר להאכיל לבכור בתרומה אם לא משום חלקו דהקדש, אבל
משום חלקו דכהן בטל איסורא דהנאה פילוי וליכא ג"כ איסורא דקננו כספו דהא שייף
לפהו ג"כ ונהו קננו דכהן משה"כ פסק שפיר הרמב"ם שמוותר להאכיל תרומה לבכור
משום דהא גם לפהו חלק בו כפאמור לעיל ואף עדיין יש להקשות מהא דאיתא בפני
הושע גיטין מביא בשם התורת פהגים, שני שותפים פהו וזר שיש להם עבד בשותפות
אסור להאכילו בתרומה משום חלקו דזר, ומביא ראיה מפרק אלמנה לכ"ג דאם היא
מעוברת פוסל העובר את העבדים מתרומה דעובר במעי זרה זר הוא, הרי מוכח להדיא
דאם יש לזר חלק בו אסור בתרומה ומסיק שם שגם הרמב"ם סובר כן עי"ש, א"כ ה"נ
אמנם דיש לפהו זכות וקננו בבכור מחיים, אבל יש לאסור משום חלקו דהקדש כמו
התם, לכן נראה לי להוציא דין חדש, דאף פי להאכיל את הבהמה בתרומה בעינו דוקא
קננו כספו דכהן, מיהא לפסול מלאכול בתרומה אינו יכול רק זר ממש או חלקו זר, אבל
בנ"ד יש שפיר להאכיל בתרומה משום חלקו דכהן, אלא מאי אמרת נפסול משום חלקו
דהקדש, אפשר לומר בהכי כיון דלפסול בעינו זר ממש והקדש לאו זר הוא.

איברא דאין ביז הקדש להאכיל בתרומה משום דהקדש לאו פהו הוא, אבל זרות בהקדש
ג"כ ליכא הילכף אינו פוסל מאכילת תרומה, דהקדש הנה מן המין שלא מאכילין ולא
פוסלין, הילכף אוכל הבכור בתרומה משום חלקו של פהו ואין מי שיאסור דהקדש לאו
זר הוא, ואין שום תימה בחידושי זה דאמרינא דהקדש לאו זר הוא לענין אכילת תרומה,
דעדיפא מינה אשכחן שם במנה"ח שרצה להוכיח משום חומר קושיתו דבהמתו של
הקדש גרידא ג"כ אוכלת בתרומה משום דהקדש מאכיל בתרומה, רק חזר בעצמו
מחידוש הלכה זו, אבל לדידי ניחא דאמנם שאינו מאכיל דלאו פהו הוא מיהא זר ג"כ
לא הנה ואינו פוסל ואין להקשות מהא דאיתא ברמב"ם בפרק ז' מהלכות תרומות הלכה
י"ז עבד של שותפים שהיה אחד מהן פהו אינו מאכיל, ה"ז העבד אסור לאכול עכ"ל,
הרי משמע שאחד מהן פהו גמור המאכיל בתרומה, והשני פהו פנה שאינו מאכיל אבל
גם אינו מן הפוסלין אפי"ה אסור לאכול בתרומה, ולפי"ד אמאי אסור אמנם השני אינו
מאכיל, אבל כיון שאינו פוסל ג"כ, א"כ למה לא נתירנו משום חלקו של פהו המאכיל,

אלמא לכאורה דלאכילת תרומה בעינן שייהא פל החלקים בדינם להאכיל, ברם לא קשיא דכוננת הרמב"ם להניי פהנים אשר נתחללו מכהונתם, דהא דאין מאכילין טעמו משום דזרים הם לגבי תרומה, דכשם שאינם מאכילים כמו כן פוסלים, פדאיתא ברמב"ם פרק ו' מהלכות תרומות ה"ז וז"ל ובת פהן פי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל, שני ענינים נכללו בלאו זה שאם תבעל לאסור לה ותעשה זונה או חללה הרי היא אסורה לאכול בתרומות לעולם פדין חלל שהחלל פזר לכל דבר, הרי בהדיא דחלל זר הוא דכשם שאינו מאכיל כמו כן פוסל ודו"ק.

סימן ט.

הלכות בפורים פרק א' מהלכות בפורים הלכה ב' פל האוכל מתנה שיש בה קדושה מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול פד וכו', ע"כ. מזה הוכיח המל"מ בפ"י מה' מעה"ק הלכה א' דגם גבי חטאת ואשם דאכילתן לפהנים מצוה דכתיב ואכלו אותם אשר פפר בהם הפהנים אוכלים ובעלים מתפפרים, דודאי צריכים לברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול חטאת או אשם עי"ש.

ולדידי נראה דאפתי יש להרהר בדין זה, לפי מאי דמבואר בתשובת הרשב"א סימן י"ח וז"ל וכן פל מצוה שהיא באה מתוך עבירה כגון השבת הגזילה ונחירת הריבית שלא צונו לגזול פדי להשיב, וליקח את האם פדי שנחזור ונשלח אותה וכל פיוצא בהן אין מברכין, א"כ לפי הרשב"א ה"נ חטאת ואשם דבאים על חטא פדאיתא במס' זבחים י' ע"א אמר ר' אליעזר חטאת באה על חטא ואשם בא על חטא, לפי"ז הרי החטאת והאשם באים לתמן ולכפר את החטא, כמו השבת הגזילה ונחירת הריבית, דהא לא צונו לחטוא פדי להביא קרבנות ושהיו הפהנים אוכלים את הבשר, אמנם יש לחלק דהתם המברך הוא החוטא אבל בנ"ד הפהנים הא לא חטאו אלא באים לתמן מה שחטאו אחרים, דאחר שחטאו מצונום הפהנים לאכול את הבשר פדי לכפר דלדידהו שייך שפיר לומר אשר צונו, ברם מ"מ סוכ"ס לא דמי ממש חטאת ואשם שיש בה ענין של חטא למתנה שיש בה קדושה שאין בה שום חטא.

והנה בהאי דינא דהפהנים אוכלים את הבשר ובעלים מתפפרים, איתא במס' יבמות צ' ע"א דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה, והא מדאורייתא ארצויי מרצה, דמתניא על מה הציץ מרצה על הדם והחלב והבשר שנטמא ואמרי רבנן לא הורצה וקא מעייל חולין לעזרה, ומשני מאי לא הורצה דקאמר להתיר בשר באכילה אבל בעלים נתפפרו, סוכ"ס קא מתעקרא אכילת בשר וכתוב ואכלו אשר פפר בהם ע"כ, ומביא הרשב"א גירסת הר"ח וכינון דהבשר לא מתאכיל פפרה היכי הוה להו, דמשמע מינה שאם הפהנים אינם אוכלים הבשר אין הבעלים מתפפרים, והקשה הרמב"ן והלא הבשר שנטמא אינו אוכל לעולם שאין הציץ מרצה על האוכלין ואעפי"כ הבעלים מתפפרים בדם, ומתיר דכל שלא נטמא הבשר ואפשר לאכלה אם לא נאכל הבשר אף בעלים לא נתפפרו דגזיה"כ הוא דכל שאפשר לבשר לאכל שלא יתפפרו הבעלים אא"כ נאכל הבשר, אבל פי נטמא הבשר ואי אפשר לאכל דבר תורה בכי הא נתפפרו הבעלים, ויש פיעין זה בהקטרת אימורין דכי איתנייהו מעפבי בשר מאכילה, וכי ליתנייהו כגון שנטמאו או שנטמאו לא מעפבי וכו', ומדברי רש"י נראה שאינו גורס הכי אלא הכי גורס, והכתיב

וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם, כְּלוֹמַר מִצְוֹת עֲשֵׂה הוּא לְאָכֹל הַבֶּשֶׂר וְהַבְּעָלִים מִתְּכַפְּרִים בְּכֹה, אֲלֵמָּה מֵרֵשׁ"י דְקִוְּשִׁית הִגְמָרָא הֵוָה רַק מָה שֶׁהִפְהִינִים מְבֻטְלִים אֶת הָעֲשֵׂה דְוָאֲכָלוּ, אָבֵל הָא דְאִין מִתְּכַפְּרִים הַבְּעָלִים אִם הִפְהִינִים אִין אֲוֹכְלִים הַבֶּשֶׂר לֹא אִיכְפַת לִיה, מִשׁוּם דִּס"ל דְאִמְנָם לְכַתְחִילָה בְּעִינֵן שְׂיֵאכְלוּ הִפְהִינִים אֶת הַבֶּשֶׂר אָבֵל אִם אִין אֲוֹכְלִין לֹא מְעַכְבִּי אֶת הַכְּפָרָה, דְאָכִילָה לֹא מְעַכְבִּי אִף הִיכָא דְאִפְשָׁר לְאָכֹל אֶת הַבֶּשֶׂר.

אִמְנָם הָא דִּינָא דְמִבְּאָר הַרְמַב"ן אֲלִיבָא דְגִירְסָא שֶׁל הַר"ח, דְהִינִי מִיְלֵי דְאָכִילַת הַבֶּשֶׂר שֶׁל הַכְּהִנִים מְעַכְבִּים אֶת הַכְּפָרָה רַק אִם אִיתָא הַבֶּשֶׂר וְרָאוּי לְאָכִילָה, אָבֵל אִם לִיכָא הַבֶּשֶׂר כְּגוֹן שְׁנֻטְמָאוּ אִז פִּינֵן דְהִפְהִינִים אִינִים יְכוּלִים לְאָכֹל אֶת הַבֶּשֶׂר הַבְּעָלִים מִתְּכַפְּרִים טְעוֹן הַסְבֵּר, מִמְנ"פ אִם אָכִילַת הַכְּהִנִים ג"כ חֵלֶק מִהַכְּפָרָה כְּמוֹ זְרִיקַת הַדָּם, מָה לִי אִם הַבֶּשֶׂר נְטֻמָּא אוֹ נֶאֱבַד סוּכ"ס מִיְחֻסְרָא כְּפָרָה כְּמוֹ דְלִיתָא הַדָּם לְזְרִיקָה דְמְעַכְבִּי אֶת הַכְּפָרָה, וְאִף אִם נֹאמַר דְעִיקַר כְּפָרָה הוּא זְרִיקַת הַדָּם, וְאָכִילַת הַבֶּשֶׂר הֵוָה רַק כְּעִין תְּנָאִי בְזְרִיקַת הַדָּם, דְהִינִי מִיְלֵי דְהִזְרִיקָה מְכַפֶּרֶת רַק דְאִם אִתְּ"כ אֲוֹכְלִים אֶת הַבֶּשֶׂר, ג"כ לֹא אִתְּנָא שְׁפִיר אִמְאִי מְכַפֶּרֶת זְרִיקַת הַדָּם בְּהָא גְנוּנָא דְלֹא רְצוּ לְאָכֹל הָא לֹא נִתְקַיְיִם הַתְּנָאִי, וְאִין לֹאמַר דְמִשׁוּם אֲוֹנָסָא לֹא נִתְקַיְיִם הַתְּנָאִי דְהָא נְטֻמָּא אוֹ נֶאֱבַד לָאו אֲוֹנָסָא נִיגְהוּ, לְכֵן נִרְאֵה לִי לְהַסְבִּיר דְשָׂאֵנִי זְרִיקַת הַדָּם מְאָכִילַת הַבֶּשֶׂר, דְגַבִּי זְרִיקַת הַדָּם כְּתִיב בְּקָרָא וַיִּקְרָא י"ז כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁ יְכַפֵּר, א"כ הַדָּם הוּא עִיקַר הַמְּכַפֵּר וְזְרִיקַת הַדָּם מְצוּה דְחִיּוּבָא הוּא, הִילְכִיךָ אִי אִפְשָׁר לֹאמַר דְאִם לִיכָא דָם לֹא יִזְרוּק דְהָא עִיקַר הַחִיּוּב הוּא שְׂיֵהִיָּה דָם כְּדִי לְזַרְקוּ, אָבֵל אָכִילַת הַבֶּשֶׂר יִלְפִינֵן מִקְרָא וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם, כְּלוֹמַר דְלָאו מְצוּה חִיּוּבִית הִיא, אֲלֵא אִם אִיכָא הַבֶּשֶׂר מְחֻיְיָבִים הִפְהִינִים לְקַיְיִם אֶת הָעֲשֵׂה דְוָאֲכָלוּ וּמְעַכְבִּי אֶת הַכְּפָרָה, אָבֵל הִיכָא דְהַבֶּשֶׂר לִיתָא אִינוּ מְעַכְבִּי אֶת הַכְּפָרָה דְאִז לִיכָא הַמְצוּה דְוָאֲכָלוּ פִּינֵן דְמִצְוֹת כְּהִנִים לְאָכֹל אֶת הַבֶּשֶׂר לָאו מְצוּה חִיּוּבִית כִּי אִם כְּמוֹ צִיצִית דְאִם לֹבֵשׁ אֶת הַבְּגָד חִיּוּב, בְּרַם בְּלֹא"ה נִיחָא דְאִיכָא כְּפָה דְכָרִים בְּדִינֵי קְרַבְנוֹת דְאִם אִיתָא מְעַכְבִּי וְאִם לִיכָא לֹא מְעַכְבִּי אוּלַם לְרֵשׁ"י דִּס"ל דְאִף אִם אִיתָא הַבֶּשֶׂר וְהִפְהִינִים לֹא אָכְלִי ג"כ מִתְּכַפְּרִי הַבְּעָלִים, אִיךְ יִפְרִינֵס אֶת הִגְמָרָא עֲרוּכָה בְּמִס' פְּסָחִים נ"ט ע"ב דְתַנְיָא יְכוּל יְהוּ הַכְּהִנִים רִשְׁאִין בְּחֻזָּה וְשׁוּק קוֹדֵם הַקְטָרַת אִימּוּרִין, ר"ל וְהַקְטִיר הַכְּהִינִים אֶת הַחֵלֶב הַמְזֻבָּחָה וְהַזֶּהר וְהִזְהָר וְהַחֻזָּה לְאֶהֱרֹן וּלְבִנָיו, וְכַמְּה דְכְהִנִים לֹא אָכְלִי בֶשֶׂר בְּעָלִים לֹא מִתְּכַפְּרִי, דְתַנְיָא וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם מְלַמֵּד שֶׁהַכְּהִנִים אֲוֹכְלִים וּבְעָלִים מִתְּכַפְּרִים, הָרִי בְהִזְיָא דְאִם הַכְּהִנִים לֹא אָכְלִי הַבֶּשֶׂר בְּעָלִים לֹא מִתְּכַפְּרִי לְכֵן נִרְאֵה לִי לְחַדֵּשׁ דְגַם רֵשׁ"י ס"ל הִכִּי דְאִם הַבֶּשֶׂר אִיתָא וְהִפְהִינִים לֹא אָכְלוּ דְהַבְּעָלִים לֹא מִתְּכַפְּרִי, וְהָא דְפָרִיךְ הִגְמָרָא בִּיבְמוֹת רַק אֵהָא דְלֹא מְקַיְיִמי הַכְּהִנִים אֶת הַמ"ע דְוָאֲכָלוּ הַכְּהִנִים וְלֹא אִכְפַת לִיה הָא דְהַבְּעָלִים לֹא מִתְּכַפְּרִי יֵשׁ לְתַרְץ דְאִף אִם הַכְּהִנִים לֹא אָכְלִי הַבֶּשֶׂר אִמְנָם דְלֹא מִתְּכַפְּרִי הַבְּעָלִים בְּתוֹךְ זְמַן אָכִילַת הַקְרָבָן, בְּרַם לְאַחַר זְמַן אָכִילָה אִם לֹא אָכְלוּ הַכְּהִנִים קוֹדֵם הָרִי נְעֲשֵׂה הַבֶּשֶׂר נוֹתֵר דְאִז אֲלִיבָא דְכו"ע הַבְּעָלִים מִתְּכַפְּרִי דְהָא הֵוָה כְּמֵאן דְלִיתָא הַבֶּשֶׂר כְּמוֹ גַבִּי נְטֻמָּא אוֹ נֶאֱבַד, וְכִדְאִיתָא הֵתָם פְּסָחִים נ"ט ע"ב בְּתוֹד"ה יְכוּל וְז"ל אָבֵל אִם נְטֻמָּא אַחֲרֵי כֵן אוֹ יֵצָא אוֹ נְעֲשֵׂה נוֹתֵר מִתְּכַפְּרִים בְּעָלִים, נִמְצָא דְלִגְבֵי כְּפָרַת בְּעָלִים וְדֹאִי דְמִתְּכַפְּרִי אִף אִם לֹא אָכְלִי הַכְּהִנִים אֶת הַבֶּשֶׂר, רַק הַחִילּוּק הוּא בְּזִמְנוֹ, דְאִם אָכְלִי הַבֶּשֶׂר מִתְּכַפְּרִים הַבְּעָלִים מִיָּד, וְאִם לֹא אָכְלִי, אִמְנָם בְּזִמְנוֹ הִזְיָר אָכִילָה לֹא מִתְּכַפְּרִי דְהָא אִיתָא הַבֶּשֶׂר וְלֹא אָכְלִי, אָבֵל לְאַחַר זְמַן אָכִילָה הָרִי נְעֲשֵׂה הַבֶּשֶׂר נוֹתֵר דְאִז

לא מצו הפהגים לאכול, והוי כמו נטמא ונאכד הבשר דמתכפרי אעפ"י דלא אכלי לפי"ז
ניחא דברי רש"י הגמרא דיבמות דלא פריף הא בעלים לא מתכפרי אם הפהגים לא
אכלו הבשר, דבאופן זה הקושיא לא תמירא דהא סוכ"ס יתכפרו הבעלים לאחר זמן
שיהיה נותר, אבל במס' פסחים דאיירי התם לגבי מחוסר כפורים בשאר ימות השנה אם
הביא שלמי נדבה קודם הקרבן תמיד, דאם לא יביא כפרתו לא יאכל את שלמיו ואכילת
קדשים עשה דמשום זה מקריב הפרה לאחר התמיד, ופריף הגמרא מאי אולמא האי
עשה מהאי עשה, ומשני רב פפא אפילו תימא בחטאת בהמה מעלה ומלינה בראשו של
מזבח דלא פסל בלינה, והיום יאכל את הבשר כלומר בתוך זמן אכילת הפהגים, ע"ז
פריף הגמרא שפיר והא כל זמן דלא אכלי הפהגים את הבשר בעלים לא מתכפרי, דהא
הבשר איתיה ושרי לאכול ולא אכלי דבכהאי גוונא ודאי לא מתכפרי הבעלים דהתם הא
איירי בתוך זמן אכילה דליכא נותר ושרי לאכול הבשר הילכף אם לא אכלי לא מתכפרי.

ובזה יש להסביר מאי דלכאורה יש להקשות על פירוש הר"ח הא דפריף הגמרא ביבמות
פנין דלא אכלי בעלים לא מתכפרי, משוה"כ שוב צריף להביא קרבן אחר, א"כ מאי האי
דמשני הגמרא שב ואל תעשה שאני, הא חזרה קושית הגמרא למקומה הא מביא חולין
לעזרה, אמנם יש לתרץ דהני מילי אם הקרבן פשר והורצה מדאורייתא, אלא שפאו
חכמים ואמרו לפוסלו שייכא להקשות הא מביא חולין לעזרה דמן התורה קרבן פשר
הוא, אבל אם אמרו חכמים לא לאכול הבשר דשב ואל תעשה הוא, ואם הפהגים לא
אכלי הבשר הרי הקרבן ממילא פסול אף מן התורה דהא לא אכלו הבשר, לפיכך אם
מביא אח"כ קרבן מחדש לא הנה חולין בעזרה, אולם לפי"ד בלא"ה ניחא דאם לא אכלי
הבשר ונשאר נותר, א"כ הבעלים סוכ"ס מתכפרי אחר זמן אכילת הבשר דהא ליתא
הבשר ולא מעכבא פרה ואינו צריף להביא קרבן אחר, והא דפריף הגמרא אליבא דר"ח
פנין דלא אכלי הפהגים הבשר הבעלים לא מתכפרי אינו אלא אתוך זמן אכילת הקרבן.
ורש"י לא ניחא ליה למימר דפריף הגמרא סתמא דלא מכפרי הבעלים, דהא אפשר
להתכפר אחר זמן שיהיה נותר, לפיכך גריס קושית הגמרא אהא דלא מקיימי הפהגים
את העשה ואכלו הפהגים ואהא דכתב הרשב"א דאין מברכין על שלוח הגן משום דלא
צונו ליקח את האם כדי ששחזור ונשלח אותה, הקשה הבגין ציון סימן י"ד הא משפחת
לה מצות שלוח בלא עבירה, כגון שלא יגביה את האם מעל הבנים אלא יפריחנה, אמנם
אם מגביהה מיד עובר על לא תקח ואיכא עבירה, אבל אם אינו מגביהה ואינו עושה
שום קנין ולא קיחה בידים הרי ליכא עבירה א"כ בכהאי גוונא אמאי לא יברך, לכן תירץ
דאף בהאי גוונא ג"כ אינו מברך דהא בעינו עובר לעשייתו ואם יברך שמה תפרח
מעצמה ע"כ, אולם תמה אני הרי מה נעשה אם יאחו בידו בלא שום קנין הא אז יכול
לברך דאין חשש שמה תפרח פניו דאוחז בידו ואחר שיברך יפריחנה, א"כ בהאי גוונא
אמאי לא יברך.

ונ"ל לתרץ עפ"י מאי דאיתא בתשובת חיות יאיר סימן ס"ז ששאל אם יקרא קן צפור
לפני אדם בשדה אם מחויב לזקוק ליה לשלח את האם או רשאי לילך לדרך, דלא אמרה
תורה שלח תשלח רק אם רצה ליקח הבנים, ומסיק שאינו מחויב לטפל ע"כ, א"כ אפשר
לומר אף אם מטפל ומגרש את האם ג"כ אין מקיים המצוה דשלח תשלח אם בדעתו לא
היתה לטול את הבנים, דהני מילי דמקיים את העשה רק אם בדעתו בשעת השילוח לטול

את הבנים, מוכח מזה דכל המצנה דשלוש הן מצטרפת מהני תרתי מן מעשה השילוח ומן המחשבה לטול את הבנים, פלומר המעשה שילוח את האם ומחשבה לטול את הבנים, אמנם יש עוד אופן דבשעת שילוח האם לא חשב לטול את הבנים דבשעת מעשה לא קיים המצנה, אבל אם נמלה אח"כ ונטל את הבנים מקיים המצנה למפרע.

המורם מדברי דמצנה דשלוש מתהווה מן מעשה ומחשבה השתא נחא מאי דאין מברכין על שילוח הן, דאי בגוונא דשלח את האם ולא חשב בשעת שילוח לטול את הבנים, אלא שלח ע"מ שלא ליטול את הבנים ואח"כ שוב נמלה ונטל את הבנים דקיים המצנה למפרע, אולם לברך אינו צריך דהא בשעת השילוח את האם אפתי לא קיים המצנה, ואיך יברך, ואח"כ כשנמלה ונטל את הבנים אין לו לברך דהמצנה כבר נעשה למפרע ואין מברכין עובר לעשייתו, ובאופן האחר ששלח האם ע"מ לטול את הבנים, אבל פיון דהמצנה לא מתהווה ע"י מעשה שילוח האם גרידא, כי אם בעינו עוד דבר המצטרף פלומר המחשבה לטול את הבנים, ומתהווה מהני תרתי מעשה שילוח את האם ומחשבה לטול את הבנים, אפשר לומר דבכהאי גוונא אין מברכין פיון דהברכה הנה משום מחשבה ג"כ, וכמו שבארתי בס' דברי ירוחם סימן ל"ו את הב"י או"ח סימן תל"ב, דאיתא שם הא דמברכין על ביעור חמץ ואין מברכין על הבדיקה לפי שאינה גמר מצותה, והא דאין מברכין על ביטול חמץ לפי שאינו ראוי לברך על המחשבה עי"ש, א"כ ה"נ פיון דהמצנה מתהווה ע"י המחשבה דגם היא גורמת את המצנה, איכא האי פללא דאין מברכין על המחשבה שבלב, ואם תאמר הרי כל המצות פגון תפילין וכינצא בהן הרי איכא ג"כ מעשה הנחת תפילין ומחשבה לצאת ידי תפילין, זה אינו דהתם גבי תפילין המעשה מוכיח על מחשבתו לפיכך אם לא חשב לצאת ידי מצות תפילין ג"כ מקיים המצנה, אבל בנ"ד המעשה לא מוכיח על מחשבתו כי המעשה לחוד והמחשבה לחוד, דאין שום הוכחה ממעשה השילוח על מחשבתו לטול את הבנים, וכיון המחשבה לחוד ובלא המחשבה ליתא להמצנה, לפיכך אין מברכין עפ"י פללא דהב"י דאין מברכין על מחשבה שבלב, ושילוח גרידא ליכא שום מצנה דהא אף אם נטל אח"כ את הבנים, הרי מתהווה המצנה מהני תרתי מעשה שילוח ומעשה נטילת הבנים, דבשעת שילוח אם לא חשב לטול את הבנים אפתי לא נגמר המצנה, ואח"כ כשנמלה הרי כבר עובר לעשייתו אחרי דהמצנה נעשה למפרע כדבארתי לעיל ודו"ק סימן י.

פרק ב' מהלכות בפורים הלכה א' מצנה עשה להביא בפורים למקדש וכו' שנאמר ראשית בפורי אדמתך תביא בית ד' אלוקיך. והנה המנה"ח מצנה צ"א פתב מדסתם הרמב"ם ולא חילק בין שנה לשנה, משמע מיניה דס"ל דאפילו בשנה השביעית שנת השמטה חייב בפורים, דאי לא"ה הו"ל לפרושי, ומביא רש"י לס' משפטים שמות כ"ג פסוק י"ט דג"כ ס"ל ה"כ, דז"ל ראשית בפורי אדמתך תביא אף השביעית חייבת בפורים לכה נאמר פאן בכורי אדמתך, כיצד אדם נכנס לתוך שדהו ורואה תאנה שבפרה וכו' ומסיק אכן האוה"ח פ' תבא ד"ה אשר פתב דשנת השמטה אין בה הבאת בפורים לפי שאינו שלו אלא מופקרת לפל, והנה הא דמהרמב"ם מוכח רק מדיוקא בעלמא אבל ברש"י מפורש דשמטה חייבת בפורים, ולא איכפת ליה סברא של האוה"ח דהא הפקר הוא לכל ואמאי חייב בפורים וכ"ז צריך ביאור אמנם קושיא עצומה היא, לא מיבעיא להמהרי"ט חלק א' סימן מ"ב דשביעית אפקעתא דמלכא והפקר דממילא, ודאי דאין

שִׁינָה חַיִּיב עַל בַּעַ"ב מְצֻנָת בְּפוּרִים אַחֲרֵי דְאִינוּ שְׁלוֹ הוּא מִן הַתּוֹרָה, דְּהָא כְּבָר הִנְפָקֵר ע"י מִימְרָא דְרַחֲמָנָא, אֲלָא אֲפִילוּ לַהֲב"י דַּס"ל דְּשַׁבְּעִית לָאו אֲפַקְעָתָא דְמַלְפָא, רַק שְׁהִטִּילָה הַתּוֹרָה עַל בַּעַ"ב חַיִּיבָא לְהַפְקִיר, וְאִם לֹא הַפְקִיר אִינוּ אֲלָא פְּעוּבָר עַל מְצֻנָת הַתּוֹרָה וְלֹא הָוִי הַפְקִיר בְּעַל פְּרָחוּ, וְכַד אֵיתָא דְדִינְקֵי ג"כ מְהָא דְאֵיתָא בְּרַש"י רַה"ש ט"ו ע"א ד"ה א"ל אַבְיִי, וְנ"ל שֶׁם וּמְחֻיָּב לְהַפְקִירָה, אֲלֵמָא דְגַם רַש"י ס"ל הָכִי, אַפִּי"ה אָף לַהֲב"י וְרַש"י יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת פִּינָן דְּחַל עַל בַּעַ"ב הַמְצֻנָה לְהַפְקִיר בְּשַׁבְּעִית, מְצֻנָה זֹו גּוֹפָה עוֹבְרַת מִמְּצוּ הַמְצֻנָה דְּכַפּוּרִים, וְעוֹד הָא תְּמִיד הַמְצֻנָה לְהַפְקִיר בְּאַה מִיָּד בְּכַנִּיסְתּוֹ לְשַׁנָּה הַשַּׁבְּעִית טָרַם שְׁנָתָן עֵינָיו בְּהַפְרֵי שְׁבַפְרָה, וְאֲפִילוּ אִם נֹאמֵר דְּחַלו הַתְּרַתִּי מְצֻנָת בְּהַדְדֵי וְאֲפֹשֶׁר לְקַיָּים שְׁתִּיבָה, חֲלַק מְהָם יְקַיָּים מְצֻנָת בְּפוּרִים וְהַשְּׁאָר יַפְקִיר, לְפִי"ז מֵאִי אִיִּרְיָא בְּפוּרִים הָרִי כָּל הַמַּעֲשָׂרוֹת נָמִי, אֲלָא ע"כ צ"ל דְּעַל כָּל חֻטָּא וְחֻטָּא וְשֵׁל פְּרִי בְּפִנֵי עַצְמוֹ חֲלוּ הַמְצֻנָת הַפְקִיר וּבְפוּרִים בְּבַת אַחַת, וְהָרִי סוֹתְרוֹת זֹו אֵת זֹו דְּאִם הַפְקִיר לָאו בְּפוּרִים וְכֹן אֵיפְקָא.

לְכֹן נִרְאָה לִי בַע"כ לִיִּשְׁב אֵת דְּבָרֵי רַש"י, דְּאֵינְרִי בְּדַעְבַּד בַּעַ"ב כְּדִינוּ שְׁהַפְקִיר אֵת כָּל פִּירוּתָיו בְּשַׁבְּעִית כְּדַעְבֵּי לְמִיָּהוּ, אוּלַם הָרִי הָרְשׁוֹת בְּיָדוֹ ג"כ לְטוֹל וְלֶאֱכֹל מִהַפְּיּוֹת הַלְלוּ שְׁהַפְקִיר, דְּהָא גַם לַהֲבַעַ"ב גּוֹפִיָה מִיחֻשְׁבָּא לְהַפְקִיר וְיֵשׁ בְּיָדוֹ לְזָכוֹת כְּמוֹ אֵינְשׁ דְּעַלְמָא, לְפִיכָף אֵיפָא שְׁאֵלָה אִם הַבַּעַ"ב גּוֹפִיָה אַחֲרֵי שְׁהַפְקִיר פִּירוּתָיו בְּשַׁבְּעִית אִם חֲזַר וְזָכָה מִהַפְקִיר, אִם בְּהָאֵי גִּוּוֹנָא אֵיפָא עַל בַּעַ"ב חַיִּיבָא דְּכַפּוּרִים פִּינָן דְּמַעֲיָקְרָא הִיָּה שְׁלוֹ וְעַכְשָׁיו שְׁלוֹ ע"י שְׁזָכָה אֲלָא בִּינְתִימִים הִיָּה הַפְקִיר, ע"ז אֲפֹשֶׁר דְּמַחְדָּשׁ לְנוּ רַש"י דְּבַהֲאֵי גִּוּוֹנָא חַיִּיב בְּכַפּוּרִים וְחֻשְׁבִּינָן לִיהָ כְּמוֹ שְׁלֹא הַפְקִיר מְעוּלָם, וְזֵהוּ כְּנוּנָת רַש"י דְּשַׁבְּעִית חַיִּיבָת בְּכַפּוּרִים אִם הַבַּעַ"ב זָכָה בְּהַפְּיּוֹת גּוֹפִיָּהוּ שְׁהַפְקִיר, דְּשִׁאֲנִי אֵינְשׁ דְּעַלְמָא מְדִידָה פִּינָן דְּמַעֲיָקְרָא הִיָּה שְׁלוֹ וְעַכְשָׁיו שְׁלוֹ אֲלָא דְּבִינְתִימִים הִיָּה הַפְקִיר דְּבַה"ג אִינוּ פְּטוּר מִמְצֻנָת בְּפוּרִים תַּדַּע דְּכַעֲיָן זֵה אֵיתָא בְּמַס' תְּמוּרָה דְּרַ' הַמְּפָקִיר כְּרָמוֹ וְהַשְּׁפִים בְּפוּקֵר וּבְצָרוֹ חַיִּיב בְּפָרְט וּבְעוֹלָלוֹת וּבְשַׁכְחָה וּפְאָה וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂר, וְהַרְמָב"ם פָּרַק ה' מֵה' מִתְּנֻנָת עֲנִיִּים הַלְכָה כ"ז כְּתַב בְּהָאֵי לִישְׁנָא הַמְּפָקִיר אֵת כְּרָמוֹ וְהַשְּׁפִים בְּפָקֵר וּבְצָרוֹ חַיִּיב בְּפָרְט וּבְעוֹלָלוֹת וּבְשַׁכְחָה וּפְאָה, שְׁהָרִי שְׁדָף וְכַרְמָף אֲנִי קוֹרָא בּוֹ מְפִנֵי שְׁהִיָּה שְׁלוֹ וְהָרִי הוּא שְׁלוֹ, אֲבָל אִם זָכָה מִן הַפְקִיר בְּשְׁדָף שֶׁל אַחֲרִים ה"ז פְּטוּר מִן הַכָּל, וּבִין כָּף וּבִין כָּף פְּטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאָר עַכ"ל, הָרִי חֲזוּינָן בְּהַדְּיָא הִיָּכָא דְּמַעֲיָקְרָא הִיָּה שְׁלוֹ וְעַכְשָׁיו שְׁלוֹ אַעפ"י שְׁבִינְתִימִים הִיָּה הַפְקִיר, קָרִינָן בְּיָה שְׁדָף וְכַרְמָף וְחַיִּיב בְּכָל הָנִי, כְּמוֹ כֹן בַּנ"ד אִם הַפְקִיר מְשׁוּם מְצֻנָת שַׁבְּעִית אוּלַם אַח"כ שׁוּב זָכָה בְּפִירוּתָיו שְׁהַפְקִיר חַיִּיב בְּכַפּוּרִים דְּקָרִינָא בְּיָה אֲדַמְתָּהּ, דְּהַפְטוּר בְּשַׁבְּעִית אִינוּ אֲלֵאֲלֵאֵינְשׁ דְּעַלְמָא הַזֹּכָה בְּשְׁדָף שֶׁל חֲבִירוֹ וְכַדְנַתְבָּאָר וְאֲפִתִּי יֵשׁ לְבָאָר מְהִיָּכָא תִּיתִי לָן לְדַמּוֹת בְּכּוּרִים לְהָנִי דְּחַיִּיבִים כְּגוֹן עוֹלָלוֹת שַׁכְחָה וּפְאָה, וְלֹא לְמַעֲשָׂרוֹת שְׁפִטוּר בְּהָאֵי גִּוּוֹנָא, דְּהָא הַגְּמָרָא ב"ק דָּף צ"ד ע"א בְּהָאֵי דְּמַפְקִיר כְּרָמוֹ וְהַשְּׁפִים בְּפוּקֵר וּבְצָרוֹ דְּחַיִּיב בְּכָל הָנִי שַׁכְחָה וּפְאָה וְכִינְצָא בְּהוֹ, מְפָרֵשׁ טַעְמָא מְשׁוּם דְּכַתִּיב תַּעֲזוּב יִתִּירָא לְמַעוּטֵי כְּהָאֵי גִּוּוֹנָא דְּלֹא הִנָּה הַפְקִיר לְפְטוּר, דְּבַעֲיָנָן עֲזִיבָה תְּמִידִית וְכִינָן דְּשׁוּב זָכָה הַבַּעַ"ב מְשׁוּה"כ חַיִּיב, נִמְצָא דְּאֵי לָאו תַּעֲזוּב יִתִּירָא הִנָּה אֲמָרִינָן דְּפְטוּר, לְפִי"ז בְּכּוּרִים דְּלֹא כְּתִיב בְּהוֹ תַּעֲזוּב יִתִּירָא הו"ל לְמִימֵר דְּפְטוּר דְּאֵי אֲפֹשֶׁר לְדַמּוֹת לְשַׁכְחָה וּפְאָה, בְּרַם לֹאִיִּדָף גִּיסָא חֲזוּינָן שֶׁם בְּגְמָרָא דְּלַהֲכִי פְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂר מְשׁוּם דְּכַתִּיב רַק פְּעַם אַחַת תַּעֲזוּב, וְכַדְפִּירֵשׁ"י ב"ק כ"ח ע"א

ד"ה לפונטרו, דמדכתוב תעזוב גרידא משמע הפקר כל דהו ג"כ פוטר דסגי בעזיבה כל דהו, א"כ לפי"ז בכורים דלא כתיב ביה האי לישנא במשמעותא דעזיבה כל דהו צריף להיות חייב בכפורים, פינון שזכה בעצמו מאי דהפקיר מעיקרא, א"כ שוב לפינונו השאלה שאין לנו הוכחה מוכרחת אם לדמות בכורים לשכחה או לפאה או לדון מעשר.

אמנם יש לחקור במפקיר פירות שדהו ושוב זכה בהו איך הוא מצד הסברא, אם באמת כבר דינא דהפקר גמור הוא ופטר מכל הני דינים של מתנות עניים וכיוצא בהו, ואם כדי לחייב ובעינו קרא לילפוטא ובלא"ה הדעת נוטה לפטר, או הסברא נוטה אדרבה איפכא פינון דמעיקרא היתה שלו ועכשיו שלו אלא דבינתיים הנה הפקר לא מחשבא להפקר ותייב בכל הני דינים של מתנות עניים, ואם לפונטרו בעינו ילפוטא מקרא פינון דמעיקרא ועכשיו שלו רק דבינתיים הנה הפקר.

ונראה לי דחקירה זו יש לפשוט מהרמב"ם שכתב דחייב בעוללות ולקט שכחה ופאה, משום טעמא דמעיקרא שלו ועכשיו שלו, ולא תפס טעמא משום קרא דתעזוב ותירא, אלמא דס"ל דלא בעינו קרא לחייבו בהני דינים, אלא חייב מצד הסברא דחשבינו ליה בהאי גוונא כמו שלא הפקיר מעולם פינון דמעיקרא שלו ועכשיו שלו, רק לפטר בעינו קרא כגון מעשר דאמר הגמרא דפטר הוא משום רק תעזוב גרידא עזיבה כל דהו, וכינון דמסקינו הכי הרי בכורים דלא כתיבה ביה עזיבה כל דהו, חייב מצד הסברא כמו עוללות לקט שכחה ופאה, הילכך אתיא שפיר הא דמשמע מהרמב"ם דשביעית חייב בכפורים דלשיטתו אזיל דכדי לחייבו לא בעינו קרא בהאי גוונא שבעה"ב בעצמו שוב זכה במאי דהפקיר וגם רש"י ס"ל הכי.

ואין להקשות על הרמב"ם פינון דלדידה המפקיר פרמו והשפים בבוקר ובצרו הא דחייב בפרט ועוללות ופאה הנה מצד הסברא ולא בעינו להאי דינא שום קרא, א"כ למה לן קרא, דתעזוב ותירא ומאי דרשינו ביה דיש לתרץ דהרמב"ם ס"ל כאב"י שסובר כל מקום דאמר רחמנא לא תיעבד אי עביד מהני כאב"י, ובסוגיא שם תמורה ו' ע"א פריף הגמרא על אב"י מהא דתנן מצות הפאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרין וכו' תיובתא דאב"י, ומשני אמר לך אב"י שאני התם דכתיב תעזוב ותירה, ורבא אמר לך דבעינו האי קרא להמפקיר פרמו ובצרו עי"ש, א"כ לאב"י חזינו דס"ל דלהא לא צריף קרא, דהמפקיר פרמו והשפים ובצרו דחייב בפרט ובעוללות מחשבינו מסברא, והתעזוב ותירה אזלא אהא דאם לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרין, והרמב"ם ס"ל כאב"י, וזהו מקורו שחייב מצד הסברא משום דמעיקרא שלו והשתא שלו, ובל תתמה אהא דאמרנא דס"ל כאב"י, דהנה גם הלחם משנה פרק ו' מה' בכורות הלכה ה', מביא מהא דפסק המוכר מעשר בהמה לא עשה פלום ולא קנה לוקח הילכך אינו לוקח, אלמא דס"ל כאב"י משוה"כ פינון דלא מהני לא לקי, דאי פרבא אע"ג דלא מהני לקי משום דעבר אמיקרא דרחמנא, ולפי"ד גם מסוגיא דילן מוכח שפיר דס"ל כאב"י כמבואר לעיל והנה התוס' ב"ק צ"ד ע"א ד"ה לא הפריש, הקשו שם לאב"י דאיצטריף תעזוב ותירא לחייב מן העומרין אם לא הפריש מן הקמה, מפקיר פרמו מנלן דחייב בפאה, ותירצו תרתי שמע מינה, אולם לפי מאי שבארתי הרי ליתא שום קושיא, דאב"י ס"ל דלמפקיר פרמו והשפים בבוקר ובצרו לא בעינו שום קרא דחייב בפרט

ושכחה ופאה, כי הסברא גרידא נוטה לומר שחייב דמעיקרא ש'לו ועכשיו ש'לו וכדפירש
האי טעמא הרמב"ם, המורם מדברי הא דרש"י סובר שביעית חייבת בכורים איירי
שהבעה"ב בעצמו חזר וזכה דבהאי גוונא מצד הסברא שחייב כיון דמעיקרא ש'לו והשתא
ש'לו.

אף עדיין יש להקשות לפי"ד למה ליה לרש"י למימר מדנאמר אף פאן אדמתה ללמדנו
דאף השביעית חייבת בבכורים הא בלא"ה מצד הסברא חייב כמו שחייב בעוללות
ובפאה גבי המפקיר פרמו והשפים ובצרו משום דמעיקרא ש'לו והשתא ש'לו ולמה לי
קרא דאדמתה פאן במשפטים, לכן נראה לי לחדש דרש"י פא ללמדנו חידוש גדול,
דלכאורה הא הברייה ביד בעה"ב לא לזכות את הפירות ולא להתחייב בבכורים, כמו
שאין אדם מחויב לקנות בית כדי להתחייב במזוזה וכיוצא בזה, ע"ז הוא דיליף רש"י
מהאי קרא לומר כיון דרואה שביורה בתוה שדהו, אז אף בשביעית מחויב הוא לזכות
כדי להתחייב בבכורים, כיון דיש בידו לזכות מטעם הפקר, ואינו יכול לומר אי אפשר
לזכות ולהתחייב בבכורים מה שאין כן לקט שכחה ופאה דמשום הני אינו מחויב לזכות
כדי להתחייב בזה, דשאני בכורים דאיפא לזכות דקרא כדפירש רש"י בזה, ובלא"ה
בכורים חמירא כדאיתא במס' גיטין מ"ז ע"ב, וברש"י שם ד"ה מדאורייתא, וז"ל וכיון
דבכורים מצוה דרמיה עליה היא וכו' אבל מעשר לאו מצוה דרמיה ע"ש, הילכך אין
תימא אם נאמר דמחויב לזכות בפירותיו של שביעית כדי להתחייב בכורים אכן איתא
במס' מנחות פ"ד ע"א דס"ל לר"ת פירות שביעית המשומר אסורים לאכילה, כמו דדרוש
במכילתא מן המשומר אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המפקר, והקשו עליו איך
מותרים להביא את מנחת העומר בשביעית הרי משומר הן ע"י השומרי ספיחים, והא
בעינו ממשקה ישראל מן המותר לישראל, ותימצו דלא בני אדם דוחים אותם מליקח
רק מודיעין להם שהם למנחת העומר ופורשים מאליהם עיי"ש, א"כ בנ"ד שהוא שומר
את פירותיו כדי להביא בכורים שהוא חובת יחיד לעצמו, הרי ודאי שאסור לאכילה
ולא מיקרי מותר לישראל ואיך מביא בכורים בשביעית, אולם יש לתרץ דרש"י
והרמב"ם לשיטתיהו אזלי דסברי פירות המשומר מותרים לאכילה, דהם מפרשים דלא
כר"ת אלא אי אתה בוצר פדור הבוצרים ע"ש, הילכך לדידהו שינוי שפיר דינא
דבכורים בשביעית.

והטורי אבן ט"ו ע"א למס' רה"ש פתב וז"ל במכילתא והביאה רש"י בשמעתין דשביעית
פטור מן המעשר מדכתיב ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה, מה חיה אוכלת
ופטור אף אדם פטור, וקשה לי היקשא למה לי לפטור פירות שביעית מן המעשר תיפוק
ליה דשביעית הפקר הנה, והפקר כבר נפקא ליה דפטור מן המעשר מובא הלוי כי אין
לו חלק ונחלה עמך ממה שיש לה ואין לו, יצא הפקר שינוי וידו שוין כדמניא בספרי
ובירושלמי דפאה וכו' עכ"ל, ונראה לי דרש"י אזיל לשיטתו שסובר דשביעית לאו
אפקעתא דמלפא רק שהמצוה חל עליו להפקיר, ואם לא הפקיר הריהו עובר על מצוה
זו, הילכך הנה אמינא דטרם שבא להפקיר מחויב קודם לקיים המצוה של מעשר, ע"ז
פא ללמדנו קרא באנפי נפשיה, דהמ"ע להפקיר שמוטל על בעה"ב מסלק ממנו חיובא
דמעשר ואין שום חיוב עליו, ולא דמי לסתם הפקר דפטור מקרא דובא הלוי, אבל בנ"ד
הנה הלימוד דמחויב בשביעית להפקיר אעפ"י שע"ז נפטר ממעשר.

בית הבחירה סימן יא. פָּרַק א' מה' בית הבחירה הַלְכָה כ' אין עוֹשִׂין כָּל הַפְּלִים מִתְחִילָתוֹן אֵלָא לְשֵׁם הַקּוֹדֵשׁ, וְאִם נַעֲשׂוּ מִתְחִילָתוֹן לְהִדְיוּט אִין עוֹשִׂין אוֹתוֹן לְגְבוּהַ, וְכִלִּי גְבוּהַ עַד שְׂלֵא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהוֹן גְבוּהַ רִשְׁאֵי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהוֹן הִדְיוּט וּמִשְׁנַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהוֹן אֲסוּרִין לְהִדְיוּט וְכו' ע"כ.

והנה הוא דכתב ואם נעשו מתחילתו להדיוט אין עוֹשִׂין אוֹתוֹן לְגְבוּהַ, בע"כ צריכין לומר דהפסול לגבוה לאו משום דע"י עשייתו להדיוט הנה הנמנה להדיוט, חדא הוא הרמב"ם סובר הנמנה לאו מילתא היא, כדאיתא בפֶּרַק י"ד מה' אבל שכתב אפילו ארג בגד למת אינו נאסר שאין ההנמנה אוסרת, ועוד אפילו למ"ד הנמנה מילתא היא, הני מילי היכא דמזמין לאיזה ענין דאיכא עליה דין איסור או קדושה וכיוצא בהו, אבל מעולם לא שמענו הנמנה להדיוט דהא ליכא בהנמנה להדיוט שום גדר של איסור או קדושה טומאה וכיוצא בהו, דהאי גוונא אפֶּשֶׁר רק למיקרי שלא הונומן לקדושה דכיון דעשאו להדיוט עי"ז מיחסרא לשם קדושה, אבל לא למיפסול פסול באנפי נפשיה בהא דנעשה הפלי להדיוט, דוגמא לסברא זו דלא שייך הנמנה להדיוט איתא במס' ביצה ב' ע"א ברש"י ד"ה ואין יו"ט מכין לשבת, וז"ל ויו"ט נמי קרי שבת ובעי סעודתו הנמנה, אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא ביה הנמנה עכ"ל, כמו כן בנ"ד לא שייך הנמנה להדיוט, אלא פוננת הרמב"ם פשוט, כיון דעשאו לשם הדיוט א"כ ממילא מיחסרא הנמנה לשמה לשם קדושה, והיינו הו דרישא של הרמב"ם דאין עוֹשִׂין כָּל הַפְּלִים מִתְחִילָתוֹן אֵלָא לְשֵׁם הַקּוֹדֵשׁ וְאִם עֲשָׂאוֹן לְהִדְיוּט מִיַּחְסָרָא הַלְשָׁמָה לְשֵׁם קְדוּשָׁה, וְלֹא תְרֵי דִינֵי נִיגְהוּ כִּי אִם בְּחֻדָּא מַחְתָּא.

ואין להקשות כיון דכבר כתב דאין עוֹשִׂין הַפְּלִים אֵלָא לְשֵׁם הַקּוֹדֵשׁ, א"כ למה עוד להסיק אם נעשו להדיוט אין עוֹשִׂין אוֹתוֹן לְגְבוּהַ, השתא ומה שלא נעשה להדיוט ולא לגבוה מיפסולא משום דבעינו בהדיא לשם הקודש, כש"כ דנעשה מתחילה רק להדיוט, אפֶּשֶׁר לומר דמחדש לן דין זה גופא, דאמנם לכתחילה כשפאין לעשות הפלי בעינו לשמה, כמו גויל של ס"ת וקלף של תפילין וכיוצא בהו, אוּלַם אִם כָּבֵר נַעֲשֶׂה הַפְּלִי אוֹ אִם נַעֲשֶׂה סְתָמָא לֹא לְשֵׁם גְבוּהַ וְלֹא לְשֵׁם הִדְיוּט, אִז הַפְּלִי כָּשֶׁר לְכִלֵּי שְׂרַת בְּמַקְדָּשׁ דְּהֵנָּה סְתָמָא וְכָשֶׁר, מִיַּד דְּהֵנָּה אֶקְרַבְנוֹת בְּעֻלְמָא דְּבַעֲיָנוּ בָּהוֹן לְשָׁמָה אִפִּי"ה סְתָמָא כָּשֶׁר, בְּרַם אִמְתִּי נִפְסֵל לְכִלֵּי שְׂרַת אִם נַעֲשֶׂה בְּפִירוּשׁ לְשֵׁם הִדְיוּט, וְזֵהוּ שְׁמַדִּיִּיק בְּלִישְׁנֵיהּ דְּבַעֲשִׂיית.

פלי גופא איכא לכתחילה ודיעבד, לומר לכתחילה בעינו שיעשה לשם הקודש, ובדיעבד אם לא עשה לשם הקודש רק לשם הדיוט ג"כ פסול לכלי שרת, דממילא שמע מינה דאם לא עשה לשם הקודש אבל גם לא לשם הדיוט דהנה סתמא, דבהאי גוונא בדיעבד כָּשֶׁר כְּמוֹ בְּכָל הַקְּרָבֹנוֹת דְּסְתָמָא כָּשֶׁר.

וגם זה אין להקשות כיון דסתמא כָּשֶׁר לְכִלֵּי שְׂרַת אִמְאֵי לְפָסוּל אִם עֲשָׂאוֹן לְשֵׁם הִדְיוּט, מִיַּד דְּהֵנָּה אֶקְרַבְנוֹן עוֹלָה וְחֻטָּאת דְּסְתָמָא גְבִיְהוּ כָּשֶׁר, דָּאִם שְׁחָטוֹן לְשֵׁם חוֹלִין ג"כ כָּשֶׁר מִשּׁוּם דְּדַל חוֹלִין מְהֵכָא הו"ל סְתָמָא, אִמְנָם לֹא דְמִי דְגַבִּי קְרָבֹנוֹת כָּבֵר אִיקְבַּע עֲלֵיְהוּ שֵׁם חֻטָּאת אוֹ עוֹלָה בְּשַׁעַת הַפְּרִשָׁה, הִילְכֵּי אִם שְׁחָט לְשֵׁם חוֹלִין אִמְרִינוּ דְּלֹא מִינָהּ לֹא מִחֲרִים, אוֹ מְקָרָא וְלֹא יְחַלְלוּ, אֲבָל בְּנ"ד אִפְתִּי לֹא נַחִית שֵׁם כָּלִי שְׂרַת עַל הַפְּלִי, וְכִיּוֹן שְׁעוֹשֶׂה אֵת הַפְּלִי לֹא לְשֵׁם הַקּוֹדֵשׁ אֵלָא לְשֵׁם חוֹלִין מִפְּסוּלָא שְׁפִיר לְכִלֵּי שְׂרַת, וְעַדִּיפָא

איכא למימר דהתם גבי קרבנות שינוי לומר דייעבד דכבר נשחט הקרבן, אבל כ"ד לאו דייעבד גמור הוא דהא אפתי לא הניחו שום קדושה בהפלי, והשאלה לפנינו אם פשר האי פלי לכלי שרת או לא הוה כמו לכתחלה, הילכך אמרינו דלכתחילה פזו אינו פשר לכלי שרת, אולם אם נשתמשו בהאי פלי במקדש והניחו בו דבר שבקדושה, ודאי דכשר אף אם עשאון לשם הדיוט בדיעבד אחר שימוש, משום דהא קיימ"ל במס' יומא י"ב ע"ב דכלי שרת עבודתן מחנכתן, דהא הרמב"ם אומר לן דלא יעשה אותן לגבוה פלומר לכתחילה לא ישתמשו בו פנין דעשאון להדיוט, אבל בדיעבד אם נשתמשו ודאי דכשר דעבודתן מחנכתן.

ומאי דמסיק הרמב"ם וכלי גבוה עד שלא נשתמש בהן גבוה רשאי להשתמש בהן הדיוט, משמע דטעמיה הוה משום דס"ל הזמנה שהזמין קודם שימוש לגבוה לאו מילתא היא, הילכך אעפ"י דנעשה לגבוה דעשייה לגבוה ודאי דלא גריעא מהזמנה, אפ"ה מותר להשתמש בהן הדיוט פנין דהזמנה לאו פלום היא, יש לתמוה מהא דאיתא בסנהדרין דף מז' ע"ב האורג בגד למת, אפ"י אמר אסור הזמנה מילתא היא פאילו פרכו בו, גמר מעגלה ערופה דקיימ"ל ירידתה לנחל איתן אוסרתה, ורבא אמר מותר הזמנה לאו מילתא היא דגמר שם שם מע"ז מה ע"ז בהזמנה לא מיתסרא להדיוט, ופירש"י דתניא במס' ע"ז דף מד' האומר בית זה לע"ז שור זה לע"ז מותר שאין הקדש לע"ז עי"ש, נמצא לפי"ד דכל עיקר טעמא דרבא הוא דאריגה למת לא עדיפא מאמירה בעלמא, וכיון דאמירה לא מהני גם הזמנה לא מהני, א"כ כ"ד גבי פלי שרת הא מהני אמירה אם אומר פלי זה הקדש, א"כ כש"כ דמהני הזמנה ע"י מעשה, שבשעה שעשה את הפלי להיות פלי שרת עי"ז גופה מקדישו, דבהא גם רבא מודה דמהני, לפי"ז אמאי פסק הרמב"ם אם עד שלא נשתמש בהן גבוה רשאי להשתמש בהן הדיוט, תיפוק ליה דבלא שימוש הו"ל לאסור להשתמש בהן הדיוט, משום עשייתו את הפלי להקדש דהוה כמו שפכר הקדשו ע"י עשייתו דהוה כמו שאמר פלי זה הקדש.

ברם מצאתי בירושלמי יומא פרק ג' הלכה ו' פלי שרת מאימתי הו קדושין מיז או בשעת התשמיש, ופירש בזה קרבן העדה את האיבעיא אפילו אם תמצא לומר דבעלמא הזמנה לאו מילתא היא, גבי הקדש שאני דאיכא הזמנה בפה וקדשי בדה"ב, נמצא דקרבן העדה מפרש הכי כדפירש רש"י וקדושתו דלא דמי לע"ז דלא מהני שם הרי זה הקדש לע"ז וגבי פלי שרת הא מהני אם מקדיש, ומסיק שם הירושלמי דאם אמרינו שאינו קדוש מיז מתקדשים בשעת התשמיש, פלומר קדושים ומתקדשים כאחת.

והמראה הפנים פתב וז"ל בבבלי יומא דף י"ב מיייתי ברייתא דתני בהדא, פל הפלים שעשאון משה משיחתו מקדשתו מכאן ואילך עבודתן מחנכתן, ונראה דהו איבעיא דהכא למאי דפריה התם בפרק ב' דשבועות דף ט"ו אימא לדורות אי בעי במשיחה אי בעי בעבודה, וה"נ מספקא ליה הכא, אבל התם מסיק דתלי הכתוב בשירות, וכן כ' הרמב"ם בפרק א' מה' פלי המקדש הלכה י"ב פל הפלים פולן פנין שנשתמשו בהן במקדש במלאכתו נתקדשו, שנאמר אשר ישרתו בהן בקודש בשירות מתקדשים וא"כ אין מתקדשין מיז וכו' עי"ש, השתא הרי ניחא פנין דהרמב"ם סובר דרקהשירות מקדשת את הפלי שרת ולא מיז, הילכך סובר שפיר דעד שלא נשתמש בהן גבוה רשאי להשתמש

בְּהֵן הַדְּיוּט, דגזיה"כ הוא גְּבִי פְּלִי שְׁרַת דְּרַק ע"י שְׁרִוּוֹת מְתַקְדָּשִׁין דְּכַתִּיב אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בְּקוֹדֶשׁ, דְּאֵלֶיבָא דְהַרְמַב"ם לִיתָא הַאֲבַעְיָא דִירוּשְׁלָמִי דְוֹדָאֵי לְאוּ מִיַּד הֵן קְדוּשִׁים, דְּהָא דְסוּבֵר רַבָּא הַזְמַנָּה לְאוּ מִלְתָּא הִיא שְׁיִיבָא ג"כ בְּכָלִי שְׁרַת, דְּהָא לְאוּ ע"י אֲמִירְתוּ אוּ עֲשִׂיתוּ נְעֻשָׁה פְּלִי שְׁרַת כִּי אִם ע"י עֲבוּדְתָן וּקְדוּשִׁים וּמְתַקְדָּשִׁין פְּאַחַת.

אַף כִּי שׁוּב יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת אִם אֵינוֹ קְדוּשׁ הַפְּלִי שְׁרַת עַד שְׁיִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ גְבוּהָ, א"כ אֲמַאי פְּסֻק הַרְמַב"ם דְּאֵין עוֹשִׂין הַפְּלִים אֲלָא לְשֵׁם גְבוּהָ וְאִם נְעֻשׁוּ לְהַדְּיוּט אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן לְגְבוּהָ, הָא לִיתָא בְּהֵן שׁוּם קְדוּשָׁה עַד הַשְׁרִוּוֹת דְּהָא רַק עֲבוּדְתָן מְחַנְכְּתָן.

א"כ מַאי אִיכְפַת לָן אִם נְעֻשׁוּ שְׁלָא לְשָׁמֵן אוּ שְׁנַעֲשׂוּ לְהַדְּיוּט, אַף יֵשׁ לְתַרְזֵי דְאַף לְזָה שְׁיִהִיָּה הַפְּלִי מְוַכְשֵׁר לְהִיּוֹת פְּלִי שְׁרַת לְקַדֵּשׁ וּלְהַתְקַדֵּשׁ פְּאַחַת, ג"כ אִיכָא דִינָא בְּאַנְפִי נַפְשִׁיהָ דְבַעֲיָנוּ לְשָׁמָה פְּדָאִיתָא הֵתָם בִירוּשְׁלָמִי בְּהָאֵי סוּגְיָא בְּלִישְׁנָא זֹו, תְּנִי אַבְנֵי קוֹדֶשׁ צְרִיבָא שְׁתַּהֲא חֲצִיבְתָן בְּקוֹדֶשׁ וּבְקוֹדֶשׁ יַחְצְבוּ, בְּגַדֵי קוֹדֶשׁ צְרִיבָא שְׁתַּהֲא אַרְיִגְתָן בְּקוֹדֶשׁ וּבְקוֹדֶשׁ יֶאֱרָגוּ, כְּלוּמַר דְבַעֲיָנוּ עֲשִׂיתָן לְשֵׁם קוֹדֶשׁ וְהָא בְּגַדֵי פְּהוּנָה עֲבוּדְתָן מְחַנְכְּתָן אֲפִי"ה בְּעֵינָן עֲשִׂיהָ לְשָׁמָה, כְּמוֹ כֵן פְּלִי שְׁרַת אַעֲפ"י דְעֲבוּדְתָן מְחַנְכְּתָן מ"מ בְּעֵינָן שְׁיִעֲשִׂיהָ אֵת הַפְּלִי לְשֵׁם הַקְּדוּשָׁה, אַף כִּי יֵשׁ שָׁם בִירוּשְׁלָמִי מִשְׁמַעוֹת דְּדַרְשָׁא זֹו תְּלִיא אִם אֲמַרִינָן פְּלִי שְׁרַת מִיַּד הֵן קְדוּשִׁין, אוּלָם אִיכָא דְמַפְרָשֵׁי הֵתָם דְלֵא תְּלִיא בְּהִכִּי, אֲלָא אִיכָא דִין לְחוּדָא אַעֲפ"י דְאֵינוֹ קְדוּשׁ מִיַּד כִּי אִם לְאַחַר שְׁרִוּוֹת אֲפִי"ה בְּעֵינָן עֲשִׂיהָ לְשֵׁם קוֹדֶשׁ וְהִיד אֵיתָן בְּפ"א מִבֵּית הַבְּחִירָה הַקְּשָׁה עַל אַבְיֵי דְסוּבֵר הַזְמַנָּה מִלְתָּא הִיא, מִהַגְמָרָא דְמַס' שְׁבוּעוֹת דָּף ט"ו דְאָמַר שָׁם כָּל הַפְּלִים מְכָאן וְאֵילָף עֲבוּדְתָן מְחַנְכְּתָן, הִרִי חֲזִינוּ דְהַזְמַנָּה גְרִידָא לֹא מְהַנִּי דְבַעֲיָנוּ עֲבוּדָה לְחַנְכּוֹ, וְעוֹד הַקְּשָׁה אַף לְרַבָּא אַעֲפ"י דְנֶאֱמַר בְּמַס' סְנֵהֲדָרִין מ"ז וְרַבָּא מַאי טַעְמָא לֹא גָמַר מַעְגְלָה עֲרוּפָה, וּמִשְׁנֵי מִשְׁמָשִׁין מִן מִשְׁמָשִׁין גָּמַר לְאַפּוּקֵי עֲגְלָה עֲרוּפָה דְהִיא גּוּפָה קְדוּשָׁה, וְכִינוּ דְחֲזִינוּ דְהִיא גּוּפָה קְדוּשָׁה גַם רַבָּא מוֹדָה דְסָגִי בְּהַזְמַנָּה גְרִידָא, וְהָא פְּלִי הַמְקַדֵּשׁ הֵן גּוּפִיָּהוּ קְדוּשִׁים קְדוּשָׁתָהּ הַגּוּרָא וְאֲפִי"ה לֹא סָגִיא בְּלֹא שְׁיִמוּשׁ שֶׁל עֲבוּדָה דְרַק עֲבוּדְתָן מְחַנְכְּתָן ע"כ.

וְנִרְאָה לִי לְחַלֵּק כָּל הַנִּי דִינִים מִדִּין פְּלִי שְׁרַת, דְּהֵנִי מִקְלֵי דְפְּלִיגֵי אַבְיֵי וְרַבָּא אִם הַזְמַנָּה מִלְתָּא הִיא, רַק בְּאֵלוּ הַדְּבָרִים שְׁרַק הֵם גּוּפִיָּהוּ קְדוּשִׁים וְלֹא בְּעֵי לְקַדֵּשׁ אַחֲרִים דְּהַקְּדוּשָׁה בְּעֲצָמָאוּתָם, בְּהֵנִי אֲפָשֶׁר לֹאמַר כִּינֵן דְּהוֹנָמֵן לְקַדֵּשׁ זֹו סָגִי בְּהָאֵי הַזְמַנָּה אִם לְקַדֵּשׁ אוּ לְאַיְסוּרָא, וְחִלָּה עֲצָם הַקְּדוּשָׁה אוּ הָאֲסוּר עַל דְּבָר זֶה ע"י הַזְמַנָּתוּ, אַבְל פְּלִי שְׁרַת הָא אִיכָא בְּהוּ מַעְלָה יִתְיָרָה דְמַלְבַּד שְׁהֵם קְדוּשִׁים צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ אֵת אַחֲרִים הַמְּוַנְחָ בְּתוֹכָם, וְכָל עֵיקַר קְדוּשָׁתָם כְּדִי לְקַדֵּשׁ אַחֲרִים, א"כ הַקְּדוּשָׁה שְׁלֵהוּ לְעֲבוּדָה עוֹמְדָת, דְּהוּהָ כְּמוֹ כֵּהֵן שְׁקֹדֶשׁ מְרַחֵם אֲפִי"ה בְּעֵי חֲזִינוּ, אוּ בְּגַדֵי פְּהוּנָה עֲבוּדְתָן מְחַנְכְּתָן שְׁמַקְדִישִׁים אֵת הַכְּהֵן לְעֲבוּדָה, כְּמוֹ כֵן כָּל פְּלִי שְׁרַת עוֹמְדִים לְשְׁרַת וּלְקַדֵּשׁ מֵהַ שְׁבַתוֹכָם, ע"ז בָּא הַקְּרָא לְלַמְדָנוּ אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בְּקוֹדֶשׁ דְּאִמְתִּי הֵן קְדוּשִׁים לְקַדֵּשׁ אַחֲרִים רַק ע"י שְׁרִוּוֹת, דְּהַשְׁרִוּוֹת גּוּפִיָּהּ הֵנָּה כְּעֵין עֲבוּדָה לְחַנְכּוֹ אֵת הַפְּלִי וְקְדוּשׁ וּמְקַדֵּשׁ בְּכַת אַחַת, בְּהֵנִי לֹא מְהַנִּי הַזְמַנָּה גְרִידָא אַף לְאַבְיֵי שְׁסוּבֵר הַזְמַנָּה מִלְתָּא הִיא דְלַקְדֵּשׁ אַחֲרִים לֹא סָגִי בְּהַזְמַנָּה גְרִידָא.

וְעַפ"י אֲנִפֵן זֶה יֵשׁ לִינְשַׁב הָא דְאִיתָא בְּמַס' זְבָחִים דָּף מ"ז ע"א תוּד"ה אֵינְהוּ מְקוּמוֹן, דְּהוּכִיחוּ שָׁם דְּשַׁחֲטוּ קְדוּשִׁים לֹא בְּעֵי פְּלִי שְׁרַת, מְהָא דְאִיתָא בְּמַס' פְּסָחִים דָּף ס"ו כְּאוּ"א

מביא ספינו מתוך ביתו, ומסקי דאין ראיה מהתם דאפשר לומר דכאו"א הקדיש ספינו בע"ש, והקשה המצפה איתן וז"ל קשה לי הא מסתמא תחילת עשייתו להדיוט עשו ואיך הקדישו לכלי שרת וכמש"כ לעיל דף ל"ד, ומיהו י"ל דאין עושין אותן לגבוה דוקא בקביעות אבל בשביל זמן שפיר דמי להקדישו אעפ"י שלא נעשה מתחילתו לגבוה עכ"ל, אמנם תירוץ דחוק מהיכא תיתי לחלק בין לזמן.

או לקביעות. אבל דפי"ד יש ליישב פשוט, דהא דאמרינן אם נעשו להדיוט אין עושין אותן לגבוה משום דבעינן לשם הקודש, הני מילי בכלי שרת ממש הבאים להקדיש מה שבתוכן, בהני איכא פל הני דינין פגון הא דלא מהני הזמנה גרידא אפילו לאבני שפובר הזמנה מילתא היא פי אם בעינן שירות דעבודתן מחנכתן, כמו כן גם עשיין בעינן לשמה כמו שבארתי לעיל בגדי קודש שיהא אף אריגתו קודש, וכיון דנעשו להדיוט אין עושין מהן פלי שרת, אבל בכל הדברים דלא באים להקדיש את אחרים רק להיות קודש בעצמותן ותו לא, או פגון ספין דלא בא לקדש שום דבר פי אם להכשיר את הקרבן בשחיטה כמו בחולין בעלמא, בזה לא איכפת לן מאי דלא נעשה לשם קודש דכל הני שלא באים לקדש אחרים לא בעי עשייה לשמה לשם הקודש אלא אף אחרי דנעשה להדיוט יש ביזו להקדיש לאותו דבר, דהא הקדושה רק בגופיה ולא להקדיש אחרים תדע דהא בנ"ד כתב הרמב"ם בהדיא פל הכלים אין עושין אלא לשם הקודש דבעינן לכתחילה לשם קודש, ואילו גבי עצי המערכה אשכחן בפרק י"ז מה' איסורי המזבח הלכה ג' בהאי לישנא, פל העצים החדשים כשרים למערכה וכו' ע"ש, הרי משמע דלא בעינן חטיבת העצים לשם הקודש, אלא דחילוק גדול הוא דאיכא בין פלי שרת הבאים לקדש אחרים בהני הוא דבעינן עשייה לשמה ואם נעשו להדיוט אין עושין לכלי שרת, אבל עצי המערכה מחוייב להיות רק עצמאותם קודש ולא לקדש אחרים הילכך לא בעינן בהו לשם הקודש, ואם נחטבו להדיוט ג"כ פשר לעצי המערכה, פדאייתא ג"כ במס' מנחות דף כ"ב ע"א דמוריגים וכלי בקר אם לא נשתמש בהו הדיוט פלומר שהיו חדתי כשרים לעצי המערכה, אעפ"י שנעשו מתחילתן למוריגין וכלי בקר ולא לגבוה, אשר בהאי גוונא אין עושין לכלי שרת רק לעצי המערכה כשרים, אלא פסברא דילי דכלי שרת שאני דבאים לקדש המונח בתוכו, אבל עצי המערכה לא באים לקדש פי אם רק גופייהו קודש ולא מקדשים אחרים הילכך לא בעינן חטיבתו לשם הקודש.

והנה הקומץ מנחה לבעל מנה"ח מצוה שנ"ז כתב וז"ל הנה בכל ההקדשות דמהני שאלה, נלענ"ד דבתשמישי קדושה כמבואר באו"ח סימן קנ"ד דנאסרין, וכיון דקיימ"ל אזמניה ולא צר ביה או צר ביה ולא אזמניה דאינו נאסרין, נראה דאם אזמין וצר ביה ג"כ דהוי תשמישי קדושה דנאסרין יכול לשאל על ההזמנה, וכיון דההזמנה בטעות א"כ הנה צר ולא אזמין ושוב מותרין, ונלענ"ד דלא חמיר משאר קדשים דנדאי מהני שאלה, ותמה אני שאין מבואר בזה לא בדברי ראשונים ולא בדברי אחרונים אף י"ל מחמת פשיטותו דלא חמיר משאר הקדשים עכ"ל.

ולדידי נראה מאי דפשיטא ליה דבכהאי גוונא גבי תשמישי קדושה מהני שאלה, אפתי יש להסתפק בנדון זה, לא מיבעיא לשיטת תשובות מוהר"ר בצלאל אשכנזי המובא בפ"ק חו"מ רנ"ה בטעמא דמהני שאלה בהקדש אינו אלא משום דאתי דיבור ומבטל

דיבור, והילכך אם פָּבַר אֶת־א לִידֵי גִזְבָּר לֹא אֶתִי דִּיבּוּר וּמִבְטֵל מַעֲשֵׂה, מִשׁוּם דְּהִיכָא דְהַדִּיבּוּר הִבִּיא לִידֵי מַעֲשֵׂה לֹא מְהִינֵי שְׁאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ, א"כ ה"נ פִּינּוּ דְהַזְמִין וְע"י הַזְמִנְתּוּ בָּא לִידֵי מַעֲשֵׂה כַּגּוֹן בִּנ"ד דְּצַר בֵּיהּ ג"כ וְדַאי דְלֹא מְהִינֵי שְׁאֵלָה, אֲלֵא אֲפִילוּ לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דַּס"ל דְּמְהִינֵי שְׁאֵלָה בְּקַרְבָּן עַד זְרִיקַת הַדָּם אֲבָל לְאַחַר זְרִיקַת הַדָּם לְכוּ"ע לֹא מְהִינֵי שְׁאֵלָה כְּדַאיִתָּא בְּתוֹס' פְּרִיטוֹת י"ג ע"ב תוֹד"ה אַרְבַּע חֲטָאוֹת עי"ש, הָרִי טַעְמָא הֵנָּה פִּינּוּ דְנִזְבַּק הַקְּרָבָן כְּהַלְכָתוֹ מִיחְשָׁבָא כְּמוֹ שְׁפָבַר נִגְמַר הַדְּבָר, וְכִמּוֹ דְקִימ"ל בְּמַס' שְׁבוּעוֹת אֲכֵלָה פּוֹלָה אִין נְשָׂאֲלִין עֲלֶיהָ דְכָבַר נִגְמַר, א"כ בִּנ"ד פִּינּוּ דְלִשׁוּם מָה אֲזַמִּין כְּדִי לְצוּר בֵּיהּ תְּפִילִין וְכִינּוּ דְצַר בֵּיהּ הָא הֵנָּה כְּמוֹ דְכָבַר נַעֲשֵׂה הַמְצָנָה בְּשִׁלְמוֹת דְלִאֲחַר גְּמָרוּ שְׁל דְבָר לֹא מְהִינֵי שְׁאֵלָה וּבִלֵּא"ה לֹא קָא חֲזִינָא שׁוּם דְמִיּוֹן שְׁל תְּשֻׁמִּישֵׁי קַדְוִשָׁה לְהַקְדָּשׁ, דְּהָא גַבֵּי הַקְדָּשׁ הָרִי מַה שְׁמַקְדִּישׁ אֶת הַבְּהֵמָה לְקַרְבָּן הָרִי הַהַזְמִנָּה גּוֹפָה מַה שְׁמַקְדִּישׁ בְּפִיו זֹהִי חֵלֶק מִקְדְּוִשַׁת הַקְּרָבָן, דָּאִם לֹא מִקְדִּישׁ מַעֲיָקְרָא וְשׁוֹחֵט בְּעִזְרָה הֵנָּה כְּמוֹ שׁוֹחֵט חוֹלִין בְּעִזְרָה, דְּבַעֲיָנּוּ שְׁמִינֵי מַעֲיָקְרָא וְאַח"כּ יִקְרִיב כְּדַאיִתָּא בְּתוֹ"כּ וְיִקְרָא א' קַרְבָּן לְד' מִלְּמַד שְׁצָרִיף לְהַקְדִּישׁ הַקְדָּשׁוֹ לְהַקְרַבְתּוֹ, כְּמוֹ כֵּן פְּלִי שְׂרַת בְּעֵי לְשֻׁמָּה וְכָל מִינֵי הַקְדָּשׁ בְּעֵי לְשֻׁמָּה, דְּכָל עֲנִין שְׁל קַדְוִשָׁה מְתַהֲנֶוּה ע"י שְׁמַקְדִּישׁ וּמִקְרִיב דְּהַזְמִנָּה ג"כ מִצְטַרְפַּת לְהַקְדְּוִשָׁה, אֲבָל גַּבֵּי תְּשֻׁמִּישֵׁי קַדְוִשָׁה לֹא בְּעֵי לְשֻׁמָּה מִשׁוּם עֲצָם הַקְדְּוִשָׁה, אֲלֵא סְגִי בְּמַאי דְמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתוֹ דְבָר בְּעִנִּין שְׁבִקְדוּשָׁתוֹ, וְהָא דְבַעֲיָנּוּ הַזְמִנָּה אִינוּ אֲלֵא מִשׁוּם דָּאִם לֹא הַזְמִין אֲמַרִּינּוּ דְהַשְׁמִיּוּשׁ לֹא מִקְדָּשׁוֹ מִשׁוּם דְחֻשְׁבִּינּוּ אֶת כְּשִׁמּוּשׁ כְּמוֹ אִקְרָא בְּעֵלְמָא, דְּהַזְמִנָּה הֵתָּם אִינוּ אֲלֵא לְהוֹכִיחַ שְׁדַעְתּוֹ בְּשִׁמּוּשׁוֹ הֵיִתָּה בְּקַבֵּיעוֹת וְלֹא דְרָף אַרְעֵי בְּעֵלְמָא.

תַּדַּע מְהָא דַּאיִתָּא בְּמַס' סְנֵהֲדָרִין דְּף מ"ח ע"א אֲזַמְנִיָּה וְלֹא צַר בֵּיהּ צַר בֵּיהּ וְלֹא אֲזַמְנִיָּה שְׂרִי בֵּיהּ לְמִיצַר פְּשִׁיטִי, וּפִירַשׁ"י הַזְמִנָּה לְאוּ מִקְלָתָא הִיא, צַר בֵּיהּ וְלֹא אֲזַמְנִיָּה אִקְרָא בְּעֵלְמָא הוּא, גַּם הַרְמַב"ם בְּפָרָק ד' מַה' תְּפִילִין כְּתִב פְּלִי שְׁהַכִּינוּ לְהַנִּיחַ בּוֹ תְּפִילִין וְהַנִּיחַ בּוֹ נִתְקַדָּשׁ וְאַסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּדָבָרִי חוֹל, הַכִּינוּ וְלֹא הַנִּיחַ בּוֹ אוֹ שְׁהַנִּיחַ בּוֹ אַרְעֵי וְלֹא הַכִּינוּ לֹא נִתְקַדָּשׁ, אֲלֵמָא מְזַה לְפָרַשׁ דְּזִהוּ עֲצָם הַסְּבָרָא שְׁל רַבָּא דַּס"ל הַזְמִנָּה לְאוּ מִקְלָתָא הִיא, הַכְּוֹנָה דְּהַזְמִנָּה אִין בְּהָ שׁוּם קַדְוִשָׁה, אֲלֵא רַק הוֹכְחָה שְׁתַּשְׁמִישׁוֹ בְּאוֹתוֹ דְבָר לְאוּ דְרָף אַרְעֵי בְּעֵלְמָא כִּי אִם בְּקַבֵּיעוֹתָא, דְּכָל עִיקְרָא דְקַדְוִשָׁה הֵנָּה רַק ע"י הַשְׁתַּמְשׁוֹת לְאוֹתָהּ קַדְוִשָׁה, לְפִי"ז וְדַאי דְלֹא מְהִינֵי שְׁאֵלָה דְּהָא לֹא ע"י הַהַזְמִנָּה נִתְקַדָּשׁ, רַק הֵיִתָּה סִיבָה וְהוֹכְחָה שְׁתַּשְׁמִישׁ לְאוּ אִקְרָא הוּא, אֲבָל הָרִי הַהַזְמִנָּה אִינָּה נוֹטֶלֶת שׁוּם חֵלֶק בְּהַקְדְּוִשָׁה בְּהֵאִי גּוֹנָא אִין שׁוּם סְפַק דְלֹא מְהִינֵי שְׁאֵלָה, וּבִלֵּא"ה אִין שְׁיִיף שְׁאֵלָה עַל הַזְמִנָּה לְרַבָּא דְסוֹבַר הַזְמִנָּה לְאוּ מִקְלָתָא כִּי אִם שְׁיִיף חֲזָרָה, הִילְכָף קוֹדָם שְׁתַּשְׁמִישׁ יְכוּל לְחֲזוֹר, וְאִם הַשְׁתַּמֵּשׁ אַחַר חֲזָרְתּוֹ הֵנָּה כְּמוֹ צַר וְלֹא אֲזַמְנִיָּה, אֲבָל לְאַחַר שְׁצַר בֵּיהּ אִין מוֹעִיל חֲזָרָה, פִּינּוּ דְהַזְמִין וְאַח"כּ הַשְׁתַּמֵּשׁ הַרִיפָבַר אִיכָּא הוֹכְחָה גְּמוּרָה שְׁתַּשְׁמִישׁוֹת הֵיִתָּה בְּקַבֵּיעוֹתָא, וְאִינוּ מוֹעִיל שׁוּב חֲזָרָה עַל הַהַזְמִנָּה דְמַעֲיָקְרָא פִּינּוּ דְכָבַר הוֹכְחָה שְׁתַּשְׁמִישׁוֹתוֹ לֹא הֵיִתָּה דְרָף אַרְעֵי בְּעֵלְמָא וְדוּק סִימָן יב.

פָּרָק ח' מַה' בֵּית הַבְּחִירָה ה' י"ב. כְּפִסְדָּר עוֹשִׂין בְּכָל לֵילָה וְלֵילָה חוּץ מִלֵּילֵי שְׁבֻתוֹת שְׁאִין בְּיָדָם אוֹר, אֲלֵא בּוֹדְקִין בְּנֵרוֹת הַדְּלוּקִין שָׁם מַע"ש, ע"כ.

הכס"מ פירש בזה אע"ג דקיימ"ל דאין שבות במקדש משום דכהנים זריזים הן וטלטול גר בשבת אינו אלא שבות, שאני הכא דאפשר בגרות הדלוקים מע"ש, וכתב עליה המל"מ שם ונ"ל וקש"א לי על מר"ן ממה שכתב רבינו בפ"ב מה' עבודת יוהכ"פ הנה כוה"ג זקן חולה מלבנין עששיות של ברזל באש מבערב ולמחר מטילין אותם במים כדי להפיג צינתן שאין שבות במקדש או מערבין מים חמין במי המקנה עד שתפיג צינתו, ואי בדברי מר"ן למה היו מלבנין עששיות מבערב ולמחר מטילין אותם במים והיו עוברים על שבות מאחר שאפשר בתיקון אחר דליכא שבות, שהוא להחם מים חמין מבערב ולמחר יערבו אותם במי המקנה דליכא איסורא כלל עכ"ל, המורם מדברייהם שהכס"מ סובר דכל מאי דאיכא לאהדורי שלא יבא לידי שבות מהדרינו אף במקדש, היקלף מפרש בדברי הרמב"ם טעמא דאפשר לבדוק בגרות הדלוקים שם ולא שיטלם בידו, והמל"מ סובר פיון דאין שבות במקדש אין שום חיוב לאהדורי כדי למנוע את השבות, ויש לבאר מאי טעמייהו ובאיזו סברא פליגי.

ונ"ל לפרש עפ"י מאי דאיתא במס' יומא דף ו' ע"ב פלוגתא בטומאת המת ר"נ סובר הותרה היא בצציבור ורב ששת סובר דחוייה היא בצציבור, ומפרש הגמרא דפליגי בלאהדורי ולאתויי טהורים מבית אב אחריןא, לר"נ הותרה היא בצציבור ולא מהדרינו, ולרב ששת פיון דרק דחוייה היא בצציבור מהדרינו, חזינו דלעגנו אהדורי תליא אם הותרה או הודחה, וגם לגבי שפת גופה איתא במס' שפת ק"ל ע"א במתניתין רבי אליעזר אומר אם לא הביאו פלי מע"ש מביאו בשבת, והקשו התוס' יביאו התינוק אצל פלי דהשתא ליכא איסור שבת כלל דהחי נושא את עצמו, ותירצו פיון דיותר בקל להביא פלי משביא התינוק שרי ר"א כדי למהר המצוה, אף להביא דרוך רה"ר דאיכא איסורא דאורייתא במקום שאפשר להביא דרוך גגות וקרפפות דאין האיסור אלא מדרבנן, וביארו בזה הרשב"א והריטב"א פיון דר"א ס"ל מכשירי מצוה דאפשר לעשות מע"ש ג"כ דחי שבת ס"ל ודאי דמילה בשבת הותרה, וכיון דהותרה לא בעינו כלל לאהדורי שיעשה בלא חילול שבת, אבל לדין דס"ל כר"ע אינו אלא מילה בשבת הודחה ובעינו לאהדורי למנוע חילול שבת לאותה מצוה.

לפי"ז האי דינא דשבות במקדש אם החיוב לאהדורי למנוע את השבות, תליא בהכי אם שבות במקדש אינו אלא משום דחיה מהדרינו במניעת השבות ואם שבות לגבי מקדש היתר גמור הוא לא מהדרינו והנה ברמב"ם פ"א מהלכות קרבן פסח, הלכה ט"ו חל י"ד להיות בשבת כמעשהו בחול כף מעשהו בשבת ורוחצין את העזרה בשבת שאין איסור שבות במקדש אפילו בדבר שאינו צורך עבודה, איסור שבות במקדש היתר הוא עכ"ל, ומדחזר ונשה בלישניה איסור שבות במקדש היתר הוא אעפ"י דכבר אמר שאין איסור שבות במקדש, ודאי דבא ללמדנו דשבות לגבי מקדש לאו משום דחיה כי אם היתר גמור כמו לר' אליעזר במילה לגבי שבת, זאת אומרת כהמל"מ דלא בעי לאהדורי במניעת שבות במקדש אחרי שהיתר גמור הוא, וכמו כן אם שבות זו הנה אפשר לעשות מע"ש ג"כ מותר במקדש פיון דהיתר גמור הוא, ומשוה"כ פסק ג"כ בהלכה י"ח באותו פרק אם יכול לחתוך יבלתו בידו בשבת חותך ואם היתה יבשה חותכה אפילו בכלי שאין שבות במקדש כלל עי"ש, אעפ"י דאפשר הנה לחתוך מע"ש, והיינו דלשיטתו אזיל דשבות לגבי מקדש הותרה, וכיון דהיתר גמור הוא אף שיכול לעשותה מע"ש ג"כ מותר

לעשות בשבת, כמו לגבי מכשירי מצות מילה אליבא דרבי אליעזר וכדנתבאר אמנם הלחם משנה שם הקשה איך אפשר לומר דאין שבות במקדש אף היכא דאפשר לעשותה מע"ש, הא הרמב"ם גופיה פוסק בהלכה זו דהרפכתו ונהבאתו מחוץ לתחום אין דוחין את השבת שהרי אפשר לעשותה קודם השבת אע"ג דהאסור אינו אלא מדרבנן דשבות הוא, וכן לקמן הלכה י"ט משמע דלא היה יכול להקדישו בשבת אי לאו טעמא דקבוע לו זמן אע"ג דאינו אלא שבות, ובודאי טעמא משום דאפשר היה להקדישו מאתמול, וכן במחמר אעפ"י שאינו אלא שבות לא התיר הרמב"ם אלא מפני שהוא פלאחר יד ומפני המצנה מותר, ואילו מטעמא דאין שבות במקדש אפילו לא היה בדבר זה מצנה היה מותר, אלא ודאי טעמא בכולהו משום דהיה יכול לעשותה מע"ש, ולכך הצריכו להתיר רק משום המצנה ע"כ תנן קושיתו.

אכן יש לתרץ עפ"י מאי דאיתא במס' עירובין ק"ג ע"א אמר רב יוסף שבות דמקדש במקדש התירו, שבות דמקדש במדינה לא התירו ופירש"י התמידין וקרפנות ציבור במקדש היו מבקרין, אבל פסחים היינו טעמא דאסור אע"ג דשבות הוא וצורך מקדש הוא אפי"ה פיון דכאו"א מבקר פסחו בביתו ואח"כ מביאו למקדש לא התירו לעבור על השבות במדינה עי"ש, לפי"ז אפשר לומר אמנם דהרמב"ם לא ס"ל הא דרב יוסף, מדאמר גבי הבאתו והרפכתו מחוץ לתחום אין דוחין את השבת משום שאפשר לעשותה מע"ש, ואם כרב יוסף תיפוק ליה דהרפכתו ונהבאתו מחוץ לתחום הרי במדינה הוא ושבות דמקדש במדינה לא התירו אלמא דלא ס"ל פנומיה, מיהא חזינו מסוגיא זו דשבות במקדש לצורך מקדש אלימא יותר מלדחותה מן שבות דמקדש במקדש, א"כ אף כי הרמב"ם אינו סובר בהכי כרב יוסף לומר דשבות במקדש לא הודחה לגמרי לצורך מקדש, אלא סובר דגם במקדש איכא דינא דשבות להתיר פיון דלצורך מקדש הוא, אולם זאת איכא למימר דס"ל דשאני שבות דמדינה במקדש משבות דמקדש במקדש לענן הודחה או הותרה, אפשר דס"ל דשבות דמקדש דלא אלימא כל כף הותר לגמרי אף היכא דיכול לעשותה מע"ש פיון דהותרה, אבל שבות דמדינה במקדש פיון דאלימא יותר אינו אלא הודחה הילכך אם אפשר לעשותה מע"ש לא דחי, משום זה הרפכתו ונהבאתו חוץ לתחום פיון דבמדינה הוא וכמו כן מחמר דבמדינה לא דחי פיון דאפשר לעשותה מע"ש, והא דמסיק ואם יכול לחתוך יבלתו בידו בשבת חותך ואם היתה בבשה חותכה אפילו בכלי שאין שבות במקדש כלל, פנונתו דחותכה במקדש אבל במדינה אסור אף כי עיקר חסר מן הספר דלא פירש בהדיא שהחתיכה במקדש, אפשר דסמך ע"ז דאמר שאין שבות במקדש כלל דמשמע חותך במקדש.

והא דהקשה מהא דמסיק הרמב"ם בהלכה י"ט מפני מה התירו להקדיש פסחו בשבת הואיל וקבוע לו זמן, והיו להקדיש בשבת אינו אלא שבות א"כ איזו שאלה מפני מה התירו להקדיש, אלא ודאי טעמא משום דאפשר לעשותה מע"ש לא שרינו שבות במקדש, אכן נ"ל אדרבה מהתם יש להוכיח איפכא, דאם נאמר דכוננת השאלה מפני מה התירו להקדיש דהא אפשר לעשותה מע"ש, מאי תיקון בזה שהשיב מפני שקבוע לו זמן, הא כל הני דינים פגון גבי מילה דפליגי ר"א ור"ע במלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינו אלא בקבוע לו זמן, וגם יבלת בקרבן פסח בשבת דהלח"מ גופיה הקשה איירי בקבוע להם זמן, ועוד לאחר שהשיב הרמב"ם טעמא דקבוע להם זמן, הרי חזינו דבקבוע

להם זמן דחי אף היכא דאפשר לעשותה מע"ש דלא כהלח"מ, אולם לאמתו של דבר השאלה והתשובה של הרמב"ם דנקט אינו אלא סוגית הש"ס פסחים ס"ו ע"ב פא"ש אבאר לקמן.

דהנה איתא שם אמרו על הלל מימיו לא מעל אדם בעולתו אלא מביאה חולין לעזרה ומקדישה, ופריה הגמרא פסח בשבת היכי מצי מקדיש ליה וקתנו אין מקדישין ואין מעריכין וכו' כל אלו ביו"ט אמרו וכש"כ בשבת, ומשני הני מילי בחובות שאין להם קבוע זמן אבל בחובות שקבוע להם זמן מקדישין עי"ש, חזינו מהכא דכל קושית הגמרא לא הנה משום דהא אפשר לעשותה מע"ש ומעיו"ט, אלא פשוט פריה משום דאיכא מתניתין בהדיא דאין מקדישין ואיך מצי מקדיש, דאי משום דהקדש אינו אלא שבות להכי מותר להקדיש דאין שבות במקדש, הא ה"מ במתניתין דביצה ג"כ שבות ואין מקדישין, הא תרנוייהו בחדא דינא גינהו, ע"ז משני הגמרא דמתניתין דביצה איירי בחובות שאין קבוע להם זמן דיש להקדיש למחר, אבל הכא איירי בפסח דקבוע להם זמן דאי אפשר לדחות למחר, ממילא אתיא דהיכא דזמנו קבוע מותר להקדיש אף היכא דאפשר הנה להקדיש מערב יו"ט דלא כהלח"מ וכדנתבאר, ושאלה זו של הגמרא ותשובתה מביא הרמב"ם פלישנא דגמרא, דעיקר השאלה מפני מה התירו משום דהא איכא מתניתין האמור דאין מקדישין ומבאר ג"כ לישנא דגמרא משום דפסח זמנו קבוע ודו"ק.

ולכאורה יש להקשות בשלמא להלח"מ משהו דשבות במקדש לא הותרה היכא דאפשר לעשותה מעיו"ט ניחא שפיר ג"כ הא דאין מקדישין היכא דאין זמנו קבוע, דכמו דלא הותר שבות היכא דהיה אפשר לעשותה מע"ש כמו כן לא הותר אם יכול לעשותה אחר השבת או אחר יו"ט, לפיכך אין מקדישין באין זמנו קבוע אבל לפי מאי דבארתי דשבות לגבי מקדש היתר גמור הוא לשיטת הרמב"ם דלגבי מקדש ליכא לגמרי דין שבות, דמשה"כ אף דיכול לעשותה מע"ש ג"כ מותר בשבת, א"כ אף היכא דאין זמנו קבוע אעפ"י דיכול להקדיש למחר מיהא פנו דהקדש אינו אלא שבות דלגבי מקדש הותרה ולשתרי ג"כ בזה דמה לי אם היה יכול להקדיש מאתמול או דיכול להקדיש למחר סוכ"ס שבות לגבי מקדש הא היתר גמור הוא.

אכן יש להסביר דאמנם התירו שבות במקדש היתר גמור היינו בשבות דיש למקדש צורך בו, או לצורך עבודת קרבן או שאר עבודות ואף צורך מקדש גרידא והא דכתב הרמב"ם בפ"ק זה מק"פ הלכה ט"ז שאין שבות במקדש אפילו בדבר שאינו צורך עבודה, לאו הפנונה דלא בעינו צורך פלל, אלא הפנונה דלא בעינו דוקא צורך עבודה כי אם סגי בהכי דאיכא צורך מקדש גרידא כמו לרחוץ את העזרה, מיהא איזה צורך של מקדש ודאי דבעי, תדע אם יביא אדם מביתו בגד למקדש ודאי דאסור לרחוץ שם אעפ"י שהרחיצה היא בעזרה, דבהאי גוונא לא שייך למימר אין שבות במקדש דלאו צורך קודש הוא, הילכך גבי פסח דזמנו קבוע אעפ"י דהיה יכול להקדיש קודם השבת, מיהא אחרי דלא הקדיש קודם והיום בשבת צורך מקדש הוא דהא מחר אינו יכול לעשות מיקרי שפיר שבות במקדש והתירו, אבל היכא דיכול להקדיש למחר הרי היום בשבת

אין שום צורך מקדש הוא פנין דאפֿשֿר לעשות למחר ונהנה פֿמו דלאו צורך מקדש פֿלל הוא, משוה"כ פֿסק בַּמתְנִיתִין דְּבִיצָה דַּאִין מְקַדְשִׁין אַחֲרֵי דַּאִין זְמַנָּם קְבוּעַ.

ועפ"י"ד יש להסביר ג"כ את המל"מ דלכאורה קשה איך יפֿרש את דברי הרמב"ם שפֿתב דבֿלילי שפֿתות אין בַּיָּדָם אור אֶלָּא בּוֹדְקִין בְּנֵרוֹת הַדְּלוּקִין שֵׁם מַע"ש, אַחֲרֵי דַּאִינוּ סוֹבְר טַעְמָא שֶׁל הַפֿסֶּף מִשְׁנֵה דַּאֶפֿשֿר בְּנֵרוֹת הַדְּלוּקִים מַע"ש, אוּלָּם לִפְי"ד נִיחָא דַּס"ל פֿינן דְּהַבְּדִיקָה אֶפֿשֿר לִהְיוֹת בְּנֵרוֹת הַדְּלוּקִין מַע"ש הֵנּה לְטוֹל בַּיָּדָם אור אין שום צורך וְלֹא מִיִּקְרִי צִוּוּת מְקַדְשִׁי פֿלל דְּבַהֲאֵי גִּוּוֹנָא לֹא שִׁינְיָה לְמִימַר אִין שְׁבוּת בַּמְקַדְשׁ.

הלכות פֿלי המְקַדְשִׁי סִימָן יג. פֿרָק ה' מה' פֿלי המְקַדְשִׁי הִלְכָה ט"ז.

אין הפֿהן עוֹבֵד תְּחִילָה וְכֵן כ"ג אִינוּ עוֹבֵד תְּחִילָה עַד שְׂיָבִיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה מִשְׁלוֹ וְעוֹבֵד בַּיָּדוּ. שְׁנַאֲמַר זֶה קָרְבַּן אֶהְרֹן וּבְנָיו אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַד' בַּיּוֹם הַמִּשְׁחָה אוֹתוֹ, וְאִם עָבַד קוֹדֶם שְׂיָבִיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה, וְכֵן כ"ג שְׁעָבַד בְּכַהֲנֵה גְדוּלָה קוֹדֶם שְׂיָבִיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה עֲבוּדְתוֹ פֿשְׁרָה, פֿהן שְׁלֹא עָבַד עֲדִינן מִיָּמָיו שְׁמֻנְהוּ כ"ג ה"ז מְבִיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה וְעוֹבֵדָה בַּיָּדוּ בְּתְחִילָה כְּשֶׁאָר חֲנֻנְיָה פֿל פֿהן הַדְּיוּט וְאַח"כּ מְקַרִּיב עֲשִׂירִית הָאִיפָה שְׁנִיָּה שְׂהִיא חֲנֻנְיָה כ"ג וְכו', ע"כ.

וְהֵנּה הַמִּל"מ שֵׁם פֿתב וְז"ל בַּת"כ אֶמְרִינן דְּפִסּוּלָה וְכַתּוּב שֵׁם הָרַב קָרְבַּן אֶהְרֹן דְּדִיִּיק לָהּ מִדְּכַתִּיב זֶה דְּמִשְׁמַע מִיָּנִיָּה עֵיפּוּבָא, וְנִרְאָה דַּט"ס הוּא וְעֵיקַר הַנְּסֻחָא דְכְּשֶׁרָה, וְרִאִיָּה דַּאִי אֶמְרַת פֿסוּלָה א"כ הִיכָא דַּאִירַע פֿיִסּוּל בְּכוּה"ג בִּיוֵהכ"פ, זֶה הָאֶחָר שְׁנַכְנַס עַל פֿרָחָה מְבִיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה דַּאִי לֹא עֲבוּדְתוֹ פֿסוּלָה, וְהָא לִיתָא דַּא"כ מַאי הוּא דְּבַעֵי תְּלַמוּדָא בַּפ"ק דְּיוֹמָא אִירַע בּו פֿיִסּוּל אַחַר תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר בְּמַה מְחַנְכִין, וְהִלָּא הֵנּה צְרִיף לְהַקְרִיב חֲבִיתֵי חֲנֻנְיָה וְיַחְנֻכוּ אוֹתוֹ בְּהֵם שְׂיָקְרִיב בַּח' בְּגָדִים אֶלָּא וְדַאִי דְּעֲבוּדְתוֹ פֿשְׁרָה, וְהִכִּי אִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי דְּשִׁקְלִים, וְכִינּוּן שֶׁפֿן בִּיוֵהכ"פ אִינוּ מְקַרִּיב חֲבִיתֵי חֲנֻנְיָה לְפִי שְׂהֵם קָרְבַּן יָחִיד וְאִין דּוּחִין אֶת הַשְּׁבֵת וְכַמְש"כ הַתּוֹסֵף בַּפ' הַתּוֹדָה דָּף ע"ח ד"ה אַחַת עִי"ש עַכ"ל וְלִכְאוּרָה נִרְאָה לִי לְחַדֵּשׁ לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם שְׁסוֹבְר דְּכַהֵן גְּדוּל שְׁעָבַד קוֹדֶם שְׂהִבִיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה עֲבוּדְתוֹ פֿשְׁרָה, דְּעֲשִׂירִית הָאִיפָה שְׂהִיא לְחֻנּוּף בְּעֵלְמָא פֿשֶׁר עֲבוּדְתוֹ אַעפ"י שְׁלֹא נִתְחַנַּף עַל יָדָהּ, דַּאִינָה אֶלָּא לְמַצְוָה וְלֹא לְעֲשׂוֹתוֹ לְכַהֵן גְּדוּל דְּבַלָּא"ה הוּא פֿהן גְּדוּל ע"י מְשִׁיחָה שְׁמֻנְתָּשְׁתּוֹ, לִפְי"ז אֶפֿשֿר לִזְמַר בְּהָא דְקִיִּימ"ל בְּש"ס יוֹמָא י"ב דְּבַזְמַן דְּלִיכָא מְשִׁיחָה עֲבוּדְתוֹ מְחַנְכְּתוֹ דְּחֻנּוּף זֶה גַּם כֵּן אִינוּ אֶלָּא לְמַצְוָה וְלֹא שְׂהִעֲבוּדָה מְקַדְשָׁתוֹ, דְּהָא בַּלָּא"ה הוּא כ"ג דְּמַתְמַנֶּה בְּפָה וּמְסַתְּלַק בְּפָה פְּדַאִיתָא בַּמַּס' יוֹמָא י"ב ע"ב בַּתּוֹדָה פֿהן גְּדוּל מִשׁוּם אִיבָה עִי"ש, וְלֹא דְמִי לְהָא דַּאֶשְׁכַּחַן גַּבִּי פֿלי שְׁרַת דְּעֲבוּדְתוֹ מְקַדְשָׁתוֹ, דְּהֵתָם וְדַאִי דְּרַק הַעֲבוּדָה מְקַדְשָׁתוֹ דְּמַעֲיָקְרָא הֵנּה הַפֿלי רַק קְדוּשַׁת דְּמִים, פְּדַאִיתָא בַּמַּס' קִדּוּשִׁין נ"ד ע"א בַּתּוֹדָה בְּכַתְּנֹת פֿהוֹנָה, וְז"ל דְּכַתְּנֹת שְׁלֹא נִתְחַנְכוּ עֲדִינן לְעֲבוּדָה דַּאִין אִין קְדוּשַׁת פֿלי שְׁרַת עֲלֵיהֶם אֶלָּא קְדוּשַׁת בְּדָק הַבַּיִת פְּדַאֲמַר פ"ק דְּסַנְהֶדְרִין ט"ז ע"ב עֲבוּדְתוֹ מְחַנְכְּתוֹ עַכ"ל, הֵרִי חֲזִינן דְּגַבִּי פֿלי שְׁרַת עֲבוּדְתוֹ בְּהוּן לֹא לְשֵׁם חֲנֻנְיָה בְּעֵלְמָא פִי אִם בְּאֵה הַעֲבוּדָה בְּכִלֵי שְׁמֵיחִים בְּתוֹכָהּ הַדְּבָר שְׂבַקְדוּשָׁה לְקַדְשִׁי ג"כ אֶת עֲצָם הַפֿלי קְדוּשַׁת הַגּוֹף.

דַּאִי לֹא"ה אִינוּ אֶלָּא פֿלי חוּל בְּעֵלְמָא, וְזֶהוּ דַּאֲמַר הַיְרוּשְׁלָמִי יוֹמָא פ"ג הִלְכָה ו' פֿלי שְׁרַת בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ כְּאַחַתְהוּן קִדּוּשִׁין וּמַתְקַדְשִׁין, פְּלוֹמַר דְּהַמְנַחָה מְקַדְשַׁת אֶת הַפֿלי וְהַפֿלי

מקדש את המנחה דבאין פאחת, אכל פהו גדול עבודתו מחנכתו ולא מקדשתו דבלא"ה הוא קדוש ע"י שמנוהו לכ"ג, לפיכך אפשר אם פהו גדול עבד עבודתו בלא חינוך ג"כ עבודתו פשרה, כמו פהו גדול בזמן משיחה שעבד בלא עשירית האיפה, וא"ת מאי נפ"מ איך שינה לומר שעבד בלא חינוך דהא העבודה גופה מחנכתו, דאיכא גוונא שהעבודה גופה אינה מחנכתו כדאבאר לקמן.

ולפי"ד יש ליישב הא דמסתפק האור שמח בפרק א' מפלי המקדש הלכה י"ב אם פלי שרת מקדש ע"י מנחה פסולה, ופשט לה מהא דאיתא במנחות דף ט"ז אם פיגל הפהו גדול ביוהכ"פ בהזאות הראשונות והשניות, ונתמנה פהו קדש להזיות ההיכל פיגולו פגול, והא בעינן עד שיקריבו כל המתירין בהכשר, ואי אמרת דמנחה פסולה אינה מקדשת את הפלי, כמו כן הא הפהו השני לא מתחנה ע"י הזאה פסולה, ואמאי הנה פיגול הא עבודת הפהו השני פסולה היא דלא נתחנה על ידה דהנה כמו פהו הדיוט שעבד הזאת יוהכ"פ שהיא עבודת פהו גדול וכו' עי"ש, ולדידי אין שום ראיה מפלי שרת לכ"ג, דהתם גבי פלי שרת פינו דהשירות בכלי אינו לחינוך בעלמא פי אם פשוט לקדש את הפלי, דאי לא"ה אינו אלא ככלי חול בעלמא, אפשר דמנחה פסולה אין מקדשת הפלי ולא חשיבא עבודה לומר עבודתו מקדשתו, אבל כ"ג פינו דמתמנה בפהו והעבודה אינו אלא לחנכו, ואם הזאה פסולה היא לא חנכתו אבל סוכ"ס העבודה פשרה בלא חינוך, דלא הנה כמו שאומר האור שמח שהוא פהדיוט לגבי הזאת יוהכ"פ מהיכא תיתי ליה לומר הכי, אלא ודאי הוא כ"ג ועבודתו פשרה אלא שמחוסר חינוך של עבודה אבל עבודתו פשרה ומיקרי שפיר קרבו מתיריו ובזה יש לבאר בהא דקיי"ל במס' זבחים דף פ"ח דאין פלי שרת מקדשין אלא מלאים, הני מילי שאין בדעתו להוסיף אבל אם בדעתו להוסיף ולהשלים עד פשיעור ראשון ראשון קדוש, וחקר בזה המרפכת יוסף סימן ל' איך הדין לגבי קדושת הפלי לפי מאי דקיי"ל עבודתו מחנכתו, אם נתן חצי עשרון סולת בכלי ודעתו להוסיף אם נתקדש הפלי מיד, דכמו גבי הסולת אף דחצי עשרון אין ראוי לכלי ואין הפלי מקדשו אעפ"כ פינו דדעתו להוסיף נתקדש החצי עשרון מיד, ה"נ מתקדש הפלי מיד פינו שדעתו להוסיף, אעפ"י דחצי עשרון לאו עבודה היא דעתו להוסיף משוי לה לעבודה, או דילמא דוקא קדושת הסולת מהני מיד פינו דהפלי כפר קדוש, אבל לגבי קידוש הפלי גופיה דבעינן עבודה לחנכו לא מהני מה שדעתו להוסיף ולא נתקדש הפלי, דתרתיה לריעותא נינהו דהפלי לא נתקדש עדיין והמונח בתוכו רק חצי עשרון אלא שדעתו להוסיף ופשט לה מהא דאיתא במס' יומא י"ב אירע בו פסול אחר תמיד של שחר דאמר רב פפא שם עבודתו מחנכתו ואם נימא דרק כשנשלם השיעור הנצרך לעבודה אז מקדש הפלי, א"כ אפתי תקשה לשמואל דס"ל ביומא דף מ"ב דשחיטת פרו של כ"ג פסולה בזר, והא אגן קימ"ל דישינה לשחיטה מתחילה ועד סוף, דלפיכך אם שחט זר סימן אחד ודאי דנפסל משום זרות, ומעתה מה נעשה אם אירע פסול בכ"ג קודם שחיטת הפר, איך מצי השני לשחוט את הפר, הא מיד ששחט סימן אחד נפסל משום זרות דלמ"ד שחיטת פר פסול בזר נפסל אף בשחיטת פהו הדיוט, א"כ מיד ששחט סימן אחד לא נתחנה הפהו להיות כ"ג דהא בעינן שיהא עבודתו מחנכתו ושחיטת סימן אחד לאו עבודה היא, ועל כרחך צריך לומר פינו דבעת ששחט סימן הראשון הנה דעתו לגמור את שחיטת סימן השני שוב חשיב עבודה להתדמש בסימן הראשון בקדושת פהו

גדול, והשתא ה"נ לגבי קדושת הפלי שרת אף דחצי עשרון לאו פלום הוא חשיב החצי עשרון לקדש הפלי בקדושת פלי שרת כמו דמהני סימן הראשון להתקדש על ידו בקדושת כ"ג, דהא רב פפא מדמה חינוף קדושת כ"ג לחינוף קדושת פלי שרת, ואפילו נאמר דרב פפא לא ס"ל דשמואל אלא שחיתט פ"ר כ"ג פשרה ב"ר, איה נתרץ על קבלת הדם דכו"ע סב"ר פסול ב"ר, איה מצי הכ"ג לקבל הדם הא מיד שקבל פחות מפדי טבילה נפסל הדם משום קבלת זר דהא לא נתחנה לעבודה עד שיגמור כל העבודה וע"כ צ"ל פיון דדעתו לגמור נתקדש אף בתחלה ה"נ לגבי קדושת הפלי שרת נתקדש הפלי בתחילת העבודה בהחצי עשרון אכן לפי מאי דבארתי לעיל דחינוף עבודה של כ"ג אינו אלא למצוה אבל לא לעיכובא לפסול את עבודתו הרי ניחא שפיר, דהא דשואל איה מצי השני לשחוט את הפ"ר פיון ששחט סימן אחד נפסל משום זרות אחרי דבסימן אחד אפתי לא נתחנה, אין שום שאלה לפי מאי דבארתי הא לאו זר הוא לאותה עבודה אף בלא חינוף פיון דכ"ג נתמנה בפה וקדושת כ"ג עליו אף בלא חינוף, אלא דע"י סימן הראשון אפתי לא קניי מצות חינוף עד שיגמור הסימן השני אבל הקרבן לא מיקפסל, והא דפריף הגמרא במהמחנכין אותו אינו אלא פירכת הגמרא איה מקיימין מצות חינוף וכדפרש"י דאינו אלא להיפר בעלמא וכשר, וכאשר משני רב פפא עבודתו מחנכתו פירושו דע"י עבודתו גופה מקניי המצות חינוף, כמו גבי פלי שרת דאמרינן עבודתו מקדשתו, אלא חילוק בין כ"ג בתחילת חינוכו לגבי פלי שרת בהכי, דלגבי פלי שרת העבודה מקדש לכלי דאי לא"ה הנה פכלי חול ומפסל, אבל עבודת כ"ג העבודה לא פא לקדש את הכ"ג פי בלא"ה הוא קדוש אלא העבודה רק מחנכתו פדי לקניי מצות חינוף, והא דמדמי כ"ג בתחילת חינוף לכלי שרת אינו אלא לגבי דבר זה, דכמו גבי פלי שרת העבודה מקדשתו כמו כן בנ"ד כ"ג מתחילה העבודה מחנכתו פדי לקניי מצות חינוף.

א"כ אין שום ראיה לחצי עשרון בכלי שרת, דהא התם החינוף לעצם קדושת הפלי דאי לאו החינוף פכלי חול הוא, אפשר נדאי דאין הפלי קדוש משום דחצי עשרון לאו עבודה הוא, וטרם שיניח בכלי את החצי עשרון השני בכלי לא מתקדש, ודעתו להוסיף מהני רק לקדושת הסולת ולא לקדושת הפלי וספיקו במקומו עומד אולם פאשר אמרתי חידושי זה שבארתי דחינוף עבודה של פהן גדול אינו אלא למצוה כמו עשירית האיפה לפני הגאון האמיתי בעל החזון איש שליט"א, הפריף אותי מגמרא מפורשת ביומא דף ה' ע"א דאיתא שם, רבינא אמר ריבוי שבועה ומשיחה שבועה איפא בינייהו, למ"ד כל הפתוב בהן מעכב בהן מעכבא, למ"ד דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן לא מעכבא וכו', אין לי אל נתרבה שבועה ונמשח שבועה נתרבה שבועה ונמשח יום אחד נתרבה יום אחד ונמשח שבועה מניין ת"ל אשר ימשח אותו ואשר ימלא ידו מ"מ ע"ש, אלמא דלא מעכבא משיחת שבועה וריבוי בגדים שבועה, אבל יום אחד של משיחה וריבוי יום אחד נדאי דמעכבא וכדיליף הגמרא לקמן פכה עיכובא, זאת אומרת אף בזמן דאיפא משיחה לכ"ג ומשחיהו אפי"ה עבודתו פסולה אם לא היתה קודם ריבוי בגדים, ונהרי עבודתו מחנכתו במקום ריבוי בגדים, ואם רבוי בגדים מעכבא גם חינוף העבודה ג"כ מעכב, ולא דמי לעשירית האיפה דהכי נמי דאינו אלא למצוה, אבל חינוף עבודה בעינו לעיכובא, דגם כ"ג שנמשח בעי רבוי בגדים לחינוכו כש"כ פהן גדול שנתמנה בפה בלא

מְשִׁיחַ הַדְּבָבִית שְׁנֵי לֹא הֵיְתָה מְשִׁיחָה דְּוַדַּי בְּעֵי רִיבּוּי בְּגָדִים אוֹ חֲזִינוּף עֲבוּדְתוֹ שְׁמַחְנֻכְתּוֹ, וְאִי לֹא"ה וְדַאי דְּעֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה עַכ"ד.

** (עֵינֵי לְקַמֵּן בְּתֻשׁוּבָה עַל מַכְתָּבֵי מַהְגָּאוֹן הָאֲמִיתִי מִרֵּן אִיסֵר וְלִמֵּן שְׁלִיט"א בְּאוֹתוֹ עֵינֵי. ** אִף כִּי מִסְתַּפְּינָא לְחַלּוֹק עַל אוֹתוֹ גָּאוֹן שְׁלִיט"א מִיְהָא אֲפֻשֵׁר עֲדִינֵי לְחַקוֹר, דְּסוּכ"ס לֹא נֶאֱמַר שֵׁם בְּהִדְיָא דְּאֵם נִמְשַׁח לַכ"ג בְּלֹא רִיבּוּי בְּגָדִים דְּעֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה מְטַעַם שְׁהוּא אֵינוֹ פֶּהֶן גְּדוּל, דְּוַדַּי בְּדִיעֵבַד סָגִי בְּהִכִּי שְׁנִמְשַׁח גְּרִידָא וְכִמוּ כֵּן בְּזִמְנֵן דְּלִיכָא מְשִׁיחָה סָגִי בְּהִכִּי שְׁנַתְמַנָּה בְּפָה, אֲלֵא דְּאֵם עוֹבֵד בְּלֹא רִיבּוּי בְּגָדִים לֹא פְּסוּל בְּכַהֲנוּתוֹ אֲלֵא פְּשוּט דְּעֲבוּדָת כ"ג בְּעֵי שְׁמוּנָה בְּגָדִים וְאֵם עֵבַד בְּד' בְּגָדִים עֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה מְטַעַם מְחַסְרָא בְּגָדִים וְתוֹ לֹא, הֵילְכָף אֵם אֲשַׁפְּחוּ גּוֹנוֹא דְּלִיכָא פְּסוּל דְּמְחַסְרָא בְּגָדִים עֲבוּדְתוֹ כְּשֶׁרָה דְּהָא פֶּהֶן גְּדוּל הוּא בְּעֵצָם קְדוּשָׁתוֹ מְשׁוּם דְּנִתְמַנָּה בְּפָה, לְפִיכָף כַּה"ג בְּיוֹם הַפִּיפּוּרִים דְּלֹא בְּעֵי רַק ד' בְּגָדִים אֲלֵא שְׁמַחְסוֹר חֲזִינוּף עֲבוּדְתוֹ כְּשֶׁרָה, וְהִנֵּה הֶרְמַב"ם בַּה' פְּלִי הַמְקַדָּשׁ פְּרָק ד' הִלְכָה י"ג פְּתַב וְאֵם עֵבַד קוֹדֵם שְׁיִתְרַבָּה בְּבְּגָדִים כָּל שְׁבָעָה אוֹ קוֹדֵם שְׁיִמְשַׁח כָּל שְׁבָעָה עֲבוּדְתוֹ כְּשֶׁרָה, הוֹאִיל וְנִתְרַבָּה אוֹ נִמְשַׁח פַּעַם אַחַת נִעֲשֶׂה כ"ג לְכָל דְּבָר, הֵתֵם ג"כ אֲפֻשֵׁר לְפָרֵשׁ כְּדַבְרֵי הוֹאִיל וְנִמְשַׁח פַּעַם אַחַת בְּזִמְנֵן דְּאִיכָא מְשִׁיחָה אוֹ נִתְרַבָּה בְּבְּגָדִים בְּזִמְנֵן דְּלִיכָא מְשִׁיחָה שְׁפִיר דְּמִי בְּדִיעֵבַד, כְּלוּמַר דְּאֵם עֵבַד ע"י מְשִׁיחָה בְּלֹא חֲזִינוּף שֶׁל רִיבּוּי בְּגָדִים אֵם עֲבוּדָה זוֹ לֹא בְּעֵי ח' בְּגָדִים עֲבוּדְתוֹ כְּשֶׁרָה וְלֹא מִפְּסָל מְשׁוּם דְּמַחְסְרָא חֲזִינוּף דְּאֲפֻשֵׁר כְּדַבְּאֲרֵתִי דְּכָל עֲבוּדָת חֲזִינוּף אֵינוֹ אֲלֵא לְמַצְנָה כְּמוֹ עֲשִׂירִית הָאִיפָה וְסַעַד לְחִידוּשֵׁי מַצְאֵתִי בִּירוּשָׁלַיִם הוֹרִיֹּת פְּרָק ג' הִלְכָה ב' דְּאִיתָא שֵׁם, וְכַפֵּר הִכְהֵן אֲשֶׁר יִמְשַׁח אוֹתוֹ מַה ת"ל לְפִי שְׁכַל הַפְּרִשָׁה נֶאֱמָרָה בְּאַהֲרֹן, אֵין לִי אֲלֵא בְּשִׁמּוֹן הַמְשַׁחָה מְרֻבָּה בְּגָדִים מִנִּינֵן ת"ל וְאֲשֶׁר יִמְלֵא יָדוֹ, וּמִנִּינֵן לְרַבּוֹת אַחַר הַמְתַּמְנָה ת"ל וְכַפֵּר הִכְהֵן, בְּמָה הוּא מִתְמַנָּה בְּפָה ע"י ש, וּפְיָרֵשׁ בְּזֵה הַפְּנִי מִלְּשָׁה בְּפָה כְּשֶׁאֲמָרִין לוֹ לָף עֲבוּד תַּחְתּוֹ וְאֵין צָרִיף חֲזִינוּף אַחַר עכ"ל, חֲזִינוּן מִהֲכָא דְּאִיכָא תְּלִתָא גּוֹנוֹא בְּכַהֵן גְּדוּל בְּתַחֲזִילַת עֲבוּדְתוֹ קָרָא אֲחַד לְכַהֵן גְּדוּל שְׁנַתְמַנָּה ע"י מְשִׁיחָה, וְעוֹד קָרָא לְכַהֵן גְּדוּל ע"י רִיבּוּי בְּגָדִים, וְעוֹד קָרָא לְכַהֵן הַמְתַּמְנָה תַּחַת כ"ג הַנְּפָסָל מִפְּהוּנְתּוֹ דְּסָגִי ע"י מִינּוּי בְּפָה, דְּמִשְׁמַע מִהֵתֵם דְּכִמוּ מְשִׁיחָה בְּזִמְנֵן שְׁהִיָּה שְׁמֹן הַמְשַׁחָה, כְּמוֹ כֵּן רִיבּוּי בְּגָדִים בְּזִמְנֵן דְּלִיכָא שְׁמֹן הַמְשַׁחָה, וְכִמוּ מְרֻבָּה בְּגָדִים בְּזִמְנֵן דְּאֲפֻשֵׁר רִיבּוּי בְּגָדִים כְּמוֹ כֵּן כ"ג הַמְתַּמְנָה בִּיּוֹכ"פ דְּאִי אֲפֻשֵׁר ח' בְּגָדִים דְּהָא בְּעֵי רַק ד' סָגִי ע"י מִינּוּי בְּפָה, וְא"ת אֵם סָגִי מִינּוּי בְּפָה לְמָה לָן לְגַמְרֵי שְׁמֹן הַמְשַׁחָה לֹא קִשְׁיָא דְּהִנֵּי מִיְלִי דְּסָגִי בְּמִינּוּי בְּפָה בְּזִמְנֵן דְּלִיכָא שְׁמֹן הַמְשַׁחָה אוֹ רִיבּוּי בְּגָדִים, וְכָל אֵלוֹ הָנּוּה רַק כְּדִי לְמַפְסֵל בְּדִיעֵבַד אֲבָל חֲזִינוּף אֲפֻשֵׁר דְּלֹא בְּעֵי אֲלֵא לְמַצְנָה כְּמוֹ עֲשִׂירִית הָאִיפָה, אוּלָם הַגְּמָרָא דִּיּוֹמָא מוֹכִיחַ כְּדַבְרֵי הַגָּאוֹן הַנִּזְלֵן לְכֵן הַחִידוּשׁ הַזֶּה שְׁחַדְשֵׁתִי צָרִיף תְּלַמּוּד וְאֵהָא דְּהַקְשָׁה הַמְרַכְּבַת יוֹסֵף בְּכָרוֹ שֶׁל פֶּהֶן גְּדוּל אִיף מְצִי הַשְּׁנִי לְשַׁחֲטָא פִּינּוֹן שְׁשַׁחַט סִימֵן אֲחַד נְפָסָל מְשׁוּם זְרוּת אַחְרֵי דְּסִימֵן אֲחַד לֹא עֲבוּדָה הוּא וְלֹא נִתְחַנְּף עַל יָדוֹ, וְהֵילְכָף מוֹכִיחַ מְזָה דְּמְשׁוּם הִכִּי לֹא מִפְּסָל פִּינּוֹן דְּדַעְתּוֹ הֵיְתָה לְגַמְרוֹר אִף סִימֵן הַשְּׁנִי שׁוֹב חֲשִׁיב עֲבוּדָה לְהַתְקַדָּשׁ בְּסִימֵן הָרֵאשׁוֹן קְדוּשָׁת כַּהֵן גְּדוּל, אִיכָא לְמִפְּרָף אֲפִילוּ אֵם נֶאֱמַר דְּכַהֵן גְּדוּל שְׁעֵבַד בְּלֹא חֲזִינוּף עֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה, לְפִי מֵאִי דְּקִימ"ל עֲבוּדְתוֹ מְחַנְּכָתוֹ מִהִיכָא תִּיתִי לִיָּה דְּכַעֲנִין עֲבוּדָה תְּמָה וּשְׁלִימָה, הָא אֵם רַק הַתְּחִיל לְעֵבֵד כְּבָר הַתְּחִילַת הָעֲבוּדָה מְחַנְּכָתוֹ, דְּהָא אִי אֲפֻשֵׁר לְשַׁחֲטָא סִימֵן הַשְּׁנִי טְרַם שְׁשַׁחַט הָרֵאשׁוֹן א"כ כָּל חֲתִיכָה וְחֲתִיכָה בְּפִנֵּי עֲצָמָה מִקְרִי עֲבוּדָה וּמְחַנְּכָתוֹ, דְּבַהֲאֵי גּוֹנוֹא אִיף שְׁיִיף לומר סִימֵן רֵאשׁוֹן לֹא עֲבוּדָה

הוא ומיקרי זר, הא נדאי עבודה היא דלמ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף הרי פל נגיעה ונגיעה בספין בהסימנין מיקרי עבודה ומתחנה על ידו וקא מיקרי זר, ועדיפא מזה מצינו במס' יומא י"ב ע"א אמר אבני לובש שמונה ומהפך בצנורא ופירש"י שם דקירוב עבודה שממהר להתעפל מחמת הפיכה זו עבודה היא, א"כ אם שוחט סימן הראשון אין לה קירוב עבודה גדול מזה, תדע אם נאמר דכ"ג ששחט סימן ראשון אפתי זר הוא לגבי עבודה ומיפסל אלא משוה"כ עבודתו כשרה משום דדעתו היתה לגמור, אילו היתה בהאי גנונא דין פסול לא היתה בזה שום תיקון מה שדעתו לגמור דאין הפסול חוזר להכשרו, בע"כ צריה לומר דכל מקצת עבודה הנעשה מעבודה שלמה עבודה מיקרי ומתחנה על ידה, דכמו כן אשכחן גבי היות ביוהכ"פ דע"י ההנאה הראשונה שנעשה ע"י הפה השני המתמנה נתחנה על ידה ודו"ק הלכות ביאת המקדש סימן יד.

פ"ב מה' ביאת המקדש הלכה ה'. וכן זה שנאמר בכהן גדול ומן המקדש לא יצא אינו אלא בשעת העבודה בלבד שלא יניח עבודתו ויצא ע"כ.

המל"מ פירש בזה מדסתם ולא חילק משמע דבשום צד לא יניח את העבודה ויצא ובפרק ט' דיומא פ"ה אמר ר' יוחנן לא שנו אלא להמית אבל להחיות אפילו מעל מזבחי, פירש"י אבל להחיות פגון שידע ללמוד זכות עליו אחר שנידון בב"ד ליהרג, א"כ תמה למה לא ביאר דין זה שאם יש לו ללמד זכות שניח את העבודה ויבא וילמד, ואף לשמואל דמפיק לפקוח נפש שדוחה את השבת מקרא אחרניא, איצטריה קרא דלמות למידק מיניה אבל להחיות, דליכא למימר דפליג שמואל ולית ליה הך דרשא דר' יוחנן א"כ לשמואל נמי תיקשי למות למה לי, אלא נדאי דאע"ג דאית לן מקרא דפקוח נפש דוחה את כל המצות, איצטריה קרא ללמדנו גבי עבודה שאם יודע ללמד זכות שניח את העבודה, משום דסד"א פיון שנגמר דינו גברא קטילא הוא ואין כאן פקוח נפש קמ"ל קרא דלהחיות אפילו מעל מזבחי, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דאף שפכר למדנו רבינו דפקוח נפש דוחה כל המצות מ"מ הו"ל ללמדנו דין זה דאבל להחיות אפילו מעל מזבחי מאחר דאיצטריה קרא לדין זה, והנראה לי בזה דס"ל לרבינו ז"ל שדין זה דר' יוחנן ליתיה פי אם אליבא דר' עקיבא דדריש מעם מזבחי ולא מעל מזבחי, וס"ל דדין זה דר"ע ליתא אלא אפילו מעל המזבח רציחה דוחה את עבודה וכיון דלדין מעל לאו דוקא אלא הוא הדין מעם תו לא מציינו למידרש לא שנו אלא להמית אבל להחיות אפילו מעל מזבחי דהא להמית נמי אפילו מעל מזבחי וזה פשוט עכ"ל ותמה אני על המל"מ הרי אף אם לא סבירא לן ילפותא דר' יוחנן סוכ"ס הרי הרמב"ם ס"ל פקוח נפש דוחה את כל המצות מקראי אחרניא, וכיון דפקוח נפש דוחה הרי נדאי דמחויב להחיות ולהפסיק עבודתו כדי ללמד עליו זכות משום פקוח נפש, ומאי דמסיק פיון דמעל לאו דוקא תו לא מציינו למידרש את הלא שנו דר' יוחנן להמית אבל להחיות אפילו מעל מזבחי, הני מילי דבעינו לדרשא זו כדי למילף דפקוח נפש דוחה את השבת וכדמפרש הגמרא עבודה דוחה כש"כ פקוח נפש, אבל לדין דילפינו מקראי אחרניא דפקוח נפש דוחה, לא בעינו שום קרא שמחויב להפסיק עבודתו כדי ללמד זכות על הרוצח דהא סוכ"ס פקוח נפש הוא, א"כ פיון דהרמב"ם סוכ"ס פקוח נפש דוחה כל המצות נדאי דסבר דמחויב להחיות כדי ללמד זכות, א"כ שוב קשיא אמאי סתם הרמב"ם דבשום צד לא יניח את עבודתו ויצא.

בעל פֶּרֶחַ צָרִיף לומר דְּסוּמָה המל"מ אֶסְבְּרָא דִּילְיָה שְׁאָמַר מְעִיקְרָא בְּגוּוּנָא דְסִלְקָא דַּעְתָּה אֲמִינָא פִּינּוּן שְׁנַגְמַר דִּינוּ גְבֵרָא קְטִילָא הוּא וְאִין פֶּאן פְּקוּם נְפֶשׁ, דְּבַמְסַקְנַת תִּירוּצוּ מִתְּפוּיָן לומר דְּהָכִי קִינְמָא, דְּכִינּוּ דְּהַרְמָב"ם לָא ס"ל יִלְפוּתָא דר' יוֹחָנָן מִמִּילָא סָבַר דְּאִינוּ מְחוּיָב לְהַפְסִיק עֲבוּדְתוֹ אַעפ"י דס"ל בְּכָל דְּוֹכְתִי דְּפְקוּם נְפֶשׁ דּוּחָה פֶּל הַמְצוֹת, מְשׁוּם דְּאִין מְצוֹת פְּקוּם נְפֶשׁ פְּדִי לְלַמַּד זְכוּת אַחֲרֵי דְּחֻשְׁבִּינּוּ לְהַרְוֹצַח אַחַר גְּמַר דִּינוּ פְּגַבְרָא קְטִילָא וְאִין בּוּ מְצוֹת פְּקוּם נְפֶשׁ, אוּלָם יֵשׁ לְתַמּוּהָ בְּהָכִי, אֲמַנְם דִּינִינּוּ לְהַרְוֹצַח פְּגַבְרָא קְטִילָא לְגַבֵּי דִין זֶה אִם בָּא אָדָם וּרְצַחוּ שְׁפָטוּר, אֲבָל אִיזָה שְׁיִיכּוֹת הוּא לְגַבֵּי דִינָא דְּפְקוּם נְפֶשׁ, הַשְׁתָּא וּמָה שְׁאִין מְעַנִּין אֶת דִּינוּ פְּדִי שְׁלָא לְצַעְרוּ דְּחֻשְׁבִּינּוּ לִיה פְּאָדָם חֵי, כַּש"כ דְּדִינִינּוּ לִיה פְּאָדָם חֵי לְגַבֵּי פְּקוּם נְפֶשׁ, וְעוֹד הָא אֲשַׁפְּחוּן בַּמַּס' ב"מ קי"ד ע"ב ד"ה אָמַר לִיה, וְז"ל תִּימָא לר"י הַאִיף הַחִיָּה בְּנָה שֶׁל הָאֱלֹמָנָה פִּינּוּן שְׁכַהֵן הוּא, וי"ל שְׁהִיָּה בְּרוּר לֹו שְׁיִחְיֶהוּ לְכַף הִיָּה מוֹתֵר מְשׁוּם פְּקוּם נְפֶשׁ עַכ"ל, אֲלֵמָא דְּגַם גַּבֵּי מַת מִמֶּשׁ אִיכָא ג"כ מְצוּהָ דְּפְקוּם נְפֶשׁ, אֲמַנְם הֵתָם כְּבָר הַקְּשׁוּ הָאֲחֻרוּנִים מֵהִיכָא תִּיתִי לומר דְּאִיכָא פְּקוּם נְפֶשׁ לְהַחֲיוֹת אֶת הַמַּת, אוּלָם אָדָם שְׁנַגְמַר דִּינוּ לְהַרְיָגָה וְדַאי דְּחֻשְׁבִּינּוּ לִיה פְּחֵי לְגַבֵּי דִין פְּקוּם נְפֶשׁ, וְעוֹד הֵנִי מִיְלֵי דְּחֻשְׁבִּינּוּ לִיה פְּגַבְרָא קְטִילָא אַחַר גְּמַר דִּין אִם לִיכָא שׁוּם אֲנֹפֶן פְּדִי לְסַתְּרָא אֶת הַגְּמַר דִּין, אֲבָל אִם אִיכָא אִינְשׁ שְׁפִידוּ לְלַמַּד זְכוּת וְלְסַתְּרָא אֶת הַדִּין וְדַאי דְּחֻשְׁבִּינּוּ לִיה פְּחֵי לְכָל דְּבָר, וְאֲפֹשֶׁר ג"כ דְּבַהֲאֵי גּוּוּנָא הֵוָה פְּחֵי אַף לְגַבֵּי הַאֵי דִינָא שְׁאִם יִרְצַחְהוּ אָדָם הוּא בְּדִין מִיתָה, אֲלֵא אִין גּוּמְרִין דִּינוּ לְמִיתָה מְשׁוּם דְּאִיכָא סְפִיקָא אִם הַלְיָמוּד זְכוּת יִסְתְּרָא אֶת הַדִּין וְסַפֵּק נְפֶשׁוֹת לְהַקֵּל, א"כ שׁוּב קִשְׂיָא אַמְאֵי אִינוּ מְחוּיָב לְהַפְסִיק עֲבוּדְתוֹ פְּדִי לְלַמַּד זְכוּת עַל הַרְוֹצַח הָא אִיכָא פְּקוּם נְפֶשׁ.

לְכֹן נִרְאָה לִי לְבָאָר דְּבִאָמַת מְסַתְּבַר לומר דְּלִיכָא לְגַמְרֵי בְּאֲנֹפֶן זֶה פְּקוּם נְפֶשׁ, דְּלָמָּה לֹן לְהַזְקִיקוּ לְהַפְסִיק עֲבוּדְתוֹ פְּדִי לְהַצִּילוֹ, הָרִי מֵאֵי אִיכְפַת לֹן אִם נֹאמַר לְחַפּוֹת עַד שְׁיִגְמֹר עֲבוּדְתוֹ וְלֹא נְהַרְגֵנוּ עַד שְׁיִלְמַד זְכוּת, דְּהָא אֲפֹשֶׁר לְקַיָּים שְׁנִיָּהֶם לְגַמְרָא הַעֲבוּדָה וּלְקַיָּים מְצוֹת פְּקוּם נְפֶשׁ ע"י שְׁלָא נְהַרְגֵנוּ פִי נִמְתִּין עַד אַחַר גְּמַר עֲבוּדְתוֹ וְאִזּוּ יִלְמַד זְכוּתוֹ, וְאִם תֹּאמַר הָרִי בָּא לִידֵי עֵינױי דִּין וְקִי"ל אִין מְעַנִּין אֶת הַדִּין כְּדֹאִיתָא בַּמַּס' סְנֵהֲדֵרִין דָּף ל"ה ע"א, דְּהָא בְּכַהֲאֵי גּוּוּנָא לִיכָא עֵינױי הַדִּין פִּינּוּן דִּישׁ תַּקְנוּהָ לְהַצְלָה, כְּדֹאִיתָא שְׁם בְּרַש"י ד"ה לִדְיִינִיָּה, וְז"ל וְכָל זְמַן שְׁלָא נְגַמַר הַדִּין לֹא הֵוָה עֵינױי הַדִּין דְּכָל שְׁעָה מְצַפֵּה לְהַצְלָה, אֲבָל מְשַׁנְגְּמַר פֶּל הַיּוֹם מְצַפֵּה לְמִיתָה וְהֵוָה עֵינױי הַדִּין עַכ"ל, אֲלֵמָא הִיכָא דִּישׁ לְצַפּוֹת לְהַצְלָה דַּעְתוֹ נּוֹחָה מְזַה וְאִין לֹו שׁוּם עֵינױי, לְפִי"ז אֲדַרְבֵּה יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל דְּבָרֵי ר' יוֹחָנָן דְּדַרְיָשׁ אֲבָל לְהַחֲיוֹת מְחוּיָב לְהַפְסִיק עֲבוּדְתוֹ פְּדִי לְלַמַּד זְכוּת מְשׁוּם פְּקוּם נְפֶשׁ, הָא אֲפֹשֶׁר לֹו לְגַמְרָא עֲבוּדְתוֹ וְלֹא נְהַרְגֵנוּ דְּמִמִּילָא מְתַקְיָים הַפְּקוּם נְפֶשׁוֹת, רַק לר' יוֹחָנָן אִין לְהַקְשׁוֹת דַּגּוּזָה"כ הוּא דְּאִיכָא דְּוָקָא לְמוֹת אֲבָל לְהַחֲיוֹת מְחוּיָב לְהַפְסִיק, דְּסוּכ"ס קֶצֶת פְּקוּם נְפֶשׁ הוּא דְּאִיכָא שְׁיַדַּע תִּיְכַף שְׁנַפְטֵר מְקַטְלָא, וְעוֹד לְאַחַר גְּמַר דִּין אִין לֹו דְּמִים וְאֲפֹשֶׁר לְכָל אָדָם לְהַרְגוֹ וְע"י שְׁלָא נִמְתִּין וּלְלַמַּד זְכוּת תִּיְכַף יִנְצַל וְבַר דְּמִים הוּא, אֲבָל לְדִידוֹן וְאֵלִיכָא דְּהַרְמָב"ם שְׁאִינוּ סוֹבַר יִלְפוּתָא דר' יוֹחָנָן וְלִיכָא גַזִּיה"כ, וְדַאי דְּסוֹבַר שְׁפִיר שְׁאִינוּ מְחוּיָב לְהַפְסִיק עֲבוּדְתוֹ פִּינּוּן דְּאִיכָא לְקַיָּים הַפְּקוּם נְפֶשׁ ע"י שְׁנַמְתִּין וְלֹא נְהַרְגֵנוּ עַד שְׁיַדַּע לְיָמוּד זְכוּתוֹ וְאִזּוּ יִנְצַל לְגַמְרֵי סִימָן טו.

פָּרַק ה' מה' ביאת המקדש הַלְכָה י"ז. וכן פל העוסק בעבודה מעבודת המקדש צריך שיהיה עומד על הרצפה, ואם היה דבר חוצץ בינו ובין הקרקע כגון שַׁעֲמַד על גבי פלים או בהמה או על רגלי חבירו פסל ע"כ.

והנה מדפסל על רגלי חבירו אעפ"י דמין במינו הוא אלקא דס"ל אף מין במינו חוצץ, ואילו לקמן ברמב"ם פָּרַק י"ט מה' מעה"ק הַלְכָה ה' משמע דס"ל מין במינו אינו חוצץ, דאיתא שם המעלה את הבהמה כולה בחוץ חייב מפני האמורין ואעפ"י שלא הפרישן אין בשר הנזב חוצץ וכאילו הקטיר האמורין בפני עצמן וכו' עי"ש, ומקורו מהא דאיתא במס' זבחים דף ק"י ע"א דפריד שם הגמרא אמאי והאיכא חציצה, פלומר שהקשר אינו ראוי להקטרה חוצץ בין אמורין למערכה, ומשני רב מין במינו אינו חוצץ, הרי בהדיא ס"ל מין במינו אינו חוצץ, אמנם התוס' שם הקשו על הגמרא ממתינתין דלעיל דף ט"ו על גבי רגל חבירו פסול, ותיקצו דהפסול הוא משום דאין דרוך שירות בכף, ואולם להרמב"ם יש לעיין אם גם אליביה אנו צריכין לטעמא של התוס' כדאבאר.

והא יש לחקור בשינויא דרב דאין הבשר חוצץ, אמנם דאין בהבשר דין חציצה פיון דמין במינו הוא, סוכ"ס יש לנו לדון דהבשר הנה כמאן דליתא דאין הפסק בין האמורין למערכה אבל אי אפשר להגיד שמונחים על המזבח ממש, אלא שמונחים האמורין באוירו של מזבח אחרי דמפסיק רק הבשר דמינו הוא וכמאן דליתא לגמרי, כגון אם הבשר מחזיק בעביו טפח דיינינו דהאמורין הן למעלה מטפח מעל המזבח באוירו, ומשוה"כ חייב משום מעלה בחוץ פיון דבכהאי גוונא פשר הקרבן בפנים, משום דאור מזבח כמזבח דמי כדאשפחן במס' זבחים דף פ"ז ע"ב, ואין להקשות לפי"ז אמאי מסתפק שם הגמרא אם אור מזבח כמזבח דמי ולא פשט ממתינתין דהמעלה את הבהמה כולה בחוץ דחייב משום האמורין, דהא אף אם מין במינו אינו חוצץ אינו אלא דליכא הפסק בין אמורין למזבח וכמונחים האמורין על אוירו של מזבח ואפי"ה חייב אלקא דאור מזבח כמזבח דמי, אפשר לומר דאיכא התם שינויא אחרתא כגון מאי דמשני שמואל פשהפכו, או הא מני ר"ש היא דאחר אפילו העלה על הסלע חייב לפי"ז מאי האי דהקשו התוס' ממתינתין דעל רגלי חבירו פסול, הא התם איירי בעזרה ואם נאמר אור עזרה לאו בעזרה לא מהני מידי האי דינא דמין במינו אינו חוצץ כדי להכשיר עבודתו, דאמנם רגלי חבירו אינו מפסיק ונהנה כמו דליכא שום דבר בינו להרצפה, אבל סוכ"ס מיחשבא כמו שעומד למעלה מעזרה באוירו ולא על הרצפה ממש, א"כ שוב פסול דהא אור עזרה לאו בעזרה, אבל המעלה הבשר עם האמורין על גבי המזבח אם הבשר אינו חוצץ משום מין במינו ונהנה כמו דהאמורין מונחין באוירו בהאי גוונא פשר משום דלכו"ע אור מזבח כמזבח דמי, והילכף אם באופן זה העלה בחוץ הבשר עם האמורין חייב משום מעלה בחוץ פיון דבהאי גוונא בפנים פשר, ברם איכא למימר דהתוס' לשיטתיהו אזלי, דאיתא במס' שבועות דף י"ז ע"א גבי הא דבעי רבא תלה עצמו באור עזרה מהו, ופירשו שם התוס' וז"ל אית ספרים דגרסי אור עזרה כעזרה דמי או לא אבל אי אפשר לומר הכי מפמה מקומות מוכח דלכו"ע אור עזרה כעזרה דמי עי"ש, א"כ לדידהו אין שום חילוק בין אור מזבח לאור עזרה, משוה"כ הקשו שפיר ממתינתין דזבחים דאיירי שם בעזרה על הגמרא דמעלה בשר עם אמורין דאיירי במזבח כדבארתי אבל להרמב"ם שהוא סובר דהאיבעיא בגמרא דשבועות הנה זו גופה אם אור עזרה כעזרה דמי,

כדאיִתא ברמב"ם פֿרק י"א מה' שגגות הלכה ז וכן אם תלה עצמו באויר עזרה הדבר ספק אם אויר עזרה פעזרה או אינו פעזרה ע"כ, לפי"ז אם נאמר לאו פעזרה דמי, הרי אין שום קושיא בהא דפסק על רגלי חבירו פסול אעפ"י דהרגל הוא מין במינו ואינו חוצץ, אבל סוכ"ס אין רגלי הפהן העובד עומדות על הרצפה ממש פי אם באויר העזרה משה"כ פסול, אבל המעלה בשר עם האמורין אם הבשר אינו חוצץ ונהו האמורין פמונחים באוירו של מזבח ולכו"ע הרי אויר מזבח פמונח דמי, משו"ה בכהאי גוונא בפנים פשר ובחוצץ חייב פרת, אולם עדיין קשה דהא הו"ל להרמב"ם לפסוק על רגלי חבירו פסול מספק, דהא ספיקא דדינא הוא אם אויר עזרה פעזרה ואמאי פסק פסול ודאי, ועוד הא המל"מ שם הביא כמה ראיות שגם הרמב"ם סובר דאויר עזרה פעזרה, והאיבעיא של הגמרא רק לענין שהיה באויר עזרה גם חדושי הר"ן מפרש הכי, א"כ שוב חזרה הקושיא על הרמב"ם שפסק על רגלי חבירו פסול ואילו גבי המעלה בשר ואמורין חייב משום שחוטאי חוץ כדבארתי, ועל פרתו אנו צריכין לתירוצו של התוס' דלהכי פסל הרמב"ם על רגלי חבירו משום דאין דרוך שירות בקו.

אכן זו גופה יש לחקור אם הא דמין במינו אינו חוצץ, אם רק דאינו מפסיק ונהו כמאן דליתא ורק באוירא קאי כדבארתי לעיל, או דילמא מין במינו אינו חוצץ ונהו כגוש אחד שלם, פגון אם הבשר מלמחת והאמורין למעלה הנה כמו שהאמורין גופיהו מונחים על המזבח ממש, משום דהבשר והאמורין הוי פחתיכה אחת וכגוף אחד, ואין להביא ראי' מהא דאייתא במס' סוכה דף ל"ז ע"ב אמר רבה לא לדוץ אינש לילבא בהושענא דדילמא נתרי טרפי ונהו חציצה, ורבה אמר מין במינו אינו חוצץ ואי אמרת דלא הנה פגוף אחד ואיכא אוירא בינייהו הרי לא מחוברים יחדיו ונהו הלולב וההדס וערבה כאו"א לחודיה, הא אפשר גם התם לומר פינו דהטרפי אינם חוצצים אלא רק איכא אויר ביניהם והטרפי כמאן דליתניהו דמי, לא איכפת לן בהאי גוונא דנדאי מיקרי מחוברים ואגודים יחדיו פינו שאגדו דמיקרי שפיר אגודה אף אם איכא בינייהו אוירא, דרווחא דאוירא לא מצי משוי להו למפונדוין אחרי שאגדם יחד.

ואין להוכיח מהא דאייתא ברמב"ם פֿרק ג' מה' אבות הטומאות הלכה ה' שכתב, הכורף פזית מבשר גבילת עוף הטהור בחזרת וכיוצא בה ובלעו אעפ"י שלא נגע בגרונו הרי זה טמא, פרכו בסיב ובלעו ה"ז טהור, ופירש בזה הפסוק משנה דכיון דחזרת מין מאכל הוא, מין במינו אינו חוצץ מה שאין פן בסיב, אלמא לכאורה דמין במינו הנה כגוש אחד דאי לא"ה אלא כמאן דליתיה דמי וכאוירא בעלמא אמאי יטמא הא לא נגע בגרונו אלא רק נכנס דרוך אויר, אולם אפתי יש לומר לאידך גיסא דאמנם נכנס רק דרוך אויר סגי בהכי לטמאו דלא בעינן נגיעה ממש וזוהי פוננת הרמב"ם דמדדייק בלישניה אעפ"י שלא נגע פלומו רק ע"י אוירא בעלמא אפי"ה טמא, אבל אם פרכו בסיב הנה הפסק בין הנבילה לגרונו דאף ע"י אויר לא נגע פשר.

גם אין להביא ראיה מהא דאייתא במס' נבחים דף כ"ד ע"א דיליף שם הגמרא דיני חציצה ברצפת עזרה מפלי שרת, מה פלי שרת לא יאה דבר חוצץ בינו לבין פלי שרת אף רצפה לא יאה דבר חוצץ בינו לבין הרצפה, ופירש"י שם דילפינן מפלי שרת של קבלת הדם דכתיב ולקח הפהן בעצמו של פהן, אבל התוס' פירשו דילפינן מבגדי פהונה דהני ג"כ

מיקורי כלי שרת וכתוב בהו על בשרו שלא יהא חציצה בין בגד לבשר ע"ש, א"כ לפי שיטת התוס' הא אי אפשר לומר גבי רצפה אם מין במינו אינו חוצץ הנה כמו אויר ביניהו, דהא פיון דילפינו מבגדי פהונה איפא התם איבעיא בגמרא זבחים י"ט ע"א, נכנסה לו רוח בבגדו מהו שיחזן, הרי מספקא ליה להגמרא לומר שיהא אויר המפסיק ג"כ פוסל, א"כ בכהאי גוונא גבי רצפה אם נאמר על גבי רגל חבירו דאינו חוצץ משום מין במינו, מאי אהני לן אם נאמר דרגל חבירו כמאן דליתא ורגל של העובד הנה למעלה סוכ"ס הרי מפסל ע"י חציצה דאוירא בעלמא כמו בבגדי פהונה, אלמא בעל פרתה לומר דמין במינו שאינו חוצץ הנה משום דהנה פגוש אחד בלא שום הפסק אף דאוירא כדנתבאר.

אף טעומא היא להוכיח מגמרא זו הכא, דהא דילפינו דין חציצה גבי רצפה הוא אם איפא חציצה בינו ובין הרצפה של עזרה, אולם אם אמרינו אויר עזרה כעזרה הרי שוב ליפא חציצה דהא גם למעלה מהרצפה קדוש כמו הרצפה, ואם הפהו העובד עומד על רגל חבירו ואמרינו דרגל חבירו כמאן דליתא ועומד באויר העזרה ג"כ פשר, דלא בעינו עומד דוקא על הרצפה דהא למעלה מהרצפה ג"כ מיקורי עזרה דחדא קדושה היא, ואם ילפינו חציצה גבי רצפה מבגדי פהונה, היינו באופן דהחציצה איפא בינו ובין הרצפה או בינו ובין אויר עזרה, דזאת יצויר דעומדין רגליו על גבי אינו מינו, דאיפא חציצה גמורה בינו ובין הרצפה ובין אוירו של רצפה, דאוירא של רצפה עזרה אינו קדוש אם איפא חציצה ממש בינו לבין הרצפה, דכי אמרינו אוירה של רצפת עזרה כעזרה, אם ליפא חציצה ממש בינו לבין הרצפה כדבארתי, אבל אם איפא חציצה על הרצפה אין עולה הקדושה למעלה באויר העזרה דהא החציצה מפסקת ודו"ק.

לכן נ"ל להביא מהא דאיתא במס' בכורות דף ט' ע"א במתניתין חמורה שלא בפרה וילדה שני זכרים נותן טלה אחד לפהו. ומפרש הגמרא דאיתא כרבנן דסברי אי אפשר לצמצם, ופריה ורבנן לימא קא סברי מקצת רחם מקדיש דאי כוליה רחם מקדיש נהי דאי אפשר לצמצם חציצה מיהא איפא, אמר רב מין במינו אינו חוצץ פלומר פיון דמין אחד הוא הרי איפא כוליה רחם ע"ש, אלמא מהתם דחשבנו מין במינו פגוש אחד הילכף הנה כמו דנגע בכוליה רחם ומיקורי פטר רחם, דאי לא תימא הכי אלא חשבנו כמאן דליתא החציצה רק אוירא בעלמא, הא תיקשי שוב דליפא כוליה רחם דרק מקצת נגע ברחם והשאר רק ע"י אויר, דבכהאי גוונא דנגיעה היתה רק ע"י אוירא ספוקי מספקא ליה להגמרא אם מיקורי פטר רחם, כדאיתא במס' חולין בעי רב אחא נפתחו פותלי בית הרחם מהו, אויר רחם מקדיש והא איפא או דילמא נגיעת רחם מקדיש והא ליפא, ומדיחא ליה להגמרא בהכי דאמרינו לרבנן כוליה מקדיש, שמע מינה דמין במינו שאינו חוצץ מיקורי גוש אחד ומיקורי כוליה רחם.

והנה התוס' שם ד"ה מין במינו הקשו וז"ל תימא בפרק בהמה המקשה דף ע' בעי פרכתו אחותו והוציאו מהו, י"ל הכא מקצת פנוי איפא למימר טפי במינו אינו חוצץ עכ"ל, והקשה שם הרי"ט אלגזי וז"ל אין טעם כלל בחילוק זה, דכיון דאמרינו דכוליה רחם בעינו מה לי מקצת פנוי או כולו פנוי ע"ש, אולם לפי"ד יש להסביר דאם נגע במקצת רחם נגיעה ממש אז אעפ"י דהשאר איפא חציצה של מין במינו מיקורי דנגע בכל הרחם

דְּהָא חֲשַׁבִּינָן כְּגוּשׁ אֶחָד וּמְחַנְּבֵי יַחְדָּיו, אֲבָל הֵיכָא דְכָרוּף כּוּלִיָּהּ וְלֹא הֵיחָהּ שְׁם נְגִיעָה אַף בְּמַקְצָת אִז לֹא שְׁיִיף לְמִימַר דְּנִגְע בְּכוּלֵיהּ, דְּהֵנִיחָא אִם נְגִיעָה הֵיחָהּ בְּמַקְצָת מִמֶּשׁ בְּהֶרְחֵם דְּיִנְיָנָן אֶת הַשְּׂאָר ע"י מִין בְּמִינוּ כְּגוּשׁ אֶחָד וְלֹא הָוֵי חֲצִיצָה, אֲבָל אִם אַף בְּמַקְצָת לֹא נִגְע אִז לֹא דְיִנְיָנָן בְּהֶכִי דִין חֲצִיצָה כִּי אִם כְּמוֹ בְּתוּף אֲוִירָא בְּעֵלְמָא, מִשׁוּה"כ מְפָרְשֵׁי הַתּוֹס' דְּשִׂאנֵי בֵּין מַקְצָת פְּנוּי לְבֵין כְּלוּל פְּנוּי עוֹד הַקְּשָׁה שְׁם וְנ"ל אִיכָא לְמִדְק מֵהֵיא דְאֶמְרִינָן בְּזָבְחִים ק"ו ע"א הַמְקַרֵּיב קִדְשִׁים וְאִמְוִרִין בְּחוּץ חֲזִיב וּפְרִיף עֲלֵהּ אֲמַאי הָא אִיכָא חֲצִיצָה וּמִשְׁנֵי רַב מִין בְּמִינוּ אִינוּ חוּצָן, הֲרִי לְרַב אַעפ"י שְׁלֹא הִפְכֵן אֱלָא הַחֲלָבִים לְמַעְלָה וְהַבְּשָׂר מִפְּסִיק וְחוּצָן לְגַמְרֵי וְלִיכָא שׁוּם צַד פְּנוּי, וְעַל כֹּל זֶה אֶמְרִינָן דְּאִינוּ חוּצָן, אֲמַנָּם לְדִידֵי נִיחָא אַף אִם נֹאמַר דְּמִין בְּמִינוּ לֹא הָנָה כְּגוּשׁ אֶחָד, אֱלָא דְהָנָה הַחֲצִיצָה רַק כְּאֲוִירָא בְּעֵלְמָא, דְּהָא אֲוִיר מְזַבַּח כְּמִזְבַּח דְּמִי, הֲרִי הָאִמְוִרִין גּוּפִיָּהּ מְזַבְּחִים.

עַל אֲוִירוֹ שֶׁל מְזַבַּח, א"כ אַף אִם לִיכָא שׁוּם צַד פְּנוּי דְהָנָה כְּמוֹ כְּרוּף כְּלוּל שְׁפִיר דְּמִי מִשׁוּם דְּהָאֲוִיר הַסְּבִיב לוֹ ג"כ מִקְרִי מְזַבַּח, אֲבָל הֵתָם גְּבִי כְּרַחְתּוֹ אֲחֻתּוֹ אִם רַק אֲוִיר סְבִיב לֹא קְדוּשׁ דְּאֲוִיר רַחֵם אִם כְּרַחֵם דְּמִי אִיכָא אִיבְעֵיָא בְּגַמְרָא וְלֹא אִיפְשָׁטָא, וְאִין שׁוּם דְּמִין מֵהֵתָם לְהֶכָא, וְאִפְּלוּ לְמַאי דְהוּכְחָתֵי דְּמִין בְּמִינוּ הָנָה כְּגוּשׁ אֶחָד ג"כ לֹא דְּמִי, דְּלַעֲנָן הַעֲלָאת אִמְוִרִין וּבְשָׂר לֹא צְרִיכָן לְהָאִי טַעמָא דְּסִגֵּי בְּהֶכִי אִם רַק נֹאמַר דְּהָנָה הַחֲצִיצָה כְּאֲוִירָא, מִשׁוּם דְּהָא אֲוִיר מְזַבַּח כְּמִזְבַּח דְּמִי דְּהָאִמְוִרִין בְּאֲוִירָא דְּמְזַבַּח קָאִי, הַלְכוֹת אִיסוּרֵי הַמְזַבַּח סִימָן טז.

פֶּרֶק א' מֵה' אִיסוּרֵי הַמְזַבַּח הִלְכָה ד' הַשׁוּחֵט בְּעַל מוּם לְשֵׁם קֶרְבָּן לִזְקָה שְׁהָרִי נֹאמַר בְּבַעֲלֵי מוּמִין לֹא תִקְרִיבוּ אֵלָה לְד', וּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ שְׁזוֹ אֲזַנְהָרָה לְשׁוּחֵט ע"כ. וּפְרִיֶשׁ בְּזֶה הַפֶּסֶף מְשָׁנָה וְנ"ל וְדַקְדַּק רַבִּינוּ לְכַתּוּב לְשֵׁם קֶרְבָּן מִשׁוּם דְּאֶמְרִינָן בְּגַמְרָא תְּמוּרָה דָּף ו' שׁוּמַע אֲנִי אַף קִדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת, תִּלְמוּד לֹאמַר וְאֵל פֶּתַח אֵהֵל מוֹעֵד לֹא הֵבִיא וְכו' שְׂאִינוּ רְאוּי לְפֶתַח אֵהֵל מוֹעֵד אִין חֲזִיבִין עֲלֵיו מִשׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ, כְּלוּמַר וְהוּא הֵדִין לְשׁוּחֵט בְּעַל מוּם שְׂאִינוּ חֲזִיב מִשׁוּם בַּע"מ עכ"ל וְכַתּוּב ע"ז הַמַּל"מ וְנ"ל וְלֹא הֵבִינוּתִי דְּבָרֵי הַפֶּסֶף מְשָׁנָה, דְּהָא בְּגַמְרָא לֹא הִנְזַכַּר מִיַּעוּטָא דְּקִדְשֵׁי בַדָּה"ב כִּי אִם גְּבִי שְׁחוּטֵי חוּץ וְלֹא גְּבִי שׁוּחֵט בְּעַל מוּם, וְאִם מְר"ן רוּצָה לְלַמּוּד מִשְׁחוּטֵי חוּץ, יֵשׁ לְדַחוּת וְשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ יוֹכִיחַ שְׂאִין בּוֹ מִשׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ וְיֵשׁ בּוֹ מִשׁוּם מוּם, וּמֵיְהוּ הֵדִין דִּין אֲמַת דְּאִין בְּקִדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת בְּעַל מוּם דְּקָרָא לֹא אִיִּירֵי אֱלָא בְּקִדְשֵׁי מְזַבַּח עכ"ל וְנ"ל דְּמַעוּלָם לֹא הֵיחָהּ כְּוִנַּת הַכֶּסֶף לְעֲשׂוֹת יַלְפוּתָא מְקָרָא דְּשְׁחוּטֵי חוּץ לְדִינָא דְּבַעַל מוּם, דְּמַלְבַּד הָא דְּפְרִיף הַמַּל"מ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ יוֹכִיחַ הֲרִי בַלֵּא"ה אִין בְּיַד הֶרְאִשׁוּנִים לְעֲשׂוֹת יַלְפוּתוֹת מְנַפְשֵׁיהּ אֱלָא בָּא הַכֶּסֶף לְהוֹכִיחַ אֶת הַמְּסַתְּבַר מֵהַגְּמָרָא דְּתְמוּרָה, דְּכְמוֹ שְׂאִין חֲזִיב דְּשְׁחוּטֵי חוּץ בְּקִדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת מִשׁוּם דְּאִינוּ רְאוּי לְבֹא לְפֶתַח אֵהֵל מוֹעֵד, דְּחֻזִּין מֵהֵתָם דְּקִדְשֵׁי בַדָּה"ב לֹא בְּנֵי מְזַבַּח נִינְהוּ וְאִינוּ רְאוּי לְקֶרְבָּן, א"כ גַּם שׁוּחֵט בַּדָּה"ב בַּע"מ לִיכָא בְּהָאִי אִיסוּרָא כִּינּוֹן דְּאַף קִדְשֵׁי בַדָּה"ב תְּמִימִים לִיתִינְהוּ בְּדִין קֶרְבָּן לְמְזַבַּח וְאִינָם רְאוּיִים לְאֵהֵל מוֹעֵד, דְּהָא מִיִּלְתָּא דְּפִסְקָא הוּא דְּהֵנִי מִיִּלֵּי דְּאִיכָא דִּינָא דְּשׁוּחֵט בַּע"מ בַּל"ת אִם מְמִין זֶה רְאוּיִים לְהַקְרִיבָהּ בְּזִמְן שְׁהֵם תְּמִימִים, כְּלוּמַר כִּינּוֹן דְּאִיכָא דִּינָא דְּתְמִימִים, בְּהֵנִי וְדָאִי דְּלִיתָא שׁוּם לֹא בְּשׁוּחֵט וּמְקַרֵּיב בְּעַל מוּם, דְּהָנָה כְּמוֹ חִיָּה דְּאִין רְשָׁאִין לְהַקְרִיבָהּ לְמְזַבַּח אַף בְּתְמִימָה, כְּדָאִיתָא בַּמַּס' זְבָחִים דָּף ל"ד ע"א ר' יוֹחָנָן אָמַר

המקריב חיה עובר בעשה דכתיב בהמה ולא חיה, דבהאי נדאי דליפא דינא דל"ת אם יקריבנה בע"מ על המזבח, דכמו כן קדשי בדה"ב פינו דיש הוכחה מתמורה בגמרא שם, דקדשי בדה"ב אין ראויים לפנים אף תמימים נדאי דליפא בהו דינא דשוחט בע"מ קדשי בדה"ב לעבךר בל"ת, המורם מזה דכל פוננת הכס"מ מהגמרא דתמורה להוכיח דקדשי בדה"ב אינם ראויים לפנים, דהא לגבי שחוטי חוץ חשבינו להו הכי, אבל לא דיליף משחוטי חוץ דאינם שייכים להקדשי ואפתי יש לפקפק דאף אם בחיה ליפא הלאו דשוחט חיה בע"מ היינו משום דמינו ליפא בהקרבה דכל מין חיה תמימים לאו בני מזבח נינהו, אבל קדשי בדה"ב אם אפילו תמימים אינם ראויים למזבח, אבל סוכ"ס מין בהמה ראוי למזבח וכיון דממין זה איפא קדשי מזבח, אפשר דבהאי גוונא איפא דינא דשוחט בעל מום בלא תעשה, דכעין זה מחלק הגמרא במס' תמורה דף ז' ע"א דפריה שם בע"מ מעיקרא אמאי לוי דיקלא בעלמא הוא, ומשני דקל ליפא במינו לא לוי לאפוקי בעל מום פינו דאיפא במינו לוי, אף יש לתרץ דלא דמי, דהא ה"מ גבי בעל מום מעיקרא איפא במינו באותה קדושה שהקדיש את הבע"מ למזבח קדושת הגוף, דאם הקדיש באותה קדושה בהמה תמימה למזבח הא איפא קדושה זו בתמימה, אלא דבע"מ פינו דאינו קדוש אלא לדמי רצה הגמרא לומר דהנה כמו דיקלא, ע"ז מפרש פינו דאותה קדושה בהמה תמימה הנה קדוש לגופו לא דמי לדיקלא, אבל נ"ד קדשי בדה"ב הרי באותה קדושה גם במינו ליפא, דהא אף בתמימים אם הקדיש לבדה"ב אינם ראויים למזבח ונפיר דמי לדיקלא דלית ביה דינא דשוחט או מקריב בעל מום אמנם רש"י במס' זבחים דף קי"ג ע"ב ד"ה קדשי בדיק הבית שאין ראויין לפתח אהל מועד כתב, ונ"ל לפי שסתמן בעלי מומין דקיי"ל המתפס תמימין לבדה"ב עובר בעשה במס' תמורה דף ז', אבל לענין הסוגיא אני למד פאן דאפילו תמימים נמי קרי אינו ראוי דלא הועתד לבא אל אהל מועד עכ"ל, א"כ לפי פירוש הראשון של רש"י הרי קדשי בדיק הבית תמימים מיקרי ראויים למזבח, לפי"ז בע"כ צריף לומר בשוחט קדשי בדה"ב בע"מ דחייב בל"ת פינו דאיפא בהו דינא דתמימים יקריבנו, לפיכך ההכרח לומר שהכס"מ מפרש כפירוש השני של רש"י דאף תמימים מיקרי אין ראויין למזבח, משוה"כ כמו דלית בהו דינא דשחוטי חוץ כמו כן לית בהו דינא דשוחט בע"מ כדפרשתי, והא דמסיק שם המל"מ ונ"ל ומיהו הדין דין אמת דאין בקדשי בדה"ב משום בעל מום דקרא לא איירי אלא בקדשי מזבח עכ"ל, לפי"ד לאו דינא דפסיקא הוא לכו"ע, דהא לפירושא קמא דרש"י דס"ל קדשי בדה"ב תמימים מיקרי ראויים למזבח נדאי דס"ל דאיפא איסור ל"ת בשוחט בע"מ פינו בהו דינא דתמימים יקריבנו, והדין דין אמת רק אליפא דפירוש השני של רש"י וכדס"ל ג"כ הכס"מ כדנתבאר.

ואין לומר אפילו לפירוש קמא דרש"י ליפא ל"ת בשוחט קדשי בדה"ב בעל מום אעפ"י דתמימים מיקרי ראויים למזבח, משום דקרא לא איירי אלא בקדשי מזבח כדמסיק המל"מ בלישנא הכי, ברם זה אינו פדאבאר פלוגתא דהני שתי לשונות דרש"י וסברא דילהו, דלכאורה יש לתמוה על פירוש ראשון דרש"י דס"ל הא דממעט הגמרא קדשי בדיק הבית משחוטי חוץ משום דסתמן בעלי מומין, אם איירי בבעלי מומין איזו שאלה אם יש בהו דינא דשחוטי חוץ, האם יש לנו איזה ספק דקדשים בע"מ אף קדשי מזבח אם יש בהם דינא דשחוטי חוץ, האי כפר איתא במתניתין שם קי"ב ע"א בין בע"מ

קבועין בין בע"מ עובדין שהקריבו בחוץ פטור, עוד קשה אמאי קדשי בדה"ב תמימים חייב משום שחוטאי חוץ הא בהדיא אמר לן הגמרא יצאו קדשי בדיק הבית ואם אמנם תמימים הן אבל סוכ"ס קדשי בדה"ב נינהו לאיתמעטי, אף ההסבר פשוט דבזאת גופיה יש לחקור אם מקדיש תמימים לבדה"ב אם מיקרי קדשי בדה"ב אחר דקיימ"ל דכל קראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם, דהא הדין הוא דנמפריס לצרכי עולות ושלמים, א"כ בהמה תמימה זו שמקדיש לבדה"ב פינון שאינה יוצא מידי מזבח לעולם הנה קדשי מזבח ממש, דמה לי אם מקדיש בהדיא למזבח או דמקדיש לבדה"ב אלא דהתורה למדנו אף אם מקדיש בלישנא זו של בדה"ב ג"כ אלא בהמה זו למזבח, אלא מאי אהני בזה שהקדיש לבדה"ב רק בזה דאיכא על בהמה זו שעבוד לפדותה כדי שהפדיון תהי' להקדש, אבל סוכ"ס אלא בהמה זו להקרבת המזבח ומיקרי שפיר קדשי מזבח, לפיכך אם הברייתא ממעט קדשי בדה"ב בע"כ צריף לומר קדשי בדה"ב בע"מ דלא אלא למזבח, והא דמקשינן אם בעל מום הרי פבר שנינו במתניתין דקדשי בע"מ ליכא בהו שחוטאי חוץ, י"ל קדשי בדה"ב שאני פינון דמיקרי קרבו הייתי אומר דבהני אדרבה איכא דינא דשחוטאי חוץ, דשאני קדשי מזבח אם בע"מ לא מיקרי קרבו אבל קדשי בדה"ב פינון דמיקרי קרבו מקרא דכתיב ונקרב את קרבו ד' איש אשר מצא כלי זהב, הנה אמיןא דאיכא שחוטאי חוץ אף בבעלי מומין, ע"ז אמר הגמרא דלא קפדינן על שם קרבו כי אם בעינן ראויין לבא לאהל מועד.

והלישנא אחריןא דרש"י סובר דאף המקדיש תמימים לבדה"ב אעפ"י שאינו יוצא מידי מזבח לעולם מיהא קדשי מזבח לא מיקרי, משום דהאי דינא דאינו יוצא מידי מזבח הוא דינא באנפי נפשיה, דכל התמימים נמפריס רק לעלות על המזבח אחר הפדיון, אולם סוכ"ס קודם פדיון הרי הו קדשי בדה"ב גרידא ולא קדשי מזבח, לא מבעיא אם נאמר דהאי דינא דאינו יוצא מידי מזבח לעולם אינו אלא מדרבנן כדאיתא במס' זבחים נ"ט ע"ב בתוד"ה עד וכדאיתא ברש"י א גיטין דף ל"ח ע"ב דתקנה הוא דתקנו חכמים משום תיקון המזבח לפי שהתמימין מועטין ואין להוציאן מידי מזבח עי"ש, דאליכא דהרש"י א הרי חזינו בהדיא דאמנם קדשי בדה"ב נינהו, רק איכא דינא באנפי נפשיה שתקנו חכמים לפדות כדי להעלות על המזבח, אלא אפילו להסוברים דהאי דינא דאינו יוצא מידי מזבח לעולם הנה מדאורייתא, פגון הרמב"ם בפרק ה' מהלכות ערכין וגם התוס' מסוגיא דזבחים ס"ל הכי, ג"כ קדשי בדה"ב תמימין לא מיקרי קדשי מזבח פינון דהאי דינא דאינו יוצא מידי מזבח אעפ"י שהוא מדאורייתא, סוכ"ס אינו אלא דינא באנפי נפשיה אבל אינו משנה את השם קדשי בדה"ב לקדשי מזבח.

תדע דאי לא תימא הכי יקשה איך משנים דעתו של בעל המקדיש הא הוא לא הקדיש רק לבדה"ב ולא למזבח, התינוח להפוסקים דס"ל הא דאינו יוצא מידי מזבח הנה תקנת חכמים, יש כח ביד חכמים לשנות קדושתו כמו שיש בידם להפקיר משום הפקר ב"ד הפקר, אבל להרמב"ם ודכונותיה דס"ל דאינו יוצא מידי מזבח לעולם הנה דין מן התורה, איך משנים את הקדושה נגד דעת בעל הבהמה שהוא הקדיש רק לבדה"ב ולא למזבח, בעל פרוץ צריף לומר דהו דין באנפי נפשיה דכינון דתמימין הו הנה דין על ההקדש ועל הפודה שאין רשאים להוציא מידי מזבח דברים הראויים למזבח, וכל השינוי לא נעשה בדעת בעל הבהמה, כי אם הדין הוא על ההקדש ועל הפודה, הילכך קודם הפדיון הנה

הקדושה קדושת בדה"ב כמו שהקדיש כלומר קדושת דמים ולא קדושת בדה"ב, משום זה גם תמימין מיקרי אינם ראויים למזבח ולא מיקרי קדשי מזבח קודם פדיונם וכעין זה קא דאיתא במס' שבועות י"א הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף וכן פסק הרמב"ם פ"ק ה' מערכין הלכה י"ד עי"ש, ופירש"י שם דאינו נמכר מאחר שהקדישו והוא עצמו ראוי להקרבה אינו מידי מזבח, והתם ג"כ איך משנים את דעת המקדיש דלא הקדיש אלא לדמיו ומסיקא תיתי לן קדושת הגוף, ברם לפי"ד ניחא אמנם הוא קדוש לדמיו, אבל בשביל דמים הללו במקום להוציא לתקון בדה"ב אמרינן פ"ן דהוא עצמו ראוי להקרבה, הדין הוא על ההקדש להקריבו ואין בזה שום שינוי מדעת המקדיש, אחר שהוא דינא באנפי נפשיה על ההקדש.

המורה מדברי המחלוקת בין לישנא קמא ללישנא בתרא דרש"י בהכי, דלישנא קמא סובר דתמימין קדשי בדה"ב מיקרי קדשי מזבח פ"ן דאינו יוצא מידי מזבח, ולא נתמעטו רק קדשי בדה"ב בעלי מומין, אבל לישנא בתרא סובר דלא מיקרי קדשי מזבח כי אף תמימין מיקרי קדשי בדה"ב אעפ"י דאינו יוצא מידי מזבח משום דזהו דין באנפי נפשיה על ההקדש.

אבל אם הקדיש קדשי בדה"ב בעל מום לכו"ע ליכא ביה ל"ת משום מקדיש בעל מום, דמלבד דליתא ביה דתמים יקריבנו, הרי איתמעט מקרא בהדיא קדשי ב"ק הבית, ודינא דמקדיש בע"מ או שוחט בעל מום דחייב בל"ת לא נאמר אלא בקדשי מזבח בלבד כדפירש המל"מ, משום זה תמה אני על האור שמשם שמפרש את דברי הרמב"ם שכתב לשם קרבן, דאירי אף בהקדיש בע"מ לבדה"ב דלחכי בעינן לשם קרבן דאי לא"ה הנה כמו חולין בעזרה, ולפי"ד אם הקדיש בע"מ לבדה"ב אם אף יקריב בפירוש לשם קרבן לא מהני להתחייב בל"ת דהא קדשי בדה"ב ניגהו לכו"ע דאינם ראויים למזבח.

ואיתמעטו מקרא דכל דינא דמקריב בעל מום לא איירי אלא בקדשי מזבח ודו"ק. סימן יז.

פ"ק א' מה' איסורי המזבח הלכה י' המקדיש בעלת מום למזבח אעפ"י שלוקה ה"ז נתקדשה ותפדה בערוך הפהו ותצא לחולין ויביא בדמיה קרבן ע"כ. והנה לעיל הלכה א' כתב וכל המקדיש בהמה שיש בה מום לגבי המזבח עובר בלא מעשה ולוקה על הקדשו, שנאמר כל אשר בו מום לא תקריבו עי"ש, ופירש שם הלחם משנה אע"ג דאין לוקין על לאו שאין בו מעשה, שאני הקדש דבדיבורא עביד מעשה דעושה מחולין קדשים, והכי אמר ר' יוחנן בפ"ב דמס' תמורה דף ג' ע"ב דאמר להאי תנא דתנו כל לא מעשה שבתורה לא עשה בו מעשה פטור, חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם, לא תיתני מימר דבדיבורא עביד מעשה ע"כ, אלקא מזה דכל עיקרא דדינא דמקדיש בע"מ לוקה הנה טעמא, משום דע"י דיבורו איתעביד מעשה מחולין לקודש, א"כ יש לתמוה מאי האי דכתב הרמב"ם אעפ"י דלוקה ה"ז נתקדשה, משמע דאפשר דינא דלוקה אעפ"י דלא נתקדשה, הרי אדרבה דוקא מפני שנתקדשה ואיתעביד קודש ע"י דיבורו משה"כ הוא דלוקה, דאי לא נתקדשה הנה רק דיבורא גרידא בלא מעשה, ולא שאין בו מעשה אין לוקין וצע"ג אמנם בגופא דהאי דינא דמימר לוקה, איך ס"ל הרמב"ם טעמיה, אם פהאי תנא דתנא מימר בין הני תלתא דפי השמועה שלוקין אעפ"י שאין בו מעשה, או כר'

יוחנן דאמר להוציא מהן מימר משום דמימר מיקרי לאו שיש בו מעשה דבדיבורא קא עביד מעשה, אשכחן בזה פלוגתא בין המגיד משנה והלחם משנה, דהנה איתא ברמב"ם פ"ק י"ח מה' סנהדרין הלכה ב' שכתב כל לא שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם, הרי בהדיא ס"ל פהאי תנא דתנא מימר בין הגי תלתא, והקשה ע"ז המגיד משנה מהא דפסק בפ"ק י"ג מה' שכירות הלכה ב' דחסמה בקול חייב מלקות, ואמאי האס"ל דכל שבא ע"י עקימת שפתיו לא הוה מעשה הילכף מסיק דבאמת סובר דלא פהאי תנא אלא כר' יוחנן דאמר להוציא מהגי תלתא מימר, דחייבא דמימר הוה משום דבדיבורו קא עביד מעשה, דמשום האי טעמא גופיה חייב חסמה בקול דהא איתעביד מעשה ע"י דיבורו, לפי"ז לא צריכא ליה להרמב"ם למיתני מימר בהגי תלתא אלא דנקט סגנונו דהתנא אעפ"י דלא בתנא מחתא גינהו.

והלחם משנה בפ"ק י"ח מה' סנהדרין מפרש איפכא, דתמה על המגיד משנה איך אפשר לומר הכי, הא הרמב"ם בעצמו פתב בפ' א' מהלכות תמורה כל המימר לוקה וכו' ואעפ"י שלא עשה מעשה מפי השמועה למדו חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם, הרי בהדיא דס"ל דלא כר' יוחנן כי אם עקימת שפתיו לא הוה מעשה אעפ"י דאיתעביד ע"י דיבורו מעשה, והא דקשיא ליה מההיא דחסמה בקול אמאי לוקה, מתרץ שאני מימר מחסימה ועדים זוממין דבחסמה נמשך המעשה האיסור מקולו דחסמה גופיה היא הוא האיסור, ובעדים זוממין ע"י הגדתם נמשך האיסור היא ההריגה, אבל במימר המעשה הנמשך מדיבורו אינו איסור דמאי איכפת לן אם עושה מחולין קדשים, ואין האיסור אלא באמירתו גרידא, דאמירתו שאומר זו תמורת זו דיבור זה גופיה הנה האיסור משום לאו דלא ימיר, משוה"כ ס"ל דמימר הוא לאו שאין בו מעשה, כיון דליכא שום איסור בהמעשה כי אם בהאמירה גרידא.

והשתא לא מיבעיא להמגיד משנה שהרמב"ם סובר טעמא דמימר לוקה משום דבדיבורו איתעביד מעשה, הרי כמו כן מקדיש בע"מ דלוקה הנה ג"כ משום האי טעמא דע"י דיבורו נעשה מחולין קדשים, א"כ כיון דכל עיקרא דדינא דלוקה משום דנתקדשה, אמאי כתב אעפ"י דלוקה נתקדשה אדרבה משום דנתקדשה לוקה, אלא אפילו להלחם משנה שפירש את הרמב"ם בטעמא דמימר לוקה היינו משום דמפי השמועה למדו הגי תלתא ומימר אחד מהן, הא אפתי יש להקשות א"כ כל דינא דמקדיש בע"מ דלוקה מנא ליה להרמב"ם כיון דמפי השמועה לא למדו אלא מימר, ואי משום דע"י דיבורו איתעביד מעשה הא לא ס"ל, אכן יש לתרץ דהא גם הלחם משנה סובר היכא דהמעשה שנמשך ע"י דיבורו הנה גוף האיסור כגון חסימה וכיוצא בהן דלקי, רק מימר אי לאו מפי השמועה לא הנה לוקה משום דלא נמשך שום מעשה של גוף האיסור מדיבורו, דלעשות מחולין קדשים ליכא שום איסור, לפי"ז הגי מילי מימר דרק האמירה גרידא הנה האיסור, אבל מקדיש בע"מ למזבח הרי עצם ההקדש שנמשך מדיבורו הנה איסור דמשני חולין בע"מ לקדשים דאיכא ביזוי קודש פדאיתא בש"ס תמורה ודמי ממש לחסימה ולא למימר, זאת אומרת דגם להלחם משנה הנה טעמא דמקדיש בעל מום לוקה משום דע"י אמירתו נעשה בע"מ חולין להקדש, א"כ אף לדידיה קמה וגם נצבה קושיותי אהא דכתב הרמב"ם אעפ"י דלוקה נתקדשה אדרבה משום דנתקדשה לקי.

אולם מצאתי בס' החינוך סימן רפ"ה ונ"ל ומן הנראה שאין במקדיש בעל מום מלקות לפי שאין בו מעשה, אבל ראיתי להרמב"ם ז"ל שכתב המקדיש בעל מום לוקה, ואולי יעשה כמימר שיש בו מלקות ואעפ"י שאין בו מעשה שזהו נזה הקדש הוא וכו' עי"ש, אלמא דהחינוך תפס כהלכתם משנה דמימר הנה לאו שאין בו מעשה ולקי מפי השמועה דהני תלת, והא דמקדיש בע"מ לקי הנה ג"כ נכלל מהני תלת פלומר דנכלל במימר דתרנוניהו הן מחולין לקודש, לפי"ז הרי ניחא שפיר דברי הרמב"ם דלאו משום דנתקדשה לוקה אלא פשוט משום מימר, דכמו דמימר לקי אעפ"י שאין בו מעשה כמו כן מקדיש בעל מום ולאו משום דע"י דיבורו מתעבד בו מעשה, וגם הלכתם משנה אפ"ש דס"ל הכי, אף להמגיד משנה שסובר דמימר גופיה הא דלקי משום דע"י דיבורו איתעבד מעשה, א"כ מקדיש בעל מום ג"כ הכי משום דאיתעבד מחולין לקדשים, הרי קושיתו במקומה עומדת אדרבה משום דנתקדשה לקי וצ"ע.

והנה המנה"ח שם רפ"ה אות ג' מפרש כוונה אחרת בדברי החינוך בהא דכתב דמקדיש בעל מום הנה כמימר, פלומר מימר שע"י דיבורו נעשה מעשה ולוקה כמו כן מקדיש בע"מ פ"ן דע"י דיבורו נעשה מעשה ההקדש לפיכך לוקה, משו"ה הקשה מהא דהרמב"ם עצמו לא הזכיר בהלכות תמורה ובה' סנהדרין טעמא דבדיבורא איתעבד מעשה עי"ש, אבל תמה אני הרי בעל פ"ח לומר פונת החינוך כמו שבארתי, פלומר דכמו דמימר נכלל בהני תלתא דפי השמועה דלוקה אעפ"י שאין בו מעשה כמו כן מקדיש בע"מ נכלל במימר דתרנוניהו מחול לקודש נינהו, דחד הגיון הוא שמשני בדיבורו מחול לקודש, אבל בכל לאוין בעלמא ע"י דיבור הנה חשיבא לאו שאין בו מעשה ואין לוקין, פ"ן דלא נזכרו יותר מתלתא דלוקין מפי השמועה ומימר ביניהו ומקדיש בע"מ הנה מימר דכמו חז"ל נינהו כדבארתי, ומשוה"כ שפיר ניחא דלא הזכיר הרמב"ם טעמא גבי מימר משום דבדיבורא איתעבד מעשה משום דלא ס"ל הכי, פי אם משום דכך למדו מפי השמועה דמימר לוקה ומקדיש בע"מ היינו מימר.

עוד מביא שם המנה"ח ונ"ל והנה אם המיר בהמת הקדש בבהמת חולין בע"מ אף דלוקין על התמורה ונתפס בקדושה מ"מ אין לוקין ג"כ מחמת הלאו דמקדיש בעל מום, וזה מבואר בתמורה דף ז' ע"א שפ"א לא שנינו אלא בתמורה כו' עי"ש ברש"י אמר ליה ד"י נמנו ונמרו דהמקדיש בע"מ עובר משום חמשה שמות ואי בתמורה נמי ששה הוויין דאיכא נמי לאו דתמורה ועי"ש ברש"י שדקדקו ולא מצאו יותר, אכן הרמב"ם בה' תמורה שכתב דתמורה חל על בעל מום לא כתב דלוקה תרתי משום מקדיש בעל מום ג"כ, ולכאורה טעמא בעי למה יגרע ממקדיש וכו' עכ"ל אמנם ראיה דיליקה ממס' תמורה לא מוכרחת היא, אדרבה משמעוּתא מהתם איפכא, דהא קאמר ליה אם איתא דכל מקדיש בע"מ אינו אלא ע"י תמורה א"כ לא משפחת לה האי מנינא חמשה דהא איכא ששה משום תמורה ומשום מקדיש בע"מ, א"כ ס"ל דמימר תם בבע"מ איכא תרתי חיובא, ואף דיוקא דיליקה מרש"י יש לפקפק למענין שם, אף מהרמב"ם הרי מוכח דסובר דבהאי גוונא אינו חייב אלא חז"ל רק משום תמורה מדלא הזכיר שחייב תרתי לכן נראה לבאר טעמיה, לא מיבעיא להמגיד משנה שסובר שהרמב"ם ס"ל הא דמימר לקי הנה משום דע"י דיבורו איתעבד מעשה, ומקדיש בע"מ ג"כ הא דלקי משום האי טעמא גופיה, לפי"ז אם המיר בהמת הקדש בבהמת בע"מ אי אפ"ש לחייבו תרתי, דממנ"פ

נשאר חד דיבור בלא מעשה, דאיך נאמר חייב מלקות משום מימר דע"י דיבורו נעשה הבע"מ קודש ושוב לחייבו משום מקדיש בעל מום דע"י דיבורו, נעשה קודש, דהא כבר נעשה קודש ע"י מימר ואי אפשר להיות קודש פעמיים, ולא נעשה ע"י דיבורו מעשה כי אם פעם אחת ע"י דיבורא של אחד מהן או משום מקדיש בעל מום, כי לאו אחד מהן נשאר בלא מעשה ע"י דיבור גרידא הילכך בולע הטעם שפיר אמאי אינו חייב תרתי ואפילו לפי מאי דבארתי את החינוך דהרמב"ם אמנם סובר דמימר חייב מלקות משום דכך קבלו מפי השמועה אעפ"י שהוא לאו שאין בו מעשה, וגם מקדיש בעל מום כל עיקר חייביה הנה משום מימר כלומר דנכלל במימר, מ"מ פיון דמחד טעמא הוא ומקור אחד, מסתבר לומר דאם באו יחדיו כלומר מימר בבע"מ דאינו חייב אלא אחת, דהני מילי היכא דכאו"א מהן לחודיה קאי או מימר תם בתם או מקדיש בע"מ בלא מימר, אבל היכא דמקדיש בע"מ ע"י תמורה נדאי מסתבר דאינו חייב אלא אחת כדבארתי עוד חקר שם המנה"ח אם הקדיש בע"מ למזבח ואחר זמן קודם שנילקה נשאל על ההקדש, ונ"ל דלוקין, ניהי דההקדש יוצא לחולין דלא עדיף מתם דמהני שאלה, מ"מ על הלאו עבר כי לא מצינו בשום מקום אם בשעת הדיבור היא עבירה דתיהני שאלה כמו שבועת שוא או שקר כגון אכלתי ולא אכל או להקפך בנדאי לוקין א"כ ה"נ לוקין, ואם כי יש לחלק כי פאן פיון דההקדש נפקע למפרע לא יהיה עובר כלל, מ"מ אין זה סברא כלל דהדיבור דאסרה התורה ועל הדיבור הזה חייב מלקות תיהני ביה שאלה, דלא מצינו רק דאם הדיבור לא היה העבירה, אבל אם עצם הדיבור הוא העבירה נדאי דלא מהני שאלה, ומ"מ לא מצינו גילוי לזה בפירוש וכו' עכ"ל ולי נראה מסתבר דאינו לוקה לא מיבעיא למאן שפוסר מקדיש בע"מ דלוקה הוא משום דע"י דיבורו איתעבד מעשה, הרי בנ"ד פיון דנשאל על הקדשו ויצא שוב לחולין, הרי לא איתעבד שום מעשה ע"י דיבורו דהא ההקדש נפקע ונשאר רק דיבור גרידא ונהה לאו שאין בו מעשה ואין לוקין, ואפילו לפי מאי דבארתי את החינוך דהרמב"ם סובר דמקדיש בע"מ הנה לאו שאין בו מעשה והא דלקי משום דנכלל במימר, הא במימר גופיה אילו הנה דינא דמהני שאלה לא לקי, אלא התם היינו טעמא דאין נשאלין על התמורה כדאיתא ברמב"ם פ"ד מה' נדרים הלכה ז אין נשאלין על התמורה ופירש בזה הפסוק משנה דנלמד ממה ששנינו במס' תמורה י"ז עשה ביה שוגג כמזיד ע"ש, אבל מקדיש בע"מ פיון דלא עשה בו שוגג כמזיד מהני שאלה, א"כ כל עיקרא דשאלה הנה שעושה את דיבורו פשוט, לפי"ז כמו דנתבטל הקדשו כמו כן נעקר דיבורו, ואמאי ילקה הא ההקדש נפקע למפרע והדיבור הנה כמו שוגג דנעקר ג"כ למפרע כטעות הילכך מסתבר דלא לקי ואכתי יש לבאר איזה רבותא משמיענו הרמב"ם במאי דכתב אעפ"י דלוקה נתקדשה, דמשמע דמשום דלקי לא היתה צריכה להיות קודש, הניחא הא דאיתא בתמורה דף ה' ע"ב המקדיש בע"מ לגבי מזבח אעפ"י שהוא בלא תעשה מה שעושה עשוי, אשמועינן שפיר חידושא אי לאפיי דאי עביד מהני, וגם לרבא מלמדנו אעפ"י דבעלמא כל מאי דאמר רחמנא לא תיעבד אי עביד לא מהני, אבל בנדון זה מהני דאמר קרא לא ירצה רצוי הוא דלא מרצה הא מיקדש קדשי, א"כ סגי לן בהאי רבותא גרידא דאיכא לא תעשה, אבל איזה רבותא מצינו בהא דלקי.

וי"ל לחדושי בעלמא דרבותא גדולה קמ"ל לפי מאי דקיימ"ל אין אדם לוקה ומשלם, דגם הרמב"ם ס"ל הכי בפ"ג מה' גניבה הלכה א', הנה אמיןא גם בנ"ד פיון שע"י

שְׁמַקְדִישׁ בְּפִיו אֶת הַבַּע"מ לַמְזַבֵּחַ חַיִּיב מְלַקוֹת נְפֹטֵר מִמֵּילָא מִתְשַׁלּוּמֵי הַקֶּדֶשׁ, כְּלוּמַר דְּבִידּוֹ לֹא לְהַחְזִיר אֶת הַבַּע"מ לְהַקְדֵּשׁ, קַמ"ל דַּאֲפִי"ה נִתְקַדְּשָׁה וּמְחַוֵּב לְהַחְזִיר לְהַקְדֵּשׁ, דְּהֵי מִילֵי אֵין לוֹקָה וּמִשְׁלָם הֵיכָא דְאֵין הַדְּבָר בְּעֵין אֱלָא דְאֵיכָא עָלְיוּ חַיִּיב תְּשַׁלּוּמֵין מִנְכָּסִיו אוּ מִפִּיסוֹ, אֲבָל הֵיכָא דְאֵיכָא הַדְּבָר בְּעֵין שְׁהַקְדִישׁוּ לֹא אֲמַרִינּוּ בְּכַהֲאֵי גֻוּנָא קִים לִיהַּ בְּדַרְבָּה מִיְנִיָּה, וְעוֹד הָא אֲמַרְתּוּ לְגַבוּהַּ כְּמִסְרְתּוֹ לְהַדְיוּט וְדָמֵי כְּמֵאן דְּמָסַר כְּבָר לִיד הַקֶּדֶשׁ, מִשׁוּה"כ אַעֲפ"י דְּלוֹקָה נִתְקַדְּשָׁה, וְעַדִּיכָא אֵיכָא לְמִימַר דְּדָמֵי מִמֶּשׁ לְהָא דְאֵיכָא בְּמַס' ב"ק ע' ע"ב רַבָּא אָמַר אֲתַנּוּ אֲסַרְהַ תּוֹרָה אֲפִילוּ בָּא עַל אֲמוּ, וְאֵי תְּבַעָה לָן קַמֵּן בְּדִינָא מִי אֲמַרִינּוּ לִיהַּ קוּם הַב לִיהַּ אֲתַנּוּ, אֱלָא אַע"ג דְּכִי תְּבַעָה לִיהַּ בְּדִינָא לֹא אֲמַרִינּוּ זִיל הַב לְהַ, כִּינּוּ דְּכִי יְהִיב לְהַ הָוָה אֲתַנּוּ וְכו' עִי"ש ה"נ בנ"ד הָא מִיקַרֵי כִּיְהִיב דְּאֵמַרְתּוּ לְגַבוּהַּ כְּמִסְרְתּוֹ לְהַדְיוּט הֵילְכָף לֹא אֲמַרִינּוּ קִילַב"ם בְּהַאי גֻוּנָא וְדוּק סִימָן יח פְּרָק ב' מַה' אִיסוּרֵי הַמְזַבֵּחַ ה' ה'.

בְּעַל חֲמֵשׁ רְגָלִים אוּ אֵין לְהַ אֱלָא ג' רְגָלִים ה"ז מוּם, ע"כ. וְהֵנָּה כְּלִשׁוֹנוֹ מִמֶּשׁ אֵיכָא בְּמַתְנִיתִין בְּכוֹרוֹת דָּף מ' ע"א עִי"ש, וְאָמַר רַב הוּנָא עַל מִשְׁנָה זוּ, לֹא שָׁנוּ אֱלָא שְׁחַסֵּר וַיִּתֵּר בֵּיד, וּפִירֵשׁ"י לֹא שָׁנוּ דְּבַעַל ה' רְגָלִים אוּ ג' הָוָה מוּם וְלֹא טְרִיפָה דְּבִיד לֹא שְׁיִיד טְרִיפּוֹת אֲבָל בְּרַגְלֵי טְרִיפָה נְמִי הָוָה דְּכָל יִתֵּר כְּנִטוּל דָּמֵי, וּפִירֵשׁ"י וּבְהַמָּה שְׁנִיטְלָה יִרְדַּ וְחָלַל שְׁלָה נְבִילָה, וְקִימ"ל בְּבַהֲמָה שְׁנַחֲתָכוּ רְגָלֵיהָ מִן הָאֲרַפְנוּבָה וּלְמַעְלָה טְרִיפָה וְכו' עִי"ש.

אֲכַן כָּל הַאי כְּלָלָא דְּרַב הוּנָא כָּל יִתֵּר כְּנִטוּל דָּמֵי לֹא נְאָמַר אֱלָא בְּבַהֲמָה לְעַנְיָן טְרִיפּוֹת אוּ בְּבַהֲמַת קְדָשִׁים לְעַנְיָן מוּם, כְּלוּמַר דְּוָקָא בְּבַעֲלֵי חַיִּים אֲבָל לֹא לְגַבֵּי עַנְיָנִים אֲחֵרִים, כְּדֵאֵיכָא בְּמַס' זְבָחִים י"ח ע"ב עַל אַרְבַּע כְּנִפּוֹת כְּסוּתָף אַרְבַּע וְלֹא שְׁלֵשׁ, אוּ אֵינוּ אֱלָא אַרְבַּע וְלֹא חֲמֵשׁ, כְּשֵׁהוּא אוּמַר אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ הָרִי בְּעַלְת חֲמֵשׁ אָמוּר וְכו' וְתַנְיָא אֵידִד אַרְבַּע וְלֹא שְׁלֵשׁ אַרְבַּע וְלֹא חֲמֵשׁ, מֵאֵי לֹאוּ בְּהָא קָא מִכְּפִלְגֵי דְּמָר סָבַר יִתֵּר כְּמֵאן דְּאֵיכָא דָּמֵי וְלֹא קְרִינָא לְהַ אַרְבַּע, וּמֵאן דְּמַחְזִיב ס"ל יִתֵּר כְּמֵאן דְּלִיתָהּ דָּמֵי פִּירוּשׁ הַאי חֲמִישִׁי הָוָה כְּמֵאן דְּלִיתָא וְקְרִינָא לְהַ אַרְבַּע, חֲזִינּוּ דְּפִלְגִינְהוּ רַק בְּהִיתֵר גּוּפִיָּה אִם הָוָה כְּמֵאן דְּאֵיכָא אוּ כְּלִיתָהּ, אֲבָל תְּרַנְיָהוּ סָבְרֵי דְּלֹא אֲמַרִינּוּ בְּהַכִּי יִתֵּר כְּנִטוּל דָּמֵי וְלִיְהוּי כְּמוֹ ג' כְּנִפּוֹת, אֱלָמָּה מְזָה דְּכָל דִּינָא דִּיתֵר כְּנִטוּל דָּמֵי אֵינוּ אֱלָא בְּבַהֲמָה וְכָל בַּע"ח וְלֹא לְגַבֵּי דְּבָרִים בְּעֵלְמָא.

אוּלָם בְּבַהֲמָה גּוּפָה נְסַתְּפַקְתִּי כְּבָר בַּס' דְּבָרֵי יְרוּחָם סִימָן נ"ב חֲלַק יו"ד, אִם כְּלָלָא דְּרַב הוּנָא נְאָמַר בְּכָל אֵיבָרִים שְׁבַבְהֵמָה, כְּגוֹן אָף בְּאֲבָר כְּנִיָּה שְׂאָם יִנְטַל ג"כ הַבְּהֵמָה כְּשֵׁרָה, כְּגוֹן יִתֵּר טְחוּל בְּבַהֲמָה שְׂאָם יִנְטַל הַטְּחוּל כְּשֵׁר אֲמַרִינּוּ בְּיִתֵּר טְחוּל דְּכְנִטוּל דָּמֵי וְכְשֵׁרָה מִטְעָם דְּנִיטְל הַטְּחוּל כְּשֵׁר, אוּ דִילְמָא הַאי דִּינָא דְּרַב הוּנָא אֵינוּ אֱלָא בְּאֲבָרִים שְׂאָם יִנְטַלוּ טְרַפָּה בְּהֵי הוּא דְּאֲמַרִינּוּ כָּל יִתֵּר כְּנִטוּל דָּמֵי, אֵי מִשׁוּם דִּיתֵר הָוָה ג"כ מְחַלָּה שְׁל טְרִיפּוֹת כְּנִיטְל אוּ דְּהִלְכָּה לְמִשְׁהַ מְסִינֵי דִּיתֵר כְּנִטוּל נְאָמַר רַק בְּאֲבָרִים הַנִּיטְלִים דְּמִיטְרַפָּא אֲבָל בְּאֲבָרִים שְׂאָם יִנְטַלוּ ג"כ כְּשֵׁר לֹא אֲמַרִינּוּ בְּהוּ כָּל יִתֵּר כְּנִטוּל, לְפִיכָף אֲפָשֵׁר לוּמַר אִם נִמְצְאוּ ב' טְחוּלִים בְּבַהֲמָה כְּשֵׁר לֹאוּ מִשׁוּם דְּכְנִיטְל הַטְּחוּל דָּמֵי, אֱלָא פְּשוּט דְּמִכְשָׁרִינּוּ אָף בְּשְׁנֵי טְחוּלִים, וּנְפ"מ לְדִינָא אִם נִמְצְאוּ בְּבַהֲמָה שְׁנֵי טְחוּלִים וְאֶחָד מֵהֵן נִיקַב בְּסוּמְפָּיָה, אִם מִטְעָם נִטוּל הָרִי לִיכָּא שׁוּם טְחוּל דְּאָף הַטְּחוּל הַנִּיקַב בְּסוּמְפָּיָה כְּמֵאן דְּלִיתָהּ דָּמֵי

וְכַשֵּׁר, אֲבָל אִם נֹאמַר דְּגַבֵּי אַבְרָהָם שָׂאֵם יִנְטְלוּ ג"כ הַבְּהֵמָה כְּשֶׁר לֹא אֲמַרְיִנוּ בְּהוּ כָּל יֵתֵר כְּנֻטוּל דְּמִי, א"כ שְׁנֵי טְחוּלִים חֲשָׁבִינוּ לְהוּ כָּל הַגְּנֵי תַרְתִּי כְּמֵאן דְּאִיתְנַיְהוּ וְכִינּוּ דְחֻד מְנַיְהוּ נִיָּקֵב בְּסוּמְפִיָּה הַדִּין הוּא דְטְרַיְפָה, וְהִנֵּה הַצ"צ סִימָן צ"ח פֶּסֶק שֶׁם בְּהֵדִיא שְׁנֵי טְחוּלִים וְאֶחָד מֵהֶן נִיָּקֵב בְּסוּמְפִיָּה טְרַיְפָה, מִשְׁמַע דַּס"ל דְּבִהֵי אַבְרָהָם הַנִּיָּטְלִים שְׁכַשֵּׁר לֹא אֲמַרְיִנוּ בְּהוּ יֵתֵר כְּנֻטוּל אֲלֵא חֲשָׁבִינוּ לְהוּ כְּאִיתְנַיְהוּ עִם הַיֵּתֵר מִשׁוֹה"כ פֶּסֶק שְׁפִיר דְטְרַיְפָה.

וּבְכֵן חֲקִירָה זֹו יֵשׁ ג"כ לְהַסְתַּפֵּק בַּנ"ד לְגַבֵּי מוּם בְּקַדְשִׁים, כְּלוּמַר אִם נִמְצְאוּ ג' יָדִים בְּבֵהֵמָה דְחֲשָׁבִינוּ לְמוּם אִם הַמוּם הוּא מִשׁוּם כָּל יֵתֵר כְּנֻטוּל וְהִנֵּה כְּמוֹ שְׂאִין לֵה אֲלֵא יָד אַחַת, אוּ פִּינּוּ דְיָדִים הָא הוּוּ לְגַבֵּי טְרַיְפָה לֹא מִיִּטְרָפָא אִם נִיָּטְלוּ לֹא אֲמַרְיִנוּ בְּהוּ כָּל יֵתֵר כְּנֻטוּל דְּמִי, וְהָא דְחֲשָׁבִינוּ ג' יָדִים לְמוּם הֵינּוּ מִשׁוּם דַּג' יָדִים גּוֹפִיְהוּ הֵוָה מוּם וְלֹא מִשׁוּם דְחֲשָׁבִינוּ כְּנֻטוּל, לְפִי"ז בַּע"כ לֹא מִשׁוּם דַּג' יָדִים בְּבֵהֵמָה הֵוָה מוּם בְּקַדְשִׁים מִשׁוּם יֵתֵר וְלֹא מִשׁוּם נְטוּל וְיֵשׁ לְכַשׁוֹט מֵהָא דְאִיתָא בְּרַמְבַּ"ם פֶּרֶק ב' מַה' אִיסוּרֵי הַמִּזְבֵּחַ הַלְכָה י"א וְכֵן אִם נִמְצָא אֶחָד מֵאִיבְרִיָּה הַפְּנִימִיָּין חֶסֶר אַעפ"י שְׂאִינָה טְרַיְפָה, כְּגוֹן שְׁנַמְצָאֵת בְּכוּלָּא אַחַת אוּ שְׁנִיטְלַה־טְחוּל ה"ז אִיסוּרָה לְמִזְבֵּחַ וְתַשְׁרֵף, לֹא מִפְּנֵי שְׂהִיא בַעֲלַת מוּם שְׂאִין חֶסֶרוֹן מִבְּפָנִים מוּם אֲלֵא וּמִפְּנֵי שְׂאִין מְקַרְבִּין חֶסֶר כָּלֵל שְׁנַמְצָאֵת תַּמִּימִים יְהִיוּ לָכֶם כָּל הַיֵּתֵר כְּחֶסֶר לְפִיכָף אִם נִמְצָא שֶׁם שְׁלֹשׁ כְּפוּלִיּוֹת אוּ שְׁנֵי טְחוּלִים פְּסוּלָה עַכ"ל, הַרִי בְּהֵדִיא סוּבֵר הַרַמְבַּ"ם דְּשְׁלֹשׁ כְּפוּלִיּוֹת הֵוָה מוּם לֹא מִשׁוּם דְיֵתֵר גּוֹפִיָּה הֵוָה מוּם אֲלֵא מִשׁוּם דְיֵתֵר הֵוָה כְּמוֹ נִיָּטְל, דְּאִף בְּכוּלָּא וְגַם יָדִים בְּבֵהֵמָה אַעפ"י דְהֵנִי מִן הָאֲבָרִים שָׂאֵם נְטוּלוּ כְּשֶׁר לְגַבֵּי דִין טְרַיְפוֹת, ג"כ אֲמַרְיִנוּ בְּהוּ כָּלֵל דְּרַב הוּנָא דְכָל יֵתֵר כְּנֻטוּל דְּמִי, א"כ לְכַאוּרָה קִשָּׁה עַל הַצ"צ מֵהַרַמְבַּ"ם עַפ"י מַאי דְבִאֲרַתִּי, אֲמַנְם יֵשׁ לְתַרְזֵן דְהֵנִי מִקְלֵי לְגַבֵּי מוּם פִּינּוּ דְאִם נִיָּטְל הֵוָה מוּם בְּזָה הוּא דְאֲמַרְיִנוּ יֵתֵר כְּנֻטוּל דְּמִי, דְכְמוֹ לְגַבֵּי טְרַיְפָה פִּינּוּ דְאִם נִיָּטְל טְרַיְפָה אֲמַרְיִנוּ יֵתֵר כְּנֻטוּל, אֲבָל בְּדִין טְרַיְפוֹת גּוֹפָה בְּאֲבָרִים שָׂאֵם יִנְטְלוּ כְּשֶׁרִים בְּהֵכִי לֹא אֲמַרְיִנוּ יֵתֵר כְּנֻטוּל דְלִיכְשֶׁר מִטַּעַם נְטוּל, דְזִנְהוּ הַכָּלֵל דְכָל דִּינָא דְיֵתֵר כְּנֻטוּל דְיִינְיָנוּ כָּל דִּינָא בְּפָנֵי עַצְמוֹ דִּין טְרַיְפָה לְגַבֵּי טְרַיְפָה וְדִין מוּם לְגַבֵּי מוּם וְאֵהָא דְאֲמַר רַב הוּנָא לֹא שָׁנוּ אֲלֵא שְׁחֶסֶר וְיֵתֵר בִּיד אֲבָל בְּרַגְלֵי טְרַיְפָה נְמִי הֵוָה דְכָל יֵתֵר כְּנֻטוּל דְּמִי, לְכַאוּרָה קִשָּׁה הָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ גַּם בְּרַגְלֵי וּבְגוּנָא דְזִנְהוּ רַק מוּם וְלֹא טְרַיְפָה, כְּגוֹן דְיֵתֵר הַרְגֵל הֵיָה מִן הָאֲרַפְנוּבָה וּלְמַטָּה, דְאִם אֲפִילוּ אֲמַרְיִנוּ כְּנֻטוּל הַרִי נוּטְל מִן הָאֲרַפְנוּבָה וּלְמַטָּה דְאִינָה טְרַיְפָה מִיָּהּ הוּא דְזִנְהוּ, אִף יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִכָּאן לְהָא דְפֶסֶק הַפְּרִי חֲדָשׁ בִּינ"ד סִימָן נ"ה דְבִכְהֵאִי גּוּנָא טְרַיְפָה נְמִי הוּא דְזִנְהוּ דְדִינְיָנוּ לִיָּה כְּנֻטוּל הַרְגֵל לְגַמְרִי, אוּלָם אִף לְהֵנִי פּוֹסְקִים דְסִבְרֵי כְּשֶׁרָה, ג"כ לֹא קִשְׂיָא דְהָא טַעַמִּיָּהוּ דְיֵתֵר הַרְגֵל מִן הָאֲרַפְנוּבָה וּלְמַטָּה כְּשֶׁר מִשׁוּם דְלֹא רַגְלֵי הוּא כִּי אִם דְלְדוּל בְּעַלְמָא, דְלְדִידְהוּ לֹא שְׂיָיָף לֹא מְפָרֵשׁ הַגְּמָרָא בְּכֵהֵאִי גּוּנָא וּבְרַגְלֵי גּוֹפִיָּה דְהָא לֹא רַגְלֵי הוּא, וְהַרַמְ"א בְּסִימָן נ"ה דְפְּלִיג עַל הַפְּרִי חֲדָשׁ וְסוּבֵר מִן הָאֲרַפְנוּבָה וּלְמַטָּה יֵתֵר כְּשֶׁר מִשׁוּם דְלְדוּל בְּעַלְמָא הוּא עִי"ש.

בְּעַצְם הַחֲקִירָה אִם אֲמַרְיִנוּ כָּל יֵתֵר כְּנֻטוּל אִף בְּאֲבָרִים שָׂאֵם יִנְטְלוּ כְּשֶׁר, כְּכַר בְּאֲרַתִּי בַס' דְבִרֵי יְרוּחָם סִימָן נ"ב דְיֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִתְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א סִימָן צ"ח עִי"ש, דְהִנֵּה הַרְשָׁב"א נִשְׂאֵל עַל בְּהֵמָה שְׁנַמְצָא בָּהּ יֵתֵר בְּמִקוּם שְׁנַטְרָפָה בּוּ וְנִתְבַּרֵר שְׁעָבְרוּ י"ב חֲדָשׁ, וְהִנֵּה מִי שְׁהַכְשִׁירָה בְּעָבוּר זֶה אִם דַּעְתּוֹ ג"כ מְסַפִּים לְהָאִי דִינָא דְכְּשֶׁר, וְהַשִּׁיב דְיֵתֵר

הריהו טריפה ודאית ובלא שום תנאי נאסר, וְלֹא נֶאֱמַר בֵּיהּ מְשִׁינָה בֵּיהּ י"ב חֲדָשׁ מִשּׁוּם שְׂוֹדָאֵי אֵי אֶפְשָׁר לִיהּ לְחַלּוּת י"ב חֲדָשׁ לְמ"ד טְרִיפָה אֵינָה חִיָּה, וּא"ת מַה נֶּעֱשֶׂה הָא הָרִי רְאִינוּ בְּעֵינֵינוּ יְתַרְת אֲכָר שְׁשִׁהֲתָה י"ב חֲדָשׁ, הִנֵּה כְּאִילוּ אָנוּ מְעִידִין עַל דְּבָר שְׂאֵי אֶפְשָׁר פִּי וְדָאֵי בְּזָה שְׂכַחָה או טְעוּת או גַּתְחַלְף בְּהִמָּה זוּ בְּבִהֲמָה אַחֲרָת, וְאִין לָנוּ לְבַטֵּל דְּבָרֵי חֲכָמִים פִּי אִם לְקַיָּים, עוֹד הִשִּׁיב בְּאִנְפֵּן שְׁנֵי שְׂלֵא אָמְרוּ שְׁהִיְתַרְת זוּ אֵינָה חִיָּה אֲלֵא כְּפֻךְ אָמְרוּ חֲכָמִים שְׁהִיְתַרְת פְּנִטוּל וְכָל שְׂאִילוּ יִנְטֵל אֵינוּ חֵי י"ב חֲדָשׁ, אֶפְילוּ מַעֲתָה שְׂלֵא נִיטְלָה כְּאִילוּ נִיטְלָה דְּמֵי אַעֲפ"י שְׁהִיא מְרַבָּה פְּחוּל יָמִים עִם יְתָרוֹנוּ ע"כ עי"ש.

וְהִשְׁתָּא לְפִי הָאִנְפֵּן הֶרְאִישׁוֹן שֶׁל הֶרְשֵׁב"א אֶפְשָׁר דְּלֵא אָמְרִינוּ יְתַר פְּנִטוּל אֲלֵא בְּאֲבָרִים דְּמִיטְרָפָא הִבְהִמָּה אִם יִנְטֵל אוֹתוֹ אֲכָר, דִּיְתַר הִנֵּה ג"כ מִחֲלָה כְּמוֹ נְטוּל, אֲבָל בְּאֲבָרִים הַנִּיטְלִים הַכְּשָׁרִים בְּהִנֵּי לֹא אָמְרִינוּ יְתַר פְּנִטוּל דְּמַהִיכָא תִּיתִי לְמִימַר הִכִּי, אֲמָנָם לְגַבֵּי מוּם אֵיכָּא לְמִימַר הִכִּי אֲבָל לְגַבֵּי טְרִיפָה דְּהָא לֹא שְׁיִיךְ בָּהּ אֵינָה מִחֲלָה אַחֲרֵי דְּנִיטְלָה גוּפָה לִיכָּא בָּהּ שׁוּם מִחֲלָה, אוּלָּם לְפִי אִנְפֵּן הַשְּׁנֵי דִּיְתַר לֹא הִנֵּה שׁוּם מִחֲלָה אֲלֵא כְּפֻךְ הוּא הִלְכָה לְמַשָּׁה מְסִינֵי דִּיְתַר פְּנִטוּל בְּלֵי שׁוּם טַעַם דְּמִחֲלָה, א"כ גַּם בְּהִנֵּי אֲבָרִים שְׂאֵם יִנְטֵלוּ כְּשֶׁרָה אֵיתָא ג"כ הָאֵי פְּלִלָא דְּרַב הוּנָא דְּכָל יְתַר פְּנִטוּל, וְכִכְר הִבְאִיתִי שְׂם בִּס' דְּבָרֵי יְרוּחָם אֵת הַמְרָדְכֵי דְּפָרְק אֵלוּ טְרִיפּוֹת עַל מִס' חֻלִּין דְּפ' נ"ה גַּבֵּי הָאֵי דִּינָא דְּבִהֲמָה שְׁהִיוּ לָהּ ג' ד' פְּלִיּוֹת, דְּאֵיכָּא שְׂם שְׁנֵי טַעַמִּים אֲשֶׁר בָּהוּ תִּלְיָא הַחֲקִירָה דִּילֵי וְהִנֵּה אֵיתָא בִּמְס' מְנַחֲוֹת דְּפ' ל"ז ע"א גַּבֵּי יְנוּקָא דְּאֵית לָהּ תְּרֵי רִישֵׁי תְּנֵי חֲזִיב לִיתָן לוּ י' סְלַעִים, וּפְרִיךְ הַגְּמָרָא וְהַתְּנֵי רַבִּי בַר חֲמָא מִתּוּךְ שְׂנַאֲמַר פְּדָה תְּפָדָה אֵת בְּכוֹר הָאָדָם שׁוּמַע אָנִי אֶפְילוּ גְטָרַף בְּתוּךְ ל' ת"ל אִךְ חֲלַק, וּמִשְׁנֵי שְׂאֵנֵי הִכָּא דְּבִגְלוּלָת תְּלֵי רַחֲמָנָא, וְהַקְּשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים הַנִּיחָא לְרִש"י דְּמִפְּרִשׁ שְׂם גְטָרַף הִינֵנוּ נִהְרַג בְּתוּךְ ל' הִילְכְּךָ שְׂפִיר תִּירוּצוּ שֶׁל הַגְּמָרָא, כְּדִפְרִישׁ רִש"י לְשִׁיטְתוֹ שְׂאֵנֵי תְּרֵי גְלוּלָת דְּבִהָא תְּלֵי רַחֲמָנָא וְאִם תְּרֵי אֵיתָא חֲזִיב לִיתָן פְּעַמִּים, וְלֹא קָשָׁה מִהִקְרָא דְּאִךְ חֲלַק דְּמַמְעַט רַק נִהְרַג בְּתוּךְ ל' אֲבָל תְּרֵי גְלוּלָת הָא הִשְׁתָּא מִיָּהּ לֹא מְנִיט, אֲבָל לר"ת דְּמִפְּרִשׁ שְׂם גְטָרַף הִינֵנוּ דְּנַעֲשֶׂה טְרִיפָה אַעֲפ"י שְׂחִיָּה יוֹתַר מ' יוֹם וְכִינּוּן שְׁיִישׁ לוּ שְׁנֵי רֵאשִׁים הִינֵנוּ טְרִיפָה דְּכָל יְתַר פְּנִטוּל דְּמֵי, א"כ אִיךְ לְפָרְנִס תִּירוּצָא דְּגְמָרָא, דְּבִגְלוּלָת תְּלֵי רַחֲמָנָא הִילְכְּךָ נוֹתָן י' סְלַעִים בְּעַד כָּל גְלוּלָת חֲמֵשׁ, סוּכ"ס אֲמַאי פּוֹדָה לְגַמְרֵי הָא הִקְרָא דְּאִךְ חֲלַק מִיַּעַט אֵת הַטְּרִיפָה וְשְׂתֵי גְלוּלָת טְרִיפָה נִינְהוּ, לְכֹן מְסַבִּיר הַטְּהַרְתָּ הַקּוֹדֵשׁ וְז"ל הַמְתַּרְץ שְׂתִירְץ שְׂאֵנֵי גְלוּלָת, צ"ל לְפִירֵשׁ ר"ת דְּגוֹזָה"כ הוּא דְּאִךְ דְּבִשְׂאָר טְרִיפּוֹת פְּטוּר מִפְּדִיּוֹן אֲבָל בְּטְרִיפּוֹת שֶׁל שְׁנֵי רֵאשִׁים חֲזִיב בְּפְדִיּוֹן דַּל"כ לְעַנְיָן מֵאֵי תְּלָה הַפְּתוּב אֵת הַפְּדִיּוֹן בְּגוּלָת ע"כ, אוּלָּם אֲפִתִי קָשָׁה סוּכ"ס פִּינּוּן דְּגַם שְׁנֵי רֵאשִׁים טְרִיפָה נִינְהוּ אִיךְ אֶפְשָׁר לְמַעַט מִקְרָא טְרִיפָה מִמֶּשׁ וְלֹא טְרִיפָה שֶׁל שְׁנֵי רֵאשִׁים, מַהִיכָא תִּיתִי לְחֲלַק בֵּין הִנֵּי טְרִיפּוֹת.

אֲכֹן לְפִי מֵאֵי דְּהִבְאִיתִי אֵת אִנְפֵּן הַשְּׁנֵי שֶׁל הֶרְשֵׁב"א דִּס"ל דִּיְתַר חֵי יוֹתַר מִי"ב חוֹדֵשׁ רַק הִלְכָה לְמַשָּׁה מְסִינֵי דְּאֵיכָּא בֵּיהּ דִּין טְרִיפָה, הַחֲלִיּוּק שְׂפִיר דְּהִקְרָא מְמַעַט רַק טְרִיפָה מִמֶּשׁ כְּגוֹן נִיטְלָה מִמֶּשׁ דְּאֵינוּ חֵי יוֹתַר מִי"ב חוֹדֵשׁ, מַה שְׂאִין כֹּן בְּתֵרֵי רֵאשִׁי אֲמָנָם טְרִיפָה מִצַּד הִלְכָה לְמַשָּׁה מְסִינֵי אֲבָל פִּינּוּן דְּחֵי יוֹתַר מִי"ב חוֹדֵשׁ לֹא הִנֵּה טְרִיפָה אֲלֵימָא כְּמוֹ נְטוּל מִמֶּשׁ וּא"ת הֶרְשֵׁב"א הָא לֹא אָמַר אֲלֵא גַּבֵּי בְּהִמָּה, זֶה אֵינוּ דָּאֵם בְּהִמָּה יְתַר, חֵי יוֹתַר מִי"ב חוֹדֵשׁ כִּש"כ אָדָם, תַּדַּע הָא מְצִינוּ עֲדִיפָא דְּאִךְ טְרִיפָה דְּנִיטְלָה דְּבִבְהִמָּה לְכוּ"ע אֵינוּ חִיָּה יוֹתַר מִי"ב חוֹדֵשׁ, ס"ל לְהַפְסֹף מְשָׁנָה בְּפָרְק י"ג מַה' גִּירוּשִׁין דְּאָדָם חֵי יוֹתַר מִי"ב

חֻדֶשׁ, וְכֵן אֵימָא בְּפִסְקֵי תוֹסְפוֹת מִס' זְבָחִים ק"א, אֲלֵמָא דְאָדָם בְּבְרִיאוֹתוֹ וְאֵית לֵיהּ מְזֻלָּא
עֲדִיף מִבְּהֵמָה, אֲמַנְם הָרַב הַמְגִיד בְּפִי"ג מֵה' גִּירוּשָׁיִן מְבִיא שְׁהֶרְמַב"ם וְהֶרְשֵׁב"א לֹא ס"ל
הָכִי, אֲלֵא ס"ל דְּגַם אָדָם טְרִיפָה אֵינוֹ חַי יוֹתֵר מִי"ב חֻדֶשׁ עִי"ש, אוּלָם אִם נִמְצָא יִתֵּר
בְּאָדָם וְדַאי דִּס"ל לְהֶרְשֵׁב"א דְחַי יוֹתֵר מִי"ב חֻדֶשׁ כְּמוֹ בְּבִהֵמָה דְּוַדַּאי לֹא גָרַע כְּמוֹ
דְּבִאֲרֵתִי סִימָן יט.

פֶּרֶק ג' מֵה' אִיסוּרֵי הַמְזַבֵּחַ הַלְכָה א'. אֵין הַמוּמִין פּוֹסְלִין בְּעוּף.

וְכֵן אֲחַד הַזְכָּר וְאֲחַד הַנְּקֵבָה בְּעוּף, שְׁלֵא נֶאֱמַר תְּמִים זְכָר אֲלֵא בְּבִהֵמָה בְּלֶבֶד וְכו' ע"כ
וְהִנֵּה מְרִישָׁא שְׁפֹתָב אֲחַד הַזְכָּר וְאֲחַד הַנְּקֵבָה בְּעוּף, מִשְׁמַע דְּבְעוּף דִּין זְכָר וְנְקֵבָה
תְּרוּנְוִיָּהוּ שְׁוִין הֵן, דְּכְמוֹ עוֹלֵת הָעוּף כְּשֶׁר גַּם נְקֵבָה כְּמוֹ כֵן חֲטָאת הָעוּף כְּשֶׁר ג"כ זְכָר,
אוּלָם מֵאֵי דְמַסִּיק בְּסִיפָא שְׁלֵא נֶאֱמַר תְּמִים זְכָר אֲלֵא בְּבִהֵמָה בְּלֶבֶד, הָרִי מִשְׁמַע דְּוִקָא
דִּין זְכָר הָאֵמור בְּעוֹלֵת בְּהֵמָה לִיתָא בְּעוּף פִּי בְּעוּף גַּם נְקֵבָה כְּשֶׁר בְּעוֹלָה אֲבָל חֲטָאת
הָעוּף אֲפֻשָׁר דְּבְעֵי דְוִקָא נְקֵבָה כְּמוֹ בְּבִהֵמָה וּמְצָאֵתִי בְּיַד אֲלֵיהּוּ כְּתָבִים אוֹת ק' שְׁחַקֵּר
בְּהֵאֵי דִינָא, וְנ"ל הָא דְקִימ"ל תַּמּוֹת וְזַכְרוֹת בְּבִהֵמָה וְלֹא בְּעוּף, אִם בְּחֲטָאת הָעוּף יוֹכֵל
לְהִיּוֹת זְכָר אוֹ לֹא, דְּרַק בְּחֲטָאת בְּהֵמָה יַחֲדָא צְרִיף לְהִיּוֹת נְקֵבָה אֲבָל בְּעוֹפוֹת אֲפֻשָׁר רִשָׁא
לְהִבִּיא זְכָר, לְכַאוּרָה וְדַאי אֵין שׁוּם חִילּוּק בְּעוֹפוֹת, דְּכְמוֹ דְּיִכּוֹל לְהִיּוֹת עוֹלֵת עוּף נְקֵבָה
כְּמוֹ כֵן ה"נ דְּכְשֶׁר בְּחֲטָאת הָעוּף זְכָר, אֲלֵא קִשָּׁה דְּבִתְמוּרָה דָּף י"ד פְּרִיף הַש"ס וְלֹא
חֲטָאת בְּהֵמָה דְּנְקֵבָה אֲתִיָּא וְלֹא זְכָר, וְקִשָּׁה הִלָּא כְּבָר תִּירֵץ הַש"ס מְעוֹלֵת הָעוּף דְּתַמּוֹת
וְזַכְרוֹת בְּבִהֵמָה וְכו', א"כ אֲמַאי פְּרִיף מְחֲטָאת בְּהֵמָה, אֲלֵא וְדַאי דְּחֲטָאת הָעוּף צְרִיף
לְהִיּוֹת דְּוִקָא נְקֵבָה, וְזֶה חִידוּשׁ גָּדוֹל וְלֹא מְצָאֵתִי בְּרַמְב"ם כְּלוּם עכ"ל, וְכִפִּי דְּבִאֲרֵתִי
לְעֵיל אֲמַנְם לִיפָא שׁוּם הוֹכְחָה מִהֶרְמַב"ם דְּמַסִּיפָא מִשְׁמַע אִיפְכָא מְרִישָׁא וְהִדִּין אֵינוֹ
מְבוֹרֵר.

אֲמַנְם מְלִישְׁנָא דְהַש"ס דְּאֵימָא בְּכַמְהָ דְּוִכְתִּי אֵין תַּמּוֹת וְזַכְרוֹת בְּעוּף, כְּלוּמַר דְּאֵין דִּין
זַכְרוֹת הָאֵמור בְּעוֹלֵת בְּהֵמָה אֵימָא בְּעוּף אֲלֵא כְּשֶׁר אַף נְקֵבָה לְעוֹלָה, אֲבָל לֹא מְצִינוּ
בַּש"ס לִישְׁנָא דְאֵין נְקֵבוֹת בְּעוּף כְּדִי לְלַמְדֵנוּ דְּנְקֵבָה הָאֵמורָה בְּחֲטָאת בְּהֵמָה לִיפָא בְּעוּף,
אֲלֵמָא לְכַאוּרָה מְזֵה דְּגַבִּי חֲטָאת אַף בְּעוּף אֵינוֹ כְּשֶׁר אֲלֵא נְקֵבָה, מִיְהוּ אֵין זֶה אֲלֵא דְּוִקָא
בְּעֻלְמָא אֲפֻשָׁר הַש"ס תַּפְס בְּלִישְׁנָא אֵין זַכְרוֹת בְּעוּף מִשׁוּם דְּעוֹלָה כְּתִיבָה בְּתוּרָה רִאשׁוֹנָה
וְהוּא הִדִּין אֵין נְקֵבוֹת בְּעוּף, אַף לְמַאי דְּמְבִיא הֶרְמַב"ם טַעְמָא שְׁלֵא נֶאֱמַר תְּמִים זְכָר אֲלֵא
בְּבִהֵמָה בְּלֶבֶד, וְכַעֲיֵן זֶה פִּירֵשׁ רַש"י בְּמִס' חֻלִּין דָּף כ"ג ע"א ד"ה בְּבִהֵמָה, וְנ"ל אֲבָל
עוּף לֹא כְּתִיב בִּיהָ לֹא תְמִים וְלֹא זְכָר עִי"ש וְכִיּוֹן דְּכָל עֵיקְרָא דְּטַעְמָא מִשׁוּם דְּלֹא כְּתִיב
בְּהֵדְיָא גַבִּי עוּף זְכָר, א"כ כְּהֵאֵי גְנוּנָא פִּיּוֹן דְּלֹא כְּתִיב גַבִּי חֲטָאת הָעוּף בְּהֵדְיָא דְּבְעֵי נְקֵבָה,
מִהִיכָא תִּיתִי לָן לּוֹמַר גַבִּי חֲטָאת הָעוּף דְּבַעֲנֵן דְּוִקָא נְקֵבָה, דְּהָא בֵּין עוֹלֵת הָעוּף וּבֵין
חֲטָאת הָעוּף חַד טַעְמָא בְּהוּ בְּרַם מְצִינוּ עוֹד טַעְמָא אַחֲרִינָא בְּדִינָא דְאֵין זַכְרוֹת בְּעוּף,
דְּאֵימָא בְּמִס' קִידוּשִׁין כ"ד ע"ב בְּרַש"י ד"ה וְאֵין תַּמּוֹת וְזַכְרוֹת בְּעוֹפוֹת, וְנ"ל הָאֵי קָרָא
דְּרִישׁ הַנְּאָמַר בְּכָל כָּל הַקְּרָבָנוֹת וַיִּקְרָא כ"ב אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קְרָבָנוּ
לְכָל גְּדֻרֵיכֶם וְגוֹמַר לְרַצוֹנְכֶם תְּמִים זְכָר בְּפִקֵּר בְּכַשְׁבִּים וּבְעֵזִים, מְדָלָא כְּתִיב לְרַצוֹנְכֶם
תְּמִים זְכָר וְלִשְׁתּוֹק, לִימְדֵךְ שְׁאֵין מְקַפִּיד עַל תַּמּוֹת וְזַכְרוֹת אֲלֵא עַל אֵלוֹ עכ"ל, הָרִי נִמְצָא
לְפִי הָאֵי טַעְמָא אֵין מְלַמְדִים הָאֵי דִינָא דְאֵין זַכְרוֹת בְּעוּף מְהָא דְּלֹא הִנְזַכֵּר בְּתוּרָה זְכָר

בעורף, אלא פשוט משום דאיפא קרא מיותר דבעי זכר בעולה רק בהני מינים בפשבים
בעזים כדי למעוטי עוף דאין בעולת העוף דין זכרות, לפי זה הרי הקרא המיותר מצינו
רק בעולה, אבל בחטאת בהמה דליכא יתורא דקרא אפשר דבעינו דוקא נקבה ולא זכר
דאיפא דין נקבות בעורף, דאין להוכיח מריש ויקרא דכתיב גבי חטאת בהמה נקבה דדוקא
בהמה בעי נקבה ולא עורף, כמו דאין מוכיחין מהא דכתיב בריש ויקרא גבי עולת בהמה
זכר פנין דהתם הקראי לא מותרין הו גמ אין להביא ראיה מהקרא דפרשה ויקרא ה'
גבי קרבנות של עולה ויורד, דכתיב ואם לא תגיע ידו די שיה והביא את אשמו אשר חטא
שתי תורים או שני בני יונה לד' אחד לחטאת ואחד לעולה, הרי אם פתוב שתי תורים
לשון נקבה ומביאין מהו לעולה, וכן איפכא שני בני יונה לשון זכר ומביאין מהו לחטאת,
דהתם שתי תורים לאו משום שהו נקבות אלא אפשר ג"כ זכר רק עפ"י דקדוק תורים
זכרים נאמרים בלשון נקבה, כמו כן בני יונה אף נקבה נאמרים בלשון זכר משום בני
לשון זכר אף אח"כ מצאתי להשטמ"ק שם בתמורה י"ד בהשטמות שהקשה קושנית היד
אלהו, ותמה אני שלא ראה והקשה מדיליה, ותירץ שם השטמ"ק דכאמת הנה בידו
לתרץ הכי דגם בחטאת ליכא דין נקבות כמו בעולה פי אין דין נקבות וזכרות בעורף
עי"ש, הרי בהדיא ס"ל להשטמ"ק דבעורף ליכא שם חילוק בין עולה לחטאת ורשאי
להביא גם זכר עורף לחטאת, אמנם גם הדעת נוטה הכי, דהא אם נאמר פנין דליכא גבי
חטאת יתורא דקרא מחויב להיות דוקא נקבה אף בעורף, איך נפרנס האי דינא דאין תמות
בעורף דליכא שום ספיקא דאין חילוק בהאי דינא בין חטאת לעולה, א"כ פנין דילפינו
גבי עולה זכר ותמים רק מיתורא דקרא ויקרא כ"ב מהתם דגבי עורף לא בעינו תמים
ונזכר, אבל בחטאת דליכא יתורא דקרא מניין לנו דאין תמות בחטאת העורף, אלמא מזה
פנין דאיפא קרא מיותר גבי עולה דעורף ליכא תמות וזכרות, ידענו ממילא האי דינא גבי
חטאת ג"כ דבחטאת עורף לא איכפת לן אם אין תמים או אף זכר, רק את קושנית השטמ"ק
והיד אלהו לפי"ד אפשר ליישב פנין דלפי רש"י דמס' קידושין יש לחבר ולומר דוקא
זכרות אין בעורף משום יתורא דקרא אבל דין נקבות איכא גם בעורף דהא ליכא יתורא
דקרא, דמשה"כ פריף שם הגמרא בתמורה שוב מחטאת העורף, ומתרץ תירוץ דפסיקא
ליה, אבל לאמיתה אין שום חילוק לדינא בין טעמא של הרמב"ם לטעמא דרש"י
פדבארתי.

ולכאורה יש להביא ראיה מהא דאיתא במס' בכורות דף מ"ב ע"א דפריף שם הגמרא
על רב חסדא שסובר טומטום לדברי הפל ספיקא הוא, מברייתא הטומטום והאדרוגינוס
פולן מטמאים בגדים אבות הבליעה, ופירש"י וז"ל משום דהנה כשאר גבלות עורף טהור
דמליקתו אינה מליקה ונהנה גבלה, ואי לאו בריה הוא אמאי אינה מליקה, מה נפשף אם
זכר הוא פשר ואם נקבה הרי פשר דהא בעופות לא חלק הפתוב עכ"ל, ואם נאמר
דחטאת העורף נקבה דוקא ולא זכר א"כ לפי פירש"י מאי פריף הגמרא, דהתייבח עולות
העורף שייף לומר דבין זכר ובין נקבה פשר, אבל חטאת העורף הא אם טומטום זכר הרי
אינו פשר, אלמא מזה דס"ל כהשטמ"ק דכשר אף זכר.

ואפתי יש ליישב ולומר דכונת רש"י לאו הוא דהקרבן פשר, אלא פוננתו בלישניה פשר
פלומר דהמליקה מטרת מיד גבלה, כמו דאיתא במס' זבחים ס"ו ע"ב וכולן אין מטמאין
בבית הבליעה אעפ"י שמליקתו נפסלו, וכדאיתא ברמב"ם ז' מה' פסוהמ"ק הלכה ט' כל

אלו העופות שגפסלו מפני מקום עשייתן או מפני שינוי שמם אינן פגבלת העוף לטומאה וכו' שפ"ל אלו פסולין בקודש ע"ש, א"כ ה"נ ששינוהו שמלך העוף זכר לחטאת אפ"ש דבכהאי גוונא מליקתה מוציאה מידי גבלה אעפ"י שהקרפון פסול, אמנם לא דמי להגי דמס' זבחים ולהגי דחשיב להו הרמב"ם דהא הגי הא עצם הקרפון היו פדכעי למיהוי אלא דנעשה שינוי בעבודתן מיקרי שפיר פסולו בקודש, אבל מליקת זכר לחטאת אפ"ש דלא מיקרי פסולו בקודש, דדמי ממש למביא תורין ובגי יונה מחוסרי אבר, דאיתא במס' זבחים ס"ח ע"ב דמטמא בבית הבליעה דמיקרי אין פסולו בקודש, א"כ ה"נ אין לה מום גדול מזה אם אמרינן בעוף דזכר פסול לחטאת, אף כי יש עדיין לומר דלא דמי למחוסר אבר דפסול בכל העופות, אבל זכר פניו דלעולה פ"ש אפ"ש דמיקרי מליקה זו פ"ש לה לטהר מידי גבלה, וכל הנאמר אינו אלא לחדושי, דמצאתי בתוספתא דמס' תמורה דחשיב חלוקי דינים בין בהמה לעוף דחד מהן דבבהמה חטאת באה נקבה משא"כ בעוף הרי ביהדיא דבעוף חטאת פ"ש גם זכר ודוק.

סימן כ הרמב"ם פ"ק ה' מה' איסורי המזבח הלכה ט' פ"ב אין מביאין מנחות ונסכים לא מן הטבל ולא מן הקודש קודם לעומר ולא מן המזומע ואין צריך לומר מערלה וכלאי הפ"ק מפני שהיא מצנה הבאה בעבירה, ואם הביא לא נתקדשו להיוותן ראויין לקרפון אבל נתקדשו להפסול ויהיו פקדשים שגפסלו ע"כ.

ופירש בזה המל"מ שם וז"ל מה שכתב רבינו ואין צריך לומר מערלה וכלאי הפ"ק לפי שאסורות בהנאה ופשיטא דאין להביא מנחות מהם לפי שהוא נהנה בהבאתם ונהנה מצנה הבאה בעבירה.

אף התוס' בפ"ק בתרא דחולין פתבו דבקרבות לא שייך הנאה משום דמצנה לאו ליהנות ניתנו עכ"ל. ולכאורה קשה מאי דאיכפת ליה להמל"מ האי לישנא דמסיק הרמב"ם ואצ"ל מערלה וכלאי הפ"ק, הרי מצינו מקור דכל הגי דיני דגמרא מפורשת במס' זבחים דף פ"ח ע"א דגם התם מסיק הגמרא בהאי לישנא: אין מביאין מנחות ונסכים ומנחת בהמה ובכפורים מן המזומע, ואצ"ל מערלה וכלאי הפ"ק וכו' ע"ש.

אלא דבגמרא ניחא ליה להמל"מ לפי דמפרש שם רש"י טעמא משום ממשקה ישראל מן המותר לישראל, מן המזומע דתרומה אעפ"י שמוותר לפהגים, ואצ"ל מערלה וכלאי הפ"ק שאסור אף לפהגים, ואף לפי התוס' דתמה שם על רש"י פ"ק דשרי לפהגים הרי מיקרי משקה ישראל, הילכך פירשו מן המזומע מעורב בערלה וכלאי הפ"ק, וכש"כ ערלה, וכלאי הפ"ק גופי' בלא תערובות ג"כ ניחא שפיר האי ואצ"ל ערלה וכלאי הפ"ק גם בלא"ה ניחא לפי מאי דמפרשי משום ממשקה ישראל, דהא ערלה וכלאי הפ"ק לא ה"ה להם שעת הפוש לכן כש"כ דאסירי כמו שפירש הגמ' מנחות דף ו' ע"א האי ואצ"ל ע"ש, רק עיקר קושיתו של המל"מ הנה דוקא להרמב"ם דמפרש טעמא משום מצנה הבאה בעבירה א"כ מאי בין הגי לערלה וכלאי הפ"ק, לכן פירש דמשום הכי פשיטא ליה משום דערלה וכלאי הפ"ק אסורים בהנאה, והא דמסיק אף התוס' ס"ל דקרבות לא שייך הנאה משום דמצות לל"נ פנונתו להתוס' בחולין דף ק"מ ע"א ד"ה למעוטי צפרי עיר הנדחת ע"ש.

אף יש לתמונה איה אפֿשֿר לומר דבְּקִרְבָּנוֹת לא שְׁיִיף הַנְּאָה, הא פֿל אָדָם שְׁאָמַר לְהִבִּיא או שְׁמַחֲנִיב חֲטָאת, הָרִי מְלֻבֵד הַמְצָנָה שְׁאִין בְּהַ הַנְּאָה, הא איפֿא הַנְּאָה דְּפָרִיעַת חוֹב, כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ בְּמַס' עֲרַכִּין דָּף כ"א ע"א חֲיִיבֵי עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים מִמְשַׁכְּנִים אוֹתָם, וְאִף חֲיִיבֵי חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת שְׁאִין מִמְשַׁכְּנִים אוֹתָם הֵינּוּ מְשׁוּם דְּחֲמִירָא לְהוּ וְלֹא אָתוּ לְשִׁהוּי א"כ אִין לָךְ הַנְּאָה גְּדוּלָה מְזַה דְּפוֹרַע אֵת חוֹבוֹ בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה, וְהָיָה כְּדֹאִיתָא בְּמַס' ר"ה דָּף כ"ח ע"א הַמְּוֹדָר הַנְּאָה מִן הַמְעִיָּין אִינוּ טוֹבֵל בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים מְשׁוּם דְּמְלֻבֵד הַנְּאָת הַמְצָנָה הא איפֿא הַנְּאָת הַגּוֹף, וְה"נ מְלֻבֵד הַמְצָנָה איפֿא הַנְּאָת פְּרִיעַת חוֹבוֹ מֵאִיסוּרֵי הַנְּאָה, וְלֹא דְמִי לְהֵא דֹאִיתָא בְּמַס' נְדָרִים דָּף ל"ג ע"א הַמְּוֹדָר הַנְּאָה מִחֲבָרוֹ שׁוֹקֵל לוֹ אֵת שְׁקָלוֹ וּפוֹרַע אֵת חוֹבוֹ מְשׁוּם דְּבִאֲבָרוּחֵי אָרִי בְּעֵלְמָא הוּא, דְּהִתָּם הַמְדִיר פּוֹרַע אֵת הַחוֹב לְאִישׁ אַחַר בְּשִׁבִיל הַמְּוֹדָר דֹּאִיפֿא בְּהוּ טַעְמָא דְּמַפְּיִסְנָא לִיה וּמַחִיל, אָבֵל הַמְדִיר לְמוֹדָר גּוֹפִיָה אִם רִשְׁאֵי לְמַחֵל איפֿא חֲקִירָה רַבָּתָא בְּמַל"מ פְּרָק ה' מֵה' מְלוּה וְלוּה ה' י"ד ד"ה פְּתַב, וּמְסִיק דְּאִינוּ רִשְׁאֵי דְּמ"מ מְהַנְּהוּ, דְּלֹא דְמִי לְפוֹרַע חוֹבוֹ לְאִישׁ אַחַר בְּשִׁבִיל הַמְּוֹדָר דְּאִינוּ אֵלָא גְּרָמָא בְּעֵלְמָא אָבֵל הָכָא הָרִי מוֹחֵלוֹ אֵת חוֹבוֹ בְּלֹא שׁוּם אֲמַצְעֵי וְדֹאִי דְּאִסִּירָא עִי"ש.

א"כ בְּנִידוֹן דִּידוֹן לְהִבִּיא קְרִבְנוֹתֵי מֵאִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּהֵא לִיפֿא בְּיָה גְּרָמָא כִּי אִם בְּיָדִים מְמַשׁ, גַּם בְּלֹא"ה הָרִי בְּהַקְדָּשׁ לֹא שְׁיִיף מַפְּיִסְנָא לִיה, לְפִי"ז אִם הַנְּאָה דְּמַצָּנָה לְל"נ סוֹכ"ס הָרִי איפֿא הַנְּאָה דְּפָרִיעַת חוֹב כְּדִנְתָבָאָר.

לְכֹן נִרְאָה לִי לְחַדָּשׁ דְּגַם הַתּוֹס' סְבִירָא לְהוּ דְּאִין מְבִיאִין קְרִבְנוֹת מֵאִיסוּרֵי הַנְּאָה, וְהֵא דְּמִבִּיא הַמַּל"מ אֵת הַתּוֹס' דְּחֹנְלִין הַמְעִיָּין שְׁם בְּדָף ק"מ ע"א ד"ה לְמַעוּטֵי, וְז"ל צְפָרִי עִיר הַנְּדַחַת אֲפִילוֹ לְכַפְּרָה מִן תְּרוֹת דְּאִי מְשׁוּם הַנְּאָה, מְצוֹת לְל"נ וְכו' עִי"ש, מֵהִיכָא תִּיתִי לִיה לְהַמַּל"מ דְּהַתּוֹס' ס"ל בְּכָל הַקְּרִבְנוֹת ג"כ מְבִיאִין, דִּילְמָא דְּנֹקָא צְפָרִי מְצוֹרַע דְּאִינָם אֵלָא מְצוּה גְּרִידָא, מְצוּה לְהִבִּיא צְפָרִים כְּדִי לְהַתְּסֵהר כְּדֹכ' הַרְמָב"ם פְּרָק י"א מֵה' טוֹמָאת צָרַעַת ה' י"א טְהַרַת מְצוֹרַע מְצוֹת עֲשֵׂה עִי"ש, וְכַדְמְפָרֵשׁ שְׁם הַגַּמ' אִינָם אֵלָא מְכָשִׁיר, א"כ לֹא אִיִּירֵי הַתּוֹס' רַק בְּקִרְבֵּן מְצוֹרַע דְּלִיפֿא רַק מְצוּה אָבֵל כָּל קְרִבְנוֹת שְׁפַחוּבָה דְּמְלֻבֵד הַמְצָנָה איפֿא בְּהוּ הַנְּאָה דְּפָרִיעַת חוֹב, גַּם הַתּוֹס' יִסְבְּרוּ דְּאִין רִשְׁאֵי לְהִבִּיא מֵאִיסוּרֵי הַנְּאָה, וְהַרְמָב"ם הא מְבִיא סְתָם אִין מְבִיאִין מְנַחֹת גַּם בְּמַנְחַת חוֹבָה, וְדֹאִי שְׁיִיף אִיסוּר הַנְּאָה אִף לְפִי הַתּוֹס' דְּלֹא כְּהַמַּל"מ.

אֲמָנָם איפֿא לְמִימַר דְּהוֹכַחַת הַמַּל"מ דְּבְּקִרְבָּנוֹת אֲמָרִינָן מְלַל"נ מְסוּף דְּבָרֵי הַתּוֹס' שְׁם דְּמְסִיק שְׁם וְז"ל וצ"ע בְּבִהַמַּת עִיר הַנְּדַחַת אִם עָבַר וְהַקְדִּישָׁה וְהַקְרִיבָה אִם הוּא קְרִבֵּן פֿאֲשֵׁר כִּינּוֹן דְּלִשְׁרִיפָה קִיָּמָא, מְשַׁמַּע דְּאִי לֹאוּ לְשְׁרִיפָה קִיָּמָא אִין שׁוּם סָפֵק דְּכָשֵׁר, מְמִילָא מוֹכַח דְּס"ל לְהַתּוֹס' דְּאִף בְּשִׁאָר קְרִבְנוֹת ג"כ אֲמָרִינָן מְלַל"נ אָבֵל גַּם זֹו אִין רִאָיָה דְּהַתּוֹס' אֲפֿשֿר מִיָּירִי אִם נָדַב בְּהִמָּה וְהַקְדִּישָׁה דְּלֹא שְׁיִיף לומר הַנְּאָה מְזַה שְׁפִטַר אֵת חוֹבוֹ דְּאִם הַקְּרִבֵּן פְּסוּל הָרִי אִין עָלְיוֹ לְהִבִּיא אַחֲרַת דְּלְכַתְּחִילָה הַקְדִּישׁ מֵאִיסוּרֵי הַנְּאָה א"כ אִין לוֹ שׁוּם הַנְּאָה מֵהַבָּאתוֹ רַק הַמְצָנָה גְּרִידָא הִילְכָף שְׁיִיף בְּזָה ג"כ לומר מְלַל"נ, אָבֵל בְּקִרְבָּנוֹת חוֹבָה ס"ל לְהַתּוֹס' שְׁפִיר דְּאִסוּר לְהִבִּיא מְשׁוּם הַנְּאָה דְּפָרִיעַת חוֹב.

אֲמָנָם יש לְקַיֵּים דְּבָרֵי הַמַּל"מ לְהוֹכִיחַ מְצוֹרֵי מְצוֹרַע דְּאֲמָרִינָן בְּהוּ מְלַל"נ לְכָל הַקְּרִבְנוֹת שְׁבָעוּלָם, דְּלֹא נִיחָא לִיה לְחַלֵּק וּלְמִימַר דְּנֹקָא צְפָרִי מְצוֹרַע דְּאִינָן אֵלָא מְצוּה גְּרִידָא, מְשׁוּם דְּאִף צְפָרֵי מְצוֹרַע אִית בְּהוּ חוֹבָה אַעפ"י דְּאִינָן אֵלָא לְהַתְּסֵהר וּלְהַכְּנִס לְמַחְנָה.

כמו כן כל קרבות של מחסרי פפרה אף דבאים רק להכשיר לאכילת קדשים דינא דחובה איפא בהו, דאין ביד המצורע לומר איני מביא את הצפרים ואיני רוצה להתטהר, או איני מביא קרבות ואיני רוצה בהכשר אכילת קדשים, דאי אמר הכי ודאי דממשפנים אותו, דהא דאין ממשפנים גבי עולת מצורע היינו משום דמעפבתו מלאכול קדשים ולא אתי לשהויי, דעיכובא דקדשים גופיה זהו המשכון, ופירושו דאין ממשפנים כלומר דאין צריך למשפוניה דבלא"ה מיייתי פדמוכח במס' ערכין ראי' במתניתין ובגמרא שם, אלמא דבמחסרי פפרה ובצפורי מצורע מלבד המצנה גם חובה דאיפא בהו, ואם אמרינו התם מלל"ג מוכח שפיר לכל הקרבות שבעולם, והא דמשני הגמ' נדרים ל"ה ע"ב שאני מחסרי פפרה דלא צריכי דעת בעלים ומחלק מקל הקרבות, לאו משום דלא הוה אלא מצנה גרידא, אלא משום דאין באין על חטא פדפירש שם הר"ן ד"ה חוץ עיי"ש.

והמנה"ח מצנה קע"ו מבאר הגמ' של מחסרי פפרה שאני, פיון דאין באים אלא להתיר בקדשים, איפא בהו גזיה"כ דלא בעינו דעת בעלים שנאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן עיי"ש, ונ"ל לחקור בצפורי מצורע אם בעינו דעת בעלים, דלהר"ן ודאי דלא בעי דהא הו"ג לאו על חטא באין, אבל למנה"ח אפשר דבעי דעת בעלים דהא עליוהו לא אולא גזיה"כ של זאת תורת הזב, דגבי זב הקרבן בא להתיר אכילת קדשים, אבל צפורי מצורע אינו אלא להכניסו למחנה, או דילמא פיון דבלא דידהו הרי א"א לבא לידי הקרבות של אכילת קדשים א"כ גם הו"ג באותו גדר שמקרבין לאכילת קדשים.

אף עדיין יש לחלק דאמנם קרבני מחסרי פפרה ג"כ איפא בהו חובה מלבד המצנה כמו בכל הקרבות, אבל שאני, דבכל הקרבות המצנה באה מתוך החיוב פגון חטאת שחטא והתחייב קרבן, או נדר שלמים התחייב לצאת ידי נדרו, ואס"פ פשמוקריב מקיים המצנה, היקפה לא שייך בהו מלל"ג, משא"כ בזב ומצורע דמצנה עליהם להביא קרבן דהחיוב בא מתוך המצנה שהיא העיקר שייך שפיר מלל"ג ולא דמי להדרי פדנתפרר דשאני אם המצנה באה מתוך החיוב, או החיוב בא מתוך המצנה ודו"ק והנה פקונטרס אהרו על השאגת אריה סימן צ"ו מביא מהגאון בעל תשובות פני אריה שכתב על הרמב"ם הא דאמר ואין צריך לומר ערלה וכלאי הפך שפשוט לו יותר לאיסור, אינו כמו שהבין המל"מ דמה שנהנה מהבאתה חשוב הנאה דהא מצות לאו ליהנות ניתנו, אלא הטעם הוא דבעינו שיהא הקרבן שלו וכדמעטינו בב"ק ס"ו ע"ב קרבנו ולא הגזול ואיסורי הנאה לאו שלו הו, ומוכיח מהרשב"א בתשובה תשמ"ו דאין אדם יוצא בלולבו של מוֹדֵר הנאה ביו"ט ראשון דבעינו לך, והאי פיון שאסור בהנאה לאו שלכם הוא וכו' עיי"ש, ולדידי נראה דלא דמי ללולב דדוקא גבי לולב בעינו שלו ממש דילפינו מקרא ולקחתם לךם ואיסורי הנאה לא מיקרי לךם אבל גבי קרבות דילפינו מקרבנו ולא הגזול ממעטינו רק גזול, אבל איסורי הנאה אף דלאו שלו הוא אבל מידי גזול יצא דסוכ"ס אין הקרבן שייך לשום איש זולתו ולא בעינו לךם ממש.

ואף אם נימא דקרבות ולולב חד דינא הוא דבעינו לךם, אין שום הוכחה מתשובות הרשב"א שהביא דמנחות של ערלה וכלאי הפך משדה שלו לא מיקרי לךם, ולא דמי ללולבו של מוֹדֵר הנאה פדאבאר, דלכאורה קשה מרשב"א בתשובותיו דס"ל דאינו יוצא בלולבו של מוֹדֵר הנאה משום דבעינו לךם ואיסורי הנאה לאו שלו הוא, והנה הרשב"א

בחדושי פֿרָק לולב הגזול דף כ"ט ע"ב פתב ונ"ל ולי נראה דנדאי כל שהוא ברשותו של אדם ואין לאחרים בו שם רשות ושום זכות אעפ"י שהוא מאיסורי הנאה לכם קרינו ביה והיא דשל ערלה אין פסולו משום לכם וכו' עכ"ל, גם בהאי פירקא דף ל"ה גבי אתרוג של ערלה ונ"ל דנדאי כל מידי דהנה ודידה וברשותו דלית ביה זכות לאחרים לכם קרינו ביה, אלא משו"ה פסול דקנימא לשריפה וכתותי מיכתת שיעורייהו.

לכן נראה לי לתרץ את סתירת הרשב"א בהכי, דהני מילי דאיסורי הנאה מיקרי שלכם אם הדבר הנה שלו מקודם רק שנגאסרה אח"כ, או ערלה משדהו דהנה שלו אלא שהתורה אסרה, א"כ הא לאחרים אין שום רשות וזכות דשלו הוא אלא אריה דרביע עליה, אבל לולבו של חבירו של מנדר הנאה דלא הנה שלו אלא דרוצה עכשיו לקנות אז באיסורי הנאה לא שייך קנין ואינו קונה הילכף לא מיקרי לכם, ונהנה עיקר החסרון בזכיה בקנין דלאו ממון הוא ואי אפשר לו להיות בעלים ע"י קניה זו.

לפי"ז הא דאמר לן הרמב"ם אין מביאין מנחות מן הערלה אי אפשר לומר טעמא משום דהנה אינו שלו היכא דהנה משדהו לא ע"י קנין שקנה מחברו, ובל"א אף אם קנה ערלה מחברו הנה שלו לפי"מ דמצינו ברמב"ם פ"ג מה' חמץ ומצה קנה חמץ בפסח לוקה אלמא דס"ל דקנין מהני באיסורי הנאה ומיקרי בעלים, נמצא דברי הפני אריה מופרכים.

ויש להקשות מהא דכתב הרשב"א בסימן תשס"ז ומביאו הרמ"א בה' לולב סימן תרמ"ט סעיף ב' דאף המנדר הנאה מלולבו של עצמו אינו יוצא בו ביום הראשון דלא הנה שלכם עי"ש. והא בזה ליכא חסרון בקנין דשלו הנה מקודם אלא דנגאסר אח"כ ע"י נדרו אפי"ה בא האיסור ומוציא מרשותו ומזכותו ונהנה אינו שלו, א"כ גבי ערלה שלו נמי יבא האיסור להוציא מזכותו ומרשותו ואמאי אמר הרשב"א דלכם קרינו ביה, שוב סתירה מהרשב"א בחדושי על רשב"א זה.

אף יש לתרץ דבמה דברים אמורים אם הדבר שלו הוא והתורה אסרתו משום ערלה, אמר לן הרשב"א דהתורה לא באה להוציא מרשותו וזכותו אלא עשה להיות אריה רביע עליה איסור בעלמא ושפיר מקרי שלו, אבל היכא דהוא עצמו אסר על עצמו בהנאה הרי הפקיר ממש פי ע"י נדרו הוציא מרשותו וסילק את זכותו, פי בנדאי הרשות בידו להפקיר את שלו ולהסתלק מבעלותו דהא משו"ה אסר, פי חילוק גדול הוא אם מן איסור התורה בין שאסר הוא על עצמו, הילכף פסק שפיר הרשב"א דגבי ערלה הנה עדיין שלו אף לאחר איסורו, וכדמצינו בהר"ן נדרים דף פ"ה ע"א שהאוסר פירוטיו על עצמו יכולים אחרים ליטול בע"כ ואינו יכול לעכב.

עליהם פדברי עי"ש. ואין להביא ראיה דאיכא דין קנין באיסורי הנאה, מהא דאיתא במס' ב"ק ס"ו ע"ב איתביה רב יוסף לרבא גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלח לפניה, והאי כיון דמטא עידן איסורא ונדאי מייאש, ואי ס"ד יאוש קנה אמאי אומר לו הרי שלח לפניה דמי מעליא בעי שלומי ליה, א"ל כי קאמינא אנא זה מתניאש וזה רוצה לקנות, האי זה מתניאש וזה אינו רוצה לקנות, אלמא מהאי גמרא דיש ביד פחו של אדם לקנות אף איסורי הנאה, אף יש לתרץ דלא דמי לכל קנינים דעלמא דמעיקרא לא הנה לו שום שייכות להאיסורי הנאה אלא דבא עכשיו לקנות אפשר לומר פדברי הרשב"א שבארתי לעיל דס"ל דאין קנין באיסורי הנאה, אבל בנדון זה הרי הגזול פבר

עשה קנין וקנה לענין אונסיו, וכיון דכבר קנה לענין פרט אחד אז ע"י יאוש ורוצה לקנותו קנה ג"כ לענין הפרט דלא יכול לומר הרי שלף לפניה, דלא הוה קנין מחדש אלא כמו דנגמר הקנין דמעיקרא גם לשאר הפרטים ונסמך לקנין גזילה דמעיקרא ויש לתמוה אהא דכתב הגמרא ולקחי לא קנה משום דאינו רוצה לקנות האיה נפרנס הא דמצינו לקמן במס' ב"ק גזול חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלף לפניה, בעי רבא נשבע עליו מהו מי אמרינן כיון דאי מיגב בעי שלומי ליה ממונא קא כפר ליה, או דילמא השתא מיהת הא מנח ועפרא בעלמא הוא ולא קא כפר ליה ממונא, מילתא דאיבעיא ליה לרבא פשיטא ליה לרבה דאמר רבה שורי גנבת וכו' ע"ש, ואמאי חקר הגמ' למצוא ראיה איה ס"ל לרבה בהאי דינא, הא כיון דנשבע הרי הוא רוצה לקנות דאינו רוצה להשיב החמץ, והיכא דרוצה לקנות שמענין מהגמ' ס"ו דאם רוצה לקנות אינו יכול לומר הרי שלף לפניה וצע"ג.

סימן כא. פרק ה' מה' איסורי המזבח ה' י"א.

מצות עשה למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח שנאמר על כל קרבנה תקריב מלח, ע"כ. והנה המל"מ פתב וז"ל תניא בפרק הקומץ דף כ"א גבי מליחת הקרבן תקריב אפילו בשבת ולא ידעתי למה השמיט רבינו ברייתא זו וז"ל לתרץ עפ"י מאי דמביא המל"מ גופיה בפרק י"א מה' שבת הלכה ה' שהקשה שם על הברייתא דפרק הקומץ דדריש תקריב מלח אפילו בשבת, דלמאי איצטריך קרא וקלא ליפאאסור תורה במליחת בשר דהא קיימ"ל אין עיבוד באוכלין ומלח אינו אלא משום מעבד, ותירץ בזה כיון דהמליחה תיקון קרבן הוא כמעבד דמי עיי"ש, לפי"ז הרי ניחא דהני מילי דשיניף לומר דהמליחה היא תיקון קרבן אם אמרינן אם לא מלח פסול, דאי לא"ה דהמליחה אינה אלא למצוה ואם לא מלח כשר הרי אינו עושה שום תיקון בקרבן גופיה כי בלא"ה כשר, אלא מתקן את עצמו בקיום המצוה אבל אינו שניף לקרבן, וכיון דהברייתא מצריף קרא למליחת הקרבן בשבת אעפ"י דאיכא מלאכה דעיבוד משום תיקון בקרבן, בעל פרוה צריף לומר דס"ל להברייתא דאם לא מלח פסול, אבל הרמב"ם דס"ל שם בהלכה י"ב דאם לא מלח הקרבן כשר והורצה, הרי ליכא שום תיקון בהקרבן משום זה אין צריף להשמיענו דינא דתמלח אפילו בשבת דהא אין עיבוד באוכלין, אולם אי אפשר לתרץ את הרמב"ם בהכי, דאיה נפרנס האי דינא גבי מליחת קומץ המנחה, דהתם גם הרמב"ם ס"ל בהדיא באותה הלכה י"ב שהמלח מעבב בקמיצה דהנה תיקון בהמנחה גופיה, א"כ הו"ל להשמיענו מיהא במנחה תמלח את הקומץ אפילו בשבת, אם לא שנאמר דלא ס"ל לגמרי תירוץא של המל"מ דמשום תיקון קרבן הוה מעבד הילכף לא משמיענו האי דינא משום דאין עיבוד באוכלין עוד תירוץ מפרש שם המל"מ כיון דקרבן תמיד דמוסף שבת הוה פליל ואינו נאכל לאו כעיבוד באוכלים דמי כיון שאינו נאכל, בזה אפשר לומר ג"כ שהרמב"ם לא סבירא ליה הכי, כי אם פהר"ן והמאירי שמיביא השעה"מ בהלכות יו"ט פרק ג' הלכה ד' דס"ל דאפילו בבשר נבלה וכיוצא בהן אין עיבוד באוכלין, כיון דמצד עצמן חזו לאכילה אלא איסורא הוא דרביע עלניהו מיקרי ג"כ אוכלין ואין עיבוד באוכלין, משוה"כ לא משמיענו האי דינא דתמלח אפילו בשבת, אמנם איכא אחרונים דמתרצים ג"כ את הרמב"ם באופן זה אבל לא מטעמא דידי.

עוד תירוץ מביא המל"מ בשם הר"ר יעקב אלפאנדרי דאיצטריי קרא להיא ששנינו בת"כ ונתח אותה, יכול אף הפסולה טעונה הפשט ונתוח, תלמוד לומר אותה ולא פסולה ופסולה שעלתה ע"ג המזבח קריבה כמו שהיא עם עורה ופירושה דכל שנפסלה בקודש אם עלתה לא תרד ועלה קאמר דאינה צריכה הפשט.

וזהו נדאי דצריכה מלח פדין כל קרבן דלא ממעטי ממלח, וכינן שהיא בעורה הרי מעבד גמור, אף העיר בזה המל"מ ונ"ל מנא ליה שדין זה דקיימ"ל כל הפסולין אם עלו לא ירדו שהיא אף בשבת, אימא דלא ניתנה שבת לדחות פי אם בכשרים, ומסיק שם דדעת הרמב"ם הוא דאינו מקטיר פסולים בשבת משום דאם איתא דמקטיר כל פהאי מילתא הו"ל להשמיענו ע"כ, אמנם יש לחקור מאי טעמא דהרמב"ם בהני פסולים דאם עלו לא ירדו דלא דחי שבת, אי אפשר לומר משום דס"ל דהני לאו בני הקטרה נינהו פי אם שריפת פסולה ק בעלמא דאילו כל פסולי המקדשין מצותן לשרוף בעורה והני פיון דכבר עלו על המזבח מצות שרפה שלקח על המזבח, וכינן דרק מצות שריפת קדשים גרידא עלניהו אינו דוחה שבת דאסור לשרוף פסולי קדשים בשבת, זה אינו, דהא כל הראשונים מפרשים האי דינא דאם עלו לא ירדו דאינו רשאי להוריד דקלטה מזבח והקדישין, ואי משום מצות שריפת פסולה ק מאי איכפת לן אם יורידם וישרפם בעורה דבהכי ג"כ מקיים מצות שריפה, אלמא מזה בהא דעלו על המזבח נתקדשו להיות חל עליהם קדושת הקטרת קרבן, גם בכמה סוגיות בגמרא נבחים כגון שם פ"ז ע"ב ועוד דוכתי משמע בהדיא דקדושת הקטרה עליהו.

לכן נראה לי לחדש דהאי דינא אם דחי שבת תליא בהכי, אם הא דמותר להקטיר חלבים ואברים של קרבן תמיד בשבת, אם מטעם הואיל והותרה לגבי שחיטה הותרה ג"כ לגבי הקטרת אימורין כמו דאיתא במס' מנחות דף ע"ב, או מטעם חביבה מצוה בשעתה דאיתא ג"כ שם בגמרא, דהר"ר יעקב אלפאנדרי סובר טעמא הואיל ואישתרי לגבי שחיטה האי קרבן אישתרי ג"כ הקטרת אימורין הילכף מאי איכפת לן שנפסלו האברים והאימורין אתרי דלגבי קרבן זה הותרה מלאכת השבת, דהא הותרה ע"י שחיטה דמעיקרא דהנה קודם שנפסלו, אבל הרמב"ם שסובר בהדיא בפרק ד' מה' מעה"ק הלכה ג' טעמא בהא הנה משום חביבה מצוה בשעתה, דלדידיה הא דשרי להקטיר בשבת לאו משום היתר שחיטה דמעיקרא אלא משום מצוה בשעתה, א"כ הני מילי בכשרים אבל בפסולים אמנם אם עלו לא ירדו מיהא המצוה בשעתה ליכא הילכף לדידיה ודאי לא דחי, ואם המל"מ מביא ראיה רק מזה שלא השמיענו האי דינא, הרי לפי"ד ראיה נכונה היא פיון דס"ל טעמא דחביבה מצוה בשעתה בעל פרוק דס"ל דפסולים שעלו לא ירדו לא דחי שבת, וכינן שפן הרי גם תירוץ של הר"ר יעקב אלפאנדרי אלקיבה ליתא, א"כ שוב לא צריף להשמיענו דינא דתמלח בשבת דליכא איסורא דמעבד ודוק.

סימן כב. הלכות מעשה הקרבנות פרק ב' מהלכות מעה"ק הלכה י"ג.

אין מביאין נסכים אלא מן החולין לא יביאם לא מן התרומה ולא ממעשר שני ולא מן הבכורים, ואפילו תודה שמביא לחמה מן המעשר לא יביאו נסכים אלא מן החולין ע"כ. כמו כן כתב פרק ט"ז הלכה י"ז ואעפ"י שפירש שמביא לחמה מן המעשר לא יביא נסכה ממעות מעשר שני, שאין הנסכים באים לעולם אלא מן החולין כמו שבארנו לפי

שנאמר בָּהֶן וְהַקְרִיב הַמִּקְרִיב קָרְבָּנוּ עַד שְׂיִהְיֶה מְשֻׁלוֹ וְלֹא יִהְיֶה בָּהֶן צַד לְגִבּוֹת כָּלֵל, ע"כ.

וְהִנֵּה אֵיפֹא דְמִקְשִׁים אֲמַאי פְּיֵרֵשׁ הַרְמַב"ם טַעְמָא מִקְרָא הַמִּקְרִיב קָרְבָּנוּ, וְלֹא הָאֵי טַעְמָא דְסַפְרֵי הַמּוּבָא בְּכַמָּה דְּוִכְתֵּי נְגַם בְּתוֹס' מְנַחוֹת פ"ב ע"א, וְז"ל הַסְפְּרֵי וְאַכְלֵת מַעֲשֵׂר דְגִגְדָּה יְכוּל יִקַּח בְּהֵמָה לְמִשְׁתָּה בְּנוּ, נֶאֱמַר פֶּאֶן שְׁמַחָה וְנֶאֱמַר לְהֵלֵן שְׁמַחָה מַה לְהֵלֵן שְׁלָמִים אַף פֶּאֶן שְׁלָמִים, אִי מַה לְהֵלֵן עוֹלוֹת אַף פֶּאֶן עוֹלוֹת, ת"ל וְשְׁמַחַת אֲכִילָה שְׂיֵשׁ בָּהּ שְׁמַחָה עִ"ש, א"כ אֲמַאי תַּפְס טַעְמָא אַחֲרֵינָא שְׂאִינוּ בָּא אֲלָא מִן הַחֻלְיִין מִקְרָא דְהַמִּקְרִיב קָרְבָּנוּ וְז"ל לִיִּישׁב דְּאִמְנָם הִנֵּי שְׁנֵי טַעְמָא לֹא שְׂיִיכֵי אֶהְדְּדִי, דְּהָא דְלֹא קִיָּמָא לְאֲכִילָה זְהוּ דִּין בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׂאִסוּר לְהוֹצִיא מְעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְמִילְתָּא דְלֹא אֲכִילָה, וְאִילוּ טַעְמָא דְאִינוּ בָּא אֲלָא מִן הַחֻלְיִין בְּלִי שׁוּם חֵלֶק לְגִבּוֹת זְהוּ דִּין בְּקָרְבָּן הַקָּרֵב עַל הַמְזֻבָּח, דְּאִין מִקְרִיבִין עַל הַמְזֻבָּח אֲלָא מְדַבֵּר שְׂאִין לְגִבּוֹת חֵלֶק בָּהֶן, לְפִיכָף הַרְמַב"ם פֶּאֶן בְּהֵלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקָּרְבָּנוֹת דְּאִיִּירֵי בְּדִין קָרְבָּן, מְבִיא שְׁפִיר הָאֵי טַעְמָא דְקָרָא מִהַמִּקְרִיב קָרְבָּנוּ דְלֹא יְבִיאֵם אֲלָא מִן הַחֻלְיִין, אָבַל בְּדִין מְעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְאִיזָה דְבָר מוֹתֵר לְהוֹצִיא כְּתָב בְּפָרֶק ז' מַה' מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הִלְכָה י"ז בְּזוֹה"ל זֶה הַפָּלֵל כֹּל שֶׁהוֹצִיא חוּץ לְאֲכִילָה וְשִׁתְּיָה וְסִיכָה מְדָמִי מַעֲשֵׂר וּבְרַח הַמוֹכֵר יֹאכֵל כְּנֶגְדּוֹ עִ"ש.

דְּהֵתָם דְּאִיִּירֵי בְּהוֹצֵאת דְּמִי מַעֲשֵׂר שְׁנֵי תַּפְס טַעְמָא דְרִשְׁאֵי לְהוֹצִיא רַק לְאֲכִילָה. תַּדַּע מַהָּא דְאִיתָא בְּפָרֶק רֵאשׁוֹן דְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי מְשֻׁנָּה ז', אִין לּוֹקְחִין עֲבָדִים שְׁפָחוֹת וְקַרְקָעוֹת וּבְהֵמָה טַמְאָה מְדָמִי מַעֲשֵׂר שְׁנֵי נְאֻם לְקַח יֹאכֵל כְּנֶגְדּוֹ, אִין מְבִיאִין קִינֵי זָבִים וְקִינֵי זְבוֹת חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת מְדָמִי מַע"ש נְאֻם הִבִּיא יֹאכֵל כְּנֶגְדּוֹ, וּפְיֵרֵשׁ הַר"ש בְּרִישָׁא דְאִין לּוֹקְחִין טַעְמָא דְסַפְרֵי דְמַמְעֻט.

לְהוּ, וְאִילוּ בְּסִיפָא גְבִי אִין מְבִיאִין קִינֵי זָבִים מְפָרֵשׁ טַעְמָא דְכָל דְבָר שְׁבַחֻבָּה אִינָה בָּאָה אֲלָא מִן הַחֻלְיִין וְלֹא אִיכְפַת לִיה לְפָרֵשׁ ג"כ בְּסִיפָא הָאֵי טַעְמָא דְהַסְפְּרֵי, אִוְלָם לְפִי"ד נִיחָא שְׁפִיר, דְרִישָׁא הָא מִיִּירֵי בְּדִינָא לְאִיזָה דְבָר מוֹתֵר לְהוֹצִיא מְעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, דְדִין זֶה שְׂיִיף לְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי הִלְכָף מְבִיא טַעְמָא דְסַפְרֵי דְאִין רִשְׁאֵי לְהוֹצִיא רַק לְדָבָר שְׂיֵשׁ בּוֹ לְאֲכִילָה, אָבַל בְּסִיפָא אִיִּירֵי לְעִנְיֵן הַקָּרְבָּה לְהִבִּיא קִינֵין עַל הַמְזֻבָּח מְדָלָא כְּתָב אִין לּוֹקְחִין כְּמוֹ בְּרִישָׁא פִי אִם אִין מְבִיאִין וְהִבְּאָה זֹו הַקָּרְבָּה, וְכִינּוּ דְמִיִּירֵי לְעִנְיֵן הַקָּרְבָּה דְזְהוּ דִּין בְּקָרְבָּן, מִשׁוּה"כ כְּתָב טַעְמָא דְאִינוּ בָּא אֲלָא מִן הַחֻלְיִין כְּדַכ' הַרְמַב"ם גְּבִי נְסֻכִים.

וְכֵן הַדְּעַת נוֹטָה דְמַשְׁמַעוֹתָא דְאִין מְבִיאִין קִינֵי זָבִים הִנּוּ אִין מִקְרִיבִין, דְאִי לֹא"ה אִיף שְׂיִיף אִסוּר לְקִיחָה בְּהִנֵּי תוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה הָא לֹא כְּתוּב וְחֲתוּם עַל הַקִּינֵין שְׁהוּ דוֹקָא לְקָרְבָּן זָבִים וְזְבוֹת, וְהָא דְבִשְׁעָה שְׁקוּנָה חוֹשֵׁב לְהַקְרִיבֵם הָרִי בְּיָדוֹ אַף לְאֲכִילָה דְהָא בְּנֵי אֲכִילָה נִינְהוּ טָרָם שְׁמַקְדִּישָׁם, דְּהַתִּינַח אִם מוֹצִיא מְעוֹת מַע"ש לְקַרְקָעוֹת וְעֲבָדִים דְאִיתְמַעֲטוּ מִקְרָא בְּהָ שְׂיִיף לּוֹמַר אִסוּר בְּלִקְיָחָה, דְבִשְׁעָה שְׁקוּנָה הוּא לְדָבָר שְׂאִינוּ רִשְׁאֵי, מִשְׁא"כ בְּלִקְיָחָה לְקָרְבָּנוֹת הָרִי הוּא קוּנָה בְּהֵמָה אוֹ תוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה דְאִיתְנַיְיְהוּ אֲכִילָה אִם אִינוּ מְקַדִּישׁוּן לְקָרְבָּן, א"כ אִין שְׂיִיף לִישְׁנָא אִין לּוֹקְחִין לְקִינֵין זָבִים דְהָא רִשְׁאֵי לְיִקַּח, אֲלָא אִם"כ אִם בָּא לְהַקְרִיבֵן אִזְ אִינוּ רִשְׁאֵי פִינּוּ דְאִין לְגַמְרֵי שְׁלוֹ דִּישׁ בָּהֶן צַד גְּבוּתָה, וְכִינּוּ דְהָאִסוּר הוּא בְּהַקָּרְבָּה מִשׁוּה"כ תַּפְס הַר"ש שְׁפִיר טַעְמָא כְּמוֹ הַרְמַב"ם דְאִין קָרְבָּן בָּא אֲלָא מִן הַחֻלְיִין דְדִין זֶה שְׂיִיף לְקָרְבָּן.

ועפ"ד יש ליישב קושית התוס' חגיגה ח' ע"א ד"ה אמאי, בהא דאיתא שם וחגיגת יו"ט הראשון של פסח בש"א מן החולין וב"ה אומרים מן המעשר, ופריה הגמרא על בית הלל אמאי דבר שבחובה הוא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, ופירשו התוס' הא הנה מצי להקשות עולה היא ואינה נאכלת דאין נותנין דמי מעשר רק בדבר הנאכל, דהכי מצינו בספרי וכו' ת"ל ונאכלת ושמתת שמחה שיש בה אכילה יצאו עולות שאינן נאכלות עכ"ל, אולם לדידי ניחא דהא דינא דאין מוציאין דמי המעשר אלא בדבר הנאכל זהו דין באנפי נפשיה במעשר שני ולא שייך לקרבן, וכיון דהכא הא איירי לענין הקרבה דאין מקריבין החגיגה מן מעשר שני, לפיכך פריה הגמרא שפיר הא אינו בא אלא מן החולין דזה שייך לדינא דקרבן, ובהו יש לתרץ ג"כ בהא דהקשה התוס' מנחות ב' ע"א ד"ה פל, למה ליה למדרש פרו של אהרן ולא לשל מעשר תיפוק ליה מנאכלת ופרו של אהרן לשריפה עומד עי"ש, אבל לפי"ד יש לומר דנדון זה הנה דין השייך לקרבן פלומר דאין מקריבין ממעות מע"ש לפיכך מביא קרא אחריןא ולא מקרא דנאכלת, דהא דלאו בר אכילה הוא לגבי דינא דמע"ש שאינו רשאי להוציא לדבר שאינו אכילה ואינו שייך לקרבן כדבארתי ועפ"ד יש להסביר מאי דאיכא לכאורה להקשות על הספרי, למה לן קרא למעוטי עבדים ושטרות וקרקעות דאין נקחים מקסוף מעשר שני תיפוק ליה דבעינו דבר אכילה והני לאו לאכילה, אף לפי"ד ניחא דהני איתמעטו מלהוציא בהן כסף מעשר שני דהאיסור הוא בלקיחה פלומר אין לוקחין במעות מע"ש, אבל קיני זבים וזבות בהני לא שייך איסור בלקיחה דהא באמת בני אכילה נינהו בשעת לקיחה קודם שמקדישן, רק האסור הוא אח"כ אם מקריבין דלהכי בעינו טעמא אמאי אין מקריבין, דבהו אמרינן דקרבן בעינו שתהא דוקא מן החולין שאינו לגבוה חלק בהו, דדין לקיחה ממעות מע"ש לחוד ודין קרבן לחוד.

גם ממשנה דמעשר שני גופא מוכח הא דאין מביאין קיני זבים וזבות הנה משמעותא אין מקריבין, מדמסיק ואם הביא יאכל כנגדו, ואם נפרש אין מביאין פלומר אין לוקחין, אמאי יאכל כנגדו כיון דעדיין לא עשה בהו כלום אלא שקנאן וחשב לעשות מהו קרבן, הו"ל למתניתין לומר שלא יקנים מחשבתו ומה שקנה את הקנין יאכל אותן גופייהו בדין מע"ש והכסף אצל המוכר הנה חולין, בשלמא גבי אין לוקחין קרקעות דמסיק המתניתין יאכל כנגדו משום דאין עצה אחרת, דאם יחזרו למקומן כבר פריה הגמרא במס' קידושין שם ומשני שפרח המוכר, אבל בנ"ד הרי איכא עצה פשוטה שלא יקריבין אלא יאכל אותן גופייהו, דהא עדיין לא הקדישן רק לקח אותן במעות מע"ש, וא"ת דכוננת המשנה כיון דקנה וחשב אז לקיני זבים וזבות הנה כמו הקדיש בפיו דהא.

להכי קנה או דאיירי שהקדיש בהדיא בפיו ממש, הא אפתי יש לתקן ע"י שאלה דמהני, אלא בעל כרחו לומר אין מביאין פירוש אין מקריבין. ממעות מעשר שני, ואם הביא פלומר שהקריב אין שום עצה כי אם יאכל כנגדו.

סימן כג פ"ק ה' מה' מעשה הקרבנות הלכה ו'. העולה והאשם והשלמים בין של יחיד בין של ציבור זריקת דם שלשתן על גבי המזבח שנה לעולה, וכיצד הוא עושה, כשלוקח הפהו הדם במזרק וזורק ממנו במזרק שתי זריקות על שתי זוויות המזבח באלכסון מחצי המזבח ולמטה על קרן מזרחית צפונית ועל קרן מערבית דרומית, ומתפנין כשיזרק הדם

על הקרן שיהיה הדם מקיף על הגויות כמין גם, כדי שימצא הדם של שתי מתנות על ארבע פותלי המזבח לפי שנאמר בעולה ובשלמים סביב והוא הדין לאשם, ע"כ.

והפסוק משנה פירש אע"ג דבמס' זבחים נ"ג ע"ב איתא פלוגתא דרב ושמואל רב סובר נותן וחוזר ונותן מתנה לכל רוח של קרן כר' ישמעאל שם דבעי פיסוק וד' מתנות פלומר ארבע זריקות נפסקות זו מזו, ושמואל סובר נותן שתי מתנות כמין גם לשתי הגויות כתנא קמא שם דס"ל הכי, וכיון דרב ס"ל כר' ישמעאל דבעינן זריקות נפסקות אמאי לא פסק הרמב"ם הכי, הא הלכתא פרב באיסורי, ומירץ דרב לא שמע ליה להך ברייתא מחלוקתו דת"ק ור' ישמעאל דאי הנה שמיע ליה לא הנה פליג על ת"ק ע"כ תוכנו עי"ש, אמנם מסתבר דאף שמואל לא שמיע הך ברייתא דאי לא"ה אמאי משני להו לפלוגתא דנפשיהו ולא אמרו זה הלכה פהאי תנא וזה פהאי תנא פדאיתא בסוגיא דש"ס בכל דוכתי.

ונ"ל לתרץ עפ"י מאי דאיתא ברמב"ם פ"ק ב' מה' פסוה"מ ק הלכה א' כל הדמים הנזתנין על מזבח החיצון אם נתן מתנה אחת בלבד פיפר, שנאמר ודם זבחיך ישפך, ותמה שם הכס"מ פ"ג דפסק כבית הלל דאמרי אף חטאת.

שנתן במתנה אחת פיפר, הרי מחטאת ילפינו לשאר הקרבנות ולא בעינן למילף מקרא ודם זבחיך ישפך, ומירץ שם הלחם משנה דהרמב"ם ס"ל כדפירש התוס' במס' זבחים ל"ו ע"ב ד"המניין, ונ"ל ונראה דאיתא אפילו כבית הלל, וקא סבר האי תנא דיליף מדם זבחיך ישפך משום דמחטאת לא ילפינו, משום דב' מתנות שהן ד' דשארי קרבנות ילפינו בפרק איזהו מקומן דף נ"ג מדכתיב סביב, והנה אמינא שמים עשאן הכתוב במתנה אחת ולא פיפר, א"כ גם הרמב"ם אעפ"י דס"ל כבית הלל בחטאת, אפי"ה בעי קרא בשאר קרבנות דאם נתן במתנה אחת פיפר משום דמחטאת לא ילף והשתא בהאי גוונא אפשר לתרץ פשוט במאי דפסק כשמואל דס"ל דנותן כמין גם, ולא פרב דס"ל ד' זריקות נפסקות, משום דאזיל לשיטתו דכל האי דינא דאם נתן במתנה אחת פיפר ילף ליה מודם זבחיך ישפך כדס"ל האי ברייתא דאי אפשר למילף שאר קרבנות דכתיב בהו סביב מחטאת דלא כתיב בה סביב, דהנה אמינא פ"ג דכתיב סביב אם נותן רק מתנה אחת הנה כמו חצי זריקה, א"כ במה דברים אמורים לשמואל דס"ל כת"ק דדייק לישנא דסביב, אבל לרב דס"ל כר' ישמעאל דלא דייק לישנא דסביב לגמרי להאי דינא אלא אדרבה דריש סביב סביב מחטאת המלוואים מה התם פיסוק וד' מתנות אף כאן פיסוק וד' מתנות, דלדידה אפשר שפיר למילף מחטאת וליכא למיפרך מידי דבחטאת לא כתיב סביב משא"כ שאר קרבנות, דהא לרב גם בשאר קרבנות לא דייק לישנא דסביב ובעי ד' זריקות נפסקות ודומה ממש לחטאת, זאת אומרת דהך ברייתא לא איתא אליביה, והרמב"ם פ"ג דס"ל כהך ברייתא בעל פרוך למיסבר כשמואל, נמצא דלא קשיא אמאי ס"ל כשמואל ולא פרב משום דס"ל כסתמא דברייתא אף כי לא איתא אליבא דרב ודו"ק ויש לחקור בעצם הדין שפרוב הקרבנות שמים שהן ארבע, אם החיוב הנה ארבע זריקות רק שצריך לקיים את הארבע זריקות ע"י שתי פעולות כמין גם, דלשתי רוחות של הגויות זורק בבת אחת את השתי זריקות לכל קרן הקבוע מדין התורה, והפירוש שהן ארבע אצל על הזריקות, או דילמא ליכא לגמרי דינא דארבע זריקות כי אם בעי רק

שתי זריקות נזהו פירושו שתי מתנות שתי זריקות ומאי דמסיק שהן ארבע אַזלא על ד' רוחות המזבח כלומר השתי זריקות מחויבות להיות בפעולה כזו שיהיו נזרקות על ד' קרנות המזבח אולם לא בעי רק שתי זריקות ותו לא.

אכן נפ"מ גדולה לדינא בין הני שתי הסברות, דלדין דסברין כשמואל דנותן כמין גם, אם נתפנס סברא הראשונה דבעינן באמת ד' זריקות רק דסגי ע"י שתי פעולות, אם יעשה הפה הזרק ד' זריקות נפסקות כמו דסובר רב נותן וחוזר ונותן יהי הקרבן פשר ושריר עביד אף אליבא דשמואל, כיון דהא בעינן באמת ד' זריקות אלא ע"י שתי פעולות והוא עשה ע"י ארבע פעולות אבל הא לא הוסיף בזריקות, ואפילו לר' יהושע דס"ל במס' זבחים דף פ' ע"א מתן ארבע במתנה אחת ינתנו במתנה אחת כדי שלא לעבור בכל תוסיף.

אולם בנ"ד ליכא בל תוסיף דהא לא הוסיף בזריקות, אבל אם נסבור כסברא השניה דאליבא דשמואל ליכא לגמרי האי דינא של ד' זריקות כי אם בעינן רק שתי זריקות, לפי"ז אם עשה הפה ד' זריקות נפסקות הרי הוסיף במנין הזריקות דבכהאי גוונא אפשר דעובר בכל תוסיף עוד איכא נפ"מ מהא דאשכחן במתניתין כל הניתנין על המזבח החיצון שנתן במתנה אחת כפר, איך כוננת התנא אם זרק זריקה אחת רק מצד אחת של הזויות ותו לא, או כוננתו זריקה אחת בקרבן הזויות משני הצדדים שפיר דמי, אבל אם זרק רק מצד אחד הנה חצי זריקה ולא מהני מידי, דהא בחקירה דילן תליא מילתא, אם נאמר דהדין הוא לכתחילה ד' זריקות רק ע"י שתי פעולות ודאי דשפיר דמי אם זרק מצד אחד, כמו לרב שסובר ד' זריקות נפסקות אם עשה זריקה אחת מארבע דכשר, דהא מחלוקתו רק באופן הפעולה אם ע"י שתי פעולות או שפיר דמי ד' פעולות נפסקות אבל לא במנין הזריקות, אבל לסברא השניה דבעינן רק שתי זריקות גדולות שתתפוס שתי הזויות, א"כ אם זרק רק מצד אחד הרי אינה אלא חצי זריקה אליבא דשמואל והנה מרש"י דמפרש התם מתנה אחת זריקה אחת, משום מאי מפרש לן אטו לא ידעינן דמתנה היא זריקה, בעל כרחך דמרמז לן זריקה כלומר אחת מד' הזריקות שזרק רק מצד אחד, גם מלישנא דהרמב"ם פרק ב' מפסוהמ"ק הלכה א' משמע הכי, דכתב כל הדמים הניתנין על מזבח החיצון אם נתן מתנה אחת בלבד כפר וכו' ושאר הארבע מתנות למצוה וכו' עי"ש, הרי קרי לה השאר ארבע מתנות חזינו בהדיא כוננתו מתנה אחת זוהי זריקה מצד אחד אחת מארבע זריקות.

ועוד יש להוכיח מהא דאיתא במס' פסחים דף מ"ז ע"ב תוד"ה שיה ולא בכור, וז"ל וא"ת אמאי איצטריו קרא שאין תמיד בא מבכור ומעשר תיפוק ליה שאין מתנותיהם שוות, וי"ל דהא אמר זבחים ל"ו ע"ב כל הניתנין במתן ד' שנתנוה במתנה אחת כפר עכ"ל, לפי"ז אם נאמר דמתנה אחת מיקרי דוקא אם זרק על שתי הרוחות מהקרבן ואם על צד אחד לא מהני דהנה כמו חצי זריקה, א"כ שוב אינן שוות דאילו גבי בכור הזריקה מצד אחד, ובעולת התמיד בעינן מתנה אחת שהיא שתיים מצד שני הקרנות, אלמא מנה דגם גבי עולת התמיד אם זרק רק מצד אחד שפיר דמי דבעינן רק זריקה אחת מד' הזריקות אף כי יש לומר דאעפ"י דבעינן גבי תמיד משני הצדדים תהא הזריקה, מ"מ מיקרי שוות

דחדא זריקה היא אכל דוחק הוא, דסוכ"ס עדיפא לומר דמתנה אחת דתמיד הנה מצד אחד ממש כמו בבכור בלי שום חילוק במעשה הזריקה.

וגם מתוס' במס' זבחים פ' ע"ב ד"ה בל תוסיף מהיכא, מוכח דהא דאמרין שתי מתנות שהן ארבע הפוננה שהן ארבע זריקות דכל מתנה נחשבת לשתי זריקות, והא דכתב במתניתין אמ נמן מתנה אחת כפר הנה אם נמן זריקה אחת מצד אחד, כלומר אחת מהד' זריקות ולא פהסברא השניה שהן ד' אולא על ד' קרנות המזבח, דז"ל ויש לומר מתנה ראשונה משתי מתנות שהן ארבע של עולה ניפרת משני צדדין, וזהו בל תוסיף דמתנה של בכור אינה רק מצד אחד עכ"ל, ואי אמרת דמתנה אחת כפר הכתוב במתניתין פירושו שזרק משני קרנות המזבח דזוהי מיקרי זריקה שלימה גבי עולה, אכל אם מצד אחד מיקרי חצי זריקה, א"כ שוב מאי בל תוסיף איכא, הא בין בבכור ובין בעולה מתקשרא בחדא זריקה, אלא דגבי בכור החדא זריקה הנה על צד אחד של מזבח, ובעולה החדא זריקה הנה משני צידי הקרנות, אולם אם נפרש דאמנם גבי עולה בעינן ד' זריקות רק ע"י שתי פעולות א"כ אם נמן מתנה אחת משני הצדדין הנה ממש כמו שנתן שתי זריקות הילכך שנייה בזה בל תוסיף דהא הוסיף חדא זריקה, אף כי אפשר ג"כ מתוס' לדייק איכא מדכתב מתנה ראשונה משתי מתנות ניפרת משתי צדדין הרי מפרשי התוס' פירושו דמתניתין אם נמן במתנה אחת כפר הנה משני הצדדין, אכל עדיפא לפרש כדפרשתי דאי לא"ה אין שנייה בל תוסיף כיון דהני שתי מתנות חדא זריקה היא.

המורם מדברי דבעינן אף לדין דס"ל כשמואל ד' זריקות אלא סגי ע"י שתי פעולות, לפיכך אם הפהו יזרוק זריקות נפסקות מד' רוחות המזבח גם לדין שפיר דמי וליכא משום בל תוסיף, ואין לומר דמשום זאת גופא יעבור על בל תוסיף דהתורה למדה אותנו לעשות הד' זריקות ע"י שתי פעולות והוא עשאם ע"י ד' פעולות, זה אינו, דאמנם זריקה שהיא אחד מד' עבודות שנייה בה בל תוסיף, אכל בפעולת המעשה אינו שנייה לדינא דבל תוסיף רק מיקרי שניה בפעולה אשר בכהאי גוונא ודאי דכשר.

סימן כד. פרק ח' מה' מעשה הקרבנות הלכה ט'.

דמ חטאת שניתז על בגד טמא אינו טעון פיבוס, ע"כ. והנה הכסף משנה שם הקשה מהא דאיתא במס' זבחים צ"ג ע"א בעי מיניה רמי בר חמא מרב חסדא ניתז על בגד טמא מהו, ופרש"י שם מי הנה דם פסול כאילו בטמא קודם לכן ולא בעי פיבוס, או דילמא כיון דבעידנא דנפל עליה אפתי כשר הנה, דפסול דם וטעינת פיבוס באים כאחד, וא"ל פלוגתא דר"א ורבנן מהא דתניא וכו' דלר' אליעזר אין טעון פיבוס דטומאה דבשעת גפילה כטומאה שלפני גפילה, ולרבנן טעון פיבוס דטומאה שבשעת גפילה לאו כטומאה שלפני גפילה, דלפי"ז הו"ל להרב"ם לפסוק פרבנו דסברי ניתז על בגד טמא טעון פיבוס וסיים בצ"ע.

אכן המצפה איתן מתרץ את הרמב"ם עפ"י הגמרא דלקמן צ"ח ע"ב בעי רבא דם עולה למטה ודם חטאת למעלה מהו, משום נוגע הוא והא נגע, או דילמא משום בלוע הוא והא לא בלע דהא שבע ליה בבליעתו דם עולה, הדר פשטה דאין טעון פיבוס דמשום בלוע הוא והא לא בלע עי"ש, א"כ אליבא דרבא אין שום מקום להאיבעיא דרמי בר חמא, דנדאי דם חטאת שניתז על בגד טמא אינו טעון פיבוס, דהא פסול דם קדים ואתא מפי

נגע בפגד ודינא דכבוס ליכא עד שנבלע דבשעת בליעתו פבר נטמא בנגיעתו, והרמב"ם באותה הלכה הא פוסק פרבא, דז"ל אבל אם ניתז דם החולין תחילה וניתז עליו דם החטאת אינו טעון פיבוס שהרי לא נבלע בו, משוה"כ פסק שפיר ניתז על פגד טמא אינו טעון פיבוס דהא נטמא קודם שנבלע.

אולם נראה דלא שייכי הני דיני אהדדי כדמוכח מפל השקלא וטרנא של הבעיא דרמי בר חמא אי טומאה דבשעת נפילה הנה פקודם נפילה, דלא עלתה התם חקירה זו לומר טומאה קדים ופסול בנגיעה ודין פיבוס לא הנה עד שיבלע, וגם הרמב"ם גופיה פתב סתמא ניתז על פגד טמא אין טעון פיבוס ולא הזכיר בזה האי טעמא דגם התם אין לפרד בין הדביקים לומר דמעיקרא רק נגע ע"י ביטול ואח"כ נבלע, וכמו כן איתא שם צ"ז ע"א גבי נגיעה בשר חטאת בבשר אחר, תנו רבנן כל אשר יגע יכול אפילו שלא בלע ת"ל בבשרה עד שיבלע בבשרה, התם ג"כ ע"י נגיעה ודאי שנבלע, אלא הגמרא מפרש יכול אעפ"י שלא בלע, כלומר שהיה היכי תמצא שלא בלע, וכפי הנראה מקל הני האמורים לעיל המסקנא הוא בכאו"א משום בליעה, ובלא ציור של היכי תמצא שלא בלע אמרינן פ"ן דנגע ודאי שבלע ונגיעה גופה זוהי בליעה ואין שהות בינתיים לחלק ביניהם כדנתבאר סימן כה.

פרק י"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה י"ב. ונותן הקומץ בכלי שרת, ומקדשו בכלי שרת, וקומץ שחלקו בשני פלים אינו קדוש וחוזר ומקדש.

המל"מ פתב ע"ז אם חזר וערבן בכלי אהד לא מהני, דכיון שדין זה דקומץ מדם ילפינו לה וכדאיתא בפ"ק דמנחות דף ז', ובדם פשיטא דלא מהני מה שחוזר ומערבן וכדאיתא התם, והטעם הא דלא מהני ליה תיקון הוא מבואר משום דכל פסול שאירע לאחר קבלת הדם, פגון נתן לשמאל או בכלי חול או לזר יש לו תיקון, משום דדמי לנשפה מן הכלי על הרצפה דקיימ"ל דאוספו וכשר, אבל כל פסול שאירע בשעת קבלה אין לו עוד תיקון, משום דהנה פנשפה מצואר הבהמה על הרצפה דנפסל הזבח, וכמש"כ רבינו בפרק א' מה' פסוהמ"ק דין כ"ה, אף ראיתי שסיים בדבריו וחוזר ומקדש, נראה דס"ל דיש תיקון אם חזר וערבן ונתנם בכלי אהד ולא ידעתי טעם דין זה, דהא פ"ן דבשעת מתן פלי לא נתקדש כי חזר וקידש לא מהני משום דהנה פנשפה מצואר הבהמה, ואף דרבינו בפרק י"א מה' פסוהמ"ק הלכה ה' פתב נתפזר הקומץ ע"ג הרצפה יחזור ונאספנו, פבר פתב הפסו משנה דהיניו דוקא אם נתפזר אחר שנתנו בכלי שרת, ע"כ דברי המל"מ ע"ש.

ונראה לי לחקור בטעמא דהאי דינא האמור במס' זבחים כ"ה ע"א, נשפה הדם על הרצפה ואספו פסול דיליף שם מקרא דם מהפך יקבלנו, דאי אפשר לומר משום האי טעמא דבעינו בדם זריקה שיתקדש בכלי שרת מיד כשיוצא מצואר הבהמה בלי שום הפסק, ואם איכא הפסק דלא נתקדש תיכף ביציאתו מן הצואר לכלי שרת, לא מהני הקידוש אפילו כשמקבלו אח"כ בכלי שרת דאם תימא הכי הרי העיקר חסר מן הספר, דהו"ל להגמרא לומר דם מהפך יקבלנו מיד, ועוד הא איתא במס' ברכות מ"ב ע"א שלש תכיפות תיכף לסמיכה שחיטה וכו' ולא קא חשיב ג"כ תיכף לשחיטה קבלה, ובלא"ה לא מצינו בש"ס לומר דעבודות הקרבן זקוקים להדיות תיכף זא"ז ועוד הא איתא במס' זבחים דף י"ב ע"א אהא דאמר הגמרא ש"מ דחוי מעיקרא הנה דחוי, וש"מ יש דחוי בדמים,

ומפְּרָשִׁים הַתּוֹסֵ' וְז"ל פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרַס בְּדָבָר שְׂאִין בּוֹ אֵלָא קְדוּשַׁת דְּמִים, וְלֹא תִימָא שְׂאִין דִּיחֻי מְעִיקְרָא אֵלָא בְּקְדוּשַׁת הַגּוּף, וְא"ת א"כ דִּיחֻי מְעִיקְרָא וְדִיחֻי בְּדְמִים הַפֵּל אַחַד, דְּכָל דִּיחֻי מְעִיקְרָא אִין בּוֹ אֵלָא קְדוּשַׁת דְּמִים, וִי"ל דְּמִשְׁכַּחַת לֵהּ בְּקִיבֵל דָּם שְׂיֵשׁ בְּפִלִי מִים דְּרֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן דְּחֻי וְחֹזֵר וְנִהְפֵּף לְמַרְאָה דָּם עִי"ש, וְאִם נִימָא דְּבַעֲיָנוּ תִּיְקַף בִּיציאת הדם מצנאר הבהמה להתקדש בכלי שרת, ואם לא נתקדש מיד פסול הדם לזריקה ולא מהני אס"כ להתקדש, א"כ מאי הועילו התוס' בתירוץם יהא אפילו אם נימא דִּיחֻי מְעִיקְרָא לֹא הֵנָּה דִּיחֻי נְמִי לֹא פָּסֵל כִּינּוּן דְּכָל טִיפָּה הַיּוֹרְדָת לַתּוֹף הַפִּלִי שְׂיֵשׁ בּוֹ מִים בְּטֵלָה וְאִינְהּ מִתְקַדְּשַׁת תִּיְקַף, וּמֵאִי דְּאִתְ'כּ כְּשִׁירְדוּ עוֹד טִיפּוֹת דָּם חֹזֵר וְנִיַּעוֹר לְמַרְאָה דָּם לֹא מְהַנִּי מִיְדֵי, אַחֲרֵי דְּבַעֲיָנוּ דְּנֹקָא שְׂיִתְקַדְּשׁ תִּיְקַף מִהַצְנָאֵר בְּכָלִי שְׂרַת, אָכּוּ אֵלְמָא מְדַבְּרֵי הַתּוֹסֵ' דַּס"ל דְּלֹא בְּעִינּוּ שְׂתֵהָא הַקְדוּשָׁה בְּכָלִי שְׂרַת תִּיְקַף, הִילְכֵּף מְהַנִּי שְׂפִיר אִם מְצַטְרְפוֹת כָּל הַטִּיפּוֹת עַד שְׁנֵתְהֵפֵף לְמַרְאָה דָּם וְאִזּוּ הַפִּלִי מְקַדְּשׁ, א"כ שׁוֹב טַעְמָא בְּעִי אִמְאִי לֹא מְהַנִּי בְּנִשְׁפֵּף עַל הַרְצָפָה שְׂיִאֲסַפְּנוּ לְפִלִי וְאִתְ'כּ מְקַדְּשׁ וְאִין לּוֹמֵר דְּהַרְצָפָה פְּסֻלָּה אֵת הַדָּם וּמִשׁוּה"כ פְּסוּל אֲפִילוּ אִם אֲסַפּוּ, מִיְדֵי דִּהְנֵה דְּנִשְׁפֵּף מִן הַפִּלִי עַל הַרְצָפָה דִּלְכוּ"ע כְּשֵׁר הַדָּם לְזִרְיָקָה אֵלְמָא דְּהַרְצָפָה אִינְהּ פּוֹסְלַת אֵת הַדָּם לְזִרְיָקָה רַק שְׂאִינְהּ מְקַדִּישָׁה, וְעוֹד אִמְאִי רְצָפָה גּוֹפָה לֹא לִיְהוּי כְּלִי שְׂרַת לְמֵאן דְּאָמַר בְּמַס' מְנַחֲוֹת ע"ח דְּכָלִי שְׂרַת לֹא בְּעִי תוֹף דְּהָא רְצָפָה ג"כ קְדוּשׁ דְּקִיְדִישָׁה דְּוֹד כְּדֵאִיתָא בְּמַס' זְבָחִים כ"ד ע"א ע"ש לְכֵן נִרְאָה לִי טַעְמָא דְּנִשְׁפֵּף עַל הַרְצָפָה פְּסוּל אִינּוּ הַחֲסָרוֹן שְׂלֵא נִתְקַבֵּל תִּיְקַף בְּכָלִי שְׂרַת, כִּי לֹאוּ פְּסוּל כְּלִי שְׂרַת שְׁנוּ כָּאֵן, כִּי אִם הַפְּסוּל בְּעַצְמָם עֲבוּדַת הַקְּבֵלָה, דְּבִהָאִי גּוֹנָא דְּנִשְׁפֵּף הַדָּם מִצְנָאֵר הַבְּהֵמָה פְּסוּל הַקְּרָבָן אִף אִם נִשְׁפֵּף מִיְדֵי אֵל כְּלִי שְׂרַת, כְּגוֹן אִם עוֹמְדֵהִלִּי שְׂרַת עַל הַקְּרָקַע וְהוּא שְׁחַט אֵת הַבְּהֵמָה וְנִשְׁפֵּף הַדָּם מֵאֵלִיו אֵל כְּלִי שְׂרַת הֵנָּה פְּסוּל בְּעַצְמָם עֲבוּדַת הַקְּבֵלָה, כְּדֵאִיתָא בְּהַדְּיָא בְּמַס' מְנַחֲוֹת דָּף ז' קִיְדוּשׁ קוֹמֵץ בְּכָלִי שְׂעֵל גְּבִי קְרָקַע מִדָּם יִלְפִינּוּ לֵהּ, וּפִירֵשׁ"י שֵׁם ד"ה מִדָּם דְּכִתִּיב וְהִקְרִיבוּ זֹו קִבְּלַת הַדָּם, פִּירוּשׁוֹ דְּבַעֲיָנוּ שְׂיִגְבִיֵה הַפֵּהן אֵת הַפִּלִי כְּדֵי לְקַבֵּל אֵת הַדָּם, וּבִיָּאֵר שֵׁם הַטְּהַרְתָּ הַקְּדוּשׁ אַע"ג דְּבִהָאִי קָרָא לֹא הַנּוֹזֵפֵר כְּלִי כְּלָל, סְמַכִּינוּ לֵהּ אַקְרָא דְּכִתִּיב וַיִּקַּח מִשֶּׁה חֲצִי הַדָּם וַיִּשֶׂם בְּאֵגָנוֹת כְּדֵאִיתָא בְּפֶרֶק דָּם חֲטָאֵת, אֵלָא מִהֵתָם לֹא מוֹכַח שְׂיִהִיָה דְּנֹקָא אוֹחַז הַפֵּהן אֵת הַפִּלִי כְּדוּ, אֲבָל מְדַכְּתִיב וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן מוֹכַח שְׂיִהִיָה אוֹחַז בְּיָדוֹ אֵת הַפִּלִי כְּדֵי לְקַבֵּל הַדָּם עִי"ש, לְפִי"ז נִשְׁפֵּף עַל הַרְצָפָה לֹאוּ דְּנֹקָא הַפְּסוּל מִשׁוּם דְּרְצָפָה אִינְהּ כְּלִי שְׂרַת אֵלָא גַם מִשׁוּם דְּהָא הַפֵּהן לֹא הִגְבִיֵה אֵת הַרְצָפָה וְאִינּוּ אוֹחַז בְּיָדוֹ הַמּוֹרֵם מְדַבְּרִינוּ דְּעִיקָר הַפְּסוּל הוּא בְּעֲבוּדַת הַקְּבֵלָה דְּכַעֲיָן זֶה לֹא מִיחְשָׁבָא קְבֵלָה וּמִיחְסָרָא קְבֵלָה כְּדִינְהּ, וְלֹא דְּמִי לְהוֹלְכָה דְּאִיכָּא מ"ד דְּאֶפְשֵׁר בְּלֵא הוֹלְכָה שְׁהָרִי עוֹמֵד בְּצַד הַמְּזַבֵּחַ וְזוֹרֵק, אֲבָל קְבֵלָה בְּעִינּוּ שְׂפִיר עַצְמָם עֲבוּדַת הַקְּבֵלָה, וְכֵדֵאִיתָא בְּמַס' זְבָחִים י"ג ע"א בְּתוֹד"ה אֵתָהּ אוֹמֵר זֹו קִבְּלַת הַדָּם, וְז"ל נִרְאָה דְּמוֹקְמִינוּ לֵהּ בְּקְבֵלָה אוּ בְּזִרְיָקָה שְׁהֵן עֲבוּדוֹת חֲשׁוּבוֹת שְׂאִי אֶפְשֵׁר לְבַטְלָן מֵהַ שְׂאִין כֵּן בְּהוֹלְכָה עַכ"ל, נִמְצָא דְּכָל עִיקְרָא דְּפְסוּל בְּנִשְׁפֵּף עַל הַרְצָפָה מִשׁוּם דְּלֹא עֲבַד הַפֵּהן מַעֲשֵׂה הַקְּבֵלָה, דָּאִם אִף נִשְׁפֵּף לַתּוֹף הַפִּלִי שְׂרַת בְּלֵא עֲבוּדַת הַפֵּהן הֵנָּה כְּמוֹ ע"י קוּף דְּהָא נִשְׁפֵּף מִמִּילָא, וְכֵדֵאִיתָא בְּמַס' מְנַחֲוֹת דָּף ז' ע"א גְּבִי קְדוּשַׁת קוֹמֵץ בְּכָלִי, מְכִי מִיְהִדֵּר לִיָּה אֲדַפְּנָא דְּמָנָא וְנִפְל שֵׁם מִמִּילָא נַעֲשֵׂה כְּמוֹ שְׁהַחֲזִירוּ הַקּוּף, וְכֵדֵאִמֵר הַגְּמָרָא זְבָחִים י"ג הֵתָם מִמִּילָא נוֹפֵל הַדָּם בְּכָלִי, וְאִם גַּם לֹא הִגְבִיֵה אֵת

הפלי פדי לקבל את הדם, הרי לא עבד הפהו פלום בעבודת הקבלה, דבכהאי פסול הקרבן
כינו דמיחסרא עבודת הקבלה פדנתבאר.

ואין להקשות לפי"ד כינו דכל הפסול של נשפה הדם על הרצפה הנה משום דלא
איתעביד ע"י הפהו עבודת הקבלה, א"כ מאי האי דהגמרא גליף מקרא דם מהפר יקבלנו
הרי בלאו קרא נחא שפיר הא דפסול בכהאי גוונא, אולם יש לומר דבלאו קרא הא
איכא למיפרד אמנם בשעה ששחט לא היתה הקבלה, הרי סוכ"ס אפשר שוב אח"כ
לאסוף הדם מהרצפה ולהניח בתוף פלי שרת דע"ז מתקיימא שפיר עבודת הקבלה, ע"ז
בא הקרא ללמדנו דהא בעינו שיקבל את הדם מהפר, ואם יאספנו מהרצפה אמנם דאיכא
עבודת הקבלה ובכלי שרת, אפי"ה פסול דהא בעינו קבלת הדם מהפר ובהאי גוונא לאו
מן הפר הוא, דבעינו מצנאר הבהמה אשר זאת אי אפשר לאסוף את הדם ולהחזיר לצנאר
הבהמה וחדר יקבלנו פי אז לא יהיה דם הנפש אלא דם המונח בקופסא, דאי אפשר לתקן
בכהאי גוונא את עבודת הקבלה, נמצא דפסול משום דמיחסרא עבודת הקבלה ועפי"ד
יש לתרץ את קושית המל"מ אמאי מהני בקומץ שחלקו בשני פלים דאינו קדוש ואם
חזר וערבן יהיה פשר, הא מדם ילפינו וכדם בהאי גוונא לא מהני תיקון דהנה פנשפה
הדם מצנאר הבהמה על הרצפה, ברם לפי"ד אין שום דמיון לנשפה הדם על הרצפה
דהתם הרי החסרון שלא היתה עבודת הקבלה דמאליו נתקבל על הרצפה ואי אפשר
לתקן ע"י שיאספנו ולהחזיר לצנאר הבהמה וחדר לקבל פדנתבאר, אבל בדם אם קיבל
בשני פלים נדאי דמהני תיקון כמו בקומץ שחלקו דהא לאו החסרון בעבודת הקבלה,
דהא באמת הפהו קיבל את הדם מצנאר הבהמה את כל שיעור הראוי לזריקה, דעבודת
הקבלה היתה פהוגו, אלא השתא עיקר החסרון בדם לזריקה דבעינו שיזרוק מפלי שרת
שיש בו שיעור זריקה, וכינו דעיקר הפסול רק בהכי מהני שפיר אם חזר וערב, ההסבר
פשוט דמעשה הקבלה לחוד וקדושת הקומץ או הדם בכלי לחוד, משוה"כ פסק לן
הרמב"ם שפיר גבי קומץ דמהני חזר ומערבן וגם בדם דינא הכי, וזהו ג"כ דמרמז לן
הרמב"ם ונותן בכלי ומקדשן, כלומר דתיתי בעינו נתינה לכלי זוהי עבודת הקבלה, וגם
קדושת הדם והקומץ בכלי, דלעבודת הקבלה לא מהני תיקון אבל לקדושה בכלי נדאי
דמהני תיקון, והא דאמר הגמרא במס' זבחים צ"ג ע"ב קידש פחות מפדי הנה בכלי זה
ופחות מפדי הנהא מפלי זה לא קידש לפי הרמב"ם הפירוש לא קידש אבל ג"כ לא פסל
דהא מהני תיקון אם חזר ומערבן.

וגם התוס' דמס' זבחים י"ב שתיקצו בקושיתם על רש"י, בקיבל דם בכלי שיש בו מים
דראשון ראשון בטל וחדר ונהפף למראא דם דבכהאי גוונא פשר דחזר וניער נדאי דס"ל
פיהרמב"ם דאם קיבל בשני פלים מהני תיקון לחזור ולערב, דאי לא"ה אמאי פשר, בע"כ
דס"ל פדנתבאר דעצם הקבלה הא עשה הפהו דקיבל הדם בכלי, אמנם דהפלי לא הקדיש
את הדם משום המים שבתוכו, אבל כינו דהחסרון רק בקדושת הכלי איכא שפיר תיקון
אם חזר וניער ונהפף לדם ואז הפלי מקדש.

אולם רש"י פליג בהכי על הרמב"ם ותוס' דאיתא במס' זבחים צ"ג ע"א ברש"י דס"ל
בהדיא דלא מהני חזר ומערבן, דו"ל קיבל פחות מפדי הנה בכלי זה וחדר ועירב ע"ז
תני חלפתא לא קידש, כמו כן פירש"י במס' מנחות דף ז' ע"ב ונ"ל לא קידש ואעפ"י

שְׁחֹזר וְעָרְבָם לְאַחַר קִידוּשׁ נְתִינַת מִים עַל הָאֶפֶר, הָרִי בְּהִדְיָא סוּבְר דְּלֹא מְהַי תִּיקוּן וְטַעְמָא דְרִשׁ"י אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר שְׁסוּבְר דְּאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד קַדְוֶשֶׁת הַכְּלִי אֶת הַדָּם מֵעֲבוּדַת הַקְּבֵלָה, דְּדוּקָא אִז מִיקָרִי דְנַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה הַקְּבֵלָה רַק אִם מְקַבֵּל בְּכָלִי שְׁרַת בְּגוּוֹנָא דְמַקְדָּשׁ אֶת הַדָּם, וְאִם לֹא הִנֵּה כְּמוֹ דְמַעוּלָם לֹא עָשָׂה עֲבוּדַת הַקְּבֵלָה, דְּקַבְּלָה בְּלֹא קַדְוֶשֶׁת בְּכָלִי הִנֵּה כְּנִשְׁפָּף עַל הָרֶצֶפָה, דְּבָכָל כֶּהֱאִי גּוּוֹנָא דְלִיכָא קַדְוֶשֶׁת הַדָּם בְּכָלִי מִיקָרִי חֲסָרוֹן בְּעֵצָם הַקְּבֵלָה, וְרָמַז זֶה מְצִינּוּ בְּהִדְיָא בְּרִשׁ"י זְבָחִים צ"ג ע"ב שָׁם, וְז"ל בְּדָם מֵאִי גְבִי חֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת קִיבֵל פְּחוֹת מְפָדֵי הִנֵּה, כּו' וְחֹזֵר וְעִירַב מִי הִנֵּה קְבֵלָה אוֹ לֹא עִי"ש, מְדָלָא פִירֵשׁ רִשׁ"י מִי הִנֵּה קְדוּשׁ אוֹ לֹא אֶלְמָא דִּס"ל דְּבִהֲאִי גּוּוֹנָא הִנֵּה חֲסָרוֹן בְּעֵצָם הַקְּבֵלָה כִּינּוּן דְּבָא אֶל הַכְּלִי וְלֹא נִתְקַדָּשׁ הִנֵּה כְּמוֹ דְלִגְמָרִי לֹא בָּא, וּמְשׁוּה"כ ס"ל לְרִשׁ"י דְּלֹא מְהַי תִּיקוּן דְּבִאֲרֹפֶן זֶה ג"כ מִיקָרִי חֲסָרוֹן בְּקַבְּלָה גּוּפָה.

וּבְזֶה יֵשׁ לְבָאָר הָא דְאִיתָא שָׁם בְּזְבָחִים כ"ה ע"א הַשּׁוֹחֵט צָרִיף שְׂיִגְבִיָּה סָפִין לְמַעְלָה שְׂנַאָמַר וְלִקַּח מִדָּם הַפֶּר וְלֹא מִן דָּם הַפֶּר וְדָבָר אַחֵר, וְהִקְשִׁי הַתּוֹס' וְז"ל וּא"ת תִּיפּוּק לִיָּה מִדְּמַמְעֻטִּינּוּ דָם סָפִין כ"ש שְׁעַל הָרֶצֶפָה, וִי"ל דְּדִילְמָא דָם סָפִין גָּרַע מִשּׁוּם דְנִתְקַבְּלָה בְּפָסוּל עַכ"ל, וְלִכְאוּרָה קָשָׁה לְהַבִּין, הָא דְכְּמוֹ שְׁהָדָם הָבֵא עַל הַסָּפִין מִיקָרִי מִתְקַבֵּל בְּפָסוּל הָרִי הַדָּם הַנִּשְׁפָּף עַל הָרֶצֶפָה ג"כ נִתְקַבֵּל בְּפָסוּל, דְכְּמוֹ דְהַסָּפִין אִינוּ מְקַדָּשׁ אֶת הַדָּם שְׂנַפֵּל עָלָיו כְּמוֹ כֵּן הָרֶצֶפָה אִינוּ מְקַדָּשׁ וְתַרְוִיָּהוּ מִשּׁוּם דְּלֹא פְלִי שְׁרַת נִינְהוּ, אוּלָם לִפִּי"ד נִיחָא שְׁפִיר דְשִׂאֲנִי רֶצֶפָה לֹא טַעְמָא דְנִתְקַבֵּל בְּפָסוּל אֶלָּא כִּינּוּן דְנִשְׁפָּף עַל הָרֶצֶפָה מֵאֲלִיו הִנֵּה כְּמוֹ דְלִגְמָרִי לֹא הִיָּתָה עֲבוּדַת הַקְּבֵלָה דְבִהֲאִי גּוּוֹנָא אֶפְשָׁר דְמְהַי אִם יֵאֲסָפּוּ וְיַעֲשֶׂה עֲבוּדַת הַקְּבֵלָה לְהַכִּי צָרִיף קָרָא, וְלֹא דְמִי לְסָפִין דְהִתָּם הָרִי עֲבַד הַפְּהוּ עֲבוּדַת הַקְּבֵלָה בְּיָדִים וְלֹא שְׂנַעֲשֶׂה מֵאֲלִיו אֶלָּא דְאִירַע פָּסוּל בְּקַבְּלָה גּוּפָה הִילְכָף לֹא מְהַי יֵאֲסָפּוּ אַחֲרֵי שְׁכָבָר נְפֶסֶל וְדו"ק סִימָן כּו'.

פָּרָק י"ד מֵהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרִבּוֹת הַלְכָה ה'. מֵה בֵּין גְּדָרִים לְגְדָבוֹת, שְׁהַנּוֹדֵר אִם הַפְּרִישׁ קָרְבָנוּ וְנֶאֱבַד אוֹ נִגְנַב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ עַד שְׂיִקְרִיבּוּ כְּמוֹ שְׂנַדָּר, וְהַמְתַּנְדֵּב וְאוֹמֵר זֹ אִם מֵת אוֹ נִגְנַב אִינוּ חַיִּיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ.

הַמֶּל"מ כ' וְז"ל דְקָדָק רַבִּינוּ לֹמַר עַד שְׂיִקְרִיבּוּ כְּמוֹ שְׂנַדָּר, לֹמַר שְׂאֶפְּלִיו הִבִּיאוּ לִיד פֶּהוּן פֶּל שְׁלֹא הַקְּרִיבּוּ כְּמוֹ שְׂנַדָּר לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבַת גְּדָרוֹ וְכו', וְרִאִיתִי לְהַתּוֹס' בַּפ"ק דְחוֹלִין דָּף כ"ב אֵהֵיָא דְבַעֲי ר' זִירָא הָאוֹמֵר הָרִי עָלִי עוֹלָה מִן הַתְּנָרִים אוֹ בְּנֵי יוֹנָה וְהִבִּיָא תַחֲחִילַת הַצִּיְהוּב שְׂבִזָה וּבְזָה מֵהוּ וְכו', שְׁהִקְשִׁי וּא"ת כִּינּוּן דְמַמְנ"פ הָאֶחָד פָּסוּל הָאִיף יְכוֹל לְהַקְרִיבּוּ, וִי"ל דְמִיבַעֲיָא לִיָּה כְּגוֹן דָּאִם עֶבֶר פֶּהוּן וְהַקְרִיב, אִי גְמִי כִינּוּן שְׁהִבִּיאוּ לִיד פֶּהוּן יֵצֵא יְדֵי גְדָרוֹ מֵאַחַר דְמ"מ הָאֶחָד מֵהוּן רֵאוּי לְהַקְרִיב, וְהִנֵּה תִירוּץ זֶה הָאֶחָדוֹן תְּמוּהָ בְּעִינֵי דְמֵאַחַר שְׂאִין הַפְּהוּן יְכוֹל לְהַקְרִיב מִשּׁוּם סָפֵק, אִיף יִתְכּוּ דִיֵּצֵא זֶה יְדֵי גְדָרוֹ, וְהִלָּא אָף שְׁהַקְרִיבּוּ אֶלָּא שְׂשִׁחְטוּ הַפְּהוּן שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ לֹא יֵצֵא יְדֵי גְדָרוֹ, כִּש"כ הִיכָא דְאִין הַפְּהוּן יְכוֹל לְהַקְרִיבּוּ דְפְשִׁיטָא דְלֹא יֵצֵא יְדֵי גְדָרוֹ, וְכַעַת דְבָרֵי הַתּוֹס' צָרִיכִים אֶצְלֵי תַלְמוּד עַכ"ל בְּרַם הַנְּחָה זֹ דְבִהֲבָאָה לְעִנְרָה לְחוּדָא לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבַת גְּדָרוֹ עַד שְׂיִקְרִיבּוּ לֹא מִילְתָא דְפְסִיקְתָא הִיא, הָא הִטְהַרְתָּ הַקּוּדָשׁ וְעוֹד אַחֲרוֹנִים מְבִיאִים מְקוֹר לְהֵאִי דִינָא בְּגוּוֹנָא דְאִיכָא בְּזָה פְּלוּגְתָא דְתַנָּאִי, דְאִיתָא בְּמִס' מְעִילָה י"ט ע"א אִי מָה חֲטָא הָאֹמֵר בְּתַרוּמָה עַד שְׂיֵצֵא מִן הַקּוּדָשׁ לְחוּל, מִן הַקּוּדָשׁ לְקוּדָשׁ כְּגוֹן לְקַח קִינֵי זְבָחִים וְקִינֵי זְבוֹת וְקִינֵי

יולדות ושקל שקלו והביא חטאתו ואשמו מהקדש פינון שהוציא מעל דברי ר' שמעון, ר' יהודה אומר עד שיזרוק הדם, מנין ת"ל תמעול מעל מכל מקום, ופירש"י שם מקודש לקודש כגון שלקח ממעות הקדש וקנה מהו קיני זבין או שהביא חטאתו ואשמו מן הקדש דהיינו מקודש לקודש פינון שהביא לעזרה מעל דברי ר"ש, דקא סבר דמאן דמחויב חטאות או אשם לעולם הוא חייב באחריותו עד שיביאנו לעזרה וכיון שהביאו נפטר מאחריותו, אף האי נמי דמוציא מקודש לקודש פינון שהביאו לעזרה יצא ידי חובתו ידי אחריות ומעל, ור' יהודה סובר לעולם חייב באחריותו עד שיזרוק הדם, אף הכא נמי פינון שזנרק הדם ויצא ידי אחריות חובתו מעל, דכיון דיצא ידי חובתו כמו שהוציאו לחולין דמי וכו' ע"ש, חזינו בהדיא דר"ש סובר דהבאה לעזרה גרידא יצא ידי חובתו ור' יהודה סובר עד שיזרוק הדם, א"כ תמיהה רבבא על המל"מ שאינו מביא לגמרי בשקלא וטרקא דיליה גמרא ערוכה זו.

ולפי"ז הא דדקדק הרמב"ם בלישגיה עד שיקריבנו ולא סגי בהבאה לעזרה גרידא יספור כר' יהודה, אכן מצינו בפ"ו מה' מעילה ה' י"א דס"ל הכי בהדיא, דז"ל המביא חטאתו ואשמו ופסחו מן הקדש, וכן מחוסרי פפרה שהביאו פפרתן מן הקדש מעל, וכולן אין מועלין עד שיזרוק הדם וכו' ע"ש, דזהו כר' יהודה דאזיל הרמב"ם לשיטתו, אבל שוב יקשה לר' שמעון שסובר דבהבאה לעזרה גרידא יצא ידי חובת נדרו, איך נפרנס מתניתין דזבחים כל הזבחים שזנבחו שלא לשמן פשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, הא פינון דהובא לעזרה כבר נפטר ידי חובתו, וזה דחוק לומר דמתניתין אתיא רק אליבא דר' יהודה, ועוד הא איתא במס' מנחות דף ב' ע"ב כל המנחות שנקמצו שלא לשמן פשרות ועלו לבעלים לשם חובה, אבל בזבחים אינו פן דלא עלו לשם חובה דברי ר"ש, א"כ קשיא דר"ש אדר"ש אמאי לא עלו בזבחים לשם חובה אחרי דסובר דבהבאה גרידא יצא.

אמנם מאי דלא הזכיר המל"מ גמרא זו דמעילה הפלוגתא דתנאי, יש ליישב דס"ל פירוש אחר בפלוגתא דר"י ור"ש והוא כדפירש שם השיטה מקובצת, דפליגי בחיוב קרבן מעילה מטעם נהנה ולא מטעם הוצאה מרשות לרשות, דר"ש סובר פינון שהוציא המעות של הקדש ולקח חטאת או קיני זבים, הרי זה נהנה מהא גופא שקנה במעות הקדש בהמה לחטאת או תורים לקיני זבים וזבות וזהו דאמר פינון שהוציא מעל, ור"י סובר פינון דאינו מתפטר עד שיזרוק הדם לא מטי ליה שום הנאה להמוציא, נמצא דפלוגתייהו רק בהכי אם הקניה גופה במעות הקדש היא לבדה מיחשבא הנאה להתחייב קרבן מעילה, אבל בהא גם ר"ש מודה דעד שיזרוק הדם לא נפטר דבהבאה לעזרה גרידא לא סגי לפוטרו מאחריות, לפי"ז אין שום שייכות גמרא זו לנגידון של המל"מ, אבל לפירש"י שמפירש בהדיא בטעמא דר"ש דס"ל פינון שהביאו לעזרה נפטר מאחריותו הרי קשה מדר"ש אדר"ש כדבארתי.

לכן נראה לי לפרש פנונה אחרת בדברי רש"י, דהא קיימ"ל דדין קרבן מעילה איפא בתרי גונוי, האחד במוציא מרשות לרשות בלא שום הנאה והשני היכא דנהנה בלי שום הוצאה מרשות לרשות, וכדאיתא במס' מעילה י"ח ע"א בתוד"ה ואומר, דהיכא דנהנה מן הקדש אעפ"י דלא הוציא מרשות לרשות ילפינן לה מסוטה דנהנית מן העבירה בלא

שינוי רשות, ומוציא מרשות לרשות אעפ"י דלא נהנה חייב קרפן מעילה ילפינו מעבודה זרה דהתם שינוי רשות בלא הנאה, זאת אומרת דהשטמ"ק מפרש פלוגתא דר"ש ור"י בהנאה בלא שינוי רשות, דר"ש סובר דלקח בהמה לחטאת במעות הקדש לקיחה גופה מחשבא הנאה ור"י סובר דבהכי גרידא לא נהנה פלוס פיון שלא נפטר מחובתו עד שיזרוק הדם, ורש"י מפרש פלוגתיהו בשינוי רשות בלא הנאה, דר"ש סובר פיון דהוציא וקביאו לעזרה דאיכא שינוי רשות מעל, לפי"ז יש לבקר לר"ש פיון דס"ל דאם קביאו לעזרה נפטר מחובתו הא אין לה הנאה גדולה מזו, א"כ מלבד שינוי רשות הא איכא הנאה ג"כ ומאי דעתיה דר"י בהכי.

לפיכך נראה לי דרש"י לא מתפנין לומר אליבא דר"ש דנפטר מחובתו לגמרי אם קביאו לעזרה אף היכא דאיכא הקרפן בעיו, אלא פוננת רש"י דנפטר רק מאחריות דגניבה ואבידה או מתה תדע דמדניק בלישנא בטעמא דר"ש דמאן דמחייב חטאת או אשם לעולם הוא חייב באחריותו עד שיביאנו לעזרה, אף האי נמי פיון שקביאו לעזרה יצא ידי חובתו ידי אחריות ומעל, הרי מדגיש רש"י בכל פעם ידי אחריות ולא פירש ידי חובתו ממש, אלמא דגם ר"ש ס"ל דידי חובתו לא נפטר עד שיזרוק הדם כמו ר' יהודה אלא נפטר רק מאחריותו אם נגנב או נאבד, דדין חובה לחוד ודין אחריות לחוד, דאם הקרפן בעיו גם ר"ש מודה דלא נפטר מחובתו עד שיזרוק את הדם.

ופלוגתיהו רק בהכי אם הבאה לעזרה גרידא מיקרי הוצאה מרשות לרשות לגבי קרפן מעילה, דר"ש סובר פיון דע"י הבאה לעזרה נפטר מאחריות דגניבה ואבידה משהו"כ מיקרי שפיר הוצאה מרשות לרשות, דזוהי גופא הוכחה גמורה דמיקרי עזרה רשות אחר פיון דע"י הבאה גרידא מיקרי מאחריות גניבה ואבידה, ועדיפא איכא להסביר דר"ש לשיטתו אזיל דסובר דבר הגורם לממון כממון דמי, כדאיתא במס' ב"ק דף ע"א ע"ב ר"ש אומר קדשים שחייב באחריותו חייב, כלומר גנב שגנב קדשים מבית בעלים חייב לשלם כפל אע"ג דלאו דידיה הוא אלא דהקדש, רק פיון דאם מיגנב בעי לשלומי פדידיה דמא, כמו כן איכא אם נפטר מאחריות של גניבה ואבידה מיחשבא כמו שיצא מרשותו, הילכף אם קביאו לעזרה ונפטר מאחריות דגניבה ואבידה מיקרי שפיר שהוציא מרשותו לרשות אחר וס"ל קרפן מעילה.

אבל ר"י סובר דעזרה לא מיקרי רשות אחר אעפ"י דנפטר מגניבה ואבידה פיון דלא נפטר מחובתו לגמרי, דבזמן שהקרפן בעיו החיוב לעשות כל הד' עבודות על שמו עד שיזרוק את הדם, הילכף הגי מילי דחייב קרפן מעילה רק לאחר זריקת הדם דנפטר גם מחובתו, וזהו דמדניק רש"י בלישנא בדברי ר"ש כתיב נפטר מאחריותו ובדברי ר"י כתיב נפטר מחובתו.

המורם מדברינו דאף ר"ש מודה היכא דהקרפן בעיו לא נפטר מחובתו ע"י הבאה לעזרה גרידא כמו שסובר ר"י, ואם נגנב או נאבד גם ר"י סובר דיצא ידי נדרו כמו שסובר ר"ש, אלא פלוגתיהו אם ע"י פטור אחריות דגניבה ואבידה גרידא שקביאו לעזרה אם זאת מיחשבא הוצאה מרשות לרשות דר"ש סובר דמיקרי הוצאה מרשות לרשות וס"ל קרפן מעילה ור"י בהכי פליג, והשתא ניחא שפיר מאי דלא הזכיר המל"מ את הפלוגתא דר"ש ור"י דלפי שפירשתי גם ר"ש לית ליה דבהבאה גרידא לעזרה יתנה פטור מחובתו,

ובכן ליפא שום קושניא מר"ש אדר"ש, דהא דפוטר ר"ש במש' מעילה היינו רק מאחריות דגניבה ואבידה, אבל היכא דאיתא הקרבן בעין לא נפטר מחובתו עד שיזרוק הדם על שמו כדין קרבן והילכך אם נזרק שלא לשמן לא עלו לבעלים לשם חובה וחיוב להביא קרבן אחר ודוק.

ועפ"ד יש ג"כ ליישב את קושנית המל"מ על התוס' דחולין אהא דכתבו גבי תחילת הציהוב שבוזה ובזה, דאעפ"י שאחד מהן נדאי פסול רק פנין שיהביאו ליד פהו יצא ידי נדרו מאחר דמ"מ אחד מהן ראוי להקריב, אמאי הא בהבאה לעזרה גרידא עדיין לא יצא ידי נדרו, אולם לפי"ד יש ליישב דהא הני מילי דלא מיפטר רק אם הקרבן בעין אבל היכא דנגב או נאבד לכו"ע מיפטר ידי נדרו, ובנדון דתחילת הציהוב דהביא שנים ואחד מהן ראוי להקריב אלא אי אפשר להקריבו משום דאיפא שני דמיפסל ואין אנו יודעין מי הפטר ומי הפסול, זו גופה מיחשבא דהקרבן הכשר נאבד בין הפסול, ובנאבד לכו"ע נפטר ידי נדרו, דנגמא לזה מציינו במס' תמורה כ"ב ע"ב אחת בעזרו ופירש"י שנתעפכה לו בעזרו ואע"ג דחזי לכולהו הואיל ואינו מכיר בה אלא לאחר פפרה פאבודה עי"ש, וה"נ פנין דאין מפירין איזהו הכשר הנה הסד מתרתי פנאבד הילכך נפטר ידי נדרו.

ובזה יש ליישב מאי דהקשה הט"הרף הקונדש מהא דסובר ר"י הכא במס' מעילה עד שיזרוק הדם, הרי איתא בספרי פרשה ראה ובאת אל המקום ר' יהודה אומר מבאר הגולה ואילך אינו חייב באחריותו א"כ קשה דר"י אדר"י, וגם במס' חולין קל"ט ע"א פירש"י ד"ה מחוסר הקרבה, דכי אמר עלי הכי קאמר להביא לעזרה אלמא בהבאה לעזרה נפטר ע"כ קושיתו, ברם לדידי אין שום שייכות לאהדדי, דבמס' מעילה אומר לן ר' יהודה דאם הקרבן בעין לא נפטר מחובתו עד שיזרוק הדם דאיירי רק אם הקרבן בעין, אבל לגבי אחריות דגניבה ואבידה גם ר"י סובר כר"ש דנפטר מאחריות, וזהו דאמר ר' יהודה בספרי מבאר הגולה ואילך אינו חייב באחריותו פלומר אם נגב או נאבד, וגם רש"י בחולין מכוון לומר דעלי להביא לעזרה פלומר לענין פטור אחריות דגניבה ואבידה וכדאיתא שם בגמרא דאיירי לאחריות אם ליתא בעולם, אבל אם הקרבן בעין נדאי דלא מיפטר מחובתו ע"י הבאה לעזרה גרידא דאחריות לחוד וחובה לחוד פדנתפאר לעיל.

אף יש להקשות איך שייך בסוגיא דמעילה דאיירי בחטאות ואשמות דבאים על חטא או קניי זבים וזבות הבאים להכשיר לאכילת קדשים לומר אם נגב או נאבד פטור מאחריותו, מה לנו אם נגב או נאבד סוכ"ס הרי פפרתן לא הביאו, ואיך שייך לומר גבי קניי זבים וזבות אם נגב או נאבד יצאו ידי חובת אחריות, היתכן לומר שאם הביא לעזרה ונגב הוכשרו לאכול בקדשים הרי להכי בעינן הקרבה בפועל ממש, בשלמא בנדר או נדבה שייך למימר הכי דיצא ידי נדרו אם נגב אחרי שהביא לעזרה, אבל בנדון דסוגיא דמעילה אי אפשר למימר הכי, דמאי נפ"מ אם נפטר מאחריות אחר שנגב, הרי שוב מחויבים להביא קרבן להקרבה חטאת ואשם לכפרת החטא וקניי זבים וזבות להכשיר אכילת קדשים.

אכן דנפ"מ לדינא דל"ת דבל תאחר, דאם הביא את החטאת ואשם בתוך ג' רגלים, אז אם נגב או נאבדו ליתא מבירה דבל תאחר פנין דהא הביא לעזרה אלא שנגב או נאבד,

וכיון שאין האחריות הגניבה ואבידה מוטל עליו הרשות ביזו להביא את פפרתו אימתי שיירצה ולא יעבור על כל תאחר, אמנם לפטור לגמרי בעינו שיקריב קרבנו בפועל ממש כיון דבא על חטא וע"י שנגנב לא נתפטר, אבל זמן הקרבה ליפא עליו כיון דקבר הביא תוך זמנו, רק התניח בחטאת ואשם אבל קיני זבים וזבות סוכ"ס להכשיר לאכילת קדשים בעינו ומחויב להקריב בפועל ממש בלא שום דיחוי לכן נ"ל עוד לחלק כגון אם ראובן היה חייב חטאת או זב וצריד להביא קיני זבים, ובא שמעון ונדר להביא את החטאת או הקיני זבים בשבילו, וקיים את נדרו והביא לעזרה מה שנדר בשביל ראובן ונגנב או נאבד, כיון דאין אחריות גניבה ואבידה עליו, הרי יצא ידי נדרו ונפטר לגמרי, פי לגבי שמעון אינו אלא נדר בעלמא, אבל ראובן המחויב חטאת דבעי לכפרה או זב המחויב להביא להכשיר אכילת קדשים נדאי שלא נפטרו עד שיקריבו בפועל ממש, והנפ"מ לדינא אינו אלא לגבי אחד שנדר בשביל חברו כדנתבאר.

עוד י"ל חילוק בדינא לגבי חטאת, כגון אדם שהיה מחויב חטאת ובא להוסיף בנדר לומר שמתחייב להביא חטאת שמנינה דהאי גוונא נדר נדאי דחל, כדאיתא במס' שבת י"ב ע"ב אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטייתי לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנינה, אלמא מזה דנדר חל מן חטאת בינוני לחטאת שמנינה, לפי"ז לומר בהכי אם ראובן המחויב חטאת נדר שתהא שמנינה והביאה לעזרה ונגנב או נאבד, אז הרשות ביזו ראובן להביא חטאת אחרת לאו דווקא שמנינה כי אם חטאת בעלמא, דנדרו של שמנינה כבר יצא ידי חובתו כיון דהביא לעזרה רק שנגנב או נאבד ואין האחריות עליו ודוק.

סימן כז פ"ק י"ד מה' מעשה הקרבנות הלכה י'. האומר חטאתו ועולתו ואשמו ושלמיו של פלוני עלי, אם רצה אותו פלוני ח"ז מניחו להקריבו על ידו ומתפטר לו, רצה בשעת הפרשה ולא רצה בשעת הקרבה אלא חזר בו בעולה ושלמים מקריבין ומתפטר לו בהן. אעפ"י שאינו רוצה עתה שהרי רצה בשעת הפרשה, אבל בחטאת ואשם לא נתפטר לו עד שיירצה מתחילה ועד סוף. ע"כ.

והנה מדברי הרמב"ם הללו יש לכאורה למקפ"ש את חקירתו, בהא דאיתא במס' זבחים י"ב ע"ב אמר ר' יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה ונדר ונשתטה הואיל ונדחה ידחה, ופירש"י משום דבעינו דעת כדאיתא במס' ערכין דף כ"א עכ"ל, איך הוא אם דוקא באוכל חלב דחייבו חטאת לכפרה, אבל עולה ושלמים אם הפריש ואח"כ נשתטה ונדר ונשתטה פשר הקרבן, משום דסגי בדעתו הצלולה שהיתה בשעת הפרשה, או דילמא גם בעולה ושלמים ס"ל לר' יוחנן דבעינו דעתו מתחילה ועד סוף, ברם חזינו בהדיא מדברי הרמב"ם דסגי אם היה בר דעת בשעת הפרשה גרידא, כד"כ אם רצה בשעת הפרשה ולא רצה בשעת הקרבה אלא חזר בו בעולה ושלמים מקריבין, וקל וחומר הוא, ומה אם חזר בהדיא אחר הפרשה לא מהני, כש"כ בנ"ד דרק נשתטה ולא דחזר בהדיא דנדאי מתפטר, זאת אומרת דדברי ר' יוחנן דוקא בחלב איתא.

ברם יש לחלק דהרמב"ם הא מייירי באדם הבא להקריב קרבן בשביל חברו במעוה דילקה, דמאי איכפת ליה לראובן אם שמעון פודע את חובו ממונא דילקה, נאי לאו דמחדש לן שמואל במס' ערכין כ"א דבעינו מיהא דעתיה של ראובן בשעת הפרשה דלא ניחא ליה דלקפ"ר במידי דלאו דידיה, היינו אומרים דלגמרי לא בעינו דעתיה דראובן אף

בשעת הפרשה, וכיון דכל עיקרא דדינא הנה משום דניחא ליה בממונו, ודאי דסגי בהכי שיהספם בדעתיה בשעת הפרשה גרידא, דכבר הוכיח דלא איכפת ליה להתפטר ע"י ממונו דחבריה, היילקף אף אם בא בשעת הקרבה וצונח שאינו רוצה לא מהני, פי אחרי שיהספם לחבריה בשעת הפרשה שוב אינו יכול לחזור בשעת הקרבה, במה דברים אמורים במקריב קרבן בשביל חברו, אבל אדם המקריב קרבן בממונא דיליה אם הפריש קרבנו ורוצה לחזור מתקבל על הדעת דמהני חזרתו, דהא הוא בעלים על קרבנו ובעינו דעתיה כמו בהפרשה גם בשעת הקרבה, דאם אינו רוצה לפרוע את חובו להקדש אין הקדש יכול להקריב את קרבנו בעל פרחו, רק שפופין אותו עד שיאמר רוצה אני, פי סוכ"ס הרי הוא בעלים על רכושו וממונו, מה שאין פן במקריב בשביל חברו ממונא דיליה הרי לא פגעינו ברכושו וממונו, דלא דמי הני להדדי כדבארתי.

תדע הרי הרמב"ם פ'ק זה גופא ה' ט"ז ס"ל דלא סגי דעתיה בהפרשה גרידא, דו"ל אעפ"י שצאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, בין שצדר ולא הפריש בין שיהפריש ולא הקריב כופין אותו עד שיקריב, כל חייבי עולות ושלמים מממשפנים אותם אעפ"י שאין מתפטר לו עד שירצה שצאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני וכו' ע"ש, אלמא דס"ל דאף בעולות ושלמים בעינו דעת בעלים מתחילה ועד סוף ולא סגי בהפרשה גרידא, ומקורו ממתניתין דמס' ערכין כ"א דאיתא שם בהדיא בהאי לישנא, אין מתפטר לו עד שיתרצה שצאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, ואי אפשר לומר דמתניתין מייירי בדלא הפריש דרק הפרשה בעינו דעתיה, דהא הגמרא במס' רה"ש דף ו' ע"א אוקמי בין דאקדיש ולא אפריש ובין דאפריש ולא הביאו דלאחר דאפריש בעינו שוב דעתיה עד הקרבה, א"כ לכאורה סתירה להרמב"ם דלעיל שכתב בעולה ושלמים רצה בשעת הפרשה אעפ"י דלא רצה בשעת הקרבה דסגי בהפרשה גרידא.

אולם לפי"ד ניחא דאיכא תרי גונוי דעת בעלים, היכא דאקריב בשביל חבריה בממונא דיליה, ועוד היכא דאדם מקריב קרבנו בממונא של עצמו, דהיכא דאקריב ראובן את קרבנו של שמעון בממונא דיליה פלומר דראובן, דלא פגענו ברכושו של שמעון הנקרב בשבילו, ודאי דסגי בהכי שיהספם שמעון בשעת הפרשה גרידא דמה לנו לרצונו דלאו ממונו הוא, דבהאי גוונא מייירי הרמב"ם דלעיל בקרבנו של פלוני עלי, היילקף פסק שפיר דלא בעינו דעתיה רק בשעת הפרשה גרידא ותו לא, אבל בהלכה ט"ז הא מייירי דבעל הקרבן מביא בממונא דיליה היילקף פסק שפיר דבעינו דעתיה מתחילה ועד סוף, ואם אפריש ובשעת הקרבה חזר אין הרשות בידינו להקריב בעל פרחו את ממונו ורכושו, דהנה כמו בכל חוב דעלמא דאם הבע"ח אינו רוצה לפרוע דיש להוציא עליו פס"ד ולכתוב עליו אדרכתא ואחלטתא ולגרד לנכסיו, כמו כן בהקדש אין מקריבין בע"כ אלא פייפינו ליה עד שיאמר רוצה אני, דנהו בהקדש במקום אדרכתא בהדיוט, היילקף ניחא שפיר במאי דפסק דבעינו דעתיה מתחילה ועד סוף ואין להקשות לפי"ד בין דהרמב"ם דלעיל מייירי באקריב בשביל חברו דמשה"כ לא בעינו דעתיה בשעת הקרבה וסגי בהפרשה גרידא, א"כ אמאי פסק שם דבחסאת ואשם בעינו שיתרצה מתחילה ועד סוף, למה לנו דעתיה שוב בשעת הקרבה אחרי דכבר נתרצה לחבריה בשעת הפרשה, לאו קושיא היא דלא דמי עולה ושלמים דבגדר חוב הוא לגדרו שצדר, היילקף סגי בהכי שיהספם בשעת הפרשה כדי לסלק הטענה דניחא ליה למיעבד בממונו

כִּינּוּן דְּכָבֵד הַסְּכִימִים לְהַתְּכַפֵּר בְּמִמוֹנָא דְחֻבְרָיָה, אֲבָל חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת הַשְּׂאֵלָה לָאוּ בְּחוּב גְּרִידָא דְהָא בָּאִים לְכַפֵּרָה וּבְגוֹנוֹנָא שְׂוִיָּהא שְׁבַּ מְחֻטָּאוֹ, וְאִם אִינוּ רוּצָה בְּהַקְרָבָה הֲלֵא לֹא שְׁבַּ מְחֻטָּאוֹ, הִילְכֵּהּ פֶּסֶק שְׁפִיר דְּבַעֲיִנּוּ רְצוֹנוֹ מִתְּחִילָה וְעַד סוּף אִף בְּמִמוֹנָא דְלֵאוּ דִּילְיָה וְהַשְׂתָּא דְמִסְקִינּוּ דְהִיכָא דְאַקְרִיב מְמוֹנָא דִּילְיָה אִף בְּעוֹלָה וּשְׁלָמִים בְּעִינּוּ דַעֲתִיָּה מִתְּחִילָה וְעַד סוּף וְלֹא סְגִי בְּהַפְרָשָׁה גְּרִידָא, א"כּ הָא דְאָמַר ר' יוֹחָנָן אֲכַל חֶלֶב וְנִשְׁתַּטָּה הוּאִיל וְנִדְחָה יְדָחָה לָאוּ דְנוֹקָא חֶלֶב דְּחִיּוּבוֹ חֲטָאוֹת כִּי אִם גַּם בְּעוֹלָה וּשְׁלָמִים דִּינָא הֲכִי כִּינּוּ דְאַפְרִישׁ מִשְׁלוֹ, אוּלָם קֶצֶת קֶשֶׁה מֵאִי הָאִי דְאָמַר ר' יוֹחָנָן אֲכַל חֶלֶב דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרִיו דְנוֹקָא חֲטָאוֹת, אִף בְּאַמְתַּת יֵשׁ לֹמַר דְּבַהֲאִי גּוֹנוֹנָא דְאַיִרִי ר' יוֹחָנָן דְּנִשְׁתַּטָּה אַפְתִּי אִיכָּא לְחַלֵּק בֵּין חֲטָאוֹת לְעוֹלָה וּשְׁלָמִים, דְהָא עוֹלָה וּשְׁלָמִים שְׁנֹדֵר הָרִי הֵן חוּב שְׁמַגִיעַ מְמוֹנָא אֲפֻשָׁר דְּבַהֲגִי סְגִי אִם הַפְרִישׁ וְלֹא בְּעִינּוּ שׁוּב דַּעֲתִיָּה בְּשַׁעַת הַקְרָבָה, וְלֹא דְמִי לְהַרְמַב"ם דְאָמַר שְׁכּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שְׂוִיָּאמַר רוּצָה אֲנִי, דְהֵתָם בָּא לְלַמְדֵנוּ אִם חוֹזֵר מִהַפְרָשָׁתוֹ וְצוֹנֵחַ שְׂאִינוּ רוּצָה לְהַקְרִיב, אֲבָל הִיכָא דְאַפְרִישׁ וְהוּא בְּמַדִּינַת הַיָּם וְאֲנִי לֹא יְדַעֲיִנּוּ אֵת דַּעֲתִיָּה וְדֹאֵי דִישׁ לְהַקְרִיב אֵת עוֹלָתוֹ אוּ שְׁלָמָיו דְמַהֲיכָא תִּיתִי לָן דְרוּצָה לְחַזֹּר דְלִגּוּף הַקְרָבָן לֹא בְּעִינּוּ דַּעֲתִיָּה כִּי אִם יֵשׁ בְּיָדוֹ לְחַזֹּר, דְכִמוֹ כֵּן הַפְרִישׁ וְנִשְׁתַּטָּה גַבִּי עוֹלָה וּשְׁלָמִים אֲפֻשָׁר דְמַקְרִיבִין דְלִיכָא חֲזָרָה בְּהִדְיָא וְהִנֵּה כְּמוֹ שְׁהוּא בְּמַדִּינַת הַיָּם דְלֹא יְדַעֲיִנּוּ דַּעֲתִיָּה דְמַהֲיכָא תִּיתִי לֹמַר שְׁחֹזֵר, וְאַדְרַבָּה הֲכָא עַדִּיכָּא כִּינּוּ שְׁנִשְׁתַּטָּה אִין שְׂוִיָּה גַבִּיָּה חֲזָרָה, בְּמַה דְבָרִים אֲמוּרִים בְּעוֹלָה וּשְׁלָמִים, אֲבָל בְּחֲטָאוֹת הָא בְּעִינּוּ דַּעֲתִיָּה לְעַצְמָם הַקְרָבָן לְהִיּוֹת שְׁבַּ מְחֻטָּאוֹ וְשׁוֹטָה לָאוּ שְׁבַּ מְחֻטָּאוֹ הוּא, תַּדַּע מְהָא דְאַיְתָא בְּמַס' מְנַחֲחוֹת נ"א ע"ב וְכֵן גַּר שְׁמַת וְהַנִּיחַ וְבָחִים וְיֵשׁ לוֹ נְסֻכִים קְרִיבִין מִשְׁלוֹ וְאִם לָאוּ קְרִיבִין מִשְׁלֵי צִיבוּר, וְהָא הֵתָם אִיךָ מַקְרִיבִין אֵת הַזְּבָחִים אַחַר שְׁמַת אֲמָנָם דְהַפְרִישׁ מִדַּעַת, אֲבָל בְּשַׁעַת הַקְרָבָה הָא לִיכָּא דַּעַת וְהֵתָם מִיִּירִי בְּעוֹלוֹת וּשְׁלָמִים דְהֵן דְנוֹקָא בְּעִי נְסֻכִים, אֲלֵמָא מְזָה דְעוֹלוֹת וּשְׁלָמִים לֹא בְּעִי דַּעַת בְּשַׁעַת הַקְרָבָה כִּי אִם סְגִי בְּדַעֲתִיָּה בְּשַׁעַת הַפְרָשָׁה כְּדַבְּאַרְתִּי.

וְהִנֵּה אִיְתָא בְּמַס' מְנַחֲחוֹת בְּמַתְנִיתִין דְּרַף צ"ג הַפֵּל סוּמְכִין חוּץ מִחֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקֶטָן, וְהַקְשָׁה הַתּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים שְׁם עַל הַמְשָׁנָה אִיךָ בָּא לְהֵם חִיּוּב קְרָבָן הָא פְּטוּרִים הֵם מִכָּל הַמְצוֹת וְנִדְבָתָם אֵינָם כְּלוּם, וְגַם אִיכָּא דְמַקְשִׁים דְּמִשְׁמַע דְנוֹקָא אִין סוּמְכִים אֲבָל הַקְרָבָן מְבִיאִים הָא לָאוּ בְּנִי דַּעַת נִינְהוּ, אִף לְפִי"ד יֵשׁ לִינְשֵׁב דְאַפְרִישׁ בְּשַׁעַת שְׁהִיָּה פִּקְחַ וְשׁוֹטָה שְׁנִשְׁתַּטָּה אַחַר דְאַפְרִישׁ דְּבַהֲאִי גּוֹנוֹנָא מְבִיאִים קְרָבָנָם דְלֹא בְּעִינּוּ דַּעַת בְּעֵלִים בְּשַׁעַת הַקְרָבָה כִּינּוּ דְהִיְתָה בְּשַׁעַת הַפְרָשָׁה כְּדַבְּאַרְתִּי לְעֵיל, בְּרַם הַנִּיחָא בְּחֲרַשׁ וְשׁוֹטָה אֲבָל בְּקֶטָן אִי אֲפֻשָׁר לִינְשֵׁב דְהָא גַּם בְּשַׁעַת שְׁאֲפְרִישׁ הִיָּה קֶטָן, אִף יֵשׁ לְצִיִּיר בְּקֶטָן מְצוֹרַע דְקְרָבָנוּ אֲשֶׁם וְטַעוֹן סְמִיכָה וְהָאֵב הִבִּיא בְּשִׁבְלֵוֹ אֵת קְרָבָנוּ, כְּדַאֲיְתָא בְּמַס' נְדָרִים ל"ה דְמַחְסְרִי כְּפָרָה אִין צָרִיךְ דַּעַת בְּעֵלִים שְׁהִרִי אֲדָם מְבִיא קְרָבָנוֹתָיו עַל בְּנָיו הַקְטָנִים, דְּבַהֲאִי גּוֹנוֹנָא קַמ"ל מַתְנִיתִין דְאִין זְקוּק הַקֶּטָן לְסִמּוֹן, וְלִיכָּא לְאוּקְמִי בְּזַב קֶטָן דְהִנֵּה ג"כ מַחְסְרִי כְּפָרָה דְהָא מְבִיא עוֹפוֹת וְעוֹף אִין טַעוֹן סְמִיכָה כְּדַאֲיְתָא בְּרַמְבַּ"ם פ"ג מַה' מַעֲשֵׂה הַקְרָבָנוֹת הִלְכָה ז' עי"ש סִימָן כח.

פָּרָק ט"ו מַה' מַעֲשֵׂה הַקְרָבָנוֹת הִלְכָה ז'. הָאוּמַר דְמִי פָּרָה זֹו לְעוֹלָה כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹאֲחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם לְשְׁלָמִים, אוּ שְׁאוּמַר דְמִיָּה לְשְׁלָמִים כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹאֲחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם לְעוֹלָה דְבָרִיו קִינְיָמִים, וְאִם הַקְרִיב דְמִיָּה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם מְבִיא כִּהֵן כְּמוֹ שְׁנֹדֵר, וְאִם הַקְרִיבוּ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם מְבִיא כְּמוֹ שְׁנֹדֵר, ע"כ.

והנה מקורו איתא בהדיא במס' נדרים כ"ט ע"א שזר זה עולה כל ל' יום ולאחר ל' יום שלמים, כל ל' יום עולה לאחר ל' יום שלמים, ופרקי שם הגמרא אמאי קדושת הגוף בינה ופקעה בכדי, ומשני הקא במאי עסקינן דאמר לדמי עי"ש, אולם הר"ן שם ד"ה הקא נמי, מפרש פגון דהנה בעל מום דאילו תם אפילו אמר לדמי קדוש קדושת הגוף דקיימ"ל המתפס תמימין לבדה"ב מידי מזבח לא יצאו, או דאיירי פשפדאו משה"כ קייאל עליה לאחר ל' יום קדושת שלמים, ברם הפסך משנה פתב ונ"ל וידברי רבינו קשה מההיא דהקדיש זכר לדמיו הוא עצמו יקרב עולה וא"כ בנ"ד קדושת קדושת הגוף ואין לה פדיון, דאין לומר דמוקי לה בבעל מום ולא בפשפדאו דאם פן הו"ל לפרושי, ונראה לומר דסבר רבינו כמו שפכתתי לעיל דאע"ג דקיימ"ל הוא עצמו יקרב עולה, מ"מ כיון דכי אקדשיה לדמיו אקדשיה לא חמור בקדושת הגוף ממש וכי מטי זמן שלשים יום דאמר פקע קדושתיה, ועוד י"ל דדייק רבינו שכתב פרה לומר דשזר דנקט בגמרא לאו דוקא דלא מיירי אלא בנקבה שאינה ראויה לעולה ותירוץ זה מדברי הר"י קורקס ז"ל עכ"ל.

והמרפכת המשנה פתב ונ"ל הרי שגיאה היא דברי הר"י קורקס דהא אפתי קשה איפכא באמר דמיה לשלמים כל שלשים יום ולאחר שלשים יום עולה, אלא נראה דסובר הרמב"ם דאע"ג דהקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף היינו דהבהמה קדושה קדושת הגוף, אבל מ"מ לא מיקרי בהמה זו עולתו ושלמיו, לענין הא דקיימ"ל המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום בפסחים פ"ט, אלא ראויים הבעלים למכור אותה למחויב עולה ושלמים, כיון דאיהו לא נדר בהמה זו אלא דמיה, וכן דייק הרמב"ם לעיל הלכה ה' והיא עצמה תיקרב עולה ולא פתב שיקריבנה עולה משמע שהרשות בידי למוכרה למחויב עולה, ובהכי ניחא השגת הראב"ד שהיא קושית הר"ן דהברייתא לא מיירי מבהמה עצמה, שהיא בנדאי קדושה קדושת הגוף החל עליה בראשונה, אלא שהבעלים יביאו בדמיה בתוך שלשים כמו שזכרו ולאחר שלשים כמו שזכרו עכ"ל, אמנם הדעת נוטה לחלק אם בעל הבהמה בעצמו מקדישה קדושת הגוף לעולה או לשלמים דבהכי הרי הוא בעצמו הפקיע בעולתו לגבי גבוה, מה שאין פן במקדישה לדמיו דלא סלק בעולתו מאותה הבהמה, אלא דאיכא דין התורה כיון שהיא תמים זכר קדוש קדושת הגוף דקדושה זו דין התורה הוא בהבהמה ולא שיהו לגברא, כלומר דבעולתו קיים אלא דין הקרבה למה שהיא ראויה הוא דאיכא, לפיכך הרשות בידי למכור לכל אדם ובלבד שעצם הבהמה תיקרב למה שראויה אף בידי הקונה ממנו וקשה לי מהא דאיתא במס' זבחים קי"ד ע"א בשלמא רובע ונרבע משפחת לה דאקדשינהו מעיקרא ונדר רבעו, אלא מוקצה ונעבד על פרוקי מיקמי דאקדשינהו הנה להו מוקצה ונעבד, דאי לבתר דאקדשינהו תו לא מיתסרי בהקצאה ועבודה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ומשני אליבא דר"י בקדשים קלים דס"ל ממון בעלים הוא ויכול לאסור במוקצה ונעבד עיי"ש, ולפי דברי המרפכת משנה הרי אפטר לאוקמי כרבנן ולא דוקא בקדשים קלים, אלא פגון שהקדיש זכר לדמיו דחל עליו קדושת הגוף, ואפי"ה הנה שלו דהא הרשות בידי למכרו ובעולתו לא סלקה לפיכך יכול ג"כ לאסרו, ואין לומר כיון דסוכ"ס הבהמה קדושה קדושת הגוף לגבוה לא מיתשב בעלים לאסרה, זה אינו, דעד כאן לא תשיב בעלים פגון בקרבן שהוא עצמו הקדיש קדושת הגוף, וכדאשכחנא במס' חולין מ ע"ב מהו

דתימא פינון דקני ליה לכפרה פדידיה דמיא קמ"ל דלאו פדידיה, במד"א דהקרבו שלו רק לכפרה, אבל בנ"ד דבידו למפור לכל המחויב מאותו מין קרבו ודאי דמחשב בעלים לאסרו, דאין שייך לדינא דאין אוסר דבר שאינו שלו דהא שלו הוא לגמרי פינון דרשות מכירה יש לו, ברם יש לפקפק דאמנם הוא בעל למכירה אבל סוכ"ס מרשות גבוה אין הרשות בידו להוציא, א"כ אפשר דאין יכול לאסור דלענן איסור חשיבא אינו שלו פינון דבכל מקום שהוא שייך לגבוה, דבהאי גוונא לא מהני בעלותו שיש לו למכירה לאסור מאי דשייך לגבוה, אמנם איפא פנים לכאן ולכאן וצ"ע והקצוה"ח סימן ת"ו סעיף א' מביא ראיה דהרמב"ם ס"ל כר"י הגלילי דק"ק ממון בעלים הן, מהא דאיתא בפ' השוחט דף ל"ו חובת הקודש דאורייתא, מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא, האי בשר דאיתכשר במאי וכו' אלא לאו דאכשר בחיבת הקודש, ודילמא פדרב יהודה אמר שמואל פגון שהיתה פרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר ועדיין משקה טופס עליה, וכיון דכתב הרמב"ם פי"ג מה' טומאת אוכלין אהד המים ואחד שאר שבע המשקים והוא שישתן ברצון הבעלים, ומזה נראה דס"ל כר"י הגלילי דק"ק ממון בעלים הן, ופרה של זבחי שלמים דהנה קדשים קלים שפיר מהני ליה הכשר מים דבעלים ע"כ תוכנו עי"ש, אולם לפי דברי מרפכת המשנה אין שום ראיה, דאפשר למצוא בגוונא שהקדיש את הפרה לדמיה רק שדין התורה עושה אותה לשלמים, דבהאי גוונא הרי יכול למוכרה וכיון דהוא מיקרי בעלים למכירה כמו כן הוא בעלים לענן הכשר טומאה דמהני הכשרו אף לרבנן דס"ל ק"ק לאו ממון בעלים הן, פינון דע"י שהקדיש את הבהמה לדמיה אפתי לא אסתליק בעלותו פינון דיכול למוכרה, ואם אפילו אמרינן דאינו יכול לאסור משום דהנה אינו שלו אלא דגבוה, שאני התם פינון דבא לאסור ע"י נעבד או מוקצה בהני שייך למימר דאמנם הוא בעלים למכירה, אולם פינון דסוכ"ס אחר כל המכירות אינה יוצא מידי גבוה, דלענן לאסור לא סגי ברשות המכירה גרידא כי אם בעינן דלא יהיה שום חלק לאיש אחר או לגבוה ג"כ, אבל לגבי הכשר לקבל טומאה הרי לאו הבעל הוא האוסר כי אם הטומאה שנגעה בו אוסרת ומטמאה אותה, אלא אין בהטומאה לטמאותה בלא אמצעי של הכשר טומאה דבעלים, דלזו ודאי דמיקרי בעלים להכשיר פינון דיכול למוכרה ובזה יש ג"כ לבאר הא דאיתא בחו"מ סימן רמ"א סעיף ו' הנותן שור לחבירו ואמר לו ע"מ שתחזירנו והקדישו והחזירו ה"ז קדוש, והמקור במס' ב"ב קל"ז ע"ב דס"ל לרב אשי דקדוש ומחזור, והקשה שם הגת"כ הפשט וז"ל תמיה לי הא מבואר ברא"ש פרק לולב הגזול דאחר שיצא בו מחויב ליתן לו במתנה בשעת חזרה, והביא ראיה מהא דאמר לא ליקני אינש לולבא לינוקא ביומא קמא, דינוקא מיקני קני אקניי לא מקני, וכ"כ הריטב"א דמתנה ע"מ להחזיר הקנאה גמורה היא וממון שלו וכשמחזירה לו הקנאה גמורה בעי, לפי"ז קשה הא כשהקדישה שוב אינו יכול להקנות לו בשעת חזרה דהא אין אדם מקנה דבר שאינו שלו ונהרי לא קנים תנאו ע"כ, ברם עפ"י המרפכת משנה יש ליישב פגון שהקדיש את השור לדמיו דאמנם הנה הקדש לגבוה ותיקרב עולה, מ"מ הרי הרשות בידו למוכרו למי שחייב עולה ויש בידו לעשות בו קנינים, הילכך בהאי גוונא יכול להחזיר בקנין ממש דהא הוא אפתי בעלים למכירה.

והמחנה חיים ח"א סימן כ' מתרץ באופן אחר תמיהת הגת"כ, דמסביר שם סברה חדשה בהאי דינא דאם אדם אמר שור שלי יהיה עולה דלא יכול שוב להקדישו לחטאת

או לקרִבן אחר אין הטעם הוא כִּינן דְהַקְדִּישׁ אֶת שׁוֹר זֶה לְעוֹלָה שׁוֹב אֵין הַשׁוֹר שְׁלוֹ הוּא דְכָבֵד נִכְנָס בְּרִשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ וְאֵין אָדָם מִקְדִּישׁ דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ, נִהְפָּךְ הוּא דְהַשׁוֹר אֲפֹתֵי שְׁלוֹ הוּא וּבְעֵלוֹתוֹ לֹא נִסְתַּלְקָה, אֲלֵא מִשׁוֹה"כ לֹא מְהַי הַקֹּדֶשׁ לְקִרְבָּן אַחַר מִשׁוֹם דְּעַצְמָם הַקְדוּשָׁה הִרְאשׁוּנָה מְעַכְבֵּת מְלַחוּל עַל הַבְּהֵמָה קְדוּשָׁה הַשְּׂנִיָּה, כְּמוֹ אֵין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר, דְּרַק בְּקְדוּשַׁת בְּדַה"ב דְּלֹא נִשְׂאָר עוֹד עַל הַבְּהֵמָה שֵׁם הַבְּעָלִים וְגַם הַגְזֵפֵר יְכוּל לְמַפְּוֹר אוֹתָהּ לְכָל אָדָם דְּנִפְקַע לְגַמְרֵי שֵׁם מְמוֹן שֶׁל בְּעָלִים הִרְאשׁוּנִים שְׁהַקְדִּישׁוּ הִילְכָף אֵינָם יְכוּלִים הַבְּעָלִים לְהַקְדִּישׁ כִּינן דְּלֹא שְׁלָהֶם לְגַמְרֵי, אֲבָל בְּקְדוּשַׁת הַגּוֹף אֲשֶׁר לְכַפְרַת הַבְּעָלִים שְׁהַקְדִּישׁ לְמִזְבֵּחַ עַל שְׁמוֹ לֹא סִלְקָה בְּעֵלוֹתוֹ אֶף לְאַחַר שְׁהַקְדִּישׁ, אֲלֵא מֵאֵי דְאִינוּ יְכוּל שׁוֹב לְהַקְדִּישׁ שְׂנִית לְקִרְבָּן אַחַר הוּא מִשׁוֹם דְּקְדוּשָׁה הִרְאשׁוּנָה מְעַכְבֵּת מְלַחוּל אֶת הַשְּׂנִיָּה, וּבְזֶה מִיִּשְׁבַּח הַקְדוּשָׁה דְאִמְנָם יְכוּל לְהַחֲזִיר בְּהַקְנָאָה גְּמוּרָה כְּמוֹ שְׁהַתְנָה, כִּינן דְּעִי"ז שְׁהַקְדִּישׁ אֶת הַשׁוֹר לְעוֹלָה לֹא נִפְקַע שֵׁם הַבְּעָלִים, כְּדֹא שְׁכַחַן בְּמַס' ב"ק ע"ו ע"א גְּבִי קְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ מְעִיקְרָא תוֹרָא דְרֵאוּבֵן וְהַשְׂתָּא תוֹרָא דְרֵאוּבֵן דְּגַם אַחַר שְׁהַקְדִּישׁ שְׁלוֹ הוּא אוּלָם תְּמָה אֲנִי דְהָא דְאָמַר הַגְּמָרָא הֵתָם מְעִיקְרָא תוֹרָא דְרֵאוּבֵן וְהַשְׂתָּא תוֹרָא דְרֵאוּבֵן גְּבִי קְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ אִינוּ אֲלֵא לְגַבֵּי דו"ה דְּהַדְּבָעִינוּ דְּוּמְיָא דְּמַכִּירָה מְמַשׁ דְּנִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ, אֲבָל קְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ כִּינן דְּלֹא נִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ לֹא דְמֵי לְמַכִּירָה, אֲבָל בְּהַכִּי לִיכָא מֵאֵן דְּפְלִיג דְּשִׁינּוּי רִשׁוֹת הוּא דְאִיכָא דְעִי"ז שְׁהַקְדִּישׁ לְמִזְבֵּחַ יִצָּא מְרִשׁוֹתוֹ לְרִשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ וְלֹא שְׁלוֹ הוּא וְנִפְקַע בְּעֵלוֹתוֹ, כְּדֹא יִתָּא שֵׁם בְּתוֹד"ה וְהַשְׂתָּא, וְנ"ל אוֹמַר ר"י אַע"ג דְּמִיקְרֵי עַל שֵׁם בְּעָלִים וְלֹא הֵוָה הַקֹּדֶשׁ כְּמַכִּירָה, מ"מ לְמ"ד יֵאוּשׁ לֹא קִנֵּי חֲשִׁיב כִּינֵאוּשׁ וְשִׁינּוּי רִשׁוֹת לְעַנְנֵן דְּחַל הַקֹּדֶשׁ אַחַר יֵאוּשׁ וְכו' עִי"ש, הֵרִי בְּהַדְּיָא בְּתוֹס' דְּקְדוּשַׁת מִזְבֵּחַ מִיקְרֵי שִׁינּוּי רִשׁוֹת דְּכָבֵד יִצָּא מְרִשׁוֹתוֹ לְרִשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ וְנִפְקַע בְּעֵלוֹתוֹ רַק דְּשְׁמוֹ עָלָיו וְתוֹ לֹא, לְכֹן נִרְאָה לִי בְּהַאי דִּינָא שְׂאֵם אָמַר שׁוֹר זֶה עוֹלָה דְּלֹא מְהַי אִם אָמַר שׁוֹב לְהַקְדִּישׁ לְקִרְבָּן אַחַר, הֵוָה טַעְמָא מְלַבֵּד שְׁקְדוּשָׁה הִרְאשׁוּנָה מְעַכְבֵּת אֶת הַשְּׂנִיָּה לְחוּל, כִּי אִם עוֹד עִיקַר הַטַּעַם דְּאַחַר קְדוּשַׁתוֹ הִרְאשׁוּנָה נִפְקַע בְּעֵלוֹתוֹ וְאִינוּ יְכוּל לְהַקְדִּישׁ דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ.

וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לְכִי מֵאֵי דְקִימ"ל דְּשְׂאֵלָה בְּהַקְדִּישׁ מְהַי, דְּאִם אָמַר בְּהַמָּה זֶה קְדוּשׁ לְעוֹלָה וְאִח"כ חֲזַר וְאָמַר קְדוּשׁ לְשְׁלָמִים דְּאִם נִשְׂאֵל עַל עוֹלָה חָל קְדוּשַׁת שְׁלָמִים, בְּשְׁלָמָא לְהַמְחַנָּה, חִיִּים דַּס"ל דְּקְדוּשַׁת הַגּוֹף שֶׁל מִזְבֵּחַ לֹא נִפְקַע בְּעֵלוֹתוֹ וּמִיקְרֵי שְׁלוֹ, וְהָא דְּלֹא מְהַי לְהַקְדִּישׁוֹ קְדוּשָׁה אַחֲרַת הֵוָה טַעְמָא מִשׁוֹם דְּקְדוּשָׁה הִרְאשׁוּנָה מְעַכְבֵּת אֶת הַשְּׂנִיָּה מְלַחוּל, דְּהֵוָה כְּמוֹ אֵין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר דְּאִיסוּר הַשְּׂנִי תְלוּי וְקִיָּים דְּאִם סִלְק אִיסוּר הִרְאשׁוֹן כָּא הַשְּׂנִי וְחָל עָלָיו, כְּמוֹ כֹן בְּנִדּוֹן דְּהַקְדִּישׁ כִּינן דְּנִשְׂאֵל עַל הַקֹּדֶשׁ הִרְאשׁוֹן אֲתֵינָא קְדוּשַׁתוֹ הַשְּׂנִיָּה וְחָלָה דְּתְלוּיָה וְקִיָּימָא וְאֵין צְרִיךְ שׁוֹב לְהַקְדִּישׁ שְׂנִית, אֲבָל לְכִינ"ד דְּאִיכָא גַם חֲסֵרוֹן אַחֲרֵי שְׁהַקְדִּישׁ בְּרֵאוּשׁוֹנָה לְמִזְבֵּחַ מְלַחוּל הַשְּׂנִיָּה מִשׁוֹם דְּאֵין אָדָם מִקְדִּישׁ דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ, א"כ בְּשַׁעָה שְׁהַקְדִּישׁ שְׂנִית לְקְדוּשָׁה אַחֲרַת לֹא תְלוּי וְקִיָּימָא כִי אִם לְגַמְרֵי לֹא חִיָּילָא דְאִינוּ בְּעָלִים לְהַקְדִּישׁ, א"כ אֶף אִם נִשְׂאֵל עַל קְדוּשַׁתוֹ הִרְאשׁוּנָה אֲפֹתֵי לֹא מְהַי עַד שְׁיִקְדִּישׁ שְׂנִית לְחֲזוֹר וּלְהוֹצִיא בְּפִיו לְהַקְדִּישׁוֹ, בְּרַם לֹא קִשְׂיָא דְכִינן דְּנִשְׂאֵל עַל הַקֹּדֶשׁ הִרְאשׁוֹן הֵוָה כְּמוֹ שְׂאֵל הַקְדִּישׁ מְעוּלָם דְּמִמְלִילָא חִיָּילָא קְדוּשָׁה הַשְּׂנִיָּה, דְּמָה לִי אִם חֲסֵרוֹן שְׁקְדוּשָׁה הִרְאשׁוּנָה מְעַכְבֵּת מְלַחוּל אֶת הַשְּׂנִיָּה, אוּ מִשׁוֹם דְּכָבֵד נִפְקַע בְּעֵלוֹתוֹ עִי"ז קְדוּשַׁת הִרְאשׁוּנָה, סוּכ"ס הֵרִי שְׂאֵלָה בְּהַקְדִּישׁ מְהַי לְעַקוֹר אֶת דְּבָרֵי הִרְאשׁוּנִים דְּלֹא גּוֹפָא מְהַי שְׂאֵלָה דִּילָיָה לְבַטַּל הַקֹּדֶשׁ הִרְאשׁוֹן וְהֵוָה שׁוֹב בְּעָלִים לְמַפְרַע עַל

קדושתו השנייה, דכהאי גוונא איתא באבגוי מלואים בתשובותיו סימן י"ב דס"ל גבי אין שבוועה חלה על שבוועה לחלק מן אין איסור חל על איסור דהתם איסור השני חגיל ורכיב עליה תלוי ועומד, אבל שבוועה על שבוועה לא מצי למיסר אנפשיה קלל ואין פאן חלות לגמרי דאין בעלים להשבע ודבריו אין בהן ממש, ואפי"ה לגבי שאלה מסיק אם נשאל על הראשונה חלה השנייה משום שהשבוועה השנייה נעשה לראשונה וחלה למפרע ממש, כמו כן בנ"ד פיון דנשאל על קדושתו הראשונה נעשה קדושתו השנייה כמו בראשונה דנעקר למפרע, והנה כמו שלא הקדיש מעולם קדושתו הראשונה והנה בעלים למפרע על קדושתו השנייה ודוק ועפי"ד יש ליישב קושיא של המלאכת חושב במס' תמורה כ"ה ע"ב בהא דקיימ"ל דאין חזרה בהקדש אף תוך כדי דיבור, אמאי בשלמא מהקדש לחולין איתא בקצוה"ח טעמא דמשום חומרא דקדשים לא מהני חזרה, כלומר אם חזר תוכד"ד שיהא שוב חולין כדמעיקרא, אבל ברוצה לשנות משלמים לעולה או איפכא הרי משנה מקדושה לקדושה וכש"כ משלמים לעולה דחמירא יותר אמאי לא מהני חזרה תוכד"ד, מאי שנא משבוועה דמהני בהאי גוונא חזרה, וגם על הטעם השני שכתב הקצוה"ח שם מהתוס' משום דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט הילכף לא מהני חזרה אף תוכד"ד, אפתי יש לעיין דזה הנה שייך אם הנה רוצה להוציא מרשות הקדש לחולין אבל משלמים לעולה דסוכ"ס להקדש הדר, ע"כ תוכן קושיתו ברם לפי"ד ניחא שפיר, פיון דאמר בהמה זו לשלמים הא דאי מהני אח"כ להקדיש שוב לעולה הנה טעמא מלבד שהקדושה הראשונה מעפכת מלחול השנייה, הרי אמרתי טעמא משום פיון דכבר הקדיש הגוף לשלמים כבר יצא מרשותו ונפקע בעלותו דאינו שלו, א"כ בנ"ד שהקדיש לשלמים באמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט הרי יצא כבר מרשותו, ואינו יכול שוב להקדיש את בהמה זו אם לא יכניס שוב לרשותו להיות שוב בעלים כדי להקדיש, נמצא אי אפשר לו לחזור ולהקדיש לעולה טרם שיכניס שוב לרשותו ולעשותה חולין, זאת אומרת שהחזרה מקודש לקודש אי אפשר במציאות אם לא שיחזור מקודש לחולין להיות שלו ואח"כ שוב להקדיש קדושה אחרת, א"כ אף מקודש לקודש הנה מקודש לחולין דאם לא נעשה קודם חולין לא מהני דיבורו לגמרי פיון דאינו שלו היא, הילכף לא מהני חזרה תוכד"ד אף מקודש לקודש דסוכ"ס מקודש לחולין הוא כדבארתי.

סימן כט. פ'ק ט"ז מה' מעשה הקרבנות הלכה י"ז.

ואעפ"י שפירש שייבא לחמה מן המעשר לא יביא נסכיה ממעות מעשר שני, שאין הנסכים באים לעולם אלא מן החולין, כמו שבארנו לפי שצאמר בהן והקריב המקריב קרבנו עד שיהיה משלו ולא יהיה בהן צד לגבוה כלל, ע"כ.

והנה כבר הבאתי לעיל על הרמב"ם פ'ק ב' מה' מעשה הקרבנות הלכה י"ג דאיכא דמקשים אמאי פירש האי טעמא מהקרא דהמקריב קרבנו, ושבק האי טעמא דספרי המובא בתוס' מנחות פ"ב ע"א ונ"ל הספרי ואכלת מעשר דגגה יכול יקח בהמה למשתה בנו, נאמר פאן שמחה ונאמר להלן שמחה, מה להלן שלמים אף פאן שלמים, אי מה להלן עולות אף פאן עולות תלמוד לומר ושמחת אכילה שיש בה שמחה עי"ש, א"כ נסכים בלא"ה אי אפשר להביא מן המעשר משום דליכא בהו אכילה שיש בה שמחה, אמנם לעיל תרצתי קושיא זו אבל באופן אחר עי"ש.

ונ"ל לתרץ עפ"י מאי דאיתא במס' ע"ז דף ס"ב ע"ב בפ"ב רבינו יהודה בתוד"ה העלה לי פירות, דהא דאיתמעט מקרא לקנות במעות מע"ש דבר דלאו פרי מפרי ולאו גידולי קרקע, במה דברים אמורים היכא שלוקחון בגוונא שתהא קדושת מעשר חלה על דבר הנקח והמעות אצל המוכר יצאו לחולין, אבל היכא שלוקחון ע"מ שדמי המע"ש ישארו בקדושתם אצל המוכר, פלומר שהמוכר ישתמש בהמעות בדינו של מע"ש, בכהאי גוונא לא איתמעט עיי"ש, לפי"ז הכי נמי לקנות במעות מע"ש דבר שאינו לאכילה אעפ"י דאיתמעט מקרא, אפ"ש ג"כ לומר הני מילי אם בא ע"י קנייתו להוציא את המעות לחולין כהאי גוונא איתמעט דמכירה לחלוטין היא דיוצאין המעות לחולין, אבל אם קונה את הנסכים וכל דבר שאינו לאכילה במעות מע"ש ע"מ שהפסד שיקבל המוכר יתקיים בקדושת מע"ש לא ממעטינן מהאי קרא דנאכלת, ע"ז מרמז לנו הרמב"ם דאמנם כהאי גוונא אין לאסור מטעמא דקרא דנאכלת, אבל אפתי יש לאסור מהאי טעמא דאין להביא על המזבח קרבן של מע"ש פניו דאית לגבוה חלק ביה, דלהאי טעמא לא מהני מידי מאי דהתנה שיהו המעות יתקיימו אצל המוכר בדין מע"ש, דסוכ"ס אין רשאי להביא קרבן למזבח מדבר שיש לגבוה חלק ביה כדילפינו מקרא דהמקריב קרבנו.

ואפתי יש לברר אם אפ"ש לומר דהרמב"ם סובר פרינו יהודה בהכי, דהא סתים בכל הני דוכתי בדינא דאין לוקחין במעות מע"ש ואינו מפ"ש שום חילוק בין לקיחה ע"מ שישתמש המוכר בהפסד בדין מע"ש בין לקיחה לחלוטין בלא שום תנאי, ועוד דהני מילי דרבינו יהודה שייך דוקא בדינא דאין לוקחין דבר שאינו פרי מפרי ולאו גידולי קרקע דאיתמעט מגזיה"כ דקראי של פלל ופרט, דאם התנה שישתמש המוכר בהפסד בדין מע"ש שפיר דמי, דהא המוכר יקנה בכסף זה בדין מע"ש פרי מפרי וגידולי קרקע, דמאי איכפת לן שבעל המע"ש לקח דבר שלא פרי מפרי וגידולי קרקע, סוכ"ס הרי בכסף זה יקח המוכר כדבעי למיקני נמצא דמתחלל הפסד בדין מע"ש, אם לא ע"י בעל המע"ש מיהא ע"י במוכר, אבל מידי דליכא בהו אכילה של שמחה דאיתמעט מקרא דנאכלת אפ"ש לומר דלא מתקיים אלא ע"י שאוכל בעל המע"ש בעצמו ולא ע"י המוכר, דאף אם התנה שישתמש המוכר בהפסד לשם לקיחה דבר שיש בו אכילה של מצוה ג"כ לא מהני מידי, דבעינן לקיים ואכלת אתה לא ע"י אחר דהמצוה חלה על גופו של בעל המעשר שני, א"כ שוב אין שום עדיפותא ושום חילוק אם מטעמא דהספרי או מטעמא דהרמב"ם כדנתבאר.

ולכאורה יש להוכיח דהרמב"ם לא ס"ל פרינו יהודה, מהא דאיתא ברמב"ם פ"ג מה' מעשר שני הלכה י"ז מעשר שני ממון גבוה הוא, שנא' לד' הוא לפיכך אינו נקנה במתנה אלא אם כן נתן לו הטבל והמקבל מפריש המעשר וכו' עיי"ש, אלא אעפ"י דנותן לו במתנה לאכול בדין מעשר ג"כ לא מהני, מדפירש טעמא לד' הוא דאין ברשותו לתן במתנה אף כהאי גוונא, אף כי יש לומר לאידך גיסא מדכתב בהאי לישנא לפיכך אינו נקנה במתנה אפ"ש כוונתו בקנין גמור שיהיה המקבל רשאי לאכול או למפור בתורת חולין, ברם מסיפא דמסיק א"כ נתן לו הטבל מוכח שפיר דאין לו עצוה אחרת רק לתן בטבלו, דאי לא"ה הא איכא עצוה זו שיהא מתנה ע"מ שיאכל בתור מע"ש, אלא דבכהאי גוונא ג"כ אינו רשאי, לפי"ז מוכח מדבריו אם מוכר מע"ש או לוקח במעות מע"ש איזה דבר שנתמעט מקרא כגון דלאו פרי מפרי וגידולי קרקע, או לקנות במעות מע"ש דבר

דליפא ביה אכילה אינו רשאי, אף בגנונא דמתחייב המוכר להוציא את המעות בדין מע"ש, והטעם פשוט דהא כתיב לד' הוא וממון גבוה הוא, משה"כ אינו יכול לקנות רק הדברים שנתנה לו התורה רשות בהן אבל לא הדברים שנתמעטו והוא דלא ס"ל כרבינו יהודה לגמרי.

ואהא דמסיק הרמב"ם אא"כ נתן לו הטבל, פתב הפספ משנה וז"ל מקורו מגמרא קידושין דף נ"ד ע"ב שם בגמרא אליבא דר"מ ונתנו טעם למה כשנתן לו הטבל נקנה לו משום דקא סבר מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמנין, ויש לתמוה איה פסק רבינו שאם נתן לו הטבל נקנה לו, ונהרי הוא וז"ל פסק בפ"ו מה' מעשרות ובכמה דוכתי דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמנין, ותיגרין הר"י קורקס וז"ל שסובר רבינו דדוקא להאי מקלמא אמרו לאו כמי שהורמו דמנין, דע"כ לא קאמר ר"מ מע"ש ממון גבוה אלא דוקא כשהורם ונקרא עליו שם מעשר דהא מדכתיב לד' יליף לה וקרא אחר שהורם ונקרא מעשר משמע עכ"ל, ברם תירוצו דחוק הוא דסוכ"ס אם בכל מקום סובר דכשהורמו דמנין מה לי אם מפרש שם מעשר בפיו, דהא אם תורם בפועל ממש לא איכפת לן מה שלא קרא לה שם מעשר, וכינן דכהורמו דמנין הרי מיקרי שפיר לד' הוא וצ"ע.

לכן נ"ל לתרץ דאפילו למאי דאמרין מע"ש ממון גבוה הוא היינו דוקא לגבי קנין, פלומר דאין בעל המע"ש יכול להקנות לחבירו מע"ש דיליה וכדכ' הרמב"ם בהדיא לפיכך אינו נקנה במתנה, אבל סוכ"ס ע"צ מע"ש שלו ודאי דמיקרי מדרשאי להזמין את חבירו ולתן לאכל לבניו ובנותיו, א"כ פל האי דינא דממון גבוה הוא הוה פכה, אמנם המע"ש שלו הוא אבל אין הרשות ביזו להקנות לחבירו, א"כ אפשר לדמות לאדם שיש לו חפץ רק שאינו ברשותו דאינו יכול להקנות אעפ"י דשלו הוא, משום דלגבי למכור בעינו שיהא ברשותו ג"כ כדילפינן מה ביתו ברשותו, דכמו כן בנדון דמע"ש שלו הוא דהוה רק אין הרשות ביזו למכרו משום דברשות גבוה הוא, לפי"ז אפשר לומר פיון דעיקר החסרון בקנין, הני מקלי אם מוכר מע"ש גרידא, אבל בטבלו דמקנה יחד הטבל עם מע"ש בהא דיינינן כמו אם מקנה דבר שאין ברשותו עם דבר שיש ברשותו, או כמו דמקנה דשלב"ל עם דבר הבא לעולם דפסק המרדכי במס' ב"ב קמ"ג מגו דחל הקנין על דבר שבא לעולם חל ג"כ על דשלב"ל, כמו כן בנ"ד אפשר דס"ל להרמב"ם פהמרדכי, הילכך אם מקנה בטבלו שפיר דמי דמגו דחל הקנין על הטבל חל ג"כ על המע"ש, דאמנם לגבי האי דינא דמכירה ג"כ ס"ל דכמו שהורמו דמנין, דנמצא שמוכר מע"ש ג"כ, אבל סוכ"ס הרי מוכר טבל ג"כ, וכינן דבחד קנין הוא, אמרינן מגו דחל הקנין על הטבל חל ג"כ על המע"ש, ברם אפתי יש לעיין דהא לא שמענו ולא ראינו מי שיאמר דהרמב"ם סובר פהמרדכי דאם מקנה דבר שבא לעולם עם דשלב"ל, ועוד אי משום האי טעמא דס"ל פהמרדכי למה לן שיתן בטבלו, הא אפילו אחר שתתן בטבלו אלמא דלאו מטעמא את השיריים עם המע"ש בחד קנין ואם אמר דוקא שנתן בטבלו אלמא דלאו מטעמא דידי וכבר דברתי בענין של המרדכי בדברי ר'נוחם סימן י"ד עי"ש.

סימן ל.

פָּרַק י"ח מה' מעֲשֵׂה הַקְּרָבֹנוֹת הַלְכָה ג'. וְכֵן הַשׁוֹחֵט קִדְּשִׁים חוּץ לְעֹזָרָה אַעֲפ"י שֶׁלֹּא הָעֹלָם אִם הִיָּה מְזִיד חֲיִיב פֶּרֶת, שְׁנֵאֲמַר אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ עֵז דָּם יִחַשֵׁב לְאִישׁ הֵהוּא דָם שֶׁפָּף וְנִכְרַת, ע"כ.

וְהִנֵּה הַמְנַה"ח מְצֹנֶה רפ"ז הַקֶּשֶׁה אֲמַאי לֹא הִזְכִּיר הַרְמַב"ם שְׂחִיטָתֵיב ג"כ מִשׁוּם מְטִיל מוּם בְּקִדְּשִׁים, דְּהָא אֵין לֵהּ מוּם גְּדוֹל מִזֶּה מַה שְׁחַתְּךָ רֹב הַסִּימָנִים דְּהוּא מוּם גְּלוּי וְאֵינוֹ חוּזֵר, וְאֲמַאי לִיכָא שׁוּם רְמֵז בְּרַמְב"ם מִהָא חִיּוּבָא דְמְטִיל מוּם בְּקִדְּשִׁים בְּהַאי גְּוֹנָא וְהִנֵּיחַ בְּצ"ע וּנ"ל לִיִּישׁב עַפ"י מַאי דִּישׁ לְחַקּוֹר לְמ"ד יִשְׁנֶה לְשַׁחֲטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף, אִם שִׁחַט קִדְּשִׁים בַּחוּץ לְעֹזָרָה וְגָמַר שֵׁם שְׁחִיטָתָהּ, מֵאִימְתִי מִתְחִיל הַחִיּוּב דְשַׁחֲטִי חוּץ, אִם דּוֹקָא מִתְחִילִי קְנָה הַשְּׂנִי דְהוּוּ מִיִּלְתָּא דְמִיִּטְרָפָא הַבְּהֵמָה בְּהִכִּי אֲבָל לֹא מִתְחִילִי קְנָה הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר בּוֹ פִּגְעַתְּ סִפְיָן מִתְחִילָה, מִשׁוּם דְּהַחֲצִי קְנָה הָרֵאשׁוֹן לֹא נִכְנַס בְּגִדְרֵי הַשְּׁחִיטָה דְהוּוּ רַק חֲצִי קְנָה פָּגוּם דְלֹא מִיִּחְשָׁבָא שְׁחִיטָה כָּלָל, אוֹ דִּילְמָא הִנֵּי מִיִּלִּי אִם שִׁחַט רַק חֲצִי קְנָה וְתוֹ לֹא, בְּהִכִּי הוּא דְאֲמַרְיָנוּ דְלֹא שֵׁם שְׁחִיטָה עָלָה רַק מִיִּקְרִי שְׁפָגַם הַחֲצִי קְנָה, אֲבָל אִם גָּמַר כָּל הַשְּׁחִיטָה וְאִיתָא שֵׁם שְׁחִיטָה עַל כָּל הַסִּימָנִים בְּכַהֲאֵי גְּוֹנָא אֲפָשֶׁר דְנִכְלָל שֵׁם שְׁחִיטָה אַף עַל חֲצִי קְנָה הָרֵאשׁוֹן, כִּיּוֹן דִּישְׁנֶה לְשַׁחֲטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף אַף מִשְׁהוּ הָרֵאשׁוֹן שְׁפָגַע בּוֹ הַסִּפְיָן מִיִּקְרִי שְׁחִיטָה וְחַל עָלָיו אִיסוּרָא דְשַׁחֲטִי חוּץ.

אֲמַנָּם מְצִינוּ בַּמַּס' חוֹלִין כ"ט ע"ב לֹא נִחְלְקוּ אֲלָא שְׁשַׁחַט מִיַּעוּט סִימָנִים בַּחוּץ וְגָמְרוּ בַּפְּנִים, דְּלְמ"ד יִשְׁנֶה לְשַׁחֲטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף מִיִּחְשָׁבָא, דְּמִשְׁמַע הָתָם דּוֹקָא מִיַּעוּט שְׂנִי הַסִּימָנִים שֶׁל הַקְּנָה וְהוֹנֵשֶׁט דְהוּוּ דְכָר דְמִיִּטְרָפָא בְּהוּ, אֲבָל מִיַּעוּט הַקְּנָה גְּרִידָא לֹא פְלוּם הוּא וְאֵינוֹ חֲיִיב בְּשַׁחֲטִי חוּץ דְחֻשְׁבִּינוּ לֵהּ כְּחֻשְׁבִּינוּ לֵהּ פָּגוּם בְּלִבְד, שְׂאֵנִי הָתָם דְהָא גָּמַר הַסִּימָנִים בַּפְּנִים כְּדָבָר לְמִיָּהוּי, הִילְכִּיךָ יֵשׁ לֵאמֹר שְׁפִיר דְהוּוּ כְּמוֹ שֶׁלֹּא שִׁחַט בַּחוּץ כָּלָל רַק דְפָגַם חֲצִי הַקְּנָה, אֲבָל בַּנ"ד שְׁשַׁחַט כָּל הַסִּימָנִים בַּחוּץ לְעֹזָרָה אֲפָשֶׁר דְאֲמַרְיָנוּ אִיגְלָאֵי מִיִּלְתָּא לְמַפְרַע לְהַתְחִיב מִשׁוּם שְׁחִיטָה חוּץ מִן מִשְׁהוּ הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַקְּנָה, דְנִכְלָל בְּהַשְּׁחִיטָה כּוֹלָה וְכָל מִשְׁהוּ שֵׁם שְׁחִיטָה עָלָה אַף עַל חֲצִי קְנָה הָרֵאשׁוֹן.

וּקְצַת רֵאִיָּה יֵשׁ לְהַבִּיא מִהָא דְאִיתָא בַּמַּס' ב"ק דָּף ע"ב ע"א גְּבִי חוֹלִין בְּעֹזָרָה, פְּרִיָּה שֵׁם הַגְּמָרָא לְמ"ד יִשְׁנֶה לְשַׁחֲטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף, כִּיּוֹן דְשַׁחַט בַּהּ פְּוֹרְתָא אֶסְרָה וְאִינְדָּה לֹא דְמַרְהָ קָא טַבַּח, מִדְּנִקְט הַגְּמָרָא לִישְׁנָא דְפּוֹרְתָא וְשִׁנְיָה מִלְשׁוֹן הַגְּמָרָא דְחוֹלִין דְאָמַר שֵׁם מִיַּעוּט סִימָנִים, אֲלָמָא מִזֶּה דְשְׂאֵנִי הָתָם בְּחוֹלִין דְהָא גָּמַר כָּל הַסִּימָנִים בַּפְּנִים, הִילְכִּיךָ אִם בְּהַאי גְּוֹנָא שִׁחַט רַק חֲצִי קְנָה הָרֵאשׁוֹן בַּחוּץ לֹא פְלוּם הוּא דְהוּוּ רַק כְּחֻשְׁבִּינוּ קְנָה פָּגוּם, לְפִיכֹף תַּפְס הַגְּמָרָא שֵׁם לִישְׁנָא דְשַׁחַט מִיַּעוּט סִימָנִין שֶׁל הַקְּנָה וְהוֹנֵשֶׁט דְהוּוּ מִיִּלְתָּא דְמִיִּטְרָפָא בִּיָּה, אֲבָל הַגְּמָרָא דב"ק דְחוֹלִין בְּעֹזָרָה שְׁשַׁחַט כָּל הַסִּימָנִין בְּבֵת אַחַת בְּעֹזָרָה בְּהִכִּי מִתְחִיל הָאִיסוּר מִמִּשְׁהוּ דְקְנָה הָרֵאשׁוֹן כִּיּוֹן דְגָמַר כָּל הַשְּׁחִיטָה בְּהַאי אִיסוּרָא, א"כ בַּנ"ד דְשַׁחֲטִי חוּץ כִּיּוֹן דְגָמַר כָּל הַשְּׁחִיטָה בַּחוּץ, וְדַאי דְהַחִיּוּב דְשַׁחֲטִי חוּץ מִתְחִיל מִחֲצִי קְנָה הָרֵאשׁוֹן דְאֵין עָלֶיהָ חַל שֵׁם שְׁחִיטָה.

וְיֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִהָא דְאִיתָא בַּמַּס' חוֹלִין דָּף מ' ע"א הַשׁוֹחֵט חֲטָאת בְּשַׁבַּת בַּחוּץ לְע"ז חֲיִיב שֶׁלֹּשׁ חֲטָאוֹת, וְאִי אֲמַרְתָּ כִּיּוֹן שְׁשַׁחַט בָּהּ סִימָן אֶחָד אֶסְרָה אֲשַׁחֲטִי חוּץ לֹא לִיִּחְשָׁב מִחֲתוּבָה בְּעַפְרָה הוּא, וּפִירָשׁ"י שֵׁם ד"ה מִחֲתוּבָה, אַע"ג דְאֲמַרְיָנוּ בְּפִירְקִין כ"ט ע"ב שִׁחַט סִימָן אֶחָד בַּחוּץ וְסִימָן אֶחָד בַּפְּנִים חֲיִיב שְׁהָרִי עֲשֵׂה בָּהּ מִעֲשֵׂה הָעוֹף בַּחוּץ, לִיכָא לְמִימַר דְבִגְמַר

הסימן חיילי בהדי הדדי איסור ע"ז ושחוטאי חוץ, דכי אמרינן סימן אחד מחייב הני מילי היכא דגמר לשחיטה בעודה קדשים, דאיגלאי מילתא דסימן קמא שחיטת חוץ הנה, וטעמא דהתם משום דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אבל הכא דסימן שני לא אשחית פלל דמחתה עפרא בעלמא הוא, קמא נמי לאו שם שחיטה עליה וכו' עכ"ל עי"ש.

והנה ביו"ד סימן ב' איתא שם פלוגתא בין הט"ז והש"ך בנקודות הפסוק, בהאי לישנא שאמר הגמרא כיון ששחט סימן אחד לע"ז אסרה, הט"ז סובר הא דנקט סימן אחד דוקא סימן אחד, דאף בשוחט לע"ז לא אסרה רק במילתא דמיטרפא אבל בשחט משהו לע"ז לא נאסרה, והש"ך סובר דכוננת הגמרא סימן אחד לאו דווקא הוא, דאפילו אם שחט משהו מהקנה לט"ז ג"כ אסרה עיי"ש, ובכך לפי שיטת הש"ך אמאי לא תירץ רש"י פשוט דשאני בין ע"ז לשחוטאי חוץ, דע"ז אסירא בכל שהו דקנה אבל שחוטאי חוץ בעינן מילתא דמיטרפא או סימן שלם או מיעוט שני סימנים, ומדלא מתירץ הכי, אלמא דס"ל דאם גמר כל הסימנים בחוץ אז גם שחוטאי חוץ מתחיל החיוב ממה שהו דקנה, הילכף אם לאו דמחתה עפר בעלמא הוא הרי חיוב דשחוטאי חוץ וחיוב דע"ז באים פאחת.

והשתא הרי ניחא שפיר הא דלא מחייב גבי שחוטאי חוץ גם משום מטיל מום בקדשים, דלשיטתו אגיל דס"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, פדאיתא ברמב"ם פ"א מה' פסוה"ק שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרון בפנים פסול דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף עיי"ש, הילכף לדידיה החיוב דשחוטאי חוץ מתחיל תיכף מן המשהו הראשון דקנה, וחיובא דמטיל מום בקדשים הא לא חייילא עד רוב הקנה או מיעוטא דנושט דמיטרפא בהו דאז מיקרי מום קבוע, דאי משהו דקנה או חצי קנה שחוט אינו אלא מום עובר דאפשר לרפאותו, וכדכ' התוס' במס' בכורות דף ל"ח דלא נקרא מום קבוע רק אם אינו עובר פלל אפילו ע"י רפואה, ומום עובר ס"ל להרמב"ם דליכא ביה חיובא דמטיל מום בקדשים, כדהוכיח המנה"ח רפ"ז מהא דכ' הרמב"ם פ"א מאיסורי המזבח המטיל מום בקדשים לוקה, כגון סימא את עינו או קטע את ידו ולא כתב סתמא שמע מינה דס"ל דבעינן מום קבוע, נמצא לפי"ז דחיובא דשחוטאי חוץ איגלאי מילתא למפרע דמתחיל ממה שהו דקנה שפגע בסכין מתחילה, והחיוב דמטיל מום בקדשים בא אח"כ בשחיטה דמיטרפא ביה, דאז הרי כבר נאסר משום שחוטאי חוץ ונהו רק כמטיל מום בעפרא בעלמא, משה"כ ליכא במציאות בהאי גוונא איסורא דמטיל מום בקדשים, אמנם אם יתחיל לשחוט מהנושט איכא מציאות דליחול בבת אחת שחוטאי חוץ ומפיל מום בקדשים דהא הוה מום קבוע, אבל הרמב"ם מייירי דשחט פאורחא דאינשי מעיקרא הקנה ואח"כ הנושט, דבהאי גוונא ליכא חיובא דמטיל מום בקדשים כי אם שחוטאי חוץ גרידא אכן השתא אדרבה איכא להקשות איכא למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף איסורא דשחוטאי חוץ הכי משפחת לה, הא תיכף כששחטאפילו משהו מהקנה דנהו מיהא מום עובר, כבר נפסל מלבא לאהל מועד להקריב, פדאית' מתניתין מפורשת במס' זבחים קי"ב בהעלה קדשים בחוץ בין מום עובר בין מום קבוע פטור כיון דאינו ראוי לבא לאהל מועד, ופירש שם התוס' והוא הדין לשוחט, א"כ שחוטאי חוץ דחיובא רחמנא הכי משפחת לה.

אף יש לתרץ בזה פדתינן התוס' ב"ק ע"ב ע"א ד"ה דאי למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כמו כן יש לתרץ קושיתי אליבא דמ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף, דס"ל ממאי דתייב רחמנא אחולין בעזרה ואשחויטי חוץ לא מצי למיפרה אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, מפי שחטה פורתא אסרה ואידך מחתה עפר בעלמא הוא, כיון דאין שם פסול אחר אלא דשחויטי חוץ לבדו איפא למימר דבהכי חייביה רחמנא, אבל פשיש פסול אחר עמו אז יש לפטור אפילו למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, כיון דבסוף שחיטה הנה במחתה עפר בעלמא עכ"ל, א"כ בנ"ד נמי התירוץ פשוט דבהכי חייבא רחמנא, והא דאמר התוס' דהיבא דאיפא פסול אחר לא אמרינו בהכי חייבא רחמנא, הפוננה פסול דע"ז דבהאי גוונא לא שייך למימר בהכי חייבא רחמנא דאפשר חולין בעזרה ושחויטי חוץ בלא איסורא דע"ז, הילכך אמרינו שפיר דאם שחט לע"ז ליבא איסורא דשחויטי חוץ משום דעפרא בעלמא הוא, אבל בנ"ד פסול הקרבה דמום עובר אי אפשר במציאות שחויטי חוץ בלאו האי פסולא דמום עובר, דכיון דשחט משהו מהקנה נפסל למזבח, וכיון דאי אפשר זה בלא זה ואפי"ה אמה התורה חייבא דשחויטי חוץ, היינו משום דבהכי חייבא רחמנא פדתינן התוס' ה"ת.

והנה בעהמ"ח תורה אור הגאון ר' חיים ברוך ז"ל בלקוטיו פ' ע"א הקשה בהא דתנו במס' ע"ז דף ע"ד ע"א צפורי מצורע אסורין בכל שהיא, ואוקי לה מתוס' זבחים דף ע"ב ע"א בצפורי דרור משום ראוי להתכבד, והרמב"ם במאכלי אסורות פרק ט"ז הלכה ז' חשיב להו בבבלי חיים דמשה"כ לא בטל, דז"ל וכן כל בעלי חיים חשוכין הן ואינם בטלין לפיכך שור הנסקל שנתערב באלף שוורים, או צפור מצורע השחיטה באלף ציפורים כולן אסורין בהנייה ע"ש, והנה איתא פלוגתא דר"י ור"ל בקידושין דף נ' צפורי מצורע מאימת נאסרת אם משעת לקיחה או משעת שחיטה, והוא פסק בהדיא בה' מצורע כר"י דמשעת שחיטה נאסרת, א"כ היכי משפחת לה צפורי מצורע בעלי חיים שנתערבו, ממנ"פ בשעה ש לא נאסרה וכשנשחטה אינה בעלי חיים, ורצה לתרץ עפ"י דסבר הרמב"ם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, דמשפחת לה בשחט מיעוט קמא דקנה דאפתי בע"ח היא ואפי"ה נאסרה דהא שם שחיטה הוא דאיפא ע"ש.

מתמה אני מעולם לא מתקבל על הדעת לומר אפילו למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דבמשהו דקנה שם שחיטה עלה, דהני מילי כדבארתי דאם גמר כל השחיטה בהכי איבא חקירתי אם אף המשהו הראשון נכלל בשם השחיטה, או דשם השחיטה מתחיל מן חצי קנה השני, אבל אם לא גמר השחיטה אלא שחט חצי קנה גרידא ודאי דליבא שם שחיטה עלה, והנה כמו שפגם ברגל או פגם בקנה דאין לזה שום שייכות לשחיטה כלל, אמנם לפי הש"ך שהבאתי לעיל דס"ל גבי שוחט לע"ז כיון דשחט משהו דקנה נמי אסרה משמע דס"ל דגם חצי קנה גרידא בלי שגמר ג"כ מיקרי שחיטה, אפשר לומר דלאו מדין שחיטה אתיא כי הוא דוקא בשוחט לע"ז איבא האי דינא ולא במקילתא אחריתא, והחיות דעת מחלק בין שוחט בהמה לע"ז כגון למרקוליס דלא נאסר רק בשחיטה בהא אם שחט חצי קנה לאו פלום הוא דהא לאו שם שחיטה, אבל אם עושה את הבהמה גופה ע"ז שעובד להבהמה דבזה המעשה אוסרת לאו דוקא שחיטה דאפילו נוסף וזרק בין קרניה נאסרת א"כ אף שחט חצי קנה אוסרת דאמנם לאו שם שחיטה עלה סוכ"ס מעשה עבודה הוא דהנה ע"ש.

ובעצם קושית הגאון הנ"ל אפטר לרחוק ולומר דאירי שנתערב הצפור מצורע קודם שחיטה דהיא בע"ח ולא בטלה, ואחרי התערובת שחטה במזיד עם כל הצופרים דבהאי גוונא השחיטה לא מבטלת החשיבות ואסירי כולן, דכי אמרינו דשחטה בטלה אם שחטה בשוגג אבל במזיד דיינינו לה כמו בעל חי דלא בטיל, פדאשפחו בהדיא ביו"ד סימן ק"י סעיף ב' בעלי חיים שנתערבו באחרות ונשחטו בטל חשיבותן ובטילין והוא שנשחטו בשוגג עי"ש, זאת אומרת דאם שחט לאחר התערובת במזיד לא בטלה ודיינינו לה כדין בע"ח ממש ודו"ק.

סימן לא. פרק י"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה י"ד.

גנב והקדיש נאח"פ שחט בחוץ חייב ואימתי העמידוה ברשותו פדילחייבו עליה פרת, משעה ששחטה אחר יאוש אבל לפני יאוש אינה קדושה ע"כ. הפסוק משנה פירש בזה מקורו מהא דאיתא במס' גיטין דף נ"ה ע"ב גנב והקדיש נאח"פ טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי דו"ה, ותני עלה בחוץ בכהאי גוונא ענוש פרת וכו', והנה ממאי דכתב הרמב"ם דהגנב חייב פרת בשחטי חוץ אחר שהקדיש, הרי מיידי שהקדיש קדושת מזבח, דאילו קדושה לבדה"ב אין לחייבו פרת על שחטי חוץ, פדאיתא במס' זבחים קי"ג ע"ב יצאו קדשי בדה"ב שאינו ראוי לזבא לאהל מועד ליכא בהו דינא דשחטי חוץ, לפי"ז מפרש גם את המתניתין שם שכ' סתמא גנב והקדיש נאח"פ טבח ומכר משלם כפל ולא דו"ה מיידי בקדושת מזבח, מדתני עלה אם שחט בחוץ חייב פרת ואילו בקדושת בדה"ב ליכא פרת.

והנה הרמב"ם פרק ב' מה' גניבה הלכה ו' כ' גנב וטבח או מכר נאח"פ הקדיש משלם תשלומי דו"ה, ואם הקדיש נאח"פ טבח או מכר אעפ"י שהקדישו קדשים קלים משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי דו"ה, והשיג עליו הראב"ד וז"ל קוצר בכאן שאם הקדישו הקדש בידק הבית משלם דו"ה, מה לי משעבדי לשמים מה לי משעבדי להדיוט עכ"ל, ופירש בזה הכס"מ דלהכי סובר הראב"ד דקדושת בדה"ב חייב בדו"ה, משום דהא תנא במס' ב"ק ע"ח ע"ב גנב והקדיש חייב דו"ה, והקשו התוס' ב"ק ע"ו ע"א ד"ה והשתא, מהמתניתין ע"ד ע"ב דאיתא שם בהדיא גנב והקדיש משלם תשלומי כפל ואינו משלם דו"ה, ותירצו דמתניתין מיידי בקדשי מזבח דשם בעליו עליו הוא הילכף פטור מדו"ה דמעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן, אבל הברייתא מיידי בקדשי בדה"ב דאישתני שם בעליו ודמי ממש למכירה הילכף חייב בדו"ה, והרמב"ם לא ס"ל האי חילוקא דאם איתא לא סגי דלא מפרש בגמרא, אלא סובר דהברייתא פליג אמתניתין ודחינו לה הברייתא מקמי מתני' הילכף פסק דפטור בכל גוונא עי"ש אולם לפי מאי דבארתי לעיל יש לתמוה הגמ' דגיטין דתני עלה דמתני' שחטו בחוץ חייב פרת, הניחא להראב"ד דמפרש כדברי התוספות דהמתניתין מיידי דוקא בקדשי מזבח שנייד שפיר גביה דינא דשחטי חוץ, אבל להרמב"ם דמוקי לה למתניתין דמיידי בכל גוונא אף בקדושת בדה"ב, הו"ל להברייתא לפרש בהדיא בגוונא דהקדיש למזבח חייב פרת, דהא מתני' אירי אף בקדושת בדה"ב דליכא גבייהו פרת דשחטי חוץ וצ"ע.

אכן ראיתי את קושית הגאון ר' אבא דויד צ"ל המוכא בס' לב אריה, וז"ל וצ"ע לשון הרמב"ם פ"ב מה' גניבה גנב וטבח ומכר נאח"פ הקדיש חייב בדו"ה, דגבי מכר לא שנייד

הקדיש דהנה אינו שלו דהא איירי אחר יאוש והרמב"ם הא ס"ל דגם שינוי רשות ואח"כ יאוש קונה ובמשנה איתא טבח לבד עיי"ש, והרמב"ם דכתב גם מכר אי אפ"ש להולמו פ"ע עכ"ל.

ונ"ל ליישב פשוט אמנם הא דהקדיש אחר ש"מכר או טבח הוא דוקא שהקדיש אחר יאוש דאם קודם יאוש לא חל ההקדש, כדמסיק שם הרמב"ם בעצמו בהלכה זו אם הקדיש לפני יאוש אינו קדוש, אבל מי ימר לן דמכר איירי ג"כ אחר יאוש, דילמא פוננת הרמב"ם דאם מכר קודם יאוש דלא חלה המכירה פמו שהקדש אינו חל קודם יאוש, ואין להקשות אם אינה חלה המכירה אמאי משלם דו"ה, דסובר פהני אמוראי דאיתא במס' ב"ק ס"ח ע"א דאמרי המוכר לפני יאוש חייב בדו"ה ומכרו אמר רחמנא והא זבין, כדאיתא בהדיא בפ"א מה' הגניבה הלכה ט"ז הגנב שגנב וטבח או מכר לפני יאוש בעלים אעפ"י שלא קנה לוקח ונהרי הגניבה חונרת בעצמה מיד הלוקח ה"ז משלם דו"ה עיי"ש, דלא בעינן חלות המכירה ממש כי אם מעשה המכירה ואין להקשות אפתי היכי חל ההקדש אחרי ש"מכר הא אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו אחרי שהשור ביז הלוקח, לא קשיא דאיכא לאוקמי שהגנב מכר את הגניבה במעות והלוקח עדיין לא משך מרשות הגנב, דבכהאי גוונא מכירה גמורה היא אליבא דר' יוחנן דס"ל במס' ב"מ מ"ז ע"ב דבר תורה מעות קונות והרמב"ם ס"ל פחותיה כדאיתא בה' מכירה פ"ג הלכה א' עיי"ש, במה דברים אמורים אליבא דס"ל כר' יוחנן דמעוות קונות דבר תורה, אבל אליבא דר"ל דס"ל משיכה קונה אם מכר הגנב בהאי גוונא במעות בלא משיכה ודאי דפטור מדו"ה דמכירה כזו אין בה ממש.

ואין לומר מידי דהנה אמורא לפני יאוש דג"כ המכירה לא חלה ואפי"ה חייב בדו"ה, לא דמי דמוכר לפני יאוש הרי עשה המכירה בכל פרטי הדינים כדבעי למיהוי דבעלמא מכירה גמורה היא, אלא משום מאי אינה חלה משום דהגנב מכר דבר שאינו שלו, ע"ז מלמדנו התורה ומכרו אמר רחמנא והא זבין פלומר דעשה מעשה מכירה, משא"כ בנ"ד דמכר בלא משיכה אליבא דר"ל הרי לאו מעשה מכירה היא דבעלמא ג"כ בהאי גוונא לא מהני, והתורה אמרה ומכרו והא לא זבין דזבין מיקרי ע"י משיכה והא לא משך הילכך בהאי גוונא ודאי דפטור מדו"ה, דאמנם לא בעינן חלות המכירה אבל מעשה מכירה גמורה ודאי הוא דבעינן ב"מ מאי דנקט הרמב"ם בלישנא ואם הקדיש ואח"כ טבח ומכר אעפ"י שהקדישו קדשים קלים משלם תשלומי פסל ואינו משלם תשלומי דו"ה, לישנא אפילו קדשים קלים קשה להבין מאי רבותא דקדשים קלים, אם למימר לא מיבעיא קדשי בדה"ב, אדרבה קדשי בדה"ב רבותא טפי כדהשיג עליו הראב"ד מה לי משעבדי לשמים מה לי משעבדי להדיוט, ואם פוננתו למימר לא מיבעיא קדשי חטאת או אשם דלא משלם דו"ה, שוב קשיא אדרבה ומה קדשי קדשים פגון חטאות דלכו"ע לאו ממון בעלים הן אפי"ה לא חשיבא למכירה, כש"כ ק"ק דס"ל להרמב"ם כר"י הגלילי דממון בעלים הן כדאיתא בקצוה"ח סימן ת"ו ודאי דלא חשיבא למכירה, דקדשי קדשים הנה טפי רבותא, כדאיתא בפסוגיא ב"ק ע"ו ע"א דס"ד התם לומר דקדשי קדשים משלם דו"ה רק ק"ק אינו משלם עיי"ש אמנם אף ל"מ"ד קדשים קלים ממון בעלים הן מיהא גם לגבוה חלק בהן ומרנוניהו שותפין הן, כדאיתא לעיל ב"ק דף י"ג דינא דר' אבא שלמים שהזיקו גובה מבשרן ואינו גובה מאמורייהן וכו', ופריה הגמרא ואי אליבא דר'

נתן הוא אמר כי ליפא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי, ופירש"י וקכא נמי אמאי אינו גובה בשטרן נגד אימורין הא תרנוייהו אזיק חלק גבוה וחלק הדיוט ונתם אזלא אליפא דר"י הגלילי עי"ש, אלמא אפילו למ"ד ק"ק ממון בעלים הו לאו פולו ממון בעלים כי אם גם לגבוה חלק ביהו, הילכך אם הקדיש קדושת קדשים קלים אף אם נאמר דהקדש הוה פמכירה פטור מדו"ה דהא ומכרו פולו בעינן וקכא ליפא ומכרו פולו פינון דאימא דהא אפתי יש לבעלים חלק ביה ותרנוייהו שנותפים.

ועפי"ז יש להסביר הגמרא שם דפריף ליתניב אהקדש מה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים, ומשני בקדשים קלים ואלפא דר"י הגלילי דאמר ממון בעלים הו, ופרש"י ונ"ל הילכך לאו מכירה היא, ומיהו ברשות מרא קמא אפקעינהו שם הקדש וכי קא טבח לאו דמרה קא טבח עכ"ל, לכאורה יש להבין ממנ"פ אם לאו דמרה הוא משום דהקדש למה לא מיחשבא מכירה, ואי לא חשיבא מכירה דממון בעלים הו למה מיקרי לאו דמרה, אולם לדידי ההסבר פשוט דשנותפין הו הדיוט וגבוה, דאפשר לומר דהקדש ק"ק ג"כ מכירה היא דהנה, אולם רק לחלק גבוה, אבל חלק דהדיוט נשאר להמקדיש וליפא ומכרו פולו, ואם טבח אחר שהקדיש אמנם טבח חלקו דהדיוט אבל איתא ביה גם חלקו דהקדש וליפא וטבחו פולו בחיובא ומהא דס"ל להרמב"ם פרב נחמן ור' יוחנן דהמוכר לפני יאוש חייב דו"ה אעפ"י דהמכירה לא חלה, מוכיח הרש"ש ב"ק ס"ח ע"א דבעל פרחו ס"ל פרבא במס' תמורה ד' דכל מקום דאמר רחמנא לא תעבד אי עביד לא מהני וקא דלקי משו' דעבר אמיקרא דרחמנא דלא פאפיי דאמר אי סלקא דעתך דלא מהני אמאי לקי, דהא קכא אעפ"י דלא מהני המכירה אפי"ה חייב בדו"ה, והאחרונים נסתפקו בזה איך ס"ל להרמב"ם אם פאפיי או פרבא.

ולי נראה דאין שום ראיה מהכא, דאפיי סובר דאי אפשר שהתורה תלמדנו ללקות על לאו בגוונא דהאי לאו אינו אלא במציאות דלא מהני, דכיון דלא מהני פלום אף אם יעבור אין שייך ללקות אותו, הני מילי אם הלאו אינו אלא בגוונא דלא מהני, אבל בלאו דאפשר בכל גוונא גם אופן דמהני, בהא גם אפיי מודה דהתורה חידשה לנו ללקות על לאו זה משום האופן דמהני מעשיו, וכיון דכבר נאמר הלאו משום הגוונא דמהני ליפא שום חילוק אם אף עושה באופן דלא מהני ולקי, דכל עיקרא דהוכחה דיליה דמשום דלא מהני גרידא לא היתה מלמדנו התורה ללקות, אולם אם איכא בלאו זה אופן דמהני הו"ל להתורה לחדש משום המהני, לפי"ז הני מילי דאפשר להוכיח דוקא למ"ד דלאו מכירת גניבה אינו אלא לפני יאוש גרידא דלא מהני המכירה, אבל לאחר יאוש פטור דשלו הוא מוכר א"כ ליפא במציאות איסור המכירה רק בגוונא דלא מהני, ואפי"ה חידשה התורה חיובא דו"ה אלמא פרבא דחייב רק משום דעבר אמיקרא דרחמנא, אבל למ"ד דס"ל דחיוב דו"ה בין לפני יאוש דלא מהני המכירה ובין לאחר יאוש דמהני כדס"ל הרמב"ם הכי, אפשר לומר שפיר דס"ל פאפיי, ואמאי פתבה התורה דין מכירה להתחייב דו"ה משום אחר יאוש דמהני המכירה, וכיון דאיכא האי חיוב מכירה דכתבה התורה לא שאני בין מהני או לא מהני דכתיב ומכרו וקא זבין.

סימן לב. עוד בענין הנ"ל.

הנה התוס' ב"ק ע"ו ע"א ד"ה והשתא תורא דשמעון, הקשו ממתניתין ע"ד ע"ב האמור
גנב והקדיש אינו משלם דו"ה דלא אמרין מה לי מכרו להדיט מה לי מכרו לשמים,
אברייטא דלקמן ע"ט ע"א דאמר שם גנב והקדיש משלם תשלומי דו"ה דהנה פמוכרו
להדיט, ומירצו דהברייטא מירי בקדשי בדה"ב דלא מיקרי על שם בעלים והמתניתין
מירי בקדשי מזבח דשם בעליו עליו הוא הילכף לאו פמכירה להדיט ופטור מדו"ה,
וכבר הבאתי את דברי התוס' לעיל ע"ש וזהם התלמוד מתרץ קושית התוס' עפ"י
דמעיקרא הקשה אהא דמשני שם הגמרא, דהמתניתין מירי בקדשים קלים ואלקבא דר"י
הגלילי דממון בעלים הוא הילכף לאו מכירה היא ופטור מדו"ה, הא אף לרבנן ג"כ אתיא
שפיר לפי המבואר במס' זבחים ק"ג ע"ב עורות קדשים קלים לבעלים, והנה מבואר
במס' ב"ק דף ע"ח דלת"ק דרבי אם מכרה חוץ מגזוזתיה אינו משלם תשלומי דו"ה דלא
בעינו דוקא הנותר עמו בשחיטה, א"כ כיון דבהקדש שייך עורות לבעלים ואיכא שיעור
במכירה זו ופטור מדו"ה אף לרבנן, ועפ"י הנחה זו מפרש דהברייטא דמחייב דו"ה בגנב
והקדיש אזלא אלקבא דמ"ד דשיור במכירה אינו אלא דבר הנותר עמו בשחיטה ועור לא
הוי שיעור, אבל מתניתין אתיא אלקבא דמ"ד דשיור מיקרי אף בדבר שאין נותר עמו
בשחיטה כגון עור הילכף פטור מדו"ה, ומאי דלא מחלק הש"ס בין קדשי קדשים
לקדשים קלים בהאי גוונא, דגבי קדשים קלים איכא שיעור בעור אבל לא בקדשי קדשים,
משום דגם גבי קדשי קדשים איכא שיעור בעור דשייך לפהנים ע"כ תוכנו.

ותמה אני הא אין שום דמיון דאמנם קדשים קלים כיון דשייך העור לבעל המקדיש
גופיה מיקרי שפיר דשייר המוכר לעצמו את העור וליכא ומכרו כולו באיסורא, משא"כ
בקדשי קדשים דגם העור יוצא מרשות הגנב המקדיש פי שייך לפהנים, דכמו דזכה
המזבח את חלקו מגבוה כמו כן זכו הפהנים בבשרה ועורה, ודמיא ממש למכר הגנב
לשני שותפים לאחד הדם ולהשני הבשר ועור דודאי בהאי גוונא מיקרי ומכרו כולו,
תדע דאיתא במס' זבחים ק"ג ע"א במתניתין כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו פהנים
בעורה דתרווייהו משולחן גבוה קא זכו, ואפילו אם נאמר דהפהנים זכו מהבעלים סוכ"ס
לעצמו לא שייך פלוג, מידי דהנה אמר לשני שותפים לכאו"א חלקו וצע"ג והמפרשי
הים מביא בשם חכם אחד לתרץ קושית הים התלמוד בהכי, דאם הקדיש את הבהמה
קדושת קדשים קלים ודאי דמקדיש גם את העור וכל עליו הקדושה כמו על כל הבהמה,
ומאי דאמרין העור לבעלים הוא דגם הבעלים זכו את העור משולחן גבוה, א"כ לא שייך
בעור שיעור במכירה פלומר שיעור בהקדש, אחר דבעצם חל ההקדש אף על העור רק
אחר שחיטה זכו הבעלים שוב משולחן גבוה, והביא ראיה דהרי חזינן דפסולי המוקדשין
שמתו עורן אסור בהנאה אלא דחל ההקדש גם על העור והבעלים פי זכו בעור משולחן
גבוה קא זכו אולם המפרשי הים ערער על דבריו ואמר פי אין זה אלא דברי בורות
ופטפויטי דברים בעלמא, והראיה מפסולי המוקדשין שמתו לאו ראיה הוא פלל, דהתם
אין הטעם משום שהעור קדוש דבאמת אין העור קדוש פלל, רק כיון דגוף הבשר נאסר
בהנאה אף העור אסור בהנאה כמו שער וכל מילי דשייך לגוף.

ונ"ל לקיים דברי אותו חכם, מהא דאיתא במס' ב"ק י"ג ע"א שלמים שהזיקו גובה
מבשרן ואינו גובה מאימוריהן, פשיטא אימורין לגבוה סלקי, לא צריכא לגובה מבשרן
כנגד אימורין, והסוגיא אזלא התם אלקבא דר"י הגלילי כדביאר שם הרבנינו חננאל, וכמו

כן פוסק הרמב"ם בפרק ח' מה' נזקי ממון הלכה ב' ומפרש גם שם הלחם משנה דסובר כר"י הגלילי הילכה גובה מבשרו נגד אימורין, דאי לרבנן ליפא שום חיוב נזקין דהא גם הבשר ממון גבוה הוא, ואם נימא כהמפרשי הים דהקדש אינו חל על העור, א"כ גם לרבנן איפא מציאות לגבות מהעור נגד הבשר והאימורין שהו לגבוה וגם מן הקרנים דדין אחד לעור ולקרנים כדמשמע ברש"י במס' רה"ש כ"ח ע"ש, אלמא מזה דלרבנן פשם שחל ההקדש על הבשר כמו כן חל שם הקדש על העור וקרנים, דגם העור זכו הבעלים משלחן גבוה, הילכך מתורץ שפיר קושית ים התלמוד דליפא שום שיור בק"ק אף בעור דהא חל עליו ההקדש אלא דשוב זכו הבעלים מגבוה.

ועוד איפא להוסיף דאפילו אם נימא כהמפרשי הים דאין הקדושה חלה לגמרי על העור ג"כ ניחא, דהא דלא חלה לאו משום דהגבב לא הקדיש את העור ושייר בהקדשו, אלא מסתבר לומר דאם אדם מקדיש אף קדושת קדשים קלים את הבסמה הרי מקדיש כל הבהמה עם בשורה ועורה, אלא דדין התורה הוא דקדושת מזבח אינה חלה על העור, א"כ דמיא לאדם המוכר לפני יאוש דאעפ"י דלא חלה המכירה אמרינן דחייב דו"ה דהתורה אמרה ומכרו והא זבין דעשה מעשה המכירה, כמו כן בנ"ד הוא הקדיש כל הבהמה ולא שייר לעצמו כלום במעשה ההקדש, אלא הא דלא חלה מדין התורה לא שייר למעשה הקדש דיליה, וכיון דהקדש הנה במכירה מיקרי דמכרו וחיוב בדו"ה, ודמי ממש להא דפסק הרמב"ם בפ"א מה' גניבה הגבב שמכר לפני יאוש בעלים אעפ"י שלא קנה לוקח ונהרי הגניבה חוזרת בעצמה מיד הלוקח ה"ז משלם דו"ה ע"כ, כמו כן בנ"ד אעפ"י שחוזר העור לבעלים כיון שהקדיש חייב בדו"ה ודוק והנה לפי"ד אם הגבב יקדיש חצי בהמה וקיימ"ל דפשוטה קדושה בכלה, אמנם לפי הרשב"א שסובר טעמא דפשוטה קדושה בכלה הנה משום דדעתיה אפוליה כדבארתי בזה בס' דברי ירוחם סימן ס"א עיי"ש, ודאי דחייב דו"ה דהא מיקרי שהוא הקדיש את פולו, אבל לפי מאן דסברי דדין התורה הוא דפשוטה קדושה בכלה אעפ"י שדעת המקדיש היתה רק לחצייה, הרי מיקרי דשייר בהקדשו אלא דהתורה גזרה שתהא קדושה בכלו, דעלינו להקפיד רק על בעל המקדיש בין לפטורא ובין לחיובא כדנתבאר.

סימן לג. פרק י"ט מה' מעשה הקרבנות הלכה ז.

המעלה את הבהמה כולה בחוץ חייב מפני האימורין ואעפ"י שלא הפרישן אין בשר הזבח חוצץ, וכאילו הקטיר האימורין בפני עצמן ע"כ. והנה הפסח משנה פירש בזה דהגמרא זבחים ק"י פריף אמאי והאיפא חציצה, ופירש"י שהבשר אינו ראוי להקטרה חוצץ בין אמורין למערכה, דכונתה בפנים לאו העלאה היא, דרחמנא אמר על העצים אשר על האש, אמר שמואל בשתפכו וכו', רב אמר מין במינו אינו חוצץ ופסק פרב דהלכתא כנותיה לגבי שמואל באסורי עכ"ל, אכן לעיל פ"ה מה' ביאת המקדש הלכה י"ח פסק רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה רואין פל שאילו ינטל האבן יכול לעמוד על רגלו אחת עבודתו פשרה ע"כ, חזינו בהדיא שסובר רבינו דאבן בינו לבין הרצפה הנה חציצה אכן העולת שלמה זבחים כ"ד כ' וז"ל ק"ל אמאי הנה חציצה באבן הא מין במינו אינו חוצץ כדאיתא לקמן דף ק"י וביומא דף נ"ח והרצפה של אבנים היתה כדמשמע בסמוך, ונ"ל דדוקא התם דתרונויהו קדשים הנה מין במינו, אבל הכא דהאבן

אינו קדוש והרצפה נתקדשה כדאמר לעיל, הנה פחולין וקדשים דמיקרי מין בשאינו מינו כדלעיל דף ג' שחטה לשם חולין פשרה דלאו מינה לא מחריב בה אלמא מיקרי לאו מינו, והא דבכורות דף ט' אמר אהא דקתני התם רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים אחד לו ואחד לפהו, דסברי רבנן מקצת רחם מקדש דאי פולה רחם האיפא חציצה, ומשני מין במינו אינו חוצץ עיי"ש, אף דהאחד הוא בכור וקדוש והשני חולין הוא, משום דהתם כל פמה דלא יצא רובו לא נתקדש עדיין בבכורה וחולין הוא, והנא תרנונייהו חולין ומין במינו הוא ע"כ וקשה לי להבין מהיכא תיתי ליה דלגבי חציצה מיקרי קדשים וחולין מין באינו מינו, אחר דתרנונייהו במציאות ממין אחד הו, דמה לנו אם דיניהם חלוקים, התינח גבי שחטה לשם חולין שהביא המחבר הנ"ל דהתם כל הפסול שאנו רוצים לפסול, הוא משום דחשב בקרבנו לשם בהמה אחרת עם דינים אחרים, בהכי שייך לומר הני מילי אם שניה מחשבתו במין הקדש גופיה דאית לי דיני אחרני' דמיקושבא מינו מין הקדש, אבל אם חשב לבהמה של חולין הרי מחשבת הדינים לגמרי לאו מינו, דלענן הדינים ודאי דחולין לגבי הקדש לאו מינו הוא, דכל עיקר הפסול הוא מחשבתו לדינים אחרים, וכיון דיסוד הפסול הנה בדין שייך שפיר להקפיד על הדין ולא על המציאות, מה שאין כן בנדון חציצה דבעינו שיהיו עומדות רגליו על הרצפה, או כגון האימורין על גבי המערכה, דהעיקר הוא שלא תהיה חציצה במציאות, ודאי דעלינו להקפיד על עצם המציאות שביניהם, הילכך לפי דבריו דרצפה הנה אבו הרי במציאותן שונים הו ומיקרי שפיר מין במינו, וחלוקי הדינים שנה אבו חולין והרצפה קודש אין שייך לכאן סוכ"ס תרנונייהו מין אבו הוא, וכמו כן גבי בכור משום דתרנונייהו מין בשור ודאי שפיר דמיקרי מין במינו, ואשכחן נמי במס' יבמות פ"א ע"ב חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה של חולין טהורות, וכן פרוסה של לחם הפנים שנתערבה במאה פרוסות של חולין טהורות דברי הכל לא תעלה, ופירש"י דסבר מין במינו לא בטל, אלמא אף לגבי ביטולברוב חשבינו למין במינו חולין וקדשים פיון דבמציאות ממין אחד הו, ולא חשבינו חולין וקדשים למין בשאינו מינו והוא דלא כדבריו.

והנה הר המוריה בפ"ה מה' ביאת המקדש ג"כ הקשה קושיתו, ונ"ל דאבו ע"ג הרצפה אע"ג דמין במינו הוא, מ"מ הנה חציצה פיון דלא מבטל ליה משום דנתקל בה כמש"כ תוס' שבת צ"ג ע"ב ועיין תוספתא פ"ק דזבחים ופ"ק דמנחות עכ"ל, אמנם התוס' שם במס' שבת העיר בזה ותמה אני שהעונות שלמה לא ראה זה בתוס' שם, דמחלק בהכי משום דאבו לא מבטיל ליה, זאת אומרת דלא ס"ל להתוס' לחלק בין קודש לחולין כי מתחשבינו אנו רק בהמציאות משו ולא בחלוקי הדינים כמו שבארתי, אולם אלולי דברי התוס' הנה אפשר לחלק באופן אחר, עפ"י דאיתא במס' ע"ז דף ס"ו חמרא חדתא בענבי אבני אמר במשהו בטר טעמא אזלינו אידי ואידי חד טעמא דהו"ל מין במינו ומב"מ במשהו, ורבא אמר בנ"ט בטר שמה אזלינו והאי שמה לחוד והאי שמה לחוד והנה מין בשאינו מינו ומבשא"מ בנ"ט עיי"ש, והרמ"א ביו"ד סימן צ"ח פתב לענן מין במינו אזלינו בטר שמה, חזינו מהתם דעצם מציאות הדבר אף היכא דתלוי בטעמא אפי"ה סובר רבא דבטר שמה קא אזלינו, ואפשר דלענן חציצה לכו"ע אזלינו בטר שמה, לפי"ז אפשר לומר דאבו לגבי רצפה הנה מין בשאינו מינו, דהאי מיקרי אבו והאי מיקרי רצפה משוה"כ חשבינו לה כמין בשאינו מינו והנה חציצה, משום דכל האבנים פיון דנקבעו

בְּרִצְפָה נִשְׁתַּנּוּ וְשִׁמְיָהוּ, וַיִּכְמוּ דְאִיתָא בְּמִס' ב"ק ס"ו ע"ב וְהָרִי מְרִישׁ דְּאִיכָא שְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם
דְּמַעֲיָקְרָא פְּשׁוּרָא וְהַשְׁתָּא טְלָלָא וְכוּ', כְּמוֹ כֵּן בְּנִ"ד מַעֲיָקְרָא אַבְּנִי וְהַשְׁתָּא רִצְפָה וְהָוָה מִין
בְּשִׁאֲרֵינוּ מִינּוּ וְהָוָה אִיתָא בְּמִס' מְנַחֲוֹת דְּרַף ס"א ע"ב בְּדִין תְּנוּפָה הָא פִּיצַד פְּהֵן מְנִיחַ יְדוּ
תַּחַת יְדֵי הַבְּעָלִים וּמְנִיף, וּפְיָרֵשׁ שֵׁם הַתּוֹס' לָאוּ דְּוִןקָא קְאָמַר תַּחַת יְדֵי הַבְּעָלִים מְמִשׁ, דַּא"כ
הָוִיָא לֵה יְדֵי הַבְּעָלִים חֲצִיצָה בֵּין הַכְּלִי וּבֵין יְדֵי הַפְּהֵן, וּבְסוּף שְׁתֵּי מְדוּת דְּרַף צ"ד מְסַקִּינָא
גַּבֵּי בְעָלֵי חֲבָרִין לִינְפּוּ פְּוִלְהוּ בְּהָדִי בְּהָדִי קָא הָוִיָא חֲצִיצָה, אֲלָא הַבְּעָלִים אוֹחֲזִין בְּאוּנֵי
הַכְּלִי וְהַפְּהֵן בְּשׁוּלְיוֹ מְלֻמְטָה וְהִינּוּ יְדֵי הַבְּעָלִים, וּבִקּוּנְטָרַס פְּיָרֵשׁ לְקַמֵּן בְּכ' שְׁתֵּי מְדוּת
דְּרַף צ"ג דְּתְנוּפַת הַפְּהֵן לֹא אִיכְפַת לָן אִם יֵשׁ בְּהַ חֲצִיצָה דְּעֵיקָר תְּנוּפָה בְּבְעָלִים הִיא, וְקִשְׁהָ
דְּמָנָא לֵיהָ הָא הָא תְּרַוּוּיָהּ פְּתִיבֵן, וּבִירוּשְׁלָמִי מִשְׁמַע קִצַּת דְּהָוָה תַּחַת יְדֵיו מְמִשׁ דְּגָרִיס
גַּבֵּי תְנוּפַת מְנַחַת סוּטָה וְכֵהֵן מְנִיחַ יְדוּ כו' וְאִין הַדְּבָר כְּעוֹר מְבִיא מְפָה, וְאִינוּ חוֹצֵץ מְבִיא
פְּהֵן זְמַן וְכוּ' עכ"ל, חֲזִינֵן מְהֵכָא פְּלוּגָתָא מְפּוֹרְשַׁת שְׁהַתּוֹס' סוּבְרָ דְּאָסוּר לְהַנִּיחַ יְדוּ תַּחַת
יְדֵי הַבְּעָלִים מְשׁוּם חֲצִיצָה, וְרַש"י ס"ל דְּלֹא הָוָה חֲצִיצָה, אוּלַם לִישְׁנָא דְּרַש"י מְחַסְרָא
בִּיאוּר הָא דְּאָמַר לֹא אִיכְפַת לָן אִם יֵשׁ בְּהַ חֲצִיצָה דְּעֵיקָר תְּנוּפָה בְּבְעָלִים הִיא, מֵאִי עֵיקָר
וְתַפְּלָא שְׁיִיכָא בְּהֵכִי, אִם ס"ל חֲצִיצָה בְּתְנוּפָה מִקְלָתָא הִיא הָרִי כְּמָאן דְּלֹא עֵבֵד הַפְּהֵן לְגַמְרֵי
אֶת הַמְצוֹת תְּנוּפָה, וְאִם ס"ל לְרַש"י דְּחֲצִיצָה גַּבֵּי פְּהֵן לָאוּ מִקְלָתָא הִיא, הָרִי הַפְּהֵן עֵבֵיד
הַתְּנוּפָה כְּמוֹ הַבְּעָלִים, וְהָא דְּהַקְשָׁה הַתּוֹס' הָא תְּרַוּוּיָהּ פְּתִיבֵן אִינוּ אֲלָא לְהַקְשׁוֹת אֲמַאי
הַבְּעָלִים מְקִימִין עֵיקָר הַתְּנוּפָה וְהַפְּהֵן לֹא כָּל כְּפֹד עֵיקָר כְּמוֹ הַבְּעָלִים, אוּלַם אֲנִי תַּמָּה מֵאִי
שְׁיִיף בְּזָה עֵיקָר וְתַפְּלָא כְּדַבְּאַרְתִּי.

לְכוּ נִרְאָה לִי לִישֵׁב עַפ"י מֵאִי דְּהַקְשָׁה שֵׁם בִּירוּשְׁלָמִי פְּרָק שְׁלִישִׁי דְּמִס' סוּטָה הַשְׁנִי
קָרְבָן, אִיף שְׁיִיף חֲצִיצָה בְּתְנוּפַת פְּהֵן הָא מִין בְּמִינוּ הוּא וְאִינוּ חוֹצֵץ, וְתִירֵץ בְּקַדְשֵׁים
אֲפִילוּ בְּמִינוּ חוֹצֵץ כְּדִתְנֵן בְּכ"ב דְּזַבְּחִים עַל גַּבֵּי רִגְלֵיו שֶׁל חֲבִירוֹ פְּסוּל דְּהו"ל חֲצִיצָה,
דְּאִין לֹאמַר שְׁגִזִּיה"כ הוּא לְהַכְשִׁיר הַנְּחַת יְדֵי פְּהֵן תַּחַת יְדֵי בְעָלִים וְלֹא הָוָה חֲצִיצָה, דְּהָא
אִיכָא לְקַיָּים תְּנוּפַת פְּהֵן בְּעֵגֶן דְּלֹא לִיהִוִי חֲצִיצָה שְׁהַבְּעָלִים אוֹחֲזִין בְּאוּנֵי הַכְּלִי וְהַפְּהֵן
בְּשׁוּלְיוֹ לְמַטָּה ע"כ, אוּלַם תִּירוּצוֹ לֹא נִרְאָה לִי, אִיזָה דְּמִיּוֹן לְגַבֵּי דְּגַלֵּי חֲבִירוֹ הֵתֵם הָרִי
הַקְשָׁה הַתּוֹס' בְּמִס' זַבְּחִים דְּרַף ק"י אֲמַאי פְּסוּל הָא מִין בְּמִינוּ הוּא וְתִירֵץ מְשׁוּם דְּאִין דְּרַף
שְׁיָרוֹת בְּכָף, מַה שְׁאִין כֵּן בְּנִדּוֹן דְּתְנוּפָה לֹא שְׁיִיף לְמִימַר הֵכִי, דְּהֵתֵם הָרִי כְּתוּבָה בְּתוֹרָה
לְעַמּוּד עַל הַרְצָפָה וְאִם עַל גַּבֵּי רִגְלֵי חֲבִירוֹ לָאוּ שְׁיָרוֹת בְּכָף אֲבָל גַּבֵּי תְנוּפָה נְאֻמַר פְּשׁוּט
שְׁיָהוּ שְׁנִיָּהּ מְנִיפִין וְאִם אֶחָד מְנִיחַ יְדוּ תַּחַת יְדֵי חֲבִירוֹ וּמְנִיפִין יַחְדָּיו וְדִאי דְּדָרַף תְּנוּפָה
בְּכָף, וְהַקְשָׁה עֲצוּמָה הִיא הָא מִין בְּמִינוּ הוּא יְדֵי פְּהֵן בִּיד בְּעָלִים אוּלַם נ"ל לְחַדְשׁ
דְּבַחֲצִיצָה דְּתְנוּפַת פְּהֵן תַּחַת יְדֵי הַבְּעָלִים אִיכָא טַעְמָא דְּשְׁנֵי מִינֵי פְּסוּלִים, הָאֶחָד הוּא
מְשׁוּם דְּבָר הַמְּפָסִיק פְּלוּמַר דְּבְעֵינָן נְגִיעַת יְדֵי הַפְּהֵן לְהַמְנַחָה בְּלֹא שׁוּם הַפְּסִיק, דְּהָוָה כְּמוֹ
כָּל מִינֵי חֲצִיצָה בְּעֻלְמָא דְּהַפְּסוּל מְשׁוּם מְפָסִיק, עוֹד פְּסוּל אִיכָא בְּעַבּוּדַת הַתְּנוּפָה כִּיּוֹן
דְּהַפְּהֵן וְהַבְּעָלִים מְחַוְּבִים כְּאו"א מְהֵם לְקַיָּים מְצוֹת עַבּוּדַת הַתְּנוּפָה, הִילָכָף אִם הַפְּהֵן
מְנִיחַ יְדוּ תַּחַת יְדֵי הַבְּעָלִים, הָרִי אֲמַנְם הַבְּעָלִים מְקִימִים מְצוֹת הַתְּנוּפָה כְּדְבְעֵי לְמִיָּהוּ,
אֲבָל הַפְּהֵן הָא לֹא מְקַיָּים אַחֲרֵי שְׁפַח הַבְּעָלִים הוּא הִירָאשׁוֹן הַמְנִיף, וְהַפְּהֵן הַמְנִיחַ יְדוּ תַּחַת
יְדֵי הַבְּעָלִים הָוָה רַק כְּמִסְיַיעַ עַל יְדֵי הַבְּעָלִים אֲבָל חֶסֶר לְהַפְּהֵן עֵיקָר הַתְּנוּפָה, דְּחֲצִיצָה
זוֹ עוֹשֶׂה הַפְּסוּל בְּעַבּוּדַת הַתְּנוּפָה שֶׁל הַפְּהֵן, דְּעֵיקָר הַתְּנוּפָה עוֹשֶׂה הַבְּעָלִים וְהַפְּהֵן עוֹשֶׂה
רַק תְּנוּפָה קְלוּשָׁה, וְאִם מְחַוְּבִים בְּתְנוּפָה לֹא יוֹצֵא בְּזָה שְׂרָק מְסִייעַ לְהַבְּעָלִים.

המורם מדברי דשגי פסולים איכא בהאי חציצה פסול שלא נגע הפהו בידי להמנחה, דהנה פסול כמו המעלה בשר עם האומורין בזבחים ק"י דבעינו שיגעו האומורין להמערכה בלא חציצה של הבשר שביניהם, ועוד פסול שהחציצה עושה פסול בעצם עבודת התנופה דהפקה לא מקנים מצות התנופה.

השתא דמסקינן הכי יש לפרש הא דמקשי התוס' ורש"י אהא דאמר הגמרא מניח ידו תחת ידי הבועלים ומניף אמאי הא הנה חציצה, פוננתם לאו על הא פסול דלא נגע יד הפהו בהמנחה משום יד הבועלים המפסיק, דלא קשיא בהכי דהא מין במינו הוא ואינו חוצץ דיד פהו בידי הבועלים מין במינו הוא, אלא הא קשיא להו הא הנה חציצה פלומר כיון דיד הבועלים בכוחם מניפין ראשון והפקה תחת יד הבועלים הרי איכא פסול בהא שהפקה לא הניף ולא קנים מצות עבודת התנופה, דעל הא פסול ליכא לתרץ מין במינו אינו חציצה, דהני מילי גבי פסול נגיעה שייך למימר הכי דהנה כמו נגע, אם דנאמר דמין במינו הנה כגוש אחד או דנאמר דהחציצה הנה כמו אורא בעלמא וליכא שום מפסיק, וכבר בארתי בזה לעיל בהלכות ביאת המקדש סימן ט"ו עיי"ש, אבל בפסול עבודת התנופה איזו שייכות של מין במינו לכאן סוכ"ס הפהו לא עבד עיקר התנופה רק הבועלים, משוה"כ תירץ התוספת דלא אמרינן להניח ידו תחת ידי הבועלים כי אם זה אצל זה דמקיימים שניהם יחדיו בשוה את מצות התנופה, והשתא מדויק לישנא דרש"י כיון דכל הקושא היא שהבועלים עושים עיקר התנופה והפקה בתפל להבועלים ואינו אלא כמסייע, ע"ז תירץ שפיר בלישנא דתנופת הפהו לא איכפת לן אם יש בה חציצה דעיקר תנופה בבועלים היא, פלומר דכך הוא דין התורה שהבועלים יעשו עיקר התנופה והפקה סגי בתנופתו הקלושה שמניח ידו תחת ידי הבועלים, דמדויק שפיר הלישנא דעיקר תנופה בבועלים הוא.

ואין להקשות לפי"ד מאי האי לישנא דקושית התוס' מחציצה, דלישנא דחציצה שייך רק בדבר המפסיק, הו"ל פשוט לפרש קושיתם על עבודת התנופה, זה אינו דהא מצינו לישנא דחציצה בתוס' גבי על רגל חבירו אעפ"י דהתם לאו משום מפסיק בנגיעה כי אם משום אין דרך שירות בכך, או במס' זבחים י"ט ע"א תפילין מהו שיחוצו והתם פירש"י דהפסול חציצה [הנה משום תור בגדים, אלמא דטעמא דשאר פסולים שייך בלשון חציצה, ולא דוקא פסול חסרון נגיעה סימן לד.

פרק י"ט מה' מעשה הקרבנות הלכה ט"ו. מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלה חוץ לעזרה חייב מפני שהוא ראוי ליקרב בפנים, שהרי מותר להקריב אעפ"י שאין בית, מפני שקדושה ראשונה קדושה לשעטתה וקדושה לעתיף לבא, ע"כ.

והנה בפ"א מאיסורי המזבח הלכה ז פתב מפי השמועה למדו שזו אזהרה שלא יתן בו מום ואינו לוקה אלא בזמן שבית המקדש קיים שהרי היה ראוי לקרבן ופסלו, אבל בזמה"ז אעפ"י שעבר בל"ת אינו לוקה, ותמה על זה בעל הגהות מפרשי הים במס' מגילה י' מאי שנא דין הטלת מום בקדשים בזמה"ז דאינו לוקה, אעפ"י שראוי הוא גם בזמה"ז להקריב דהא מקום המקדש בקדושתו קאי, ומאי שנא מדין שוחט ומעלה בחוץ בזמה"ז דחייב מטעם זה, והחוט המשולש סימן ד' מהגאון ר' משה זאב בעהמ"ח מראות הצובאות פתב וז"ל יש לתרץ עפ"י מה שכ' הראש פרק קמא דמס' בכורות סי' ד' גבי

מטיל מום בבעל מום עובר דאינו חייב, משום דלא קרינו תמים יהיה לרצון באותה
שעה, משמע דהכי נמי במטיל מום בקדשים בזמה"ז דאינו לוקה משום דלא חזי להקרבה
באותה שעה, דאעפ"י שמקריבין אעפ"י שאין בית אפתי מחוסר בגין המזבח כמו שכ'
התוס' ביומא דף ס"ג, מה שאין פן בשחוט חוץ דחייב אפילו שוחט בע"מ עובר כדאימא
בכורות דף ל"ז עכ"ל, ויש לתמוה בהא דמסיק דבשחוט חוץ חייב אפילו שוחט בע"מ
עובר, הרי משנה ערוכה במס' זבחים קי"ב בע"מ בין קבועים ובין עוברים שהקריבין
בחוץ פטור, משום כל שאינו ראוי לבא לפני משכן ד' אין חייבין עליו, והא דמביא ראיה
מכורות ל"ז דלא שחטינו בכור בחוץ על מום עובר, לאו מדין שחוט קדשים בחוץ
אתינו עלה, אלא היינו טעמא דבכור אם הוא תמים מקריב בפנים ואם נפל בו מום
שחטינו על אותו מום בחוץ, ואיכא בכור גנוני דלא נשחט לא במקדש ולא במדינה,
כגון הני דחייב להו במשנה בכורות מ"א עיי"ש כמו כן מום עובר הוי מהני דאינו נשחט
במקדש משום דאיכא בו מום עובר, ולא במדינה משום דבעינו מום קבוע ולא סגי במום
עובר, ולא דמי פלל לשחוט חוץ, דגבי שחוט חוץ הנה מקדש ומדינה תרתי דסתרי,
דאם ראוי לבא לפנים איכא דינא דאיסור שחוט חוץ, ואם אינו ראוי לבא לפנים ליכא
דינא דשחוט חוץ, אבל שלא יהיה ראוי בפנים וגם שיהיה בהאי גוונא דינא דשחוט
חוץ ליתא, אבל בגדון דבכור יש מהן שאעפ"י שלא נשחט במקדש אפי"ה אינו נשחט
ג"כ במדינה, כדשני לן במתניתין ואלו שאין נשחטין לא במקדש ולא במדינה, וכדמפרש
הגמרא שם טעמא דאמאי מום עובר אעפ"י שאין נשחט במקדש אינו נשחט ג"כ במדינה,
מסברא השתא מפרק לא פרקינן עלה משחט שחטינו עלה בתמיה, ואיבעית אימא
קרא פסח ועור למה לי עיי"ש, לפי"ז אם עבר נשחט את הבכור במדינה ע"י מום עובר
נדאי דלא חייב משום שחוט חוץ בקדשים אלא דאין נותר הבכור ע"י אותו מום, דחייב
ש"ח ליכא פניו דאינו ראוי לבא לפנים במום עובר לפיכך דברי חוט המשולש צע"ג
אמנם יש ליישב דהחוט המשולש לא מכנין לומר פשוט דגבי מום עובר איכא חיובא
דשחוט חוץ, אלא ראיה דיליה משחטינת חוץ דבכור במום עובר, וזהו דמחלק דגבי
מטיל מום בקדשים במום עובר אינו חייב משום דבאותה שעה אינו ראוי ודיינינו לה
את הבהמה כמו שהיתה בה מום קבוע, ואילו גבי שחטינת בכור בחוץ שיש בו מום עובר
אמרין דלא ישחוט ולא דיינינו לה כמו דאית בה מום קבוע, דשאני דינא דחוץ מדינא
דמעיל מום, אף כי הלשון לא מוכח כל כמה הכי אולם הא קשיא הא מביא הרי"ט אלגזי
בכורות דף ס"ח ע"ב דהרמב"ם פליג וס"ל דמטיל מום בע"מ עובר חייב משום מטיל
מום בקדשים, ומוכיח מהא דאימא ברמב"ם פ"ב מה' איסורי מזבח הלכה ט"ו הרי אלו
ספק קבועים או עוברים לפיכך המטיל בהם מום אין לוקין, הרי בהדיא דבנדאי מומין
עוברין דלוקין עיי"ש, א"כ הא ליתא תירוצו של החוט המשולש לגמרי דהא הרמב"ם
לא ס"ל הכי.

ובלא"ה קשה להבין את דברי הרמב"ם בהא דסובר שוחט בחוץ בזמה"ז חייב פניו
דקדשה לשעתה קדשה לעתיד לבא, הרי הרמב"ם בעצמו פוסק בה' בכורות פרק ב'
הלכה י"ד מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם וישחט עליו, כמה דברים
אמורים בזמה"ז שאין שם בית מפני שפופו להאכיל במומו, אבל בזמן שביהמ"ק קנים
אסור, א"כ לפי דבריו שפובר קדשה לעתיד לבא, מאי שנא זמן הבית מן זמה"ז הא

בפשוטי חוץ לא מחלק בינייהו, ועוד היא איתא ברמב"ם פ"א מה' בכור ה' י' בכור בזמה"ז מניחו עד שיפול בו מום ויאכל, וקשה אמאי היא מחויב להקריבו פינן דמקום הבית קדוש וקיימא, ועוד נשם בהלכה י"ז איתא אין מוכרין אותו פשהו תם פינן שהו עומד לקרפן אין לו זכות פדי למכרו, ובזמן הזה שאין בית הואיל והוא עומד לאכילה הרי מותר למכרו ואעפ"י שהו תמים וכו', שוב אמאי היא לפי"ד הרי גם בזמה"ז עומד להקרבה.

אכן מצאתי במנה"ח מצנה י"ח שכתב דהנה ידוע דעת הרמב"ם פ"א מתרומות דבזמה"ז אף בא"י תרומות ומעשרות אינו נוהג מן התורה דבעינן ביאת פולם, ואף בזמן בית שני לא נוהג בא"י תרומות ומעשרות, והרמב"ם סובר כר"ע דמקיש בכור למעשר כדאיתא הסוגיא בתמורה כ"א, וכינן דמקיש בכור למעשר, הנה הדין מה מעשר אינו נוהג בא"י בזמה"ז כמו כן בכור אף דאיכא מקום המקדש משום דלגבי בכור ג"כ בעינן ביאת פולם ולא תליא במקום המקדש, לפי"ז הרי מתוך שפיר דכל הני שהבאתי לעיל אינו אלא בבכור, אבל בכל המקדשים דלא בעינן ביאת פולם פינן דלא איתקש למעשר, אמר שפיר הרמב"ם השוחט בזמה"ז בחוץ חייב פינן דקידשה לשעתה קידשה לעתיד לבא אבל לא בבכור כמבואר לעיל, לפי"ז מאי דהביא חוט המשולש לדינא דמטיל מום בקדשים מבכורות ל"ז אין שום שייכות, דגבי בכור גדר אחר דלא תליא כלל במקום המקדש כי אם בביאת פולם, משא"כ בקדשים דלא תליא בביאת פולם כי אם במקום המקדש.

והנה במטיל מום בבעל מום איכא מחלוקת דתנאים במס' בכורות ל"ג ע"ב, רבנן סברי תמים יהיה לרצון ונקא בתמים איכא דינא דלא יטיל מום אבל להטיל מום בבע"מ ליכא איסורא, ור"מ סבר כל מום לא יהיה בו דאף בבע"מ איכא איסורא דהטלת מום, ופריף הגמרא ר"מ האי תמים יהיה לרצון מאי עביד ביה, ומשני למעוטי פסולי המוקדשין לאחר פדיונו, סד"א הואיל ואסירי בגיזה ועבודה במומן נמי ליתסרי קמ"ל עיי"ש, והקשה הרי"ט אלגזי וז"ל יש לדקדק במאי דמוקי לה ר"מ בפסולי המוקדשין אחר פדיון דמעט קרא אם הטיל ביה מום פטור, דא"כ מאי שנא בכור דס"ל ר' מאיר דאם הטיל מום בבכור בעל מום חייב, הא בכור מותר ע"י מום בלא שום פדיון דמומו הוא פדיונו, וא"כ אחר שנפל בומום הרי דינו כפסולי המוקדשין אחר שנפדו, דאע"ג דאסור בגיזה ועבודה הרי פסוהמ"ק נמי לא יצאו לחולין לגיזה ועבודה, ועם כל זה הטיל בו מום פטור, וי"ל דשאני בכור דחמור דקדושתו מרחם, ועוד דאיכא חומרא בבכור דאינו נמכר באטליז משא"כ בפסולי המוקדשין, ועוד שאני בכור דעיקר קדושתו אינו בלבד בשביל הקרבה כי אם עיקר קדושתו נמי בשביל שהוא בכלל מתנות פהונה, אולם שינויי דחיקי גינהו.

ולי נראה לחלק באופן פשוט דלאו בחומרא דקדושה תליא מילתא, כי אם בהכי אם עצם הבהמה הקדש אלא חלו עליה דיני הדיוט, או הבהמה הנה חולין ממש רק חלה עליה דיני דהקדש, נחזי אנו פסולי המוקדשין שנפדו הרי עצם הקדושה חלה על הפדיון כי ביה תפסה הקדושה, א"כ בעל פרחו צ"ל שעצם הבהמה שנפדה יצאה לחולין דאי לא"ה איך תפס הדמים להקדש, זאת אומרת דפסולי המוקדשין אחר שנפדו יצאו לחולין רק דאיכא עליה קצת דינים דהקדש, מה שאין כן בבכור שקדוש מרחם ונפל בו מום, הרי

המום לא הפקיע אותו מהקדשו, אלא שע"י מומו חלו על אותו הקדש דינים דהדיוט שיכול לשחטו ולאכלו, נמצא החילוק שבכור הוא הקדש בעצמותו אלא חלו עליו דיני הדיוט, ופסוהמ"ק הנה חולין אלא שנשארו עליו דיני הקדש, לפיכך לגבי מטיל מום בקדשים דבעינן הקדש בעצם ופסוהמ"ק לאו הקדש נינהו, אבל בכור אעפ"י דחלו עליו דיני דחולין מיהא בעצמותו הוא הקדש אי אפשר למעט בו דינא דמטיל מום במוקדשין ונה פרוור.

תדע דכעין קושית הרי"ט אלגזי איתא במס' ב"ק נ"ג שור ושור פסולי המוקדשין מאי ניהו שור בכור דלא פריק ליה שנגחו משלם חצי נזק, והשור בכור לא משלם מידי משום דהוא הקדש, ופירש"י שם רש"י ורב יהודאי גאון בתוספות דוקא שור בכור בעל מום מיקרי הקדש אבל פסולי המוקדשין שנגדו אם נגח משלם דלאו הקדש נינהו, דהתם ג"כ העירו בזה מאי שנה בכור בע"מ מן פסוהמ"ק שנגדו, ופירשו בזה דשור בכור בע"מ לפי שאין לו פדיון אע"פ שדינו להיות נשחט במדינה ונאכל לפניהם במומו, אפי"ה לא חשיב בחייו ממון הדיוט, אבל מוקדשין שנגדו שור רעהו מיקרי אעפ"י שאסורין בגינה ועבודה, ורש"י שם ג"כ מסביר בכור בע"מ פניו דלאו בר פדיון הוא לא נפק מקדושה קמייתא הילכך שור הקדש קרינא ביה ואעפ"י שהפקו אכלו לא קרינא ביה שור רעהו דמשולחן גבוה קא זכו אבל שור פסוהמ"ק שנגדו חייב לשלם אם נגחו דשור רעהו קרינא ביה, אלמא בהדיא כדבארתי דשור בכור בעצמותו הקדש כמו דהדגיש רש"י בלישנא דלא נפק מקדושה קמייתא אלא דחל עליו דיני הדיוט, משא"כ שור פסוהמ"ק שנגדו מיקרי רעהו, פניו דנפדה נפק מקדושה קמייתא ונהה חולין אלא שחל עליו דיני הקדש.

סימן לה. הלכות תמידין ומוספין פ"ק ז' מה' תמידין ומוספין הלכה ו.

מצותו להקצר בלילה בליל ט"ז בין בחול בין בשבת, וכל הלילה פשר לקצירת העומר ואם קצרוהו ביום פשר, ע"כ. והלח"מ תמה הא במס' מנחות דף ע"ב ע"א משמע דמאן דאית ליה דקצירת העומר דוחה שבת אית ליה דנקצר ביום פסול, דאי סלקא דעתיה פשר נקצריה מע"ש, דהא כו"ע ס"ל פרבי עקיבא דאמר פל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת, וכן פסק הרמב"ם בפ"א מה' קרבן פסח, א"כ איך פסק דברים סותרים שדוחה שבת ואם נקצר ביום פשר.

ונ"ל לתרץ דהא באמת נקט הרמב"ם כדאיתא שם במתניתין בהדיא נקצר ביום פשר ודוחה את השבת, אלא מאי דפריה הגמרא שם ונקצריה מע"ש, הרי מוקי שם רבא דאתיא פרבי דס"ל הכי דאעפ"י שאפשר לקצור מע"ש אפי"ה דחי שבת משום חביבה מצוה בשעתה, שהרי הקטר חלבים ואיברים פשרים פל הלילה ולא ממתניתין עד שתחשוף, אלמא דחינו שבת משום חביבה מצוה בשעתה, ור"א ברבי שמעון פליג עליה וס"ל דמשום חביבה מצוה בשעתה גרידא לא דחינו שבת רק הקטר חלבים ואיברים שאני שהרי דחתה שחיטה את השבת קודם להקטרה דאי אפשר לעשותה מע"ש, וכיון דניתן שבת לדחות אצל שחיטה נדחה נמי אצל הקטרה, אבל בעומר ליכא למימר הכי דבשעת קצירה אפתי לא אידחי שבת, שוב פריה שם הגמרא על רבי אליבא דרבא איך מדמה להקטרת אימורין הא התם שאני פניו דאידיחי לגבי שחיטה אידיחי, עד דמשני

הגמרא באופן אחר, אולם פפי הנראה לא איכפת ליה לרבא פירכתה הגמרא, אפשר לומר משום דס"ל דכיון דאידיחי לא אמרינו, דאי שרינו בשבת משום שחיטה לא שרינו ג"כ הקטרת אימורין דלקא אישתרי ולקא לא אישתרי, דאליבא דרבא ראייה דיליה מהקטרת אימורין הנה שפיר דעיקר דחיה הנה משום חביבה מצנה בשעתה.

ועדיפא איכא למימר דרבא לשיטתו אזיל, דאיתא במס' יבמות ח' ע"א רבא אמר ערוה לא צריכא קרא, והקשו התוס' ד"ה רבא, ונ"ל וא"ת לכול הפחות איצטריף לנשא מת ומת ואח"כ נשאתי דלא תימא הואיל ואישתרי אישתרי, וי"ל דרבא לית ליה דעולא וסבר דביאה במקצת לא שמה ביאה, ועוד אמר ר"י דיש לחלק דגבי בעל קרי דשם טומאה אחת היא אמרינו הואיל ואישתרי אישתרי דחד לאו הוא בבעל קרי ומצורע, אבל הכא דשני שמות הן לא אמרינו הואיל ואישתרי אישתרי עכ"ל, פירושו של תירוץ הראשון של התוספות הוא דכל עיקרא דאמר עולא הואיל והותר לצרעתו הותר לקירויו משום דסובר ביאה במקצת שמה ביאה כדמוכח שם בפסוגיא, אבל רבא סובר ביאה במקצת לאו שמה ביאה ממילא לא ס"ל הואיל ואישתרי אישתרי א"כ אזיל שפיר לשיטתו, ואפילו לתירוץ השני דגבי שני שמות לא אמרינו הואיל ואישתרי ג"כ ניחא, דהא הקטרת חלבין ואימורין ג"כ איתא שני שמות שני לאנין שחיטה משום צובע או משום נטילת נשמה כדאיתא במס' שבת ע"ה ע"א, והקטרת אימורין הנה לאו דהבערה, הילכף אליבא דרבא לא אמרינו כיון דהותר בשבת השחיטה הותר לאו דהקטרת אימורין, בעל פרוש לומר טעמא דהקטרת אימורין בשבת רק משום חביבה מצנה בשעתה.

ועוד יש להוכיח דרבא סובר הכי כדאמרינו מהא דאיתא במס' נבחים ל"ב ע"א א"ל רבא אדרבה איכא מסתברא מצורע היתרא הוא לקא אישתרי ולקא לא אישתרי, טומאה דחוייה היא מה לי חד דחוייה מה לי שתי דחיות, ושחיטת התמיד והקטרת אימורין ואברים בשבת קיימ"ל דהותרה לגבי שבת, כדמוכח מפסוגיא דמס' יומא מ"ו ע"א דאמר שם בהדיא שבת דהותרה היא בצביבור סופו נמי דחי עיי"ש, וכיון דהיתרא הוא הרי ס"ל לרבא בנבחים דאמרינו לקא אישתרי ולקא לא אישתרי, ולא אמרינו כיון דהותרה השחיטה הותרה הקטרת אימורין, דרק אליבא דעולא דסובר במס' נבחים ל"ב דביאה במקצת שמה ביאה, ואותיבניה מהא דקתני מצורע שחל שמיני שלו בערב הפסח וראה קרי בו ביום וטבל, אעפ"י שאין טבול אחר נכנס זה נכנס ומכניס ידיו לבהונות, ואי ביאת מקצת שמה ביאה היכי מצי מעייל ידיה, ע"ז משני עולא הואיל והותר לצרעתו הותר לקירויו, אבל רבא דסובר ביאה במקצת לאו שמה ביאה דהברייתא איתא שפיר, הילכף ס"ל דלא אמרינו הואיל והותר לצרעתו הותר לקירויו, דכהאי גוונא לא אמרינו הואיל והותר שחיטת התמיד הותר הקטרת אימורין והשתא דמסקינן דמאן דלית ליה ביאה במקצת שמה ביאה לית ליה ג"כ הואיל ואישתרי אישתרי, ויש לתרץ שפיר דברי הרמב"ם דהא סובר פרבא דביאה במקצת לאו שמה ביאה מדאורייתא, כדאיתא בפרק ג' מה' ביאת המקדש הלכה י"ח טמא שנכנס בידו למקדש מכין אותו מפת מרדות, אלמא דס"ל ביאה במקצת לאו שמה ביאה, וכדהוכיח שם הפסח משנה מפסוגיא דמס' יומא ל"א עיי"ש, וכיון דס"ל פרבא דלאו שמה ביאה ממילא ס"ל דלא אמרינו הואיל ואישתרי אישתרי, א"כ אליבא דידיה אי אפשר לומר טעמא דהקטרת אימורין דוחה שבת משום

דְּחֵי שְׁחִיטָה, אֲלֵא מִשׁוּה"כ דְּחֵי מִשׁוּם חֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעֲתָהּ, לְפִיכָף פָּסַק שְׁפִיר דְּקָצִירַת הָעֹנֶמֶר דְּחֵי שֶׁבֶת, אַעפ"י שְׁסוּבֵר כּר"ע כֹּל מְלֹאכָה שְׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מֵע"ש אֵינָה דוּחָה שֶׁבֶת, וְהָא קָצִירַת הָעֹנֶמֶר אֵלִיבָא דִּידְיָה פֶּשֶׁר אִם נִקְצֵר בְּיוֹם מֵע"ש, אַפִּי"ה דְּחֵי שֶׁבֶת מִשׁוּם חֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעֲתָהּ, כְּמוֹ בְּהַקְטֵרֵת אֵימורִין אַעפ"י דְּאֶפְשָׁר לְהַקְטִיר אַחַר הַשֶּׁבֶת אַפִּי"ה דְּחֵי מִשׁוּם חֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעֲתָהּ, וְלֹא דְמִי לְמַכְשִׁירֵי מְצֻנָה דְּלֹא דְחֵי שֶׁבֶת אִם אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מֵע"ש, דְּהֵנִי מִזְלֵי גַבֵּי מְצֻנָה גּוֹפָה שְׂיִיף לְמִימַר חֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעֲתָהּ אֲבָל לֹא בְּמַכְשִׁירֵי מְצֻנָה כִּיּוֹן דְּלֹאוּ עֲצָם הַמְצֻנָה.

ובלא"ה הרי איתא בהדיא ברמב"ם פָּרָק ד' מה' מעה"ק הִלְכָה ג' אַעפ"י שְׁמֹנְתֵר לְהַקְטִיר אֵימורִין וְאֵיבָרִין בְּלִילָה אֵין מְאָחֲרִין אוֹתוֹן לְדַעַת, אֲלֵא מִשְׁתַּדְּלִין לְהַקְטִיר הַכֹּל בְּיוֹם חֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעֲתָהּ, שְׁהֵרִי הַקְטֵר אֵימורִין וְאֵיבָרִים אַעפ"י שְׁפִשְׁרִין בְּלִילָה דוּחִין אֵת הַשֶּׁבֶת בְּזַמְנֹן וְאֵין מְאָחֲרִין אוֹתוֹן לְמוֹצָאי שֶׁבֶת, וְהוּא פְּדַבְּרֵתִי דְּלֹא ס"ל טַעְמָא דְּהוּאִיל וְאִישְׁתְּרִי אִישְׁתְּרִי כִּי אִם טַעְמָא דְּחֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעֲתָהּ.

והנה רש"י במס' מנחות דף ע"ב ע"א ד"ה סָבַר פְּתַב וְז"ל סָבַר לָהּ פְּאִידָךְ דַּר"ש דְּאָמַר חֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעֲתָהּ, הִילְכָף אַעפ"י דְּכִשְׁרָה מֵע"ש עֲבָדִי לָהּ בְּשַׁעֲתָהּ וְדַחֲיָא שֶׁבֶת, וְגַבֵּי מִילָה דְּאָמַר כֹּל מְלֹאכָה שְׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מֵע"ש אֵינָה דוּחָה שֶׁבֶת כְּגוֹן הַבָּאֵת אֵינְמַל דְּאֵין לָהּ זְמַן קְבוּעַ עַכ"ל, וְתַמָּה אֲנִי לָמָּה לִיָּה לְרַש"י לְחַלֵּק מִשׁוּם דְּהַבָּאֵת אֵינְמַל לֹא נִקְבַּע לְשֶׁבֶת, תִּפְּוֹק לִיָּה בְּלֹא"ה לֹא דְחֵי, דְּרַקְעֵצָם הַמְצֻנָה דְּחֵי שֶׁבֶת מִשׁוּם חֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעֲתָהּ אֲבָל מֵהִיכָא תִּיתִי לֵן לֹוֹמַר גַּם דְּחֲבִיבָה מְצֻנָה מְכַשִּׁירֵי לְדַחוּת, דְּרַק עַל עֲצָם הַמְצֻנָה נֶאֱמַר חֲבִיבָה בְּשַׁעֲתָהּ וְלֹא עַל מְכַשִּׁירֵי הַמְצֻנָה, אַף כִּי אֶפְשָׁר דְּרַש"י בָּא לְלַמְדֵנוּ דְּגַם מְכַשִּׁירֵי מְצֻנָה אִם זְמַנָּם קְבוּעַ בְּשֶׁבֶת, דְּגַם בְּהֵן אֶמְרִינוּ חֲבִיבָה בְּשַׁעֲתָהּ אַף כִּי דוּחַק הוּא וצ"ע.

ואפֿשר נֶשְׁגַם הַרְמ"א סוֹבֵר בְּהַכִּי פְּהַרְמַב"ם, דְּאִיתָא בִּיּו"ד סִימֵן רַס"ב שְׁפָסַק אִם נִימּוֹל בְּתוֹךְ ח' יָמִים מְהֵנִי, וְהַקְשָׁה א"כ לָמָּה מִילָה דוּחָה שֶׁבֶת וְנִימְהֵלִיָּה מֵע"ש, כְּמוֹ דְּפָרִיף הַגְּמָרָא גַבֵּי קָצִירַת הָעֹנֶמֶר אִם נִקְצֵר שְׁלֹא כְּמִצְוֹתוֹ כְּשֶׁרָה לָמָּה קָצִירָה דוּחָה שֶׁבֶת וְנִקְצִרֶיָּה מֵע"ש, אוֹלָם אִם נֶאֱמַר שְׁסוּבֵר פְּהַרְמַב"ם הֵרִי הַתִּירוּץ פֶּשׁוּט כִּיּוֹן דְּמִצְוַת מִילָה קְבוּעַ בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי וְחַל הַשְּׁמִינִי בְּשֶׁבֶת, חֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעֲתָהּ לְדַחוּת אֵת הַשֶּׁבֶת אַעפ"י דְּאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵע"ש, וּמֵאֵי דְּאִיתָא בְּמַס' שֶׁבֶת ק"ל ע"א בְּמַתְנִיתִין וּמִילָה שְׂאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵע"ש דוּחָה הַשֶּׁבֶת לֹא גָרְסִינוּ אֵלִיבָיָהּ.

והמתנה חיים שִׁלְהֵי חֵלֶק ג' בְּסוּגְיָא דְּקָצִירַת הָעֹנֶמֶר מְתַרְץ קוֹשְׁיַת הַש"ף, דְּשְׂאֵנִי קָצִירָה שְׁאֶפְּלִין בְּחוֹלִין הֵנָּה מְלֹאכָה שְׁהִיא מִן ל"ט מְלֹאכּוֹת כְּדִאִיתָא פָּרָק כָּלֵל גְּדוֹל, א"כ בָּא רַק מִפְּחַ דְּמִצְוַת עֹנֶמֶר דוּחָה שֶׁבֶת, פָּרִיף הַגְּמָרָא שְׁפִיר לְקָצִירָה מֵע"ש אֲבָל מִילָה דְּלֹוֹלָה הַמְצֻנָה לֹא מִיְקָרִי מְלֹאכָה דְּהָא מְקַלְקַל הוּא, רַק הַמְצֻנָה גּוֹפָה עוֹשָׂה אֵת הַמִּילָה לְמְלֹאכָה ע"י תִּיקוּן הַמְצֻנָה, א"כ הַמְצֻנָה אוֹסְרָה וְהַמְצֻנָה מַתִּירָה, הִילְכָף אַף אִם אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵע"ש ג"כ דְּחֵי שֶׁבֶת, דְּהָא אֵינּוּ עוֹשָׂה שׁוּם מְלֹאכָה בְּמִילָה בְּשֶׁבֶת דְּרַק הַמְצֻנָה מְתַקֵּן אֵת הַמְלֹאכָה, בְּכֵהֵי גּוֹנָא לֹא דְמִי לְקָצִירָה, וּבְזָה מְתַרְץ ג"כ הָא דְּאִיתָא בְּמַס' פְּסָחִים דְּף ס"ו תוּד"ה מָה לְתַמִּיד, שְׁהַקְשׁוּ שָׁם נִילִיף מִתַּמִּיד וּמִילָה ע"ש, דְּמִילָה הֵנָּה מְקַלְקַל וְאִי

לאו המצנה לא הנה מחלל שבת, הילכך מסתברא שהמצנה תדחה שבת, אבל שחיטת הפסח שאפילו בלא מצנה דפסח הנה שחיטה מלאכה גמורה ע"כ תוכנו.

ותמה אני הרי התוס' מקשים גיליף מתרננייהו מתמיד ומילה, א"כ אפילו לסברא דידיה איכא שפיר למילף, דאם פרכינן מה למילה שפן המצנה גורמת את איסור המלאכה תמיד יוכיח, מה לתמיד שפן תדיר מילה תוכיח, ובלא"ה יש לסתור סברא זו מפמה דוכתי בש"ס, פגון במס' שבת קל"ב ע"א מנין לפקוח נפש שדוחה את השבת, ר"א בן עזריה אומר מה מילה שהיא אחת מאיבריו של אדם דוחה את השבת, ק"ו לפקוח נפשות שדוחה שבת, והא פקוח נפשות ילפינן שמונתר לעשות כל המלאכות שבעולם אף בגונא דלאו המצנה גורמת את איסור המלאכה, עוד איתא במס' יבמות דף ה' ע"ב אשפחן דדחי ל"ת גרידא, דיש בה פרת מנלן דדחי, וכי תימא גיליף ממילה.

מה למילה שפן נכרתו עליה י"ג בריתות, אמאי לא דחי הגמרא שאני מילה דלולא המצנה לא הנה מלאכה, אלמא מזה דסברא דיליה נגד הסוגיות הנ"ל ודו"ק סימן לו. פסולי המוקדשין פ"א מה' פסולי המוקדשין הלכה א.

כל הפסולין לעבודה מותרין לשחוט קדשים לכתחילה ואפילו קדשי קדשים, חוץ מן הטמא שאינו שוחט לכתחילה, ואעפ"י שהוא חוץ לעזרה ופשוט ידיו ושחט בעזרה גזירה שפא יגע בפשר, ואם עבר ושחט הגזב כשר, ע"כ.

והנה הלחם משנה פתב אע"ג דבריש כל הפסולים אפרו דעביד ספין ארופה ושחיט, פתב רבינו ז"ל ופשוט ידו משום דהוא פסק בפ"ק ג' מה' ביאת המקדש דביאה במקצת לאו שמה ביאה, אולם הקשה עליו עמק המלך הא מיהא מדרבנן גם הרמב"ם ס"ל דביאה במקצת אסורה, כדאיתא שם בפ"ג מה' ביאת המקדש הלכה י"ח דטמא שהכניס ידו למקדש מפין אותו מכת מרדות, א"כ אמאי נקט בהא דטמא אסור לשחוט לכתחילה משום גזירה שפא יגע בפשר, הא בלא"ה אסור באופן זה משום פניסת ידו דהיא ביאה במקצת ואסור מדרבנן וצ"ע עכ"ל.

ונ"ל לתרץ עפ"י מאי דמצינו דאיכא חילוק גדול בין ביאה ריקנית לביאה לעבודה אף היכא דהביאה למקדש אסורה מדאורייתא, פגון הא דאיתא ברמב"ם פ"ב מה' ביאת המקדש הלכה ד' הנכנס לקודש חוץ לקודש הקדשים שלא לעבודה או להשתחוות בין הדיוט בין פהן גדול לוקה, ופירש הכס"מ וז"ל ומה שכתב רבינו או להשתחוות הכי קאמר אם נכנס שלא לעבודה או נכנס שלא להשתחוות, דלהשתחוות הנה ג"כ כמו לעבודה דהשתחוונה בכלל עבודה היא עכ"ל, אמנם איכא הרבה ראשונים דמפרשים את דברי הרמב"ם באופן אחר שלא לעבודה או להשתחוות כלומר דלהשתחוות נכלל בשלא לעבודה, וגם המנה"ח קפ"ד מביא דבזה פלוגתא בין הרמב"ם להרמב"ן, דהרמב"ם סובר דהשתחוואה לאו עבודה היא לגבי פניסה למקדש ומיחשבא פביאה ריקנית והרמב"ן סובר דלאו ביאה ריקנית היא, מיהא לכו"ע חזינן דאיכא חילוק בדינא דכניסה למקדש בין ביאה ריקנית לביאה לידי איזה מטרה השייכא לעבודת המקדש.

לפי"ז בנ"ד בטמא הנכנס למקדש דאיכא לאו ולא יטמאו מחניהם, אמנם מדאורייתא אין שום חילוק בין פניסה לעבודה או ביאה ריקנית, דגם לעבודה איסורא קיימא הני מילי

בַּנְכֻס פְּלוּ, אֲבָל אִם מְכֻנִים רַק יָדוּ דְמִדְאוּרֵייתָא לְאוּ שְׁמָהּ בִּיאָה אֱלָא מְדַרְבְּנֵן, אֲפֹשֶׁר לֹמַר הֵיכָן אֶסְרוּ רַבְּנֵי בִּיאָה בְּמִקְצַת רַק בִּיאָה רִיקְנִית, אֲבָל אִם הִטְמֵא מְכֻנִים יָדוּ לְמִקְדָּשׁ לְעִבּוּדָה בְּהֵכִי לֹא אֶסְרוּ רַבְּנֵי לְגַמְרֵי, דְּמַהֲיָא תִּיתִי לָן לֹמַר דְּאֶסְרוּ בְּהֵי גִוְוָנָא אַף אִם הֲכֻנִים יָדוּ לְעִבּוּדָה, סוּכ"ס פְּנִיסָה לְמִקְדָּשׁ לְעִבּוּדָה הַמְּוֹתֶרֶת לוֹ קִילָא טְפִי מְבִיאָה רִיקְנִית, לְפִי"ז נִיחָא שְׁפִיר בְּהָא דְפָסֶק בַּפ"ג מְבִיאַת הַמִּקְדָּשׁ דְּטִמְאָ שְׁהֲכֻנִים יָדוּ לְמִקְדָּשׁ מִפְּנֵי אוֹתוֹ מִכַּת מְרָדוֹת דְּאֶסּוּר מְדַרְבְּנֵן, אִינְרֵי שְׁהֲכֻנִים יָדוּ בְּלֵי שׁוּם מְטַרְתַּת עִבּוּדָה דְּהִנֵּה בִּיאָה רִיקְנִית מִמָּשׁ, אֲבָל בַּנ"ד שְׁהֲכֻנִים הִטְמֵא יָדוּ לְשַׁחוּט בְּעִזְרָה בְּהֵכִי לֹא אֶסְרוּ רַבְּנֵי לְגַמְרֵי וְאוֹקְמוּהָ אֲדִאוּרֵייתָא דְּבִיאַת מִקְצַת לְאוּ שְׁמָהּ בִּיאָה, לְפִיכֶּךָ נִקְטַט טַעְמָא שְׁמָא יָגַע בְּבִשְׁרֵי וְנִרְאִיתִי בַּס' חִיבַת הַקּוֹדֶשׁ לְמַס' זְבָחִים כ"ו ע"א, מְבִיאַת שְׁם הָאִי דִּינָא דְּגַמְרָא, הִיא בְּפְנֵי וְרַגְלֵיהָ בַּחוּץ דְּדַרְרִישׁ וְהִבִּיאוּם עַד שְׁתָּהָא פְּנִלָה בְּפְנֵי, וּפְלוּגְתָא בְּהֵכִי שְׁל הַרְמַב"ם וְהַתּוֹס' דְּהַרְמַב"ם סוּבְרָ דְּפָסוּל אַף בְּדִיעֵבַד וְתוֹס' סְבָרֵי דְּהַפְסוּל אִינוּ אֱלָא לְכַתְחִילָהּ, מְפָרֵשׁ טַעְמֵיהָ דְּהַרְמַב"ם דְּאֶזְזִיל לְשִׁיטְתוֹ דְּבִיאָה בְּמִקְצַת לְאוּ שְׁמָהּ בִּיאָה פְּלָל, אֲבָל הַתּוֹס' סְבָרֵי בִּיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָהּ בִּיאָה הִילְכֶּךָ וְהִבִּיאוּם פְּנִלָה לְפְנֵי אִינוּ אֱלָא לְכַתְחִילָהּ פִּינּוּ דְּבִיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָהּ בִּיאָה אִי אֲפֹשֶׁר לְפָסוּל בְּדִיעֵבַד כִּי סוּכ"ס מִיָּדֵי דְּהִנֵּה אֲמַקְצַת.

וְתַמָּה אֲנִי הָא כָּל עֵינְקָרָא דְּדִינָא אִם בִּיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָהּ בִּיאָה, אִינוּ אֱלָא גְבִי טַמָּא שְׁנַכְנֻס לְמִקְדָּשׁ, דְּאָמַר עֲוֹלָא בַּמַּס' זְבָחִים ל"ב ע"ב טַמָּא שְׁהֲכֻנִים יָדוּ לְפְנֵי לֹקְהָ, מִשׁוּם דְּמִקְיֵשׁ בִּיאָה לְגַיְעָה מַה נְּגִיעָה בְּמִקְצַת שְׁמָהּ נְּגִיעָה אַף בִּיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָהּ בִּיאָה, דְּכַתִּיב יִלְפּוּתָא דְּקָרָא בְּכָל קוֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֵל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֵא, אֲבָל מַהֲיָא תִּיתִי לָן לֹמַר דְּמֵאֵן דַּס"ל בִּיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָהּ בִּיאָה לְגְבִי טַמָּא יִסְבּוּר הֵכִי בְּכָל מִיָּלֵי, מְעוּלָם לֹא שְׁמַעְנוּ רַק דִּינָא דְּרַבּוֹ פְּכוּלוֹ אֲבָל לֹא מִקְצַת פְּכוּלוֹ, וְעוֹד הָא אִם הִבְהִמָּה פְּנִלָה בְּפְנֵי רַק רַגְלֵיהָ בַּחוּץ הָא לֹא מִקְצַת הוּא כִּי אִם בִּיאַת רַבּוֹ, וְרַבּוֹ פְּכוּלוֹ הָא קִיִּימ"ל בְּכָל הַתּוֹרָה פְּנִלָה וְאִפִּי"ה פָּסֵל בְּדִיעֵבַד, בַּעַל פְּרָתָּהּ לֹמַר דְּהִבְאָת קְדָשִׁים לְעִזְרָה שְׁאִנֵּי דְּאִיפָא קָרָא וְהִבִּיאוּם שְׁתָּהָא פְּנִלָה בְּפְנֵי בְּמִצִּיאוֹת מִמָּשׁ, אֲבָל בְּכָל מִיָּלֵי הִנֵּה רַבּוֹ פְּכוּלוֹ, כְּמוֹ דְּאֶשְׁפַּחֵן שְׁם בְּאוֹתוֹ סוּגְיָא הֲכֻנִים רַאשׁוֹ וְרַבּוֹ פְּאִילוֹ נְכֻס פְּלוּ וּפִירֵשׁ"י כְּדִקִּימ"ל בְּכַה"ת פְּנִלָה רַבּוֹ פְּכוּלוֹ, וְשְׁאִנֵּי ג"כ פְּנִיסַת טַמָּא לְמִקְדָּשׁ דְּאֶמְרִינּוּ מִקְצַת פְּכוּלוֹ מִשׁוּם דִּילְפִינּוּ מְנַגִּיעָה, וְאִם מְטַעַם דְּדִינֵינּוּ הַמִּקְצַת פְּכוּלוֹ אוֹ דְּחִינְדִּשָׁה לְנוּ הַתּוֹרָה דְּעַל עֶצֶם הַמִּקְצַת מְחִיבֵינּוּ לְהַטְמֵא, זוּהִי חִקְרָה בְּפְנֵי עֶצְמָה אֲשֶׁר כָּבֵד חִקְרוּ בְּזַה הַמְּחַבְרִים וְתֵלוּ בְּשִׁנֵּי תִירוּצוֹ הַתּוֹס' בַּמַּס' יְבָמוֹת ז' ע"ב ד"ה אָמַר עֲוֹלָא עִי"ש.

וְהַפְּלוּגְתָא בֵּין הַרְמַב"ם וְתוֹסְפוֹת נ"ל לְפָרֵשׁ הֵכִי, דְּהַרְמַב"ם סוּבְרָ הָא דְּאֶשְׁפַּחֵן בְּכָל הַתּוֹרָה פְּנִלָה הִיא דִּינָא דְּרַבּוֹ פְּכוּלוֹ אִינוּ אֱלָא בְּדִיעֵבַד, אֲבָל לְכַתְחִילָהּ בְּעֵינּוּ מְדִאוּרֵייתָא פְּלוּ מִמָּשׁ, וְכִדְאִיתָא בְּפָרֶק א' מַה' שְׁחִיטָה שְׁפָסֶק דְּלְכַתְחִילָהּ בְּעֵינּוּ שְׁיַחְתְּכוּ שְׁנֵי הַסִּימָנִין אַעפ"י דְּאֶמְרִינּוּ רַבּוֹ פְּכוּלוֹ הֵינּוּ דּוֹקָא בְּדִיעֵבַד, לְפִיכֶּךָ אִי אֲפֹשֶׁר לְפָרֵשׁ אֵת הַקָּרָא דְּוַהֲבִיאוּם הֵינּוּ לְכַתְחִילָהּ בְּעֵינּוּ שְׁיַכְנִים אֵת הַבְּהִמָּה פְּנִלָה לְעִזְרָה, אֲבָל בְּדִיעֵבַד סְגִי בְּרַבּוֹ ע"ז מֵאִי קַמ"ל קָרָא בַּל"ה יְדַעִינוּ דְּלְכַתְחִילָהּ בְּעֵי פְּלוּ רַק בְּדִיעֵבַד פֶּשֶׁר בְּרַבּוֹ.

וְאִם בָּא לְלַמְדֵנוּ וְדִאי לְחַדֵּשׁ דְּבַעִינּוּ פְּנִלָה מִמָּשׁ בְּעִזְרָה וְאִם לֹא אַף בְּדִיעֵבַד פָּסוּל, וְהַתּוֹס' אֲפֹשֶׁר דַּס"ל דְּגַם בְּכָל הַתּוֹרָה פְּנִלָה הֵיכָא דְּדִינֵינּוּ רַבּוֹ פְּכוּלוֹ סְגִי בְּרַבּוֹ אַף לְכַתְחִילָהּ מְדִאוּרֵייתָא, דְּמֵן הַמּוֹרָה לִיפָא שׁוּם חִילּוּק בֵּין רַבּוֹא לְכוּלוֹ, לְפִיכֶּךָ לְדִידְהוּ

שפיר בא התורה בקרא ונהביאום ללמדנו דבעינו מדאורייתא לכתחילה שביא את הבהמה כולה לפנים, אולם בדיעבד פשר.

ואתא דכ' הרמב"ם שהטמא אינו שוחט לכתחילה שמה יגע בפשר ואם עבר ושחט הגזב פשר, הקשה הנו"ב ליו"ד מהדורא קמא סימן ב' אמאי לא הנפיר ששואלין אותו אם נגע, הרי במס' חולין ב' ע"ב באוקימתא דרבא בר ענלא מבואר שבקדשים צריך לומר ברי לי שלא נגעתי בפשר, ואם ליתא קמן צריך שיהיו אחרים רואין אותו, ברם האור שומח פאן מביא ג"כ האי קושיא, ותיגרין ז"ל משום דבדם פסק לקמן סוף פירקין הלכה ל"ו דדם קדשים אינו מקבל טומאה ורק הפשר והאימורין יטמאו, ובנטמא הפשר והחלב מבואר לקמן ה' ל"ד דלא יזרק לכתחילה ואם עבר וזרק הורצה, פדמפנרש בגיטין דף נ"ד דרקמדרבנן לא יזרוק, דמן התורה הציץ מרצה על העולין ביחוד לכתחילה, וכיון דהוא מדרבנן א"כ בספק אף כי לא אמר ברי לי ג"כ פשר הגזב וזרק הדם לכתחילה, לכן פסק בדיעבד הגזב פשר ויצא ידי חובת קרבנו ויזרק הדם והאימורין יקטירו למזבח, אבל במס' חולין אמרו שם לענין לאכול הפשר, ודאי דצריך לומר ברי לי שלא נגעתי וזהו ספק אם הוא אוכל פשר קודש שנטמא וכו' עכ"ל.

ויש לתמונה הא בעל פירוש צריך לומר מאי דאמר הרמב"ם אם עבר ושחט הגזב פשר, פלומר אם רק עבר ושחט גרידא אז פשר לזרוק את הגזב, דאי אפשר לומר פוונתו אם עבר ושחט וגם זרק הרי אפילו ודאי נטמא הפשר והחלב ג"כ פשר משום דהציץ מרצה על הטומאה, וכדמפרש האור שומח בעצמו דכשר לזרוק לכתחילה, א"כ קשה להבין דאם ודאי נטמא הפשר והאימורין הרי איפא איסורא לזרוק את הגזב ואם בלא זריקה ממילא הגזב פסול, ואם בנדאי נטמא איפא איסורא דרבנן לזרוק א"כ מהיכא תיתי בספק נטמא, לומר דזרוק לכתחילה סוכ"ס ספק איסורא דרבנן הוא, ואיך עוברין על ספק איסור דרבנן, ועוד אם איפא לברורי ע"י ששואלין אותו אם נגע ודאי דמבררין משום דבהאי גוונא יצא מפלל ספק, פדאיתא ביו"ד סימן ק"צ סעיף ל"א מצאה פתם ואין לה במה לתלות והדבר מסופק אם דם או צבע מעברת עליה ז' סמנים, אם עמד בעיניו ה"ז צבע וטהורה, ואם אינה מעברת עליה טמאה מספק, ואמאי טמאה מספק הא קיימ"ל ספיקא דרבנן לקולא, פירש בזה המגיד משנה דכיון דאפשר לברר אם הוא דם או צבע אין זה בגדר ספק, וזהו פמו דאפשר להפיר את האיסור, וכבר הבאתי בס' דברי ירוחם סימן מ"ז עדיפא מינה הב"י ביו"ד סימן א' כ' בהא דאמרינן רוב מצוין אצל שחיטה מומחים הן, הגי מילי כשאינו לפנינו אז סומכין על הרוב, אבל אם הוא לפנינו צריך לבדקו אם הוא מומחה משום היכא דאיפא לברורי מבררין עיי"ש, אלא דגם על רובא דכשר בין מדאורייתא ובין מדרבנן אפי"ה לא סמכין, ופרשתי בזה ג"כ דהיינו טעמא דכיון דאפשר להפיר אם איפא איסורא אינו בגדר ספק כלל, לפיכך פיון דמדרבנן אסור לזרוק היכא דנטמאו הפשר והאימורין, ודאי גם בספק צריכין לשאלו אם נגע, ודברי האור שומח צ"ע.

סימן לז. פרק א' מהלכות פסולי המוקדשין הלכה י"ד.

היתה הבהמה כולה בפנים ורגליה בחוץ ושחטה הגזב פסול, שנאמר ונהביאום לד' עד שתהיה כולה בפנים, ע"כ. וכתב הלחם משנה שם, וז"ל התוס' פירשו בזבחים דף כ"ו

אמימרא דרבי אלעזר חתף ואח"כ שחט פשרה, הא דבסמוך קאמר הגמרא והביאום כתיב שתהא פולה בפנים היינו לכתחילה ע"כ, פנונתם ו"ל דהוקשה להם לפי מאי דס"ד מעיקרא דחתף ואח"כ שחט פשרה, היכי אפשר לומר פן הא בעינן שיביאנה פולה בפנים ומירצו דהיינו לכתחילה וקא והכא לא אמר אלא פשר בדיעבד, ורבינו ו"ל לכאורה נראה דחולק על זה מדכתב הגזבח פסול שצאמר והביאום לד' וכו' משמע אפילו בדיעבד, ומסיק דהרמב"ם אמאי לא הקשה הגמרא הא בעינן שיביאונה פולה, דעדיפא פריה הא בעל מום הוא דהנה ע"י שחתף עכ"ל.

השפא חזינו מהכא דבין התוס' ובין הרמב"ם מדמי סוגיא דהכא של דינא דרבי אלעזר של חתף ואח"כ שחט, לדינא דלקמן היא בפנים ורגליה בחוץ דאיירי שלא חתף את הרגלים אלא מחנפרים הו להבהמה, אף כי לכאורה חילוק ביניהו דהתם פינו דהרגלים מחנפרים להבהמה ולא הכניסם לפנים מיקרי שפיר דלא הביאום פולה לפנים, אבל דינא דרבי אלעזר דאיירי שפבר חתף את הרגלים ואם הבהמה פשרה בלא רגלים כדס"ד מעיקרא הרי אפשר דמיקרי והביאום פולה לפנים, אולם פפי הנראה לא סבירא להו לחלק בהכי, אלא סוברים פינו דכתיב בקרא והביאום פולה לפנים אזיל הקרא על כל הבהמה שהקדיש דאין שום חילוק אם הרגלים אכתי מחנפרים להבהמה או שפבר נחתכו דא ודא אחת היא דסוכ"ס בעינן כל הבהמה לפנים וליכא, ואם להס"ד דמעיקרא דבלא רגלים ג"כ פשר לקרבן, אבל סוכ"ס אם פסול בדיעבד דבעינן והביאום לפנים פולה, אז אמנם מטעם בע"מ לא פסילא אבל מטעם שלא הביאום פולה לפנים צריף להיות פסול, משהו"כ תירצו התוס' דהאי דינא דהכא פולה לפנים אינו אלא לכתחילה והרמב"ם סובר דבין אם הבהמה לפנים ורגליה המחנפרים בחוץ, ובין אם הבהמה לפנים והרגלים בחוץ אחרשנחתכו צריף להיות פסול אף בדיעבד, פן ביאור של הלחם משנה.

ונ"ל להסביר פלוגתיהו דהא קיימ"ל בכל התורה רובו פכולו, אלא דבנ"ד ילפינן מקרא דלא סגי ברובו פי אם בעינן פולו במציאות ממש בפנים, איזה אופן בא הקרא והביאום ללמדנו, אם בא ללמד דגם בנ"ד ג"כ רובו פכולו דלא בא הקרא להוציא מהאי דינא לגמרי, אלא בא להוסיף להשמיענו דלא סגי בדינא דרובו פכולו אלא בעינן פולה במציאות ממש, או דילמא הקרא בא ללמדנו להוציא לגמרי בנדון זה מדינא דרובו פכולו, דאין שום יתרון ברובו דאף רובו לא הנה אלא פמחצה על מחצה, ובסברא זו אפשר דפליגי הרמב"ם והתו' פנדאבאר, התוס' סברי דגם בנ"ד לא יצא מן הפלל דרובו פכולו אלא דהקרא בא ללמדנו דבעינן פולו במציאות ממש בפנים, הילכף הני מילי לכתחילה אבל בדיעבד ששחט את הבהמה בפנים ורגליה בחוץ ג"כ פשר הקרבן, דהא סוכ"ס הרי מצד דינא דרובו פכולו היא פולה בפנים דבהאי גוונא אי אפשר לפסול בדיעבד, אבל הרמב"ם סובר דהקרא הוציא לגמרי בנדון זה דינא דרובו פכולו דאין שום יתרון של הרוב פנגד המיעוט, ואם ליכא האי דינא הרי דומה פמו שהכניס מיעוט הבהמה לפנים דלכו"ע פסול אף בדיעבד.

והנה הרמב"ם פ"ג מאיסורי המזבח הלכה א' פתב אבל עוף שיבש גפן או ניסמית עינו או נקטעה רגלו אסור לגבי המזבח שאין מקריבין חסר פלל, ופירש בזה הכס"מ מקורו מן תורת פהנים תמים זכר בפקר, תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעוף, יכול

שִׁיבֵשׁ גִּפּוֹ וְשִׁנְיִסְמִית עֵינָיו וְשִׁנְקֻטְעָה רָגְלוֹ ת"ל מִן הָעוֹף וְלֹא כָּל הָעוֹף עכ"ל, א"כ בְּשִׁלְמָא לְדַבְרֵי הַתּוֹס' דְּסַבְרֵי בְּדִינָא שְׁתָּהּא פְּנִלָּה לְפָנִים אִינוּ אֵלָא לְכַתְחִילָה שְׁפִיר, דְּלֵהֲכִי בְּעֵינָן קָרָא אִם נִקְטְעָה רָגְלָהּ שֶׁל עוֹף לְפָסוֹל אִף בְּדִיעֵבַד, דְּמוּם כְּזֶה פְּסוֹל בְּעוֹף, אֲבָל לְהַרְמַב"ם דס"ל דָּאָם לִיכָא בְּמַצִּיאוֹת מְמַשׁ כָּל הַבְּהֵמָה בְּפָנִים פְּסוֹל אִף בְּדִיעֵבַד, א"כ לְמָה לִי קָרָא לְפָסוֹל אִם נִקְטְעָה רָגְלָהּ שֶׁל עוֹף מְשׁוּם בַּע"מ, תִּיפּוּק לִיהַ דְּבִלֵּא"ה פְּסוֹל דְּהָא לֹא הִבִּיא כָּל הָעוֹף עִם הָרְגְלִים בְּפָנִים דְּהָא בְּעֵינָן פְּנִלָּה מְמַשׁ, וְאִין לוֹמַר דְּשִׂאנִי הִכָּא דְּנִחְתְּכוּ רָגְלֵיהָ וְאִם לֹא פְּסוֹלָה דְּבַעַל מוּם הָא אִיכָּא כָּל הַקָּרְבָּן הַפְּשָׁר בְּפָנִים, מִשָּׂא"כ אִם הָרְגְלִים עֲדִינָן מְחֻבְּרִים אֵלָא שְׁלֵא נִכְנָסוּ לְפָנִים, הָרִי כְּבָר נִתְבָּאָר דְּכֻזָּה ס"ל דְּאִין שׁוּם חִילּוּק מְשׁוּם דְּהִקְרָא וְהִבִּיאוּם מְלַמְּדֵנוּ דְּאִף רָגְלִים הַחֲתוּכִים בְּעֵי לְמִיקְהוּי בְּפָנִים כְּלוּמַר כָּל מֵאֵי דְּהִקְדִּישׁ, אֲכֹן יֵשׁ לְתַרְזֵן לְהַרְמַב"ם דָּאָם לֹא קָרָא גַּבֵּי עוֹף הֵייתִי אוֹמַר אִם נִקְטְעָה רָגְלָהּ שֶׁל עוֹף וְהִכְנִיס אֶת כָּל הָעוֹף עִם רָגְלֵיהָ הַחֲתוּכוֹת לְפָנִים דְּבָהִאי גְּוֹנָא לִיכָּא הַחֲסָרוֹן דְּוְהִבִּיאוּם לְפָנִים פְּנִלָּה דְּהָא אִיכָּא פְּנִלָּה בְּפָנִים הָעוֹף עִם הָרְגְלִים הַקְּטוּעוֹת, אֲמַנְם הָעוֹף לְחוּדֵיהָ וְהָרְגְלִים לְחֻדָּא מִיָּהּ סוּכ"ס הַפֶּל בְּפָנִים וְכָשֶׁר, אוּלָּם בָּא הִקְרָא לוֹמַר דְּפְסוֹל הָעוֹף מְשׁוּם חֲסָרוֹן הָרְגְלִים דְּלֵהֲכִי בְּעֵינָן קָרָא.

אֲכֹן אֵיתָא לְקַמְן בַּמַּס' זְבָחִים ק"ז ע"ב מְחוּץ לְמַחְנֶה לְמָה לִי, לֹא לְאִתּוּי גְּגוּ, אָמַר רַב מְרִי לֹא לְאִתּוּי פְּנִלָּה בְּפָנִים וְצִנְאָרָה בְּחוּץ דְּחִיב מְשׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ, צִנְאָרָה בְּחוּץ פְּשִׁיטָא, אִמַּאי קַפִּיד רַחֲמָנָא אֲשַׁחֲיטָה וְשַׁחֲיטָה בְּחוּץ הִיא, אֵלָא לְאִתּוּי פְּנִלָּה בְּחוּץ וְצִנְאָרָה בְּפָנִים, וְהַרְמַב"ם פָּסֵק הֵכִי פָּרַק י"ח מַה' מַעַה"ק הִלְכָה ט"ו וְנ"ל הֵייתָה הַבְּהֵמָה פְּנִלָּה בְּחוּץ וְצִנְאָרָה בְּפָנִים וְשַׁחֲט חִיב וְכו', אֲחַד הַשּׁוֹחֵט בְּמַקְדֵּשׁ וְצִנְאָרָה בְּפָנִים וְשַׁחֲט גוֹף הַבְּהֵמָה בְּחוּץ, אוֹ שֶׁהִיָּה גוֹפָה בְּפָנִים וְצִנְאָרָה בְּחוּץ חִיב עַד שֶׁתִּהְיֶה הַבְּהֵמָה פְּנִלָּה בְּמַקְדֵּשׁ, שְׁנֵאֲמַר וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאנוּ ע"כ, חֲזִינָן דָּאָם רַק הַצִּנְאָר בְּחוּץ חִיב ג"כ בְּשַׁחֲוֵי חוּץ דְּהַתּוֹרָה קַפִּיד אֲשַׁחֲיטָה, וְאִם הַצִּנְאָר בְּפָנִים וְהַבְּהֵמָה בְּחוּץ חִיב מְשׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ אַעפ"י שֶׁהַצִּנְאָר בְּפָנִים פִּינּוּן דְּרֹב הַבְּהֵמָה בְּחוּץ הִנּוּ רֹבָה כְּכֹלָהּ, אֲבָל אִם כָּל הַבְּהֵמָה וְגַם הַצִּנְאָר בְּפָנִים רַק רָגְלֵיהָ בְּחוּץ אִינוּ חִיב בְּשַׁחֲוֵי חוּץ, הִילְכָּה הָרִי נִחָא שְׁפִיר מֵאֵי דְּמַצִּינוּ לְעֵיל בְּרַמַּב"ם שֶׁפֶתַח בְּהֵמָה בְּפָנִים וְרָגְלֵיהָ בְּחוּץ פְּסוּלָה, וְלֹא מִיְחִיב ג"כ בְּשַׁחֲוֵי חוּץ מְשׁוּם דְּרַק הַמִּיעוּט הִנּוּ בְּחוּץ.

לפִי"ד הַנִּיחָא לְדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּלַעוֹלָם אֲמַרִּינוּ רַבּוֹ כְּכֹלּוֹ לְגַבֵּי הַבָּאָה לְפָנִים בְּעֶזְרָה, וְהִקְרָא דְּוְהִבִּיאוּם מְשַׁמֵּעֵנוּ רַק דְּלְכַתְחִילָה בְּעֵינָן שְׁתָּהּא בְּמַצִּיאוֹת מְמַשׁ פְּנִלָּה בְּפָנִים וּבְדִיעֵבַד כְּשֶׁר פִּינּוּ דְּסוּכ"ס דִּינִינָן גַּם הִכָּא רַבּוֹ כְּכֹלּוֹ, לְפִיכָּה שְׁפִיר אֲמַרִּינוּ הִיא בְּפָנִים וְרָגְלֵיהָ בְּחוּץ אִינוּ חִיב מְשׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ, אֲדַרְבֵּה הַבְּהֵמָה פְּנִלָּה כְּשֶׁרָה, אֲבָל לְהַרְמַב"ם דְּפָסֵק בְּהִיא גְּוֹנָא דְּהִקְרָבָן פְּסוּל, דְּהִקְרָא דְּוְהִבִּיאוּם בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּלֹא אֲמַרִּינוּ כְּזֶה הִיא דִּינָא דְּרַבּוֹ כְּכֹלּוֹ, א"כ אִם רָגְלִים בְּחוּץ אִמַּאי לֹא חִיב ג"כ מְשׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ, וְאִם מְשׁוּם דְּרֹב הַבְּהֵמָה בְּפָנִים הָרִי לֹא אֲמַרִּינוּ בְּהִי רַבּוֹ כְּכֹלּוֹ וְהִנּוּ כְּמוֹ שֶׁהַמִּיעוּט בְּפָנִים, אֲמַנְם הַרְמַב"ם מְזַכֵּיר הִיא לִישְׁנָא עַד שֶׁתִּהְיֶה הַבְּהֵמָה פְּנִלָּה בְּמַקְדֵּשׁ, אֲבָל אִי אֲפָשָׁר לוֹמַר כְּנֻנְתּוֹ בְּאֶמֶת דְּאִף אִם רָגְלֵיהָ בְּחוּץ ס"ל לְהַרְמַב"ם דְּחִיב מְשׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ, דְּהָא אָמַר לְעֵיל רָגְלֵיהָ בְּחוּץ פְּסוּל וְלֹא הַזְכִּיר לוֹמַר דְּחִיב מְשׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ.

לפיכך יש להסביר דהא איפא תרי קראי תדא ונהביאום לגבי הבאה לפנים, וקרא ולא יביאנו לגבי חוץ, אפשר שפיר לומר דהקרא דוהביאום משמענו דלגבי פנים לא אמרינו רובו פכולו, אבל הקרא דולא יביאנו לגבי חוץ לא בא להשמיענו מידי, ונשאר ממילא הדין דקיימ"ל בכל דוכתי דרובו פכולו, דאמנם הסוגיא שם בנבחים מוכיח לנו דרק האי קרא דוהביאום מחדש לן האי פללא דלא אמרינו לגבי הבאת פנים רובו פכולו, משה"כ אם כל הבהמה בפנים ורק רגליה בחוץ, אמנם פסול משום דדיינינו דליכא כל הבהמה בפנים, אבל לגבי דינא דשחוטי חוץ הרי דיינינו דרק המיעוט בחוץ ופטור משחוטי חוץ דמיעוט פכולה ודאי דלא אמרינו.

סימן לח. פ'ק א' מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כ"ז.

כל הנבחים שקיבל אחד מן הפסולין לעבודה, או שהוליה הדם למזבח או שזרקו למזבח פהלקתו נפסל הזבח, ע"כ. ופירש בזה הפסוק משנה וז"ל ומה שכ' רבינו פהלקתו נראה דהכי קאמר אפילו אם זרקו פהלקתו נפסל הזבח, ויותר נראה לומר דזרקא זרק פהלקתו פסל, אבל זרקו שלא פהלקתו לא פסל דלא חשיבא זריקה.

והמחנה אפרים בהגהותיו על הרמב"ם הקשה על הכס"מ הא הכא איירי בשלא נשאר בו דם הנפש כמו שפיתוב. בסמוך, דאי לא"ה איך נפסל יחזור ויזרוק את הדם הנשאר דהא פסול אין עושה שיריים, א"כ ניהי דלא חשיבא זריקה מ"מ הרי פסול דהא ליכא דם נשאר לזרוק ע"כ קושיתו.

ונ"ל ליישב דכוננת הכס"מ לאו למימר אם זרק הפסול שלא פהלקתו לא נפסל הזבח, דודאי נפסל מאליו פינון שאין דם אחר כדי שוב לזרוק, אלא מכיון לומר דאם זרק הפסול פהלקתו הנה פסול בזריקה, ואם זרק שלא פהלקתו לא הנה הפסול בזריקה אלא הא דפסול משום דהנה פמאן דלא נזרק כלל, וא"ת מאי נפ"מ אם הזבח פסול משום שהפסול פסלו בזריקתו, או דהזבח פסול משום דלא נזרק כלל.

יש לחלק ביניהם לגבי אכילת הבשר תוך זמן זריקה, דאם אכל את הקדשים אחר שזרק הפסול פהלקתו, ונהרי פסל את הזבח וחל עליו דינא דפסולי המוקדשין שפסלו בזריקתו, דאוכלו חייב משום לאו לא תאכל כל תועבה בפרישה ראה, כדאיתא ברמב"ם פ'ק י"ח מה' פסוהמ"ק ה' ג', ועוד יתחייב משום אוכל בשר קדשים קודם זריקת הדם דאעפ"י דנזרק הדם אבל פינון דזריקה זו של הפסול לא הכשיר את הזבח הנה כמו שאוכל קודם זריקה, דאיתא באכילה זו לאו דלא תוכל לאכול בשעריה כדאיתא ברמב"ם פ'ק י"א מה' מעה"ק הלכה ד', זאת אומרת דיתחייב שני לאונן, מה שאין פן אם זרק הפסול שלא פהלקתו דחשבינו פמאן דלא זרק כלל דבהאי גוונא אם אכל עובר רק על לאו דאנכל קודם זריקה גרידא, אבל על לאו דפסוהמ"ק אינו עובר דהא הפסול לא פסל את הזריקה פי אם שהזבח נפסל מאליו, וזהו דמדגיש הכס"מ אבל שלא פהלקתו לא פסל הפסול את הזבח פי אם נפסל מאליו.

ואין לומר דאפילו זרק הפסול שלא פהלקתו מיקרי ג"כ פסולי המוקדשין דהא הנה כנשפף הדם שאין לה פסול גדול מזה, דאמנם נשפף מן הפלי על הרצפה הזבח כשר והכא הא הדם הנזרק כבר הוקדש בפלי, הני מילי אם יכול לאספו אבל בנ"ד הא אין

יכול לאספו דאם בגנונא דיכול לאספו ליפא שום שאלה דכשר, ברם זה אינו דאפילו נשפף הדם בגנונא דאי אפשר לאוספו דפסול, הנה ג"כ הפסול דליפא זריקה ואם אוכל את הבשר בתוף זמן זריקה ודאי דעובר רק על אוכל קודם זריקה, דנשפף הדם לא לא מיקרי פסולי המוקדשין דהגבח לא נפסל ע"י שנשפף הדם פי אם נפסל מאליו משום דלא נשאר דם לזריקה ותו לא, דזרק הפסול שלא פהלקתו ונשפף הדם תרנונייהו ליפא בהו דינא דפסוהמ"ק דעלמא פי אם רק דמיתסרא זריקה וקא דחשיב הגמרא במס' זבחים ל"ד ע"ב נשפף הדם מן הכלי טרם אוספו לדחוי היינו שבשעת מעשה אי אפשר לזרוק, ואף היכא דאי אפשר לאספו אמנם חל הלשון דחוי פינו דאי אפשר להכשיר את הגבח, אבל סוכ"ס אין הפסול בגבח משום שפסול, אלא משום דליפא דם כדי להכשיר את הגבח ונפסל מאליו דליפא זריקה, והאוכל חייב רק משום לפני זריקה ולא משום פסולי המוקדשין.

ועפ"ד יש לתרץ בהא דאיתא במס' זבחים דף נ"ו ע"א מניין לדם שנפסל בשקיעת החמה שנאמר ביום הקריבו את זבחו יאכל, ופירש"י ולא מהניא ליה הלנה בראש המזבח לאכשורי לזריקה למחר, והקשו התוס' וז"ל ותימא הניחא למ"ד לקמן פ"ז ע"ב אין לינה מועלת בראשו של מזבח, אלא למ"ד מועלת למה לי קרא, בלילה אינו יכול לזרוק דביום צוותו פתיב, ולמחר מ'פסיל בעמוד השחר פאימורים וכו' ע"ש, ולפי"ד אפשר לומר דחילוק גדול איפא לגבי הלאוין אם אוכל מן הגבח בלילה, דאם מטעם שבליילה אינו יכול לזרוק ולמחר איפסיל בעמוד השחר, מיהא בלילה.

פינו דלא נפסל בשקיעת החמה, הרי איפא רק הלאו דאוכל קודם זריקה דהא עדיין לא נפסל הדם רק דבלילה אין זורקין דעבר על לאו דלא תוכל לאכול בשעריה, אבל אם אמרינו דנפסל הדם בשקיעת החמה א"כ הגבח פסול ממש והנה כמו פסוהמ"ק בעלמא דהלאו הוא לא תאכל כל תועבה, וגם עובר על לאו של אוכל קדשים קודם זריקה דעבר על לאו דלא תוכל לאכול בשעריה דעבר אמתרי, ואם אפילו נאמר פינו דנפסל בשקיעת החמה וחל על הגבח דין פסוהמ"ק דעלמא, לא חל הלאו דאוכל קודם זריקה ולא עבר פי אם אלאו דפסוהמ"ק סוכ"ס חלוקין הן בלאוין, דאם לא נפסל בשקיעת החמה עבר על לאו דאוכל קודם זריקה, ואם נפסל בשקיעת החמה עבר על לאו דפסוהמ"ק, ונפ"מ לענין התראה דבעינו להתרות את הלאו בהדיא, כדאיתא במס' שבת קל"ח ע"א משמר משום מאי מתרין ביה, וכדמצינו במס' מועד קטן דף ב' ע"ב תוד"ה משום מאי מתרין, וז"ל דאין אדם לוקה ולא נהרג אלא בהתראה שמתרין בו לא תעשה הך איסורה, וכן רש"י במס' שבועות כ' ע"ב ד"ה אכלתי, וז"ל ואזהרתיה מלא תשא והמקרא הנה צריף להתרות בו עכ"ל, אלמא מפל הני דצריף להתרות את הלאו בהדיא.

עוד יש ליישב את קושית המחנה אפרים באופן פשוט, דכוננת הכס"מ אם זרק הפסול שלא פהלקתו לא פסל הגבח, כלומר שלא פהלקתו ממש שזרק את הדם לא על המזבח פי אם חוץ למזבח כגון על הרצפה, דבהאי גוונא לא פסל את הגבח אעפ"י שלא נשאר דם אחר לזריקה, משום דהא יכול הכשר לחזור ולאסוף את הדם, דהנה הדין כמו נשפף על הרצפה מן הכלי דאם יכולין לאספו פשר, דאילו זרק הפסול את הדם פהלקתו על המזבח, וגם נתן את הדם הנייתניו למעלה למטה, למטה למעלה, בהני לא מהני לחזור

ולאסוף ולזרוק, פדאיתא במס' זבחים כ"ז ע"ב, אמר רב חסדא הכל מודים דלא יאספנו דקלטיה מזבח לאפוקי מפלל זריקה, אבל אם זרק הפסול את הדם חוץ למזבח נדאי דמהני לחזור ולאסוף ויזרוק הכשר והזבח כשר.

ובל תתמה מאי קמ"ל הא בהדיא תנינא נשפף מן הפלי על הרצפה ואספו כשר, דהא קמ"ל דאין הפסול פוסל את הדם בזריקתו, תדע הא מצינו בהלכה זו רבותא זוטרתא מחידוש זה גבי הולכה, פגון קיבל הכשר ונתן לפסול ולא הלה בו הפסול אלא עמד במקומו, יחזיר לכשר דבהאי גוונא לא פסלו, ומה התם דהפסול לא עשה פלום בהולכה אלא עמד במקומו אפי"ה בא להשמיענו דלא פסל, כש"כ בנ"ד דאיכא רבותא יותר גדולה דהא סוכ"ס עשה הפסול זריקה בהדם אלא לא על המזבח, דבא להשמיענו אעפ"י שזרק הפסול דעשה מין זריקה אפי"ה לא פסל ויכול הכשר לחזור ולאסוף ולזרוק, דאפילו למ"ד בזבחים ל"ד ע"ב דפרקי' שם ליהוי דיוחי, הא משני התם דהיכא דהנה בידו לא הנה דיוחי, וכדפרש שם התוספות ד"ה כל שבידו, דלא דמי כל הני לדהכא משום דמצנה לאוספו עיי"ש.

והנה אהא דכתבו התוס' דמצנה לאספו יש להקשות מהא דאיתא במס' מעילה דף ז' ע"א בעיא מיניה רב אסי מר' יוחנן חישוב לנשפכין למחר מהו, ופירשו בזה התוס' דקא בעי במחשבה בשעת זריקה ע"מ לזרוק הדם שנשפף מן הפלי למחר, מי אמרינן הא חזי דאם ירצה יאספנו ויזרקנו, או דילמא הואיל ואין מצנה לאוספו הו"ל הולף לאיבוד עכ"ל, הרי סתירה גלויה מהתם להתוס' דמס' זבחים דהכא אמרו דמצנה לאספו והתם אמרו בהדיא דאין מצנה לאוספו, וכבר עמדו האחרונים על סתירה זו, גם האור שמת העיר בזה, ומתרג' דהתוס' דמס' מעילה מיירי שניתותר בהפלי דם פדי זריקה וכן מבאר במס' זבחים דף י"ג ע"ב בתוד"ה על מנת, דאי לא ניתותר דם לזריקה הלא הולכת פלי ריקם לאו עבודה היא, והמחשבה אינה מועלת פי אם בשעת עבודה, וכיון דמיירי שניתותר דם בהפלי פדי זריקה ויקניים מצות זריקה גם בלעדי הדם נשפף, משוה"כ ליכא מצנה לאוספו, אבל התוס' דמס' זבחים ל"ד מיירי לפום שינויאי דרב אשי, פגון שלא נותר דם בפלי, דאם לא יאסוף את הנשפף לא יקניים מצות זריקה משוה"כ מצנה לאוספו.

ולדידי נראה דלא מסתבר לומר דהיכא דנשאר דם בפוס סלקה המצנה מלאסוף את הדם הנשפף על הרצפה דלא תליא בהכי פלום, כיון דכל הדם שנתקבל במזרק עומד לזריקה, חלה מצות זריקה על כל טיפה וטיפה הנמצא במזרק, וכדכ' התוס' במס' זבחים דף מ"ג ע"א ד"ה הקומץ, וז"ל ושמא כיון דמתחילה כל טיפה וטיפה ראויה לזריקה חשיב כוליה דם מתירו עיי"ש, א"כ כיון דהדם הנשפף עמד מעיקרא קודם שנשפף להיות מתיר את הקרבן לא איכפת לן מה שיש עוד דם במזרק הראוי לזריקה, סוכ"ס האי דם הנשפף ג"כ שייך לדם המתיר, ואם נדחה ע"י שנשפף נדאי דחל המצנה לאוספו ולא להשאיר על הרצפה פדי לפסול, ואין שום חילוק אם נשאר דם במזרק או לא פי דא ודא אחת היא.

לכן נ"ל לחלק בין הני שני תוס' הללו בהכי דבמס' זבחים מיירי בקרבן פשר נשפף הדם מהפלי על הרצפה ואספו וזרק, ע"ז שייך שפיר למימר אעפ"י שפזמן שהדם על הרצפה נדחה מזריקה כיון דהא מצנה לאוספו פדי להכשיר את הקרבן מיקרי בידו ולא

הנה דִּיחוי, אָבֵל התוֹס' דמס' מעילה הָא אִיגְרִי בְקֶרְבָּן פִּיגוּל שְׁחִיב לְפָגֵל בְּדָם הַנִּשְׁפָּךְ, דְּבִאוּתוֹ זְמַן שְׁהָדָם עַל הַרְצָפָה לֹא חָלָה מִחֲשֻׁבַּת פִּיגוּל דְּהָא אִין רְאוּי לְזַרְיקָה, אֲלֵא אִימְתִי יְהִי רְאוּי אִם יֵאֶסְפְּנוּ אִזּוּ בָּא לִידֵי זְרִיקָה, א"כ הִנֵּי מִילֵי אִם אִיפָּא מְצֻנָה לְאַסְוֵי פְּדֵי לְהַכְשִׁיר אֶת הַקֶּרְבָּן, אָבֵל בְּגִדוֹן דְּקֶרְבָּן שֶׁל פִּיגוּל לִיפָּא שׁוּם מְצֻנָה לְאַסְוֵי פְּדֵי שְׁיִהְיֶה הַקֶּרְבָּן מְפֻגֵל, עֵינְרֵי הַחִלּוּק הוּא דְלִהְכְשִׁיר הַקֶּרְבָּן אִיפָּא מְצֻנָה, אָבֵל לְאַסְוֵי הָדָם לְזַרְיקָה גְּבִי קֶרְבָּן שֶׁל פִּיגוּל לִיפָּא שׁוּם מְצֻנָה, הִילְכֵּה לֹא מִיקְרִי בְּיָדוֹ וְנִדְחָה לְגַמְרִי, אָמְנָם הַתוֹס' דמס' זְבָחִים י"ג מִשְׁמַע דְּלֹא פְּדָבְרִי, רַק בְּלֹא"ה לֹא מִתְּאִים הַתוֹס' דְּזְבָחִים י"ג לְהַתּוֹ' מס' מעילה וְדוּק.

גַּם נִרְאֶה לִי לְחַדֵּשׁ בְּהָא דְאַמְרִינֵן בְּקֶרְבָּן פֶּשֶׁר מְצֻנָה לְאַסְוֵי, הִנֵּי מִילֵי הִיכָא דְהָדָם בְּעִין אִיפָּא לְפָגֵנוּ רַק שְׁנִשְׁפָּךְ עַל הַרְצָפָה אִוְלָם שֶׁם דָּם לֹא נִשְׁתַּנָּה, אָבֵל הִיכָא דְהָדָם נֶאֱבַד שְׁמוּ וְדִאי דְאִין חָל עָלָיו הַמְצֻנָה לְהַמְצִיא אֶת הָדָם פְּדֵי לְזַרְקוֹ, וּבְזָה יֵשׁ לְיִשְׁבַּב הָא דְאִיתָא בְּמִתְנִיתִין מס' זְבָחִים דָּף ע"ז ע"ב דָּם שְׁנִתְעַרַב בְּמִים אִם יֵשׁ בּוֹ מְרֵאִית דָּם פֶּשֶׁר, וְאָמַר ע"ז ר' יוֹחָנָן לֹא שָׁנוּ אֲלֵא שְׁנִפְלוּ מִים לְתוֹךְ דָּם אָבֵל נָפַל דָּם לְתוֹךְ מִים רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּטַל.

וְהַקְשָׁה הַשְּׁעָה"מ בַּה' קֶרְבָּן פֶּסַח פָּרַק ד', וְנ"ל הֵן אֵמַת שְׁאֵנִי תַמְתָּה עַל דְּבָרֵי הַתוֹס' שְׁפַתְבוּ דְטַעֲמָא דר"י דְאַמַר רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּטַל וְנֶאֱפִילוּ לְבַסּוּף רַבָּה הָדָם פֶּסוּל מִשׁוּם טַעֲמָא דְדִיחוי, שְׁהִרֵי בְּדָף ל"ד מִסְקִינֵן דְקַבֵּל בְּכִלֵי קוֹדֵשׁ וְנִתְּן לְכִלֵי חוּל לֹא חֲשִׁיב דִּיחוי לְכו"ע מִטַּעֲמָא דְכָל שְׁפִידוֹ לֹא הָוֵה דִּיחוי, וְא"כ ה"נ בְּיָדוֹ לְרַבּוּת עָלָיו דָּם, וְאָף לְמָה שְׁכ' הַתוֹס' שֶׁם דְכִסְהוּ הָרוּחַ וְנִתְגַלָּה לֹא חֲשִׁיב בְּיָדוֹ מִשׁוּם דְאִין מְצֻנָה לְגַלוּת, מִשָּׂא"כ נִתְּן בְּכִלֵי חוּל וְנִשְׁפָּךְ עַל הַרְצָפָה דְמְצֻנָה לְאַסְוֵי, ה"נ מְצֻנָה אִיפָּא לְרַבּוּת פְּדֵי לְהַכְשִׁיר הָדָם לְהִזְיָה, בְּרַם לְפִי"ד נִיחָא שְׁפִיר דְהִרֵי פֶל טִיפַת דָּם שְׁנִפְלָה לְתוֹךְ הַמִּים רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּטַל וְנֶאֱבַד שֶׁם דָּם כְּמוֹ דְלִיתָא לְגַמְרִי בְּעוֹלָם, אֲלֵא שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ לְהַמְצִיא אֶת הָדָם לְעוֹלָם ע"י שְׁיִרְבָּה עָלָיו, בְּכֵהֵא גְּוֹנָא לִיפָּא שׁוּם מְצֻנָה, וְכִינֵן דְלִיפָּא הַמְצֻנָה שׁוּב הָוֵה דִּיחוי גְּמוּר דְמִיקְרִי לֹא בְּיָדוֹ כְּדִנְתְּבָאָר.

עוֹד יֵשׁ לְיִשְׁבַּב אֶת קוֹשְׁיַת הַמְחֻנָּה אֲפָרִים בְּאִנְפֵי אַחַר, עַפ"י מֵאֵי דְהוֹכִיחַ הַמְנַה"ח קל"ח מִהַתוֹס' דְּזְבָחִים צ"ב ע"א דְאַפִּילוּ לְמֵאֵי דְקִימ"ל אִין הַפְּסוּל עוֹשֶׂה שִׁירִיִּים וְאִם יֵשׁ דָּם הַנֶּפֶשׁ יִחְזוֹר וְיִזְרוֹק הַפֶּשֶׁר, אִוְלָם לְגַבֵּי דָם שְׁבַמְזַרְק כְּגוֹן שְׁזַרְק הַפְּסוּל וְנִשְׂאָר דָּם בְּמִזְרַק לְזַרְיקָה, דְלִגְבֵי הָאֵי דָם שְׁבַמְזַרְק לְכו"ע הַפְּסוּל עוֹשֶׂה שִׁירִיִּים, דְּז"ל הַתוֹס' בְּד"ה וְשִׁקְבְּלוּ פְּסוּלִים וְזַרְקוּ, אִיזְטְרִיף לְאַשְׁמוּעֵינֵן בְּפְסוּלִין לְמִימַר דְדָם דִּיחוי הוּא, וְאִין הָדָם הַנּוֹתָר שְׁבַמְזַרְק פֶּשֶׁר לְזַרְיקָה, וְלֹא תִימָא יִחְזוֹר הַפֶּשֶׁר וְיִזְרוֹק דְפְּסוּל עוֹשֶׂה שִׁירִיִּים עכ"ל, גַּם מוֹכִיחַ שְׁהַרְמַב"ם סוֹבֵר הֵכִי מְהָא דְכ' פָּרַק י"ד מַה' פְּסוּהַמ"ק ה' ב' אֶחָד מִן הַפְּסוּלִין לְעַבּוּדָה שְׁקִיבֵל אֶת הָדָם אִו הוֹלִיף אִו זַרְק.

חֲשַׁב בְּשַׁעַת עֲבוּדָה מִחֲשֻׁבַּת הַמְּקוֹם אִו הַזְּמַן לֹא פֶּסַל בְּמִחְשַׁבְתּוֹ, וְאוֹתוֹ הָדָם שְׁקִיבֵל אִו שְׁזַרְק מִקְצָתוֹ וְשִׁפָּךְ לְאַמָּה, וְאִם נִשְׂאָר דָּם הַנֶּפֶשׁ יִחְזוֹר הִרְאוּי לְעַבּוּדָה וְיִזְרוֹק וְכו' ע"כ, מְדַאֲמַר אוֹתוֹ הָדָם שְׁזַרְק מִקְצָתוֹ יִשְׁפָּךְ לְאַמָּה הִינֵנוּ אוֹתוֹ הָדָם שְׁבַמְזַרְק אֲלֵמָּא בְּהִדְיָא דְלִגְבֵי הָדָם שְׁבַמְזַרְק הַפְּסוּל עוֹשֶׂה שִׁירִיִּים, גַּם הַטְּהַרְתָּ הַקוֹדֵשׁ ס"ל הֵכִי עֵי"ש, דְּכֹן

מְפָרֵשׁ שֵׁם דְּבָרֵי הַתּוֹסֵס' בְּנִבְחִים צ"ב דְּשֵׁאנִי דָם שְׁבַמְזָרְק דְּלִכּו"ע הַפְּסוּל עוֹשֶׂה שִׁירָיִים, גַּם מו"ר רַבֵּינוּ חַיִּים בְּחֻדוֹשֵׁיו ס"ל הֵכִי.

לפ"ז הרי מתורץ פשוט דאמנם לא נשאר דם בצנאר הבהמה דאילו איכא דם בצנאר הרי הפסול אינו עושה שירינים, אבל החילוק יהיה אם נשאר דם במזרק דבהאי גוונא הפסול עושה שירינים לפיכך אם זרק הפסול מקצת דם מהמזרק פהלכתו עושה שירינים ופסל כל הדם שבמזרק, אבל שלא פהלכתו הנה פמאן דלא נזרק כלל יכול הכשר לחזור ולזרוק מהדע הנשאר במזרק ונהו דמסיק הכס"מ אבל שלא פהלכתו לא פסל הזבח, ובאינה שלא פהלכתו איירי כגון שלא זרק על המזבח, ועדיפא איכא למימר אף אם זרק על המזבח ממש רק שלא פהלכתו כגון למעלה למטה או למטה למעלה גם בהאי גוונא לא נפסל הזבח דדינינו פמאן דלא נזרק כלל, תדע דמצינו בפ"ב מה' פסוהמ"ק הלכה י' בלחם משנה דהרמב"ם סובר בהא דקיימ"ל טמא עושה שירינים, הני מילי היכא שזרק במקומו ממש, אבל אם זרק מלמעלה למטה או איפכא פיון דהזריקה היתה שלא במקומו אף הטמא אינו עושה שירינים, א"כ בנ"ד נמי פיון דלגבי מזרק אמרינו דפסול עושה שירינים, א"כ הנה דינא דהפסול לגבי דם שבמזרק כמו טמא לגבי דם הנפש פולו, דכמו התיב אעפ"י שהטמא עושה שירינים, מיהא אם לא במקומו ממש זרק אלא שלא במקומו מלמעלה למטה אינו עושה שירינים, כמו כן אין הפסול עושה שירינים לדם שבמזרק אם לא זרק במקומו ממש דאילו שלא מקומו ממש חשבינו כלא זרק כלל.

ולא דמי להא דהבאתי לעיל את הרמב"ם אהד מן הפסולין שזרק חשב בשעת העבודה מחשבת המקום או הזמן לא פסל במחשבתו לפי שאינו ראוי לעבודה, ואותו הדם שזרק מקצתו ישפך לאמה, ואם נשאר דם הנפש יחזור הראוי לעבודה ויזרוק במחשבה נכונה, דמזה הוכיח המנה"ח דאותו הדם שבמזרק כבר נפסל מדפסק ישפך לאמה, דלגבי הדם שבמזרק עושה הפסול שירינים, ולכאורה לפ"ד אמאי הא זרק שלא פהלכתו דחשב חוץ לזמנו חוץ למקומו, והיכא דהזריקה היתה שלא פהלכתו אין הפסול עושה שירינים, אין שום דמיון דלא פהלכתו מיקרי אם זרק שלא במקומו דהנה הזריקה במציאות ממש שלא פהלכתו, אבל מחשבה חוץ לזמנו או חוץ למקומו, הרי הזריקה היתה במציאות ממש פהלכתו אלא מאי דחשב בה מחשבת פיגול, הרי אמרינו בזה דמחשבת הפסול לעבודה לאו פלום הוא ונהו פמאן דלא חשב, א"כ נשאר זריקת הפסול גרידא בלי שום פסולים אחרים רק שהזריקה במקומה ממש היתה ע"י פסול בזה אמרינו שפיר דעושה שירינים להדם שבמזרק פדנתבאר.

סימן לט. פָּרַק ב' מה' פסולי המוקדשין הלכה י'.

דָם שְׂמֵצוֹתוֹ לִיתֵּן אוֹתוֹ לְמַעַלָּה מִחֻצֵי הַמִּזְבֵּחַ שְׂנֵתָנוּ לְמַטָּה, או שְׂמֵצוֹתוֹ לִיתָנוּ לְמַטָּה וּנְתָנוּ לְמַעַלָּה וְכו' הָרִי בְּשֵׁר הַמִּזְבֵּחַ פְּסוּל וְאֵעִפִּי"כ נִתְפָּרוּ הַבְּעָלִים בּו פִּינּוֹן שְׁהֲגִיעַ דָם לְמִזְבֵּחַ, אֵעִפִּי"י שְׁהֲגִיעַ שְׂלֵא לְמִקוּמוֹ הָרִי הוּא כְּמוֹ שְׁהֲגִיעַ לְמִקוּמוֹ לְכַפֵּר, ע"כ.

וּפִירְשׁוּ בְּזֶה הָאֲחֻרוֹנִים דְּגַם הָאִימורִין נִפְסְלוּ מִלְּהַקְרִיב, וְהָאוֹר שְׂמֵחַ וְהֶעֱנֹלֶת שְׂלֵמָה מוֹכִיחִין מִלְּקַמֵּן דָּף כ"ז דְּמַרְבָּה לְכָל הַפְּסוּלִין שְׂאֵם עָלוּ לֹא יֵרְדוּ וְחֹשֵׁב הַנִּיחָנִין לְמַטָּה שְׂנֵתָנוּ לְמַעַלָּה, וְהֵתָם עַל פְּרָחָף קָאִי אֲאִימורִין דְּבָדָם לֹא שִׁיבָה לֹמֵר דְּלֹא יֵרְדוּ דְּכָבֵר נָתוּ, וְהִקְשָׁה שֵׁם וְז"ל לר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר בְּפְסָחִים דָּף ע"ז אִם אִין בְּשֵׁר וְאִימורִין אִין דָם, הֵיכִי

בְּשֵׁרָה הַזְרִיקָה כִּינּוּן דְּבִשְׁרֵי וְאִימורִין אֲסוּרִין, וְאִין לֹאמֵר דְּבִדְעֵבֵד מוֹדָה ר"י דְּהַנְרָצָה כְּדָאמֵר הֵתֵם נְטֵמָא הַבְּשֵׁר אוֹ שְׂיִצָּא חוּץ לְקַלְעִים מוֹדָה ר"י שְׂאָם זֶרֶק הַנְרָצָה, לִיתָא דְזֵהוּ דִּנְקָא בְּנְטֵמָא דְמֵרְצָה צִיץ, וְיִצָּא נְמִי הוּא כַדפִּירש"י בְּפִסְחִים דָּף ל"ד ד"ה אִי אֲמַרְתָּ הוּאִיל וּפְסוּלוֹ מִחֲמַת חֶסְרוֹן מְחִיצוֹת כְּפִסּוּל דְעֵלְמָא חֲשִׁיב לִיה, אֲבָל הֵכָא דְאֲסוּר הַבְּשֵׁר פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ הוּא ע"כ, וּנ"ל לְתַרְץ דְּהֵנִי מְלִי דְאָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ אִם אִין בְּשֵׁר וְאִימורִין אִין דָּם בְּזִרְיקָה חֲשׂוּבָה כְּדָבְעֵי לְמִיקְוֵי עַל גְּבִי הַמְזַבֵּחַ בְּמִקְוֵי מַמְש, דְּזִרְיקָה זֹו מִתְרַת אֵת הָאִימורִין וְהַבְּשֵׁר וְחֵלוּ מִצְנֵת הַקְטֵרֶת הָאִימורִין וּמִצְנֵת אֲכִילַת הַבְּשֵׁר, דְּבִהְכִי אֲמַרִּינוּ שְׁהַזְרִיקָה מִתְרַת אֵת הָאִימורִין לְמִזְבֵּחַ, וְהַקְטֵרֶת הָאִימורִין מִתְרַת לְאֲכֹל אֵת הַבְּשֵׁר, כְּדָאִיתָא בְּרַמְב"ם פֶּרֶק י"ח מֵה' פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָשִׁין ה"ז וְנ"ל שְׁהֵדָם מִתִּיר אֵת הָאִימורִין לְמִזְבֵּחַ, וְהָאִימורִין מִתִּירִין אֵת הַבְּשֵׁר לְאֲדָם, וְהִילְכֵהּ חֵלוּ הַמִּצְוֹת הַלְלוּ וּמַעֲפֵבִין אֵת הַכִּפֵּרָה אִם לֹא עָשָׂה כְּסִדְרָן אֵת הַמִּצְוֹת הַלְלוּ דְתִלְיָא כְּפִרַת זְרִיקַת הַדָּם בְּהֵנִי, אֲבָל זְרִיקָה שְׂלֵא בְּמִקְוֵי דְלָאו זְרִיקָה הַגּוֹנָה הִיא וְכַדפִּירש"י דְלָאו זְרִיקָה חֲשׂוּבָה לְהַתִּיר בְּהַבְּשֵׁר, בְּהֵכִי הָרִי לְכַתְחִילָה מְלַמְדֵנוּ הַתּוֹרָה דְלֹא בָּאָה לְהַתִּיר אֵת הָאִימורִין לְמִזְבֵּחַ וְלֹא אֵת הַבְּשֵׁר לְאֲדָם, הִילְכֵהּ בְּאִנְפֵּן זֶה וְדָאִי דָאִין בְּאִימורִין וְהַבְּשֵׁר לְעַכְבֵּי אֵת כְּפִרַת הַדָּם, דְּזִרְיקָה זֹו מַעֲיָקְרָא לֹא בָּאָה רַק לְכִפֵּרָה וְלֹא לְדָבָר אַחֵר, א"כ מֵהִיכָא תִּיתִי לֹן לֹאמֵר אִם אִין בְּשֵׁר אִין דָּם אַחֵרִי דְלֹא בָּאָה לְהַתִּיר אֵת הַבְּשֵׁר, מִשָּׂא"כ אִם הַתִּירָה הַזְרִיקָה אֵת הַבְּשֵׁר וְהָאִימורִין דְחֵלוּ לְקִיָּים אוֹתוֹ, הִילְכֵהּ אִם אִין בְּשֵׁר וְהַקְטֵרֶת אִימורִין הָרִי מַעֲפֵבִין אֵת הַכִּפֵּרָה, וְטַעוּן הַקְרָבִין כְּסִדְרוֹ לְזִרוּק אֵת הַדָּם וְטַרְם זְרִיקָה אֲסוּר לְהַקְטִיר הָאִימורִין, וְקוֹדֵם הַקְטֵרֶת הָאִימורִין אֲסוּר לְאֲכֹל אֵת הַבְּשֵׁר וְתִלְיָא כְּוֹלָה אַהֲדָדִי כְּנִתְבָּאָר.

וְהִנֵּה אֲמַנְם קִמִּי"ל דָּאִין הַכִּפֵּרִים רְשָׁאִים לְאֲכֹל אֵת חֲלֵקֵם בְּבִשְׁרֵי הַקְרָבִין קוֹדֵם הַקְטֵרֶת הָאִימורִין, אֲבָל אִם הַבְּעָלִים ג"כ אֲסוּרִים לְאֲכֹל בְּשֵׁלְמִים קוֹדֵם הַקְטֵרָה אִיכָא פְּלוּגְתָא, הַתּוֹס' בְּמִס' בִּיצָה דָּף כ' ע"ב ד"ה מֵאִי בִּינְיָהוּ, בְּהָא דְאִיתָא שֵׁם גְּבִי נְדָרִים וּנְדָבוֹת דָּאִין קִרְבִּין בִּיו"ט, עֵבֶר וְשַׁחַט רְבָא אָמַר זֹורֶק אֵת הַדָּם ע"מ לְהַתִּיר בְּשֵׁר בְּאֲכִילָה, וְהַקְטֵרֶת אִיךָ יְהִיָּה הַבְּשֵׁר מוֹתֵר בְּאֲכִילָה לְבְעָלִים הָא אָמַר הֵתֵם פְּסָחִים נ"ט אִימורִין כֹּל כְּמָה דְלֹא מְקַטְרִי בְּשֵׁר לֹא מִתְאָכִיל עִי"ש, הָרִי בְּהִדְיָא ס"ל לְהַתּוֹס' דְכָמוּ שְׁהַכִּפֵּרִים אִין רְשָׁאִים לְאֲכֹל אֵת חֲלֵקֵם קוֹדֵם הַקְטֵרֶת אִימורִין כְּמוֹ כֵּן הַבְּעָלִים בְּחֲלֵקֵם בְּשֵׁלְמִים אֲסוּרִים לְאֲכֹל קוֹדֵם הַקְטֵרֶת הָאִימורִין, אוּלָם הַצֵּל"ח חוֹלֵק ע"ז וְסוּבֵר דְהַבְּעָלִים רְשָׁאִים לְאֲכֹל חֲלֵקֵם בְּשֵׁלְמִים אַף קוֹדֵם הַקְטֵרֶת אִימורִין, דְהָא בְּבִרְיָתָא פְּסָחִים נ"ט ע"ב נָאמַר יְכוּל יְהוֹ כִּפֵּהִים רְשָׁאִים בְּחֻזָּה וְשׁוּק קוֹדֵם הַקְטֵרֶת אִימורִין ת"ל וְהַקְטֵרֶת הַכִּפֵּרִים נְהַדֵּר וְהִנֵּה הַחֻזָּה לְאַהֲרֹן וּלְכֹהֲנָיו, עַל כְּרַחֲמֵי הָאִי דִּינָא רַק בְּכִפֵּהִים וְלֹא בְּבְעָלִים, וּמִבֵּיא רְאִיָּה מְהָא דְאִיתָא שֵׁם בְּשִׁינּוּיָא דְגִמְרָא כִּינּוּן דְלֹא אֲפִשְׁר עֲשָׂאוּם כְּמוֹ שְׁנִטְמָאוּ, דְתַנְיָא יְכוּל נְטֵמָאוּ הָאִימורִין אוֹ שְׂאֲבָדוּ לֹא יְהוּ כִּפֵּהִים וְכָאִים בְּחֻזָּה וְשׁוּק ת"ל וְהִנֵּה הַחֻזָּה לְאַהֲרֹן וּלְכֹהֲנָיו מ"מ, וְלָמָּה לִיָּה לְהַגְמֵרָא לְהִבֵּיא מְבִרְיָתָא, הָרִי מְשִׁנָּה מְפִנְרֶשֶׁת בְּפִסְחִים ע"ח ע"ב נְטֵמָא בְּשֵׁר וְחֵלֵב קִיָּים אִינוּ זֹורֶק הַדָּם, נְטֵמָא חֵלֵב וְהַבְּשֵׁר קִיָּים זֹורֶק אֵת הַדָּם, הָרִי חֻזִּינוּ שְׁהַבְּשֵׁר שְׂרִי בְּאֲכִילָה לְבְעָלִים אֵת חֲלֵקֵם בְּקִרְבֵּן פֶּסַח אַעפ"י שְׁנִטְמָא חֵלֵב, אֲלֵא וְדָאִי דְפֶסַח שְׁנִטְמָא לְבְעָלִים וְלֹא לְכִפֵּהִים רְשָׁאִים לְאֲכֹל קוֹדֵם הַקְטֵרֶת חֵלֵב אֲפִילוּ לֹא נְטֵמָא חֵלֵב לְגִמְרִי, הִילְכֵהּ הַנּוֹצֵרֶה לְהִבֵּיא רְאִיָּה מִהַבְּרִיָּתָא שְׁהַכִּפֵּרִים רְשָׁאִים לְאֲכֹל אַעפ"י שְׁהַקְטֵרֶת אִימורִין מַעֲפֵבֶת אֲכִילְתָּן הֵנִי מְלִי אִם לֹא נְטֵמָאוּ אֲבָל נְטֵמָאוּ שְׂרִי.

ולפי"ד הא דתני במשנה נטמא החלב זורק הדם ואוכל הבשר, לאו דוקא נטמא החלב אף לא נטמא ג"כ רשאים לאכול קודם הקטרת אימורין דלגבי בעלים ליפא לגמרי האי דינא, והא דכתב במשנה אינו אלא משום רישא דמתניתין אבל דוחק הוא, לכן נראה לי דהמשנה דוקא נקט נטמא דאם לא נטמא אין רשאים הבעלים לאכול פדברי התוס' דכהנים ובעלים חד דינא הוא, ומאי דקשיא ליה אמאי לא הביא הגמרא ראיה ממשנה מפנישת איפא למימר דהנה אפשר לחלק פסח מקדשים דעלמא, דבאכילת בעלים גופה איפא חילוק גדול בין פסח לקדשים.

נחזי אנן בהא דקיימ"ל אין הפהנים רשאים לאכול קודם הקטרת אימורין, איפא למימר דהאיסור הוא בתרתי, האחד הוא דהקטרת אימורין הנה כמו טבל עד שלא נתרמה תרומתו, דהחיוב הוא לתרום את האימורין למזבח ואם לאו איפא איסור כמו פל איסורים, ברם איפא עוד איסור שהחלק שלהם עדיין לא שייך להם פי אם להקדש פי עוד לא זכו מגבוה את חלקם רק אימתי זוכים לאחר הקטרה אבל קודם הקטרה ממונא דהקדש הוא והנה כמו אוכל חלב של חבירו דאיפא איסורא דחלב וגם איסורא דממונא דגזול ממונו של חבירו, כמו כן בנ"ד אוכל בשר ההקדש וגם גזול את ההקדש דקודם הקטרה שייך להקדש ולא לפהנים, וכהאי גוונא איפא למימר בקדשים קלים לגבי חלק הבעלים דע"י שהקדישו נפקע מרשותם ושייך להקדש, רק ע"י הקטרת האימורין או מסתלקת האיסור הקדש וגם איסור הממון השייך להקדש דכי קא זכו משולחן גבוה קא זכו ושוב שייך להבעלים והאיסור דהקדש ג"כ פקע ע"י שנתרם האימורין להקדש.

אולם במה דברים אמורים בכל מיני הקדשים וקדשים קלים משא"כ בקרבן פסח דאינו בא אלא לאכילה, כמו דאיתא במס' פסחים דף ע"ו ע"ב הפסח שפא בטומאה נאכל בטומאה שלא בא מתחילתו אלא לאכילה, וכדפירש"י שם פשנצטוה עיקר פסח לאכילה נצטוה דכתיב לפי אכלו ע"ש, א"כ אפשר לומר דגבי פסח ליפא איסורא דממונא של הקדש אף קודם הקטרת אימורין, דמעולם לא נפקע מהבעלים חלקם, וליפא גביה רק חד איסורא שלא נקטר האימורין דאיסורא דהקדש רכוב עליה והנה קודם הקטרה רק כמו טבל שלא נתרם תרומתו או כמו אוכל חלב שלו, אבל האיסור השני האמור בכל הקדשים ממונא דהקדש ואינו שלהם, לא שייך גבי קרבן פסח דנדאי שייך להבעלים אף קודם הקטרת אימורין.

לפי"ז איפא חילוק גדול לגבי נטמאו האימורין דאם האיסור אינו אלא משום דעדיין לא נעשה מצוה דהקטרה, א"כ פיון דנטמאו האימורין דאז ליפא מצוה דהקטרה רשאים הבעלים לאכול את הפסח דהא לאו ממונא דהקדש הוא פי שייך להבעלים, אבל בכל הקדשים דהאיסור הוא בתרתי דמלבד איסור הקדש איפא איסורא שאינו שלהם, רק ההקטרה פועלת בזה דזכו משולחן גבוה, א"כ אם נטמאו האימורין אמנם דליפא המצוה להקטיר דהטומאה מסלקת ההקטרה, סוכ"ס אין רשאים לאכול משום דלא זכו משולחן של גבוה דהא לא הוקטרו האימורין דמה לי אם לא הוקטרו משום טומאה, מיהא פיון דלא הוקטרו במציאות ממש, הרי לא זכו משולחן גבוה ואין שייך להם פי אם להקדש, פי להיות יוצא מרשות הקדש לרשות בעלים בעינן הקטרת אימורין במציאות ממש ואם לאו הרי ממונא דהקדש ניגהו ואינם רשאים לאכול משום שאינו שלהם.

לפיכך מאי דהוכיח הצל"ח מהא דלא הביא הגמרא ממשנה מפורשת נטמא החלב זורק את הדם ואוכל הבשר אין שום ראיה, דהתם איירי גבי קרבן פסח דבא לאכילה וחלק הבצלים מעולם לא הופקע, והא דאסורים לאכול קודם הקטרה אינו אלא משום מצות הקטרת אימורין כמו תרומה בטבל, א"כ אם נטמאו האימורין דסלקה המצנה רשאים לאכול דהא שנייה להבצלים, משא"כ בשאר קדשים דאיכא גם איסורא דממונא דהקדש הוא, אפשר דלא מהני נטמאו האימורין סוכ"ס בעינן הקטרת אימורין ממש במציאות ואם לאו הרי לא זכו משלחן גבוה, הילכך מביא הגמרא ראיה מהפרייתא דהתם איירי בשאר קדשים ונאמר בו אם נטמאו האימורין רשאים לאכול, בעל פרוה צריכין לומר דסבירא לן דזריקה גרידא משוי את חלק הפהגים או הבצלים להיות משתייה להם, דבזריקה גרידא נפקע מרשות הקדש ונכנס לרשות הפהגים או הבצלים, אלא מאי דאסורים לאכול הנה רק משום איסורא דעצם הקדש פלומר משום מצות הקטרת אימורין, הילכך אם נטמאו דסלקה המצנה וליכא איסורא דהקדש רשאים הבצלים לאכול.

ואפשר דבסברא זו פליג הצל"ח על התוס', דהתוס' סברי דבין הפהגים בחלקם ובין הבצלים בחלקם בקדשים קלים פי קא זכו לאחר הקטרת אימורין משולחן גבוה קא זכו, נמצא דאף הבצלים אינם רשאים לאכול חלקם קודם הקטרת אימורין דהא קודם הקטרה הרי שנייה להקדש ולא לבצלים, דכהגים ובצלים שונים לגבי האי דינא, וכדפירש"י שם במס' ביצה פי קא זכו הפהגים בחלקם והבצלים בחלקם משולחן גבוה קא זכו, והצל"ח סובר דבקדשים קלים הזריקה גרידא מסלקת את האיסור דעצם הקדש כדי לאכול את הבשר, אלא מאי דממונא דהקדש נינהו פינן דק"ק ממונא בעלים הן הרי לאו ממונא דהקדש נינהו, הילכך אף קודם הקטרה מותרים הבצלים לאכול, דהצל"ח ס"ל בק"ק ליכא רק איסורא דעצם הקדש וע"י זריקת הדם סלק האיסור.

סימן מ.

פרק ג' מהלכות פסולי המוקדשין הלכה י"ח. וכן פשיגייע לכלי שרת פל דבר הראוי לו מתקדש ולא יפדה לעולם ואעפ"י שגפסל, ע"כ.

והנה טעמא דלא מהני פדיון אחר שנתקדש בכלי שרת פירוש בזה המרכבת יוסף סימן א' דף ו' ע"א וז"ל משום דילפינן מהא דקיימ"ל בתמורה דף כ"א דבכור ומעשר אף אם נפל בהם מום לא מהני בהו פדיון, משום דבכור כתיב ביה לא תפדה ובמעשר כתיב לא יגאל, אלמא דגלי קרא אף דפסוהמו"ק מהני בהו פדיון, מ"מ זהו דוקא בדברים שקדושתן נתהוו ע"י פח אדם המקדיש, בהני אמרינן דכמו דקדושת הדבר נתהווה מפח אדם המקדיש ה"נ יכול האדם בפדיותו להפקיע קדושתו ע"י הפדיון, פינן דשניהן פח הקדושה וכח הפקעת הקדושה באין ע"י אדם, אבל דבר שלא נתקדש ע"י אדם המקדיש רק ממילא נתקדש, כגון בכור דקדוש מאיליו שהוא פטר רחם וכן במעשר דקיימ"ל במס' בכורות דף נ"ט אמר רבא עשירי מאיליו הוא קדוש אין פח הפודה להפקיע קדושתו פינן דהקדושה לא באה מצד פח המקדיש, וה"נ לא מהני פדיון בדבר שנתקדש בכלי שרת, פינן דלאחר שקדושה בכלי שרת הקדושה לאו מפח המקדיש פי אם ע"י כלי שרת שקדושו.

וניש לתמוה הרי הא דאמר רבא עשירי מאליו הוא קדוש אינו אלא שמתחדש לו דאין צריך דוקא לקרא בפירוש שם עשירי, אחריו שפבר מנה אחת שנים עד העשירי, דכיון דכבר מנה תשיעי ממילא ידעינן דהבאה אחריה עשירי היא, דמה לי אם מנה ואמר בפירוש שם עשירי או שמוכן מאליו אחרי שמנה תשעה סוכ"ס מיקרי שפיר קדושתה ע"י אדם ואיכא בזה פח אדם המקדיש, דאם לא הנה האדם מונה עד עשירי לא היתה קדוש מאליו, ולא דמי לבכור שקדוש בלא שום אמירה רק משום פטר רחם דקדוש מאליו, תדע דאשכחן במס' חולין קל"ז ע"א דמחלק שם הגמרא בכור ממעשר בהמה בקדושה, ופירש"י שם בכור אינו צריך להקדיש דקדושתו מרחם אבל מעשר בהמה מקדישו בשבט עכ"ל.

וכמו כן איתא ברמב"ם פ"ק ז' מה' בכורות פשיצאו מן הדיר זה אחר זה מתחיל ומונה אותם בשבט והיוצא עשירי סקרו בסיקרא ואמר ה"ז מעשר, לא סקרו בסיקרא ולא מנאן בשבט הרי אלו מעשר הואיל ומנאם י' וקודש עשירי ה"ז מעשר ע"כ, הרי בהדיא ס"ל דבעינן מנאם לקדש ע"י מנין ואם לאו אינו קדוש מאליו, אגמם התוס' בבכורות נ"ח ע"א ד"ה ואי אפשר לעשר ביו"ט פירש שם ונ"ל פיון דעשירי מאליו קדוש אפילו לא קרא עשירי לא שייך לאיסור הקדש כזה ביו"ט עיי"ש, אולם בארתי את התוס' לקמן בה' חגיגה, מיהא עד עשירי מחויב למנות, ודאי דמיקרי קדושתו ע"י אדם, אלא מאי דלא מהני במע"ב פדיון אינו אלא משום גזיה"כ דכתיב לא יגאל ולא שייך לגדון דכלי שרת ושוב טעמא בעי אמאי לא מהני פדיון אחר שנתקדש בכלי שרת.

לכן נראה לי לומר היינו טעמא משום דכל עיקרא דמצנה לפדות את הקדשים שנפל בהן מום ומהני פדיון אינו אלא בזמן שרק שם הקדש עלה דענין של מומן הוא, דאם אדם מקדיש בהמה הרי יצא מרשותו ונפקע בעלותו ונעשה בהמה של הקדש, ע"ז באה התורה ללמדנו דיש בידו שוב לפדות מיד הקדש אחרי שנפל בה מום, דהנה כמו שמכרה ותרשות בידו שוב לחזור ולקנותה ע"י ממונו שיפדה, דמעיקרא ממונא דהקדש הוא ואחר הפדיון שוב ממונא דהדיוט הוא, א"כ הני מילי דרק שם הקדש גרידא חל עלה ולא נעשה בה שום דבר דרק ענינא דממונא הוא, אבל היכא דנעשה בהקדש זה איזה מעשה השייך לקרבן פלומר דשם קרבן חל עלה, פגון במנחה שהניחה בכלי שרת או בבמה ששחטה שנעשה בה אחת מד' עבודות אז מלבד ממונא דהקדש גינהו, הרי נתוסף עליהן שם קרבן וטעון דיני קרבן ואיסורים של קרבן חלו עליהן, בהכי לא מהני פדיון דלא שייך אלא בהקדש ולא בקרבן, ועי"ז שנתקדש בכלי שרת נעשו לקרבן דאיסורא ואלו דוקא ממונא לבד היילקף לא מהני בהו פדיון.

ובזה יש להסביר דברי רש"י במס' מנחות ק' ע"ב דמכלי שרת לא אשכחן דמיקריקו, ונ"ל דאפילו בהמה שנאמר בה פדיון לאחר שקדשה בכלי שרת פגון ששחט לא אשכחן בה פדיון עכ"ל, לכאורה יש להקשות התניח למ"ד ספין פכלי שרת אבל איך יפרנס אליבא דמ"ד במס' מנחות דף ע"ח ע"ב דספין לאו פלי שרת הוא ואפי"ה לא מהני בה פדיון, אלמא דלא בכלי שרת חליא מילתא, אולם לפי"ד דבאמת לאו בכלי שרת גרידא תליא פי אם חל על הקדש שם קרבן היילקף כמו במנחות חל שם קרבן משנמן בכלי שרת, כמו כן בבמה שחטת הספין פועל להיות חל על בהמה זו שם קרבן, אפילו למ"ד

דספין לאו פלי שרת הוא דהא עבודת השחיטה אחת מד' עבודות היא, וכיון דשם קרבן
עלה אין בה דין פדיון כדנתבאר.

ועפ"י ד' יש לבאר בסוגיא דמס' חולין דף קט"ז חומר בקלב מבדמ וכו' שהחלב מועילין
בו וחיבין עליו משום פיגול נותר וטמא שאין כן בדמ, וחקר בזה המרכבת יוסף בסימן
י"ג הא דנתמעט דם ממעילה אם דוקא ממעילה אבל איסורא דהקדש איפא עליה,
וכדאיתא במס' פסחים כ"ז שם ברש"י קדשים קלים אין להם מעילה דלאו קדשי ד'
גינהו אעפ"י כ' איפא בהו איסורא דאורייתא מלהנות בהו, הכי נמי בדמ אף דנתמעטו
ממעילה אבל איסורא מן התורה איפא בהו, או דילמא דהדמ נתמעט אף מאיסורא דאינו
חל עליו שום קדושה ונהה חולין גמורין ומותר מדאורייתא בהנאה, והביא ראיה מהא
דאיתא במס' מנחות דף ט"ז מתיב רב שימי אחרים אומרים הקדים מולין לערלים פשר
ערלים למולין פסול וקיימ"ל דבבבצי מתיר פליגי, א"ל מי סברת דם בצואר בהמה קדוש
דם ספין מקדש ליה, הרי מפנרש בגמרא דדם אינו קדוש כלל דרק ע"י שחיטת הספין
נתקדש הדם ע"כ והצל"ח במס' ברכות ל"א מבאר שם איפכא דנדאי הדם קדוש אף
קודם שחיטה עיי"ש.

ולי נראה כדעת הצ"ח דהא באמת אמאי לא יהא חל אמירתו להקדש אף על הדם, ומאי
דמביא מהגמרא דאמר מי סברת דם בצואר בהמה קדוש, לפי"ד נחא דאם מקדש בהמה
איפא רק שם הקדש גרידא עליה, ואחר דשחיטה דשחיטה אחת מד' עבודות היא חל עליה
שם קרבן, תדע אם בשעה שמקדש יאמר לערלים ולמולין לאו פלוג' הוא ולא יפסל
לקרבן, כי מחשבה פסולה לא שינוי אלא בקרבן, וזהו דאמר הגמרא מי סברת דם בצואר
בהמה קדוש כלומר קדושת קרבן ספין מקדש ליה למיקרי קרבן, אבל בזה ליכא ספיקא
דשם הקדש חל אף מעיקרא על הדם אף קודם שחיטה דמשעה שהקדש את הבהמה חל
קדושה אף על הדם, נמצא דלגבי איסור הנאה אסירא אף קודם ששחיטה בספין דלגבי
איסורא סגי בספין דשם הקדש עליה, רק אימתי פסל מחשבה פסולה בשעת שחיטה דחל
עליה שם קרבן דהקדש לחוד וקרבן לחוד, וזהו דאמר הגמרא שם הפא לקדש פכא להתיר
דמי כלומר פא לקדש ולהתיר לשם קרבן.

סימן מא. פקק ו' מהלכות פסולי הפוקדשין הלכה י"ז.

וכל אלו המתערבין בחיים אם הקריב הורצה, שאין בע"ח נדחין, ע"כ. ופירש בזה
הכס"מ שם בזבחים דף ע"ג ע"ב אמר רבא השתא דאמרי רבנן לא נקריב אם נקריב לא
מרצי, ואיתיביה ממתניתין דקינין, ומשני הא כמ"ד בע"ח נדחין, הא כמ"ד אין בע"ח
נדחין, וכיון דפסק רבינו כמ"ד בע"ח אינם נדחין פדאיתא בפרק ט"ו מה' מעה"ק
ממילא קמה לה הילכתא דלא פרכא, ואע"ג דרבא בתרא הוא והו"ל ליה למיפסק פנותיה
איפא למימר דאליבא דמ"ד נדחין אפרם וליה לא סבירא ליה עכ"ל, ולכאורה אפשר
לומר דמשוה"כ פסק דלא פרכא, משום דהקשו הראשונים לרבא שפוכר אי אקריב לא
מרצי, משמע דצריך להביא קרבן אחר, וכי יש פח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה
בקום ועשה, אולם אבאר לקמן דמשום הא לא איריא לפסוק דלא פרכא.

הנה השטמ"ק שם בזבחים ע"ג ע"ב פירש, וז"ל ותימא להר"ר שמואל וכי יש פח ביד
חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה, דהא קא מיייתי חולין בעצרה באידו קרבן

שְׂיָבִיא בֵּינוֹן דְּמִדְּאוֹרֵייתָא נִתְכַפֵּר בְּקֶרְבָּן שֶׁל תַּעֲרוּבוֹת שֶׁהִקְרִיב כָּכֵר, דְּהֵכִי פְּרִיָּה בְּפֶרֶק
הָאִשָּׁה רַבָּה גְּבִי דָם שְׁנַטְמָא וְזִרְקוּ בְּמִזִּיד לֹא הוֹרְצָה, וּפְרִיָּה וְכִי יֵשׁ פֶּחַ בְּיַד חֲכָמִים לַעֲקוּר
דְּבַר מִן הַתּוֹרָה, וּמִשְׁנֵי מֵאֵי לֹא הוֹרְצָה בְּאִכְלֵהָ דְּאִינָה נֶאֱכַלְתָּ הַבְּשָׂר אֲבָל בְּעֵלִים
נִתְכַפֵּרוּ, וְהֵכָא לִיכָא לְמִימַר הֵכִי דְעַל כְּרַחֲמֵי דְלָא מְרַצָּה דְקֵאֲמַר הֵינְנוּ לַעֲנִין פְּפִרָּה וְצָרִיף
לְהִבִּיא קֶרְבָּן אַחֵר וְכוּ', לְכֹף נִרְאָה לְהַר"ר מְנוּחַ דְכִינוּן שְׂבָא הַפְּסוּל קוֹדֵם שְׁחִיטָה הֶפְקֵר
בִּי"ד הֶפְקֵר וְאַפְקַעְיָה רַבְּנָן לְמַמוֹנְיָה מְנִיָּה, וְא"כ אֵינוֹ מִתְּפַר בּוֹ בֵּינוֹן שְׂאִינוּ שְׁלוֹ וְאִינוּ
עוֹקֵר פְּלַל דְּבַר מִן הַתּוֹרָה, וְכֵהָא גּוֹנוּנָא אֲמַרִּינוּ בְּהַנְזֻקִין גְּבִי חֲטָאת גְּזוּלָה לְמ"ד יְאוּשׁ
קוֹנָה דְּאַפְקַעְיָה רַבְּנָן מְמוֹנוֹ מְנִיָּה וּמִבִּיא אַחֲרֵת וְלֹא הֵנָּה חוֹלִין בְּעִזְרָה מִשּׁוּם דְּהֶפְקֵר בִּי"ד
הֶפְקֵר, אֲבָל הֵוֵא דְבְּמִזִּיד לֹא הוֹרְצָה לֹא שְׂיָיָה הֶפְקֵר בִּי"ד לְאַחַר שְׁנַשְׁחַט בְּהַכְּשֵׁר וְכוּ'
עכ"ל.

וְתַמָּה אֲנִי אֵינְהוּ חִלּוּק בְּסִבְרָא בֵּין קוֹדֵם שְׁחִיטָה לְאַחַר שְׁחִיטָה, דְּאִי אֲפֻשֵׁר לֹאמַר טַעְמָא
דְּלֹא אֲמַרִּינוּ אַחֵר שְׁחִיטָה הֶפְקֵר בִּי"ד הֶפְקֵר, מִשּׁוּם דְּבִי"ד אֵין יְכוּלִין לְהֶפְקִיר רַק הֵיכָא
דְּהַבְּעֵלִים גּוֹפִיָּהוּ יֵשׁ הַפֶּחַ בְּיָדָם לְהֶפְקִיר, וְלְאַחַר שְׁחִיטָה בְּכַשְׁרוֹת בְּעִזְרָה נִפְקַע פֶּחַ
הַבְּעֵלִים וְאֵין הֶרְשׁוּת בְּיָדָם לְהֶפְקִיר, בְּהָאֵי גּוֹנוּנָא גַם בִּי"ד אֵין בְּיָדָם לְהֶפְקִיר, א"כ מֵהָאֵי
טַעְמָא גּוֹפִיָּה הֵא קוֹדֵם שְׁנַשְׁחַט נְמִי בֵּינוֹן דְּהַבְּעֵלִים הַקְדִּישׁוּ לְשֵׁם קֶרְבָּן מִיקְרִי אֵינוֹ שְׁלֵהֶם
וְאֵין בְּיָדָם לְמַפְּוֹר אוֹ לְהֶפְקִיר, וְאַמַּאי אֲמַרִּינוּ קוֹדֵם שְׁחִיטָה הֶפְקֵר בִּי"ד הֶפְקֵר, וְעוֹד אֵיזוֹ
שְׂיָיְכוֹת בִּי"ד לְבַעֲלִים, אֲמַנְם הַבְּעֵלִים אֵין יְכוּלִים לְהֶפְקִיר בֵּינוֹן דְּהַקְדִּישׁוּ וּשְׁחִטּוּ לְשֵׁם
קֶרְבָּן יֵצְאוּ מִרְשׁוּתָם וְאֵינוֹ שְׁלֵהֶם, אֲבָל בִּי"ד הֵרִי תְּמִיד שְׁמַפְקִירִים אֵינוֹ שְׁלֵהֶם הוּא,
דְּזֵהוּ פֶּחַ שֶׁל חֲכָמִים לְהֶפְקִיר רְכוּשׁ אַחֲרִים כְּדִילְיָף הַגְּמָרָא גִּיטִין דָּף ל"ו מְקַרָּא דִּיחֲרָם
רְכוּשׁוֹ, וְאֵין לֹאמַר הֵינְנוּ טַעְמָא דְּבִי"ד אֵין יְכוּלִים לְהֶפְקִיר אַחֵר שְׁחִיטָה מִשּׁוּם דְּשְׂיָיָה
לְגַבּוּת וְהֶפְקֵר בִּי"ד אֵינוֹ אֵלָא בְּמִמוֹן הַדְּיוּט, הֵרִי קוֹדֵם שְׁחִיטָה נְמִי בֵּינוֹן דְּהַבְּעֵלִים הַקְדִּישׁוּ
לְאוּ מְמוֹנָא דְּהַדְּיוּט נִינְהוּ, וְאַם הַשְׁטַמ"ק הִבִּיא רְאָיָה מִחֲטָאת הַגְּזוּלָה דְּמוּכָח שֶׁם דְּקוֹדֵם
שְׁחִיטָה אַעפ"י שֶׁהוּא הַקְדָּשׁ אֲמַרִּינוּ הֶפְקֵר בִּי"ד הֶפְקֵר, מֵהָאֵי טַעְמָא נְמִי אַמַּאי לֹא נֶאֱמַר
הֵכִי אַף לְאַחַר שְׁחִיטָה.

אֲכֹן לֹא חֲזִינָא שׁוּם דְּמִיּוֹן מִחֲטָאת הַגְּזוּלָה לְנִדּוֹן דִּינוֹ, דְּגְּבִי חֲטָאת הַגְּזוּלָה הֵרִי הַקְדִּישׁ
הַגְּזוּלָן וְאַמַּרִּינוּ שֶׁם מִדְּאוֹרֵייתָא יְאוּשׁ כְּדִי קִנְיָה וּמְכַפֵּר, אֵלָא רַבְּנָן אֲמָרוּ לֹא מְכַפֵּר כְּדִי
שְׁלֹא יְאֲמָרוּ מִזְבַּח אוֹכַל גְּזוּלוֹת, דְּבִהֵכִי אֲפֻשֵׁר שְׁפִיר לֹאמַר דְּחֲכָמִים הִפְקִיעוּ אֶת הַקְּנִיָּן
יְאוּשׁ שְׁעַל יְדוֹ נַעֲשֶׂה שְׁלוֹ, דְּמִדְּאוֹרֵייתָא יְאוּשׁ קוֹנָה וּבָאוּ חֲכָמִים מִשּׁוּם גְּזִירָה לְבַטֵּל אֶת
הַקְּנִיָּן דְּאוֹרֵייתָא, דְּמַפְּיֵלָא הַנְּפִקַע הַקְדִּישׁוֹ שֶׁל גְּזוּלָן כְּמוֹ דְּלֹא הֵנָּה שְׁלוֹ מַעוֹלָם דְּהָא בְּטוּלוֹ
אֶת קְנִיָּנוּ, דְּהָא בְּהֵכִי לִית מֵאֵן דְּפְּלִיג דִּישׁ פֶּחַ בְּיַד חֲכָמִים לְהִפְקִיעַ קְנִיָּנִים, כְּמוֹ דְּאַמַּרִּינוּ
בְּמַס' ב"מ פֶּרֶק הַזֶּהָב דְּבַר תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת וְחֲכָמִים תַּקְּנוּ שְׂיָהָא קוֹנָה רַק מְשִׁיכָה כְּדִי
שְׁלֹא יְאֲמַר נִשְׂרָפוּ חִיטָּה בְּעֵלְיָה, אֲבָל בְּנִדּוֹן דְּתַעֲרוּבוֹת חֲטָאוֹת דְּהַבְּעֵלִים הַקְדִּישׁוּ אֶת
בְּהֶמְתָּם בְּלֹא שׁוּם קְנִיָּנִים, מֵהֵיכָא תִּימִי דִּיכוּלִים חֲכָמִים לְהִפְקִיעַ אֶת הַהַקְדָּשׁ בְּגוֹנוּנָא
דְּאִיכָא קוּם וְעֲשֶׂה לְהִבִּיא קֶרְבָּן אַחֵר דְּמִדְּאוֹרֵייתָא הֵנָּה הַקְּרָבָן הָאֲחֵר חוֹלִין בְּעִזְרָה.

וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַסְבִּיר טַעְמָא דְּמַחְלָק הַשְׁטַמ"ק בֵּין קוֹדֵם שְׁחִיטָה לְאַחַר שְׁחִיטָה, עַפ"י
הַרְשָׁפ' א' בְּמַס' ק"ע ד' ב' ד' ד' ב' ד' ד' ל' שֶׁם דְּשְׂאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ מֵהֵנִי רַק קוֹדֵם שְׂבָא לִיז גּוֹזֵר אֲבָל
אַחֵר שְׁמַסְרוֹן לִיז גּוֹזֵר לֹא מֵהֵנִי שְׂאֵלָה, הֵילְכֹף קוֹדֵם שְׁחִיטָה דְּלֹא אֲתָא לִיז גּוֹזֵר דְּמֵהֵנִי

שאלה בהני גם חכמים יכולים להפקיע את ההקדש משום הפקר בי"ד, אבל לאחר שחיטה דכבר אחי לידי גזבר דאין הבועלים יכולים לשאל גם אין חכמים יכולים להפקיע את ההקדש בקום ועשה.

והנה התוס' שם גיטין דף נ"ה ע"ב ד"ה שלא יאמרו, הקשו ג"כ קושנית השטמ"ק וכי יש פח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה, ותירצו באופן אחר, ונ"ל וי"ל דדוקא נודעה קודם זריקה אינה מכפרת, אבל לאחר זריקה שפבר נתפפר לא הצריכוהו להביא אחרת עכ"ל, נמצא שהתוס' מחלקי בין קודם זריקה לאחר זריקה, פלומר דרק קודם זריקה יש פח ביד חכמים להפקיע בקום ועשה אבל לא לאחר זריקה דלא כהשטמ"ק דמחלק בין קודם שחיטה לאחרי שחיטה, אמנם יש לברר מאי שנא קודם זריקה מלאחר זריקה, אמנם לפי"ד אפשר לומר דהתוס' אזלי לשיטתייהו, דאיתא במס' פרייתות י"ג ע"ב ד"ה ארבע, ונ"ל ומקדשין דתני אע"ג דהו בשאלה, מ"מ השתא שגשחטו ונזרקו דמן פהילכתא ליתא בשאלה עכ"ל, משמע דקודם שגזרקו איתא בשאלה אעפ"י שפבר פא לעזרה ואתא לידי גזבר, לפי"ז אתיא שפיר קודם זריקה דמהני שאלה יש ג"כ פח ביד חכמים להפקיע, אבל לאחר זריקה דהבועלים ליתנייהו בשאלה גם ביד חכמים אין פח להפקיע את ההקדש בקום ועשה, והשטמ"ק אפשר דס"ל דרק עד שחיטה מהני שאלה לפיכך מחלקי בין קודם שחיטה לאחר שחיטה אולם זו גופה אין מתקבל על הלב אמאי תליא עקירת חכמים דבר מן התורה בדינא דשאלה של הבועלים על ההקדש וצ"ע.

לכו נראה לי לפרש את דברי התוס' והשטמ"ק באופן אחר, דהנה פל עיקר השושיא וכי יש פח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה, פלומר וכי יש פח בידם לפסול קרבן זה פדי להביא קרבן אחר הרי השני מדאורייתא חולין בעזרה, הני מילי אם הוכשר הקרבן לגמרי דגם נזרק פהילכתו ונגמר ההכשר, בהא ס"ל להתוס' דאין פח ביד חכמים לפסול הקרבן הפשר ולהביא קרבן אחר, אבל קודם זריקה דעדיין לא הוכשר לגמרי יש פח ביד חכמים לאסור את הזריקה פלומר בל תזרוק, דאז הקרבן ממילא מיפסל מן התורה דהקרבן נשאר בלא זריקה ואין פאן משום חולין בעזרה ואין פאן בקום ועשה פי אם אמרו חכמים שלא יזרוק, ואם אף עבר וזרק יש פח ביד חכמים לעקור פינו דנודע קודם זריקה ואסרו חכמים לזרוק, וזהו דפריה הגמרא ביבמות דף צ' ע"א גבי דם שנטמא וזרקו דמדאורייתא פבר נגמר הכשרו של קרבן, וכי יש פח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה, דאין בידם לעשות מקרבן פשר לפסול ולהביא את"כ חולין בעזרה, משא"כ קודם זריקה יש הפח בידם לפסול את הזריקה, דהא לא עוקרין ממש את הדבר מן התורה אלא מיפסל ממילא פדבארתי.

והשטמ"ק דמדייק בתירוצו בהאי לישנא דכינן שהפסול פא קודם שחיטה הפקר בי"ד הפקר ונהו אינו שלו, משא"כ לאחר שחיטה בהכשר, מכנין לומר דכי אמרינן הפקר בי"ד הפקר רק בממונא דכמו כן אחרי שהקדיש את הבהמה דממונא דהקדש נינהו ג"כ שייף האי דינא דהפקר בי"ד דלא שאני בין הקדש להדיוט, אבל במה דברים אמורים בזמן שרק שם הקדש גרידא, אבל היכא דכבר שחטה בהכשר דאז שם קרבן על הבהמה דשחיטה אחת מד' עבודות, פינו דחל שם קרבן בהכי לא אמרינן הפקר בי"ד דכבר נעשה איסורא דקרבן ולא שייף לממונא דהקדש פי אם קרבן, דבזה אין פח ביד חכמים להפקיע

את קדושת הקרבן לפסלו אחרי דמדאורייתא פשר הוא, דקרפן השני שיביא אחריו הרי מן התורה הוא חולין בעזרה, פללו של דבר דשאני הקדש מקרבן, דגבי הקדש באים להפקיר את המזון דממילא לאו שלו הוא, משא"כ בקרבן דבאים לפסלו מה שפשוט מדאורייתא בהכי אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה.

וכעין זה מצינו במס' מנחות דף ק' ע"ב המנחות והנסכים שנטמאו משקדשו בכלי אין להם פדיון, ומטיק שם הגמרא דמכלי שרת לא אשפחן דמיפרק, ופירש"י וז"ל דאפילו בהמה שנטמא בה פדיון לאחר שקדשה בכלי שרת פגון דשחט לא אשפחן בה פדיון עכ"ל, וכוננת רש"י דאם נפל מום בהבהמה לאחר ששחטה לשם קרבן אינו רשאי לפדותה דהספין גבי בהמה כמו כלי שרת במנחה, וטעמא דאין בידו לפדותה אחר ששחטה ונפל בה מום הוא לאו משום דבעי העמדה והערכה, דהא מדמי מנחה לבהמה דבמנחה הא לא בעי העמדה והערכה, אלא עיקר טעמא הנה, דקודם שחיתה הנה על הבהמה רק שם הקדש גרידא ממונא דהקדש בהכי מהני פדיון להוציא את המזון מרשות הקדש אחרי דנפל בה מום, אבל לאחר ששחטה בספין כ"ש חל עלה שם קרבן עם פל איסורי קרבן, בהא לא מהני פדיון להוציא מפלל קרבן, דפדיון מהני רק בהקדש גרידא ולא בקרבן, דכמו כן לנ"ד דהפקר בי"ד לא אמרינו אלא גבי הקדש דמונא הוא ולא גבי קרבן דאיסורא הוא, וכבר בארתי בעוד דוכתי דחילוקי דינים הרבה איכא בין הקדש גרידא לקרבן.

והנה האור שמת בפרק כ' מה' סנהדרין הלכה ב' הקשה אהא דאיתא במס' פסחים צ"ב ערל הזאה ואיזמל העמידו דבריהם במקום פרת, ואע"ג דרשויות דרבנן היא וינדחה פסחו אם יש לו זכר למול, דתנאי מילת זכריו ועבדיו וכו', ואמאי הא איזמל אם נאמר דלא דחי הרי יהא למחר אנוס שאינו יכול למול את בנו פיון שאין לו איזמל, וכיון דהוא אנוסתו לא מעכב מילת זכריו מלעשות את הפסח, וכמו דאמרו חז"ל בפרק הערל פגון שהיו אביו ואמו חבושין בבית האסורים, אלמא משם פיון דאנוסתו לא קרינא ביה המול לכם פל זכר ואינו מעכבו מלעשות פסח, וכאן פיון שחכמים לא יניחוהו משום איסור דעליהם להביא את האיזמל תוהנה אנוס, וכמש"כ בתוס' שבת דף ד' בשמועה דהתירו לרדות פת, וא"כ שוב עביד פסח וליכא פרת, אף אפשר לומר פיון דידוע שלמחר אינו רשאי להביא את האיזמל תו לא הנה אנוס שהיה לו להכין מאתמול עכ"ל, והקשה עליו ידידי הגאון ר' יעקב קלמס שליט"א הא אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה, והא מדאורייתא רשאי להביא את האיזמל בשבת, א"כ מן התורה מחויב למול את בנו וכיון שאינו מביא את האיזמל, הרי מדאורייתא מילת בנו מעכבו מלהקריב את הפסח, רק עפ"י דברי חכמים נעשה אנוס ומחויב להביא פסח, א"כ הא זהו קום ועשה פסח במקום שאסור לו להקריב דהנה ממש קום ועשה.

אולם לפי"ד אתיא שפיר דברי האור שמת, דעקירה של קום ועשה שינוי רק אם הוא הביא את הקרבן ומדאורייתא הוא פשר אלא דבאו חכמים לפסול את הקרבן ואומרים לו להביא קרבן אחר, אבל אם הקריב קרבן ועדיין לא נזרק הדם, אז יש כח ביד חכמים לאסור עליו את הזריקה דבהאי גוונא יופסל הקרבן ממילא, א"כ בנ"ד בסוגיא דפסחים הרי לא באו חכמים לחייבו את הקרבן פסח, אלא באו רק לאסור להביא את האיזמל

אֲשֶׁר עִי"ז יוֹגֵרם לְהִיּוֹת אָנוּס כִּי אֵין יָכוֹל לְהַמּוּל, דְּמַמְיֵלָא יִתְחַיֵּיב לְהִבְיָא קָרְבַּן פֶּסַח זֶהוּ שֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה, כְּלוּמַר בֵּל תַּעֲשֶׂה לְהִבְיָא אֶת הָאֵינְזַמֵּל וְעִי"ז נַעֲשֶׂה קוּם וַעֲשֶׂה זֹאת לֹא אִיכְפַת לָן וְדו"ק.

סִימָן מ.ב. עוֹד בְּעֵינֵי תַעֲרוֹכַת קֳדָשִׁים.

אֵיתָא בְּמַס' זְבָחִים בְּמַתְנִי דְּף ע"א ע"ב כֹּל הַזְּבָחִים שְׁנֵתְעָרְבוּ וְכו' בְּכֻלָּאִים וּבְטְרִיפָה בְּיוֹצֵא דְּוֶן, יִרְעוּ עַד שְׂיִסְתַּאֲבוּ וְיִמְכְּרוּ וְיִבְיָא בְּדַמֵּי הֵיפָה שְׂפָהוּ מְאוּתוֹ הַמִּין, וּבְגַמְרָא לְקַמֵּן ע"ד ע"ב דְּיִיק הָאִי טְרִיפָה הֵיכִי דְּמִי אִי יָדַע לָהּ לִיזֵל וְלִישְׁקַל, וּמְפָרֵשׁ ר' יִרְמְיָה כְּגוֹן שְׁנֵתְעָרְבָה בְּוֹלַד טְרִיפָה, וְר"א הֵיא דְּאָמַר וְלַד טְרִיפָה לֹא יִקְרַב לְגַבֵּי מְזַבַּח, וְהַקְשָׁה הַתּוֹס' ע"א ע"ב בְּד"ה וּבְטְרִיפָה בְּשֵׁם הַר' אֶפְרַיִם, לר' יִרְמְיָה דְּמוֹקֵי לָהּ בְּוֹלַד טְרִיפָה וְכוּר"א דְּאָמַר בְּמַס' חֻלִּין נ"ח וְלַד טְרִיפָה לֹא יִקְרַב לְגַבֵּי מְזַבַּח, וְהוּא הִדִּין לְהִדְיוּט נְמִי אָסוּר כְּדַמוּכַח שֵׁם בְּמַס' חֻלִּין, דְּהָא דְּאִיפְלָגִי בְּגִבּוּהַ לְהוֹדִיעָהּ כְּחֵן דְּרַבְּנָן דְּאִפְּלוּ לְגִבּוּהַ נְמִי שְׂרִי, א"כ מְאִי קְאָמַר בְּמַתְנֵיתִין יִרְעוּ עַד שְׂיִסְתַּאֲבוּ מַה תּוֹעֵלַת בְּרַעֲיָה דְּלַמְיַכְלָה אִי אֶפְשָׁר מְשׁוּם סְפַק טְרִיפָה, וְלַעֲכוּ"ם וְלַכְּלָבִים אִי אֶפְשָׁר דְּאִין פּוֹדִין אֶת הַקְּדָשִׁים לְהַאֲכִילָן לְכָלָבִים וְא"כ יְמוּתוֹ מִיַּבְעֵיָא לִיהַ, וְתִירָץ דְּשָׂמָא קָא סְבַר פּוֹדִין אֶת הַקְּדָשִׁים לְהַאֲכִילָן לְכָלָבִים כְּאִיפָא דְּאָמְרֵי בְּמַס' בְּכוֹרוֹת ט"ו ע"ב, אִי נְמִי כְּדַאֲמַרִּין אֵין פּוֹדִין, הֵנִי מְיָלִי הֵיכָא דְּלֹא חֲזִי אֱלָא לְכָלָבִים כְּגוֹן שְׂמַתוֹ אוֹ נְטָרְכוּ, אָבַל הֵנִי אִיסוּרָן מִחַמַּת טְרִיפּוֹת חֻלִּין שְׁנֵתְעָרְבוּ בְּהוּ, אָבַל קְדָשִׁים גּוֹפִיָהוּ אִם הֵיךְ מְפִירָן דְּחֲזִי לְדִידְיָה שְׂרִי לְהַאֲכִילָן לְכָלָבִים, וְהֵינּוּ טַעֲמָא דְּדַרְשֵׁינָן וְאָכְלַת וְלֹא לְכָלָבִיף כְּלוּמַר דְּבַר שְׂאִין עוֹמֵד אֱלָא לְכָלָבִיף, אָבַל הֵיכָא דְּחֲזִי לְדִידְיָה אִישְׁתְּרִי לְגַמְרֵי דְּאִישְׁתַּקֵּשׁ לְצַבִּי וְאֵיל כִּינּוּן שְׁנַפְדוּ ע"כ.

וְנִרְאָה לִי לְהַסְבִּיר הַחִילּוּק דְּהֵנִי שְׁנֵי תִירוּצִים שֶׁל הַתּוֹס' בְּהַכִּי, הַתִּירוּץ הֶרְאֵשׁוֹן סוֹבַר כִּינּוּן דְּהַשְׁתָּא אַחֲרֵי שְׁנֵתְעָרְבַת בְּוֹלַד טְרִיפָה, אָסוּר לְאָדָם לְאָכְלוּ, מְאִי אִיכְפַת לָן אִם הָאִיסוּר מְצַד עֲצָמוּתוֹ אוֹ מְשׁוּם תַּעֲרוֹכַת, סוֹכ"ס אָסוּר לְאָכִילַת אָדָם, וְאִם לְפָדוּת הַרִי אֵינּוּ פּוֹדָה אֱלָא לְאָכִילַת כָּלָבִים גְּרִידָא, וְהָא כְּתִיב וְאָכְלַת וְלֹא לְכָלָבִיף.

וְהַתִּירוּץ הַשְּׁנִי סוֹבַר כִּינּוּן דְּהַקְּדָשִׁים גּוֹפִיָהוּ אֵין שׁוּם אִיסוּר אֲכִילָה כְּהוּ לְאַחַר פְּדִיוֹן כְּלוּמַר אֵין שׁוּם אִיסוּר בְּעֲצָמוּתוֹ, וּמְאִי דְּאָסִירָא לְאָכְלוּ בְּאַמַּת הוּא רַק מְשׁוּם שְׁנֵתְעָרְבַת בְּחֻלִּין טְרִיפָה דְּזֹאת אִיסוּר צְדָדִי, וְכִינּוּן דְּאִם הֵיךְ מְפִירָן הָא חֲזִי לְדִידְיָה הִילְכָהּ שְׁפִיר דְּמִי לְפָדוּת, דְּהֵנּוּ כְּמוֹ דְּפּוֹדָה ג"כ לְאָכִילַת עֲצָמוֹ וְלֹא רַק לְכָלָבִים דְּסַלַק הָאִיסוּר קְדָשִׁים ע"י פְּדִיָתוֹ וְהָא דְּאָסוּר סוֹכ"ס לְאָכְלוּ אֵינּוּ אֱלָא מְשׁוּם אִיסוּר צְדָדִי שֶׁל תַּעֲרוֹכַת טְרִיפָה.

וְכַעֲיֵן זֶה מְצִינוּ בְּמַס' יְבָמוֹת דְּף צ"ט ע"ב גַּבֵּי נִתְעָרְבוּ הַוּלְדוֹת וְהַגְּדִילוּ וְאָחַד מֵהֶן כְּהוּ וְאָחַד מֵהֶן זָר וְאֵינּוּ יָדוּעַ מִי מֵהֶן הַכְּהוּ, אֵין חוֹלְקִין בְּקְדָשֵׁי הַמְּקַדָּשׁ וְאֵין מוֹצִיאִין שְׁלֵהֶם מִיַּדְיָהֶם, וּפִירֵשׁ"י בְּלִשׁוֹן רֵאשׁוֹן אִם הֵי חֵיבִים עוֹלָה אוֹ חֲטָאת וְאִשָּׁם אֵין כּוֹפִין אוֹתָם לְתַתָּם לְאִנְשֵׁי מְשָׁמַר, לְהִיּוֹת עֲבוּדָתָם וְהַעוֹר שְׁלֵהֶם, דְּכָל אָחַד אָמַר אָנָּא כְּהוּ אָנָּא, וְכְּהוּ מְקַרִּיב בְּכָל שְׁעָה שְׂיִרְצָה וְאִפְּלוּ בְּמְשָׁמַר שְׂאִינוּ שְׁלוּ, אֱלָא יִקְרִיבוּ לָהֶם קָרְבָּנוֹתֵיהֶן וְיִחַזְרוּ לָהֶם הַבְּשָׂר וְיִתְּנוּ לְכָל מִי שְׂיִרְצוּ, אוֹ אֵלוּ יַעֲשׂוּ שְׁלִיחַ כָּל כְּהוּ שְׂיִרְצוּ לְהַקְרִיב בְּקָרְבָּן, אָבַל שׁוּב הַקְשָׁה רֵש"י גּוֹפִיָה עַל לְשׁוֹן זֶה, מְהָא דְּאָמַרִּין בְּהַגּוֹזֵל קָמָא ק"י ע"א דְּהֵיכָא דְּלֹא מְצִי עֲבִיד עֲבוּדָה שְׁלִיחַ נְמִי לֹא מְצִי מְשׁוּי, וְהַתּוֹד"ה וְאֵינּוּ, מְקַיְיֵמִין אֶת הַלְשׁוֹן רֵאשׁוֹן דְּרֵש"י וְז"ל דְּאֵין זֶה קוֹשֵׁי דְּשְׂאֵי הֵכָא אִם יָבֵא אֵלֵיהוּ וְיֵאמַר שְׁהוּא כְּהוּ

היה ראוי לעבודה דהנהפמו חולה וזמן שנותן לאיזה משמר שיצאה, דהתערוכת הנה ג"כ כחולה וזמן דכן מסיק הירושלמי במס' יבמות פ"ק י"א הלכה ו' ע"ש.

ולכאורה אינה שייכות התערוכת של פהו וזר לחולה וזמן הא חולה וזמן רשאים לעבוד מדינא אלא דאין יכולים במציאות משום חולשא דגופא, אבל התערוכות שאינו ידוע מי הוא הפהו הרי כאו"א מהם אסורים עפ"י דין להקריב לעשות את עבודת הפהונה דשמה זר הוא, אולם לפי הסברי הרי ניקח דהכא ג"כ בסברא זו פליגי רש"י ותוס', דהתוס' סברי פיון דאחד מן השנים ודאי פהו וראוי לעבודה, הילכך אם שניהם יחדיו עושים שליח להקריב שפיר דמי, אף כי באמת אינם רשאים לעבוד עבודה, לאו האיסור דכהונה הוא דהא אילו מכירין את הפהו הרי רשאי לעבוד, רק האיסור הוא איסור צדדי משום תערוכות של זר, וכיון דרק התערוכות גורמות האיסור עבודה, אינו אלא כמו חולה וזמן, דהתם החולשא דגופא אין מניחו לעבוד ודאי הדין צדדי דתערוכת אסרו לעבודה, אבל בעצמותו אין שום פסול פהונה, לפיכך אם עושים יחדיו שליח לעבודה מיקרי שפיר דמצו עביד כלומר דמצד פהונה מצו עבדי ומשני משה"כ שליח, ורש"י סובר פיון דסוכ"ס אסורים לעבודה מאי איכפת לו הא דאיסורו הנה רק משום תערוכת, דהא מיהא לא מצו עפ"י דין, ולא דמי לחולה וזמן דרשאים לעבוד עפ"י דין רק שאין יכולין במציאות, והא דמפרש התוס' אם יבא אליהו ויאמר שהוא פהו כלומר אילו מכירין לא ס"ל לרש"י האי סברא, פיון דסוכ"ס הרי השתא איכא הספק ואין רשאים לעבוד, לפיכך מיקרי שפיר כל היכא דלא מצו עבדי שליח לא מצי משני, דהא דאסירי מצד ספק של תערוכות הרי איסורא מדינא.

לפי"ז לשיטת רש"י הרי קושית הר"ר אפרים אי אפשר לתרץ תירוצו, דאף כי הקדשים אינם אסורים אלא משום תערוכת ולד טריפה, ואילו היה מפירן הרי מותר לאכילה אחר פדיון, מיהא פיון דסוכ"ס אינו יכול לאכול השתא הנה כמו דאיכא איסור בעצמותו, וכי פודה הא אינו פודה אלא.

לאכילת פלבים, דסברא אילו מכירין לא ס"ל לרש"י, משום זה זקוקים אנו אליבא דרש"י לתפוס התירוץ הראשון של התוס', דמתניתין סבר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, ברם לרש"י בלא"ה ליכא הקושיא של הר"ר אפרים, דלשיטתו אזיל דס"ל במס' תמורה דף ל' ע"ב בד"ה ולד טריפה, וז"ל אבל להדיוט מותר דברי הפל דלאו מגופה קא רבי ע"ש, א"כ לדידיה מותר לאכול הקדשים שנתערבו עם ולד טריפה, אחר שפיפדה וגם את הולד טריפה דהא מותר להדיוט, הילכך ירעו עד שישתאבו אז יפדה לאכילה, ויהיה רשאי לאכול בין הקדשים משום שנפדו ובין הולד טריפה דהא מותר להדיוט דלא נאסר לאכילה מעולם.

ואין להקשות על רש"י מהא דאיתא במס' יבמות דף מ"א ע"ב מתיב ר' תנינא הספיקות חולצות ולא מתניבמות, מאי ספיקות אילימא ספק קידושין אמאי לא מתניבמות, תתיבבם ואין בכך פלוס, אלא לאו ספק שקידוש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזה מהן קידוש וקתני חולצות ואמאי כל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה, ומשני הכי השתא התם אם יבא אליהו ויאמר דהא קידוש בת חליצה ויבום היא ע"ש, נמצא דהגמרא תפס פיון דאחת מהן בת יבום היא בנדאי, רק דאין מניבמין משום דנתערבה ולא מצד עצמותה,

וכינן דאילו מכירין אותה בת יבום היא הילכה עולה לחליצה, ולפי"ד רש"י הרי גם ספק איסור משום תערוכות ג"כ קשבינן כמו דאיסורא בעצם, א"כ בגדון דאחת משתי אחיות ג"כ מיקרי אינו עולה ליבום, דאין שום חילוק אם אינו עולה ליבום מצד עצמותה בין אם האיסור יבום הוא מצד שנתערבה, דהא הסברא דאילו מכירין לא ס"ל, וזהו נגד הגמרא דמסביר בהדיא דאם יבא אליהו ויאמר דהא קידש בת חליצה ויבום היא.

אמנם אין שום דמיון דגבי שליחות פנין דהשליח בא מפת המשלח דשלוחו של אדם פמותו, ובשעה שהשליח עושה הנה כמו דעביד המשלח, ואם המשלח לא מצי עביד, מאי איכפת משום איזה טעם לא מצי, אי משום חסרון בעצמותו או משום שנתערב עם עוד אדם אשר נגרם על ידו דלא מצי עביד, סוכ"ס הרי הוא לא מצי עביד בפועל הילכה לא מצי משוי שליח, כמו כן גבי קרבן דנתערב בולד טריפה אם בא לפדות במומו, לא איכפת לן אם אינו יכול לאכול מצד איסור בעצם או משום דנתערבו סוכ"ס הא בפועל אינו רשאי לאכול משום ספק ולד טריפה, וכאשר פודה אינו פודה לאכילת אדם כי אם לאכילת פלבים גרידא, והתורה אמרה ואכלת ולא לכלביה.

אבל בגדון דיבום התם גדר אחר, דכל שאינו עולה ליבום דמשה"כ אינו עולה לחליצה תליא רק בזיקה, דזוהי הבחינה פנין דליכא בהאי אשת אח זיקה ליבום ממילא ליכא זיקה לחליצה, וכמו דמדייק רש"י בלישנא במס' יבמות דף ג' ע"א ד"ה הנה אמינא, ונ"ל דכל העולה לזיקת יבום עולה לזיקת חליצה, וכל שאינו עולה לזיקת יבום פטורה מן החליצה, וכל היכא דאמרינן חולצות ולא מתניבמות משום ספיקא הוא עכ"ל, הרי פירש רש"י בהדיא פנין דאין זיקה ליבום אין זיקה לחליצה, אבל בכל הספיקות פגון קידוש אחת משתי אחיות, או פגון מתנייתין ביבמות דף ל' ע"ב זרק לה קידושין ספק קרוב לו הצרה חולצת ולא מתניבמת היינו טעמא בקידוש אחת משתי אחיות פנין דבאחת מהן איכא בודאי זיקה ובעי יבום למישרי את הזיקה אלא דאי אפשר לתמן ביבום, משום ספק אחות זקוקתו, מיהא אפשר לתמן לסלק הזיקה ע"י חליצה, או אפילו גבי זרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה לאותה אשה שהיא ערוה לאחיו, והשאלה היא על הצרה אם היא צרת ערוה, דבזו הרי הספק בזיקה גופה ג"כ לא שייך לומר אינה עולה ליבום דהא שמה היו הקידושין קרוב לו ולא נתקדשה, וצרתה לאו צרת ערוה היא, וכינן דהספק בזיקה גופה א"כ אמנם אי אפשר ליבם מספק, אבל חליצה ודאי אפשר הילכה חולצין כדי לתמן מספק, ואין דמיון לגדון דידן.

והנה איתא שם בירושלמי יבמות פ"ק י"א הלכה ה' גבי פהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה והגדילו התערוכות, איבעיא ליה מהו שיעידו עדות אחת, ותעלה להם עדות אחת כעד אחד דממנ"פ חד מהם פשר, והקשה השני קרבן הא תנן פ"ק דמכות נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותו בטלה, ובאלו ודאי אחד מהן פסול, גם השכיבת ציון סימן ק"א מקשי הכי, ונ"ל דאיהו אפשר שתעלה לעדות אחת הא קיימ"ל נמצא אחד מהן ק"א פ עדותו בטלה אם הקרוב נתפגין להעיד, וא"כ הרי בן השפחה ג"כ בא להעיד ומתפגין להעיד בב"ד א"כ גם עדות הבן פהנת בטל עי"ש.

ולכאורה יש ליישב עפ"י מאי דמביןא בטור חו"מ סימן ל"ו ס"ק ה' שהרמב"ם סובר פשיטת הרי"ף, דהיכא דלא ידע הפשר בהפסול אינו פוסל את כולו. א"כ אפשר לומר

דהירושלמי ג"כ סובר הכי, דבגדון זה הא לא ידע הכשר בהפסול, דהא אינו ידוע הוא מי הוא בן כהנת מי בן השפחה, הילכך שפיר איבעיא להירושלמי, פיון דליכא בזה האי דינא דנמצא אחד מהן קא"פ לפסול את כולן, ברם טעותא היא, דהא טעמא דהרי"ף הוא, דכמו דשיילין את העדים הפסולים אי למיחזי אתו או לאסהודי אתו, דאם רק למחזי לא מצטרפי לעדים הכשרים לפסול את כל העדים, כמו כן שיילין את העדים הכשרים אם באו לאסהודי עם הגני הפסולים, ואם לא ידעו מהני הפסולים ג"כ לא מצטרפי לפסול העדות משום קא"פ, א"כ הגני מקלי אם אין יודעים הכשרים לגמרי אם בין העדים איכא עדים פסולים, אבל היכא דהכשרים יודעין בודאי דאיכא ביניהם עד פסול אלא דאין מפירין מי הוא הפסול, בכהאי גוונא גם הרי"ף ונהרמב"ם יסברו דהפסול פוסל את כולם, דלא בעינן שפיר את העד על פניו כי אם סגי בהכי אם רק יודעין הכשרים דאיכא ביניהם עד פסול, לפיכך בגדון דהירושלמי הרי כל העדים יודעים דאחד מהן ודאי פסול משום בן שפחה, והקושיא שפיר מאי איבעיא לי להירושלמי הא קיימ"ל נמצא אחד מהן קא"פ פוסל את כולם.

לכן נראה לי לתרץ עפ"י מאי דאיתא בסנהדרין דף ל"א ע"א שתי פתי עדים אחת אומרת שזוהי מאתים ואחת אומרת מנה, בין ב"ש ובין ב"ה סברי דחייב לשלם מנה משום דבכלל מאתים מנה, כי פליגי בכח אחת שבית שמאי סברי נחלקה עדותו, והקשו התוס' ונ"ל וא"ת פיון דבכת אחת בית שמאי אומרים נחלקה עדותו, א"כ בשתי פתי עדים הו"ל נמצא אחד מהן קרוב או פסול, וי"ל דהיינו דוקא כשהפסול ידוע עכ"ל, וכוננת התוס' אי אפשר לפרש דס"ל כהרי"ף דבעי שידע הכשר בהפסול, דהא ה"א ודאי דינעו הכשרים דאיכא ביניהם פסולים, ואדרבה ה"א עדיפא דהעדים הכשרים המגידין את האמת יודעים את העדים שפגגדם המעידים שקר, דבאופן זה גם הרי"ף יסבור דהפסול פוסל כולם, אלא התוס' מחזיש לן דבעינן שיהא הפסול ידוע כלומר שיודעין מי הוא הפסול אם ראובן או שמעון, דגבי עדים המכחישים זא"ו אמנם ידעין ודאי איכא מהן פסולים אף פיון דלא ידוע מי הם בעצם הפסולים, לא אמרינן בזה האי דינא דנמצא אחד מהן קרוב או פסול לפסול את כולם, לפי"ז אפשר לומר דהירושלמי סובר כהתוס' דסנהדרין, דבגדון תערוכות ג"כ הכי אמנם ידעין דחד מנייהו בן שפחה ופסול לעדות, רק פיון דלא ידעין מי הוא אינו פוסל כולם, ושפיר האיבעיא אם מצטרפים מיהא להיות עד אחד פדי להצטרף לעדים כשרים.

עוד הקשה שם השבתי ציון פיון דבע"כ אתה צריף לומר דאיירי בגוונא דליכא דין דנמצא אחד מהן קרוב או פסול, א"כ מאי קא מיבעיא לבעל האיבעיא לומר שאין מצטרפין אפילו להתחשב כעד אחד והא עכ"פ אחד מהן ודאי כשר הוא, ותירץ דספיקו של הירושלמי הוא פיון דקיימ"ל דבדיני נפשות צריכים העדים להעיד בב"ד בבת אחת כלומר כל אחד בתוך דיבור של חברו, וכן פסק הרמב"ם ריש פרק ד' מה' עדות דבדיני נפשות צריכים העדים להעיד כאחד ובב"ד אחד, והנה ודאי אין הפנונה שיעידו שניהם בבת אחת דהרי קלי לא משתמעי, ועוד שאי אפשר לצמצם, אלא הפנונה שיעיד כל אחד בתוך פדי דיבור של חברו, ומעתה זהו ספק של הירושלמי שכאן אנו צריכים לצרף הגדת העדות של הגני שנים שנתערבו עם עוד עד שלישי ולדון על פיהם דיני נפשות, דאי ליכא עוד שלישי אינו מועיל עדותו דהא הגני בני התערוכות אינן אלא עד אחד, ועד

אחד בד"נ לאו פלום הוא, וכינון שעל פרחף איכא עוד שלישי, א"כ יש לחוש שמא האי שהעיד תוף פדי דיבור של העד השלישי זהו ולד השפחה, והנה הגדתו הפסק בין ולד הפהנת הפשר ובין עד השלישי ולא הנה תוף כד"ד של חבירו, או דילמא פינון שהגדת שניהם נחשבת לעד אחד לא הנה זה הפסק כלל, דדברי ולד השפחה צריכין לצרף לדברי ולד הפהנת נחשב הפל פהגדה אחת ודיבור אחד וע"ז פשט הירושלמי דבעינן יכול להזימה פלומר להזים את פולם, דבנ"ד אי אפשר לקיים פאשר זמם בהני בני התערוכות עי"ש, במה דברים אמורים בדיני נפשות, אבל בדיני ממונות ליכא שום ספק כלל, דהא שומעין דבריו של זה היום ודברי חבירו למחר, ומשוה"כ קא מיבעיא ליה בדיני נפשות דבדיני ממונות לא בעינן יכול להזימה ע"כ.

והנה לחדודי בעלמא יש לחקור אילו לא הנה הדין בדיני נפשות האי דינא דבעינן יכול להזימה, אם איכא עצה לקבל עדות מהני שני בני התערוכות בצירוף עוד שלישי, דהא תמיד אפשר לספק שמא איכא בהגדתו הפסק ואין בתוף כד"ד של חבירו, ע"ז נראה לי לחדש עפ"י מאי דאיתא ברמב"ם פ"ק כ' מה' עדות הלכה ד' העיד האחד ונחקרה עדותו, ואמר השני אף אני כמוהו או שאמר הן פניצא בזה והזמנו שניהן הרי שניהן נהרגין או לוקין או משלמין, שכל עד שאמר אחר עדות חבירו הן ה"ז כמו שנחקר והעיד כמו שהעיד חבירו, ומקורו מהגמרא סנהדרין דף ס' א"ר ר"ל ש"מ אף אני כמוהו פשר בדיני ממונות ובדיני נפשות עי"ש, א"כ יש לצייר קבלת עדותו בהאי גוונא דאמר אחרי עדותו של העד דלפניו הן, או אני כמוהו דליכא הפסק, אמנם אם יגיד קודם עדותו אחד מבני התערוכות, ואח"כ מי שיגיד מן השנים שאחריו לישנא דאני כמוהו, אפשר דלא מהני האי לישנא, דשמא הוא בן השפחה ואם אח"כ מגיד הכשר אף אני כמוהו מסתברא דלא מהני, דהני מילי אם מעיד עדותו עד פשר ואח"כ פא השני ואומר הן או אני כמוהו שפיר דמי, דהא מעיקרא הנה הגדה פשרה, אבל אם קודם הגיד עד פסול הנה כמו דשמענו מה"גרמפון" או מעד נכרי, דבהאי גוונא אפשר וגם מסתבר לומר דלא מהני, דבהאי לישנא של אני כמוהו נחשבת גם הגדתו הגדה פסולה, הילקף אם יגיד קודם אחד מן התערוכות ואח"כ מי שיגיד אני כמוהו לא מהני, דדילמא הוא בן השפחה והגדתו פסולה דאחרי הגדה פסולה לא מהני האי לישנא דאני כמוהו פדנתבאר.

אף איכא עצה פשוטה דיגיד קודם עד השלישי הכשר שלא מן התערוכות, ואח"כ יעידו בני התערוכות ויגיד הראשון אף אני כמוהו, והשלישי יגיד עדותו בהדיא כל העדות בפרטות, דאז ליכא שום חששא, דאם השני פלומר הראשון מבני התערוכות שהגיד אחרי העד הכשר הוא בן הפהנת הרי פבר נגמר העדות ונתקבל, ואם הוא בן השפחה הרי ליכא שום הפסק של אחר כד"ד דהא לא אמר אלא הן או אני כמוהו, או למ פירוצו של השבת ציון שפיר דהאיבעיא של הירושלמי אזלא אם העידו העדים פדמעדין אינשי דהגידו עדותן בהדיא אם בכהאי גוונא, דהא איכא הפסק מן אחד מבני התערוכות יותר מתוף פדי דיבור.

ולי נראה לבאר הגיון האיבעיא של הירושלמי באופן אחר, דמספקא ליה בהא דהעידו שני עדי התערוכות יחדיו אם מצטרפים להתהוות עד אחד, פינון דממנ"פ אחד מהן פשר ודאי אלא שאין אנו יודעין מי הוא הפשר סוכ"ס חד מנייהו פשר ודאי, א"כ מיהא עד

אחד הוא דהנה או דילמא פיון דדיני נפשות הא בעי תקירה ודרישה, אפשר דבעינו נמי שיהא ידוע לב"ד מי הוא בעצם העד הפשר, והא דנדעו דאיפא חד מניהו ודאי פשר לא מהני, דעדות של ממנ"פ לגבי דיני נפשות לאו עדות הוא.

בשלמא דדיני ממונות דידיעה בלא ראיה ג"כ מהני, כדאיתא בחו"מ סימן צ' סעיף ז' אם יש הוכחה שזה חבל בו פגון שהיתה החבלה במקום שאי אפשר לו לחבול בעצמו, פגון שהיה בין פתיפיו וכיוצא בזה ולא היה אחר עמהם ה"ז נוטל בלא שבועה עיי"ש, וטעמא משום דדיני ממונות סגי בידיעה בלא ראיה, בהני ודאי דמהני גם עדותו של ממנ"פ מידי דהנה אידיעה בלא ראיה, דהא מיהא ידעו דאחד ודאי פשר הוא ולא איכפת לנו לדעת מי הוא באמת העד פשר, אבל דיני נפשות דידיעה בלא ראיה או אף הוכחה גמורה לא בהני כי אם בעינו ראיה ממש, א"כ בנ"ד פיון דלא ידעו מי הוא הכשר וכאו"א מהעדים יש לספק בהם אם הוא פשר או פסול, אף כי ידעו דממנ"פ איפא בהו עד פשר לא מהני, דאפשר דהאי גוונא לא עדיפא מידיעה בלא ראיה, וזו היא האיבעיא בירושלמי אם מטעם ממנ"פ, עדיפא מידיעה בלא ראיה, דהא סוכ"ס איפא בהני תרי עדים אחד מהו שהגדתו ודאי פשרה ומיקרי עד פשר להצטרף לעדים פשרים או דיני נפשות זקוקים עלינו לדעת במציאות ממש מי הוא העד הפשר ואי לא"ה הנה בידיעה בלא ראיה, והשתא ניחא הא דלא בעי דיני ממונות דהתם ודאי דמהני כדבארתי.

סימן מג. פקק י"א מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט"ו.

מנחה שקמצה פעמים פשרה, אפילו פעמים רבות, והוא שיקטיר פזית בבת אחת, שאין הקטרה פחותה מפזית, ע"כ. והנה מקורו מגמרא דמס' מנחות דף כ"ו אמר ר' זירא ריב"ל סבר אין קומץ פחות משני זיתים, ואין הקטרה פחותה מפזית, ור"י סבר יש קומץ פחות משני זיתים ויש הקטרה פחותה מפזית, ופסק פריב"ל לגבי ר' יוחנן, פן פירש הפסך משנה עיי"ש, לכאורה יש להבין אמנם אין הקטרה פחותה מפזית, אבל אם מקטיר שוב חצי זית אמאי לא מצטרפי, יש לבאר טעמא דלא מהני בהכי צירוף, פיון דבעינו עבודת הקטרה ופחותה מפזית לאו הקטרת עבודה היא ונהה פמאן דלא עבד פלום, ואם אח"כ שוב מקטיר חצי זית הרי שוב לא עשה פלום, דבשלמא גבי חלב חצי שיעור אפילו למ"ד ח"ש מותר מן התורה, סוכ"ס חלב גופיה הוא איסור אלא מאי דשרי חצי שיעור אינו אלא החסרון בשיעור, לפיכך אם אח"כ שוב אכל חצי שיעור מצטרפים יחד, פיון דהחסרון רק בהשיעור ולא בעצם האיסור מצטרפין שפיר לשיעור שלם ונהה פמו דאכל בבת אחת, אבל בהקטרה הא ילפינו דהקטרה חצי זית לאו עבודה היא פלל, א"כ מאי אהני לן ששוב הקטיר חצי זית הרי שוב לא עביד פלום, המורם מדברינו דבהקטרה לא שייך דין צירוף.

ולכאורה יש להקשות מהא דאיתא במס' זבחים ל"א ע"א חצי זית חוץ לזמנו חצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו אמר רבא ויקץ פישן הפיגול עיי"ש, ולפי האמור לעיל דהקטרה חצי זית לאו עבודת הקטרה לגמרי ולא מצטרפי, א"כ אמאי הנה פיגול אם חשב חצי זית חוץ לזמנו ושוב חשב לאכול חצי זית הא לא מצטרפי, ואין לומר שאני הקא דחשב בבת אחת פלומר דאמר לאכול חצי זית חוץ לזמנו ואח"כ שוב לאכול חוץ לזמנו אבל בבת אחת ע"י אותה מחשבה דלפיכך מצטרפי, אבל אם חשב לאכול חצי זית

ושוב חשב לאכול חצי זית בהאי גוונא לא מצטרפי, הא איתא בהדיא ברמב"ם פרק ט"ז מהלכות פסולי המוקדשין הלכה בהדיא בהאי לישנא, חשב על חצי זית במחשבת הזמן ועל חצי זית במחשבת המקום, וחסור וחשב על חצי זית אחר במחשבת הזמן ה"ז פיגול, הרי בהדיא שגם המחשבות של חצי זית היו חלוקות ואפי"ה אמרינן דהנה פיגול, א"כ מאי שנא מחשבת פיגול מן הקטרת חצי זית דלא מצטרפי.

לכן נ"ל לחלק דאמנם לגבי הקטרה במציאות הנה חצי זית לאו הקטרה לגמרי וכמאן דלא עביד פלום דמשום הכי לא מצטרפי, אבל מחשבת פיגול שאני דהתם לאו משום צירוף פי אם פשוט דלא בעי צירוף, דדין זהו בעבודת הקרבנות דבכל אחת מד' עבודות אינו רשאי לחשוב להקטיר או לאכול זית חוץ לזמנו, אבל לא איכפת לן לומר דאינו רשאי לחשוב דוקא להקטיר ולאכול בבת אחת, דאם אף חשב להקטיר חוץ לזמנו חצי זית ושוב חשב להקטיר חצי זית מיהא פיון דשתי המחשבות הללו היתה בעבודת הקרבן, עצם העבודה מצרף את המחשבות, דמיקרי שפיר דבכל העבודה חשב להקטיר כזית שלם חוץ לזמנו, דהא האיסור לאו בדבר הנקטר פי אם בהא דחשב, והמחשבה בכלל היתה להקטיר זית חוץ לזמנו, דזהו הפלל אם בעבודת השחיטה ושאר ד' עבודות היתה באחת מהן מחשבה להקטיר זית חוץ לזמנו הנה פיגול, אף פי המחשבות היו חלוקות ועדיפא עוד אם חשב בשחיטה להקטיר חצי זית חוץ לזמנו ובקבלה להקטיר חצי זית חוץ לזמנו ג"כ מחשבת פיגול, דכל הד' עבודות לגבי מחשבת פיגול חשיבי כחדא עבודה, והעבודה גופה מצרפת את המחשבות דיחד הא הנה מחשבת זית שלם חוץ לזמנו, ומשוה"כ אפילו חשב לאכול ביתר מפדי אכילת פרס ג"כ הנה פיגול, מפני שעיקר הפיגול של המחשבות בעבודה זוהי מאחדן להיות חשיבא כמחשבה אחת.

והנה השדי חמד בדין חצי שיעור פלל י"ג מביא את הרב מנחה טהורה, ונ"ל אמאי לא אמרינן הכי במחשב מחשבה הפוסלת בנדרים בחצי זית, דתנן בריש פרק הקומץ להקטיר דבר שזרכו להקטיר פחות מפזית פשר, ומדקתני דהזבח פשר מוכח דליכא איסורא במחשבת חצי שיעור שאם היה איסור היה נפסל משום לא תאכל כל תועבה, כמו שכ' הרמב"ם בפרק י"ח מה' פסוה"מ"ק, ולמה לא נאמר שיהא הזבח פסול מדין חצי שיעור, אולם אלמא מזה דלא אמרינן חצי שיעור אסור מן התורה אלא במידי דאכילה דומיא דחלב דביה הוא דכתיב פל לרבות חצי שיעור וכו', עכ"ד.

ותמה אני מהיכא תיתי ליה לומר דמחשבה אסורה פוסלת את הקרבן, והא דמביא ברמב"ם פרק י"ח נדאי פונונתו במאי דאמר שם בהלכה א' פל המחשב מחשבה שאינה נכונה בנדרים ה"ז עובר בל"ת שהרי הוא אומר לא יחשב, ואח"כ מביא בהלכה ג' פל קרבן שנאמר בו שהוא פסול בין שנפסל במחשבה בין במעשה, פל האוכל ממנו פזית במזיד לוקה שנאמר לא תאכל כל תועבה עיי"ש, אבל אינה שניכות מהלכה א' להלכה ג' דבהלכה ג' איירי אם נפסל הקרבן בגוונא דהמחשבה פסלה את הקרבן פגון שחשב בכזית או בחטאת שלא לשמה וכינצא בהו, אבל איכא עוד מין מחשבות שאמנם אסור לחשוב מחשבות הללו אפי"ה אינן פוסלות את הקרבן, תדע פל הזבחים שנזבחו שלא לשמן פשרים, אעפ"י שאסור לחשוב שלא לשמן אבל אין זה ענין לפסול את הקרבן, דאיסור ל"ת דלא יחשב אינו פוסל את הקרבן, וכמה ל"ת איכא בהקרבנות הקרבן שאינן

פוסליון את הקרבן פגון בפרק ה' מה' איסורי מזבח הלכה י"א הקריב בלא מלח פלל לוקה, שנאמר ולא תשבית מלח ברית אלהיך, ואעפ"י שלוקה הקרבן פשר והורצה והוא דלא פדברי המחבר הנ"ל.

סימן מד. פרק י"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ד.

נמצאת למד שבד' עבודות הנזכר נפסל במחשבה, בשחיטה ובקבלה בהולכת הדם ובזריקתו על המזבח וכו', והמנחות הנקמצות בארבעה, בקמיצה ובנתינת הקומץ בכלי שרת, ובהולכת הקומץ למזבח, ובזריקתו על האש עוד בהלכה ח' וכן אם חשב בשעת קמיצת המנחה, ובשעת נתינתו לכלי, ובשעת הולכתו, ובשעת זריקתו על האש להניח קומצה או לבנותה למחר וכו', ע"כ.

אלמא דסובר רבינו דהקטרת הקומץ זוהי זריקתו על האש גרידא דסגי בהכי ותו לא בעי מידי, דזריקת הקומץ על גבי המזבח הנה נגד זריקת הדם של זבחים, ופירושו דקרא והקטיר את קומצו המזבח זהו לזרוק את הקומץ על המזבח, אף כי איתא ברמב"ם פרק ו' מה' מעה"ק הלכה ד' גבי איברי העולה דאחר שזרקו ע"ג המזבח חוזר ועורף אותן על האש, היינו משום דהתם פתיב ועורף הפהו אותם, אבל בנדון דקומץ דכתיב רק והקטיר, הילכך סגי בזריקתו על האש גרידא, דזוהי כמו זריקת הדם על המזבח וההקטרה באה מאליה.

ולכאורה יש להקשות מהא דאיתא במס' מנחות כ"ו ע"ב קומץ מאימתי מתיר שיריים לאכילה, ר' חנינא אומר משמשלה בו את האור, ר' יוחנן אומר משפצית בו את האור ברובה, פלוגתא דהקטרת הקומץ לא סגי בהכי שרק זורק ע"ג האש גרידא כי אם בעינו שפצת ברובו, והרמב"ם הא פוסק בפרק י"ב מה' מעה"ק הלכה י"ג כר' יוחנן, דז"ל שם ומאימתי יותרו השיריים לאכילה משפצת האור ברוב הקומץ, הרי חזינו בהדיא דזריקת הקומץ על האש גרידא לא מהני אלא בעינו שפצת ברובו, דהצתה ברובו הנה נגד זריקת הדם, אמנם רש"י במס' מנחות י"ב ע"א כתב וז"ל כדאמרין בתורת פהנים אף מנחה בד' עבודות קמיצה כנגד שחיטה, קבלה כנגד מתן פלי, והולכה כנגד הולכה, והקטרה כנגד זריקה עכ"ל, אלמא מדברי רש"י דלאו זריקה על האש גרידא נגד זריקת הדם דזבחים כי אם הקטרה ממש אשר כל זה צריך ביאור.

ואין לומר דהרמב"ם ס"ל דאיכא פירוש דניגים במנחה להרצות את המנחה כדי שפצתו הבצלים ידי חובתם סגי בזריקת הקומץ על האש גרידא, אולם עוד דין ישנו להתיר את השיריים באכילה דלזה בעינו דוקא שפצת האור ברובו, זאת אומרת דזריקת הקומץ על האש הנה כנגד זריקת הדם בזבחים, והקטרת הקומץ עד שפצת ברובו הנה כמו הקטרת אימורין בזבחים דלאחר הקטרת האימורין מותר הפשר לאכילה, לפי"ז הפלוגתא דר' חנינא ור' יוחנן אינו אלא לגבי היתר אכילת השיריים.

אולם אי אפשר לומר הכי, דאיתא בירושלמי יומא ריש פרק ב' בהאי לישנא, אמר ר' חנינא קומץ שנתנו ע"ג האישים והפריחתו הרוח בפריחה האחרונה נתפפרו הבצלים ויצאו השיריים ידי מעילה, ר' יוחנן אומר משפצתו האור ברובו, ופירש בזה הפני משה בפריחה האחרונה פלומר בפריחה זו שהפריחתו הרוח פריחה אחר פריחה כדרך הרוח

שִׁמְפָרִיחַ מְעַט מְעַט עַד שִׁמְפָרִיחַ הַפֶּל וּבִזְהָרָה כָּבֵד נִתְּכַפְּרוּ הַבְּעָלִים וּמִתִּיר הַשִּׁירִיִּים בְּאֲכִילָה, וּר' יוֹחָנָן סוֹבֵר מְשִׁיאָחוּז הָאוֹר בְּרִנּוֹ וְאִח"פ הַפְּרִיחָתוֹ הָרוּחַ אֲזוּ נִתְּכַפְּרוּ בְּעָלָיו וְהַשִּׁירִיִּים מוֹתֵר בְּאֲכִילָה, אֲבָל בְּזִרְיָה עַל הָאֵשׁ גְּרִידָא לֹא נִתְּכַפְּרוּ בְּעָלָיו וְאִסוּר הַשִּׁירִיִּים בְּאֲכִילָה ע"כ, אֲלֵמָא דְּפִלּוּגְתָא דְּר' חֲנִינָא וּר' יוֹחָנָן לֹא דוֹקָא בְּהִתֵּר שִׁירִיִּים לְאֲכִילָה כִּי אִם גַּם אִם נִתְּכַפְּרוּ בְּעָלָיו, דְּלִר' חֲנִינָא סָגִי בְּזִרְיָה עַל הָאֵשׁ גְּרִידָא אִף לְגַבֵּי אֲכִילַת הַשִּׁירִיִּים, וְלִר' יוֹחָנָן בְּעֵינָו שְׁיִנְצַת בְּרִנּוֹ אִף לְגַבֵּי פְּפֵרָה, וְכִינּוּ דְּהֶרְמֵב"ם פּוֹסֵק כִּר' יוֹחָנָן דְּבְעֵינָו שְׁיִנְצַת בְּרִנּוֹ, אֲמַאי אָמַר דְּזִרְיָה הַקּוֹמֵץ עַל הָאֵשׁ הֵנָּה כְּנֶגֶד זִרְיָה הַדָּם, דְּמִשְׁמַע מְנִיָּה דְּלַעֲנָן פְּפֵרַת הַבְּעָלִים סָגִי בְּזִרְיָה הַקּוֹמֵץ עַל הָאֵשׁ גְּרִידָא וְהָרִי מְהִירוּשְׁלָמִי מִשְׁמַע דְּאִין שׁוּם חִלּוּק בֵּין פְּפֵרָה לְאֲכִילַת שִׁירִיִּים דְּחַד דִּינָא הוּא כְּדִנְתָּבָאָר.

לְכֹן נ"ל לְבָאָר דְּפִלּוּגְתָא דְּר' חֲנִינָא וּר' יוֹחָנָן הֵנָּה בֵּין לְגַבֵּי פְּפֵרָה וּבֵין לְעֵנָן אֲכִילַת שִׁירִיִּים דְּהָא בְּהָא תְּלִיא, וְגַם הֶרְמֵב"ם אֶפְשָׁר דְּסוֹבֵר הֵכִי, אִפִּי"ה אִין שׁוּם סְתִירָה בְּהָא דְּאָמַר זִרְיָה הַקּוֹמֵץ עַל הָאֵשׁ הֵנָּה כְּנֶגֶד זִרְיָה הַדָּם בְּזִבְחִים, דְּאָמְנָם ר' חֲנִינָא סוֹבֵר דְּרַק זִרְיָתוֹ עַל הָאֵשׁ גְּרִידָא סָגִי בְּהִי וְהוּא כְּמוֹ שְׁנִקְטֵר לְגַמְרִי, דְּבִהָאִי גְּוֹנָא מִתְּכַפְּרִים הַבְּעָלִים וְגַם מוֹתֵר הַשִּׁירִיִּים בְּאֲכִילָה, אוֹלָם ר' יוֹחָנָן דְּפִלִּיג לֹא דִּס"ל דְּרַק הַצְּתָה בְּרִנּוֹ הֵנָּה כְּנֶגֶד זִרְיָה הַדָּם, אֲלֵא"ס"ל דְּעֵבֹדַת הַקּוֹמֵץ מִתְּחִילָה מְזִרְיָה עַל הָאֵשׁ וּמְשִׁיכָה עַד שְׁיִנְצַת בְּרִנּוֹ, כְּלוֹמַר דְּעֵבֹדָה אַחַת אֲרוֹכָה הִיא דְּבִהָנִי תְּרַמִּי בְּזִרְיָה עַל הָאֵשׁ וְהַצְּתָה בְּרִנּוֹ מִתְּכַפְּרִי הַבְּעָלִים וְהוֹתֵרוּ הַשִּׁירִיִּים לְאֲכִילָה, וְאִם הַפְּרִיחָתוֹ הָרוּחַ הָרִי הִיָּתָה רַק הַתְּחִלַּת עֵבֹדָה וְלֹא נִגְמְרָה הִילְכַף בְּהָאִי גְּוֹנָא לֹא נִתְּכַפְּרוּ הַבְּעָלִים וְלֹא הוֹתֵרוּ הַשִּׁירִיִּים בְּאֲכִילָה, הַמּוֹרָם מְדַבְּרֵי שִׁיר' יוֹחָנָן סוֹבֵר דְּבְזִרְיָה.

עַל הָאֵשׁ גְּרִידָא מְלַבֵּד שְׁהַשִּׁירִיִּים לֹא הוֹתֵרוּ בְּאֲכִילָה גַּם הַבְּעָלִים לֹא נִתְּכַפְּרוּ דְּהָא כְּמוֹ חֲצִי עֵבֹדָה הִיא, דְּהַזִּרְיָה עַל הָאֵשׁ עִם הַצְּתָה בְּרִנּוֹ זֹהִי הַעֵבֹדָה הַשְּׁלִימָה דְּמִתְּרַנּוּיָהּ עֵבֹדָה אַחַת עֵבֹדַת הַהַקְטָרָה שֶׁל הַקּוֹמֵץ, וְגַם הֶרְמֵב"ם סוֹבֵר הֵכִי דְּהָא פּוֹסֵק כִּר' יוֹחָנָן, וְהָא דְּאָמַר הֶרְמֵב"ם הֵכָא דְּאִם חָשַׁב בְּזִרְיָתוֹ עַל הָאֵשׁ סָגִי בְּהִי לְפִסּוּל, שְׁאִנִּי מִחֻשְׁבַּת פִּיגוּל אוֹ מִחֻשְׁבַּת פְּסוּלָה, דְּסָגִי הֵכָא לְפִסּוּל בְּתַחֲלִיל הַעֵבֹדָה, דְּכִינּוּ דְּחָשַׁב בְּתַחֲלִיל הַעֵבֹדָה כְּלוֹמַר בְּזִרְיָתוֹ עַל הָאֵשׁ אֲעַפ"י שְׁעֵדִין לֹא נִגְמְרָה הַעֵבֹדָה פּוֹסֵל בְּמִחֻשְׁבַּתוֹ זו.

וְאִין לְהַקְשׁוֹת לְפִי"ד מְהָא דְּאִיתָא בְּמַס' זְבָחִים דָּף ל' ע"א דְּאִם חָשַׁב לְשַׁחֵט חוּץ לְזִמְנֹו רַק בְּסִימָן אֶחָד מִקְרִי חֲצִי מִתִּיר, וְכִדְאִיתָא בְּמִנְה"ח מְצוּה קמ"ד דְּלְהֶרְמֵב"ם דִּס"ל יִשְׁנָה לְשַׁחֵטָה מִתְּחִילָה וְעַד סוֹף אִינוּ פִּיגוּל עַד שְׁיַחֲשׁוּב מִתְּחִילָתוֹ וְעַד סוֹפוֹ, וְאִם לֹא חָשַׁב רַק בְּסִימָן רֵאשׁוֹן אִינוּ פִּיגוּל מִשׁוּם דְּאִין מְפָגְלִין בְּחֲצִי מִתִּיר, דְּהֵנָּה כְּמוֹ בְּהַזְיוֹת הַפְּנִימִיּוֹת דְּאִם חָשַׁב חוּץ לְזִמְנֹו רַק בְּחֻדָּא הַזָּא הֵנָּה כְּמוֹ דְּמִחֻשְׁבַּת בְּחֲצִי מִתִּיר, א"כ ה"נ בנ"ד הָא אִיכָא מִתִּיר אַרוּךְ זִרְיָה עַל הָאֵשׁ וְהַצְּתָה בְּרִנּוֹ, וְאֲמַאי אִם חָשַׁב רַק בְּזִרְיָה עַל הָאֵשׁ גְּרִידָא הֵנָּה פִּיגוּל, הָא חֲצִי מִתִּיר הוּא דְּמִתְּרַנּוּיָהּ יַחֲדִיו הֵן הַמִּתִּיר דְּמִיחֻשְׁבַּת הַצְּתָה בְּרִנּוֹ.

בְּרַם לֹא דְּמִי דְּהָנִי מִקְרִי אִם עֵבֹדוֹת הִלּוּ נִפְרְדוֹת הֵן, אִם עוֹשֶׂה מְקַצֵּת הַעֵבֹדָה לֹא תוֹגְמַר מְאִילָהּ גְּמַר עֵבֹדָה כִּי אִם שׁוֹב זְקוּק לְגַמְרוֹ, כְּגוֹן אִם שְׁחַט סִימָן רֵאשׁוֹן בְּמִחֻשְׁבַּת דְּחוּץ לְזִמְנֹו, הָרִי סִימָן הַשְּׁנִי לֹא יוֹשְׁחַט מְאִילָיו כִּי אִם צָרִיף שׁוֹב לְשַׁחֵט בְּיָדָיו, כְּמוֹ כֹּן כָּל עֵבֹדוֹת פִּינְצָא בְּהֵן נִפְרְדוֹת נִינְהוּ, אֲבָל בנ"ד אִם זוֹרֵק אֶת הַקּוֹמֵץ ע"ג הָאֵשׁ כְּבָר

עֲשֵׂה עֲבוּדָתוֹ בְּשִׁלְמוֹת וְסוּף גָּמַר הַעֲבוּדָה בָּא מֵאִלְיָה, דְּהִזְרִיקָה עַל הָאֵשׁ הִיָּה לְגַבֵּי פִיגּוּל כְּמוֹ מַתִּיר שְׁלֵם כִּינּוּן דְּהוּא כְּבָר גָּמַר עֲבוּדָתוֹ, וְעֵדִיפָא מִינְהּ אִיכָא לְמִימַר אִם לֹא חָשַׁב מִחְשָׁבַת פִּיגּוּל בְּזִרְיָקָתוֹ עַל הָאֵשׁ כִּי אִם אִח"פ כְּשִׁנְקֵטֵר מֵאִלְיָו עַל גְּבֵי הַמְּזַבְּחַת, וְדַאי דְבִשְׁעַת הַקְּטָרָה גְּרִידָא אִין מִחְשָׁבְתוֹ מִפְּגַל, דְּעֵיקַר מִחְשָׁבַת פִּיגּוּל אִינְהּ אֱלָא בְּעֲבוּדָה וְלֹא בְּמַה שְׁנַעֲשֵׂה מֵאִלְיָה, לְפִיכָה כְּתַב הַרְמַב"ם שְׁחָשַׁב בְּשַׁעַת זְרִיקָתוֹ עַל הָאֵשׁ.

ועפ"י ד' יש ליישב הא דהקשה הר"ש במס' מנחות דף ט' ע"א שירינים שחסרו בין קמיצה להקטרה, ר' יוחנן סובר מקטיר קומץ עליהן, ור"ל סובר אין מקטיר קומץ עליהן, ונ"ל משמע מר"ל דאף בדיעבד אם הקטיר פסולה כדאמר לקמן דפסל כר' יהושע, וקשה לי מן משנה דלקמן דף כ"ג נתערב קומצה בשיריה וכו' ואם הקטיר עלתה לבעלים, והלא אי אפשר מבלי שתשרף כל שהו מהשירינים קודם שתשלט האור בכל הקומץ, ונמצא שחסרו שירינים בין קמיצה להקטרה עכ"ל.

אולם לדידי ניחא לא מיבעיא לר' חנינא שסובר דהזריקה לאש גרידא זוהי הקטרה, דאף אם הפריחתו הרוח ג"כ מהני לכפר ולהתיר השירינים באכילה דמיחשבא כמו שנגמר כל ההקטרה, ודאי אם חסרו השירינים לאחר הזריקה לאש המזבח דכשר, דהא תו לא מיקרי חסרו בין קמיצה להקטרה אלא מיקרי דחסרו לאחר ההקטרה, א"כ הא איכא למימר דר"ל סובר כר' חנינא דלא בעינו שניצת ברובו, אלא אפילו לר' יוחנן ג"כ ניחא דהא אף לדידיה הזריקה לאש הנה התחלת הקטרה, וא"כ אימתי חסרו השירינים בין התחלת הקטרה לסופה, וכי פסלינו חסרו שירינים דוקא בין קמיצה להקטרה אבללא בכהאי גוונא דחסרו בין הקטרה להקטרה בין תחילתה לסופה.

ועפ"י דבארתי דזריקת הקומץ ע"ג האש מיקרי הקטרה לכו"ע בין לר' חנינא ובין לר' יוחנן, אלא דלר' חנינא הנה הזריקה על האש כמו שנקטר לגמרי והנה הקטרה כולה, ולר' יוחנן אינו אלא התחלת הקטרה מיהא שם הקטרה עלה, יש לתרץ הא דהקשה המנה"ח מצנה ש"צ אהא דכתב הרמב"ם בפ"ק ט' מה' ביאת המקדש הלכה ה', והמסדר שני גיזרי עצים על המערכה הרי הוא כמקטיר איבריו וחיוב מיתה הוה שיעצים קרבן הוא, ותמה ונ"ל ודברים הללו אינם מובנים לי, ניהי דעצים קרבן הוא למה הנה כמקטיר אם אינם דולקים עדיין ע"כ עיי"ש, ולדידי ניחא דהא איתא בירושלמי יומא פ"ק ב' הלכה א' אהא דכתיב בקרא ויקרא א' פ' ז' ונערכו עצים על האש היינו השני גזריו, מלמד שמצוה להקדים האש לעצים, גם בתורת פהנים כתב עצים על האש ולא האש על העצים, א"כ כאשר נותן הגזרים ע"ג המזבח כב"ר איכא אש ומניחן על האש, הרי אין לה הקטרה גדולה מזו, דהא הקטרת הקומץ ג"כ כהאי גוונא שזרק את את הקומץ ע"ג האש וסגי בהכי, כי אח"כ דולקת מאיליה ומיקרי הקטרה.

ואין להקשות הא הני מילי דוקא בהקטרת הקומץ, אבל הקטרת אברים הרי הבאתי לעיל את הרמב"ם פ"ק ו' מה' מעה"ק דאחר שזרקן על גבי האש של המזבח חוזר ועורף אותן על האש, אלמא דלא סגי גבי אברים בזריקה ע"ג האש גרידא, וכינון דנאמר דמסדר שני גיזרי עצים הנה כמקטיר אברים, א"כ בעינו ג"כ שיערכם על האש וינדלק ואי לאו הכי אינו חייב הוה מיתה על עבודת הזריקה של סידור הגיזרי עצים, אכן לא קשיא דאמנם הקטרת אברים לא נגמר עד שיערכם על האש, אולם אתחלתא דהקטרה

מיקרי תיקף פשוטקם ע"ג המזבח, וכינון דמיקרי הקטרה הרי הזר הזרק את האברים
ע"ג אש המזבח חייב מיתה, כמו כן המניח שני גזרי עצים הזר חייב מיתה פינו דדיינינו
פיקטרת איברים, דעל התחלת הקטרה ג"כ חייב הזר מיתה אעפ"י דסוף הקטרה
מעפבא, תדע דבהזיות הדמים הפנימיים דאף בעינו כמה הזיות אפי"ה אם הזיה הזר הזאה
הראשונה חייב מיתה אעפ"י דשאר הזיות מעפבות, כדאיתא במס' יומא דף כ"ד
וברמב"ם פ"ק ט' מה' ביאת המקדש הלכה ג' שכתב בין שהיה אחת מכל הזיות הדם
חייב מיתה אעפ"י דהזיות פולן מעפבות, מיהא סוכ"ס הרי הזאה מיקרי ומין עבודת
הזאה תמה היא, כמו כן בנ"ד מסדר שני גזרי עצים הנה הקטרה בתחלת עבודתה וכינון
דמין הקטרה הוא איפא חיוב מיתה לזר ודוק.

סימן מה. פ"ק י"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ז.

אבל אם חשב בדברים אחרים, כגון שחשב בשעת הפשט וכו' או בשעת הגשתה וכיוצא
בדברים אלו אין אותה המחשבה פלום, בין שהיתה מחשבת שינוי השם בין מחשבת
המקום, בין מחשבת הזמן ע"כ.

ופירש בזה המל"מ וז"ל או בשעת הגשתה, כן כתבו התוספות בפ"ק דזבחים דף י"ג
ד"ה זה הפלל, דבהגשה אין פיגול, דקמיצה כנגד שחיטה, ואין פיגול קודם שחיטה עכ"ל.
והקשה בזה הלמטה: יהודה מהא דאיתא במס' מנחות דף י"ח לא הגיש פשרה, ומפרש
שם הגמרא י"ט ע"ב דהגשה לא מעפבא, וכן פוסק הרמב"ם בפ"ק מה' מעה"ק הלכה
י"א דהגשה אינה אלא למצוה, וכינון דאינה מעפבת את הפירה ממילא אינה פוסלת את
המחשבה, אפילו אם היתה זמנה אחר הקמיצה, כדאיתא בפרייתא זבחים י"ג ע"א יכול
לא תהא מחשבת פיגול מועלת אלא בזריקה לבד, מניין לרבות שחיטה וקבלה ת"ל אם
האכל וכו', יכול שאני מרבה אף שפכיות שיריים ונהקטרת אימורין ת"ל המקריב אותו
לא יחשב, זריקה בפלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה לומר לה, מה זריקה מיוחדת
שהיא עבודה ומעפבת פירה, אף כל עבודה ומעפבת פירה יצאו שפכיות שיריים ונהקטרת
אימורין שאין מעפבין את הפירה, וכן אמר שם ר' ירמיה דבר המעפב פירה מביא לידי
פיגול, וא"כ למה להו להתוס' לומר טעמא משום דאין פיגול קודם שחיטה, הא בלא"ה
הגשה אינה מפגלת משום דאינה מעפבת את הפירה ע"כ.

ונ"ל לתרץ דכלל דמחשבת פיגול אינו אלא בעבודה המעפבת את הפירה, הוא דוקא
אליבא דר"ש דמתניתין שאומר אי אפשר שלא בשחיטה בלא קבלה ובלא זריקה, אבל
אפשר בלא הילוף שוחט בצד המזבח וזרק, דמשה"כ מכשיר מחשבת פיגול בהילוף
פיון דאינו מעפבא את הפירה, והברייתא איתא כר"ש כדאיתא שם, איולי אלא בזריקה
לבד שחיטה וקבלה מניין ולא הזכיר הולכה, אבל ת"ק בר פלוגתא דר"ש האומר שהזבח
נפסל בד' דברים אף בהולכה, ודאי דס"ל דאף בדבר שאינו מעפב את הפירה מחשבת
פיגול פוסל כמו בהולכה דמפגלת אעפ"י דאפשר בלא הולכה, אמנם איפא למימר דת"ק
סובר דמשה"כ הולכה ג"כ מפגלת משום דאי אפשר בלא הולכה, דבזאת גופה פליג
אר"ש שסובר דעומד על צד המזבח וזרק ות"ק ס"ל דבהאי גוונא לא מהני.

אולם בזה כבר חקר המל"מ בפ"ק א' מה' פסוה"מ"ק הלכה כ"ג בפירושא דת"ק, אם
מודה ת"ק לר"ש דאפשר בלא הולכה ואפי"ה ס"ל דאיתא בה מחשבת פיגול ופוסל, פיון

דהולכה הנה אחת מד' עבודות הגזבח, או דילמא ת"ק מודה דאילו היתה אפשר בלא הילוף לא היתה מפגלת, אלא בזאת גופה הוא דפליג וסובר דאי אפשר בלא הילוף, ומסיק דת"ק אמנם מודה לר"ש דאפשר בלא הילוף ואפי"ה איפא בהולכה פסול דמחשבת פיגול פנין דמד' עבודות היא, והוכיח מתוד"ה אתה במס' זבחים י"ג ע"א דו"ל קבלה זריקה הן עבודות חשובות שאי אפשר לבטלן מה שאין פן בהולכה עיי"ש, גם הרע"ב במשניות והתוי"ט מפרשים הכי, השתא אפשר לומר דהתוס' לשיטתיהו אזלי דהא הלכה כת"ק, והם מפרשים דת"ק ס"ל דאפשר בלא הילוף ואפי"ה הולכה מפגלת, אלמא דלא בעינן עבודה המעכבת כפרה, משוה"כ מפרשים טעמא דהגשה אינה פוסלת במחשבת פיגול משום דקונדם קמיצה הנה פקונדם שחיטה, דאילו היתה הגשה אחר קמיצה הנה כמו הולכה, דהגשה והולכה היינו שמגיש למזבח, דאז הרי היתה פוסלת במחשבה, ואי אמרת הא קיימ"ל אם לא הגישה ג"כ הקרבן פשר, הרי הולכה ג"כ אפשר בלא דינה אפי"ה פוסלת בה מחשבת פיגול.

אולם הרמב"ם שכ' בפרק א' מה' פסוהמ"ק הלכה כ"ג דכהן שקיבל הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח נפסל הגזבח, ס"ל בפירושא דת"ק דבזאת גופא פליג אר"ש וס"ל דאי אפשר בלא הילוף וכדמוכח שם המל"מ, א"כ להרמב"ם הא דהגשה אינה פוסלת לא צריכא לן לטעמא משום דהיא קונדם קמיצה, כי אם פשוט משום שאינה מעכבת כפרה דהא אם לא הגישה פשר, מה שאין פן בהולכה שמעכבת את הפפרה דהא אליבא דת"ק אי אפשר בלא הילוף, והא דכתב המל"מ בלשונו וכן כתבו התוס' דהגשה אין פיגול אינו אלא להלכה אבל לא מטעמיהו, דלדידהו טעמא משום דהגשה קונדם קמיצה, ואילו להרמב"ם אפשר להיות טעמא משום דאין מעכבת את הפפרה, דאף אם היתה אחר קמיצה לא היתה מפגלת כדנתבאר, אכן לפי מאי דבארתי לעיל דהברייתא דאמר דפסול פיגול תליא בדבר המעכב כפרה אינו אלא אליבא דר"ש דס"ל דאין פיגול בהולכה, אבל לת"ק לא תליא מידי בדבר המעכב כפרה פנין דס"ל דאפשר בלא הולכה כמו דמסיק המל"מ בפירושא דת"ק, דתליא רק בד' עבודות והולכה מד' עבודות היא, ברם יש להוסיף דאפילו להרמב"ם שמפרש דברי ת"ק דסובר דאי אפשר בלא הילוף הא דאיפא פיגול בהולכה, לאו משום דמעכבת הפפרה, דת"ק לא ס"ל לגמרי האי טעמא דמעכב הפפרה, אלא העיקר הוא אם עבודה זו מד' עבודות, כדמפרש בהדיא במתניתין שהגזבח נפסל בארבעה דברים בשחיטה ובקיבול ובהילוף ובזריקה, פנין דכבר חשיב בהדיא פל עבודה בפני עצמה מאי האי דאמר שהגזבח נפסל בארבעה דברים, הרי ללמדנו בא דפסול פיגול הנה רק באחת מד' עבודות הללו.

ועפי"ד יש לתרץ מאי דהקשה שם עוד הלמטה יהודה, להרמב"ם דסובר בפרק ה' מאיסורי מזבח ה' י"ב דמליחה במנחה מעכבת ואם לא מלח פסול, אמאי פיגול אינו פוסל במחשבה דמליחה וכו' עיי"ש, אולם לפי מאי דמסיקנא ניחא שפיר, דאפילו לשיטת הרמב"ם שסובר בדעת ת"ק דאי אפשר בלא הילוף מ"מ הא דפיגול פוסל בהילוף הוא לאו משום דמעכב הפפרה, כי אם משום דהולכה מד' עבודות היא, א"כ הא דבמליחה ליכא מחשבת פיגול אעפ"י דאי אפשר בלא מליחה, מיהא סוכ"ס אינה מד' עבודות דבהכי תליא מילתא, ובלא"ה ניחא דמליחה אליבא דהרמב"ם אפשר לומר דלאו עבודה היא לגמרי פנין דס"ל דאם מלח זר פשר, כדאיתא ברמב"ם פ"ק י"א מה' פסוהמ"ק

הלקכה ז פל המנחות שיצק עליהן השמן פסול לעבודה כגון הזר וכיוצא בו, או שבללן או פתתן או מלחן פשרות, אלמא דלאו עבודה לגמרי היא, הילכך אין מחשבת פיגול פוסל בה.

ועדיפא יש להסתפק אליבא דהרמב"ם דאם מלח זר פשר, איך הדין אם נמלח מאיליו כגון שנפל מלח על המנחה שלא ע"י אדם אפשר דבכהאי גוונא ג"כ פשר פיון דלאו עבודה היא, דבעינו שתהא המנחה במלח משום לא תשבית, או דילמא פיון דכתיב תמלח בעינו שתהא המליחה ע"י אדם, או שמא אם לא נמלח ע"י אדם אמנם דליכא קיום המצוה של תמלח, אבל הקרבן פשר, ועוד העיקר הוא מן הדרש דלא תשבית מלח, והקרא דתמלח דרשינו רק להא אפילו בשבת ואין לומר פיון דדחי שבת אלמא דבעינו ע"י אדם זה אינו, דאפשר פיון דבעי מלח ואם לא נמלח מאיליו אז משום דין דבעי מלח שרי אפילו בשבת פיון דבלא מלח פסול הקרבן וכל זה צריך בירור.

והנה אהא דפסק הרמב"ם שהמלח מעכב במנחה כלומר בקמיצה, הקשה שם הפסוק משנה אמאי פסק דלא פסתם משנה דאיתא במנחות לא יצק ולא מלח פשר, ותיירץ בזה הלחם משנה דהרמב"ם מפרש למתניתין לא מלח פהו אלא זר דמשוה"כ פשר, והא דפריך שם הגמרא וכי תעלה על דעתיה שזר קרב על גבי המזבח, אינו קושיא כ"כ דמ"מ אפשר היכא שאירע שמלחו זר עיי"ש, ופירש בזה הגהת עמק המלך ונ"ל אע"ג דאסור זר להקריב ע"ג המזבח ואפילו לאו איכא כמש"כ בפרשה במדבר ואל המזבח לא יקרבו לכל דבר המזבח, מ"מ המליחה בעצמה פשרה, וכמו שכתב המהרי"ט סימן ס"ט דאע"ג דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד או עביד לא מהני, היינו דוקא במקום שיתקון האיסור, אבל הכא האיסורא עביד לעולם, דכבר קרב לגבי מזבח ולכן היא פשרה עכ"ל.

אף לפי מאי דבארתי דאפשר דאם נמלח מאיליו ג"כ פשר, אפשר לתרץ עפ"י התוס' במס' תמורה דף ד' ע"ב ד"ה רבא אמר, ונ"ל וקשה צורם אנון לבכור ליתסר, ופשיטא לן דלא אסירא אלא מטעם קנס, וי"ל דלא גרע מאיליו נפל בו מום מעצמו דשרי עכ"ל, אלמא מדברי התוספות דהיכא אף אמרינו אי עביד לא מהני, אינו אלא דלא מהני לומר שיהא עביד, אבל בגוונא דלא איכפת לן מאן הוא דקא עביד, כלומר דגם אם נעשה מאיליו שפיר דמי, בהא לא שייך אי עביד לא מהני, דכמו כן בנ"ד במליחה אם נאמר דלא מהני מאי דעביד זר, דהנה כנמלח ממילא והא בהאי גוונא פשר כדבארתי.

ויקצת ראיה דנמלח מאיליו פשר פיון דמלח הזר פשר, יש להביא מהא דאיתא במס' סנהא דף נ' ע"א בפסוגיא שם ואי מייתי במקודשת איפסלו בלינה, והקשו התוס' ונ"ל וא"ת דנעשה כמי שמלאוהו הקורף פיון שנתמלאה שלא בזמנה, דכלי שרת אינם מקדשים שלא בזמנו וכו', וי"ל דלא דמי דשאני הכא דלא בעי בהו בגדי פהונה במילוי עכ"ל, וכוננתם פיון דלא בעי פהונה מלאוהו הקורף ג"כ שפיר דמי, א"כ לפי"ז בנדון דמליחה פיון דלא בעי פהו נמלח מאיליו ג"כ פשר, אף כי לא דמי דשאני מליחה דכתיב תמלח אפשר דבעינו פח אדם וצ"ע.

סימן מו. פירק ט"ו מה' פסולי המוקדשין הלכה י'.

שחטה לשמה וחשב בשעת השחיטה לזרוק דמה שלא לשמה הרי זו פסולה, לפי שמחשבין מעבודה לעבודה, וזאת המחשבה שחושב בשעת השחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה ולפיכך פסולה, ע"כ.

והנה במאי דמסיק הרמב"ם דמחשבתו בשעת שחיטה הנה כאילו חשב בשעת זריקה, כוונתו ללמדנו דנפסל בשעת שחיטה מיד, דכמו דחשב בשעת זריקה נפסל מיד כמו כן בשעת שחיטה, אכן הפסוף משנה כתב וז"ל שם זבחים דף ט' ע"ב פלוגתא דר"י ור"ל ופסק כר"י דהלכה כוותיה לגבי ר"ל, ועוד דר"נ אמר פסולה ורבה אמר פשיטה והדר ביה רבה מקל וחומר דרב אשי עכ"ל, אמנם אליבא דקו"ח דרב אשי הרי ילפינן שחט לזרוק דמה שלא לשמה מן שחט לזרוק דמה שלא לשם בעלים, התינת אליביה מאי דפסק הרמב"ם דנפסל מיד כיון דילפינן האי דינא מדינא דשלא לשם בעלים, דכמו התם נפסל מיד בשעת שחיטה ע"י שחשב לזרוק דמה שלא לשם בעלים כמו כן בשלא לשמה, אבל הרי איתא לעיל בסתמא דגמרא דפליגי בהכי דר"ל לא יליף מפגול ור"י סובר מחשבין מעבודה לעבודה דילפינן ממחשבת פגול, וכיון דמפגול ילפינן הרי פסול פגול ליכא עד שיקריבו מתיריו, א"כ מהיכא תיתי לומר גבי שחט ע"מ לזרוק דמה שלא לשמה דנפסל מיד קודם הזריקה, ועוד עדיפא יש להקשות דפריה שם הגמרא אהא דילפינן מפגול של חוץ לזמנו, מה לחוץ לזמנו שפן פרת, אמאי לא פריה פשוט הרי בפגול בעינו קרבן מתיריו, וגם לעיל איתא השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעכו"ם ר' יוחנן אמר אסורה מחשבין מעבודה לעבודה וילפינן חוץ מפנים, ופירש"י חשב לזרוק דמה לעכו"ם ולא זרק, פלומר דע"י מחשבה בשעת שחיטה נפסל מיד, א"כ גם על רש"י יש להקשות איך ילפינן בהאי גוונא דלא זרק מפנים מפגול, הא התם ליכא פגול עד שקרבו מתיריו.

לכן נראה לי לחדש עפ"י מאי דאיתא במל"מ פ"ק י"ח מה' פסוהמו"ק סוף סימן ז' וז"ל דלא בעינו זריקה למקבעיה אלא לפגול אבל לפסול קודם זריקה נפסל, ודע דאמרין בפ"ק דזבחים דף י"ד דאפילו לר"ש דאמר כל שאינו על מזבח החיצון כשלהמים אין חייבין עליהם משום פגול מודה שנפסל הזבח ואפשר דלדידן נמי אף שלא הוקבע לפגול קודם זריקה מ"מ הזבח נפסל עכ"ל, זאת אומרת דאיכא בפגול תרתיה, פגול דחייב פרת שקרבו מתיריו, וגם פסול פגול פלומר דלא קרבו מתיריו, לפי"ז יש לומר דהילפותא של שחט ע"מ לזרוק דמה שלא לשמה לא ילפינן מפגול דקרבו מתיריו כי אם מהאי פגול דלא קרבו מתיריו דפסול מיהא הנה מיד אם חשב לזרוק דמה שלא לזמנו, כמו כן אם שחט במחשבה לזרוק דמה שלא לשמה דליפסול מיד, וגם הלישנא דגמרא התם בזבחים מדויק הכי, דאמר ומה במקום שאם אמר הריני שוחט חוץ לזמנו שהוא פשר, שחטו ע"מ לזרוק דמו חוץ לזמנו פסול וכו', מדאמר לישנא דפסול ולא לישנא דפגול, אלמא דהילפותא דקו"ח הנה מן פגול שלא קרבו מתיריו.

ואין להקשות לפי"ד אמאי פריה הגמרא מה לחוץ לזמנו שפן פרת, אחר דהקו"ח הוא מן פגול דלא קרבו מתיריו דאינו אלא פסולא בעלמא, לאו קושטיא היא פלל, דהני מילי אם אמרין דחייב פרת בפגול אינו אלא לאחר שקרבו מתיריו דאז חייב פרת ולא למפרע, פלומר דקרבו מתיריו הנה חלק מהחייב, דבמחשבה לזרוק חוץ לזמנו יחד עם

הזריקה בפועל ממש מהני תרתי יחדיו בא החיוב פרת, בכהאי גוונא שנייה שפיר לומר דליכא למפרד שפן חייב פרת, דהא אם לא קרבו מתיירו ליכא מין פרת, אולם הדעת נוטה לומר דהאי דינא דבעינן קרבו מתיירו גבי פיגול אינו אלא תנאי בפיגול, פלומר דהוא חייב פרת במחשבתו לזרוק חוץ לזמנו מיד, באופן שאם אח"כ קרבו מתיירו, דאם נתקנים התנאי שקרבו מתיירו איגלאי מילתא למפרע דנתחייב בכרת על מחשבתו חוץ לזמנו בשעת שחיטה, אם נפרש הכי הרי פירכת הגמרא שפיר, מה למחשבה חוץ לזמנו שחמורה היא שחייב פרת מיד, אם יתקנים התנאי דקרבו מתיירו.

אמנם המנה"ח סימן קמ"ד לא ס"ל הכי, דו"ל נ"ל דאם אחד אכל כזית בשר קודם זריקה והתרו בו למלקות אין לוקין פינן דעדיין אינו פיגול, אף דאח"כ נעשה פיגול ע"י שקרבו מתיירו, מ"מ אפ"ש דכאן אינו נעשה פיגול למפרע כלל רק אחר זריקה עכ"ל, זאת אומרת שהמנה"ח סובר דקרבו מתיירו אינו תנאי פי אם פשוט דע"י הני תרנוניהו נעשה הפיגול להתחייב פרת ע"י המחשבה והמעשה דקרבו מתיירו, ולי נראה מרש"י מפורשת במס' זבחים י' ע"א ד"ה שפן פרת דמוכח כדברי, דו"ל האוכל פיגול אפילו לאלתר חייב פרת הואיל ונחמור מהניא מעבודה לעבודה עכ"ל, הרי מפורש דחיוב פרת הנה לאלתר פלומר אם קרבו אח"כ מתיירו איגלאי מילתא למפרע להתחייב פרת.

ואי אפשר לפרש דרש"י איירי לאחר שקרבו מתיירו אז בא החיוב פרת מאי האי לישנא לאלתר, דאימתי יתחייב שוב אם לא מיד אחרי שקרבו מתיירו ומאי רבותא דאפילו לאלתר, ואין לומר פונת לאלתר הנה דלא נימא דרק אז חייב פרת אם אכל ג"כ חוץ לזמנו כמו המחשבה, דהא אכילה חוץ לזמנו גם בקרבן פשר איכא פרת דהא נותר הוא, ובלא"ה לישנא דגמרא מדויק עפ"י דהא משני קו"ח ומה במקום שאם אמר הריני שוחט חוץ לזמנו פשר, שחטו לזרוק דמו חוץ לזמנו פסול וכו', וע"ז מתקיף לה רבה מה לחוץ לזמנו שפן פרת, דהא תקפא דרבה אזיל על השוחט לזרוק דמו חוץ לזמנו, ואהא פירש"י האוכל אפילו לאלתר חייב פרת, הרי בולט הפנונה אפילו לאלתר אחר שחיטה, פלומר אם קרבו אח"כ מתיירו איגלאי מילתא למפרע דחייב פרת כדבארתי.

סימן מז. פ"ק ט"ז מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ז.

חשב מחשבת זמן בשעת קמיצה אבל לא בשעת ליקוט הלבונה או שחשב מחשבת הזמן בשעת ליקוט הלבונה אבל לא בשעת קמיצה הרי זו פסולה, ואינה פיגול עד שיחשב מחשבת הזמן בכל המתיר, ע"כ.

והנה החזון איש חלק או"ח סימן כ"ז הקשה ע"ז ממשנה מנחות דף ב' ע"א, ונ"ל כל המנחות שקמץן וכו' משמע דאף בלא ליקוט לבונה, וצ"ע בדעת הרמב"ם פט"ז מפסוהמו"ק דחשיב ליה חצי מתיר לענין פיגול עכ"ל, והא דכ' בלישניה דחשיב ליה חצי מתיר, פנונתו הוא דלאו כו"ע סברי הכי, משום דאיכא ברייתא שהובא במס' זבחים דף מ"ב ע"ב במה דבריים אמורים בקמיצה, ופירש"י בתוספתא דמנחות קתני לה במד"א שהמנחה נפגלה בעבודה אחת בקמיצה או במתן פלי שאין שם אלא עבודת מתיר אחד שאין קמיצה ומתן פלי בלבונה עכ"ל, שמענין מהאי ברייתא דבקמיצה לבד מתפגל ולא בענין שיחשוב בשעת ליקוט לבונה, משום דאין קמיצה בלבונה ונהו עבודה בפני עצמה ואין בזה חצי מתיר פי אם מתיר שלם, רק הרמב"ם מחדש בזה דגם קמיצה מיקרי חצי

מתיר משה"כ הקשה אליבניה ממשנה דמנחות, המנחות שקמצן שלא לשמן הא הנה המחשבה דשלא לשמה רק בתצי מתיר.

ונראה לי דנדאי גבי שלא לשמה כגון אם יחשב גבי חטאת מחשבה שלא לשמה בתצי מתיר הדין דנפסל, דלגבי פסול דלא לשמה ליכא האי דינא דתצי מתיר דלא דמי לפיגול, דפיגול ילפינן מקרא דלא ירצה בהא שינוי לומר הני מילי אם חשב בכל המתיר, אבל מחשבה דשלא לשמה היא לא ילפינן מלאו גרידא, אלא מעיקרא הא יליף הגמרא דבעי לשמה למצוה ושחט לה לשמה, כלומר לכתחילה בעינן לשמה, והדעת נוטה דלגבי מצוה לא שינוי לחלק ולומר דלשמה סגי בתצי מתיר, דנדאי לכתחילה בעינן לשמה בכל המתיר בכל העבודה מתחילתה ועד סופה, כגון אם שוחט את החטאת בעינן שיהא הלשמה בשני הסימנים, ואח"כ פאשר פריה הגמרא התייחד למצוה לעכב מנלו, כלומר מאי דבעינן למצוה שישחוט כל שני הסימנים לשמה שמה דוקא לכתחילה אבל בדיעבד פשר ע"ז מלמדנו שוב קרא דאף בדיעבד פסול אם לא עשה כמו דבעינן לכתחילה, זאת אומרת כינן דלכתחילה בעינן מחשבה לשמה בשני הסימנים כמו כן אם חשב לשמה רק באחד מהן פסול בדיעבד, דכמו לכתחילה בעינן בכל המתיר כמו כן בדיעבד אם לא חשב בכל המתיר פסול, מה שאין כן בפיגול דלא בא האיסור מן לכתחילה לדיעבד, כי אם פשוט איכא לאו בתורה שאם חשב חוץ לזמנו הנה פיגול, שינוי שפיר לומר הני מילי אם חשב בכל המתיר, וכאשר אמרתי סברא זו להגאון האמיתי החזון איש שליט"א על קושיתו נתקבלה על לבו והסכים עמדי.

אכן מצאתי להאור שמש כאן שאמר ג"כ דהך מילתא דאין מפגלין בתצי מתיר אינו אלא במחשבה חוץ לזמנו, אבל בשלא לשמו כגון אם חשב במתנה אחת דחטאת הפנימי שלא לשמו או ששחט סימן בחטאת במחשבה שלא לשמו נדאי דמפסל מן התורה ולא אמרינן אין מחשבין בתצי מתיר, אולם לא מטעם שאני בארתי, אלא פירוש דמחשבת פיגול תלי רחמנא באם האכל יאכל שמחשבתו לאכילת אדם או לאכילת מזבח, לכן חזינן אם חשב בכל המתיר אבל מחשבה שלא לשמו דלא תליא באכילה רק במחשבת עבודות, ואף דמחשבין מעבודה לעבודה, אם חשב בשחיטה לאכול בשר או להקטיר אימורין שלא לשמו אינו פלוג כיום ולא שינוי מידי למתיר, לכן אם חשב בתצי מתיר ג"כ פסול מן התורה, תדע שלא מצינו נזכר הך דתצי מתיר רק במחשבת פסח למולים וערלים בפלוגתא דאחרים בפרק תמיד נשחט, וטעמא הוא דמחשב בשעת שחיטה לאכול מבשרו לערלים דמיא שפיר לפיגול ותליא אם הנה תצי מתיר, ע"כ תוכנו.

אולם תמה אני סוכ"ס זאת גופה טעמא בעי אמאי דוקא במתיר לאכילת אדם או אכילת מזבח אמרינן האי דינא דאין מפגלין בתצי מתיר ולא אמרינן האי דינא דאין מחשיבין בתצי מתיר בעבודות אף מעבודה לעבודה בשלא לשמו, ועוד הא גבי פיגול גופיה איכא מעבודה לעבודה גרידא בלי מחשבת אכילה, כגון אם שחט ע"מ לזרוק דמה חוץ לזמנו, ואם גבי פיגול בהאי גוונא אמרינן שאם שחט סימן אחד ע"מ לזרוק הדם חוץ לזמנו אין מפגלין בתצי מתיר, כמו כן אמאי לא נאמר אם שחט סימן אחד ע"מ לזרוק הדם שלא לשמו דכשר דאין מחשבין בתצי מתיר, דהא הני תרונותיהו לא שיכי להקרא דהאכל יאכל דהני מחשבות לא היו לאכילה, ועוד אם אפילו אמרינן בעבודה אחת מחשבין בתצי

מתיר, פגון אם שחט סימן אחד במחשבה שלא לשמו, מהיכא תיתי לן לומר הכי גם אם חשב בשעת שחיטת סימן אחד ע"מ לזרוק שלא לשמו דמחשבין בחצי מתיר, הא פל עיקרא דהאי דינא דמחשבין מעבודה לעבודה ילפינן מפגול, א"כ דיו לבא מן הדין להיות כנודון, דמה גבי פגול מחשבה דחצי מתיר לאו פלום הוא, כמו כן גבי מחשבה שלא לשמו, דהא לא אפשר להיות חמירא מפגול דמניה ילפינן, ובלא"ה פל משמעוּתא דהאכל יאכל אינו אלא כמו דברי נביאות בעלמא, דהא דין פגול לאו דוקא באכילת אדם או אכילת מזבח דאיכא ג"כ אם חשב בשחיטה ע"מ לזרוק הדם חוץ לזמנו, דהאי גוונא איכא במחשבת שלא לשמו פגון דמחשבין מעבודה לעבודה וכל דברי האור שמת צע"ג.

ברם לפי"ד ניקח שפיר, דהא דאמרין גבי שלא לשמו גבי חטאת דמחשבין בחצי מתיר לפסול אינו אלא בעבודה אחת, פלומר אם שחט סימן אחד בחטאת במחשבה שלא לשמו נפסל משום דמחשבין בחצי מתיר, אחרי דטעם הפסולה הוא משום דמעיקרא היתה הילפותא דמחשבה לשמה בעינן לכתחילה למצנה, ואח"כ ילפינן מקרא דלאו דוקא למצנה פי לעכב אף בדיעבד כדבארתי, אכל מעבודה לעבודה פגון אם שחט סימן אחד בחטאת ע"מ לזרוק את הדם שלא לשמו ודאי דאמרין אין מחשבין בחצי מתיר, פגון דילפינן מפגול ולא ילפינן מילפותא דלמצנה ולעכב, וכיין דמפגול ילפינן הנה הדין דכמו גבי פגול אין מפגלין בחצי מתיר, כמו כן גבי שלא לשמו אין מחשבין בחצי מתיר, פי בין טעמא דידי לטעמא דהאור שמת איכא חילוק בהאי דינא מעבודה לעבודה כדבארתי.

והא דמביא ראיה מהא דאשכחן הך מילתא דחצי מתיר רק במחשבת פסח למולים ולעגלים, לדידי הרי ניקח שפיר, דלעגלים אין זה שינוי דשלא לשמה ולא שינוי שלא לשם בעלים, דהני דילפינן מן ילפותא דלמצנה ולעכב דבהכי אמרינן מחשבין בחצי מתיר, אכל לעגלים איכא ילפותא באנפי נפשיה, דאומר ר"י שם בפסחים ס"א ע"א בתוד"ה לאוכליו, דנפקי מהאי קרא דאיש לפי אכלו, וכיין דמקרא אחרינא ילפינן שנייד שפיר לומר בהכי דאין מחשבין בחצי עבודה כמו גבי פגול, ברם הא דאמרתי לעיל למילתא דפסיקתא אם שחט חטאת סימן אחד ע"מ לזרוק שלא לשמה דאין מחשבין בחצי מתיר, פגון דמפגול ילפינן, אפתי יש לחקור דהא קיימ"ל גבי פגול גופיה דאעפ"י דאין מפגלין בחצי מתיר, דנניהי דפגול לא הנה אכל פסול מיהא הנה כדאייתא פאן ברמב"ם שבהאתי לעיל, א"כ לגבי מחשבת שלא לשמה לא צריכינן יותר לפסול את הקרבן, והילפותא מפגול עולה שפיר לפסול בהאי גוונא, אולם לאו מטעמא שאמר האור שמת מהקרא דהאכל יאכל פי אם מטעמא דידי פגון דגם גבי פגול חצי מתיר פסול מיהא הנה.

סימן מח. פ"ק י"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א'.

מצות עשה לשרוף כל הקדשים שנשטמו ונשטמו ונבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש תשרף, וכן הנותר מצות עשה לשרפו וכו', ובכלל הנותר הפגול וכל פסולי המוקדשין נשרפין ע"כ.

חזינו מפאן דקדשים שנטמאו לחוד ופסולי המוקדשין לחוד דכאו"א מהן איכא קרא באנפי נפשיה להיות טעון שריפה, דקדשים שנטמאו לא נכלל בפסולי המוקדשין, א"כ לכאורה קשה הא דאיתא במתנ' תמורה ל"ג ע"ב דחשיב שם כל הני נקברין ונשרפין בהן קדשים פסולים דדינם בשריפה ולא חשיב ג"כ קדשים שנטמאו בין הנשרפים, אף יש לתרץ דהתנא סמך עלה אהא דהזכיר תרומה טמאה, דכל עיקרא דדינא דתרומה טמאה בשריפה ילפינן מקדשים שנטמאו, כדאיתא במס' שבת כ"ה ע"א אמר רב פשם שמצנה לשרוף הקדשים שנטמאו כה מצנה לשרוף את התרומה שנטמאת, והחילוק בין הני דבעי קבורה להני דמצותן בשריפה, דהנקברים טעמייהו משום דאיסורי הנאה הו, כדפירש"י שם ד"ה תיקבר, וז"ל וכל הנה נקברים משום דאיסורי הנאה נינהו פלומר שלא יבא מישהו ליהנות מהן, והנשרפים זוהי מצנה באנפי נפשה, וזהו הסברו של התוס' ד"ה והנשרפין, שכתבו דלהכי הנשרפין אפרן מותר פינון שצנה הכתוב לשורפו, הרי אחר ששרפן פאליו נעשה מצותו, ואין לה דבר שנעשה מצותו ומועלין בו דהלף איסוריה, אבל הנקברין דין קבורה לאו מצנה באנפי נפשה כי אם טעון קבורה לבל יחנו מהן ולא שייך בהן נעשה מצותו דליכא שום קיום מצות עשה בהכי הילכף אפרן אסור.

אמנם אכתי יש להקשות בהנשרפין גופייהו אמאי אפרן מותר, התינח בהקדש שייך למימר פינון נעשה מצותו לית ביה מעילה דפקע שם הקדש, אבל מאי דחשיב שם התנא חמץ בפסח או ערלה וכלאי הפך, אשר אם לאו קרא דטעונים שריפה היינו אומרים יקברו כדי שלא יבא מישהו ליהנות מהן, גם אחר שנטמאו אמאי אפרן מותר, ואי משום נעשה מצותו הרי אין ביד המצנה להפקיע מחמץ אחר השריפה ג"כ במציאות אפר של חמץ הוא כמו כן אין ביד המצות שריפה להפקיע את האיסור וכלאי הפך, דמהיכא תיתי להפקיע מן דבר המציאות כגון ערלה וכלאי הפך וכיוצא בהן, אכן פבר חקרתמי באותו ענין בס' דברי ירוחם סימן מ"ה ובארתי תירוץ נכון.

עי"ש.

והנה איתא במס' זבחים דף צ"ב ע"א תניא הדם והשמן והמנחות והנסכים שנטמאו עושה להן מערכה בפני עצמן ושורפן, והקשה ע"ז העונות שלמה מאי שנא דדם שנטמא טעון שריפה, דלעיל דף ע"ח בנתערב דם פסולין קתני ישפך לאמה, ואין לומר דהתם מדאורייתא לא נפסל אלא משום גזירה כדאמר התם דף ע"ט, זה אינו דהא משמע דבכל ענין ישפך לאמה אף בדם הפסול רבה עליו, שאילו היה מים לא היה מראית דם דפסול מדאורייתא, ולעיל דף ל"ד נמי אמר בנתן ד' מתנות מכוס אחד דאינה כוסות ישפך לאמה ע"כ קושיתו, לכן נראה לי לתרץ עפ"י מאי דאיתא שם בתמורה במתניתין את שדרפן לשורף ישורף ואת שדרפן להקבר יקבר, ופירש"י אוכלין ישורפו ומשקין יקברו, א"כ שפיר הא דאמר הגמרא גבי דם שנתערב בפסולין יטילנה לאמה דזוהי קבורתה דדבר לח הוא, והא דאמר הגמרא ב"ב דף צ"ב דשורפן הא איירי שם עם עוד דברים דשייכי בהו שריפה דמשום דידהו אמר עושה מערכה ושורפן, ועדיפא אמר החזון איש שליט"א דהתם אפשר דאידי בדם קרוש דהוה כמו אנוכל, דהא איירי בנטמא ואם הדם היה לח הא אינו מקבל טומאה אליכא דהרמב"ם דס"ל הכי, אבל בקרוש אמר מו"ר הגאון רבינו חיים סלאווייצ'ג זצ"ל דחשיבין לדם קרוש כאנוכל ממש ודו"ק.

אולם אפתי יש להקשות הא כל האי דינא דקבורה אינו אלא גבי איסורי הנאה כדבארתי לעיל כדי שלא יבא מישהו ליהנות מהן, א"כ מאי מועיל בזה שמטיל את הדם באמה הא יוצא לנחל קדרון ונמפר לגנניו לזבל, כדאיתא במס' פסחים כ"ב ע"א דמוכח שם הגמרא דדם מותר בהנאה מהא דאמרין אלו ואלו שירי דם חטאות הפנימיות הנשפכין על יסוד מערבי של מזבח החיצון, ושירי דם חטאות החיצוניות הנשפכין על יסוד דרומי מתערבין באמה ונמפרין לזבל אלמא דדם מותר בהנאה, א"כ הניחא דם פשר אבל בנ"ד דם שנפסל אמאי שופכין לאמה הא יהנו מהן, דהא לפי"ד דהא דמטיל לאמה זוהי קבורתן איך אפשר לומר דזוהי קבורה אחרי דנדאי יהנו מהן, אף אפשר לומר דדם שנפסל באחת מותר בהנאה והא דמטילה לאמה הנה הדין כמו בדם קרבנות הפשרים מטיל לאמה, אבל שוב זוהי שאלה גדולה אמאי יהא מותר בהנאה דם שנפסל, וכי הפסול מקיע מדין קדשים סוכ"ס פסולי המוקדשין הוא ואסירא בהנאה, ועוד אם נאמר הכי אמאי גבי דם קרוש בעי שריפה אמנם מקרי אכל לגבי קבלת טומאה מיהא לא אסירא בהנאה אחרי דהפסול הפקיע בפשה שהיה הדם לח רק אפשר לומר שהיה קרוש מתחילתו ודוחק הוא.

לכן נ"ל דאמנם דם קדשים שנפסלו נדאי דאסור בהנאה כשאר פסולי המוקדשין, ואפי"ה יטילנה לאמה ולא איכפת לו בהאי גוונא אם יהנו אח"כ ע"י תערובת דם קרבנות הפשרים, דאינהו הדם הפשר מקרבנות הפשרות תמיד הנה רובא לגבי הדם הנפסל דמדאורייתא בטל ברובא, ואם אסירא מדרבנן הרי בלא"ה אף דם קרבנות הפשרים אסירא מדרבנן, וכדאמר הגמרא שם פסחים כ"ב אלו ואלו מתערבין באמה ונמפרין לגנניו ומועלין בו עיי"ש ומעילה זו מדרבנן, וכדאיתא ברמב"ם פ"ק י"ב מה' מעילה הלכה י"א כל דמי שחיטת הקדשים אין מועלין בו בין לפני פפירה בין לאחר פפירה עד שיצא לנחל קדרון, יצא לנחל קדרון מועלין בו מפני שנמפרין לגנניו, ופירש הראב"ד דמעילה זו אינו אלא מדרבנן, א"כ מאי איכפת לו אם אף יטיל לאמה את דם קרבנות הנפסלין דזוהי קבורתן דבטלי ברוב הפשרים, והאיסורא דרבנן בלא"ה איכא על כל דמי הקדשים ואפי"ה נשפכים לאמה.

תדע דהא מצינו שם במשנה דתמורה, חטאת העוף הבאה על הספק תשרף ר' יהודה אומר יטילנה לאמה, דרש"י פירשה שם הואיל ואינה נקטרת לא איכפת לו אי נריק דם על הספק, ואינה נאכלת דשמא לא ולד הנה ונחולין היא זו ונבלה היא ואין חולין נאכלין במליקה ותשרף דהנה לה כשאר קדשים פסולים עיי"ש, נמצא דרש"י סובר דמותר בהנאה כיון דכל החפש הוא של גבלה, אבל שם במס' פסחים כ"ב בתוד"ה חולין שנשחטו בעזרה, מביא תורת פהנים בפרשה צו דרש ר' יהודה לא יאכל פי קודש הוא, יכול חטאות העוף הבאה על הספק ואשם תלוי ונחולין שנשחטו בעזרה ישרפו ת"ל הוא, מדאורייתא למעוטי שאינה בשריפה מכלל דס"ל לר' יהודה דהני אסורי בהנאה מדאורייתא עיי"ש, ואפי"ה אית ליה לר' יהודה דיטילנה לאמה ולא איכפת ליה מאי דיהנו אח"כ כשיוצא לנחל קדרון, אלמא כדבארתי כיון דרוב דם קדשים פשרים הן בטל ברובא דם הפסול ויטילנה לאמה זוהי קבורתה ודו"ק, ובלא"ה קושיתו קלושה היא דהא דמסיק דמשמע דבכל ענין ישפך לאמה אף בדם הפסול רבה עליו, ולעיל דף ל"ד גמי משמע הכי, לאמתו של דבר איני רואה התם שום משמעות, אדרבה יותר משמעות הוא

דאינו אלא משום גזירה דהאיסור אינו אלא מדרבנן, ולא כמו שאומר העונות שלמה דפסולי מדאורייתא דנדאי לא איירי בדם פסול רבה עליו עי"ש.

והנה באותה סוגיא דמס' פסחים דף כ"ב ע"א דשקיל וטרי הגמרא בהא דקיימ"ל כל היכא דכתיב לא יאכל אֶחָד אִיסוּר אֶכִּילָהּ וְאֶחָד אִיסוּר הִנָּאָה בְּמִשְׁמַע, פְּרִיָּהּ וְהָרִי דָם דְּרַחֲמֵנָא אָמַר כָּל נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָּם, ויתנו אלו ואלו מתערבין באמה וכו' ונמפרין אלמא דמותר בהנאה, והקשה הגאון מלייפניק זצ"ל בספרו ברוך שאמר, וז"ל וקשה לי הא על פירוק מוכח דדם לאו מאיסורי הנאה הוא, דהא אמרינן במס' בכורות דף ו' דדם נעפר ונעשה חלב ומותר בה דילפינן מקרא, ואם נאמר דדם אסור בהנאה אמאי יהיה מותר, אף דאמרינן בשר גבילה לתוף הדבש ונשתנה הבשר לדבש מותר משום דנשתנה ממאי דהוה קודם, מ"מ אי אמרינן דדם אסור בהנאה יהיה חלב ג"כ אסור, דלא גרע מפל איסורי הנאה דאמרינן שם אם נשקפו אפרן אסור דנדאי נשתנה ממאי דהוה מעיקרא, ועוד קשה דאם נאמר דדם הנפש יהא אסור בהנאה הא ע"י הדם הבהמה מתקיימת ומיתהיני מאיסורי הנאה, ועוד איך מותר לעבוד בבהמה וצ"ע.

אכן לכאורה יש לתרץ הני מילי דם אסור בהנאה אם פירש, אבל אם הדם בגוף הבהמה שלא פירש אין אסור בהנאה, ועדיפא איפא למימר דאף באכילה מותר דליכא ביה שום איסור, כדאיתא ברמב"ם פ"ק ו' מה' שחיטה הלכה י"ב אם חלטו בחנומץ מותר לאכול הבשר פשהו חי, ופירש שם הכס"מ דס"ל שלא פירש מותר, וגם הראב"ד פסק שם דבשר חי אין צריף מליחה, רק קושית הגאון אזלא אליבא הראשונים דסברי דם האברים שלא פירש ג"כ דם הוא ואסור.

לפיכך נ"ל לחדש בהא דפריף הגמרא והלא דם אין הפנונה על כל דם חולין בעלמא שיהא אסור בהנאה, דהא פשהותרה בהמה פלומר גבילה דמה נמי הותרה, כמו דאמרינן לעיל גבי גיד הנשה פשהותרה גבלה היא וחלבה גיזה הותרו כמו כן דם נמי הותר, אלא קושית הגמרא הוה על דם קדשים דהתם לא הותרה גבלה דקדשים שמתו אסור בהנאה, והקרא שמביא הגמרא ג"כ מוכח דמקדשים פריף, דכתיב שם ויקרא י"ז ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם כי הדם הוא בנפש יכפר, על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם, הרי בהדיא בהאי קרא איירי בקדשים ומדם קדשים היא דפריף, אמאי נמפרין לגננין הדם קדשים הא כתיב בהו כל נפש מכם לא תאכל דם, א"כ הרי מתורץ כל קושיותיו דאין ראיה מחלב דאיירי שם בבהמת חולין ולפיכך מותר בהם ג"כ לעבוד, מה שאין כן בקדשים.

ובנה אפשר ג"כ לתרץ קושית התוד"ה והרי דם. וז"ל משמע דדם לא הוה בכלל בהמה מדלא משני פשהותרה בהמה דמה נמי הותרה, וקשה לר"ת דאמר בהמוציא יין דף ע"ז ע"א דם גבלה ב"ה מטמא, וקאמר התם ר' יוסי דלא מטמא ב"ה אלא פשיש רביעית דם הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על פזית אלמא חשיב ליה כבשר וכו' עיי"ש, אכן לפי"ד ניחא שפיר דכל עיקר פירכת הגמרא לאו מדם חולין, דדם חולין נדאי דאמרינן פשהותרה בהמה הותר גם הדם, רק הקושית מדם קדשים כדנתבאר לעיל.

סימן מט. הלכות עבודת יום הכפורים פ"ק ג' מה' עבודת יום הכפורים הלכה ה'.

ומכנים דמן להיכל ומזה מדם שניהן ביום הזה מג' הזאות, ע"כ. ופירש בזה המל"מ ונ"ל לא ביאר רבינו ז"ל אם לא נגע הדם בבדי הארון או בפפונת אם עלתה לו הזיה או לו, ומדברי התוס' בפ"ק דזבחים דף ט"ו ד"ה אלא חטאת העוף, מוכח דלא בעינו שיגע הדם בפפונת ובין הבדים, ולפי"ז אם נקטעה ידו של מזה עד שלא הגיע הדם לא נפסלה ההזיה משום בעל מום, אבל בהזאת מנבח אם נקטעה ידו קודם שהגיע הדם לאויר המנבח נפסל, וכמו שפסק רבינו בפ"ב מה' פסולי המוקדשין וכן בזריקה, אבל לא ראיתי לרבינו שחולק בזה עכ"ל.

אמנם מצינו בזה פלוגתא בגמרא יומא נ"ז ע"א כשהוא מזה לא היו נוגעין בפפונת ואם נגעו נגעו, אמר ר' אלעזר ב"ר יוסי אני ראיתי ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים וכו' עי"ש, הרי חזינו בהדיא דר' אלעזר בא ללמדנו שההזאות נעשו באופן שנגעו בהפפונת, דהזאה בלא נגיעה בהפפונת לאו הזאה היא, והרמב"ם אפ"ש דס"ל כר' אלעזר ב"ר יוסי היקף אינו מחלק בין זריקת הדם על המנבח ובין הזאות הפנימיות על הפפונת, דבכולהו לא מיחשבא זריקה או הזאה עד שיגעו ממש זריקה במנבח והזאה בפפונת.

אף יש להקשות במאי דמסיק המל"מ דהנפ"מ לדינא לענין נקטעה ידו של מזה עד שלא הגיע הדם לפפונת, הא בלא"ה איכא נפ"מ לגבי ההזאות גופייהו אם מהני, אם אמרינן דלא בעינו שיגיע לפפונת הרי ההזאה שלא הגיעה להפפונת פשרה דסגי בהכי שיצא הדם מידו, ואם בעינו דוקא שיגיע הדם לפפונת הרי אם לא הגיעה ההזאה פסולה, ברם קושיתו לאו על המל"מ לבד, כי אם אף על הגמרא גופייהו ממס' זבחים ט"ו ע"א דאשכחן התם, בעיא מיניי ר' ירמיה מר' זירא הנה מזה ונקטעה ידו של מזה עד שלא הגיע דם לאויר המנבח מהו וכו' עי"ש, אמאי לא מיבעיא ליה פשוט אם הזריקות שלא הגיעו למנבח פשרות הן או לאו ותו לא.

לפיכך נ"ל ליישב עפ"י מאי דיש להקשות הא קיימ"ל בזורק חזן בתר מעיקרא אזלינן, כדאיתא בנמ"י למס' ב"ק בסוגיא דאשוי משום חציו, שהקשה איך מדליקין גרות בע"ש עם חשיקה, הא פינן דאשוי משום חציו הרי ההדלקה הולכת ונגמרת בשבת ע"י פחו דהנה כמו שהיא בעצמו הולך ומדליק, ותירץ דבשעה שיצא החזן מתחת ידו באותה שעה נעשה הפל ולא חשבינן ליה מעשה דמכאן ולהבא, וכן הדין לענין שבת דכי אתחיל מע"ש כמאן דאגמריה בינדים בההוא עינדנא דלית ביה איסור, אלמא מדברי הנמ"י דבחזן אזלינן בתר מעיקרא, א"כ ה"נ אמאי לא ניזיל בתר מעיקרא דבאותה רגע שיצא דם הזריקה מתחת ידו הנה פנגמר הזריקה, ומאי איכפת לן שנעשה בעל מום עד שהגיע למנבח הרי לא חשבינן מעשה דלהבא אחרי דמעיקרא אזלינן, הרי מיחשבא כמו שנעשה בעל מום אחר שנגמרה הזריקה, ואפילו לדברי התוס' במס' ב"ק י"ז ע"ב שכתבו אם זרק חזן על הפלי ובא אחר ושברו דחייב דלא אזלינן בתר מעיקרא, שאני התם דהא לא עשה שום דבר בהפלי, אבל בנ"ד הרי לא בעינו שיעשה שום דבר בהמנבח וכל מעשיו רק בהדם הנזרק בהא כו"ע מודים דבתר מעיקרא, אמנם פנונת התוס' שם משתמע לתרי אנפי כפר בארתי בס' דברי ירוחם סימן ל' עי"ש, משום זה לכאורה קשה אמאי לא ניזיל גם בנ"ד בתר מעיקרא.

אכן יש לתרץ דכי אמרינו האי דינא דבתר מעיקרא אזלינו היכא דהשאלה היא רק בזמן, כגון שזרק חץ על הפלי דהתקירה דילן אם הפלי כמו שנשבר תיכף ומיחשבא פשוור, והשני ששברו מנא תבירא תבר או אפתי לאו פשוור, או בהדליק בע"ש גרות עם חשיכה והולכות ודולקות בשבת, אם חשבינו הדליקה דלהבא פדמעיקרא או לא, דבהני הא לא איכפת לן באיזה מקום נשבר הפלי או באיזה מקום הנה הדליקה, אלא באיזה זמן גרידא, אבל בנ"ד מלבד הזמן הרי הזריקה בעצם תלויה גם במקום, דבעינו שהדם יהיו במקום המזבח או באוירו, בהכי אפשר דלא שייך למימר בתר מעיקרא אזלינו, דאמנם בתר מעיקרא מהני לומר שהדם הנזרק הנה כמו שנזרק מיד באותו רגע שיצא מתחת ידו, אבל המקום באותו רגע לא הנה מקום המזבח, דאמנם פזרוק מיד דמי אבל לא על מקום המזבח פי אם על המקום אשר מידו יצא הדם, דבכהאי גוונא לא מהני אם בעינו שייגע למזבח.

תדע דאיתא ברא"ש מס' ב"ק בכיצד הרגל גבי התיזה ברה"ר והזיקה ברה"י חייב, ונ"ל ואע"ג דגבי דרסה על הפלי ונתגלגלה למקום אחר ונשבר אסיקנא לעיל פרבא דבתר מעיקרא אזלינו, הכא לא אזלינו בתר מעיקרא אלא אחר מקום שנעשה בו הנזק, דגלי קרא ברגל ובער בשדה אחר והביעור הנה בתצר הנזק עכ"ל, אלמא מהרא"ש שפוסבר דבתר מעיקרא שייך רק בזמן דהנה פנשבר תיכף בזריקת החץ, אבל המקום חשבינו כמו שהוא כלומר המקום שנזרק משם, דכמו השבירה היתה מיד דבתר מעיקרא כמו כן המקום מייחשב דמעיקרא אבל לא המקום שמגיעה לשם, וכינו דנזרק לרה"י מרה"ר צריך להיות פטור דחשבינו המקום שיצא משם, רק משום גזיה"כ אמרינו ואזלינו בתר מקום הנזק, א"כ ה"נ אמנם דחשבינו כמו שנגמרה הזריקה תיכף אבל באיזה מקום.

נעשה הזריקה תיכף ממקום שנזרק, כלומר בין מעשה הזריקה ובין מקום הזריקה הנה הפל בתר מעיקרא, הילכף לא מהני הזריקה דהא בעינו שייגע למקום המזבח, ואמנם אזלינו בתר מעיקרא והנה כמו שנזרק הדם תיכף באותו רגע אבל בהמקום שיצא משם ולא אל המקום שצריף להגיע למקום המזבח, אולם אפתי יש לחקור בזה דהא איכא ראשונים דפליגי על הרא"ש וסברי דגם במקום אזלינו בתר מעיקרא כלומר דאמרינו בתר מעיקרא דנעשה מיד אל המקום שמגיע, א"כ לדידהו ה"נ אמרינו כמו שהזריקה נעשה מיד על מקום המזבח.

לכן נראה לי ליישב פשוט דשאני קדשים מפל הני דלעיל, דזרק חץ על הפלי אנו מחייבין את הזורק בשבירתו את הפלי לא על הילוף החץ מידו עד הפלי פי אם על עצם הזריקה גרידא, פי על הילוכו של החץ אין לחייבו פי הוא פבר אנוס מאותו רגע שזרק ואינו יכול להחזיר, והעברת החץ משיצא מידו עד שבא אל הפלי אינו אלא רק אמצעי לשבירת הפלי, כמו כזאם זרק חץ על האדם מרחוק מאה אמה אין אנו מחייבין את הזורק על העברת החץ המאה אמה פי אנוס הוא אלא עיקר החיוב רק בשביל עצם הזריקה, ואם אינו זורק מרחוק אלא התקרב לאדם והרג אותו בחץ בלא שום זריקה כש"כ דחייב מיטה, משא"כ בעבודת קדשים דהעברת הדם מידו אל המזבח זוהי גופה מיחשבא לעבודה, תדע דקדשים גזר אחר מדינים דעלמא לגבי הא, כגון דאיכא מ"ד הולכה שלא

בְּרִגְלָא לָאו הוֹלְכָה הֵינּוּ מְשׁוּם דְּעֵצָם הוֹלְכַת הַדָּם הֵנָּה עֲבוּדָה וְלֹא רַק אֲמָצְעֵי כְּדֵי לְהַבִּיא הַדָּם.

עוֹד מְצִינוּ מ"ד כֹּל הַנְּזַרְקִין שְׁנֵתָן בְּשִׁפְיָהּ לֹא יֵצֵא דְבַעֲיָנוּ דְּוָקָא זְרִיקָה מְרַחוּק וְאִם הִתְקַרַב לְמִזְבֵּחַ וְנָתַן עָלָיו הַדָּם לֹא מְהֵנִי, אֲמָנָם הֶרְמַב"ם בַּפ"ב מַה' פְּסוּהַמ"ק ס"ל כֹּל הַנְּזִיטִין בְּזְרִיקָה שְׁנֵתָנוּ בְּשִׁפְיָהּ יֵצֵא הֵינּוּ שְׁמַבִּיא גִזְיָה"כ מִן וְדָם זְבַחִיף יִשְׁפֹּף וְאִי לָאו קָרָא הֵינּוּ אוֹמְרִים דְּוָקָא זְרִיקָה, אַעפ"י שְׁהַשְׁכַּל מְחַיֵּיב וּמַה זְרִיקָה דְּמְרַחוּק שְׁפִיר דְּמִי כַּש"כ מְקָרוּב כְּמוֹ בְּזַרְק חֵץ, אֲלֵמָא מְזָה דְקִדְשִׁים בְּסוּג אַחֲרַת וְלֹא דְמִי לְכָל הֵנִי דְלַעֲלִיל, לְפִיכֹף לֹא שְׁיָיִף לֹא מְרַבֵּן בְּנ"ד בְּתַר מְעִיקְרָא לֹא מְרַבֵּן שְׁיָצֵא דָם הַזְרִיקָה מִתַּחַת יָדוֹ הֵנָּה כְּמוֹ שְׁנַעֲשֶׂה מִיָּד בְּאוֹתוֹ רָגַע עַל הַמִּזְבֵּחַ, דְּהָא סוּכ"ס מִיחֲסָרָא עֵצָם הַעֲבָרָה מִיָּדוֹ עַד הַמִּזְבֵּחַ דְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה חֲלַק מִן הָעֲבוּדָה, מִשָּׂא"כ בְּחֵץ שְׁאִינוּ אֲלֵא אֲמָצְעֵי הַגּוֹרָם וְעִיקָר הַחַיִּיב הֵנָּה הַזְרִיקָה כְּדַבְּאַרְתִּי.

וְהַשְׁתָּא יֵשׁ לְתַרְזֵן קוֹשְׁיָתִי הָרֵאשׁוֹנָה אֲמַאי לֹא בְּעֵי ר' יְרֵמְיָה אִם זְרִיקָה שְׁלֵא הִגִּיעָה לְמִזְבֵּחַ אִם כְּשֶׁרָה, דְּאִילוּ הָכִי בְּעֵי וְהֵנָּה פְּשׁוּט לִיָּה דְבַעֲיָנוּ דְּוָקָא שְׁתַּגִּיעַ לְמִזְבֵּחַ, אַפְתִּי אִיכָּא לְמִיבְעֵיָא הָאִי דִּינָא דְנִקְטָעָה יָדוֹ שֶׁל מְזָה בִּינְתִינִים, אִם הַהִזָּאָה הִגִּיעַ לְמִקּוּם הַמִּזְבֵּחַ אֲלֵא דְנַעֲשֶׂה בִּינְתִינִים בַּע"מ אֲפֹשֶׁר דְּאֲזַלִּינוּ בְּתַר מְעִיקְרָא בְּזִמְנָא וּבְמִקּוּם וְהֵנָּה כְּמוֹ דְנַעֲשֶׂה בַּע"מ אַחֲרֵי הַזְרִיקָה, דְּכֹאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַדָּם לְמִזְבֵּחַ אִיגְלָאִי מִקְלָתָא דְנַעֲשֶׂה בַּע"מ אַחֲרֵי שְׁתַּגִּיעַ כֵּינֵן דְּבַתַּר מְעִיקְרָא אֲזַלִּינוּ, לְפִיכֹף בְּעֵי ר' יְרֵמְיָה הֵן דְנִקְטָעָה יָדוֹ וְאִם פְּשׁוּט לִיָּה דְבַעֲיָנוּ וְהֵנָּה וְנָתַן דְּאֲכַתִּי לֹא נִגְמְרָה הַזְרִיקָה עַד שְׁיִטְוִן עַל הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא אֲמַרִּינוּ בְּזָה בְּתַר מְעִיקְרָא א"כ מִמִּילָא נִפְשֵׁט אִם הַהִזָּאָה שְׁלֵא הִגִּיעָה לְמִזְבֵּחַ אִם כְּשֶׁרָה, דְּבְדִינָא דְנִקְטָעָה יָדוֹ נִכְלַל הֵנִי תַרְתִּי אִם אֲזַלִּינוּ בְּתַר מְעִיקְרָא וְאִם בְּעֵינֵן שְׁיָגִיעַ לְמִזְבֵּחַ.

סִימָן ג.

פֶּרֶק ח' מַה' עֲבוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים הִלְכָה י"ז. הַמּוּם פּוֹסֵל בְּשַׁעֲרֵי הַמִּשְׁתַּלֵּחַ, וְכֵן אִם נַעֲשֶׂה מְחֻסָּר זִמְנָא נִפְסֵל, כְּגוֹן שְׁנַשְׁחַטָּה אִמּוֹ לְחוּלָה בִּיּוֹה"כ שְׁדַחֲיָתוֹ לַעֲזָאזֵל הִיא שְׁחִיטָתוֹ, ע"כ.

וְהֵנָּה הַמְנַה"ח מְצַנְהָ רַצ"ד הַקֶּשֶׁה מִכָּאֵן אֵהָא דַּכ' הֶרְמַב"ם בְּפֶרֶק י"ב מַה' שְׁחִיטָה, דְּהַשׁוֹחֵט עֲגָלָה עֲרוּפָה אִתָּא בְּדִין אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ אֲמַאי לֹא חִידֵשׁ רַבּוּתָא יוֹתֵר דְּאִם נִשְׁחַטָּה אִמָּה אִין עוֹרְפִין אוֹתָהּ עֲגָלָה דְּעֲרִיפְתָּהּ זֹהִי שְׁחִיטָתָהּ, כְּמוֹ דְפָסֵק כָּאֵן גַּבִּי שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ שְׁדַחֲיָתוֹ זֶהוּ שְׁחִיטָתוֹ, כְּמוֹ כֵן גַּבִּי עֲגָלָה עֲרוּפָה, עֲרִיפְתָּהּ זֹהִי שְׁחִיטָתָהּ, כְּמַבְּנָאָר ג"כ בְּרַמְב"ם מַה' אֲבוֹת הַטְּוִמָאוֹת פֶּרֶק ג' הִלְכָה י"ג עֲגָלָה עֲרוּפָה שְׁנַעֲרַפְתָּ כְּהִלְכַתָּה טְהוּרָה כְּפָרָה כְּתִיב בָּהּ פְּקֻדָּשִׁים, הֵרִי כְּמוֹ שְׁחִיטָה שְׁמַטְהֶרָה מִיָּדֵי גְבִלָה.

וּנ"ל דְּאִין שׁוּם תִּימָא בְּדַבְּרֵי אִם הֶרְמַב"ם מְחַלְקֵי בִּינְיָהוּ, דְּאֲמָנָם אֲפֹשֶׁר לֹא מְרַבֵּן לֹא ס"ל גַּבִּי עֲגָלָה עֲרוּפָה עֲרִיפְתָּהּ זֹהִי שְׁחִיטָתָהּ, דְּלֹא דְמִי לְשַׁעֲרֵי הַמִּשְׁתַּלֵּחַ דְּהֵתָם הַדְּחִיָּה לְצוּק מִתִּיר אֵת הָאֲבָרִים בְּהִנְאָה, כְּדֹאִיתָא בְּמַס' יוֹמָא דְּרַף ס"ז ע"ב לֹא אֲמַרָה תוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה הִילְכֹף דְּחִיָּתוֹ זֶהוּ שְׁחִיטָתוֹ, מַה שְׁאִין כֵּן בְּעֲגָלָה עֲרוּפָה דְּהַעֲרִיפָה אִינָה מִתַּרְתִּי אֵת הָאֲבָרִים בְּהִנְאָה, כְּדֹאִיתָא בְּמַס' חוֹלִין קי"ז ע"א וּבְרַש"י שְׁם ד"ה עֲגָלָה עֲרוּפָה וְנ"ל אַעפ"י שְׁנַעֲשֶׂה מְצוּתָה אֲסוּרָה בְּהִנְאָה דְכְּתִיב וְעֲרַפּוּ שְׁם, שְׁם תְּהֵא קְבוּרָתָהּ, וְהָא דְּעֲרִיפָה

מטהרת מידי גבלה משום טעם זה גרידא אפתי לא מיקרי עריפה שחיטה, דדוקא גבי שחיטה ממש אמרינן אם אף בגוונא דשחיטה לא התירה באכילה והנאה, אפי"ה פיון דטיהרה מידי גבלה איתא בה דינא דאותו ואת בנו, אבל אם לאו שחיטה ממש כי אם דין אחר פגון עריפה התירה מידי גבלה, משום זה גרידא אפתי לית ביה דינא דאותו ואת בנו, משא"כ בשעיר המשלח דהדחיה מתיר ג"כ את האברים בהנאה.

והמקור של הרמב"ם דלא אמרינן עריפתה זוהי שחיטתה אפשר לומר מהא דאיתא במס' יומא שם ס"ד ע"א אהא דאמר שם דחיתו לצוק זוהי שחיטתו, הקשה הרב ר' משה מפונטיינא זצ"ל ונ"ל בפירוש אותו ואת בנו פ"א ע"ב תנן השוחט עגלה ערופה ושור הנסקל וכו' חייב ור"ש פוטר פירוש דהו"ל שחיטה שאינה ראויה, ופריה בגמרא פ"ב ע"א והתנן נמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה תצא ותרעה בעדר אלמא לא מיתסרא מחיים ואמאי פוטר ר"ש, ומשום הכי קאמר עלה עגלה ערופה אינה משנה, ואמאי לא קאמר דשוחט דמתניתין היינו עורף ור"ש פוטר משום דלא חזיא לאכילה וחיוב לרבנן דעריפתה זוהי שחיטתה, כדאמרינן הכא דחיתו לצוק זו שחיטתו, ובפירוש חטאת העוף בזבחים דף ע' ע"ב אמרינן דעריפה מטהרת מידי גבלה עכ"ל, אמנם משום קושיא זו סובר הרמב"ם דמשום דעריפה מטהרת מידי גבלה ע"ז גרידא לא מיקרי עריפה שחיטה לגבי אותו ואת בנו, כי לא דמי לשעיר המשלח דהתם דחיתו לצוק מתיר ג"כ את האברים בהנאה כדבארתי, ואי דילפינן עגלה טרופה משעיר המשלח לענין איסורא מחיים כדאיתא במס' פרייתות כ"ה ע"א וכמו כן במס' קדושין דף נ"ו לאו לכל מילי ילפינן, וכהאי גוונא הא דאמרינן עגלה ערופה פתיב בה פפריה פקדשים ג"כ לאו לכל מילי, דגם לענין איסור הנאה מחיים לא ילפינן מהא דכפריה פתיב בה פקדשים כדבאר.

והנה הרמב"ם פירק י' מה' רוצח הלכה ו' כתב עגלה ערופה אסורה בהנאה ונקברת במקום עריפתה, ומשטרך לנחל תיאסר בהנאה אעפ"י שעדיין לא נערפה, ואם מתה או נשחטה אחר ירידתה ה"ז אסורה בהנאה, והקשה הכס"מ שם, מהא דאיתא במס' פרייתות כ"ה ע"א דפריה הגמרא נמצא ההורג עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר, ואי אמרת נאסרת מחיים אמאי תצא ותרעה בעדר הא איתסרא לה מחיים וכו' עיי"ש, לפי זה הרי מאן דסבירא ליה דעגלה ערופה אסורה מחיים, אינו יכול לסבור האי דינא דנמצא ההורג עד שלא נערפה, תרעה בעדר, דהני תרתי דינים סתרי אהדדי, והרמב"ם שפוסק כאן דנאסרת מחיים, ואפי"ה פוסק לקמן גם האי דינא אם נמצא ההורג עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר והרי מזכה שטרא לבי תרי, ע"כ קושיתו.

ונ"ל לתרץ עפ"י מאי דאיתא במס' קדושין נ"ז ע"א עגלה ערופה מנלן דאסורה בהנאה, אמרי דבי ר' ינאי פפריה פתיב בה פקדשים, וכתבו התוס' ונ"ל דכתיב כפר לעמך ישראל וקדשים אסורים בהנאה שהרי מועלין בהן, תימא דבכריתות דף ו' ע"ב מפיק ליה מוערפו שם, שם תהא קבורתה, וי"ל דתרונויהו צריכי דאי משום פפריה הנה אמינא דוקא מחיים אסורה בהנאה כמו קדשים, אבל אחר עריפה מותרת פיון שנעשית מצותה להכי איצטריך ווערפו שם, ואם מוערפו שם לחוד הנה אמינא דוקא לאחר עריפה אסורה בהנאה אבל מחיים לא להכי איצטריך פפריה, אי נמי יש לומר דהא דקאמר הכא פפריה פתיב בה לא עיקר דרשה הוא וכו', אלא עיקר דרשה דהכא הנה מוערפו שם עכ"ל, אכן

אפשר לומר דהני תרי סוגיות הגמרא דקדושין דיליף עגלה ערופה אסורה בהנאה מהא דכתיב בה פפרה פקדשים והסוגיא דכריתות דיליף מן וערפו פליגי דמהיכא תיתי לומר דלא פליגי.

וחילוק גדול לדינא בין הני שתי ילפותות, דאם מהא דכתיב בה פפרה פקדשים, וכיון דהוקדש לעריפה הרי ההקדש קיים אף לאחר שנמצא ההורג, כמו דאיתא במס' חולין פ"ב ע"א בתוד"ה והתנן, שהקשו איהו מדקדקין מכאן דלא מיתסרא מחיים, דילמא היינו טעמא דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשה וכו', ותירצו דסברא דגמרי ומקדשי דלא מסקי אדעתיהו שימצא ההורג עיי"ש, אלמא דההקדש לא נפקע אף לאחר שנמצא ההורג, וכיון דכפרה פתיב בה פקדשים אסורה בהנאה כמו קדשים, דהא עגלה ערופה היא אף לאחר שנמצא ההורג דכי הוקדשה לגמרי הוקדשה, אבל אם נאמר דעגלה ערופה אסורה בהנאה מחיים מילפותא דקרא וערפו שם תהא קבורתה, כלומר דחייב המצוה דוערפו אסרה בהנאה, א"כ הני מילי אם לא נמצא ההורג דאיכא חיוב מצות עריפה, אבל אם נמצא ההורג אמנם דבשמה מיקרי עגלה ערופה אולם לעורפה ליכא שום חיוב, וכיון דליתא החיוב דוערפו ממילא שרי בהנאה, כיון דכל עיקר איסור הנאה הילפותא לאו מקדשים כי אם דין באנפי נפשיה החיוב דוערפו.

והשתא אפשר לומר דהסוגיא דמס' פרייתות כ"ה דמוכח מהא דאמרי עד שלא נערפה נמצא ההורג תרעה בעדר, אלמא דלא נאסרה מחיים דאי לא"ה אמאי תרעה בעדר הא גמר ומקדיש וקדושתו קיימת אף לאחר שנמצא ההורג, אלמא דעגלה ערופה ילפינו מהא דכתיב בה פפרה פקדשים, אבל הרמב"ם יספור פסוגיא דמס' פרייתות דף ו' דילפינו מקרא דוערפו דחייב מצות העריפה מטיל האיסור הנאה, הילקף לדידיה איכא שפיר הני תרתי דינים ולא סתרי אהדדי, אמנם עגלה ערופה אסורה בהנאה מחיים משום וערפו דאיכא עלה חיוב עריפה, אולם אם נמצא ההורג עד שלא נערפה תרעה בעדר, כיון דסלקה ממנה מצנת עריפה ממילא שרי בהנאה דמהיכא תיתי לאוסרה, אמנם אכתי יש לערער מהא דאיתא ברמב"ם בפ"ג מה' אבות הטומאות הלכה י"ג דכתב בהדיא עגלה ערופה שנערפת כהלכתה טהורה פפרה כתובה פקדשים, אלמא דס"ל דילפינו מקדשים ולא מן וערפו, אולם יש לומר דדוקא לגבי כהלכתה אבל היכא דנמצא ההורג שאני אי אפשר דילפינו מקדשים כי אם מקרא דוערפו וקצת דוחק הוא.

לכן נ"ל דעדיפא איכא למימר דאפילו לא פליגי הני סוגיות אהדדי, יש לתרץ עפ"ייתרוצו של התוס' דמס' קדושין שהבאתי לעיל דהא דקאמר הגמרא הוה פפרה פתיב בה פקדשים לאו עיקר דרשה הוא, דהא איצטריף לדרשה אחריתי כדאמרינו בפ"ק דחולין י"א דילמא טריפה היא, וכי תימא מאי נפ"מ פפרה פתיב בה פקדשים, אלא עיקר דרשה הוה מוערפו, דלפי תירוץ זה אפשר דגם הרמב"ם סובר הכי, וכיון דילפינו מוערפו הרי ליכא פירכת הגמרא מהא דנמצא ההורג עד שלא נערפה אמאי תרעה בעדר, משום דאחר דנמצא ההורג ליכא חיובא דוערפו, ופירכת הגמרא אינה אליבא מאן דס"ל דילפינו לה משום דכתיב פפרה פקדשים, העיקר הוא דאמנם איכא שתי הילפותות רק הרמב"ם ס"ל דלאו עיקר דרשה הוא אלא העיקר מן וטרפו, ואעפ"כ גם מהא דכתיב

כפירה פקדשים ג"כ סמכינו, הני מילי בנערפה פהלכתה אבל אם נמצא ההרוג סמכינו
אעיקר דרשה מן וערפו הילכך פסק שפיר דתרעה בעדר.

המשנה למלה שם בפרק י' מה' רוצח על הרמב"ם שכ' עגלה ערופה אסורה בהנאה
משטרד לנחל איתן אעפ"י שעדיין לא נערפה, פירש בזה המל"מ אעפ"י דעגלה ערופה
אסורה בהנאה מ"מ נפדית לעולם כמו פרה אדומה תוספתא פ"ק דפירה הביאה הר"ש
שם עכ"ל, והקשו עליו התפארת יעקב במס' חולין פ"ב ע"א אהא דקאמר שם הגמרא
לישני ליה פאן קודם ירידה פאן לאחר ירידה, פלומר הא דפוטרי ר"ש גבי אותו ואת בנו
משום שחיטה שאינה ראויה איירי ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן לפי דברי המל"מ
דמהני פדיון, אפתי היכי פוטרי ר"ש בעגלה ערופה הרי כיון דמהני בה פדיון שחיטה
ראויה היא, והוה ממש כמו פרת חטאת דאמרינן שם אינה משנה כיון דמהני בה פדיון
הוה שחיטה ראויה ע"כ תוכן קושטתו אכן יש לתרץ דלא דמי לפרת חטאת, דהא איתא
שם הא דאמר ר"ש פרה מטמאה טומאת אוקלין הואיל והיתה לה שעת הפושט, ואמר
ע"ז ר"ש בן לקיש דטעמיה הוא משום דאומר הנה ר"ש פרה נפדית ע"ג מערכתה,
ופירש"י אם מצא אחרת נאה הימנה אפילו ע"ג מערכתה של עצים שנשחטה עליה, דקא
סבר ר"ש כל העומד לפדות כפדוי דמי וקרינא ביה שאמה יכול להאכילו עיי"ש, א"כ
כל עיקרא דפרת חטאת מיקרי אוקל הנה משום דעומד לפדות כפדוי דמי, דאי לא"ה מה
לי שיכול לפדות סוכ"ס אפתי לא נפדה.

וכבר מצינו בתוס' ב"ק ע"ו ע"ב ד"ה והלא, דלא אמרינן לר"ש פזרוק דמי אלא במקום
שמצוה לזרוק, כדאמור במס' מנחות ק"א ע"ב בשלמא פרה עומדת לפדותה, פירוש
דאם מצא נאה ממנה מצוה לפדותה והני מנחות אין מצוה לפדותה, גם הרשב"א חולין
דף פ' ע"ב ד"ה שחיטת, פתב וז"ל י"ל דהתם דינא הוא דחשבינן ליה פזרוק משום
דמתחילתו מצוה לזרוקו כדאיתא במנחות וכו' עיי"ש, לפי"ז הרי ניחא דפרת חטאת איכא
מצוה לפדותה, אבל עגלה ערופה הא ליכא שום מצוה לפדותה, וכיון דלא כפדוי דמי
הרי בשעה ששחט הנה שחיטה שאינה ראויה, דמשום שיכול לפדות גרידא בלא מצוה
לא מיקרי שחיטה ראויה, כיון דלא נפדית במציאות ממש, דכפדוי דמי לא אמרינן כיון
דבעגלה ערופה ליכא שום מצוה לפדותה.

ואדרבה עדיפא יש לחקור גבי עגלה ערופה ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן דאסורה
בהנאה, אם אף יפדה ממש במציאות אחר שחיטתה אם בהאי גוונא איכא דין שחיטה
לגבי אותו ואת בנו, דהא בשעת מעשה השחיטה לא הנה אלא כמסתד עפר בעלמא,
כדאיתא במס' ב"ק גבי חולין בעזרה ושחטי חויץ, דהקשו התוס' שם דף ע"ב ע"א מפי
שחטה פורתא אסרה ואידך מחסתד עפר בעלמא עיי"ש, אלא מאי דפדה אחר שחיטה הרי
הפדיה מכאן ולהבא דהא לא דמי לשאלה בהקדש דעוקר למפרע, א"כ מה לי דנפדה
אח"כ סוכ"ס בשעת מעשה לא הנה אלא כמסתד עפר בעלמא, ושחיטה שאינה ראויה
היא אליבא דר"ש וליכא איסורא דאותו ואת בנו כיון דלא שחיטה היא.

ולכאורה יש לפשוט מהא דאיתא במס' ב"ק ע"ו ע"ב דמוקי שם ר"ל מתניתין בשוחט
בעלי מומין בחויץ, ופריה הגמרא לר"ל שחיטה מתרת והלא פדייה מתרת עיי"ש, דאפתי
המקשן לא סלקא אדעתיה הא דמשני שם כל העומד לפדות כפדוי דמי, והקשו שם

התוד"ה ונהלא פדיה מתרת, ונ"ל תימא מאי פריה דילמא פשנפדיה איירי שיקרי יכול לפדות אחר שחיטה לפירוש הקונטרס דאיירי בבע"מ מעיקרו, וכיון דלבסוף נפדה הנה שחיטה ראיה וכו' עיי"ש, אלמא אעפ"י דבשעה ששחט את הבע"מ קדשים בחוץ לא התירה השחיטה את הבהמה לאכילה דהא עדיין לא נפדיה במציאות ממש, אלא שאם נפדיה אח"כ קרי לה התוס' שחיטה ראיה, פירוש כיון שפדה אח"כ מתיר את הבהמה ששחטה מעיקרא קודם הפדיה.

אף יש לדחות דשאני קדשים בעל מום דמצוה לפדותם כדאיתא ברמב"ם פ"ק א' מאיסורי המזבח ה' ו' מצות עשה לפדות הקדשים שנפל בהם מום, בהני פיו דעומד לפדות אעפ"י דלאו כפדוי דמי פגון לרבנו, או אליבא דהמקשן שסבר דגם אליבא דר"ש לא אמרינו כפדוי דמי, אפי"ה אמרינו שפיר דאם פדה אח"כ דיינינו כאילו נפדה מעיקרא כיון דעומד לקד, ולא איכפת לן הא דבשעת שחיטה היתה אסורה באכילה, אולם כיון דמעיקרא היתה עומדת לפדיה דמצוה לפדותה, הילכך אם נפדה אח"כ במציאות, משוי לה להשחיטה דמעיקרא לראיה לאכילה, לפיכך הקשו התוס' שפיר דילמא איירי פשנפדיה ונהה השחיטה דמעיקרא ראיה.

ונפ"מ לדינא בין רבנו לר"ש אינו אלא אם לא פדו ממש אחר השחיטה, דר"ש סובר כל העומד לפדות כפדוי דמי ונהה כנפדה ממש בשעת שחיטה, ורבנו סברי כיון דאח"כ לא נפדה ממש אלא עמד לפדות לאו כפדוי דמי, אבל אם נפדה ממש אחר כך גם רבנו סברי דכפדוי מעיקרא דמי, אולם הני מילי בקדשים בע"מ דמצוה לפדותם אבל הדברים שאין מצוה לפדותם פגון עגלה ערופה אחר ירידתה לנחל איתן, אם שחטה ואח"כ נפדה בזה לא אמרינו כפדוי מעיקרא דמי, כי הפדיה אינה אלא מכאן ולהבא, אכן בשעת שחיטה כיון דהעלה ערופה היתה אסורה בהנאה הנה כמסתמך עפר בעלמא, דאין שום ראיה מן קדשים בעל מום לעגלה ערופה כדבארתי לכן נ"ל להוכיח מהא דאיתא שם ב"ק דף ע"ו ע"א דפריה שם הגמרא אהא דאמר ר"ש קדשים שחייב באחריותו חייב דו"ה, מכדי שמעינו ליה לר"ש דאמר שחיטה שאינה ראיה לאו שמה שחיטה, קדשים נמי שחיטה שאינה ראיה היא, ופירש"י דקדשים הנשחטים בחוץ פסולין, והקשו התוד"ה שחיטה, ונ"ל וא"ת אמאי חייב ליה שחיטה שאינה ראיה הא יכול לפדות בשעת פירכוס דבר העומד והערכה היא, ואין לה מום גדול מזה פלומר משחיטה, ואין סברא לומר דלפי שנפסל שוב אין לו פדיון וכו' עיי"ש, והא ה"מ שחויטי חוץ ודאי דמסתמך עפר בעלמא הוא, ואינו עומד לפדיון דליכא שום מצוה לשחוט כדי לפדות, ואדרבה אסור לו לשחוט בחוץ ולהטיל בו מום, דלא דמי לקדשים בע"מ דמוטל עליו לפדות גם בשעה ששחטה ועד שלא שחטה, משא"כ ה"מ דבשעת השחיטה לא חל הפדיה רק אחר השחיטה, אפי"ה אמרינו דמהני הפדיה דאח"כ לעשות את השחיטה דמעיקרא לשחיטה ראיה, א"כ כמו כן בעגלה ערופה אעפ"י דהפדיה בא לאחר השחיטה ג"כ מיקרי שחיטה ראיה.

ולפי האמור לעיל דלר"ש כל העומד לפדות כפדוי דמי אעפ"י שלא נפדה לבסוף, א"כ היא מותר לאכול את הקדשים בע"מ תיכף לאחר שחיטה דהא כפדוי דמי, אולם זה אינו דבר לגבי דין שחיטה ראיה אמרינו דמיקרי ראיה אף קודם שנפדה כיון דעומד לפדות, אבל לענין היתר אכילה ודאי דבעינו פדיה ממש, וכדאיתא בשטמ"ק ב"ק ע"ו ע"ב, ונ"ל

כתב הרמ"ה הא דאמר ר' יוחנן השוחט תמימים בפנים לשם בעלים ואח"כ נשפך הדם דהנה שחיטה הראויה לאכילה אליבא דר"ש דכל העומד לפדות פדויו דמי, לאו למימרא דאע"ג דלא נזרק הדם ולא נפדה ההקדש מותר באכילה וכו', אלא רק דדניינו פדיו דבר הראוי לאכילה, אבל לא היתר אכילה ממש, דסוכ"ס לענין אכילה בעינו פדיה ממש והוא פדבארתי לעיל.

סימן נא. הלכות מעילה פרק ה' מהלכות מעילה הלכה ו'.

גידולי הקדש מועלין בהן, כיצד הקדש שדה והוציאה עשבים, אילן ועשה פירות מועלין בהן. אבל המקדש את הבור ריקן ואח"כ נתמלא מים הקדש אשפה ואח"כ נתמלא וכל שובך ונתמלא יונים הואיל ואינו גידולי הקדש אין מועלין בהן וכו', ע"כ.

אכן בדינא דבור ריקן ואח"כ נתמלא מים שובך ונתמלא יונים דפסק דאין מועלין בהן, יש לחקור מאיזה טעם הוא דס"ל הכי, אם כמו דסובר התוס' דחצר משום דאיתרבאי ואין יד להקדש, דכמו כן מפרש הרשב"ם ב"ב ע"ט דלא אלים רשות הקדש לקנות, או דילמא סובר פהרמב"ן דמפרש טעמא ניהי דחצר דהקדש ג"כ קני כמו חצר דהדיוט אפי"ה אין מעילה בזכייתה, וכדמסביר הקצוה"ח בסימן ר' פוננתו של הרמב"ן דאין מעילה אלא בהקדש שהוקדש ע"י אדם, אבל זה שקדוש רק ממילא ע"י זכיית חצר אין מועלין בו אעפ"י דקני, ונפ"מ בינייהו לדינא בזאת גופה דלהתוס' והרשב"ם המים או היונים שפאו אחר שהקדש את החצר לתוכו לא קדשי דרשות הקדש לא קני, אבל להרמב"ן מיהא מקדש קדשי רק אין בהן חיוב מעילה פינו דלא הוקדש ע"י אדם.

ונ"ל להוכיח דהרמב"ם ס"ל פהרמב"ן, דהא מסיק בלישגייה הואיל ואינו גידולי הקדש אין מועלין בהן, ואם נאמר דס"ל פהתוס' ורשב"ם דאין החצר קונה להקדש דאילו קני הנה ביה ג"כ דין מעילה א"כ מאי האי דמפרש הואיל ואינו גידולי הקדש אין מועלין בו, תיפוק ליה האי טעמא דהא חצר דהקדש לא קני ואין בהן דין מעילה משום דלא חל עלייהו ההקדש, ועוד הא לאו מטעם גידולין באנו לומר שיהא הקדש כי אם מטעם קנין חצר שהוא דין באנפי נפשיה, ואם אינו גידולין מאי איכפת לן הא מלבד הקדש משום גידולין איכא גורם אחר קנין חצר הו"ל עדיפא לומר פשוט משום דאין חצר דהקדש קונה, בעל פרחו צריכין לומר דסובר פהרמב"ן דאין כאן שום שאלה אם המים או היונים קדשי, דנדאי קודש הו דחצר דהקדש ג"כ קונה, ואיכפת ליה ללמדנו פינו דחצר קני ומקדש קדשי אמאי אין בהן מעילה משום זה אמר טעמא הואיל ואינו גידולי הקדש, דהקדש שהוקדש ממילא אין בהן מעילה אם לא ע"י גידולי הקדש דינקי מההקדש, פלומר שדה והוציאה עשבים אילן ועשה פירות כל עיקר קדושתו אעפ"י שלא הוקדש ע"י אדם אפי"ה אית בהו מעילה אינו אלא משום דינקי מההקדש, אבל בור ואח"כ פאו לתוכו מים פינו דאין גידולי הקדש לית בהן מעילה אעפ"י דמקדש קדשי, זאת אומרת דס"ל פהרמב"ן דאעפ"י דקדוש אין בו מעילה משום דלא ע"י אדם.

והנה איכא אחרונים דחקרו לפי הרמב"ן, איך הדין בהא דקיימ"ל הקדש אבר שהנשמה תלויה בו פשטה קדושה בכלה, הרי השאר שנתפשט ביה הקדושה מצד הדין דפשטה בכלה הרי לא הוקדש ע"י אדם כי אם הקדש דממילא מצד הדין, אם בהאי גוונא איכא מעילה בהחלק שלא הקדש האדם ע"י פיו, אכן לי נראה לא מיבעיא לשיטת הרשב"א

שְׁבִאֲרָתִי בִּס' דְּבָרֵי יְרוּחָם סִימָן ס"א דְּכָל דִּינָא דְּפִשְׁטָה בְּכֹלָה אֵינוֹ אֵלָא מְשׁוּם דְּהַתּוֹרָה אֲמַדָּה דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם שְׁפִנוּנָתוֹ הִיְתָה לְכֹלָה, דְּוֵדָאֵי מִיקָרֵי זֹאת הַקּוֹדֶשׁ ע"י אָדָם, אֵלָא אֲפִילוּ לְהַסְבִּירִים שְׁדַעְתּוֹ הִיְתָה רַק לְחֻצְיָה וְדִין הַתּוֹרָה מְכַרִּיחַ שְׁתַּתְּפִשְׁט בְּכֹלָה, אֲפִי"ה אֵינוֹ דוּמָה לְקַנְיָן חֻצְרָה דְּהֵתָם לֹא אָמַר הָאָדָם כְּלוּם הוּא רַק הַקְדִּישׁ אֶת הַחֻצְרָה גְּרִידָא, וּבְשַׁעָה שְׁהַקְדִּישׁ לֹא הִיְתָה בְּהַחֻצְרָה כְּלוּם אֵלָא אַח"כּ בְּאֵל לְתוּף הַחֻצְרָה הַמִּים אוֹ הַיּוֹנִים, בְּהִכִּי שְׁיָיָף שְׁפִיר לְמִימַר דְּהוּא מְמִילָא וְלֹא ע"י אָדָם, אֲבָל בְּנִדּוֹן דְּפִשְׁטָה קְדוּשָׁה בְּכֹלָה הָרִי כְּשֶׁהַקְדִּישׁ אֶת הַחֻצְיָה הִיְתָה ג"כ הַחֻצְיָה הַשְּׁנֵיָה, וְאִם אֵיכָא הַדִּין דְּאִם הַקְדִּישׁ חֻצְיָה פִּשְׁטָה הַקְדוּשָׁה בְּכֹלָה, הָרִי הָאָדָם בְּאֲמִירָתוֹ חֻצְיָה זֹו הַקְדֶּשׁ הַדַּעַת נוֹטָה דְּמִיקָרֵי זֹאת קְדוּשָׁתוֹ ע"י אָדָם, כִּינּוֹן דְּאֵיכָא הַדִּין דְּפִשְׁטָה בְּכֹלָה הִנּוּ כְּאוֹמַר בְּהִדְיָא אֲפֹלִיל וְכַעֲיִן זֶה הָעִיר יְדִידֵי הַגָּאוֹן ר' יַעֲקֹב קִלְמָס שְׁלִיט"א בְּהָא דְּהַקְשָׁה הַקְצוּה"ח שָׁם סִימָן ר' עַל הַרְמַב"ן מְהָא דְּאִיתָא בְּמַס' נְדָרִים דָּף ל"ב אָמַר רַבָּא הִיְתָה לְפָנָיו כְּפָר שֶׁל הַפְּקָר וְאָמַר כְּפָר זֶה לְהַקְדֶּשׁ מוֹעֲלִין בּוֹ, וּמְפָרֵשׁ הָר"ן כְּגוֹן שֶׁהַכְּפָר מְנַחַח תּוּף ד' אֲמוּתָיו וְזָכוּ ד' אֲמוּת שֶׁלוֹ לְהַקְדֶּשׁ כְּמוֹ הַמַּגְבִּיָּה מְצִיאָה לְחַבְרֵירוֹ עִי"ש, וְכִינּוֹן דְּאַרְבַּע אֲמוּת אֵינוֹ אֵלָא מִתּוֹרַת חֻצְרָה א"כ מוֹכַח דְּחֻצְרָה זֹוּכָה לְהַקְדֶּשׁ וְאִית בֵּיהּ מְעִילָה ע"כ, אוּלָם שְׁפִיר הָעִיר הָא לֹא דְּמִי לְחֻצְרָה שְׁבִאֲרָתִי הַחֻצְרָה לְתוּף הַחֻצְרָה אַחֲרֵי שֶׁכָּבַר הַקְדִּישׁ אֶת הַחֻצְרָה, דְּלֹא ע"י אֲמִירָתוֹ שֶׁל הָאָדָם הַקּוֹדֶשׁ כִּי אִם ע"י שֶׁהַחֻצְרָה קָנָה וְהַקְדֶּשׁ דְּמִמִּילָא הוּא, אֲבָל בְּנִדּוֹן דְּאָמַר שְׁתַּזְנֶפֶה בְּתוּף ד' אֲמוּתָיו זֶהוּ מְמַשׁ הַקּוֹדֶשׁ ע"י אָדָם דְּהָא ע"י אֲמִירָתוֹ נַעֲשֶׂה הַקְדֶּשׁ, כְּמוֹ כֵּן בְּנ"ד דְּפִשְׁטָה קְדוּשָׁה בְּכֹלָה נְמִי מִיקָרֵי קְדוּשָׁה ע"י אָדָם דַּע"י אֲמִירָתוֹ נַעֲשֶׂה הַקְדֶּשׁ וּבִלְא"ה אֲפִילוּ אִם נֶאֱמַר דְּפִשְׁטָה קְדוּשָׁה בְּכֹלָה מִיקָרֵי קְדוּשָׁה ע"י אָדָם דְּמִמִּילָא, בַּעַל כְּרַחֲמֵי צְרִיף לֹאמַר דְּמוֹעֲלִין בּוֹ, לְפִי מֵאֵי דְּבִאֲרָתִי לְעִיל אֶת דְּבָרֵי הַרְמַב"ם שְׁאָמַר הוּאִיל וְאֵינּוּן גִּידוּלִין, כְּלוּמַר דְּגִידוּלֵי הַקְדֶּשׁ מוֹעֲלִין בְּהֵן אַעפ"י שֶׁהֵן הַקְדֶּשׁ דְּמִמִּילָא דְּהָא לֹא הַקְדֶּשׁ ע"י אָדָם, רַק כִּינּוֹן דִּינְקֵי מַעֲצָם הַהַקְדֶּשׁ הִנּוּ הַגִּידוּלִין בְּדִינּוֹן כְּמוֹ עֲצָם הַהַקְדֶּשׁ, א"כ ה"נ לְגַבֵּי פִּשְׁטָה בְּכֹלָה כִּינּוֹן דְּחֻלְק מְמַנּוּ הִנּוּ קְדוּשָׁה ע"י אָדָם וְאִית בֵּיהּ דִּין מְעִילָה, גַּם הַשְּׂאָר אִית בֵּיהּ הָאֵי דִּינָא כִּינּוֹן דִּינְקֵי זֶה מְזָה וְהִנּוּ כְּמוֹ גִּידוּלֵי הַקְדֶּשׁ, וְאִם לִית בֵּיהּ מְעִילָה מְצַד הַתְּפִשְׁטוּת הַהַקְדֶּשׁ הָרִי אֵיכָא מְעִילָה מְצַד יְנִיקָה מִן עֲצָם הַהַקְדֶּשׁ.

וְהִנּוּ הַגָּאוֹן ר' אֵינְזִיל זצ"ל בְּסִפְרוֹ אַבֵּי הַנַּחַל מ"ז מְבִיא קְוִשִׁית הַתּוֹס' גִּיטִין מ"ג ע"ב אֵהָא דְּאָמַר הַגַּמ' בְּהֵמָה שֶׁל שְׁנֵי שְׁוֹתְפִין הַקְדִּישׁ חֻצְיָה וְחֹזֵר וְלִקַּח וְהַקְדִּישׁ חֻצְיָה קְדוּשָׁה וְאֵינָה קְרִיבָה וְעוֹשָׂה תְּמוּרָה וְתַמּוּרְתָהּ כִּיּוֹצֵא בָּהּ, אֲמַאי בְּעֵינּוּן חֹזֵר וְהַקְדִּישׁ חֻצְיָה הַשְּׁנֵיָה, הָא כִּינּוֹן דְּלִקַּח אֶת הַחֻצְיָה הַשְּׁנֵיָה מְמִילָא מִתְּפִשְׁטָה בְּכֹלָה, וְתִירַץ הַגָּאוֹן הַנַּח"ל וְנ"ל אֵילוּלָא מְסַתְּפִינָא הִנּוּ אֲפֻשֶׁר לֹאמַר דְּמִשׁוּה"כ בְּעֵינּוּן חֹזֵר וְהַקְדִּישָׁה, דְּאִם לֹא הַקְדִּישָׁה אַחֲרָה שְׁלִקַּחְתָּ הָרִי הַהַקְדֶּשׁ לֹא הִנּוּ אֵלָא ע"י שְׁתַּתְּפִשְׁט בְּכֹלָה כְּלוּמַר מְמִילָא וְלֹא ע"י כִּינּוֹן דְּחֻצְרָה הַחֻצְרָה הַחֻצְרָה הַחֻצְרָה, דְּלִהֲשַׁפִּיעַ בְּהַקְדֶּשׁוֹ כָּל כְּפָה לַעֲשׂוֹת אֶת תְּמוּרָתוֹ קוֹדֶשׁ בְּעֵינּוּן דְּוִקָא שְׁיָהָא מְפָח אָדָם הַמְקָדִישׁ ע"י כִּינּוֹן דְּקָדוּשׁ מַעֲצָמוֹ ע"י שְׁפִשְׁטָה בְּכֹלָה, וְכֵאֵן דְּאָמַר הַגְּמָרָא דְּעוֹשָׂה תְּמוּרָה בְּעֵינּוּן דְּלִאֲחַר שְׁלִקַּח חֹזֵר וְהַקְדִּישׁ בְּכִינּוֹן דְּאֵילָמָא לַעֲשׂוֹת תְּמוּרָה.

וְתַמָּה אֲנִי לְפִי דְּבָרֵי שְׁסוּבֵר דְּאֲחַר שְׁלִקַּח פִּשְׁטָה קְדוּשָׁה בְּחֻצְיָה הַשְּׁנֵיָה וְהִנּוּ קְדוּשָׁה, א"כ אֲמַאי אֵהָנִי הָא דְּחֹזֵר וְהַקְדִּישָׁה בְּכִינּוֹן הָאֵינּוּן שְׁיָיָף לְהַקְדִּישׁ דְּבָר הַמְּקוֹדֶשׁ דְּאֵין הַקְדֶּשׁ אַחֲרָה הַקְדֶּשׁ, א"כ שׁוֹב לֹא מִיקָרֵי הַקְדֶּשׁ ע"י אָדָם אַחֲרֵי שֶׁכָּבַר הַקְדֶּשׁ ע"י דִּינָא דְּפִשְׁטָה

קדושה בכולה, ואם לפי"ד הקדש שע"י פשטה קדושה בכולה אינו עושה תמורה, הרי גם אם שוב יקדיש בפיו לא מהני ולא מידי, וזה דוחק לומר דמעיקרא הנה קדושה קלישפתא ובאמירתו נעשה קדושה אלימתא, ועוד אין הדעת נוטה לומר דפשטה קדושה בכולה מיקרי קדושה דממילא הו לגבי תמורה והו לעגנו דין מעילה, דאם בשעה שיהקדיש חציה אמירתו פועלת שתתפשט בכולה הרי מיקרי שפיר הוקדש ע"י אדם, ולא דמי לחצר דקני החצר בלי שום אמירה דאדם כדבארתי לעיל, ועוד הא איתא ברמב"ם פ"ב מה' תמורה הלכה י"ט בהמה שחציה קדושה וחציה חול לא עושה תמורה ולא נעשית תמורה, ואילו לפי"ד הגאון הג"ל הו"ל להרמב"ם יותר רבותא להשמיענו לאו דוקא אם חציה השנייה חול, אלא בגוונא אף אם חציה השנייה ג"כ קודש, כגון ע"י דינא דפשטה קדושה בכולה ג"כ אינו עושה תמורה ומדלא משפח אלא בחציה השנייה חול, אלמא דס"ל דאף ע"י פשטה בכולה עושה תמורה כמו שהקדיש כולה בפיו, וזה דלא כדברי הגאון הג"ל ולדוגמא יש להביא ראיה לדברי, מהא דאיתא ברמב"ם פ"א מה' נדרים הלכה י"ג האומר הרי הו עלי כמעשר בהמה הרי אלו אסורין הואיל וקדושתו בידי אדם, הרי אלו עלי כפכור מותרין שאין קדושתו בידי אדם, והיא משנה ערוכה במס' נדרים דף י"ח ע"ב אם כמעשר בהמה אסור ואם כפכור מותר, זאת אומרת דככור לאו דבר הנדור בפיו בידי אדם כי אם הנה דבור האסור, ולכאורה יש להעיר לפי מאי דאיתא ברמב"ם מה' בכורות פרק א' הלכה ד' מצוה להקדיש בכור בהמה טהורה ויאמר הר"ז קודש שנאמר תקדיש לד' אלהיך, ואם לא הקדישו ה"ז מתקדש מאליו וקדושתו מרחם היא ע"כ, א"כ אם מצוה להקדיש והקדיש בפיו אמאי חשבינן לככור לדבר האסור ולא לדבר הנדור הא שוב חזר והקדיש בפיו, אלמא מאי דמתקדש אח"כ בפיו לא מהני מידי פי אין מקדישין את המוקדש מעיקרא מרחם אלא שמקיים המצוה גרידא ותו לא אכל לא הוסיף בה קדושה, כמו כן בנ"ד אם נתקדשה חציה השנייה הטעם דין פשטה קדושה בכולה לא מהני מידי מה שהקדיש שוב בפיו, ואם לפי"ד הנה הקדש דממילא לא תקון פלוגה בהא דחזר והקדיש בפיו כדנתבאר.

וכעצם הדין שסובר הרמב"ן דחצר של הקדש קני כמו של הדיוט, מסיק הקצוה"ח שם סימן ר' להקשות עליו מהא דאיתא במס' שבעות דף כ"ד יש אוכל אכילה אחת וחיביב בד' חטאות, ופריף הגמרא וליחשב נמי שבועה שלא אוכל, ומשני מידי דאיתא בשאלה לא קתני, והא מוקדשין דאיתא בשאלה וקתני ומסיק בככור ע"כ, ואי נימא דיש קנין לחצר דהקדש א"כ במוקדשין נמי פינו דכבר נשחט בעזרה קני לה העזרה דהיא חצר דהקדש ותו לא מהני שאלה בתר דאתא ליד גזבר וכמש"כ התוס' בכמה דוכתי, וה"נ פבר אתי בזכיה להקדש דכמאן דאתא לידיה הוא, ובתשובות מוהר"ר בצלאל אשכנזי פתב בטעמא דלא מהני שאלה בהקדש בתר דאתי לידיה גזבר, משום דכל דינא דמהני שאלה בהקדש אינו אלא משום דאתי דיבור ומבטל דיבור, אבל היכא דכבר קני ההקדש במשיכה לא גרע פח הקדש מפת הדיוט, והובא בש"ף סימן רנ"ה עיי"ש, וה"נ פינו דחצר קני דהקדש לא מהני שאלה, וכינון דהגמרא מסיק למהני שאלה במוקדשין לאחר שחיטה שהובא לעזרה אלמא מזה דחצר הקדש לא קני, והוא כדברי התוס' והרשב"ם ודלא כהרמב"ן, ע"כ תוכן קושטתו ותמה אני מהיכא תיתי ליה להקצוה"ח שהרמב"ן ג"כ סובר האי דינא דבתר דאתא ליד הקדש לא מהני שאלה, הא אפשר דבזאת גופה פליג וסובר

דגם בִּהְיֵי גִּוּוֹנָא מְהַנִּי שְׂאֵלָה פְּדֹאֲבָאָר, דְּלִכְאוּרָה תְּלִיָּה הָאֵי דִּינָא בְּפִירוּשׁוֹ דְּאִמְרָתוֹ לְגַבּוּהַ פְּמִסִּירָתוֹ לְהַדְיוּט דְּמִי, אִם אִמְרִינֵן לֹאָו פְּמִסִּירָה מְמַשׁ אֵלָא זְהוּ רַק דִּין בְּעֵלְמָא דְּכֻמוֹ שְׂמִסִּירָה בְּהַדְיוּט קְנִי כְּמוֹ כּוֹ אִמְרָה גְּרִידָא בְּהַקְדֵּשׁ, הִילְכִּף אֲפִשְׁר הֵנִי מִיְלִי דְּמִהַנִּי שְׂאֵלָה רַק קוֹדֵם שְׂבָא לִיד הַקְדֵּשׁ דְּהוּה רַק דִּיבּוּר גְּרִידָא וְאִתִּי דִּיבּוּר וּמְבַטֵּל דִּיבּוּר, אֲבָל הִיכָא דְּמָסֵר לִיד גִּזְבָּר דְּהוּה מַעֲשֵׂה הַקְנָנִן לֹא אִתִּי דִּיבּוּר וּמְבַטֵּל מַעֲשֵׂה, אוּלָם יֵשׁ לְפָרֵשׁ פִּירוּשׁוֹ אִמְרָתוֹ לְגַבּוּהַ הוּה פְּמִסִּירָה מְמַשׁ בְּמַצִּיאוֹת דְּבִהְכִי לֹא שְׂיִיף לְחַלְק בֵּין מָסֵר לִיד גִּזְבָּר אוֹ לֹא מָסֵר, דְּהָא הָאִמְרָה גּוּפָה הוּה מְסִירָה מְמַשׁ וְאִם אִמְרִינֵן דְּקוֹדֵם שְׂמָסֵר לִיד גִּזְבָּר מְהַנִּי שְׂאֵלָה אַעפִּי דְּחֻשְׁבִּינֵן לְמִסִּירָה בְּמַצִּיאוֹת, וְדָאֵי דְּמִהַנִּי אַף לְאַחַר מְסִירָתוֹ לְהַקְדֵּשׁ דְּהִיא הִיא, וְאִין שׁוּם חִילּוּק דְּהָא קוֹדֵם דְּאִתָּא לִידִי גִּזְבָּר ג"כ כְּנִמְסֵר מְמַשׁ דְּמִי וְאִין מְסִירָה אַחַר מְסִירָה, וְהִנֵּה הֲרִשְׁבִּי"א בַּפ"ק דְּגִיטִין ח' ע"ב פְּתַב וְז"ל וְעוֹד דְּלֹא אִמְרִינֵן אִמְרָתוֹ לְגַבּוּהַ פְּמִסִּירָתוֹ לְהַדְיוּט, לוֹמַר שְׂיִהָא פְּמָסוּר מְמַשׁ לִידִי גִּזְבָּר שֶׁא"כ לֹא מְצִינּוּ שְׂאֵלָה בְּהַקְדֵּשׁ שְׂאִין שְׂאֵלָה אַחַר מְסִירָה וְכוּ' עכ"ל, אֵלְמָא דַּס"ל דְּלִהְכִי מְהַנִּי שְׂאֵלָה קוֹדֵם שְׂנִמְסֵר לִיד הַקְדֵּשׁ מְשׁוּם דְּלֹא הוּה פְּמִסִּירָה מְמַשׁ הִילְכִּף יֵשׁ מְסִירָה אַחַר אִמְרָה, אֲבָל הֲרַמְבַּ"ם וְאֲפִשְׁר דַּס"ל דְּהוּה פְּמִסִּירָה מְמַשׁ וְאִפִּי"ה מְהַנִּי שְׂאֵלָה, לְפִיכִף אַחַר מְסִירָה בְּמַצִּיאוֹת מְמַשׁ ג"כ מְהַנִּי, דַּס"ל אִין שׁוּם חִילּוּק בֵּין קוֹדֵם מְסִירָה לְאַחַר מְסִירָה דְּתַמִּיד מְהַנִּי שְׂאֵלָה.

אֲכֹן י"ל שְׂהַרְשֵׁב"א וְהַרְמַב"ן לְשִׁיטְתֵיהוּ אֲזִילִי, דְּאִיתָא בַּמַּס' ב"ב קַע"ד ע"ב אָמַר רַב הוּנָא שְׂכִיב מְרַע שְׂהַקְדִּישׁ כָּל נְכָסִיו וְאָמַר מְנָה לְפָלוּנִי בְּיַדִּי נְאָמֵן, חֲזַקָה אִין אָדָם עוֹשֵׂה קְנוּנִיָּא עַל הַקְדֵּשׁ, מְשַׁמַּע דְּנִקְא שְׂכ"מ דְּאִין אָדָם חוּטָא וְלֹא לֹו דְּלִמִּיתָה קָאֵי, אֲבָל בְּרִיא חֲזִינִישִׁינֵן שְׂמָא מִתְחַרְט וְעוֹשֵׂה קְנוּנִיָּא עַל הַקְדֵּשׁ, וְהַקְשׁוּ שְׁם הֲרַאשׁוּנִים אַף בְּבְרִיא אִמְאֵי חֲזִינִישִׁינֵן הָא אִית לִיה מְגוֹ דְּאִי בְּעֵי מִיתְשַׁל אֲכַל נְכָסִיו שְׂהַקְדִּישׁ דְּהָא קִימ"ל יֵשׁ שְׂאֵלָה בְּהַקְדֵּשׁ כַּב"ה בַּמַּס' ב"ב ק"כ, וְהִבִּיא הַשֵּׁ"ף רַנ"ה אֵת הַרְשֵׁב"א שְׂתִירְץ דְּרַב הוּנָא מְיִירִי בְּשְׂמָסֵר לִיד הַקְדֵּשׁ דְּלֹא מְהַנִּי שְׂאֵלָה, הֵינֵנו דְּלִשְׁיטְתוֹ אֲזִיל דְּאִמְרָה לְגַבּוּהַ לֹא הוּה פְּמִסִּירָה מְמַשׁ, הִילְכִּף אִמְרָתוֹ קוֹדֵם מְסִירָה מְהַנִּי שְׂאֵלָה אֲבָל אַחַר מְסִירָה לֹא מְהַנִּי דְּחִילּוּק גְּדוּל בֵּין אִמְרָה לְמִסִּירָה, אֲבָל הַרְמַב"ן תִּירְץ בְּאִנְפֵּן אַחַר דְּאִינִירִי שְׂהַקְדִּישׁ עַל דַּעַת רַבִּים דְּמְשׁוּה"כ לֹא מְהַנִּי שְׂאֵלָה, מְדָלָא נִיחָא לִיה תִּירּוּצוֹ שֶׁל הַרְשֵׁב"א הֵינֵנו דְּלִשְׁיטְתוֹ אֲזִיל דְּאִמְרָה לְגַבּוּהַ הוּה פְּמִסִּירָה מְמַשׁ וְאִם בְּאִמְרָה אִפִּי"ה מְהַנִּי שְׂאֵלָה, כְּמוֹ כֵּן מְהַנִּי לְאַחַר שְׂמָסֵר לִידִי הַקְדֵּשׁ בְּמַצִּיאוֹת מְמַשׁ דְּאִין שׁוּם חִילּוּק בֵּין קוֹדֵם מְסִירָה דְּהוּה אִמְרָה גְּרִידָא לְאַחַר מְסִירָה בְּמַצִּיאוֹת דְּהֵינֵנו הָךְ, וְנִיחָא שְׁפִיר הַגְּמָרָא דְּשַׁבּוּעוֹת דְּאַחַר דְּאִיתָא בְּשְׂאֵלָה לֹא קְתַנִּי דְּהָא אַף לְאַחַר שְׂהוּבָא לְעֶזְרָה ג"כ מְהַנִּי שְׂאֵלָה וְלֹא דְּמִי לְתַרוּמָה דְּאִיתָא בַּמַּס' נְדָרִים נ"ט ע"א דְּאִתָּא לִיד פֶּהֵן לֹא מְהַנִּי שְׂאֵלָה, שְׂאִנִּי תַרוּמָה דְּמַעֲיָקְרָא לֹא הִנֵּה לְפָהֵן שׁוּם קְנָנִן הִילְכִּף בֵּינוּ דְּאִתָּא לִידוֹ לֹא מְהַנִּי שְׂאֵלָה, מִשָּׂא"כ בְּהַקְדֵּשׁ דְּעֶצֶם הַקְנָנִן כְּבָר הִנֵּה ע"י אִמְרָתוֹ דְּהוּה פְּמִסִּירָה מְמַשׁ וְאִם אִפִּי"ה מְהַנִּי שְׂאֵלָה, כְּמוֹ כֵּן גַּם לְאַחַר מְסִירָה מְהַנִּי וְהִנֵּה הַמַּהֲרִי"ט אֵלְגָאֲזִי בְּכוּרוֹת ל"א מְבִיא אֵת הַתּוֹס' דַּמַּס' פְּרִיתוֹת י"ג ע"ב שְׂכ' וּמִקְדָּשִׁין אַע"ג דְּהוּה בְּשְׂאֵלָה, מ"מ הַשְׂתָּא שְׂנִשְׁחַטוּ וְנִזְרְקוּ פֶּהֵלְכְתָן דְּכָבֵר עָלוּ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוּבָה לִיתָא בְּשְׂאֵלָה עכ"ל, מְשַׁמַּע דְּטָרַם שְׂנִזְרַק כְּהִלְכְתוֹ אַעפִּי"י שְׂהַבְהַמָּה כְּבָר בְּעֶזְרָה דְּנִמְסֵרָה לִידִי הַקְדֵּשׁ אִפִּי"ה מְהַנִּי שְׂאֵלָה, וְהַקְשָׁה מִתְתוֹ ד"ה הוֹאִיל בַּמַּס' פְּסָחִים דְּף מ"ו ע"ב דְּהַקְשׁוּ מֵאִי שְׂנָא גְּבִי הַקְדֵּשׁ אִמְרִינֵן אֲבָל אִתָּה רוּאָה שֶׁל גַּבּוּהַ, וְהָא

שֶׁל גְבוּהַ נְמִי חָשִׁיב כְּשֶׁלּוֹ הוֹאִיל אִי בְּעֵי תִּתְשִׁיל עֲלֶיהָ, וְתִרְצֵן רַ"י וַ"ל הֵיכָא דְאַתָּא
הַקְדָּשׁ לִיד גְּזַבְרָא לֹא אֲמַרִּינּוּ הוֹאִיל אִי בְּעֵי מִיתְשַׁל עֲלֶיהָ, וְהוֹאִיל אִי בְּעֵי פְרִיק נְמִי לֹא
אֲמַרִּינּוּ דַּא"כ הֵיךָ קוֹנָה אוֹתוֹ, דְּאִטּוּ נְחֻשׁוּב חֲמִיץ שֶׁל נְכָרִי כְּשֶׁלּוֹ הוֹאִיל אִי בְּעֵי קְנִי לִיה
עַכ"ל, דְּכַוְנַנְתֶּם לֹמַר דְּלֹא שְׁיִיךְ לֹמַר הוֹאִיל דְּהֵיכָא דְאַתָּא לִיד גְּזַבְרָא אִין בּוּ שְׂאֵלָה וְהוּא
שְׂלֵא כְּדַבְרֵי הַתּוֹס' דַּמַּס' פְּרִיתוֹת דְּמִשְׁמַע שָׁם דְּמַהְנֵי שְׂאֵלָה אַף לְאַחַר שְׁנַמְסַר לִיד גְּזַבְרָא
ע"כ קוֹשְׁיָתוּ.

וְלִי נִרְאָה דְּמַעוּלָם לֹא נִתְפַּוּן הַתּוֹס' לֹמַר דְּלֹא מַהְנֵי שְׂאֵלָה אַחַר דְּאַתִּי לִידִי גְּזַבְרָא, אֲלֵא
בְּאוּ לֹמַר דְּהָא דְאַמַר ר' אֲלֵיעֶזֶר דְּמִשׁוּם הוֹאִיל אִי בְּעֵי מִיתְשַׁל עֲלֶיהָ מִיקְרֵי מְמוּנִיָּה, אִינוּ
אֲלֵא אִם אַכְתִּי לֹא בְּא לִידִי גְּזַבְרָא דְּלֹא יֵצֵא לְרִשׁוֹת אַחֲרָת, אֲבָל הֵיכָא דְּנַמְסַר לִיד גְּזַבְרָא
אִז אַעפ"י דְּאַכְתִּי יָכוֹל לְמִיתְשַׁל עֲלֶיהָ לֹא מִיקְרֵי מְמוּנִיָּה, מִשׁוּם דְּאַחֲרֵי שְׂבָא לִיד גְּזַבְרָא
וְהוּא מִיתְשַׁל עֲלֶיהָ הֵנָּה כְּמוֹ שְׁקוּנָה עַכְשָׁיו, הַעֲיָקַר כְּוָנָה לֹא דְּלֹא מַהְנֵי שְׂאֵלָה דְּנֻדְּאִי
מַהְנֵי אֲבָל הוֹאִיל אִי בְּעֵי מִיתְשַׁל לֹא אֲמַרִּינּוּ בְּהָאִי גְּוֹנָא לֹמַר דְּהֵנָּה מְמוּנִיָּה, תַּדַּע אִם
נְכַרְשׁ כַּהֲרִי"ט אֲלַגְּאִי אֵת כְּוָנַת הַתּוֹס' הו"ל פְּשוֹט לֹמַר דְּאַחַר שְׂבָא לִידִי גְּזַבְרָא לֹא
מַהְנֵי שְׂאֵלָה, מְדַלֵּא מְתַרְצִי הֵכִי אֲלֵא מְסָקִי בְּלִישְׁנָא דְּהֵיכָא דְּהֵתָא לִיד גְּזַבְרָא לֹא אֲמַרִּינּוּ
הוֹאִיל אִי בְּעֵי מִיתְשַׁל עֲלֶיהָ, בּוֹלֵט לְפָנֵינוּ הַכְּוָנָה אֲמַנָּם דִּיכּוֹל לְמִיתְשַׁל עֲלֶיהָ אֲבָל לֹא
אֲמַרִּינּוּ בְּהֵכִי הוֹאִיל לְמִיקְרֵי מְמוּנִיָּה, מִשׁוּם דְּאַף אִם יִשְׂאֵל הֵנָּה כְּוָנָה מְחַדָּשׁ דְּבִינְתִּים
יֵצֵא מְרִשׁוֹתוֹ, וְזֵהוּ דְּמְסָקִי בְּלִישְׁנָא דַּא"כ הֵיךָ קוֹנָה אוֹתוֹ דְּאִטּוּ נְחֻשׁוּב חֲמִיץ שֶׁל נְכָרִי
כְּשֶׁלּוֹ הוֹאִיל אִי בְּעֵי קְנִי, כְּלֹמַר דַּע"י שְׂאֵלָה אַחַר שְׁנַמְסַר לִיד גְּזַבְרָא הֵנָּה כְּוָנָה מְחַדָּשׁ
כִּינּוּ דְּבִינְתִים יֵצֵא מְרִשׁוֹתוֹ וְעַכְשָׁיו ע"י שְׂאֵלָה חוּזַר וּמְבִיא לְרִשׁוֹתוֹ, וְהֵנָּה הֲגָאוּן ר' יַעֲקֹב
קַלְמַס שְׁלִיט"א כְּתִב לִי דְּהַפְּשֵׁט שְׁלִי בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' טְעוּתָא וְכַשְׁגָּגָה יֵצֵא מִמֶּנִּי, אוּלַּם אֲנִי
עוֹמֵד עַל דַּעְתִּי שְׁזֵהוּ הַפְּשֵׁט הַנִּכּוֹן בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' הַנִּ"ל וְקוֹשְׁיַת הַרִי"ט אֲלַגְּאִי מְתוּרְצֵן
שְׁפִיר.

סִימָן נב. פֶּרֶק ה' מֵהִלְכוֹת מְעִילָה הַלְכָה י"ד.

כְּתוּבוֹת כְּהוֹנָה שְׂבָלוּ מוֹעֲלִין בְּהוֹן כְּשֶׁאֲרַ קְדָשִׁים, וְהַחֲדָשִׁים הוֹאִיל וְנִתְּנּוּ לִיקְנוֹת בְּהוֹן אִין
מוֹעֲלִין בְּהוֹן. הַמַּל"מ כ' וַ"ל אֲנִי תַּמָּה בְּדִין זֶה טוֹבָא, דְּהָא קִימ"ל כֹּל דְּבָר שְׁנַעֲשֵׂה בּוּ
מְצוּתוֹ שׁוֹבְאִין מוֹעֲלִין בּוּ, וְכַדְאִיתָא בַּמַּס' פְּסָחִים כ"ו וּבְכַמָּה דְּוֹכְתִי, וְכִי תִימָא שְׂאֲנִי
בְּגַדִי כְּהוֹנָה דְּכִינּוּ דְּרַחֲמָנָא אֲמַר בְּבִגְדֵי כְּהוֹן גְּדוֹל וְהַנִּיחָם שָׁם, וְאֲמַרִּינּוּ בַּפ"ק דִּיּוֹמָא דְּרַ
י"ב דְּטְעוּנִים גְּנִיזָה, וְכִינּוּ דְּאַשְׁמוּעִינּוּ קָרָא בְּבִגְדֵי כַה"ג דְּאַף שְׁנַעֲשֵׂה בְּהֵם מְצוּתָם שְׂיֵשׁ
בְּהֵם מְעִילָה, מִינִיָּה יִלְפִינּוּ נְמִי לְבִגְדֵי כְּהוֹן הַדְּיוּט שְׂאֵף שְׁנַעֲשֵׂה בְּהֵם מְצוּתָם שְׂיֵשׁ בְּהֵם
מְעִילָה, הָא לִיתָא דַּא"כ יִהְיוּ טְעוּנִים גְּנִיזָה דְּוֹמִיָּא דְּבִגְדֵי כַה"ג וְאִילוּ בְּפֶרֶק הַחֲלִיל דְּרַ
נ"א תְּנּוּ מְבִלְאִי מְנַכְסֵי כְּהָנִים מְהוֹן הָיוּ מְפַקִיעִין וּבְהוֹן הָיוּ מְדַלִיקִין וְכו' עַכ"ל וְהַתְּפַאֲרָת
יִשְׂרָאֵל בְּפֶרֶק ה' דַּמַּס' מְעִילָה מְשֻׁנָּה א', כ' וַ"ל בְּגַדִי כְּהוֹנָה שְׂבָלוּ מוֹעֲלִין בְּהוֹן, וַ"ל
דְּלֹא דְּמִי לְקְדָשִׁים שְׂמַתּוּ דְּלֹא חֲזִי לְמִידֵי וְלֹא מִיקְרֵי תוּ קְדָשִׁי ד', אֲבָל בְּגַדִי כְּהוֹנָה שְׂבָלוּ
עַדִּינּוּ חֲזִי בְּפָנִים לְפַקוּעַ פְּתִילוֹת לְמַנּוֹרָה וּלְשִׁמְחַת בֵּית הַשְּׂוֹאֲבָה וּכְצוּרָה קְרַבּוּ דְּמִי, וּבְזֵה
יְתוּרְצֵן ג"כ קוֹשְׁיַת הַמַּל"מ פֶּרֶק ה' מְמַעֲלָה שְׁהַקְּשָׁה הָרִי קִימ"ל אִין לֵךְ דְּבָר שְׁנַעֲשֵׂה
מְצוּתוֹ וּמוֹעֲלִין בּוּ, וְה"נ בְּגַדִי כְּהוֹנָה שְׁהַקְּדִישׁוּן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוֹן עַד שְׂיִבְלוּ, וְכִינּוּ שְׂבָלוּ
הָרִי נַעֲשֵׂה מְצוּתוֹ וְאֲמַאי יִמְעוּל בְּהוֹן, וּלְפַעַנ"ד נִרְאָה כִּינּוּ דְּאַדְעָתָא דְּהֵכִי הַקְּדִישׁוּם

מעיקרא שפשיבולו יעשה מהן פתילות הנ"ל, להכי אף אחר שבלו אפתי בקדושתייהו קיימי, ותמהתי מאד על המל"מ אשר לבו לב האריה דבי עלאי ועינו כעין הכדולח, והוא הביא כל המקומות הנ"ל בש"ס שהבאנו, ונשמטה מלפניו הסברא זו לחלק בכך וכו' עכ"ל, ולי נראה אדרבה הת"י לא ירד לעומקה של הלכה פדאבאר.

הנה איך אפשר לומר דמשה"כ איפא חיוב מעילה בבגדי פהונה לאחר שבלו, משום דאדעתא דהכי הקדישום מעיקרא פשיבולו יעשו מהן פתילות, הרי משום לעשות פתילות למה להו להקדישם אדרבה אם לא הקדישום ודאי דכשר לעשות מהן פתילות, פלומר אם נאמר דלאחר שבלו הנופקעה מהן הקדושה כש"כ דשרי לעשות מהן פתילות דהא להכי לא בעי שום קדושה, ולכל עיקרא דקדושת התוס' במס' שבת דף כ"א שהקשו איך שרי להדליק מבגדי פהונה שבלו היינו משום דכבר קיימ"ל דמועלין בהן, אבל אם הנה דיו דהנופקעה מהן הקדושה אחר שבלו ואין מועלין בהן, הנה ניחא שפיר מה שעושין מהן פתילות, דלהדלקת פתילות לא בעינו שום קדושה א"כ מהיכא תיתי להתפארת ישראל לומר דהקדישום מעיקרא פדי שיהא שרי להדליק את הפתילות לשמחת בית השואבה לאחר שבלו.

תדע דהרי התוס' מסיק שם נו"ל ודוחק לומר לב ב"ד מתנה עליהן דמה צורך יש להן להתנות בשביל זה, ונראה לר"י דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושין פדכתוב ושאבתם מים בששון צורך קרבן חשיב ליה עכ"ל, פירושו של התוס' בולט לפנינו אחרי הקדושה שהקשו איך שרינו להדליק הא מועלין בהן, ע"ז רצו לומר דאמנם איפא בהו מעילה אף לאחר שבלו ולא הנופקעה מהן קדושתן, רק אפשר לומר דלב ב"ד מתנה עליהן דליהוי שרי לעשות מהן פתילות אעפ"י דבקדושתייהו קיימא, הרי בהדיא מוכח דבעינו לב ב"ד מתנה שלא תעכב הקדושה דמעיקרא להדליק מהן, אבל לא כמו שאמר הת"י דבעינו לב ב"ד מתנה שתמשך הקדושה אף לאחר שבלו פדי שיהא שרי להדליק, דאדרבה בעינו שלא תהא חלה הקדושה פדי שיהא שרי להדליק, וע"ז באו התוס' לומר מה להן להתנות להפקיע הקדושה, ותירץ ר"י פינו דלצורך קרבן הו התנו ב"ד שלא תהא חלה הקדושת הגוף לגבי עשיה מהן פתילות ועינו בזה במל"מ פ"ק ח' מה' פלי המקדש דין ו' שמפרש הכי את דברי התוס', ואין שום ספיקא בדבר דאף מהבגדים הפשוטים דליכא בהן שום קדושה שרי לעשות מהן פתילות.

עוד מסיק שם התפא"י נו"ל מיהו גם בל"ז יש לתרץ קושית המל"מ הנ"ל, דהא אמרינו אין לה דבר שנעשה מצותו ומועלין בו, היינו במיוחד למצוה מיוחדת פדס לזרקו על המזבח, ובגדי לבן של כוה"ג ליכנס בהן לפני ולפנים ולגנזם אח"כ, לפיכך מדנעשה מצותה לא היו מועלין בו לולא שהו גזיה"כ בפסחים כ"ו ע"א, משא"כ שאר בגדי פהונה שבלו אף דלא ילפינו מבגדי לבן של כוה"ג מדהו"ל שני פתובים הבאים כאחד, עכ"פ פינו שאין זמן קבוע לתשמישן, ונהרי לולא שבלו הנה משתמש בהן בפנים והולך, לפיכך לא מיחשבא גמר מצותו עדיין עכ"ל, והנה השעה"מ באותו דין ג"כ מביא בשם החידושים דמתרץ הכי, דז"ל דהא לאו דבר שנעשה מצותו הוא דאי לאו דבלו חזו למצותו עיי"ש גם תירוצ זה לא נראה לי, דהא טעמא דכל שנעשה מצותו אין מועלין בו, היינו פינו דנעשה רק לשם מצוה זו וכינון שנגמרת המצוה פקעה קדושתה, הילכך

בגדי לְבָן שֶׁל כוה"ג ביוהכ"פ דְנַעֲשֶׂה ליום כפורים זֶה אַחַר שְׁעָבַר אוֹתוֹ יוֹם פְּקֻעָה הַקְדוּשָׁה, דָּאִי לֹא גִזִּיה"כ דְוַהֲנִיחֵם לֹא הָיָה בָּהֶן דִּין מְעִילָה, דְאָמְנָם בְּמַצִּיאוֹת הָרִי אֶפְשָׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן פִּי עֲדִינָן חֲדָשִׁים הֵן אוֹלָם פִּינּוּ דְבָדִין אִין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן נְחֻשְׁבִים לְנִגְמַר מַצְוֹתָן לְפִי"ז כְּמוֹ כֵּן בְּגָדֵי כֹהֵן הַקְדוּט שְׁנַעֲשׂוּ לְשֵׁם שְׁמוּשׁ שֶׁל עֲבוּדָה וְאִם בָּלוּ, הָרִי אִי אֶפְשָׁר תּוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן וְנִגְמַר מַצְוֹתוֹ, אָמְנָם מִצַּד הַדִּין הָיָה מוֹתְרָאִילוֹ לֹא בָלוּ אָבָל בְּמַצִּיאוֹת אִי אֶפְשָׁר לְעֲבֹד בָּהֶן, וּמָה לִּי אִם אִי אֶפְשָׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹתָהּ מַצְוָה מִצַּד הַדִּין אוֹ מִצַּד הַמַּצִּיאוֹת סוּכ"ס הָרִי נִגְמַרָה הַמַּצְוָה וְאִין הַבְּגָד רָאוּי לְשִׁמוּשׁ, וְעֲדִיפָא אִיפָא לְמִימַר דְּבִגְדֵי כֹהֵן הַקְדוּט שְׁבָלוּ מְלַבֵּד שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְעֲבֹד בָּהֶן בְּמַצִּיאוֹת גַּם אֲסוּר מִצַּד הַדִּין דְּבַעֲיָנָן בְּגָדִים שְׁלָמִים, לְפִיכָךְ אִם בְּגָדֵי לְבָן שֶׁל כוה"ג מִיקָרִי נַעֲשֶׂה מַצְוֹתוֹ כְּדָאִמַר הַגְּמָרָא שֶׁם פְּסוּחִים כו' דְּבִגְדֵי כוה"ג שְׂיִיף לְהֵנִי שְׁנֵי כְּתוּבִים דְּנִגְמַר מַצְוֹתוֹ, כְּמוֹ כֵּן בְּגָדֵי כֹהֵן הַקְדוּט שְׁבָלוּ מִיקָרִי נִגְמַר מַצְוֹתוֹ דְּאִין בְּמַצִּיאוֹת וּבְדִין לְעֲבֹד בָּהֶן, א"כ הִנֵּיחָא בְּגָדֵי כוה"ג שְׂאֵפ"י דְּנִגְמַר מַצְוֹתוֹ אִיפָא בָּהֶן דִּין מְעִילָה מְשׁוּם גִּזִּיה"כ דְוַהֲנִיחֵם, אָבָל בְּגָדֵי כֹהֵן הַקְדוּט שְׁבָלוּ אִמְאִי מוֹעֲלִין בָּהֶן הָא כְּבָר נִגְמַר מַצְוֹתוֹ לְאוֹתָהּ מַצְוָה שְׁהוּקְדָשׁוּ וְנִתְחַבְּבוּ.

וְהִנֵּה הַמַּל"מ מְסִיק שֶׁם וְנ"ל הֵן אֲמַת דְּבִירוֹ פֶּרֶק הַחֲלִיל הַלְכָה ג' מַצְאָתִי, תְּנִי מְבֻלָּאִי מְכַנְסֵי כוה"ג הָיוּ מְדַלִּיקִין אֶת הַנְּרוֹת שְׁבַפְנִים, וּמְבֻלָּאִי נְכַסֵּי כֹהֵן הַקְדוּט הָיוּ מְדַלִּיקִין אֶת הַנְּרוֹת שְׁבַחֲוִין, וְכַפֵּי דְבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי הִלְלוּ נִיחָא, דְלַעוֹלָם בְּגָדֵי כֹהֵן הַקְדוּט וּבְגָדֵי כוה"ג שְׁוִין הֵן בְּדִינָם וְטְעוּנִים גְּנִיזָה אֶלָּא דְלַצְוֹרָף מַצְוָה הַתִּירוֹ, דְּבִגְדֵי כוה"ג שְׁקַדוּשְׁתָּם יִתְרָה יְחַדּוּ אוֹתָם לְמַנּוּרָה, וּבְגָדֵי כֹהֵן הַקְדוּט יְחַדּוּ לְשִׁמְחַת בֵּית הַשְּׁוֹאבָה אִף לְרַבִּינוּ דַּס"ל דְּמִבְּגָדֵי כוה"ג לֹא הָיוּ עוֹשִׂין פְּתִילוֹת קָשָׁה מַה שְׁהַקְשִׁיתִי וְהַדְּבָר צָרִיף תְּלַמּוּד.

וְתַמָּה אֲנִי בְּשִׁלְמָא לְהַרְמַב"ם דַּס"ל דְּרַק מְבִגְדֵי כֹהֵן הַקְדוּט הָיוּ עוֹשִׂין פְּתִילוֹת לְהַדְלִיק בְּמַקְדָּשׁ אָבָל מְבִגְדֵי כוה"ג לֹא הָיוּ עוֹשִׂין נִיחָא שְׁפִיר, דְּבִגְדֵי כֹהֵן הַקְדוּט הִינּוּ טְעַמָּא אַעפ"י דְּאַחֲרֵי שְׁבָלוּ ג"כ קְדוּשָׁתוֹן עָלֵיהֶן וּמוֹעֲלִין בָּהֶן אַפִּי"ה הָיוּ עוֹשִׂין מִהֶן פְּתִילוֹת לְהַדְלִיקָה בְּמַקְדָּשׁ, מְשׁוּם דְּלֵב ב"ד מִתְּנָה עָלֵיהֶן לְהַתִּיר לְהִתְנוּת מִהֶן בְּהַאי גּוֹנָא, אָבָל בְּגָדֵי כוה"ג מְלַבֵּד שְׁקַדוּשְׁתוֹן עָלֵיהֶן הָרִי אִיפָא דִּין בְּפָנֵי עֲצָמוּ כְּלוּמַר גִּזִּיה"כ וְהִנֵּיחֵם שֶׁם דְּטְעוּנִים גְּנִיזָה, לָזֶה לֹא מְהִנֵּי מִיּוֹדֵי לֵב ב"ד מִתְּנָה דְּאִין יְכוּלִים לְהַתְנוּת נֶגֶד הַדִּין הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה דְּבַעֲי גְּנִיזָה וְאִיף יִשְׁתַּמְשׁוּ מִהֶן לְהַדְלִיקָה, אָבָל לְהִירוּשְׁלָמִי עַפ"י מְאִי דְּמִפְרָשׁ הַמַּל"מ דַּס"ל דְּבִגְדֵי כוה"ג וּבְגָדֵי כֹהֵן הַקְדוּט תְּרוּנוּיָהוּ שְׁוִים בְּדִינָן וְטְעוּנִים גְּנִיזָה, א"כ אִיף הַתִּירוֹ בָּהֶן לְהַדְלִיק אַחֲרַי שְׁבָלוּ לְצוֹרָף מַצְוָה בְּמַקְדָּשׁ הָא גִּזִּיה"כ הוּא דְּבַעֲי גְּנִיזָה דְּדִין זֶה אִין שְׂיִיף לְקַדְוֶשָׁה וְלֹא מְהִנֵּי לְהַכִּי לֵב ב"ד לְהַתְנוּת עָלֵיהֶן.

אוֹלָם בְּלֹא הַמַּל"מ סוּכ"ס תְּמִיחָה עֲצוּמָה עַל הִירוּשְׁלָמִי מְהִיכָא תִּיתִי לוֹ לֹמַר דְּבִגְדֵי כוה"ג הָיוּ מְדַלִּיקִין הַנְּרוֹת שְׁבַפְנִים הָרִי טְעוּן גְּנִיזָה דְּכְתִיב וְהִנֵּיחֵם שֶׁם, אָכֵן פְּקַחְתִּי עֵינֵי וְרָאִיתִי חִידוּשׁ גָּדוֹל בִּירוּשְׁלָמִי דְּמִשְׁמַע בְּהַדְיָא דְלֹא יִלִּיף בְּגָדֵי כוה"ג מְקָרָא דְוַהֲנִיחֵם אֶלָּא מְקָרָא אַחֲרִינָא וְאֶפְשָׁר לֹמַר דְּפְלִיג בְּהַכִּי עַל ש"ס בְּבָלִי, דְּאַשְׁפַּחֵן בִּירוּשְׁלָמִי יוֹמָא פֶּרֶק ז' תְּנִי ר' חִיָּא וּלְבָשָׁם וּבָלוּ שֶׁם עֵי"ש, נִמְצָא דְהִירוּשְׁלָמִי לֹא יִלִּיף מִן וְהִנֵּיחֵם אֶלָּא מְהַקְרָא וּלְבָשָׁם דְּכְתִיב גַּבֵּי בְּגָדֵי כוה"ג וּלְבָשָׁם וּבָלוּ שֶׁם, וְחִילוּק גָּדוֹל אִיפָא בֵּין הֵנִי תְּרִי לְפִוְתוֹת, דָּאִי מִן וְהִנֵּיחֵם כְּדָאִיתָא בְּתַלְמוּד בְּבָלִי זֹהֵי גְּנִיזָה מְמַשׁ שְׂיִגְנוּזוֹ אֶת הַבְּגָדֵי כוה"ג

אחר יוהכ"פ, ואם אף במקום הגניזה בלו אפתי אסור להשתמש בהן, דהא לא נתנה התורה זמן לגניזתן עד שפלו פי אף לאחר שפלו לא סלק מהו דין גניזה, פי זהו דין באנפי נפשיה דהני בגדי כוה"ג טעונים גניזה, אבל הירושלמי דיליף מן ולבשם הרי הפירוש הפשוט דגניזתם רק עד שפלו יצאו ידי דין גניזה רק שקדושה גרידא איפא עליוהו כמו בבגדי פהו הדיוט, הילכך שפיר סובר הירושלמי דבין בגדי כוה"ג ובין בגדי פהו הדיוט, רשאין לעשות מהו פתילין להדלקת מצנה במקדש, אלא כה תקנו דבגדי כוה"ג להדלקת מצנה בפנים ובגדי פהו הדיוט להדלקת מצנה דשמחת בית השואבה שוב מסיק שם המל"מ לחקור בכלי שרת שניקבו או נשברו שאינם ראויים לעבודה וכמ"כ בפ"ג מה' פסוה"מ ק דין ו' אם יהיה בהו דין מעילה, דהא קיימ"ל כל דבר שנעשה מצנתו אין מועלין בו, אם ללמוד מבגדי פהו או לא, ונדעתי נוטה דכלי שרת שיכול להתיף אותם ולעשות פלי מחדש וכמו שפסק הרמב"ם בפ"א מה' פלי המקדש דין י"ג אפ"ש דראוי למצנתו הו ויהיה בהו דין מעילה פי לא נגמרה מצנתה, ואפ"ש שלזה פיונו רבינו במה שכתב שם ואין קדושה מסתלקת מהו לעולם, כלומר דלא תימא דהנה פדברים שנעשה בהו מצנתו, דקיימ"ל דאנדא קדושתו מהו ואין בהו מעילה, אלא הני פיון שיש להם תיקון קדושתם אינה מסתלקת מהו ויש בהו דין מעילה.

ופירש ע"ז המרפכת יוסף סימן ל"א דלא כהמל"מ וסובר דכלי שרת שנשברו פיון דאין ראויים לעבודה הדין הוא דאין בהו מעילה, כדקיימ"ל דכל דבר נעשה מצנתו אין מועלין בו, דאף דיכול להתיף אותם ולעשותו חדשים מ"מ פיון דהפלי כמו שהוא עומד השתא אינו ראוי לעבודה, לא מיקרי ראוי לעבודה מצד זה שיתיה אותו ויתנהוה פלי חדש דאז הרי פנים חדשות באו לכאן, אבל בהו פלי הא לא משפחת לה שיהיה ראוי לעבודה, וכמו דאמרינו ב"ק צ"ו האי מאודגול לבינתא ועבדיה עפרא קני, מאי אמרת דילמא הדר ועבד לבינתא, הא לבינתא אחריתא היא ופנים חדשות באו לכאן, ה"נ פיון דהו פלי שנשבר אינו ראוי עוד לעבודה אף דיכול להתיכן ולעשות אותן חדשים הא פלי אחריתא הוא ופנים חדשות, אולם בהו פלי הא לא משפחת לה שיהיה עוד ראוי לעבודה, הילכך הנה דבר שנעשה מצנתו ואין מועלין בו ע"כ.

ואנא לא קא חזינא שום דמיון לסוגיא דמס' ב"ק דהתם איירי בקנין של גזילה דבעינו שינוי מעשה חשובה דמשתנה השם ע"י, כדכ' התוס' במס' ב"ק צ"ג ע"ב עיי"ש, הילכך מאן דגזל לבינתא ועביד עפרא הרי עשה קנין גמור שינוי מעשה עם שינוי השם דמעיקרא לבינתא והשתא עפרא, אלא איפא עוד דין בקנין דגזילה דאם השינוי חוזר לברייתו לא קני, אולם פיון דבינתיים הנה שינוי גמור עם שינוי השם, אלא משום מאי אמרינו דלא קני אם חוזר לברייתו, סברינו דאיזה שינוי מיקרי חוזר לברייתו אם חוזר למציאותו ממש כמו שהיה קודם, הילכך אם גזל לבינתא ועבד עפרא פבר קנה דהא שינוי גמור הוא עם שינוי השם מאי אומרת הדר עביד לבינתא פנים חדשות באו לכאן דאי אפ"ש לצמצם שתהיה הלבנתא ממש במציאות כמו דהנה קודם כמו שכ' רש"י שם גבי זוזי, ואם לאו למציאותו ממש לא מיקרי חוזר לברייתא, אף יש שינוי השם נתבטל דמעיקרא לבינתא והשתא לבינתא, ונשאר רק שינוי מעשה בלא שינוי השם, אפ"ש שינוי מעשה בלא שינוי השם לא קני, הני מילי לכתחילה אם הגזלן עושה קנין כזה לא קנה, אבל בנ"ד שעשה קנין גמור שינוי מעשה עם שינוי השם פיון דבינתיים הנה קנין גמור,

אָלאַ מאַי דאָפּשֶׁר לְבַטֵּל מִשּׁוּם חוֹזֵר לְבְרִייתוֹ לְאוֹ פְּלוּם הוּא, דְּלִגְבֵי חוֹזֵר לְבְרִייתוֹ בְּעֵינָו בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ, זֶהוּ הַפְּלֵל דְּפָנִים חֲדָשׁוֹת בְּאוֹ לְכַאֵן אֲשַׁכְּחֵן הֵתָם רַק לְגַבֵי חוֹזֵר לְבְרִייתוֹ, וְכִבֵּר בְּאַרְיִכוֹת בִּס' דְּבָרֵי יְרוּחָם סִימָן כ"ו עי"ש אָבֵל פְּלִי שְׂרֵת דְּהַקְדָּשׁ גָּדֵר אַחֲרֵינָא הוּא, דכ"ש נִתְקַדַּשׁ קַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף דְּכָל הַחוּמָר שֶׁל הַפְּלִי הַקְדָּשׁ הוּא, וּמָה לִּי אִם נִשְׁבֵּר הָרִי פֶל חֲתִיכָה וְחֲתִיכָה קוּדֶשׁ הִיא, אָלָא אֵיפָא דִּין אֲשֶׁר אִם נִגְמַר פְּלוּמֵר דְּכִבֵּר לֹא יִנְצֵלַח לְמִלְאַכְתָּהּ הַקְוֶדֶשׁ דַּע"י זֹאת גּוֹפָה ג"כ מִיְקָרִי נַעֲשֶׂה מִצְוֹתוֹ אִין מוֹעֲלִין בּוֹ, אָבֵל הָנִי מִיְלִי אִם אֵי אֲפֶשֶׁר פְּלוּם לְתַקְּנָה וְלְהַתִּיף מִחֲדָשׁ אֶת הַשְּׁבָרִים וְלַעֲשׂוֹת מִהֵן שׁוֹב פְּלִי, אָבֵל הֵיכָא אִם נִטְלוּ אֶת הַשְּׁבָרִים וְהַתִּיכוּ וְעָשׂוּ מִהֵן שׁוֹב פְּלִי מֵאוֹתוֹ חוּמָר וְאֲפֶשֶׁר לְעַבְדּוֹ בּוֹ וְדַאי דְּמִיְקָרִי לֹא נִגְמַר מִצְוֹתוֹ, דְּמַאי אֵיכְפַת לָן פְּנִים חֲדָשׁוֹת שְׂאִינוּ בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ כְּמוֹ שְׁהִיָּה סוּכ"ס נַעֲשֶׂה הַפְּלִי מִהַחוּמָר שֶׁל קַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף, דְּשְׂאֵנִי חוֹזֵר לְבְרִייתוֹ דְּקַנְנָן גְּזִילָה דְּהֵתָם בְּעֵינָו חוֹזֵר לְבְרִייתוֹ לְמִצִּיאוֹתוֹ מִמֶּשׁ, וְעוֹלָה לְדִידִי שְׁפִיר מַאי דכ"ה המל"מ בְּכּוֹנֶנֶת הַרְמַב"ם וְאִין קַדְוֶשֶׁת מְסַתְּלָקֶת מִהֵן לְעוֹלָם, פְּלוּמֵר אַף אִם הִתִּיכוּ אֶת הַשְּׁבָרִים מִחֲדָשׁ לֹא בְּטֵלָה הַקַּדְוֶשֶׁת בְּרָם לְפִי הַמְרַכְּבֵת יוֹסֵף דס"ל דְּאִם הִתִּיכוּ אֶת הַשְּׁבָרִים וְעָשׂוּ מִהֵן פְּלִי מִיְקָרִי פְּנִים חֲדָשׁוֹת וְאִין מוֹעֲלִין בּוֹ, קֶשֶׁה מְאֹד לְשׁוֹן הַרְמַב"ם דְּאָמַר בְּהַדְּיָא וְאִם נִשְׁבְּרוּ מִתִּיף אוֹתָן וְעוֹשֶׂה אוֹתָן פְּלִי אַחַר וְאִין קַדְוֶשֶׁתוֹ מְסַתְּלָקֶת מִהֵן לְעוֹלָם, הָרִי בְּהַדְּיָא מִשְׁמַע דְּמַהֲפִלִים הַחֲדָשִׁים אִין מְסַתְּלָקֶת הַקַּדְוֶשֶׁת מִהַשְּׁבָרִים דְּמַעֲיָקְרָא דְּלֹא מִיְקָרִי לְגַבֵי דִּין זֶה פְּנִים חֲדָשׁוֹת, אֲמַנָּם הַמְרַכְּבֵת יוֹסֵף מְסִיק שֶׁם לְפָרֵשׁ כְּנֹנֶת הַרְמַב"ם לְגַבֵי פְּדִיָּה דְּכָל פְּלִי שְׂרֵת אִין מְסַתְּלָקֶת הַקַּדְוֶשֶׁת מִהֵן ע"י פְּדִיָּה, אָבֵל קֶשֶׁה מַה עֲנִין לְכַאֵן לְחֲדָשׁ הָאֵי דִּינָא בְּכָלִי שְׂרֵת שְׁלֵא הוֹתְכוּ לְגַבֵי שְׁבָרֵי פְּלִי שְׁהוֹתְכוּ, וְעוֹד הָאֵי דִּינָא דְּכָלִי שְׂרֵת לֹא מְהִיָּי בְּהוּ פְּדִיָּה לֹא פֶאָן דְּוֹכְתָא, וְכִבֵּר פְּתַב הַרְמַב"ם בְּפָרְק ו' מַה' אִיסוּרֵי הַמְזַבֵּחַ ה' ד' פְּלִי שְׂרֵת שְׁנַפְסָלוּ אוֹ שְׁנַטְמָאוּ אִין גְּפִדִין לְעוֹלָה, וְכש"כ כ"ש שְׁלֵא נְטָמָאוּ דְּלֹא מְהִיָּי בְּהוּ פְּדִיוֹן סִימָן נג.

פְּרָק ז' מַהֲלָכוֹת מְעִילָה הֶלְכָה ו'. וְכֵן פְּרוּטָה שֶׁל הַקְדָּשׁ שְׁנַתְּעַרְבָה בְּכָל הַכִּיס, אוֹ שְׂאָמַר פְּרוּטָה בְּכִיס זֶה הַקְדָּשׁ מְחַלֵּל אוֹתָהּ וְאח"כ יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִיס, וְאִם הוֹצִיא וְלֹא חָלַל לֹא מְעַל עַד שְׂיוֹצִיא אֶת כָּל הַכִּיס.

וּפְרִירֵשׁ בְּזֶה הַמַּל"מ מַה שֶׁכ' מְרֵן הַכֶּסֶף מִשְׁנָה וְכֵן הַתּוֹס' בְּסוּף מַס' מְעִילָה דְּמִטְבַּע חֲשִׁיב וְלֹא בְּטֵל מִן הַתּוֹרָה הֵן אֲמַת שְׁדִין זֶה דְּבָר חֲדָשׁ שְׁלֵא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוֹם דְּבָר שְׁלֵא יִהְיֶה לוֹ בִּיטוּל מִן הַתּוֹרָה, וְכַמֶּש"כ הַרְשָׁב"א בַּת"ה דְּכָל הַדְּבָרִים שְׂאִין לָהֶם בִּיטוּל הוּא דְּוִקָא מְדַרְבְּנָן אָבֵל מִן הַתּוֹרָה הַפֶּל בְּטֵל בְּרוּב וְכו' עי"ש, וְהַש"ש שְׁמַעְתָּא ו' פְּרָק ד' אֲדַרְבָּה תַּמָּה אֲקוּשִׁית הַתּוֹס' שְׁהַקְשׁוּ דְּלִיבְטֵל בְּרוּבָא, מַאי קוּשִׁיא הָא קִיִּימ"ל מְמוּנָא לֹא בְּטִיִּל וְכַדְאִיתָא בְּבִיצָה פ' מְשׁוּלִין הָרִי שְׁנַתְּעַרְבָה לוֹ קַב חִטִּין בְּעֲשָׂרָה קַבִּין שֶׁל חֲבָרוּ יֹאכֵל הֶלָּה וְחֲדִי.

לְפִיכָף יֵצֵא לְחֲדָשׁ דְּמְמוּנָא דְּהַקְדָּשׁ לֹא דְנִין מִשּׁוּם תּוֹרַת מְמוֹן שְׁבוּ אָלָא מִשּׁוּם תּוֹרַת אִיסוּר שְׂיֵשׁ בּוֹ, וְהִבִּיא רֵאזִיָּה לְדְבָרֵינוּ מַהָּא דְּקִים לָן דְּעַד אַחַד אִין נְאָמֵן הֵיכָא דְּהִנְהוּ בְּיָדוֹ בְּמְמוּנָא פִּי אִם בְּעֵינָו מְגוּ מִמֶּשׁ, וְהַגְמָרָא בַּמַּס' יְבָמוֹת אָמַר שֶׁם אֲהַקְדָּשׁ דְּמַמְיָנִין לוֹ מִשּׁוּם דְּבִידוֹ לְפָדוּתוֹ אֲלֵמָּא מְזֶה דְּנִיָּהֵי בְּמַעֲיַד לְהוֹצִיא מְמוֹן מִרְשׁוֹת הַדְּיוּט לְרְשׁוֹת גְּבוּהַ הו"ל הוֹצֵאת מְמוֹן וְאִין ע"א נְאָמֵן בּוֹ, אָבֵל לְהִפּוּף לְהַעֲיַד מִרְשׁוֹת גְּבוּהַ לְרְשׁוֹת

הדיוט, לא איכפת לן בהקדש משום תורת ממון שבו אלא משום תורת איסור שיש בו, לכן אמרינו ע"א נאמן היכא דבידו משום דאיסור הוא עיי"ש.

לפי"ד הש"ש יש לכאורה לתרץ בהא דמצינו לעיל ברמב"ם פ"א מה' מעילה הלכה ג' כל המועל בזדון לוקה ומשלם מה שפגם מן ההקדש בראשו, ואזרה של מעילה מזה שצאמר לא תוכל לאכול בשעריך וכו', והקשו הראשונים והא אין אדם לוקה ומשלם והרמב"ם בעצמו פסק בה' תרומות הלכה ו' שהאוכל תרומה בזדון לוקה ואינו משלם, ואולם לפי"ד הרי ממונא דהקדש שאני דבממונא דהדיוט הרי אנו דנין התשלום בשביל הפסד ממונא של חבירו, ואם יארע דינא דמלקות וממון הרי המלקות בשביל הלאו והממון בשביל שמפסיד את חבירו, בהכי הוא דאמרינו אין אדם לוקה ומשלם, דאין לנו לחייבו משום שתי רשעיות אבל הקדש הרי גם הממון אנו דנים ביה לא מדין ממון רק מאיסורא דהקדש, אפשר לומר דבין המלקות ובין הממון הנה בדין עונש דבהא שפגם בהקדש מגיע לו עונשא אריכתא מלקות וממון דלאו משום שתי רשעיות אנו מחייבין אותו כי אם משום רשעה אחת, אפשר משום רשעה זו חייב עונשא אריכתא מלקות וממון, והא דהקשו מתרומה אפשר דס"ל דהתם התשלומין בדין ממונא ולא מדין איסור משא"כ בהקדש.

ואולם טענתא היא לומר הכי, הא הגמרא שם אמר מידי דהנה אטבל והקדש וקומות, א"כ הרי אטבל ג"כ איכא קושית הש"ש במאי דאמר הגמרא התם משום דבידו לתקנו, הא בממון אין נאמן ע"א משום בידו גרידא אם לא ע"י מגו ממש, א"כ שוב בע"כ צריף לומר דתרומה הנה ג"כ כמו הקדש, דדינינו לה לא בדין ממון כי אם באיסור שבו, והיינו הך תרומה והקדש, א"כ אם הרמב"ם פסק אפי"ה גבי תרומה דאין לוקה ומשלם אמאי פסק גבי הקדש דלוקה ומשלם ועוד הא איתא במס' פתובות דף ל' ע"ב בתוד"ה זר שאכל תרומה, וז"ל שאני שוגג דתרומה, דתשלומין כפירה ולא ממונא כדאמרינו במס' תרומות פ"ו מ"א דאם רצה כהן למחול אינו יכול משום דלא הנה ממון אלא כפירה, ואפילו אוכל תרומת עצמו דלא גזל מידי משלם כפירה לעצמו וחונם לפהו ולכף לא שייף קים ליה בדרבה מניה לפוטרו מכפירה, אבל קרו וחונם של הקדש אינו משום כפירה אלא משום ממון שגזל הקדש וכו' עיי"ש, אמנם התם איירי בשוגג, אכן סוכ"ס חזינו אף במזיד ליכא למימר דהקדש חמירא מתרומה, דהקדש איכפת לן האיסור שבו ותרומה איכפת לן האיסור ממון, ואם הש"ש אמר הכי גבי הקדש כש"כ דס"ל הכי גבי תרומה ואין לחלק ביניהו לגבי דינא דאין לוקה ומשלם.

והנה המחנה חיים חלק ב' סימן כ"ז הקשה על הש"ש מהא דאיתא במס' פרייתות י"ח ע"ב אכל היום אכל למחר, נהנה היום נהנה למחר, אפילו מפאן עד שלש שנים מניין שיהו מצטרפין זה עם זה ת"ל תמעל מעל ריבה, ואמאי הא כפר עליה יוהכ"פ, אמרי כי מכפר יוהכ"פ על איסורא על ממונא לא מכפר, א"כ הרי מבואר דדין בהקדש את התשלום בדין ממון וצע"ג ע"כ תוכנו.

ותמה אני הרי מעולם לא נתפנין לומר הש"ש דהממונא דהקדש שעליו לשלם הנה איסור, אלא בא לומר רק לגבי דין נאמנות של העד, אם הוא מעיד שהדבר הזה לאו דהקדש כי אם שייף להדיוט, הרי מעיד בזה תרתי איסורא וממונא, כלומר אם שייף

להקדש הרי כל דיני איסורי דהקדש הנה על אותו חפץ, ואם שייך להדיוט סלקו כל הדיני איסורים זהו בנזוגע לאיסור, עוד זוהי גופה השאלה ממון של מי אם של הקדש או דהדיוט, השתא עולה לפנינו החקירה על איסור ע"א נאמן ועל ממון אינו נאמן, איך לדון אם דינא דאיסורא דנאמן, ואם תפסינו הכי ממילא סלק שאלת הממון פינו דמאמינו לו שאינו הקדש ממילא זאת אומרת דהממון הוא של הדיוט, או דילמא דיינינו לה דינא דממונא דבקה אין ע"א נאמן וממילא ליכא להאמין להע"א לגבי איסורא, ע"ז מחדש לן הש"ש דמעיקרא פאשר אנו באין לחקור באותו דבר מיד היא השאלה אם החפץ הוא של הקדש ודינינו לה דינא איסורא, דאז כיון דיינינו לה להקדש דינא דאיסורא ממילא נאמן הע"א על הממון, כהאי גוונא אם נתערבה מטבע של הקדש בממונא דהדיוט דעל כאו"א איכא שאלה דאיסורא ושאלה דממונא, אמרינו דדינינו על האי ממונא שאלה דאיסורא, אולם מעולם לא נתכוון לומר דממונא דהקדש הנה איסורא דנדאי ממונא הוא ככל הממונות שבעולם, ודוקא להדי דינים דאיירי הש"ש אמר הכי ותו לא, משום דבדיני אם דיינינו מעיקרא איסורא דהקדש ממילא סלקא שאלת ממון ונאמן הע"א.

אולם הגמרא דכריתות שנהנה מן ההקדש אמנם איכא איסורא דהקדש שנהנה, אבל איאפשר להכחיש דאיכא גזל ממונא דהקדש, ואם בא יוהכ"פ לכפר הרי לא תליא איסורא בממונא דהא ידעינו שפיר דאיכא בהכי איסורא דהקדש שעבר וחסא וגם גזל ממונא דהקדש, א"כ אמנם שעל החטא שנהנה יוהכ"פ מכפר אממונא דהקדש אין פח ביוהכ"פ לכפר, משא"כ בנדון דהש"ש דאם מאמינו להע"א שאינו הקדש ממילא אמרינו ששייך להדיוט, ואין שום דמיון מהתם להכא, תדע הא בכל שוגג דהקדש איכא קרבן מעילה ותשלום ממון, דבהכי אף כי הקרבן מעילה מכפר על האדם שגזל דהקדש ונהנה ממנו, מ"מ הממון מחויב לשלם כי מאי ענין איסור הקדש לגזל ממונא דהקדש הקרבן מכפר רק על החטא ולא על הממון, כמו כן יוהכ"פ לא עדיפא מקרבן דעלמא, וכמו דמלבד הקרבן משלם ממונא להקדש כמו כן יוהכ"פ מכפר אעבירה מיהא ממונא משלם דאין יוהכ"פ מכפר אממונא כמו קרבן דאינו מכפר.

והמתנה חיים בעצמו מסיק וז"ל ואחר ימים ישבתי דברי הש"ש בנדאי אם נהנה פרוטה דיש בו דין מעילה אז אין עליו דין ממון רק איסור שהוא קודש וכל הנהנה מעל בקדשי ד', אבל בחצי פרוטה דאין עליו דין מעילה אז נשאר עליו דין ממון, דמה לי איסור חצי פרוטה דגזל הדיוט או איסור חצי פרוטה ממון גבוה הוא אין עליו מעילה, ולכן שם במעילה כ"א דאיירי בפרוטה של הקדש שנתערבה בכיס מלא מעות הקשה תוס' שפיר שיתבטל דפרוטה אין עליו דין ממון רק דין איסור, אבל בכריתות דף י"ח דאיירי דנהנה רק חצי פרוטה ע"ז משני הגמרא יוהכ"פ אינו מכפר אממונא עכ"ל, אכן לפי"ד הרי הש"ש לא אמר מעולם דהקרבן מעילה משני להממון לאיסורא, דנדאי אף בפרוטה ג"כ הממון לא הנה איסור דמהיכא תיתי לומר הכי דמשום הקרבן מעילה נעשה הממון לעצם איסור, אלא כוונתו נדאי דאיסור קרבן מעילה לחוד וממון לחוד, רק השאלה אם נקבל הנאמנות על האיסור וממילא נפשט לנו שאלת הממון, פלומר כיון דנאמן הע"א על עצם ההקדש ממילא ידעינו למי שייך החפץ אם להקדש או להדיוט, פירוש אם אומר הע"א שהחפץ אינו הקדש הרי נאמן דהגדה זוהי על איסור וממילא דיינינו דשייך להדיוט, דעיקר שאלה היא זו אם דיינינו מעיקרא האיסור או הממון, אבל בהכי מודה הש"ש

דהממון לא נשתנה לאיסור אלא באיזה אופן דייגיננו, ע"ז אמר הש"ש דדייגיננו הצד דאיסורא ולא הצד דממונא כדבארתי, אמנם אם יהיה לנו ספק בהאי גוונא על חתיכה אחת אם היא חלב או שומן, וזאת ידעינו שאם היא חלב שייך החתיכה לראובן ואם היא שומן היא שייך לשמעון, ובכו איפא לפנינו שאלה דאיסורא ושאלה דממונא, ויבא ע"א ויאמר שהיא שומן וממילא שייך לשמעון בהכי אפשר לדון אם דייגיננו השאלה דאיסורא ונאמן הע"א או השאלה דממונא ואין נאמן בהכי אפשר לומר דיסבור הש"ש דאין נאמן הע"א פיון דגם השאלה דממונא ג"כ לפנינו, אולם הש"ש חידש לנו דוקא בהאי גוונא דשאלה דהקדש דבהשאלה דהקדש גופה איפא השאלה דאיסורא וממונא יחדיו דיגי איסורא דהקדש וממונא דהקדש, בהא חידש לן דייגיננו דאיסורא וממילא נפתרה לנו השאלה דממונא זוהי הכוונה האמיתית של הש"ש, ודו"ק.

ובנוגע להשאלה שהבאתי אם חלב או שומן יש ג"כ למימר דלגבי איסור מאמינין אכל לא לגבי ממון, כדאשכחן בכמה דוכתי בש"ס נאמן אתה לגבי האי ולא לגבי אחרניא, אבל אכ"מ להאריף בזה פי אבאר אי"ה בחידושי ירוחם פאשר יעזרני ד' להוציא לאור ודו"ק והנה הגאון ר' אברהם לופטביל חתנו של הגאון ר' מאיר שמחה זצ"ל בספרו ז"א מתרץ את הרמב"ם בהא דפוסק גבי האוכל הקדש במזיד לוקה ומשלם עפ"י הנחה זו, דמועל בזדון חייב ג"כ משום לא תגזול מלבד האזהרה האמורה שם ברמב"ם לא תוכל לאכול בשעריה, דמה לי ממון הדיוט ומה לי ממון גבוה, לפיכך פיון דגלי קרא גבי גזל דאין הלאו פוטר מממון, א"כ אפילו אם יש בו לאו אחר ג"כ אינו פטור, וכמו שכתב גבי חובל חבירו ביוהכ"פ דהלאו דיוהכ"פ אינו פוטר דבפירוש רבתי התורה חובל בחבירו בתשלומין, וה"נ פיון דפירוש רבתי התורה דגזול מחבירו משלם, ה"נ בנתערב בו עוד איסור מעילה ג"כ משלם.

ויש לתמוה האם רק עצם הלאו גרידא פטר מתשלומין, הרי העיקר הוא שיהיו מלקות פוטר, א"כ איך מדמה מילתא למילתא, התם בחובל ביוהכ"פ הרי הלאו דחובל איפא ביה דין מלקות, אלא דחידושה לנו התורה דאעפ"י דקיימ"ל בכל מקום היכא דאיפא ממונא ומלקות לוקה ואינו משלם, אולם בחובל איפכא משלם ואינו לוקה, הלכך שייך שפיר למימר פיון דלאו דחבלה אעפ"י דאיפא ביה מלקות משלם ואינו לוקה, משוה"כ אף אם נתוסף ביה עוד לאו דאיפא ביה חייב מלקות ג"כ אינו לוקה דזהו הדין בחבלה דרק משלם ואינו לוקה, אבל בנדון דגזול הא דמשלם ואינו לוקה מילתא בטעמא משום דלאו דלא תגזול הנה לאו הניתק לעשה, אולם אמנתוסף ביה עוד לאו דאית ביה מלקות דלא ניתק לעשה, ודאי דלקי משום הלאו השני ואינו משלם, לפי"ד תירוצו אינו נכון.

סימן נד. הלכות קרבן פסח פרק א' מה' קרבן פסח הלכה ו' השוחט את הפסח בזמנו והיה לו פזית חמץ ברשותו לוקה, שנאמר לא תזבח על חמץ דם זבחי, שלא יזבח הפסח והחמץ קיים, אהד השוחט ואחד הזורק את הדם ואחד המקטיר את האמורין וכו' ה"ז לוקה והפסח פשר, ע"כ.

והנה המל"מ כ' נו"ל יש להסתפק אם זרק או הקטיר על חמץ אחר שנפסל הקרבן באחד מדברים הפוסלין אם לוקה על לאו זה, דאפשר דלא קפיד קרא אלא בקרבן פשר, שלא יעשה אחת מכל העבודות אם יש ברשותו חמץ, אבל אם נפסל הקרבן שוב ליכא חיובא

משום לאו זה, ומצינו פ'ינצא ב'זה באזרה לא תאפה חמץ דקיימ"ל המחמץ את הפסולה פטור וכמ"כ רבינו פי"ב מה' מעשה הקרבנות דין י"ח וכו', ומסיק שם לפשוט מהירושלמי דאזרה זו דלא תשחט על חמץ אינו אלא בזבח פשוט ולא בזבח פסול, וכמו כן הזורק על החמץ אינו מוזהר בזבח פסול עיי"ש.

ולכאורה יש לתמוה למה לן קרא דהמחמץ את הפסולה פטור וכן קרא שהביא שם הירושלמי דהזורק את דם הפסח פסול על החמץ פטור, תיפוק ליה כיון דנפסלו קודם סלקו מהן שם פ'רטי של הקרבן ונהו רק פסולי המוקדשין בעלמא, ואבדו את השם מנחה או שם קרבן פסח דשוב ליפא עליהו הני דינים דחלו במנחה או בפסח פשוט, דהא לא נאמר בקרא שלא יזרוק על החמץ אלא קרבן פסח וזה הפסול לאו פסח הוא, כי אם נכלל בפסולי המוקדשין בעלמא דאיפא עליהו רק לאו דבל תזרקו, כדאימא במס' תמורה דף ו' ע"ב המקדיש בעל מום עובר משום חמשה שמות וכו' ומשום בל תזרקו, ולא דוקא בפסול בעל מום כי אם בכל הפסולים כמו דאימא בספרא ויקרא כ"ב עיי"ש, והיינו דבכל פסולי הקרבנות איפא אזרה בעבודתם, ברם רק משום פסולי המוקדשין בכלל, אבל מהיכא תיתי לן לומר דשם הקרבן פ'רטי דידהו קיימא אף לאחר שנפסלו, אולם מדחזינו דמצריף לן הירושלמי קראי בפסח פסול ליפא האי דינא דזורק על החמץ, אלמא דס"ל דשם פ'רטי של הקרבן נשאר קיים אף לאחר שנפסל ולא סלק מעליו שם קרבן פסח.

ואפתי יש לחקור אמנם עצם הקרבן שנפסל שמו עליו לגבי זריקת הדם דמיקרי זורק דמו של פסח הפסול, אבל לגבי הקטרת האמורין כגון אם נפסלו האמורין של פסח ומעלה אותן על המזבח על החמץ, דבהאי ג'ונא הא איפא רק האי דינא דאם עלו לא ירדו, אם בהא ג"כ חייב משום מקטיר את הפסח על החמץ, דילמא הני אמורין לא מיקרי אמורין של פסח אלא נכללו בפסולי המוקדשין בעלמא, דאין ראיה מהני ד' עבודות להקטרת אמורין כיון דהקטרה דידהו אין מעפבין דהא אם לא הוקטרו ג"כ פשוט, תדע דהא אף בקרבן פסח פשוט והאמורין פשרים איפא פלוגתא אם במקטיר אמורין איפא דינא דהקטרה על החמץ, אמנם פסקינו דאיפא אף במקטיר היינו משום דמקשינו מקטיר לזורק, אולם הני מילי בפסח פשוט והאמורין פשרים בהכי שנייה האמורין להק"פ ושם פסח עליהו, אבל היכא דהאמורין נפסלו סלק שייכותן להקרבן פסח ואבדו שם פסח כי אם נכללו בפסולי המוקדשין, ואף כי המל"מ הזכיר בהקירתו גם מקטיר אמורין על החמץ לדעתו לזאת לא צריכא לן האי קרא שהביא הירושלמי, אמנם הירושלמי לא הזכיר רק שוחט זורק ותו לא, לפיכך יש להסתפק באמורין שנפסלו אם שם קרבן פסח קיים עליהו.

אכן יש להוכיח מהמל"מ גופיה דהנה איתא בפרק א' מה' תמידין ומוספין הלכה ז, וז"ל ודע דהיכא דנפסלו איברי תמיד של שבת והו מאותן שאם עלו לא ירדו, יש להסתפק אם מקטיר אותם בשבת, דאפשר דוקא בחול דאמרינן אם עלו לא ירדו ומקטיר אותם, אבל בשבת ניהי דתמיד דוחה שבת היינו דוקא הפשרים אבל פסולים לא, או דילמא כיון דאברים אלו ניתנה שבת לדחות אצלם אפשר אף שנפסלו נמי ניתנה שבת לדחות אצלם, ולכאורה נ"ל כיון דלבר קפרא איברים פסולים של ערב שבת מקטיר אותם בשבת, ניהי

דלא קיימ"ל פּוֹנְתִיָּה וכו', ומדבר קפרא באיברים של ע"ש גלמוד לדין באברים של שבת וכו' עיי"ש, ואם נימא דאימורין של קרבן אם נפסלו פנין דהקרבן שלהם נשאר בכשרותו דהא לא מעכבי, בהאי גוונא אין שניף אימורין הפסולים לעצם הקרבן ונגזקו מהן שם קרבן דמעיקרא, א"כ האברים של הקרבן תמיד שנופסלו לאו שם תמיד עליהן כי אם פסולי המוקדשין, ואמאי תדחה הקטרה של הני איברים הפסולים את השבת, הא דוקא קרבנות תמידים דחו שבת והני לאו תמידין הן.

אלמא דס"ל להמל"מ דאף האימורים שנופסלו וכל עליהו שם הקרבן דמעיקרא, לאו דוקא קרבנות תמידין כי אם כל קרבנות כגון פסח וכיוצא בהן, וכש"כ הוא, ומה התם דמיחשבא האברים בשם תמידים לגבי דיחוי שבת, כשכ"כ דמיחשבא האימורין אימורי פסח לגבי מקטיר על החמץ, זאת אומרת דהמל"מ לשיטתו אגזיל משה"כ הזכיר ג"כ מקטיר על החמץ בנפסל הפסח.

אמנם יש לפשוט מהרמב"ם גופיה דאיתא בפירק י' מה' קרבן פסח הלכה א' מפי השמועה למדו לא תשפרו בו בטהור ולא בטמא, אהד השובר את העצם בליל חמשה עשר או ששבר בו עצם מבעוד יום או ששפרו בו אחר כמה ימים ה"ז לוקה ע"כ, ומקורו מהגמרא פסחים דף פ"ג עיי"ש, והא העצם לאחר כמה ימים הרי המוח שבעצם הנה נותר, אמנם הפסח פשר דאין פסול הנותר מעכב את הקרבן, ואם איתא דאימורי הק"פ שנופסלו לא מיקרי שם פסח, א"כ מהיכא תיתי שם פסח על עצמות הנותרים להתחייב עליהם בשבירתם, אלמא מזה דאף אימורין נעצמות שנופסלו ג"כ שם פסח עליהם ולא נכללים בפסולי המוקדשין דעלמא.

עוד יש להביא ראיה מהא דאיתא במס' זבחים דף פ"ז ע"ב מתקיה לה רבא בר רב חנן ואי אמרת אויר מזבח פמזבח דמי, עולת העוף דפסלה במחשבה היכי משכחת לה הא קלטת מזבח, ופירש"י היכי משכחת לה דפסל בה מחשבה חוץ לזמנו הא קלטיה אויר המזבח, דאי נמי אמרינן לינה מועלת בראש המזבח וקיי"ם זה את מחשבתו ושהה עד למחר והקטירה בת הקטרה היא, דהא פסולין שיעלו לא ירדו, וכיון דבת הקטרה היא למחר לכתחלה היא, אמאי פסלה בה מחשבה של הקטרת מחר עכ"ל, ואם נימא דבהני דעלו לא ירדו סלקו מהן שם קרבן פרטי דידהו ונכלל בפסולי המוקדשין דעלמא אמאי לא ינה פגול דהא דשרי למחר להקטיר כבר סלק שם עולת העוף מינה וההקטרה אינה אלא משום פסוה"מ דעלמא, אלמא מהכא דפריף הגמ' דלא תהא פגול דס"ל דשם עולת העוף לא סלקה מינה אף שההקטרה הנה מדין אם עלו לא ירדו.

והנה המנה"ח מצוה פ"ט כ' וז"ל אני מסופק אם העלה החלבים של פסח בראשו של מזבח, דקיימ"ל בפירק המזבח מקדש דף פ"ז במס' זבחים ובמב"ם פ"ג מה' פסוה"מ ק הלכה י"א דאם הם בראשו של מזבח אין לינה פוסלת ומקטירן לעולם אף אם ירדו לא יעלו, אבל אם לא ירדו מקריבן לעולם, איף הדין אם היו מונחים האימורין של פסח עד אחר פסח אם מותר להיות חמץ אצל המקטיר בשעת הקטרה פנין דלאחר חה"פ ליכא איסור חמץ, או דילמא אפילו לאחר חה"פ מ"מ פנין דהם מפסח ששהירה תורה דלא יקטיר על החמץ אסור להיות אצלו חמץ בשעת הקטרה אף דמותר לאכול חמץ, ונראה דודאי עובר דלא תלוי באיסור אכילה ושהיא רק לאו בפני עצמו, והראיה דלר"ש בערב

פסח אין לאו באכילה, ולדעת בעה"מ לר"ש מותר באכילה עד הלילה, ומ"מ אם שוחט הפסח אסור ועובר אם יש לו חמץ אע"ג דמותר לאכילה ומדר"ש נשמע לרבנן וכו' עכ"ל.

ותמה אני אהא דכ' דקיימ"ל בפרק המזבח מקדש דאם הם בראשו של מזבח אין לינה פוסלת ומקטירן לעולם, אדרבה התם איפכא קיימ"ל דלינה פוסלת פיון דאם ירדו לא יעלו, דאם לינה לא היתה פוסלת הנה לן לדון דייעלו אף ירדו כדאיתא שם בגמרא לנו בראשו של מזבח מקטיר והולך לעולם, ופירש"י דאפילו אמרינן לינה מועלת בראשו של מזבח, פלומר דנפסל ע"י לינה מסקינן להו במערכה שהרי פסולין שעלו לא ירדו, ירדו רבה אמר יעלו רבא אמר לא יעלו, ופירש"י דלינה מועלת והנה להו פסולין וכיון דירדו לא יעלו, אלמא לרבא דס"ל אם ירדו לא יעלו אמרינן דלינה פוסלת, רק לרבה דס"ל אף אם ירדו יעלו לדידיה אין לינה פוסלת בראשו של מזבח, פלומר דראשו של מזבח אין מניח את האומורין לפסל, משא"כ לרבא דסובר אמנם הן נפסלין אף בראשו של מזבח, והא דאמר מקטירן לעולם הנה טעמא משום דמזבח מקדש אף את הפסולין, לפיכך פיון דנפסלין אם ירדו לא יעלו דאין מעלין פסולין להקטרה, ואנן הא פסקינן כרבא וגם הרמב"ם סובר הכי, אמנם המנה"ח כפי הנראה אינו רוצה לפרש גם לרבא דלינא פוסלת, דא"כ אמאי מקטירן לעולם אעפ"י שלא ירדו סוכ"ס הרי כבר נפסלו, אבל יש לתמוה בזה על המנה"ח מאי איכפת לן אם נפרש דנפסלו בלינה אפי"ה מקטירן לעולם משום דהמזבח מקדש את הפסולין כמו דאמרינן דכ"ש מקדש את הפסולין וכש"כ מזבח דחמירא דמקדשין אף שלא מדעת, ובלא"ה הרי ברש"י מפורש בהדיא דרבא סובר דנפסלו בלינה והא דמקדים המנה"ח לומר לתקירתו דהחלבים של פסח אין נפסלים בלינה משמע מיניה דרק עפ"י הנחה זו מסתפק אם איכא בהקטרה דידהו אחר הפסח דינא דמקטיר על החמץ, לפיכך לפי מאי דבארתי דקיימ"ל דנפסלין בלינה ליכא לגמרי חקירתו, דודאי בטל בהכי דינא דמקטיר על החמץ, וטעמא אי אפשר לומר פיון דהחלבים נפסלו נסתלק מהן שם קרבן פסח, דהא כבר באדחי לעיל דאף לאחר שנפסלו שם ק"פ עליהו חיילא וקיימא, אלא טעמא הנה פיון דנפסלו הנה הדין כמו בקרבן פסח פסול דהביא הירושלמי דליכא בפסול דינא דשוחט על החמץ, כמו כן אם נפסלו רק האומורין ג"כ אמרינן הכי, דהני מילי דחייב במקטיר על החמץ בכשרים ולא בפסולים, אף כי איכא קצת לחלק דהתם הק"פ לגמרי פסול אבל בנ"ד הרי הק"פ פשר אלא האומורין פסולין אולם גם המנה"ח מודה בזה דאם אמרינן דלינא פוסלת בהן ליכא בהו דינא דשוחט על החמץ, והא כבר בארתי דלינא פוסלת א"כ סלקה חקירתו עוד מסיק המל"מ ונ"ל ודע מה שקשה לי בדברי הירושלמי הללו, הוא דמשמע דמן הסברא השוחט פסח על חמץ נפסל הנזבח פיון דעבר אהורמנא דמלכא אי לאו דגלי קרא שקראו זבח אף לאחר ששחטו על חמץ, ובריש פרק ה' דמנחות אמרינן מתקוף לה רבינא ואימא לא תאפה חמץ למיקם גברא בלאו בעלמא ואיפסולי לא מיפסלא, ותירצו מצה תהיה הפתוב קבעה חובה ע"כ הרי דאיצטריך קרא להכשר וצ"ע ע"כ.

ונ"ל לתרץ עפ"י מאי דהביא השעה"מ בפ"א מק"פ את הריטב"א שכ' בחידושו יומא דף נ"ג דמתבאר מדבריו דסבירא ליה דעד פאן לא אמרינן שנה עליו הפתוב אלא לעכב במידי דליכא לאו אבל היכא דאיכא לאו ממילא משמע עיכובא ולא בעינו ששנה עליו

הפּתּוּב לַעֲכָב, וְתָמָּה עָלָיו הַשְׁעָה"מ מִגְּמָרָא זֹו מְהָא דְּמִתְקִיף לִיהַ רְבִינָא אִימָא לֹא תִאָּפֵה חֲמִין לְמִיקָם רַק בְּלָאוּ וְאִיפְסוּלִי לֹא מִיפְסֹל, הָרִי אַע"ג דְּאִיכָא אֲזַהְרָה לֹא מִשְׁמַע עֵיפּוּבָא עֵי"ש, וְאִילוּ ר' אִמִּי שָׁם דָּאֵמַר בְּהַאי לִישְׁנָא לַעֲכָב נְמִי פְּתִיב לֹא תִאָּפֵה חֲמִין אֱלָא מִצָּה, אֲפֻשֵׁר לִוְמַר דְּכֻנְוִנְתּוּ לֹאוּ דְּוִקָא מִשּׁוּם דְּלִמְצֻנָה פְּכָר פְּתִיבָא, אֱלָא פְּשׁוּט פִּינּוּן דְּכִתִּיב לֹא תִאָּפֵה דְּהִנֵּה אֲזַהְרָה דְּמִשּׁוּם זֹו גּוּפָה הִנֵּה עֵיפּוּבָא, וּפְלוּגְתָא דְּאִמּוֹרָאִי נִינְהוּ אִם בְּלָאוּ בְּעֵינּוּ שְׁנָה הַפְּתוּב לַעֲכָב, דְּהִירוּשְׁלָמִי סוּבְרָ דְּבְלָאוּ לֹא בְּעֵינּוּ שְׁנָה הַפְּתוּב וְכִינּוּן דְּכִתִּיב לֹא תִזְבַּח עַל חֲמִין דָּם זָבַחַי הָרִי אִיכָא לֹאוּ, הִילְכִּף אִי לֹאוּ קָרָא דְּזָבַחַי הִנֵּה אִמִּינָא דְּפְסוּל וְהוּא כְּר' אִמִּי וְרְבִינָא פְּלִיג וּס"ל דְּאִיכָא בְּלָאוּ ג"כ בְּעֵינּוּ שְׁנָה עָלָיו הַפְּתוּב, אִוְלָם כ"ז אִינּוּ אֱלָא לְחִדּוּדֵי דְּמַהִּיכָא תִּיתִי לִוְמַר דְּפְלִיגִי, וְעוּד הָא אֵמַר ר' אִמִּי לַעֲכָב נְמִי פְּתִיב לֹא תִאָּפֵה דְּמִשְׁמַע בְּהִדְיָא דְּאִמְנָם פְּתִיב לְמִצְוָה אֲבָל אִיכָא עוּד קָרָא לַעֲכָב דְּמוּכָח דְּהֵעֵיפּוּבָא לֹאוּ מִשּׁוּם הָאֲזַהְרָה דְּלֹא תִאָּפֵה גְּרִידָא פִּי אִם פְּשׁוּט דְּשְׁנָה הַפְּתוּב לַעֲכָב.

וְהִנֵּה עַל הָרִיטְב"א הַנ"ל הַקְּשָׁה הָרַב הַגָּאוֹן ר' אַבְרָהָם אֱלִיהוּ זצ"ל מְטַעֲלוּז בַּכַּת"י שְׁלוֹ, וְנ"ל אֲכֹן לְדַעְתִּי זֶה נִגְדַּת תְּלִמּוּד עֲרוּף זָבַחִים ס"ה ע"ב דַּאֵע"ג דְּלֹא יִבְדִּיל גְּבִי חֲטָאֵת הָעוּף לֹא תַעֲשֶׂה הוּא, מ"מ אִין פְּסוּלוּ אֱלָא מִשּׁוּם שְׁנַעֲשׂוּ בּוּ מַעֲשֵׂי עוֹלַת הָעוּף, וְאִם אִין מִצְוֵי מַעֲכָב פְּשֵׁר עֵי"ש, אֱלָמָא דְּמִשּׁוּם לֹאוּ דְּלֹא יִבְדִּיל גְּרִידָא לֹא פְּסוּלִינּוּ פִּי גַם גְּבִי לֹאוּ גְּרִידָא בְּקַדְשִׁים בְּעֵינּוּ שְׁנָה הַפְּתוּב לַעֲכָב ע"כ תּוֹכֵן קוֹנְשִׁיתוּ.

אִוְלָם לֹא עֵינּוּ שְׁפִיר הֵתָם בַּתּוּד"ה וְרַבִּי אֱלֵעָזָר. דְּמִפְּרָשִׁים כָּל סוּגְיָא זֹו בְּהַבְּדִלָה שְׁלֹאֲחַר הַזָּאָה אֲבָל קוֹדֵם הַזָּאָה כו"ע לֹא פְּלִיגִי דְּפְסוּלָה דָּאֵמַר קָרָא לֹא יִבְדִּיל, וְאִיכָא בֵּינֵיהוּ דְּרַבְּנָן סְבָרִי מִצְוֵי חֲטָאֵת הָעוּף מַעֲכָב וְכִשְׁהִינְזָה עֲדִינּוּ לֹא נִגְמָרָה מִצְוֹתָהּ, הִילְכִּף פְּשֵׁהֲבִדִּיל סִימָן שְׁנִי לֹאֲחַר הַזָּאָה לֹא חֲשִׁיב מַחֲתָף בְּשֵׁר בְּעֵלְמָא וּפְסוּל מִשּׁוּם שְׁעֲשֶׂה מַעֲשֵׂי עוֹלָה בְּחֲטָאֵת שְׁנִי פֹאן הַבְּדִלָה בְּשָׁנִים קוֹדֵם מִצְוֵי כְּמוֹ בְּעוֹלָה, וּר"א בַּר"ש סְבָר דְּמִצְוֵי אִינּוּ מַעֲכָב וְכַבֵּר נִגְמָרָה כָּל מִצְוֹתָן וְכִשְׁמִבְדִּיל לֹאֲחַר הַזָּאָה אִינּוּ אֱלָא מַחֲתָף בְּשֵׁר בְּעֵלְמָא וְכו' עֵי"ש, אֲבָל קוֹדֵם הַזָּאָה אִם הַבְּדִיל בְּחֲטָאֵת הָעוּף פְּסוּלָה לְכוּ"ע מִשּׁוּם הַקָּרָא דְּלֹא יִבְדִּיל, אִמְנָם רַש"י מְפָרֵשׁ שָׁם בְּאִנְפּוֹן אַחַר, אֲבָל הָרִיטְב"א אִינּוּ מוֹנָשְׁבַע לְפָרֵשׁ לֹא פְּדַבְרֵי הַתּוֹס' וְאִדְרַבָּא מְדַבְרֵי הַתּוֹס' מוּכָח דְּלֹא יִבְדִּיל הִנֵּה עֵיפּוּבָא פְּדַבְרֵי הָרִיטְב"א, וְאִפִּילוּ לְרַש"י אֲפֻשֵׁר לְתַרְזַן אֲבָל אִין פֹּאן מְקוּם לְהֵאָרִיף.

סִימָן נה. פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת קָרְבָן פֶּסַח הִלְכָה ב'.

וְאִם לֹא נוֹדַע לוֹ עַד שְׁנַזְנַרְק הַדָּם הַנּוֹרָצָה, שְׁהַצִּיץ מְרָצָה עַל שְׁגִגַת הַבְּשָׂר שְׁנַטְמָא וְאִינּוּ מְרָצָה עַל הַזָּדוֹן, ע"כ. וְהִנֵּה פִּירֵשׁ בְּזֶה הָאוּר שְׁמַח בְּפֶרֶק פִּיצַד צוֹלִין, תְּנִי הַפְּסַח שְׁנַזְנַרְק דְּמוֹ וְאַח"כּ נוֹדַע שֶׁהוּא טְמֵא הַצִּיץ מְרָצָה, וּפִירֵשׁ"י הַפְּסַח אוֹ הַדָּם וְזֶהוּ כְּפִירוּשׁ הָרַמְבַּ"ם, וּבִירוּשְׁלָמִי שְׁמַתְנִי בְּשַׁנְטְמָא מִשְׁיַרְד לְאוּרֵי שֶׁל כְּלִי, אֲבָל אִם נְטָמָא עַד שֶׁהוּא מְלַמְעָלָן נַעֲשֶׂה כְּמַקְבֵּל מִים, וְצָרִיף בִּיאוּר מְדוּעָה אִם נְטָמָא עַד שֶׁלֹּא יָרַד לְאוּרֵי כְּלִי הִנֵּה כְּמַקְבֵּל מִים, אִטּוּ מִי מְפִלִיג רַחֲמָנָא דְּעַל דָּם שְׁנַטְמָא קוֹדֵם שְׁיַרְד לְאוּרֵי כְּלִי אִין הַצִּיץ מְרָצָה, לְפִיכֹף תִּירַץ דְּהִירוּשְׁלָמִי סוּבְרָ דְּאִין כְּלִי שְׁרַת מְקַדְשִׁין אֱלָא מְדַעַת, וְהָא דְּקִימ"ל דְּלַכְתַּחֲלָה לֹא יִזְרוֹק הִנֵּה מְדַאוּרֵינִי, הִילְכִּף אִילוּ הִנֵּה יָדַע שֶׁהַדָּם נְטָמָא לֹא הִנֵּה מְקַדְשָׁה בְּכִלֵי שְׁרַת דְּהָא עֵי"ז בָּא לִידֵי זַרִּיקָה דְּהוּא אִסוּר מְדַאוּרֵינִי, זֹאת אוּמְרַת דְּהִנֵּה קִידּוּשׁ בְּטַעוֹת וְהִנֵּה פְּאִילוּ נְשַׁפֵּף עַל הָרַצָּפָה, וְזֶהוּ דָּאֵמַר הִירוּשְׁלָמִי אִם אַחַר שְׁנַזְנַרְק נוֹדַע לוֹ

שְׁנֵטְמָא קוֹדֵם נְתִינְתוּ לְכָל אֵין הֲצִיץ מְרָצָה, וְטַעְמֵי הֵנּוּ מְשׁוּם דְּהָא לֹא נְתַקְדָּשׁ בְּכָל שְׁרֵת, דְּאִילוּ שְׁטַמָּא הָרִי עוֹבֵר עַל אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא הָאֵמּוּר מִן הַתּוֹרָה דְּלֹא יִזְרוּק וְנָדַי דְּלֹא הֵיךְ רוּצָה לְהַקְדִּישׁ אֶת הַדָּם וְהֵנּוּ קִדּוּשֵׁי טַעוֹת וְכוּ' עֵי"שׁ וְקוּשָׁה לִי דְמַחַד גִּיסָא מְתַרְץ תְּמִיחְתּוּ אֶהָא דְמַפְלִיג הִירוּשְׁלָמִי בֵּין דָּם שְׁנֵטְמָא קוֹדֵם שְׁיָרְד לְכָל לְנֵטְמָא אַחַר שְׁיָרְד לְכָל, פְּלוּמֵר אַמַּאי אֵין הֲצִיץ מְרָצָה אַף אִם נֵטְמָא קוֹדֵם שְׁיָרְד לְכָל, הָרִי מְאִידָךְ גִּיסָא מְחַדָּשׁ בְּהָא דְקִימ"ל דְּלֹא יִזְרוּק לְכַתְחִילָה אִינוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנֵן פְּדַאִיתָא בְּמַס' זְבָחִים צ"ב בַּתּוֹד"ה שְׁלָנָה, וְז"ל וַא"ל וְנֵטְמָא מ"ט לֹא בְּעֵי כִּיבּוּס הָא מְדַאֹרְיִיתָא זוֹרְקוּ לְכַתְחִילָה וְכוּ' עֵי"שׁ, וְכֵן רַש"י בְּמַס' גִּיטִין נ"ד ע"א ד"ה בְּמִזִּיד לֹא הוֹרָצָה מְפָרֵשׁ וְז"ל וְהָ זְרִיקַת מִזִּיד אִיסוּרָא דְרַבְּנֵן הִיא דְמְדַאֹרְיִיתָא זוֹרֵק לְכַתְחִילָה דְהֲצִיץ מְרָצָה וְאֶלְיָבָא דְהָאוּר שְׁמַח כְּמוֹ שֶׁהוּא אוֹמֵר דְתִירוּצוֹ הוּא שְׁהִירוּשְׁלָמִי סוֹבֵר הָךְ דְּלֹא יִזְרוּק הֵנּוּ דְאוֹרְיִיתָא, זֹאת אוֹמֵר דְמַפְלִיג בְּרִיצוּי הֲצִיץ בֵּין לְכַתְחִילָה וְדִיעֵבַד כְּמִדְּוָמָה לִי שְׁיֹתֵר תִּימָא מְלוּמֵר הָכִי.

וְעוֹד אֶפִּילוּ לְדַבְּרֵי הָאוּר שְׁמַח אַפְתִּי לֹא הֵנּוּ הַקְדָּשׁ בְּטַעוֹת, דְּהָא הָאִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא הוּא רַק דְּלֹא יִזְרוּק פְּלוּמֵר לְהַתְּכַפֵּר בְּקַרְבָּן אוּ בְּדָם טָמֵא דָּאִם יִזְרוּק הַנּוֹרָצָה בְּדִיעֵבַד, אֲבָל נְתִינַת הַדָּם טָמֵא בְּכ"שׁ הָא לִיכָא אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא דְבִהְכִי עֲדִינֵן לֹא מְתַכַּפֵּר קוֹדֵם שְׁיָבֵא לִידֵי זְרִיקָה, א"כ אֶפִּילוּ נוֹדַע לוֹ שְׁנֵטְמָא קוֹדֵם שְׁנִיתְנָה לְכָל לֹאוּ פְּלוּם הוּא לוֹמֵר דְּאִילוּ יָדַע לֹא הֵיךְ נוֹתֵן בְּכָל לְהַתְּכַדָּשׁ, וְאִם תֵּאמֵר דְּאִיכָא אִיסוּרָא דְרַבְּנֵן לִיתֵן דָּם טָמֵא לְכָל שְׁרֵת, הָרִי מְשׁוּם אִיסוּרָא דְרַבְּנֵן גְּרִידָא הָא הוּא בְּעֲצָמוֹ כְּתַב דְּאִיסוּרָא דְרַבְּנֵן לֹא מְשׁוּי לְהַקְדָּשׁ בְּטַעוֹת דְּאִיסוּרָא דְרַבְּנֵן לֹא אִיכַפֵּת לִיהֵ א"כ לְאַחַר זְרִיקָה שְׁנוּדַע לוֹ שְׁנִיתֵן בְּכָל דָּם טָמֵא אִינוּ חוֹשֵׁשׁ פְּלוּם, אֶלָּא מְאִי נְאָמֵר אִילוּ יָדַע שְׁנֵטְמָא לֹא הֵיךְ נוֹתֵן בְּכָל פִּינֵן דְּעִ"ז בָּא לִידֵי זְרִיקָה, הֲנִי מִלִּי קוֹדֵם זְרִיקָה, אֲבָל פִּינֵן דְּנוּדַע לוֹ אַחַר מַעֲשֵׂה הַזְּרִיקָה, דְּאִילוּ הֵיךְ יוֹדַע שְׁנֵטְמָא וְלֹא יִתּוּדַע לוֹ עַד אַחַר זְרִיקָה וּמְתַכַּפֵּר בְּקַרְבָּנוֹ וְנָדַי דְּהֵיךְ נוֹתֵן לְכַתְחִילָה, דְּאִיסוּר זֶה דְּאוֹרְיִיתָא מְעוֹלָם לֹא עֹבֵר אַחֲרֵי דְדִינָא דְּלֹא יִזְרוּק הֵנּוּ בְּמִזִּיד, אֲבָל בְּשׁוּגַג הָרִי שְׁפִיר הַנּוֹרָצָה וְהֲצִיץ מְרָצָה וְאֵין כָּאן הַקְדָּשׁ בְּטַעוֹת.

וְהֵנּוּ גִזְרֵי הַקּוֹדֵשׁ תִּתְרַץ בְּזֶה אֶת הִירוּשְׁלָמִי וְז"ל לְדַעַתְּנֵנוּ נִרְאָה פִּירוּשׁ הִירוּשְׁלָמִי כְּפִשׁוּטוֹ, דְּסִבֵּר הִירוּשְׁלָמִי דְּאֵין כָּלִי שְׁרֵת מְקַדָּשׁת פְּסוּלִין בְּתַחֲחִילָה לִיקְרַב, וַא"כ ע"כ אִם נֵטְמָא הַדָּם עַד שְׁלֹא יָרְד לְאוּר כָּלִי, א"כ חִסֵּר כָּאן קִדּוּשׁ כָּלִי, פִּינֵן שְׂאִין הַכָּלִי מְקַדָּשׁ פְּסוּלִין בְּתַחֲחִילָה לִיקְרַב, וְשְׁפִיר לֹא הִבִּיא הַרְמַב"ם הָאִי דִינָא דִירוּשְׁלָמִי מְפִנִי שְׁסִבֵּר דָּם פְּסוּלִין נְתַקְדָּשׁוּ בְּכָלִי שְׁרֵת אַף לְעִנְיָן לְהִיּוֹת קָרַב כְּמִבְּנֹאֵר בְּרַמְב"ם פָּרֵק ג' מִפְּסוּהַמ"ק עכ"ל.

וְתַמָּה אֲנִי עַל תִּירוּצוֹ שֶׁהוּא לֹא בְּדַרְי דְּאוֹנָא, דְּהָא עַל זֹאת גּוֹפֵה הַקּוּשָׁה הָאוּר שְׁמַח הָא אַמַּאי סוֹבֵר הִירוּשְׁלָמִי דָּאִם נוֹדַע שְׁנֵטְמָא הַדָּם קוֹדֵם שְׁיָרְד לְכָל אֵין הֲצִיץ מְרָצָה, וְאִם הֲצִיץ מְרָצָה אַף קוֹדֵם שְׁיָרְד הַדָּם לְכָלִי הָרִי הֵנּוּ הַדָּם כְּמוֹ כָּל דָּם כְּשֶׁר בְּעֵלְמָא דְכָלִי שְׁרֵת מְקַדָּשׁ וְדַבְּרֵי כ"ג אֵין מוּבְנִים לְכֵן נִרְאָה לִי לְתַרְץ אֶת הִירוּשְׁלָמִי בְּאוֹנָפֵן אַחַר, אֶפְשָׁר דַּס"ל דְּכָל דִּינָא דְמְרָצָה הֲצִיץ עַל הַדָּם שְׁנֵטְמָא אִינוּ אֶלָּא אִם חָל עַל הַדָּם שֶׁם קָרְבָן רַק הַשְּׂאֵלָה אִימְתִי מִיקְרֵי הַדָּם שֶׁם קָרְבָן, הַרְמַב"ם ס"ל תִּיקָף בְּשַׁחֲיִטַת הַבְּהֵמָה וְכִדְאָמֵר הַגְּמָרָא מְנַחֲוֹת דָּף ט"ז מִי סְבַרְתָּ דָּם בְּצוּאָר בְּהֵמָה קְדוּשׁ דָּם סְכִין מְקַדָּשׁ לִיהֵ, זֹאת אוֹמֵר דְּהַסְכִּין מְשׁוּי לְהַדָּם קְדוּשַׁת קָרְבָן, אֲמַנָּם הַמְרַכְּבַת יוֹסֵף מְפָרֵשׁ אֶת הַגְּמָרָא בְּהָכִי, דְּהַדָּם

קוֹדֶם שְׁשַׁחֲטָה אֵין עַל הַדָּם אִיסוּרָא דְהַקְדָּשׁ לְגַמְרֵי דְלָאוּ דִּנְקָא מִמְעִילָה מִתְמַעֵט כִּי אִם אַף מֵאִיסוּרָא דְהַקְדָּשׁ דְּאֵין חַל עַל הַדָּם שׁוּם קְדוּשָׁה וְהוּהוּ חֻלְיִן גְּמוּרִין מִן הַתּוֹרָה, אֲלָא דְהַסְפִּין כ"ש מְקַדָּשׁ אֶת הַדָּם לְהִיּוֹת קְדוּשׁ, וְעֵינִין לְעֵיל בְּסִימָן מ' מִהִלְכוֹת פְּסוּהַמ"ק שְׁבִאֲרַתֵי שָׁם אֶת הַפְּלוּגְתָּא בֵּינוּ וּבֵין הַצֵּל"ח, כִּי הַצֵּל"ח סוֹבֵר דְּגַם קוֹדֶם שְׁשַׁחֲט הֵהוּ הַדָּם קוֹדָשׁ אֲלָא הַסְפִּין מְשׁוּי עַל הַדָּם קְדוּשַׁת קְרָבָן, וְהַמְרַבֵּת יוֹסֵף סוֹבֵר דְּהַסְפִּין מְשׁוּי לְהִיּוֹת קְדוּשׁ גְּרִידָא רַק ע"י נְתִיבָה לְפָלִי נַעֲשֶׂה עַל הַדָּם קְדוּשַׁת קְרָבָן, לְפִי"ז אֲפָשֵׁר לִזְמַר שְׁפִיר דְּהַרְמַב"ם סוֹבֵר דְּהַסְפִּין כ"ש מְשׁוּי שְׂיֵהָא חַל עַל הַדָּם קְדוּשַׁת קְרָבָן דְּמִשׁוּה"כ הַצִּיץ מְרַצָּה אַף אִם נְטֻמָּא קוֹדֶם שְׂיִרְד לְפָלִי, אֲבָל הִירוּשְׁלָמִי סוֹבֵר דְּהַסְפִּין לֹא מְשׁוּי אֶת הַדָּם לְהִיּוֹת חַל עָלָיו קְדוּשַׁת קְרָבָן, אוֹ אֲפָשֵׁר דַּס"ל דְּהַסְפִּין עִם הַכ"ש יַחֲדָיו הֵנִי תַרְנוּןִיִּהוּ מְשׁוּי לְדָם חִלּוֹת שְׁלַקְרָבָן, הִילְכֵף טָרַם שְׁנִיתָן לַכ"ש אִם נְטֻמָּא אַפְתִּי הַצִּיץ לֹא מְרַצָּה, מִשׁוּם דְּרַק מְרַצָּה דָם קְרָבָן וְטָרַם שְׁנִיתָן לְכָלִי שְׂרַת אַפְתִּי לָאוּ דָם קְרָבָן הוּא.

ועפ"ד סלקה תמיהתו של האור שמת על הירושלמי דכהאי גוונא גם הריטב"א סובר הכי לגבי דינא דפסול יוצא, דז"ל בריש מס' חולין אבל המחנור יותר דספין דמוקדשין פלי שרת הוא לקדש את הדם קצת, ומיהו לפי שאין שחיטה מעכבת הקדש שהרי כשרה בזרים ופסולים, אינה גומרת קדושת דמים לגמרי עד קבלתו, ולפיכך אין הספין חשוב פלי שרת ליפסול ביוצא וכו' עכ"ל, ובזה מיישב שם דמשה"כ לא תני במשנה ושחיטתן בכלי שרת, דניהי דמקדש לדם בצואר קצת מ"מ אינה גומרה קדושת הדם לגמרי ליפסול ביוצא עד שנתקבל הדם בכלי שרת עיי"ש, הרי בהדיא פדברי דסובר הכי הירושלמי, דלכאורה קשה ההסבר מה שייך קדושה קצת וקבלה בכלי גומרה, אולם לפי"ד ניחא דבין לענין פסול יוצא, ובין לגבי דינא דהציץ מרצה בעינו שיהא חל על הדם שם קרבן דאינו חל אותו שם עד שחיטת הספין וקבלה בכלי, הילכך אם יצא הדם קודם שנתקבל בכלי לא מיפסול, ואם נטמא קודם שנתקבל בכלי אין הציץ מרצה דאפתי לאו שם קרבן עליה והנה ראש המזבח בזבחים דף כ"ו הקשה על הריטב"א מהא דאיתא היא בפנים ורגליה בחוץ שחט ואח"כ חתף פסולה, ופירש"י שמשנשחטה נפסל דם הרגלים ביוצא, אלמא דגם ע"י שחיטה גרידא איכא פסול יוצא ותיירז וז"ל יתכן דהריטב"א מפרש דהכא אין הפסול משום דהדם נתקדש בכלי שרת ויצא ועי"ז נפסל ביוצא, דאדרבה כי נתקדש בספין בשחיטה ויצא קודם שנתקדש הדם בקבלה בכלי שרת לא מיפסול ביוצא, אלא דהכא מיפסול ביוצא משום שהיו הרגלים בחוץ לעזרה בשעת שחיטה ולא נתקדש כלל בשעת שחיטה, דאפילו כ"ש גמור אינו מקדש מה שבחוץ לעזרה וכו' ע"כ, ולי נראה לתרץ עפ"י מאי דאיכא להקשות מהיכא תיתי לרש"י לפרש הכא משום פסול יוצא, דילמא פשוט דבעינו ונהביאום כולה לפנים והכא בשעה ששחט היו הרגלים בחוץ, אולם התיירז הוא דרש"י לשיטתו אזיל דס"ל דהאי דינא דכולה לפנים אינו אלא לכתיחלה וכדס"ל התוס' ג"כ הכי, והכא הא כתיב פסולה אף בדיעבד, אולם הרמב"ם ופליג דפסול אף בדיעבד אם לא נכנסה כל הבהמה בפנים, א"כ אפטר דהריטב"א סובר בהאי דינא פהרמב"ם ויפרש דכל הפסול לאו משום יוצא כי אם משום דבעינו ונהביאום לפנים אף בדיעבד וכל הפסול הוא דלא נכנסו הרגלים לפנים בשעת שחיטה, ועיין לעיל סימן ל"ז מה' פסוהמ"ק שבארתי מחלוקת הרמב"ם ורש"י בהכי וטעמיהו עיי"ש.

סימן נו. הלכות חגיגה פרק ב' מהלכות חגיגה הלכה ט'.

ויוצא אדם ידי חובת שלמי חגיגה במעשר בהמה, ואין מביאין אותו ביו"ט גזירה שמה יעשר ביו"ט, ע"כ. וטעמא דאין מעשרין את הבהמה ביו"ט כפר פירש בהלכות שבת פרק כ"ג הלכה י"ד ואין מעשרין את הבהמה גזירה שמה ירשום בסיקרא, ומקורו במס' בכורות נ"ז נ"ח ובחגיגה ח' האמור שם בגמרא טעמא משום סקרא עיי"ש, והנה התוס' במס' בכורות נ"ח ע"א ד"ה ואי אפשר לעשר ביו"ט משום סקרתא, הקשו וז"ל תיפוק ליה משום דאין מקדישין ביו"ט, וי"ל פיון דעשירי מאליו קדוש אפילו לא קרא עשירי לא שייך לאיסור הקדש פנה ביו"ט עכ"ל, אולם להרמב"ם יש להקשות שפיר קושית התוס' אהא דפירש טעמא משום שמה ירשום בסיקרא ולא טעמא דאין מקדישין דתירוצו של התוס' לא אתיא שפיר אליביה, דהא איתא ברמב"ם פרק ז' מה' בכורות הלכה א' כשיצאו מן הדיר זה אחר זה מתחיל ומונה אותם בשבת וכו', והיוצא עשירי בין זכר בין נקבה בין תם בין בעל מום סקרו בסיקרא ואמר ה"ז מעשר, לא סקרו בסיקרא ולא מנאן בשבת, או שמנאן רבוצים או עומדים הרי אלו מעשר הואיל ומנאם י' וקידש עשירי ה"ז מעשר עכ"ל, אלמא דעיקרא דמילתא שיקדיש את העשירי, ואם אינו מקדיש אינו קדוש מאליו, א"כ הרי קושית התוס' שפיר תיפוק ליה דאין מקדישין ביו"ט.

אולם התוס' במס' חגיגה ח' ע"א ד"ה משום סקרתא תירצו שם שני תירוצים, תירוץ הר"י שם פשוט דצביעה דנקט לפי שהוא איסור דאורייתא הילכך גזרו בה, אבל מקדיש דלא הוי רק מדרבנן לא גזור, ותירוצו של התוס' וז"ל וי"ל דשאני הכא דקדושה ועומדת פיון דחייב מן התורה לקדשו כדאמרנו בפרק בתרא דבכורות דף נ"ח הילכך לא שייך ביה שום איסור עכ"ל, אלמא מדברי התוס' דס"ל דאם לא קרא עשירי קודש אינו קדוש מאליו, אלא תלוי באמירתו לומר עשירי קודש, ואפילו הכי אין שייך לאיסורא דאין מקדישין פיון דכבר מנה את התשעה ומחוייב להקדיש את העשירי, דמשום החיוב להקדיש גרידא סלק האיסור דאין מקדישין והני שני התירוצים אתיא שפיר ג"כ אליבא דהרמב"ם, אבל הטורי אבן במס' חגיגה ח' הקשה וז"ל וקשה לי מה בכך דמחוייב מן התורה להקדישו, אפ"ה פיון דאינו קדוש מאליו כבכור וצריך לקרא עליו שם ולהקדישו בפה יש בו משום שבות דאין מקדישין והא טעמא דאין מקדישין מפרש התם משום מקח וממכר שמוציא מרשותו לרשות הקדש, והא נמי הכא הנה פיון דאינו קדוש מאליו אלא ע"י קריאת שם, ועוד קשה הא חגיגה ופסח מחוייבין מן התורה להקדיש ואפ"ה אי לאו טעמא דהו"ל חובות שקבוע להם זמן הנה אסור להקדישן בשבת ויו"ט כדאיתא בפסחים ס"ו ורפכ"ד דשבת.

ולי נראה לחלק מעשר בהמה מפסח וחגיגה לגבי דינא דאין מקדישין ביו"ט בהכי, דהתם החיוב להקדיש את הפסח או החגיגה אינו אלא אקרקפתא דגברא והברייה בידו להקדיש איזו בהמה שירצה, זאת אומרת דהבהמה אפתי אין בה שום שייכות להקדש טרם שהקדישה, ואם מקדישה מיקרי שפיר שמוציא מרשותו לרשות הקדש דדמי שפיר למקח וממכר, משא"כ במעשר בהמה לאחר שמנה התשעה ובא לידי העשירי אף כי אינו קדוש מאליו אמנם מחוייב להקדישה, אבל רק לאותה בהמה ולא אחרת, דבהמה זו כפר יש לה שייכות להקדישה והנה כמו משועבדת להקדש, דבכהאי גוונא לא דמי למקח וממכר, פיון דהחיוב חל לאו דוקא על המקדיש פי אם רק בהמה זו החיוב להיות מקודש, לדוגמא איכא בכהאי גוונא איתא במס' נדרים י"ב ע"ב ב"ר"ן ד"ה מיבעי ליה וז"ל אע"ג

דחטאת ואשם חובה עליו להביאן מיקרי טפי דבר הנדור מבכור, לפי שמחמת נדרו הוא בורר בהמה זו שהוא מביא, מה שאין פן בבכור שהוא קדוש ממעי אמו ואין יכול להחליפו באחר עיי"ש, דבנ"ד נמי מע"ב החיוב אלימא דאין יכול להחליף באחרת דבהמה צריכה להיות קדוש.

וגם הא דהקשה הטו"א מה בכך דמחנך מן התורה להקדישו לא קא חזינא שום קושיא, דמצינו זה בש"ס דהחיוב משפיע על עצם הדין, ואדרבה עדיפא איכא לדוגמא דהחיוב פועל דאמרנו דכמו שנעשה בפועל, דאיתא במס' פסחים פ"ח ע"א מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו, ופריה הגמ' משל רבו הוא דלא יאכל אבל משל עצמו יאכל, והא תניא לא יאכל לא משלו ולא משל רבו, לא קשיא כאן כמשנה ראשונה פאן כמשנה אחרונה, כלומר לפי משנה אחרונה דס"ל כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, אלמא פינו דאיכא עליו חיוב לשחרר לאותו חצי עבד יאכל משל עצמו אף קודם ששחררו, דהחיוב המוטל עליו עפ"י תקנת חכמים לשחררו חשבנו ליה כמשוחרר ממש, כש"כ בנ"ד דהחיוב המוטל עליו מדין התורה להקדיש לאותה בהמה דחשבנו לה כמו שפיר מקודש מיהא לגבי דין זה דסלק האיסור דאין מקדישין, אמנם הרמב"ם בפ"ב מק"פ הלכה י"ג סובר דלא יאכל לא משל רבו ולא משל עצמו, וכבר הקשה עליו הראב"ד דהא לא פהלכתא דלמשנה אחרונה יאכל משל עצמו, וטעמא דהרמב"ם הוא משום איך חשבנו ליה כמשוחרר משום חיוב כפיה גרידא, אולם התם ניחא משום דסוכ"ס עדיין לא שחררו בפועל ממש, אבל בנ"ד לא איכפת לן למימר דהוה כמו כפר קדוש ממש, אלא סגי בהכי שהחיוב מוטל על הפעלים להקדיש לאותה בהמה ושייכא להקדש דבהכי סלק האיסור דאין מקדישין, דבנ"ד לא בעינו שתהיה קדוש ממש בפועל כי אם ע"י חיוב גרידא פדנתבאר והנה יש לבאר מה בין התוס' דמס' בכורות דמתרצי פינו דעשירי מאליו קדוש, ובין התוס' דתגיגה פינו דחייב מן התורה לקדשו, במאי פליגי ובאיזו סבא, דלכאורה יש להקשות הניחא להתוס' דתגיגה דלהכי ליכא איסור דאין מקדישין ביו"ט משום דכבר מחנך להקדיש, אין להקשות אמאי שרי למנות את הבהמות עד העשירי דהא אינו מקדיש רק מחייב את עצמו להקדיש, דאמנם להקדיש אסור אבל להכניס את עצמו לחיובא של הקדש שרי, אבל להתוס' דבכורות דמאליו הוא קדוש, הרי ע"י שמנה את הבהמות עד עשירי במנין גופיה הריהו מקדיש ביו"ט דע"י שמנה עד העשירי קדוש מאיליו, א"כ מה לי אם מקדיש בפיו או מונה עד עשירי אשר עי"ז מתקדש, אדרבה עוד גרוע דהא מקדיש ע"י מעשה המנין, אולם גם זו לא קשיא דכי אסרו חכמים דנקא ע"י פיו, כלומר היכא דע"י שמקדיש בפיו הנה הקדש דמי שפיר למקח וממכר, אבל בנ"ד כאשר מונה עד עשירי אינו קדוש וכאשר מגיע להעשירי אז אינו קדוש ע"י פיו כ"א ע"י דין התורה דמאליו קדוש בהאי גוונא לא אסרו חכמים, אולם דא עקא איך אפשר לומר פלוגתא זו לדינא בין הני תרי תירוצי של התוס' דלהתוס' דבכורות הדין שקדוש מאליו והתוס' דתגיגה ס"ל דאינו קדוש מאליו, הרי אשכחן במס' בכורות נ"ט ע"א אמר רבא עשירי מאליו קדוש וקיימא הכי למסקנא לכן נ"ל לבאר דלכאורה גם ברמב"ם מצינו פעין סתירה זו, דבפרק ז' מה' בכורות שהבאתי לעיל אמר לא סקרו בסיקרא ולא מנאן בשבט הרי אלו מעשר הואיל ומנאם י' וקודש עשירי ה"ז מעשר, משמע דאם לא קודש בפיו לא מהני ולא מידי, ובפרק ח' מה' בכורות הלכה ג' אמר ואפילו יצא י'

ולא קראוהו אלא שמתק ואח"כ יצא י"א וקראוהו י' לא נתקדש שהעשירי מעצמו נתקדש הרי סתירה גלויה דבפרק ז' אמר אם לא קידש לא מהני, ונהרי פתחי רמב"ם הללו מתאימים בסתירה להני פתחי התוס' הנ"ל, אולם אין שום חילוק ביניהם דאמנם בדיעבד ודאי דקדוש מאליו דפסק פרכא, משום זה פסק שאם איבע שאלא קרא את העשירי כי אם את הי"א ג"כ העשירי קדוש פיון דבדיעבד קדוש מאליו, אולם לכתחילה ודאי דבעי להקדיש בפיו את העשירי, משוה"כ אמר בהאי לישנא הואיל ומנאם י' וקידש עשירי פלומר שעשה פדבעי פלומר דלכתחילה בעינו שיקדיש בפיו, ונהו דבפרק ז' איירי לכתחילה ובפרק ח' איירי בדיעבד, ובהא ליכא שום ספיקא דבדיעבד קדוש מאליו והשתא דמסקינו דלכתחילה במעשר בהמה צריך להקדיש ובדיעבד קדוש מאליו, עולה לפנינו השאלה, לגבי דינא דאין מקדישין ביו"ט, אם לומר דמקדישין פיון דבדיעבד קדוש מאליו, או לומר דאסור להקדיש פיון דלכתחילה בעינו להקדיש, ע"ז מתרצי התוס' בבכורות פיון דקדוש מאליו, והתוס' דתגיגה ג"כ פוננתם הכי דז"ל דקדושה ועומדת פלומר דסוכ"ס הרי קדוש מאליו, אלא מאי דלכתחילה בעי להקדיש זאת לא איכפת לו פיון דחייב מן התורה, הילכף אין לנו לעיין על הא דמחוייב לכתחילה להקדיש, כי אם להתחשב בזה שקדושה ועומדת פלומר שבדיעבד קדוש מאליו, תדע גבי בכור שאעפ"י שקדוש מרחם מצנה להקדישו ואם לא הקדישו הריהו קדוש מאליו, ודאי דשרי להקדישו ביו"ט, כמו כן מעשר בהמה אחרי שמנה התשעה הנה כמו בכור פיון דבדיעבד קדוש מאליו.

אכן איתא ברמב"ם פ"א מה' נדרים הלכה י"ג האומר הרי הן עלי פמעשר בהמה הרי אלו אסורין הואיל וקדושתו בידי אדם, הרי אלו עלי בכור הרי אלו מותרין שאין קדושתו בידי אדם, הרי חזינו מדבריו דמעשר בהמה אין קדושתו מאליו, לא קשיא דאמנם אחרי שמנה ומגיע להעשירי היא קדושה מאליה, אולם לגבי נדרים דבעינו שהיא דבר הנדור ולא דבר האסור, וכדבבאר לו הר"ן בנדרים י"ד ע"א בד"ה אמר קרא, דכי מתפס בדבר האסור לאו כלום קאמר, דהיכי לומר כבשר חזיר לא אפשר דבשר חזיר אסריה רחמנא והוא לא אסריה עיי"ש, לפי"ז בנדון דמע"ב לא שייך לומר דאסריה רחמנא, דהא אם לא היה מונה עד העשירי לא היתה קדוש מאליה, א"כ עיקר הקדושה נעשה ע"י אדם ולא דמי פלל לחזיר, הילכף מיקרי שפיר דבר הנדור, אמנם דברי הר"ן מחוסר הסבר מה לי אם חזיר הוא דאסריה רחמנא, סוכ"ס הרי רוצה לאסור על עצמו את הבשר כמו שחזיר אסור, פלומר כשם שחזיר אסרה התורה כמו כן הוא בא לאסור על עצמו א"כ אין זה טעם מלא אם לא משום גזיה"כ כי ידור נדר שידור בדבר הנדור.

ולי נראה דאפשר להסביר טעמא דקרא בהכי, דהא קיימ"ל דחזיר וכל האיסורין שבתורה אינם אלא איסור גברא וכדמפרש לן האבני מלואים בשו"ת סימן י"ב בד"ה ובענין נדרים, דמפרש שם בשם הר"ן נדרים י"ח ע"א דהני איסורי התורה איסור גברא הן עיי"ש, ונדר הא קיימ"ל דאיסור חפצא הוא, לפי"ז אם אמר כבשר חזיר אינו חל הנדר, פיון דהוא בא לאסור איסור חפצא והא חזיר אינו אלא איסור גברא, משוה"כ אין בדבריו כלום דלא נאסר במאי דבעי לאסור אנפשיה, ואולי אפשר לומר דזוהי ג"כ פוננת הר"ן אף כי העיקר חסר מן הספר, ונפ"מ בין טעמא דידי להסברו של הר"ן, אם אדם אסר על עצמו דבר האסור מן התורה, ועל אותו איסור התפס חבירו בנדר זה פנה,

לטעמא דהר"ן אין בדבריו פלום פנין דהתורה אסרה לא מיתפס דהא סוכ"ס האדם לא אסריה פי בלא"ה הנה האיסור, ולטעמא דידי אפשר דחל הגדר פנין דאיכא בהא גם איסור חפצא.

ובהכי אפשר להסביר הפלוגתא בנדרים י"ג ע"א הרי עלי בכור ר' יעקב אוסר ור' יהודה מתיר, מאן דמתיר הוא פשוט פנין דבכור קדוש מרחם הנה פחזיר דאסרה התורה, ומאן דאוסר סובר דלא דמי לחזיר דהנה רק איסור גברא ונהרי הוא רוצה לאסור חפצא, אבל בכור פנין דצריף להקדיש, הרי איכא ביה ג"כ איסור חפצא, א"כ אם הוא פא לאסור על עצמו איסור חפצא כמו בכור מהני נדרו דהא בכור איכא גם איסור חפצא.

האבני מלואים בשו"ת סימן י"ב פתב וז"ל ובענין נדרים אם חלין עלהאיסורין לקנים כפר פתבנו דעת הר"ן ז"ל, וטעמו דס"ל דחיילי משום דנדרים איסור חפצא, ואיסורין אינון אלא איסור גברא וכי אמר קונם מיתוסף עליה איסור חפצא עיי"ש, ודעת הרשב"א בתשובותיו דאע"ג דנדרים חלין לבטל את המצנה כמו קונם סופה שאני עושה לולב שאני נוטל, מ"מ בקיומם אינו חלין כגון קונם שלא אוכל נבילות וטרופות דאין איסור חל על איסור עיי"ש, ולענ"ד נראה להביא ראיה ברורה לדעת הרשב"א, מהא דאמרין בכריתות גבי הא דאוכל אכילה אחת וחיב עליה ד' חטאות ואשם אחד, ומפרש לה בש"ס מוקדשין חל על איסור חלב מגו דאתוסף בה איסור הנאה חל נמי על החלב, וכתבו תוספות בכמה מקומות דאיסור הנאה לא הנה איסור מוסיף אלא איסור כולל שחל על שאר הבשר, אלא דקרי איסור חמור משום דבכולל נמי בעי איסור חמור כמש"כ תוס' גיד הנשה דף ק"ב, ותיפוק ליה דמוקדשין הנה איסור חפצא דהא נדר הוי האומר פקרבן פאימרא ומוקדשין הוי נדר גמור ואיסור חפצא חיל על שאר איסורין, אע"כ מוכח מזה פדעת הרשב"א, וכן בכריתות ס"פ ספק אכל מיייתי לה מקרא דמוקדשין אא"ח ע"א דכתיב כל חלב לד' לרבות אימורי קדשים למעילה עיי"ש, ותיפוק ליה דאימורין הו"ל איסור חפצא וחייל על האיסורין, ואע"ג דבשר קדשים קלים לאחר זריקה תו לא מיקרי דבר הנדור היינו הבשר פנין שישיש להם היתר אכילה, אבל אימורין דלגבוה סלקי לעולם הו"ל דבר הנדור וא"כ הו"ל איסור חפצא, ואמאי בעיא דליהוי איסור כולל או מוסיף, ודאי מוכח דאין הנדרים חלין על האיסורין וזו ראיה ברורה.

ולי נראה לערער על עצם יסודו דמוקדשין הנה איסור חפצא דמהיכא תיתי ליה, דמאי שניא מוקדשין מנבלות וטרופות ומפל האיסורים שבעולם, ואם כל האיסורים אליכא דהר"ן הנה איסור גברא כמו כן יסבור הר"ן במוקדשין, וכל ראיה דיליה מהא דאם מתפס במוקדשין בנדר נדרו קיים אלמא דהנה דבר הנדור איכא למיפרי, דהא בזה ליכא שום ספיקא דמיקרי דבר הנדור דאיף נעשה חלות ההקדש אם לא ע"י פיו ודיבורו שהקדיש, דהא לא התורה אסרה פי אם האדם בעצמו, אבל אחר שהקדיש ונעשה הקדש הוא כמו שאר איסורין בעלמא, אלא עיקר החילוק הוא דאיסור נבלות אין ביז האדם לעשות אותו איסור, ואין ביז האדם בכלל להוסיף ולעשות איסורין בעצם, אבל הקדש נתנה התורה רשות ביז האדם לעשות איסורא דהקדש ע"י פיו, ברם לאחר שהוקדש חל עצם איסורא דהקדש והנה איסור גברא גמור כמו שאר איסורין דאיסור הקדש איכא

בתורה כמו גבלות וטרפכות אלא דהני אסורין אינו יכול האדם לעולם לעשותן אבל אסורא דהקדש מסרה התורה ביד האדם את הדין דמשוי בפיו אסורא דהקדש.

ולא דמי לקונם דכל האסור הוא מצד שאסר על נפשיה וכל האסור דיליה אינו אלא אסור חפצא, דאסור של נדר, לא נאמר בתורה לחודא כמו הקדש, דאסור הקדש הוא בתורה כמו כל אסורין כמו גבלה איכא בתורה כמו כן איכא דין הקדש שלא הוקדש ע"י אדם בתורה, והקדש שהקדיש בפיו שייך על החפץ כל הני אסורי דהקדש לא מצד פיו, אלא פשוט מצד שהחפץ הנה הקדש, אלא איך נעשה הקדש מפני שהוא הקדיש דמאליו הא לא קדוש הילכף מיקרי דבר הנדור מצד שהקדיש, ואסור גברא מטעם שהוא הקדש שהתורה אסרה כמו גבלה, ואין להקשות לפי"ד כיון דאחר שנעשה הקדש הרי רמי רחמנא עליה כל אסורא דהקדש, א"כ הא הנה כמו שמצינו בנדרים י"ג ע"ב במתניתין שם פחלת אהרן וכתרומתו מותר, ופירש הר"ן שם דמאי דאסירי לזרים מחמת אסורא דרמי רחמנא עליה ולא הנה נדור, א"כ בנ"ד לפי"ד אמאי אם הקדיש מיקרי נדור, שאני התם דלכתחלה לא בא האסור ע"י נדר, וכדפירש"י שם ונ"ל דממילא מיתסרי בלא נדר, וגם הר"ן פירש שם שהרי כשהפרישן לא פירש, פי ע"י הפרישתו גרידא מיתסרי, ואדרבה משם ראיה לדברי דאילו היה אסור חלה ע"י פירוש בפיו הנה מיקרי דבר הנדור אף כי אסורא דאח"כ אסורא דרמי רחמנא עליה, ועפי"ד יש להסביר הא דבהקדש איכא מעילה, ואילו בקונמות חקר הגמרא בנדרים ל"ה ע"א אם איכא מעילה בקונמות, והוא משום דהקדש האדם הקדיש בפיו, ואחר שהוקדש דנעשה הקדש רמי רחמנא עליה כל האסורים דמין הקדש הנה כמו גבלה, הילכף הנה ביה דין מעילה, אבל קונמות כל האסור נמשך רק ע"י פיו שאסר על נפשיה הילכף בעיא שם אם בקונמות איכא דין מעילה.

ויש להוכיח לדברי מהא דאיחא ברמב"ם פ"א מה' נדרים הלכה ז האומר פירות הללו אסורים עלי פקרבן הרי אלו אסורים עליו, מפני שאפשר שיידור אדם קרבן ויעשה בהמה שהיתה חול קרבן ותאסר, אבל האומר פירות אלו עלי או מה שאוכל עם פלוני כבשר חזיר או כעכו"ם או כגבלות וטרפכות וכיוצא באלו הרי אלו מותרין ואין כאן נדר, שאי אפשר שיעשה דבר שאינו בשר חזיר כבשר חזיר, זה הפלל פלהמשים דברים המותרים כדברים האסורים אם אותו דבר האסור יכול לעשותו בנדר הרי אלו אסורים, ואם אינו יכול לעשותו בנדר הרי אלו מותרין ע"כ עיי"ש, אלמא עיקר החילוק אם הוא יכול לעשותו או לא, ואם דבר זה האסור יכול האדם לעשותו הנה דבר הנדור, כגון הקדש שהוא דבר האסור מן התורה אבל כיון דהאדם יכול לעשותו ועשה מיקרי דבר הנדור, אעפ"י שכל האסורים על אותו דבר הנה הא דרמי רחמנא עליה, דאי לא"ה הו"ל להרמב"ם לומר פשוט דנדר הנה אסור חפצא וחזיר אסור גברא שהתורה אסרה, אולם לפי"ד ניחא דאיכא מילי שהתורה אסרה אפי"ה הנה דבר הנדור כי דהאדם יכול לעשותו וע"י רמי רחמנא האסורים והנה מסיק שם עוד האבני מלואים להקשות גם על הרשב"א, ונ"ל אלא דאפתי צריך התבוננות להבין טעם הדבר, אמאי אין הנדרים חלים בנדר שלא לאכל גבלות, ובנדר שלא לאכל מצה הנדר חל ומשום דאין החפץ מושבע עליו כמבואר ברשב"א ובר"ן, וא"כ ה"נ באסורים אין החפץ מושבע עליו ויחול הנדר על החפץ של אסור כמו שחל על החפץ של מצוה עכ"ל ונ"ל דלא דמי דאמנם מצות

מצה אין החפץ מונשבע עליו רק דהוא משום דין התורה מונשבע לאכל מצה, אבל גבי איסורים גבלות וטרופות אפשר דס"ל להרשב"א דלא פהר"ן שפובר דכל האיסורים אינם אלא איסור גברא דמשו"ה חלין עליהם הנדרים דהן איסור חפצא, אלא ס"ל דגם כל האיסורים גבלות וטרופות איכא בהו ג"כ איסור חפצא, והדעת הכי ג"כ נוטה לא לחלק לומר דהגברא אסור בהן ובחפצא ליכא האיסור, משוה"כ ניחא שפיר דס"ל דאין הנדרים חלין על האיסורין, דאין איסור חפצא חל על איסור חפצא דכמו שפיר"ן בעצמו בנדרים י"ח ע"א ד"ה הילכה סובר דנדרים פי היכי דאית בהו איסור חפצא איסור גברא נמי אית בהו עיי"ש, כמו כן ס"ל להרשב"א גבי כל האיסורין, ובסברא זו הוא דפליגי ה"ר"ן והרשב"א דה"ר"ן סובר דאיסורין איכא בהו רק איסור גברא הילכה חל עליהן נדרים דהן איסור חפצא, והרשב"א סובר דגם באיסורין איכא איסור חפצא הילכה לא חלו נדרים עליהן, והא דלא תפסי נדרים אם אומר כבשר חזיר לאו משום דליכא בהו איסור חפצא, אלא משום דבעינן פי ידור בדבר הנדור דאפשר לעשות האיסור כדהוכחתי מדברי הרמב"ם לעיל ועפ"ד יתורץ שפיר הא דאיתא במס' שבועות דף כ"ד ע"א דאמר התם ר"ל כי אמרינן איסור כולל באיסור הבא מאיליו באיסור הבא ע"י עצמו לא אמרינן, והקשה התוס' ו"ל וא"ת והא נמי איתא בהדיא במשנה דמייתי לקמן יש אוכל אכילה אחת ותייב עליה ד' חטאות ואשם אחד וקחשיב מוקדשין אע"ג דאיסור הבא מעצמו הוא, וכן האוכל גיד הנשה, של עולה בסוף פרק גיד הנשה וי"ל דהכא באיסור הבא מעצמו על עצמו קאמר דלא אמרינן, אבל מוקדשין שאסורים על כל העולם אמרינן עכ"ל ונתקשה בזה האבני מלואים שם סימן י"ב ו"ל לכאורה אינו מובן מאיזה טעם נחלק ביניהם, ברם לדידי ניחא דאם אוסר על עצמו אינו אלא נדר ואף אם אוסר על כל העולם בלשון איסורא דנדר ג"כ לא אמרינן בהכי איסור כולל, והא דהזכיר התוס' רק דאסר על עצמו היינו משום דכך נאמר במתניתין אבל מוקדשין דאסור לכל העולם ע"י שאסר בלשון הקדש, ודינא דהקדש הנה כל איסורין שבתורה דאחר שהקדיש רמי רחמנא את האיסור לכל העולם הילכה אמרינן בהקדש איסור כולל כמו בגבלות וטרופות דאין שום חילוק ביניהם רק בזה, שגבלות אין בינן האדם לעשות איסור זה והקדש יכול כדבארתי לעיל, כי חילוק גדול בין נדר להקדש, והנה בחולין פ"ט ע"ב גיד הנשה נוהג במוקדשין מפרש רש"י למ"ד איסור חל על איסור והתוס' מפרשים מוקדשין דחמירי חל על גיד ותפוק ליה דמוקדשין איסור חפצא וגיד איסור גברא משו"ה חל, אלמא דס"ל דמוקדשין ג"כ הנה כמו כל איסורין שבתורה כדבארתי ודוק.

הלכות בכורות סימן נו. פרק א' מה' בכורות הלכה ד.

מצנה להקדיש בכור בהמה טהורה ויאמר ה"ז קודש שנאמר תקדיש לד' אלהיך ואם לא הקדישו ה"ז מתקדש מאליו וקדושתו מרחם היא ע"כ. ופירש בזה המל"מ דבסוף פרק המקדיש שדהו מחלוקת ר' ישמעאל ורבנן, ופסק רבנן, אבל הקשה מהא דאיתא במס' חולין קל"ז דחשיב שם חלוקי דינים בין בכור וראשית הגז ובין מעשר בהמה בקדושה ומכירה, במכירה זו פשוט דבכור יכול כהן למכרו וכן גז אבל מעשר אינו נמכר שנאמר לא יגאל, בקדושה פירש"י בכור אינו צריך להקדיש דקדושתו מרחם וגז נמי אין צריך דאין קדושה חלה עליו, אבל מעשר מקדישו בשבט, אלמא בהדיא דבכור אין צריך להקדיש דלא פהרמב"ם והניח בצ"ע.

ותמה אני הא מצינו שם לישנא אחרינא ברש"י דמפרש האי לישנא דגמרא בקדושה בגוונא דלא שייכא לדינא דבכור, וכדי אם אפשר לומר דהרמב"ם יפרש פהלישנא אחרינא יש לבאר, לישנא אחרינא ונ"ל בקדושה בכור וגז נכסי פהו לקדש בו האשה כדתנא בגמרא דארבעה אבות ב"ק י"ג ע"א, בכור מוכרים אותו תם חי ובע"מ חי ונחוט ומקדשין בו את האשה, אבל מעשר בהמה אינו נכסי בעלים לקדש בו את האשה דהא כתיב ביה לא ימכר ולא יגאל, ולא מילתא היא דאפי"ה ממון בעלים הוא ומקדשין בו דתנן בקידושין דף נ"ב המקדש בחלקו בין בקדשים קלים כו', ואמרין טעמא דאחר שחיטה לאו דידיה הוא דמשולחן גבוה קא זכו אבל מחיים דידיה הוא עכ"ל, ולכאורה זהו טעם מספיק דלא ס"ל להרמב"ם פהלישנא אחרינא משום האי קושיא דפריה רש"י עליה.

ואולם שוב מצינו בהרש"ש אדרבה שתמה על קושיתו דרש"י ונ"ל תימא דבפ"א דמע"ש משנה ב' תנן בהדיא דאין מקדשין בו את האשה, גם המעין החכמה כתב ונ"ל ומה מאד תמוהים בעיני דברי רש"י דמשנה ערוכה בריש מס' מעשר שני איתא מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי ובעל מום חי ונחוט ואין מקדשין בו האשה ופירשו הרמב"ם והר"ש דהו פמכר, א"כ על פירוש הך דקידושין דמחיים מקדשים לא מייירי במעשר בהמה, דאדרבה עיקר איסור מכירה במע"ב מדאורייתא הוא מחיים ולא אחר שחיטה, ואיך נעלם מעיני מאור הגולה רש"י זצ"ל סיפא דמתניתין אשר הוא בעצמו הביא ראשיתה באותו הדיבור וכו' עי"ש, א"כ לפי הרש"ש ולמען החכמה הרי לדידהו יותר ניחא לפרש פלישנא אחרינא ואפשר דס"ל ג"כ הכי, אבל אי אפשר לומר דאישתמיט ליה לרש"י מתניתין דמע"ש וכל עיקר הפלוגתא דלישנא אחרינא עם רש"י מחוסר ביאור ולכאורה קשה הא גם רש"י הביא משנה מפונקשת עם פירוש הגמרא שם במס' קידושין דלאחר שחיטה משולחן גבוה קא זכו אבל מחיים ממוניה הוא ואם קידש בו את האשה מקודשת, א"כ בלא"ה הרי סתירה גלויה למשנה דמס' מעשר שני דתנן בהדיא דאין מקדשין בו האשה, וקשיא סתמא דמתניתין דמס' קידושין אסתמא דמתניתין דמע"ש, אולם איכא לפנינו שתי דרכים איך לתרץ מתניתין אהדדי, יש לפרש דאמנם הדין הוא כמשנה דמע"ש דמי שקידש את האשה במעשר בהמה אינה מקודשת, וגם המשנה דמס' קידושין לא פליג דהא דכתיב התם קדשים קלים יש לפרש כל קדשים קלים דעלמא אבל לא מעשר בהמה דבהא לא איירי, דבמעשר בהמה הא כתיב לא ימכר ולא יגאל, ויש ג"כ לפרש איפכא דמשנה דקידושין מייירי אף במעשר בהמה דהא סתמא כתיב קדשים קלים ומע"ב ג"כ בכלל קדשים קלים ומקדשים בו את האשה והא דכתיב במשנה דמעשר שני מעשר בהמה אין מקדשים בו את האשה הוא דוקא לכתחילה משום דדמי למכר, אבל בדיעבד מהני הקידושין, ומשנה דמס' קידושין הא מייירי בדיעבד דכתיב המקדש משמעות דיעבד, ואין להקשות הא במשנה דמע"ש כתיב בהאי לישנא, מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי ולא בעל מום חי ונחוט ואין מקדשין בו את האשה, א"כ פי היכי האי דאין מוכרין הנה דיעבד כמו כן הנה אין מקדשין דיעבד, לא קשיא אם נאמר דלא שוים בדיניהו, דהא גם נחוט לא דמי בדיניהו דאינו אלא מדרבנן גזירה משום חי דהנה מדאורייתא, נמצא דבין לרש"י ובין פהלישנא אחרינא ניחא הני משניות כדבארתי, משוה"כ אפשר ג"כ לומר דהרמב"ם מפרש פהלישנא אחרינא.

וטעמא דפּלוגתִיָּהוּ נ"ל בְּהַאי סְבָרָא, הַלְיִשְׁנָא אַחְרִינָא סוּבְר דְּהָא כְּתִיב בְּקָרָא גְבִי מַעֲשֵׂר
בְּהֵמָה לֹא יִמְכַר וְלֹא יִגָּאֵל, הִינּוּ שְׁהַפְקִיעָה הַתּוֹרָה אֶת בְּעֵלוֹתָם בְּזִמְנָן שְׁהִבְהֵמָה חַיָּה
דַּמְשׁוּ"ה אֵינוֹ יָכוֹל לְמַכְרוֹ, לְפִי זֶה אֵין לְחַלֵּק בֵּין מְכִירָה לְקַדוּשֵׁי אִשָּׁה דְּכִמוּ שְׂאִינוּ
בְּעֵלִים לְמַפְוֹר כְּמוֹ כֵּן אֵינוֹ בְּגִדָר בְּעֵלוֹת לְקַדֵּשׁ בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה, וְאִם קַדְשָׁה אֶפִּילוּ בְּדִיעְבַד
אֵינָה מְקַדְשֶׁת דְּלֹאוּ מְמוֹנָה הוּא, אֲבָל רַש"י סוּבְר דְּהָא דְּאִמְרָה הַתּוֹרָה לֹא לֹא יִמְכַר לֹאוּ
שְׁהַפְקִיעָה בְּעֵלוֹתוֹ, אֲלֵא מְמוֹנָה הוּא לְכָל דְּבָר וְהוּא בְּעֵלִים רַק גְּזִיָּה"כ הוּא דְּנֹקָא לֹא יִמְכַר
כְּלוּמַר רַק מְכִירָה וְתוֹ לֹא, הִילְכֵּף אֲמַנְם לְכַתְחִלָּה אֵין מְקַדְשִׁין בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה מִשּׁוּם דְּדָמֵי
לְמְכִירָה אֲבָל בְּדִיעְבַד מְקַדְשֶׁת.

אֲכַן אֶפְשָׁר לִוְמַר דְּאִיכָּא פְּלוּגְתָּא דְּתַנְיָא בְּהַאי דִּינָא, דְּאִיתָא בְּמַס' ב"ק דָּף י"ג ע"א וּמַעֲלָה
מַעַל בַּד' לְרַבּוֹת קְדוּשִׁים קְלִים דְּבָרֵי ר' יוֹסִי הַגְּלִילִי בְּן עֲזַאי אוֹמַר לְרַבּוֹת הַשְּׁלָמִים, אֲבָא
יוֹסִי בְּן דּוּסְתָאֵי אוֹמַר לֹא אֲמַר בְּן עֲזַאי אֲלֵא בְּבַכּוֹר בְּלֶכֶד, וּמְפָרֵשׁ שֶׁם הַגְּמָרָא דְּבִין בְּן
עֲזַאי וּבִין אֲבָא יוֹסִי בְּן דּוּסְתָאֵי בָּאִים לְמַעַט מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה דְּלֹאוּ מְמוֹנָה הוּא מִשּׁוּם שְׁנַאֲמַר
לֹא יִמְכַר וְלֹא יִגָּאֵל, וְלִר' יוֹסִי הַגְּלִילִי לֹא אֲמַר הַגְּמָרָא דְּבָא לְמַעַט כִּי ר"י הַגְּלִילִי שְׁמַרְבָּה
קְדוּשִׁים קְלִים לְהִיּוֹת מְמוֹנָה ס"ל כָּל מִינֵי קְדוּשִׁים קְלִים אִף מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה וְכַדְפִּירֵשׁ שֶׁם
בְּהֵדְיָא רַבִּינוּ חֲנַנְיָאֵל, כָּל הַקְּדוּשִׁים קְלִים, זֹאת אוֹמַרְתָּ דַּר"י יוֹסִי הַגְּלִילִי סוּבְר דְּרַק מְכִירָה
אֶסְרָה הַתּוֹרָה אֲבָל לֹא פִקְעָה בְּעֵלוֹתוֹ, הִילְכֵּף חֲשִׁיב מְמוֹנָה לְקַדֵּשׁ בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה וְזֵהוּ
כְּדַבְּרֵי רַש"י, אֲבָל בְּן עֲזַאי וְרִי"ב דּוּסְתָאֵי אַעפ"י שֶׁג"כ סוּבְרִים ק"ק מְמוֹן בְּעֵלִים הֵן,
אֲבָל מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה סוּבְרִים דְּלֹאוּ מְמוֹנָה הוּא, דְּלִדְיָדָהוּ אִף בְּדִיעְבַד אֵינָה מְקַדְשֶׁת
כְּהַלְיִשְׁנָא אַחְרִינָא, תַּדְע דְּפָרִיף שֶׁם הַגְּמָרָא לְכֹן עֲזַאי וְלִרִי"ב דּוּסְתָאֵי לְמַעוּטֵי מַאי וְלֹא
פָּרִיף לִר' יוֹסִי הַגְּלִילִי מִשּׁוּם דַּס"ל לְהַגְּמָרָא דַּר' יוֹסִי לֹא מְמַעַט כְּלוּם אִף מַעַש"ב דְּלִדְיָדָהוּ
גַּם מַעַש"ב מְמוֹנָה הוּא וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לְשִׁיטַת רַש"י דְּאֶפִּילוּ נִימָא דַּמַּעַש"ב הֵן מְמוֹנָה
אֲמַאי מְקַדְשֶׁת סוּב"ס לֹא תִּהְיֶה חֲלָה הַקְּדוּשִׁין מִשּׁוּם דְּהָא מְכִירָה הִיא, דְּמָה לִי אִם מוֹכֵר
אֶת בְּהֵמָה דְּמַעֲשֵׂר וּמְקַבֵּל כֶּסֶף אוֹ נוֹתֵן וּמְקַבֵּל אִשָּׁה בְּמַעֲשָׂרוֹ, אֲמַנְם מְטַעַם חֲסָרוֹן דְּלֹאוּ
מְמוֹנָה לִיכָּא דְּהָא מְמוֹנָה הוּא, אֲבָל מְטַעַם גְּזִיָּה"כ דְּלֹא יִמְכַר אִיכָּא דְּהָא קַדוּשֵׁי אִשָּׁה הֵן
מְכִירָה מִמֶּשׁ וְלֹא דְּדָמִיא לְמַכְרָ לְאַסּוֹר לְכַתְחִלָּה כִּי אִם אִף בְּדִיעְבַד לֹא תִּהְיֶה מְהַנִּי דְּהָא
מְכִירָה מִמֶּשׁ הִיא, אוּלָּם יֵשׁ לְתַרְזָן לֹא מִיבְעִיא לְשִׁיטַת הַר"ן בְּנִדְרִים דָּף כ"ט שְׁפוּבְר
דְּהַאִשָּׁה אֵינָה מְקַנִּית עֲצָמָה לְבַעַל אֲלֵא דְּשׁוּנְיָה עֲצָמָה כְּהַפְקָר וְהַבְעַל מְכַנְסָה לְרִשּׁוֹתוֹ
וְדַאי דְּלֹא הֵן מְכִירָה מִמֶּשׁ, אֲלֵא אֶפִּילוּ לְהַרְאִשׁוּנִים דְּלֹא ס"ל הֵכִי ג"כ לֹא הֵן מְכִירָה
מִמֶּשׁ, דְּאִיתָא בְּמַס' גִּיטִין דָּף ל"ט דְּאֲמַר הַגְּמָרָא שֶׁם דְּאִשָּׁה הֵן אִסּוּרָא וְלֹא מְמוֹנָא,
וּפִירֵשׁ"י דְּהַגֵּט לֹא בָּא לְהַפְקִיעַ מְמוֹנָא שְׂיֵשׁ לוֹ עָלֶיהָ עֵי"ש, אֲלֵמָּא דְּלִיכָּא שׁוּם קַנְיָן מְמוֹן
רַק קַנְיָן דְּאִסּוּרָא, תַּדְע אִף אִם נוֹתֵן לָהּ כֶּסֶף כְּדִי לְקַדֵּשׁ וְלֹא אֲמַר הַרִי זֶה מְקַדְשֶׁת לִי
אַעפ"י שֶׁהוּא וְהִיא יוֹדְעִים וְאִף הַעֲדִים יוֹדְעִים שְׁקַבְּלָה לְשֶׁם קַדוּשִׁין לֹא מְהַנִּי, מַשֵּׁא"כ
בְּמַכְרָ הַכֶּסֶף גּוֹפְיָה אוֹ הַמְשִׁיכָה עוֹשָׂה הַקַּנְיָן בְּלִי שׁוּם אֲמִירָה.

וְעוֹד רִאֲיָה מְהָא דְּאִיתָא בְּמַס' קַדוּשִׁין ס"ז שְׁקֵלָא וְטָרִיא מְנַלֵּן דְּאֵין קַדוּשִׁין תּוֹפְסִין
בְּאִשָּׁת אִישׁ וְיִלְפִינָן מְהָא דְּהוֹקְשׁוּ כָּל עֲרִיּוֹת לְאַחֹת אִשָּׁה עֵי"ש, וְאִם דְּהֵן מְכָר וְקַנְיָן
מִמֶּשׁ לְמָה לָן קָרָא, וְכִי שְׂיִיף לִוְמַר דְּרִאוּבֵן שְׁמַכְרָ שְׂדֵה לְשִׁמְעוֹן דִּיכּוֹל שׁוּב לְמַפְוֹר לְלוּי,
וְאִם הָאִשָּׁה כְּבָר נִקְנָה לְהָאִישׁ אִיף שְׂיִיף שְׂיִבָּא עוֹד אִישׁ אַחַר וְיִקְנָה אוֹתָהּ אֲלֵמָּא דְּאֵין
כְּאֵן שׁוּם קַנְיָן דְּמְמוֹנָא כִּי אִם קַנְיָן דְּאִסּוּרָא הִילְכֵּף לֹאוּ מְכִירָה מִמֶּשׁ הִיא כִּי אִם דְּמִיא

למכירה, א"כ אמנם לכתחילה אסור לקדש במעשר בהמה דדמיא למכירה אבל בדיעבד שפיר דמי דלאו מכירה ממש היא.

סימן נח. פ'רק ב' מהלכות בכורות הלכה ה'.

בכור שהיא אנדרוגינזס אין בו קדושה כלל ונהרי הוא פגובה שאין לפהו בו כלום, ועובדים בו וגוזזים אותו פשאר החולין, נולד טומטום הרי זה ספק בכור ונאכל במומו לבעלו וכו', ע"כ.

והנה מקורו מהא דאיתא במס' בכורות דף מ"א ע"ב אמר רב חסדא מחלוקת באנדרוגינזס אבל בטומטום דברי הכל ספיקא וקדוש מספיקא, ופירש"י דברי הכל ספק ואסור בגיזה ואינו נשחט לא במקדש ולא במדינה, פלומר פוננת רש"י ג"כ פהרמב"ם כינו דאינו נשחט במקדש משום דילמא היא נקבה, ולא במדינה דילמא הוא זכר, אלא מה יעשה ימתין עד שיפול בו מים וישחטנו ונאכל במומו.

ואולם המלאכת חושב בתמורה כ"ה ע"א על התוד"ה קסבר רשב"ג, מביא את לישינא דהתוס' וא"ת לרב חסדא דאמר בבכורות מ"א מחלוקת באנדרוגינזס אבל בטומטום ד"ה ספיקא וקדושתה מספיקא וישחטנו ולאחר נחיתה תיבדק אם זכר או נקבה ואמאי קאמר רשב"ג דאין קדושה חלה עליהם ע"כ, והקשה וז"ל היכן ישחטנו אם במקדש שמה נקבה ונהה חולין בעזרה, ואם במדינה שמה זכר ובכור הוא, וברש"י בכורות מ"א פתב אבל טומטום ד"ה ספק ואסור בגיזה ואינו נשחט לא במקדש ולא במדינה, ואי שחיתת חולין בעזרה לאו דאורייתא פדאיתא בנזיר דכ"ט, הנה אפשר לשחטו במקדש ולא לחוש לשמה ימצא נקבה דבכל ענין דרבנן לא חיישינן לספיקו, אף אם הוא דאורייתא הא אי אפשר לשחטו במקדש, והא דמביאים אשם תלוי וטטאת העוף הבא על הספק הרי יליפינן שם מקראי, אלא אפשר לומר דהתוס' יסברו דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא פשיטת הרמב"ם, וכינון דמן התורה לקולא גם רבנן לא אחמירו בזה למיחש לספק חולין בעזרה, משום ספק קיום מצוה דשמה בכור הוא והקרבתו מצוה היא, ורש"י.

סובר דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא ואסור להכניס עצמו לספק איסור בקום ועשה דשב ואל תעשה עדיף ולא יהא נשחט כלל וצ"ע. ותמה אני הרי הרמב"ם בפ"ב מה' שחיטה ה' ג' כ' כל השוחט חולין בעזרה מפין אותו מפת מרדות, אלמא מדלא לקי ס"ל חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא, ואפ"ה ס"ל פ'רש"י דלא נשחט לא במקדש ולא במדינה מדפסק יאכל במומו פדבארתי לעיל, ולא איכפת ליה ס"ק המצוה משום דחייש לחולין בעזרה, ואפילו להכנס"מ דמסיק שם דהרמב"ם באמת ס"ל דחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא, והא דסגי במפת מרדות מפני שלא נאמר בהן לאו, א"כ אפתי קשה הא ס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא א"כ אמאי אינו סובר פהתוס' לומר דישחטנו בעזרה ויבדקנו אם זכר או נקבה, ועוד איתא בהדיא ברמב"ם פ'רק י"א מה' שגגות הלכה ב' וז"ל יראה לי שאלו התייבים קרבן מספק אין מביאין קרבן שמה יכניסו חולין בעזרה, אעפ"י שסובר חולין בעזרה לאו דאורייתא וספק דאורייתא מן התורה לקולא ובלא"ה אי אפשר פוננת התוס' הכי, הרי תהיה סתירה גלויה מהגמרא דמס' בכורות דבמשנה נאמרה ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה ונחשיב בהו ת"ק טומטום ואנדרוגינזס, ר"ש אומר אין לה מום גדול מזה, ונחמים אומרים אינו

בכור אלא נגזו ונעבד, ע"ז אמר רב חסדא מחלוקת באנדרוגינזוס אבל בטומטום דברי הפל ספיקא הוא, משמע דגם ר"ש וחקמים מודים לת"ק דטומטום אינו נשחט לא במקדש ולא במדינה, א"כ מהיכא תיתי ליה להתוס' לומר בגוונא דאיכא סתירה גלויה מהתם.

ברם המעיין שפיר בתוספות יראה שטעה אותו גאון זצ"ל בקושיתו, דמעולם לא אמר התוס' דטומטום שהוא ספק בכור ישחטנו ויבדקנו, ומאי דאמר התם אזיל אמתניתין דתמורה על מימרא דרשב"ג שסובר ילדה טומטום אין קדושה חלה עליה בין קדושת האם ובין קדושת פיו, ע"ו הקשו התוס' לרב חסדא שסובר טומטום ספק הוא, א"כ אמאי סובר רשב"ג דאין קדושה חל עליה, אמאי לא חלה ואי דהוה ספק ישחטנו במקדש ויבדוק אם זכר או נקבה, דבהכי הא ליכא חששא דחולין בעזרה, דקושית התוס' וישחטנו לא אזיל אדלעיל אלא על לקמן אדברי רשב"ג, והנה מצאתי בהרש"ש שם שכ' פירוש התוס' ג"כ הכי, אין שום מקום לקושיתו ודוק והנה הלחם משנה פ"ד מה' אישות הלכה י"א אהא דפסק הכא דטומטום הוה ספק בכור משמע דס"ל לרב חסדא דהוא ספק זכר ספק נקבה, הקשה הרי לרב חסדא פריד שם הגמרא בכורות מ"א מפמה ברייתות דהשוו שם בחדא מחתא טומטום ואנדרוגינזוס, ומשני דלרב חסדא סמי מכאן טומטום, ואילו הרמב"ם מביא פל הני דינים של הברייתות הללו ולא להוציא טומטום דזהו דלא כרב חסדא, לכן תירץ וז"ל ונ"ל לומר דלעולם פוסק הרמב"ם דלא כרב חסדא כדפירשית וטומטום ואנדרוגינזוס שוים שאין בהן קדושה כלל, ומה שכ' נולד טומטום ר"ל אפילו שנקרע ונמצא זכר, מ"מ פינון שבשעת הלידה הוה טומטום יש להחמיר בו מספק, דדילמא זכר נדאי בשעת לידה קאמר רחמנא, או דילמא אפילו שלא בשעת לידה וזה דקדק במה שכתב נולד טומטום ולא קאמר טומטום, ואמר נולד לומר שבשעת הלידה הוה פן ואין עתה, ודין זה הוציא הרמב"ם מן הסברא וכו' עיי"ש וקשה לי מהא דאיתא במס' ב"ב קכ"ז ע"א גבי אדם טומטום שנקרע ונמצא זכר אמר רב שיזבי אינו נימול לשמונה דאמר קרא אשה פי תזריע וילדה זכר עד שיהא זכר משעת לידה, וכתב הב"י ב"י"ד סימן רס"ו דהרמב"ם לא ס"ל להא דרב שיזבי מדלא הזכיר בהלכות מילה, אלא ס"ל נימול לשמונה פלומר אם חל בשפת, א"כ ומה התם דכתיב בהדיא וילדה זכר אפי"ה ס"ל דלא תלי בשעת לידה ודחי שפת, כש"כ בנדון דבכור בהמה אם נקרע ונמצא זכר דהוה בכור נדאי, אף מצאתי בנו"ב ל"י"ד קס"ג שחולק על הב"י ומפרש דאפשר דס"ל לרב שיזבי, אגב מצינו שם פמה דינים באותו סוגיא פגון אינו ממעט בבכורה דס"ל דלא חשבין ליה זכר בשעת לידה, אגב הלח"מ בעצמו כתב שפיר דמקורו מצד הסברא וכ"ז צריד ביאור אבל אכ"מ להאריד.

אכן יש להקשות מהא דאיתא ברמב"ם פ"ד מה' בכורים הלכה ד' הקונה שני אילנות בתוך שדה חבירו מביא ואינו קורא לפי שהדבר ספק אם יש לו קרקע, וכיצד הוא עושה מקדיש אותן תחילה לבדה"ב מפני שהן ספק חולין וכו', והפנה פודה אותן מיד ההקדש ומפריש מהן תרומה ומעשר מפני שהן ספק חולין, ונותן המעשרות שלהן לפהגים שמא בכורים הן וכו' עיי"ש, אלמא עושים פל התחבולות כדי לקיים מצות גתיה וכדמפרש לן הגמרא ב"ב פ"א, א"כ ה"נ אמאי ימתין עד שיפול בו מום יקדישונו על תנאי אם נקבה תהיה שלמים ואם זכר לפהו, פלומר יבדקנו אחר שחיטה אם זכר או נקבה משום חולין בעזרה ליכא חששא דהא מקדישו על תנאי, או למ בלא"ה קשה מבכור דקיימ"ל בש"ס

ספק בכורות המוציא מחבירו עליו הראיה, דאינו מחויב לקיים מצוות נתינה מספק, וכבר העיר בזה השעה"מ באופן אחר והגאון ר"ש שקאפ זצ"ל בס' שיערי יושר שער ה' פ"ק ז' יצא שם לחלק בין הני מתנות פהונה הפאים מחמת גידולי קרקע דמצוות נתינה דילהו הנה מצוה בפני עצמה שלא מחמת השבת ממון לבעליהו, משא"כ בכור דמצוות נתינה שילו הנה כמצוה האמורה בתורה בשאר חיובי ממון, דכיון דפטור משום המע"ה פטור לגמרי, א"כ שאני בפורים מבכור.

והא דהקשו התם מהתוס' ב"ב פ"א דאמר דדמאי אינו אלא ספק מדרבנן אין צריף לקיים מצוות נתינה מדייק מזה הר"ש"ש דעת התוס' דאילו ספיקא דאורייתא צריף לקיים בכל מקום מ"נ אף בבכור והקשה מהא דקיי"ל ספק בכורות המע"ה, אולם אני בארתי בס' דברי ירוחם סימן ג' דהתוס' אזיל שם אתירוצא דהרשב"א דאירי היכא דשלו ממנ"פ אינו, בהאי גוונא מפיון התוס' לומר שאני בין מצוה דרבנן לדאורייתא, פלומר דבמצוה דרבנן אינו מחויב לקיים אף היכא דשלו ממנ"פ אינו, אבל במצוה דאורייתא היכא דשלו ממנ"פ אינו מחויב לקיים מצוות נתינה, אולם היכא דהספק הוא אם שייף לכהו או שייף לו בהכי אף במצוה דאורייתא פגון ספק בכור אינו מחויב לקיים מ"נ מספיקא עיי"ש.

סימן נט. הלכות שגגות פ"ק ב' מהלכות שגגות הלכה י"ד.

שחט קרבנות יחיד שאין דוחים את השבת בשבת בשגגה חייב חטאת והבשר מותר בהנאה, ואין זורקין את הדם, ואם עבר וזרק דמים לשמן בין בשוגג בין במזיד עלו לבעלים לשם חובה ויקטיר אימורין לערב והבשר יאכל ויביא השוחט חטאת על שגגתו ע"כ.

ופירש בזה האור שמש וז"ל פן הגירסא בתוספתא מנחות פ"ק ה' לפנינו, אמנם נראה ברור דהגירסא מהופכת, וצריף להיות ואם עבר וזרק דמן כו' עלו לבעלים לשם חובה והבשר מותר בהנאה, אבל קודם זריקת דמים אז הבשר אסור בהנאה אף בקדשים קלים, דאע"ג דאין בהו מעילה לא נהניו עד שיזרק הדם עכ"ל, אמנם קושיא עצומה היא, וכדאמר המל"מ בפ"ב מה' מעילה ה' א' וז"ל פתבו התוס' בפ"ק דנדריים דאף דקיימ"ל דאין מעילה בשלמים איסורא דאורייתא מיהא איכא, וכן פירש"י בפ"ק פל שעה דף כ"ז ד"ה בעצי שלמים עיי"ש, א"כ איך פסק הרמב"ם שהבשר מותר בהנאה קודם זריקה, אמנם הרמב"ם אינו מושפע לסבנר פהתוס' ורש"י ואפ"ש דפליג עלייהו בהכי, אבל שפיר העיר בזה הגאון ר' יעקב קלמס שליט"א מהגמרא כ"ח ע"א בראש השנה בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא דלאו בני מעילה נינהו איסורא הוא דרכיב בהו, והתם קודם זריקה נתלש הקרן דאי לאחר זריקה אף במעילת עולה ליכא כדפירש"י שם, לפיכך דבריו הבשר מותר בהנאה צע"ג.

ואני מוסיף עוד להקשות אעיקרא דמילתא איך שייף לומר גבי בשר מותר בהנאה ולא באכילה, הרי קיימ"ל במס' פסחים כ"ד ע"ב פל איסורין שבתורה אין לוקין עליהו אלא דרוך אכילתו, וכדכ' הרמב"ם בפ"ק ה' מה' יסודי התורה הלכה ח' דכל איסורי הנאה אינו אלא דרוך הנאתו, אבל שלא דרוך הנאתו פגון שעושין לו רטיה או מלוגמא מחמין או מערלה וכו' שאין בהו הנאה לחיף ה"ז מותר ואפילו שלא במקום ספנה, חוץ מכלאי הפרים ובשר בחלב שהו איסורין אפילו שלא כדרוך הנאתו, ופירש הכס"מ משום דלא

פתיב ביהו אכילה עיי"ש, א"כ איה שינוי הדין הבשר מותר בהנאה ממנ"פ אם דרף הנאותו ע"י אכילה הרי אסור משום אכילה, ואם שלא ע"י אכילה תיפוק ליה הא פל איסורי הנאה שבתורה בהאי גוונא מותר וצ"ע אף יש לתרץ עפ"י מאי דכ' המל"מ בפרק ה' מה' יסודי התורה דמכירת איסורי הנאה מיקרי דרף הנאותו, דאם מכר איסורי הנאה לוקה כמו נהנה דרף אכילתו, דעומד למכירה כמו להנאה דרף אכילה, שהרי נבלה לא למדנו שפיהא מותרת בהנאה פי אם מדכתיב לגר אשר בשעריה תתננה ואכלה או מכור עיי"ש, א"כ אפשר לומר הבשר מותר בהנאה פלומר למכור לעכו"ם או אף לישראל קודם זריקה ואם עבר וזרק, זאת אומרת מותר בהנאה פלומר למכירה דאם מכר מכירתו קיימת.

ובעצם קושית האור שמת אמאי הבשר מותר בהנאה קודם זריקה, כדי להקל את חומר הקושיא, נ"ל דאפשר דאיירי בקדשים קלים וס"ל כר"י הגלילי דמזון בעלים הו, וכדהוכיח הקצוה"ח בסימן ת"ו עיי"ש, גם הלחם משנה בפרק ח' מנזקי מזון דייק שם מהא דכ' הרמב"ם דכל הקדשים שחייבים בהן מעילה אין בהן דין נזקין, הרי משמע דאלה שאין בהן מעילה יש בהן דיונזקין ושור רעהו קרינא ביה, אלמא דס"ל כר"י הגלילי עיי"ש, גם מהרמב"ם פרק ה' מה' אישות הלכה ה' מוכח הכי, דאמר שם פהו שקידוש בחלקו מק"ק או מקדשים קלים אינה מקודשת עיי"ש, הרי דוקא חלק הפהו הנה מזון גבוה והמקדוש בו אינה מקודשת, אבל חלק הבעלים בקדשים קלים בין מחיים בין אחר שחיטה מזונו הוא ויכול לקדוש בו, אמנם ראיה קלושה היא דאפשר לדייק רק אחר זריקה כמו חלקו של פהו, אולם סוכ"ס חזינו מפמה דוכתי שפוסק כר"י הגלילי דקדשים קלים מזון בעלים הו וכדמביא הפני יהושע במס' קדושין נ"ב וז"ל כמו שכתב התוספות בפ"ק בבא קמא י"ג ובחדושי הרשב"א ז"ל בשמעתין, דלמסקנא לא מפלגינן פלל בין מחיים לאחר שחיטה, אלא בין מתנות פהונה לחלק הבעלים דבמ"כ בכל ענין הנה מזון גבוה, ובחלק הבעלים בכל ענין הוי מזון בעלים לר"י הגלילי אפילו לאחר שחיטה עכ"ל עיי"ש.

והשתא דאמינו להכא אפשר שפיר מאי דאמר רבינו הבשר מותר בהנאה קודם זריקה משום דאיירי בקדשים קלים וס"ל כר"י הגלילי דמזון בעלים הו לאחר שחיטה, ושייכות של הבשר מותר בהנאה הנה שמוותר למכור ולקדוש בו את האשה ולמכור לעכו"ם, דמכירה מיחשבא כמו דרף הנאותו ע"י אכילה כמו דבארתי לעיל, ואין לתמוה על חידוש זה דשרי בהנאה, דהא באמת ליכא לנו מקור חזק לאסור בהנאה, דהא איסור אכילה ילפינו מן הדם ישפף נהדר הבשר תאכל דבא ללמדנו איסור אכילה, ואיסור הנאה אפשר רק דילפינו מלא תוכל לאכל בשעריה, פדאיתא במס' מפות י"ז ע"א לא תוכל לאכול בשעריה וכו' ונדבונתיה זו תודה ושלמים, אמר רבי שמעון מה ביה זה ללמדנו אם לאוכלן חוץ לחומה קל וחומר ממעשר, הא לא בא הפתוב אלא לאוכל בתודה ושלמים לפני זריקה שהוא לוקה עיי"ש, נמצא דקדשים קלים לפני זריקה ילפינו מן לא תוכל לאכל בשעריה, וקיימ"ל פל מקום שנאמר לא תאכל אהד איסור אכילה ואהד איסור הנאה במשמע וזהו פל המקור, א"כ לאו דוקא הוא דהא ילפינו התימ מקרא זה אף מעשר ועוד דינים דליכא בהו איסורי הנאה פדמוכח מפל הסוגיא, א"כ אף אוכל ק"ק קודם זריקה אין שם הכרח לומר דאסור בהנאה.

אולם זו גופה היא תימא לומר דהרמב"ם יפלוג על כל הני הראשונים שסוברים בהדיא דקדשים קודם זריקה אסור בהנאה, כגון הני שהבאתי לעיל את התוס' ונהר"ן, כמו כן איתא במס' מנחות דף ד' ע"ב המפריש מעות לנזירות לא נהנין ולא מועלין מפני שראוין לבוא כולן שלמים וכו' ופירש השטמ"ק וז"ל וקשה מהא דאיתא במס' רה"ש שופר של שלמים אם תקע לא יצא אלמא איסורא דאורייתא איפא, ופירש הר"מ דאיפא מידי דהנה אקונמות שהרי מתפס כפר בשלמים ואכלו עובר בבל יחל, ולרשב"א נראה שהוא מדאורייתא פדאשפחן במס' פסחים לא יחל דברו וכו' עיי"ש, הרי כולן סברי דאיפא איסורא דאורייתא גם בשלמים, אמנם על הרמב"ם ליפא הקושיא משופר של שלמים דאזיל לשיטתו ולא פסק האי דינא דשופר של שלמים, פדאשפחן ברמב"ם מה' שופר פרק א' ה' ג' שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא שאין בקול דין מעילה עיי"ש, ולא הביא האי דינא דשופר של שלמים כלל, אבל סוכ"ס תימה לומר שישפלוג על כל הפוסקים.

לכן נראה לי לחדש דאיפא בחפצא דאיסורא הנאות שונות, כגון הנאה מעצם החפץ ועוד הנאה מן מכירת החפץ דנהנה מהשווי של החפץ שמקבל בעדו כסף, וכיון דהרמב"ם ס"ל כר"י הגלילי דממונא דבעלים הוא הרי שרי בהנאה, אולם איזו הנאה ס"ל להרמב"ם דשרי, דוקא הנאת מכירה או שמקדש בו את האשה, אבל הנאה מעצם החפץ אפשר ג"כ שמודה דאסור בהנאה, והנה כפי שבארתי לעיל אין שייך לומר הבשר מותר בהנאה מעצם הבשר דהא לאו דרף הנאתו הוא, אלא הבשר מותר בהנאה כלומר למכרו דהנאה זו לאו מעצם הבשר כי אם הנאה צדדית, א"כ אין שום פלוגתא בהכי בינו לבין הני פוסקים דהני איירי מעצם החפץ כגון הגמ' דפסחים בעצי שלמים הרי מעצם החפץ הילכף אסור בהנאה, המורם מדברי דשאני איסור הנאה מעצם החפץ מן הנאה דמכירה, דאמנם מטעם הקדש אסור ליהנות מאותו דבר המוקדש, אבל מכירה אמנם ג"כ הנאה אבל לא מאותו דבר המוקדש בעצם כי אם בעקיפין ושרי והנה הגאון בעל אבן האזל שליט"א הפריכני אהא דאמרינא שהרמב"ם איירי בקדשים קלים, הרי כל מקורו הוא מתוספתא מנחות פרק ה' והתם מביא כבשי עצרת קרבן ציבור דהו קדשים דהתם ודאי קודם זריקה אסור בהנאה לכו"ע, אולם לפי מאי דבארתי דס"ל לרבינו כר"י הגלילי דמשה"כ שרי בהנאה א"כ מקורו לאו מתוספתא לגבי האי דינא, ומדייק שפיר לומר בהדיא קרבנות היחיד ולא קרבנות ציבור, ואין להקשות הא ברמב"ם נאמר סתמא ולא הזכיר קדשים קלים, הרי מצאתי להמרפכת משנה שמתרץ הקושיא אמאי מותר בהנאה, וז"ל להנכח דקיימ"ל פרק י"ט מה' פסוה"ק הלכה י"א דקדשים שמתו הן מהנזקרים דאסורין קמ"ל דאין דין זה פדיו קדשים שמתו אלא תעבור צורתו ויצא לבית השריפה, ובקדשים קלים אין מעילה קודם זריקה עכ"ל, וכוננת תירוץ דהנה אמינא פינון דדין הוא שלא יזרוק ולא יבא לידי הקרבה הנה בקדשים שמתו דבעי לשורפו בלילה, קמ"ל דמשום איסורא דלא יזרוק בשבת ליתא ביה דינא דקדשים שמתו אלא דין קדשים שנספלו ותשרף למחר, אולם סוכ"ס מאי מותר בהנאה מסיק בזה דקדשים קלים אין מעילה קודם זריקה, הרי בהדיא ס"ל דאיירי בקדשים קלים, אולם הגאון בעל החזון איש הפריכני פשוט דלפי"ד דעיקר חידושו של הרמב"ם הוא שמותר הבשר קודם זריקה הרי אין פאן המקום כי אם בפסוה"ק, ואחרי כל אלה הרי סוכ"ס המרפכת המשנה לא

ס"ל לשנות את הגירסא בדברי הרמב"ם וגם הר"י קורקוס לא ס"ל הכי להגיה וכל זה צריך בירור ואכ"מ להאריך.

והנה אחרי שבארתי דבשר קדשי קלים קודם זריקה מותר בהנאה, יש לבאר דינא דבשר קדשי קלים אחר זריקה קודם הקטרה אם מותר אף באכילה לבפלים, וכבר בארתי בסימן ל"ט מה' פסוהמ"ק דאיפא בזה מחלוקת התוס' והצל"ח עם טעמא דפלוגתיהו, דהנה הצל"ח סובר דהבפלים מותרים באכילת קדשים קלים אף קודם הקטרת אימורין, משום דס"ל דהזריקה גרידא מסלקת את האיסור דעצם הקדש פדי לאכול את הבשר, אלא מאי הא ממונא דהקדש ניהו, פינו דק"ק ממון בפלים הו הרי לאו ממונא דהקדש ניהו, אבל התוס' סובר דבין הפהנים בחלקם ובין הבפלים בחלקם בק"ק פי קא זכו לאחר הקטרת אימורין משלחן גבוה קא זכו עיי"ש.

והאור ש"מח בפ"ב מה' מעילה הלכה א' כ' ז"ל בגמרא מעילה דף ז' ע"ב מעילה הוא דליפא הא איסורא איפא ואמאי הא ממונא דבפלים הנה, וצ"ע הא לאחר זריקת דמים אפתי אסור משום דהנה לפני הקטרת אימורין, ואולי מזה ראיה למה שרצה הצל"ח לומר דחלק הבפלים מצי לאכול קודם ההקטרה, דרק על חלק הפהנים כפיד קרא וכו' עכ"ל, ותמה אני הרי לעיל מניה גם גבי קדשי קדשים פריף ג"כ הגמרא מעילה הוא דליפא הא איסורא איפא ואמאי הא ממונא דכהן הוא, ולא איכפת ליה הא דלפני הקטרה, והסברא פשוטה דאיירינן עכשיו מדין איסור אחר ולא הקטרה, דהנה כמו שצאמר שאסור לאכול קודם נטילת ידים ולא איירינן באיסורא דקודם הקטרה ודברי האור ש"מח צע"ג, אמנם הגאון בעל אבן האזל שליט"א תירצו משום דברי שא משני הגמרא תירוץ אחרניא משוה"כ לא איכפת ליה למימר תירוץ דקודם הקטרה, אבל גבי ק"ק בסיפא לא הנה תירוץ אחרניא אמאי לא משני דהא קודם הקטרה, אבל כמזנומה לי שאותו גאון שליט"א נתפנין להקל את קושיתו אבל סוכ"ס דברי האור ש"מח צע"ג.

סימן ס.

פרק ח' מהלכות שגגות הלכה ד' מי שהיו לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן, ואכל אחת מהן ובא עפו"ם או פלב ואכל את השניה וכו' בשגגה ה"ז חייב באשם תלוי, הואיל והיה שמה איסור קבוע, ע"כ.

והנה הירושלמי פרק החולץ הלכה ב' מביא אם היו לפניו שני זיתים אחד של חלב ואחד של שומן, ואכל אחד מהן ונחבירו מונח בתיקבה, ואמר מאחר שאילו אמצא את המפתח יכול אני לעמוד על ונדאו מהו שיהא חייב על ספיקו אשם תלוי, ופשיט מהא דתנן הכונס במתו ונמצאת מעונבת עד שלא ינודע לו אם אינו בן קיימא הוא אינו מביא, הד"א שאינו מביא ע"כ, חזינן מזה דס"ל דהיכא שיבנרר בנדאי אין צריך עכשיו להביא אשם תלוי להגין עליו מן היסורים, והקשה האור ש"מח וז"ל ולדעת קשה דכל שלא הפילה הרי צריכין להלוף בטר רובא דרוב יולדות בני קיימא ומיעוט מפילות, ואם ניזיל בטר רוב הרי חייב חטאת מונח עליו ואיך יביא אשם תלוי, דאף בדיני נפשות אזלינן בטר רוב וכש"כ לענין קרבן ועיין בסנהדרין דף ס"ט, ואולי משום דאם תפיל לעתיד נמצא דלא בא עליה באיסור למפרע ולא עבד איסורא לכן אינו חייב חטאת, וכמו דאמר בגיטין

דף כ"ח המגרש אשתו סמוך למיתתו אסורה לאכל בתרומה מיד דלשמה ימות חייו וכן אמר דלשמה חייו וכו' ע"כ.

ותמה אני על תירצו איזה דמיון מצא להגמרא דמס' גיטין, התם גבי מגרש את אשתו סמוך למיתתו הרי איפא חזקת חיים פי הכי דמעיקרא חי עכשיו חי, ואמאי אסורה לאכול בתרומה מיד ולא מוקמינן אחזקת חי, ע"ז מחדש'ן הגמרא דחייו וימות, וכדפירש"י שם לשמה ימות ודאי חייו ודלא מרע לה לחזקה בהכי עיי"ש, אבל בנ"ד איך אפשר לומר החשש שמה תפיל היא איפא רובא פנגד דרוב יולדות בני קיימא ואיך מרעינו לרובא שפנגד, בעל פרחו צריכין לומר דודאי לא חייו וימות שמה תפיל, א"כ שוב קושיתו הרי איפא חיוב חטאת.

לכן נ"ל לתרץ דשאני חטאת דמביאין רק על ודאי חטא שעשה בשוגג ולא על ספק, אלא מאי דניזיל בטר רובא ונהיה כמו ודאי, הרי אף ברובא דאזלינן בתריה אינו אלא היכא דליפא לברורי, אבל היכא דאיפא לברורי אף ארובא לא סמכינן, ובגדון דידן הרי אפשר להמתין איזה חדשים עד שיתברר אם תפיל, דעכשיו אפתי אין מביא חטאת משום ספק חולין בעזרה, דכעין זה איתא בסימן א' בטו"ד בב"י שם שפסק בהא דאמרין רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ומותר לאכול משחיטתו, במה דברים אמורים כשאינו לפנינו דאז סמכינן ארובא.

אבל אם הוא לפנינו צריף לבדקו אם הוא מומחה ויודע הלכות שחיטה, משום דהיכא דאיפא לברורי מבררין ולא סמכינן ארובא, וגם בארתי בזה בס' דברי ירוחם סימן מ"ז עיי"ש, א"כ אפשר לומר דהירושלמי סובר פדברי הב"י, ואין לחלק דהתם אפשר לברר תיקף דהרי השוחט לפנינו, אבל בנ"ד צריכין להמתין עוד זמן, דמה לי לגבי חטאת אם אפשר לברר מיד או שיברור בעוד איזה חדשים, בכהאי גוונא ודאי שאינו רשאי להביא חטאת מיד משום חששא דחולין בעזרה ומוטב להמתין עד שיברור, דבכאי גוונא הא ליכא דינא דבל תאחר.

תדע דהירושלמי ס"ל הכי, מדאיבעיא ליה דוקא גבי אשם תלוי, אם מביא היכא דאיפא לברורי ולא לגבי חטאת, היינו דחטאת בעינן ודאי שחטא דאז מחויב להביא, ולא סמכינן ארובא פיון דאיפא לברורי דהנה כמו ספק בעלמא אבל גבי אשם תלוי דלא בעינן ודאי דכל עיקרא דאשם תלוי בא על הספק, לכן בעי אם מביא מיד אשם תלוי כדי להגן מן היסורים משום דסוכ"ס עד שיברור הנה הספק שריר וקיים, או פיון דאיפא לברורי אף מגדר ספק יצא דהא אפשר להמתין עד שיהיה ודאי, ופשיט לה דאף אשם תלוי אינו מביא, ומהסבר פשוט דאשם תלוי אמנם בא על הספק אבל פיון דאיפא לברורי אף ספק לא הנה.

וכעין זה איתא ביו"ד ה' גדה סימן ק"צ סעיף ל"א מצאה פתם ואין לה במה לתלות, והדבר מסופק אם הוא דם או צבע, מעברת עליה ז' סממנים אם עמד בעיניו ה"ז צבע וטהורה, ואם אינה מעברת עליו טמאה מספק, ואמאי טמאה מספק הא ספיקא דרבנן לקולא, פירש בזה המגיד משנה פיון דאפשר לברורי אין זה נקרא ספק, לפי"ז אפשר להביא ראיה מזה הירושלמי דאין מביא אשם תלוי אעפ"י דעכשיו ספק רק פיון דאיפא לברורי לא מיקרי ספק לדברי המגיד משנה דאמר הכי פדבארתי.

סימן סא. פָּרַק ט' מהלכות שגגות הלכה ג'.

בן ט' שנים ויום אחד שפָּא על שפָּחָה חרופָה היא לוקָה והוא מביא קרבָן, ויִרְאֶה לי שאִינוּ מביא עד שִׁיגְדִיל ויִהְיֶה בֶן דַּעַת, ע"כ. ופִּירֵשׁ הַפָּסֵף מִשְׁנֵה מְקוּרוֹ מהתו"כ איש פָּרַט לְקָטָן, יָכוֹל שְׁאֵנִי מוֹצִיא בֶן ט' שָׁנִים תְּלֵמוּד לֹמֵר וְאִישׁ, נִשְׁאַלְתִּי בְּמִכְתָּב מִהֲרַב הַגָּאוֹן ר' שְׁלֵמָה טַנְבִּיצְקִי שְׁלִיט"א מִירוּשָׁלַיִם, אֵהָא שְׁכַתְּב רַבֵּינוּ שְׁאִינוּ מְבִיא עַד שִׁיגְדִיל ויִהְיֶה בֶן דַּעַת, מֵהָא דְאִיתָא בִירוּשָׁלַמִי תְרוּמוֹת פ"א הַלְפָא א' חֲטָאת חֵלֶב אֵינוּ יָכוֹל שְׁאִין לוֹ חֲטָאת חֵלֶב, דָּם אֵינוּ יָכוֹל שְׁאִין לוֹ חֲטָאת דָּם, פְּלוּמֵר דְקָטָן לָאו מְחֻיָּב חֲטָאת הוּא, מֵהוּ שְׁיָבִיא קָרְבָן זִיבָה וְקָרְבָן צָרַעַת, מֵאַחַר שֶׁהוּא חוֹבָה אֵינוּ מְבִיא, אוֹ מֵאַחַר שֶׁהוּא מְטַמָּא בְּהוֹן אֶפְיָלוֹ בֶן יוֹם אֶחָד מְטַמָּא בְּזִיבָה וְכוּן בְּצָרַעַת מְבִיא, פְּשִׁיטָא לָהּ שֶׁהוּא מְבִיא ע"כ, אֲלֵמָּא מְדַבְּרֵי הִירוּשָׁלַמִי דְבִדְבָר שֶׁהִקְטָן אִיתִיהּ בְּדִינָא פְּגוּן זִיבָה וְצָרַעַת יָכוֹל לְהִבִּיא אֶת קָרְבָּנוֹ, א"כ אֲמַאי לֹא פָּסֵק הַרְמַב"ם ג"כ בְּגִדוֹן דְשִׁפְחָה חֲרוּפָה דִּיכוֹל לְהִבִּיא מִיָּד אֶת קָרְבָּנוֹ פִּינּוֹן דְאִיתִיהּ בְּהָאֵי דִינָא דְקָרְבָּן דְאִיתְרַבֵּי מִקְרָא, אֲלֵא פָּסֵק דְאֵינוּ מְבִיא עַד שִׁיגְדִיל ויִהְיֶה בֶן דַּעַת, מֵאֵי שְׁנָא קָרְבָּן שֶׁל זִיבָה מִקְרָבָן שֶׁל שִׁפְחָה חֲרוּפָה דְהֵתָם אֵינוּ צָרִיף לְהִמְתִּין עַד שִׁיגְדִיל עכ"ד, אוּלָּם תִּיַרְצָתִי שְׁאִין שׁוּם דְמִיּוֹן מֵהֵתָם לְהִכָּא בְּתַרְתִּי, דְהִירוּשָׁלַמִי הָא מִיִּירֵי בְּמִנְפָּלָא הַסְמוּף לְאִישׁ דְנִדְרוּ נִדְרֵי וְהִקְדִּישׁוּ הַקְדִּישׁ, כְּדִאִיתָא בַּמַּס' נִדָּה מ"ו ע"א אָמַר רַב הוּנָא הַקְדִּישׁ וְאָכַל לֹקָה שְׁנֵאֲמַר אִישׁ כִּי יִפְלִיא לְנִדְרוֹר וְלֹא יַחַל דְבָרוֹ, כֹּל שִׁישְׁנוֹ בְּהַפְלָאָה יִשְׁנוֹ בְּכַל יַחַל, דִּאֵע"ג דְבְּמִילְתָא אַחֲרִיתָא לָאו בֵּר עוֹנָשִׁין הוּא, מִרַבֵּינוּ מִקְרָא פִּינּוֹן שִׁיּוּדַע לְפָרֵשׁ לְשֵׁם מִי נִדְרֵי, מִשׁוּה"כ פִּינּוֹן דִּיכוֹל לְהִקְדִּישׁ שְׁיִיף גְּבִיָּה לְמִימַר ג"כ לְהִבִּיא קָרְבָּן זִיבָה, דְאֲמַנָּם כֹּל קָרְבָּן בְּעֵינּוּ שִׁיִּקְדִּישְׁנוּ קוּדָם כְּדִאִיתָא בַּתו"כ וְיִקְרָא א' קָרְבָּן לַד' מְלַמֵּד שְׁצָרִיף לְהִקְדִּישׁ הַקְדִּישׁ לְהַקְרַבְתּוֹ, וְהָא מִנְפָּלָא הַסְמוּף לְאִישׁ יָכוֹל שֶׁפִּיר לְהִקְדִּישׁ דְלִגְבֵי הַקְדִּישׁ חֲשָׁבִינוּ לִיהּ לְבַר דַּעַת וְגַם לְעַנְיָן עוֹנָשִׁין אִם עָבַר עַל הַקְדִּישׁוֹ, אֲלֵא מֵאֵי אִיף יִקְרִיבּוּ סוּכ"ס לְגַבֵּי קָרְבָּן הֲרִיָּהוּ קָטָן, דִּהָא לֹא אִיתְרַבֵּי אֲלֵא לְעַנְיָן הַקְדִּישׁוֹ, אֲבָל הַקָּרְבָּן מְחֻיָּב לְהִיּוֹת שֶׁל גְּדוּל וּמֵהִיכָא תִּיתִי דְחֲשָׁבִינוּ לִיהּ בֵּר דַּעַת לְהִבְאֵת קָרְבָּן, לֹא קִשְׁיָא דִּהָא אִיִּירֵי בְּזִיבָה וְצָרַעַת דְלֹא בְּעֵינּוּ דַּעַת בְּעֵלִים, כְּדִאִיתָא בַּמַּס' נִדְרִים ל"ה ע"ב הַכֹּל צָרִיכִין דַּעַת בְּעֵלִים חוּץ מִמְחֻסְרֵי פְּפָרָה, לִפִּי"ז הֲרִי הִירוּשָׁלַמִי פְּשׁוּט דְלְעַנְיָן לְהִקְדִּישׁ חֲשָׁבִינוּ לִיהּ לְבַר דַּעַת כְּדִילִיף מִקְרָא, וְלְעַנְיָן זֶה שֶׁקָּטָן לָאו בֵּר חֲטָא הוּא הֲרִי זִיבָה לָאו מִשׁוּם חֲטָא, וְאִם לְגַבֵּי עֲצָם הַקְרַבַת הַקָּרְבָּן הָא לֹא בְּעֵינּוּ בְּמִחְסְרֵי פְּפָרָה דַּעַת בְּעֵלִים מִשׁוּה"כ יִקְרִיב מִיָּד.

אֲבָל בְּגִדוֹן דְשִׁפְחָה חֲרוּפָה בְּכֵן ט' שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד הֲרִי קָטָן גְּמוּר הוּא דְלָאו בֵּר דַּעַת הוּא וְאֵינוּ בֵּר חֲטָא וְלֹא בֵּר עוֹנָשִׁין, אֲלֵא דְהִתּוּרָה רִיבְתָהּ דְלִגְבֵי שִׁפְחָה חֲרוּפָה חֲטָאוּ חֲטָא וְהִנֵּה עוֹנָשׁוֹ קָרְבָּן, אֲבָל אִיף לְקַיָּים אֶת הָעוֹנָשׁ אַחֲרֵי אִיכָּא דִינָא בְּאַנְפֵי נְפִשָׁה בְּכֹל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁפְּעוּלָם דְצָרִיף דַּעַת בְּעֵלִים, וְהָאֵי קָטָן לָאו בֵּר דַּעַת הוּא, וְאֵין לֹמֵר פִּינּוֹן שְׁחִיבָה תּוּרָה קָרְבָּן מְחֻיָּב לְהִבִּיא אִף שְׁאִינוּ בֵּר דַּעַת, דִּהָא אֶפְשָׁר לְקַיָּים אֶת הָעוֹנָשׁ שֶׁל קָרְבָּן וְגַם לְקַיָּים אֶת הַדִּין דְכֹל הַקָּרְבָּנוֹת דְצָרִיכִין דַּעַת בְּעֵלִים, כִּיִּצַּד יִמְתִּינוּ עַד שִׁיגְדִיל וְאִזּוּ יָבִיא קָרְבָּנוֹ, מִשׁוּם זֶה פָּסֵק הַרְמַב"ם דְאֵינוּ מְבִיא עַד שִׁיגְדִיל ויִהְיֶה בֶן דַּעַת, וּבְכֵן לֹא דְמִי בְּתַרְתִּי דְהִירוּשָׁלַמִי אִיִּירֵי בְּקָטָן שִׁישׁ בּוֹ דַּעַת לְהִקְדִּישׁ וּבְקָרְבָּן שֶׁל מְחֻסְרֵי פְּפָרָה דְלֹא צָרִיף דַּעַת, וְהַרְמַב"ם אִיִּירֵי בְּקָטָן שְׁאִין בּוֹ דַּעַת וּבְקָרְבָּן אֲשֶׁם שְׁצָרִיף דַּעַת דְהִחְלִיף בּוֹלֵט כְּדַבְּרֵי אֲמַנָּם כֹּל הָאֵי דִינָא דִירוּשָׁלַמִי אֵינוּ אֲלֵא בְּזִיבָה וְצָרַעַת דְלָאו מִשׁוּם חֲטָא

הוא פי אם משום דאיתיה בדין טומאה, אבל בחטא הרי הירושלמי גופיה מביא דבחלב ודם אינו מביא קרבן משום דליתיה בעונשין, וכדפסק הרמב"ם בה' נדרים פ"ק י"א הלכה ד' קטן הסמוך לאיש אעפ"י שגדריהם קנינים אם חללו נדרן או נשבעו והחליפו אינו לוקין עד שיגדילו ויביאו ב' שערות, והתם פוננת הרמב"ם עד שיגדילו ואז יחללו את נדרם, אבל שימתינו עד שיגדילו דאז לוקין על חילול דמעיקרא, דהא אף קטן מןפלא הסמוך לאיש לאו בר עונשין הוא דחטאו לאו חטא, דלא איתרבי אלא לענין שנדרן נדר והקדשן הקדש, אבל אם אותו קטן אוכל מה שהקדישו אינו לוקה דס"ל כרב פהנא ור"ל ור"י דפליגי ארב הונא שסובר דלוקה, וטעמא דאינו לוקה אי אפשר לומר דאמנם חטאו חטא אלא דאי אפשר לקיים את העונש, דהא מלקות לא בעי דעת דגם אינו בר דעת מרגיש בהפאת גופו, אלא פשוט משום דלאו בר חטא הוא וכדאמר הירושלמי דליתיה בחטאת חלב ודם, רק זיבה וצרעת חייב בקרבן משום דלאו כפירת פשע הוא.

ברם מהירושלמי נראה דקטן מןפלא הסמוך לאיש כמו דאמרינו דיש בו דעת לגבי הקדשו הקדש, כמו כן חשבינו ליה בר דעת להביא קרבן דמיקרי קרבן איש, מדבעי התם מהו שיביא חגיגה מאחר שהוא חובה אינו מביא, או מאחר שהוא משגהו לשם שלמים פלומר דיוצא בהם משום שלמי שמחה יכול להביא, והא בשלמים הא בעינו דעת בעלים ואיך יביא, תיפוק ליה דהקרובן כמו נדבה בלא שום חובה אבל סוכ"ס הרי קטן הוא וצריך דעת, אם לא שנאמר דחשבינו ליה לבר דעת גם לענין הקרבת קרבן, דהתם לא משמע להמתין עד שיגדיל וכל זה צריך ברור, אמנם משמע פן מהא דאיתא ברמב"ם פ"ק ב' מה' נזירות הלכה י"ג קטן שהגיע לעונת נדרים ונדר בנזיר ה"ז נזיר ומביא קרבנותיו וכו' עיי"ש, דמשמע שם בהדיא דמביא הקרבנות בקטנות דחשבינו ליה לבר דעת פנין דהוא מןפלא הסמוך לאיש.

והנה ברמב"ם פ"ק י"א מה' נדרים הלכה ה' גבי קטן מןפלא הסמוך לאיש, איתא הקדישו וביא הגדול ונהנה מן הקדש שהקדישו לוקה משום דגדריהם נדרים מן התורה, ותמה שם המל"מ אמאי לא ביאר אם נהנה הגדול מן הקדש בשוגג אם יתחייב קרבן מעילה, ובפ' יוצא דופן דף מ"ו אמרינו לפי שמצינו שהשנה הכתוב הקטן בגדול לבל יחל, יכול יהא חייב על הקדשו קרבן ת"ל זה הדבר, פלומר איסורו איסור רק בבבל יחל ולא לקרבן מעילה, א"כ אמאי לא ביאר לא פאן ולא בהלכות מעילה ע"כ עיי"ש.

ולכאורה יש לחקור גבי תרומה אם אוכל זר בשוגג חייב קרן וחומש הרי החומש בתרומה כמו קרבן מעילה בהקדש, כדאיתא במס' שבת ס"ט ע"ב מיתה במקום פרת עומדת וחומש במקום קרבן קאי, ולא מצינו בכל מקום לומר דעל תרומה של קטן מןפלא סמוך לאיש אם אוכל זר בשוגג דליפטר מחומש, א"כ כמו בתרומתו איכא דינא דחומש כמו כן צריך להיות על הקדשו דין מעילה, דהא ילפינו במס' מעילה י"ח ע"ב חטא חטא מתרומה, בשלמא להקרבותהו פ"רשה אמור שהביאו המל"מ פ"י מה' תרומות הלכה א' שסובר שם, דדין חומש בתרומה אינו אלא לאחר נתינתו לכהן ולא משעת הפרשה ניחא שפיר, דהא אם קטן מןפלא סמוך לאיש הקדיש בהמה בגוונא דבא לידי הקרבה ודאי דאיכא מעילה בקרבנו כמו בכל קרבנות דעלמא, אלא דעל הקדישו גרידא ליכא מעילה, א"כ קרבן דהא הנה כמו תרומה לאחר נתינתו לכהן, וכמו דבתרומה ע"י הפרשה גרידא

ליכא חנוּמֶשׁ כְּמוֹ כּוֹן בְּגִדוֹן דְּהַקְדָּשׁ ע"י הַקְדָּשׁוֹ גְּרִידָא לִיכָא מְעִילָה, אַבְל הַמַּל"מ שֵׁם הוֹכִיחַ דְּמִשְׁעַת הַפְּרָשָׁה גְּרִידָא נְעֻשִׁית הַתְּרוּמָה קוֹדֵשׁ לְהַתְחַיֵּיב בְּהַ חוּמֶשׁ, א"כ ה"נ אַמְאִי לֹא חֵיב קָרְבַּן מְעִילָה עַל הַקְדָּשׁוֹ שֶׁל קָטָן, אִךְ הַתְּרוּמָה פְּשוּט דִּילְפוּתָא חֲטָא חֲטָא מִתְּרוּמָה הָרִי חֲשִׁיב שֵׁם הַגְּמָרָא בְּפִרְטוּת לַגְּבִי אֵינָה דְּבַר יִלְפִינּוּ, וְאִיכָא הַרְבֵּה דְּבָרִים דְּלֹא יִלְפִינּוּ לַגְּמָרִי, כְּגוֹן נ"ד הַקְדָּשׁוֹ שֶׁל קָטָן דְּאִיכָא קָרָא זֶה הַדְּבַר דְּמִמַּעַט מְגִזְרָה שְׁנֵה זו, א"כ אַמְנֵם דְּגַבֵּי תְּרוּמַת קָטָן אִיכָא דִּינָא דְּחוּמֶשׁ, אַבְל גַּבֵּי הַקְדָּשׁוֹ שֶׁל קָטָן מְוַפְּלָא הַסְמוּךְ לְאִישׁ לִיכָא דִּינָא דְּקָרְבַּן מְעִילָה דְּגִזְיָה"כ הוּא.

סימן סב. הלכות מחוסרי פְּרָה פָּרָק ג' מהלכות פְּרָה הַלְכָה ג'.

בְּמָה דְּבָרִים אַמּוּרִים בְּזָב בְּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת. אַבְל בְּזָב בְּעַל ג' רְאִיּוֹת בְּלִיל שְׁמִינִי דְּלֹאחַר שְׁבַע יָמִים נְקִיִּים אֵינּוּ מְבִיא קָרְבַּן שׁוֹב עַל ג' רְאִיּוֹת אֵלּוּ אֵלּא קָרְבַּן אֶחָד עַל הַג' הֶרְאֵשׁוֹנוֹת, שְׂאֵפ"י שְׂאֵין ג' אַחֲרוֹנוֹת סוּתְרוֹת הָרִי לֹא יֵצֵא לְזָמַן שְׂרָאוּי לְקָרְבַּן, וְהַלְיָלָה מְחֻסָּר זְמַן הוּא לְפַל.

ע"כ.

אֲשַׁכְּחֵן בְּרַמְב"ם פ"ב מ' חֲגִיגָה הַלְכָה ה' אִם נִטְמָא בְּלִילִי יו"ט הֶרְאֵשׁוֹן אַעפ"י שְׁטָהַר לְמַחַר פְּטוּר, אַבְל אִם נִטְמָא בְּיוֹם הֶרְאֵשׁוֹן ה"ז חֵיב לְהַבִּיא חֲגִיגָתוֹ וּרְאִיתוֹ בְּתוֹךְ יָמֵי הַרְגֵל כְּשִׁיטָהַר, וּפְיָרֵשׁ בְּזֶה הַלְכָם מִשְׁנֵה וְנ"ל רַבֵּינוּ ז"ל פֶּסֶק דְּלִילָה מְחֻסָּר זְמַן הוּא, וְכּוֹן בַּפ"ג מ' מְחֻסָּרִי פְּרָה כְּחֻזְקָהּ, וְכִינּוּ שְׁכּוֹן פֶּסֶק כָּאִן דְּכִשְׁנִטְמָא בְּלִילָה עֲדִינּוּ לֹא נִרְאֶה לְקָרְבַּן וְהו"ל כְּמוֹ שְׁנַכְנֵס טְמֵא לְרַגֵל דְּפְטוּר, אַבְל לְדְבָרֵי הָאוּמָר לִילָה לֹא מְחֻסָּר זְמַן הֵיכָא דְּנִטְמָא בְּלִילָה הָרִי נִרְאֶה לְקָרְבַּן וְיָבִיא חֲגִיגָתוֹ כְּשִׁיעוּר עֵי"ש, חֲזִינּוּ בְּהַדְיָא מְפָל הֵנִי דְּהַרְמַב"ם סוֹבֵר דְּלִילָה מִיקָרִי מְחֻסָּר זְמַן.

אֲכֹן הַמְנַה"ח רצ"ג הַקְּשָׁה מֵהָא דְּאִיתָא בְּמַס' זְבָחִים קי"א ע"ב שֶׁהַקְּשׁוֹ שֵׁם הַתּוֹס' אַמְאִי שְׁחַט בַּחוּץ בְּלִילָה חֵיב מִשׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ, מֵאִי שְׁנָא מְשַׁלְמִים שְׁשַׁחֲטוּן בַּחוּץ קוֹדֵם פְּתִיחַת דְּלְתוֹת דְּפְטוּר כְּדִאִיתָא בְּיוֹמָא ס"ב ע"ב, וְתִרְצוּ דְּלִילָה אֵינּוּ מְחֻסָּר זְמַן אַבְל הַתָּם מְחֻסָּר מְעֻשָׂה, א"כ לְהַרְמַב"ם דַּס"ל לִילָה מְחֻסָּר זְמַן לֹא סְגִיא תִּירוּצָם דְּהָא לֹא ס"ל הַכִּי.

וְנ"ל לְחַדֵּשׁ בְּזֶה דְּכָל הָאִי דִּינָא דְּלִילָה מְחֻסָּר זְמַן דְּאֲשַׁכְּחֵן בְּש"ס בְּכַמְּה דְּוֹכְתֵי אֵין לוֹ שׁוּם שְׁיִיכּוֹת לְלִילָה דְּשְׁחוּטֵי חוּץ, דְּהֵנִי מִיְלִי אִם בְּעֵינֵי לוֹמֵר לְהִיּוֹת חַל רְאוּי לְקָרְבַּן עַכְשָׁיו בְּלִילָה כִּינּוּ שְׁיִהְיֶה בְּאַמַּת רְאוּי לְמַחַר אֵלּא שְׁהַלְיָה מְעַכְב, כְּגוֹן בְּזָב שְׂרָאָה בְּלִיל שְׁמִינִי ג' רְאִיּוֹת דְּבְעֵינּוּ שְׂרָאוּי לְזָמַן שְׂרָאוּי לְקָרְבַּן, לְפִיכָף הַחֲקִירָה לְפָנֵינוּ אִם בְּלִילָה מִיקָרִי רְאוּי מִשׁוּם דְּלְמַחַר הָהּ רְאוּי מְמֵשׁ, כְּמוֹ כּוֹן בְּדִינָא דְּחֲגִיגָה אִם נִטְמָא בְּלִילִי יו"ט הֶרְאֵשׁוֹן אִם דִּינֵינוּ שְׁעַכְשָׁיו בְּלִילָה מִיקָרִי רְאוּי, וְכּוֹן כָּל פִּיּוּצָא בְּהוּ דְּאִיתָא בְּש"ס שְׁקֵלָא וְטָרְיָא אִם לִילָה מְחֻסָּר זְמַן מִיְרִי בְּהָאִי גּוֹנוֹא דְּבְעֵינּוּ לְדוֹן הַשְׁתָּא בְּלִילָה לְרְאוּי לְקָרְבַּן כִּינּוּ דְּלְמַחַר הָהּ רְאוּי מְמֵשׁ, דְּדִינֵינוּ הַדִּינָא דְּלְמַחַר לְהַשְׁתָּא כִּי אֵין הַלְיָה מְעַכְב אִם לִילָה אֵינּוּ מְחֻסָּר זְמַן, וְאִם מְחֻסָּר זְמַן לֹא דִינֵינוּ הַשְׁתָּא בְּלִילָה רְאוּי, אַבְל בְּדִינָא דְּשְׁחוּטֵי חוּץ לֹא אִיכְפַת לָן שְׁיִהָא הַשְׁתָּא בְּלִילָה רְאוּי, דְּאִפְּלוּ אִם חֲשַׁבֵּינוּ לְרְאוּי כְּמוֹ שְׁהוּא לְמַחַר וְלֹא הַשְׁתָּא, ג"כ חַל הָאִיסוּר דְּשְׁחוּטֵי חוּץ בְּלִילָה, דְּעַבְר אַהָא דְּכַתְּב בְּתוֹרָה

ולא יביאנו, ואי דהשתא בלילה אי אפשר להביא, הרי אפשר לו לקיים להביא את הקרבן למחר, לפיכך אם אפילו לילה מחוסר זמן הרי עליו להביא מחר, דבקר א דלא יביאנו לא נאמר שיהא דוקא ראוי באותו רגע, אלא עובר על שחוטי חוץ בלילה דהא בידו להמתין עד למחר ולהקריבו בפנים עזרה, וזהו עיקר החילוק דבכל הני בעינן את הדין ראוי לקרבן שיתחשב השתא ראוי לפיכך אם לילה מחוסר זמן לא תשבינו השתא ראוי, משא"כ בשחוטי חוץ לא בעינן שיהא השתא ראוי פי אם סגי בהכי שיהיה ראוי למחר, לפיכך אף אם לילה מחוסר זמן לא שייך לדינא דשחוטי חוץ, ואמרת זאת לפני הגאון האמיתי בעל החזון איש שליט"א ואמר לי בהאי לישנא שזו תורת אמת.

ויש להוכיח לדברי מהא דאיתא ברש"י זבחים קי"א ע"ב, וז"ל שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב דבשחיטת חוץ לא שנאלילה מיום דהא ראוי לבא אל פתח אהל מועד למחר עכ"ל, הרי לא מפרש רש"י דלילה אינו מחוסר זמן, אלא מדגיש ומדדייק דבשחוטי חוץ לא שנא לילה מיום דהא ראוי לבא למחר, כלומר כדבארתי, דלגבי שחוטי חוץ סגי בהכי דראוי למחר אעפ"י דהשתא אינו ראוי הרי בידו להמתין עד מחר להקריב, והשתא יש ג"כ להבין דברי התוס' שתיקצו סתמא דלילה אינו מחוסר זמן, ולא מפרשי דס"ל כמאן דאמר לילה לאו מחוסר זמן דהא איכא פלוגתא ארנפה בש"ס בזה, אלמא דס"ל דלגבי שחוטי חוץ אליבא דכו"ע לילה לאו מחוסר זמן, פיון דיכול להמתין ולהקריב למחר שיהיה ראוי, דאין שום שייכות דינא דלילה דשחוטי חוץ לפלוגתא דהש"ס אם לילה מחוסר זמן כדבארתי ועפי"ד יתורץ גושית התוס' במס' חולין דף מ' ע"א תוד"א חייב, שהקשו אמאי חייב השוחט בשבת משום שחוטי חוץ הא אין מתקבלין בפנים דחטאת העוף ליתא אלא ביחיד ואין קרבן יחיד קרב בשבת ע"כ, אבל לפי"ד הרי ניחא דכיון דלמחר יתקבל בפנים, לא איכפת לן אם באותה שעה אינו מתקבל, דבהקרא דלא יביאנו לא נאמר שיהא ראוי באותו רגע פי אם סגי בהכי אם ימתין ויביאנו למחר כדהוכחתי לעיל ואין להקשות לפי"ד א"כ אמאי פטרין אותו ואת בנו אם שחטן בחוץ כדאיתא במס' זבחים קי"ב ע"ב משום דאינו ראוי היום להביא לפתח אהל מועד, הא יכול להמתין עד למחר, הני מילי דליכא פסול בגוף הבמהה פי אם חסרון זמן גרידא כמו שוחט בלילה, אבל אותו ואת בנו אמנם דהזמן גרם הפסול להקרבה אבל הרי איכא פסול בגוף הבמהה, והא דאמר הגמרא התם בזבחים קי"ד ע"א ואי תני הני תרתי בעלי מומין ותורים שלא הגיע זמנן דפסולא בגופיהו, אבל אותו ואת בנו דפסולא מעלמא קא אתי לה, הוא לאו דבאותו ואת בנו ליכא פסולא דגופא, אלא הגמרא מחלק דהני הפסול דאיכא בהו מגופיהו בא, וגבי אותו ואת בנו אמנם הפסול בגופיהו אבל מהיכן בא מעלמא, היילכך בכל הני לא חל הקרא דלא יביאנו פיון דפסול הקרבה בגופיהו, משא"כ בשוחט בלילה דליכא שום פסול בגופיה פי אם חסרון זמן גרידא דבהכי לא מיקרי אינו ראוי לבא לאהל מועד דנדאי ראוי פיון דיכול להמתין עד מחר.

ועפי"ד יתורץ ג"כ הקושיא השניה שהקשו שם התוס' בחולין דף מ', וז"ל ואע"ג דאותו ואת בנו בחוץ פטור משום מחוסר זמן, שבת לא תשיב מחוסר זמן דאין זה אלא משום דאין עשה דקרוב יחיד דוחה לא תעשה דשבת עכ"ל דלדידי פשוט דאותו ואת בנו הפסול בגופיהו אבל שבת אינו אלא מחוסר זמן כמו לילה דבהכי אמרינן ראוי לבא אל אהל מועד שמתין עד למחר, ואפשר גם לומר דזוהי פוננת התוס' ג"כ כדבארתי.

אָמַנְם אַפְתִּי יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת אַמְאֵי שְׁחַט בַּחוּץ קוֹדֵם שְׂפִיטָחוּ דְלִתּוֹת הַהִיכָל פְּטוֹר, הֵא הֵתָם הַפְּסוּל בָּא מֵעֲלָמָא וְלִיכָא שׁוּם פְּסוּל בְּגוּף הַבְּהֵמָה, בְּרַם לֹא קִשְׂיָא פִּינּוּ דְמַחְסָר מַעֲשֵׂה לִיתָא בְּדִינָא דְלֹא יִבְיָאנוּ דַּהּוּהָ פְּמוּ פְּסוּל בְּגוּף הַקָּרְבָּן, וְכַדֵּאִיתָא בְּהִדְיָא בְּמַס' יוֹמָא ס"ב ע"ב בְּרַש"י ד"ה הָא, וְנ"ל, וּמַחְסָר פְּתִיחָה בְּמַחְסָר מַעֲשֵׂה דְמִי וְאֵע"ג דְּלֹא מַעֲשֵׂה בְּגוּפּוֹן שֶׁל שְׁלָמִים הוֹאִיל וּבָהֶן נֶאֱמַר הִנֵּה כַּמַּעֲשֵׂה בְּגוּפּוֹן עֵי"ש, דְּדִינֵינוּ לֵה פְּמוּ בַע"מ וְכִינְצָא בָּהֶן שֶׁל פְּסוּל הַגּוּף הַיְלֵכָה פְּטוֹר מִשְׁחוּטֵי חוּץ, וְהִנֵּה הַמְנַה"ח שֶׁם רַצ"ג חָקַר לְפִי הֶרְמֵב"ם שְׁפֶסֶק בְּפָרָק י"ח מַעַה"ק הֵלְכָה ד' שְׁחַט מַחְסָר זְמַן בְּתוֹף שְׁבַעַת יְמֵי הַלִּינְדָה בַּחוּץ פְּטוֹר הוֹאִיל וְאִינוּ מִתְקַבֵּל בְּפָנִים וּבִהֲלָכָה י"ד פֶּתַח דְּהַשְׁוֹחַט בְּלִילָה בַּחוּץ חֲזִיב, אִיךָ הַדִּין בְּשׁוֹחַט בַּחוּץ בְּלִיל הַשְּׁמִינִי אִם דִּינֵיהָ כְּמוֹ תוֹף ז' יָמִים דְּהָא לֹא חֲזִי לְפָנִים עַד בּוֹקֵר אוֹ דִּינֵיהָ כְּמוֹ הַשְׁוֹחַט בְּלִילָה פִּינּוּ דְאִין מַחְסָר לְהִיּוֹת רְאוּי לְהַקְרִיבָה רַק לִילָה אַחַד וְחֲזִיב כְּמוֹ הַשְׁוֹחַט בְּלִילָה, וְתַמָּה בְּזָה לְמָה סָתַם הֶרְמֵב"ם הָאֵי דִינָא דְשׁוֹחַט בַּחוּץ בְּלִיל הַשְּׁמִינִי, אוּלָּם לְפִי מֵאֵי דְבִאֲרָתִי לְעִיל דְשִׁאֲנִי אִם הַפְּסוּל רַק בְּזְמַן וְאִין שׁוּם פְּסוּל בְּגוּפוֹ, מְהֵנִי דְהַפְּסוּל בְּזְמַן הִנֵּה פְּסוּל בְּגוּף הַבְּהֵמָה, א"כ בְּלִיל הַשְּׁמִינִי אָמַנְם מַחְסָר זְמַן רַק לִילָה אַחַד, אָבָל הָרִי הַפְּסוּל דְלִילָה שֶׁל יוֹם הַשְּׁמִינִי הָרִי מְלַבֵּד שְׂאִין מְקַרִּיבִין בְּלִילָה אִיכָּא פְּסוּל בְּגוּף הַבְּהֵמָה כְּדַכְתִּיב בְּקֵרָא וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה, וְכִינּוּ דְאִיכָּא פְּסוּל בְּגוּף הַבְּהֵמָה הִנֵּה כְּמוֹ אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ דְלֹא חָל הַקָּרָא דְלֹא יִבְיָאנוּ וּפְטוֹר מִשְׁחוּטֵי חוּץ.

וְהָא דְתַמָּה לְמָה סָתַם הֶרְמֵב"ם שְׁפֶתַב רַק שְׁחַט מַחְסָר זְמַן בְּתוֹף שְׁבַעַת יְמֵי הַלִּינְדָה וְלֹא פִּירֵשׁ הַדִּין שֶׁל לִיל הַשְּׁמִינִי, אִין שׁוּם תִּימָא דְנִקְט לְשׁוֹן הַתּוֹרָה דְכַתִּיב וְהִנֵּה שְׁבַעַת יְמִים תַּחַת אֲמוֹ, דְמַמְיֵלָא יְדַעִינוּ לִיל הַשְּׁמִינִי, דְהָא קִימ"ל בְּמַס' חוֹלִין פ"ג ע"א דְבִקְדָשִׁים הַלִּילָה הוֹלֵךְ אַחַר הַיּוֹם דְלִפְנֵי, וְכַעִין זֶה תַּרְצָתִי בְּס' דְבָרֵי יְרוּסָה שִׁילְהִי סִימָן מ"ה אֵת קוֹשִׁית הַתּוֹס' בְּמַס' בְּרִכּוֹת.

וְהִנֵּה הַמַּל"מ פ"ב מַה' אִיסוּרֵי הַמִּזְבֵּחַ הֵלְכָה ו' כְּתַב וְנ"ל דְבְּמוֹם עוֹבֵר לֹא מְצִינּוּמְקוֹם שְׂאִימְרוּ דָּאֵם עֹבֵר וְהַקְרִיב כְּשֶׁר, דְּהָרִי גְבִי פֶהֶן שְׂיֵשׁ לוֹ מוּם עוֹבֵר קִימ"ל שְׂאֵם עֹבֵד פְּסוּל וְכְמוֹ שְׁפֶסֶק רַבִּינוּ בַּפ"ו מַה' בִּיאַת הַמְּקַדָּשׁ הֵלְכָה ב' וְא"כ לְגַבִּי בְּהֵמָה נְמִי שְׂאֵם יֵשׁ לֵה מוּם עוֹבֵר שְׂאֵם עֹבֵר וְהַקְרִיבָה דְפְּסוּלָה ע"כ, וְתַמָּה אֲנִי לְמָה הִבִּיא מְמַרְחָק לְחֻמוֹ, הָרִי מְשַׁנָּה מְפִנְרֵשֶׁת בְּמַס' זְבָחִים קי"ב ע"א בְּעֵלִי מוּמִין שְׁהַקְרִיבּוּן בַּחוּץ פְּטוֹר, אֵלמָא מְזָה אִם הַקְרִיבּוּן בְּפָנִים פְּסוּל וְאִם עָלוּ יִרְדוּ, דְאִילוּ בְּדִיעֵבַד כְּשֶׁר אִם עָלוּ לֹא יִרְדוּ, אַמְאֵי פְּטוֹר בַּחוּץ הָא מִיקְרִי מִתְקַבֵּל בְּפָנִים, דְכֵהֵא גּוֹנָא מוֹכִיחַ הַתּוֹס' בְּמַס' זְבָחִים י"ב ע"א ד"ה יוֹם לְהִרְצָאָה, דְמַחְסָר זְמַן אִם עָלָה יִרְדַּ מְדַתְנּוּן מַחְסָר זְמַן שְׁשַׁחְטוּ בַּחוּץ אִינוּ בְּכַרְתָּ, דָּאֵם הִנֵּה הַדִּין דְלֹא יִרְדוּ הִנֵּה חֲזִיב פֶּרֶת דְּמִיקְרִי מִתְקַבֵּל בְּפָנִים וְעִדִּיפָא מִינָהּ הַעִירְנִי הַגָּאוֹן ר' יַעֲקֹב קִנְיָבְסְקִי שְׁלִיט"א מְגַמְרָא מְפִנְרֵשֶׁת יוֹמָא דָּף ס"ד מוּם בָּם לֹא יִרְצָה הָא עֹבֵר מוּמָם יִרְצוּ, הָרִי בְּהִדְיָא דְטָרַם שְׁעֵבַר מוּמָם לֹא מִתְרַצָּה הַקָּרְבָּן בְּדִיעֵבַד עֵי"ש.

וְהַשְּׁטַמ"ק ב"ב ק"כ בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א וְנ"ל וי"ל דְלָמַד עַל שְׁחוּטֵי חוּץ שֶׁהַפֵּל חֲזִיבִים בָּהֶן אֲפִילוּ זָר שְׂאִינוּ רְאוּי לְעַבּוֹדָה וּמְשׁוּם שְׁשַׁחֲטָה כְּשֶׁרָה בְּזָר דְמַקְבֵּלָה וְאִילָף מְצַנֵּת כְּהוֹנָה עַכ"ל, וְקוֹשֶׁה לִי אֲפִילוּ אִם הִזְתָּה פְּסוּלָה בְּזָר, הָא אֲמַרִּינוּ כָּל שְׁפֶסֶקוֹ בְּקוֹדֵשׁ אִם עָלוּ לֹא יִרְדוּ, וְכָל הִיכָא דְלֹא יִרְדוּ מִיקְרִי שְׁפִיר מִתְקַבֵּל בְּפָנִים בְּעַל דְּחֲזִיב מְשׁוּם שְׁחוּטֵי חוּץ.

מידי דהנה אכל קדשים שנעשו ע"י פסולות כמו דאיתא במס' זבחים פ"ד דאם עלו לא ירדו וצ"ע, אף י"ל שהרשב"א סובר בהתוס' זבחים נ"ט דשחיטה שאני דאם נשחט שלא כהלכותה אף אם עלו לא ירדו ג"כ פטור משחוט חוץ עיי"ש ודו"ק סימן סג.

פ"ק ד' מהלכות מחוסרי פפ"ה הלכה ב' נתאחר ולא גילח בשביעי וגילח בח' או אחר כמה ימים, ביום שיגלח יטבול ויעריב שמשו ולמחר יביא קרבנותיו אחר שיטבול פעם שניה כמו שבארנו.

ע"כ ומקורו מן המשנה דמס' נזיר מ"ד דרשב"י ס"ל דמצורע אם גילח בח' אינו טעון הערב שמש ומביא קרבנותיו באותו יום ח' עצמו, כי הדין דהערב שמש אינו אלא אם גילח וטבול בזמנו ביום השביעי, אבל הרמב"ם ס"ל דאף אם גילח בח' יביא קרבנו ביום דלאחריו כי לעולם בעי הערב שמש.

והנה המנה"ח מביא את הרמב"ם פ"ט מה' ביאת המקדש ה' י"א שכתב פהן טבול יום ומחוסר פפורים שנשטמא ונהרי הוא מחוסר בגדים וכו' ועבר חייב על כל אחד ואחד, ופירש הפס"ק משנה מאחר שרבינו פוסק דאיסור חל על איסור בכולל או מוסיף או בבת אחת, והכא טבול יום ומחוסר פפורים בבת אחת הן כיצד שהרי יש טבול יום שאינו צריך להביא קרבן וא"כ אינו מחוסר פפורים, והטמא שצריך להביא קרבן כמו המצורע אם טבל הרי הוא טבול יום ומחוסר פפורים עכ"ל, והקשה עליו סימן רס"ה בדינא דטבול יום, אמאי אמרינן בזה איסור בבת אחת של טבול יום ומחוסר פפורים, הרי כל זמן שלא העריב שמשו כגון בזב בשביעי לספירה או מצורע בשביעי עדיין לא הגיע זמן הקרבן כלל, א"כ קודם הערב שמש ליכא כלל מחוסר פפורים כמו בעוד הוא שטמא קודם טבילה דאז ודאי אינו מחויב משום מחוסר פפורים.

א"כ מה לי אפילו טבל פניו שאינו חייב ביום הזה קרבן כלל, בשלמא לשיטת רשב"י משפחת לה במצורע שנתאחר וטבל ביום השמיני הרי איכא טבול יום ומחוסר פפורים בבת אחת כי ראוי תיקף להביא קרבן, אבל להרמב"ם דסובר אף אם גילח ביום ח' מביא קרבנו ביום דלאחריו ולא באותו יום, א"כ היכי משפחת לה מחוסר פפורים וטבול יום בבת אחת, הא בזמן שהיה טבול יום אפתי ליכא שום חויבא עליו להביא קרבן, ואמאי חייב תרתי משום טבול יום ומחוסר פפורים עד כאן.

ונ"ל לתרץ אמנם קושיתו הנה איתא שפיר אילו אמרינן דהחויב בפפ"ה מעכב את הפהן מלעבוד עבודתו, דשייך בהכי למימר פניו דקודם הערב שמש ליכא עליו החויב בפפ"ה, אין לחייבו משום מחוסר פפורים כי אם מדין טבול יום גרידא, אבל הרי קיימ"ל דלאו החויב בפפ"ה מעכב כי אם עצם הטומאה, כי טבילת המצורע סלקה ממנו הטומאה אלימא אבל טומאה קלישתא אפתי נשאר עליו, כדאיתא במס' זבחים י"ז ע"א סוף סוף קלישתא לה טומאתו, וכדאיתא במס' מכות ח' ע"ב טמא יהיה לרבות טבול יום טומאתו בו לרבות מחוסר פפורים, פלומר דאפתי טומאה קלישתא איכא בהו, זאת אומרת דלאו חסרון הפפ"ה פוסלו לעבודה כי עצם הטומאה קלישתא פוסלו, וכשם שהטבילה של המצורע מטהר את טומאתו, כמו כן הערב שמש מסלק את טומאת הטבול יום והפפ"ה מטהרת את המחוסר פפורים לאו נשאר בטומאתו הקלישתא דאיכא עליהו, נמצא דהערב שמש ונהבאת פפ"ה הווי תיקון להטומאה הקלישתא, כמו הטבילה להטומאה

אלימָתָא דְמְצוֹרַע, וְאִם עֵבֶר הַטְּבוּל יוֹם וְעֵבֶד עֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה מִהֶקְרָא קְדוּשִׁים וְלֹא יִחַלְלוּ דַּאֲפִתִּי אִינוּ קְדוּשׁ עַד הָעֶרֶב שְׁמֵשׁ כְּדִילְפִינָן בְּזַבְחִים י"ח ע"א עיי"ש, וּמְחֻסָּר כְּפוּרִים מִקְרָא וְכִפּוּר עָלֶיהָ הִפְהִן וְטִהַרָה כְּדַאֲיִתָּא שָׁם י"ט ע"ב, וְכִינּוּן שְׁהָעֶרֶב שְׁמֵשׁ וְכִפְרַת קֶרְבָּן תִּיקוּנִים הֵן כְּמוֹ טְבִילָה בְּמְצוֹרַע, א"כ מֵאֵי קִשְׁיָא לִיהָ לַהֲמַנְה"ח דְּקוֹנְדָם הָעֶרֶב שְׁמֵשׁ לִיפָּא חֵיבָא עָלָיו לְהִבִּיא קֶרְבָּן, מֵאֵי אֵיכְפַת לָן מְאִיזָה טַעַם אִם מְהָא שְׁאֲפִתִּי לֹא גְתַחֲזִיב סוּכ"ס לֹא עָשָׂה הַתִּיקוּן וְלֹא סָלַק הַטְּוֹמָא' קְלִישְׁתָּה דְּאִיפָּא עָלָיו וְעֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה, וְחֵיב תִּרְתִּי טְבוּל יוֹם וּמְחֻסָּר כְּפוּרִים דְּהִנֵּי שְׁנֵי הַתִּיקוּנִים מְוֹטְלִים עָלָיו לְעֲבוּדַת כְּהֻנָּה אֲמַנָּם אִיפָּא לְהִקְשׁוֹת לִפְי"ד א"כ מְצוֹרַע גּוֹפִיָה קוֹנְדָם שְׁטַבֵּל אִם עֵבֶד עֲבוּדָה יִתְחַזֵּיב תֵּלַת מְשׁוּם מְצוֹרַע וְטְבוּל יוֹם וּמְחֻסָּר כְּפוּרִים, דַּאֲעַפ"י שְׁאֲפִתִּי לֹא חָלוּ יִתְחַזֵּיב כִּינּוּן דְּתִיקוּנִים לְהַטְוֹמָאָה כְּמוֹ הַטְּבִילָה, אֲפֹשֶׁר לֹא מְרַמֵּז טְוֹמָאָה אֲלִימָתָא הַטְּוֹמָאָה קְלִישְׁתָּא כְּמֵאן דְּלִיתָא דְּמִי, וְכְמוֹ שְׁאֲמַר הַר"י קוֹרְקוֹס שָׁם בְּכַס"מ וַח"ל הַקְּדִים רַבִּינוּ טְבוּל יוֹם וּמְחֻסָּר כְּפוּרִים לְטַמָּא, שְׁאִם הָיָה טַמָּא קוֹנְדָם לֹא שְׁנִיף תּוֹ טְבוּל יוֹם וּמְחֻסָּר כְּפוּרִים שְׁהִפֵּל בְּכָלֵל טַמָּא, כְּלוּמַר דְּשָׁבַע לָהּ טְוֹמָאָה, אֲבָל טְבוּל יוֹם וּמְחֻסָּר כְּפוּרִים שְׁקוּלִים נִיגְהוּ וְתַרְנוּנֵיהוּ הָיָה רַק טְוֹמָאָה קְלִישְׁתָּא דְּלֹא שְׁנִיף בְּהוּ לְמִימַר דְּחַד נִכְלָל בְּאִידָהּ, וְאִין לֹא מְהָא טְבוּל יוֹם חֲמִיר לְדִינָא מִמְּחֻסָּר כְּפָרָה, דְּסוּכ"ס לְגַבֵּי עֶצֶם הַטְּוֹמָאָה קְלִישְׁתָּא טְוֹמָאָה, כְּדַאֲיִתָּא בְּמַס' סְנֵהֲדָרִין פ"ג ע"ב תוֹד"ה וְטְבוּל יוֹם, וַח"ל אֲבָל מְכִינּוּ דַּאֲשֶׁפְּסוּן קְרָא בְּהִדְיָא לְטְבוּל יוֹם אַע"ג דְּקְלִישְׁתָּא טְוֹמָאָתוֹ תּוֹ דְּרִשְׁינּוּ מִינֵיהּ שְׁפִיר מְחֻסָּר כְּפוּרִים עיי"ש, אֲלֵמָּא דְּלֹא אֲמַרִּין דְּטְוֹמָאָה דְּטְבוּל יוֹם אֲלִימָתָא בְּעֶצֶם הַטְּוֹמָאָה מְמַחֲסָר כְּפוּרִים, וְאֲדַרְבָּא אִיפָּא הָיָה אֲמִינָא שָׁם בְּתוֹס' דָּאִם לֹא הָיָה אֲלֵא חַד רִיבּוּיָא הָיָה מוֹקְמִינּוּ לְטְוֹמָאָה בְּמְחֻסָּר כְּפוּרִים מְשׁוּם דְּמְחֻסָּר מְעַשָּׂה וְלֹא בְּטְבוּל יוֹם דְּשִׁמְשָׁא מִמִּילָא עֲרָבָא, אֲלֵמָּא דְּלֹא שְׁנִיף בְּהוּ לְגַבֵּי עֶצֶם הַטְּוֹמָאָה זֹו אִילְמָתָא מְזוּ כִּי תַרְנוּנֵיהוּ טְוֹמָאָה קְלִישְׁתָּא נִיגְהוּ וְשִׁקּוּלִין הֵן כְּדַבְּאַרְתִּי.

וְהָאִוֵּר שְׁמַח מְפָרֵשׁ אֶת הַרְמַב"ם בְּפ"ט מְבִיאַת הַמְּקַדָּשׁ בְּאִוְפָן אַחַר, וּמְסִיק וַח"ל וְאוּלִי דְּטְבוּל יוֹם שְׁנַעֲשָׂה מְחֻסָּר כִּי הָיָה מוֹסִיף דָּאִף כִּי יַעֲרֵב שְׁמֵשׁוֹ מ"מ כָּל שְׁלֵא יְבִיא כְּפָרְתוֹ יְהֵא אֲסוּר, וְהָיָה כְּמוֹ שְׁכַתֵּב בְּהַשְּׁגוֹת ה' שְׁבוּעוֹת פָּרַק ד' בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכְלָנָה הַיּוֹם וְחֻזַּר וְנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאכֵל דְּכִינּוּן דְּהָיָה מוֹסִיף בְּזִמְנָן הָיָה מוֹסִיף עיי"ש, אֲמַנָּם לְדַעַת רַבִּינוּ מוֹסִיף בְּזִמְנָן לֹא הָיָה מוֹסִיף, וְאוּלִי יֵשׁ לְחַלְקָה דָּאִם יַעֲבֹר עַל הַשְּׁבוּעָה הַרְאִשׁוֹנָה תּוֹ לֹא מְצִי לְחוּל שְׁנֵיָה דְּכָבֵר אֲכַל מְקַצְתָּה אֲבָל כָּאֵן אִיסוּר כְּנִיסָה בְּכָל זִמְנָן אִיתָּא עכ"ל וַיֵּשׁ לְבָאֵר מְחַלְוֹקַת הַרְמַב"ם וְהָרָאב"ד, דְּהִנֵּה אִיתָּא שָׁם הַלְכָה י' וְכֵן אִם אֲמַר שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲנִיכֵל הַיּוֹם וְחֻזַּר וְנִשְׁבַּע עַל הַכְּפָר שְׁלֵא יֵאכְלָנָה, וְאֲכָלָה כְּנִלָּה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּהֵן שְׁאִין שְׁבוּעָה חָלָה עַל שְׁבוּעָה, וְהַשִּׁיג עָלָיו הָרָאב"ד הָא בְּתַחֲלָה לֹא נִשְׁבַּע אֲלֵא לְיוֹמָא וְלְכַסּוּף נִשְׁבַּע עַל אוֹתוֹ כְּפָר לְעוֹלָם וְכו', וְתִירְצֵן בְּזָה חֲכַס"מ דְּמָה לָנוּ אִף כְּפָר נִשְׁבַּע עַל אוֹתוֹ כְּפָר לְעוֹלָם, הָא גַבֵּי הַיּוֹם אִין כָּאֵן תּוֹסְפוֹת וְלִפְיָכָה אִם אֲכָלָה אוֹתוֹ הַיּוֹם אִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת ע"כ וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ פְּלוּגְתֵיהוּ עַפ"י מֵאֵי דַּאֲיִתָּא בְּמַס' שְׁבוּעוֹת כ"ד ע"א דְּפָרִיף הַגְּמָרָא לר' יוֹחָנָן דְּמְפָרֵשׁ שָׁם מְתַנִּיתִין בְּכוּלָל דְּבָרִים הַמְּוֹתָרִים עִם דְּבָרִים הָאֲסוּרִים, בְּשִׁלְמָא לָאו מְשַׁכַּחַת לָהּ דְּחֵיילָא בְּכוּלָל אַעפ"י שְׁמֹנְשַׁבַּע וְעוֹמֵד, אֲלֵא הֵן שְׁבוּעָה שְׁאוּכַל גְּבִלוֹת וְשַׁחוּטוֹת מִי מְשַׁכַּחַת לָהּ דְּתִיחֻל גְּבִלוֹת וְלִבְטֵל שְׁבוּעָת

הר סיני עיי"ש, א"כ ה"נ בנ"ד הא ליפא שבועה שגניה בָּהֶן, פְּלוֹמֵר שְׁבוּעָה שְׁאוּכַל וּלְבַטֵּל
הָא דְמִן שְׁבַע מְשׁוּבָעָה הִרְאִישׁוּנָה שְׁלֵא אוּכַל, דְּבִאֲפֹן זֶה אָף ע"י כּוֹלֵל לֹא חֲזִיל דְּמִשׁוּבָה"כ.

ס"ל לְהִרְמַב"ם דְּאִינוּ חֲזִיב אֲלֵא אֶחָד, דְּעִפִּי"ז לֹא פְּלִיגִי בְּהִכִּי אִם זְמַן הֵנָּה מוֹסִיף, אֲכֹן
אִי אֶפְשָׁר לִוְמֵר הִכִּי דְּהָא הִרְמַב"ם גּוֹפִיָּה פֶּתַח בְּפ"ה מֵה' שְׁבוּעוֹת הִלְכָה י' שְׁבוּעָה שְׁלֵא
אוּכַל תְּמָרִים וּנְבִלּוֹת וְאֶכְל כְּזִית נְבִלּוֹת חֲזִיב אָף מִשׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטוּי, שְׁהָרִי פֶּלֶל דְּבָרִים
הָאִסוּרִים עִם דְּבָרִים הַמְּוַתְרִים, אֲלֵמָא דְּס"ל אָף בְּכֵהֲאִי גִוּוּנָא אֲמָרִינן אִיסוּר כּוֹלֵל, וְלֹא
קִשְׁיָא עָלֵינוּ מֵהִגְמָרָא דְּלַעִיל מִשׁוּם דְּמִפְּרָשׁ שָׁם בְּאֲפֹן אַחַר דְּאִיפָא בָּהֶן אִם אוֹמֵר שְׁאוּכַל
סִתָּם פְּמִבּוֹאֵר בְּזֶה בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה בְּפ"ה מֵה' שְׁבוּעוֹת הִלְכָה ה' עִי"ש לְכֹן הִדְרָף הִנְכוּנָה
הִיא לִוְמֵר כְּמוֹ שֶׁפֶתַח הָאוּר שְׁמַח דְּפִלּוּגְתָא שֶׁל הִרְמַב"ם וְהִרְאָב"ד הוּא אִם זְמַן הֵנָּה
מוֹסִיף, אוּלַם נִרְאָה לִי טַעֲמִיָּהוּ בְּהִכִּי דְּהִרְמַב"ם לְשִׁיטָתוֹ אֲזִיל, דְּאָמַר בְּפָרָק ד' מֵה'
שְׁגָגוֹת הִלְכָה ג' כֹּל אֵלּוּ שְׁתַּאֲסוּר זֶה הִעֲרָנָה עֲלֵיהֶם בְּאִיסוּר מוֹסִיף, צָרִיף שְׁיֵהוּ הָאֲנָשִׁים
הָאֲחֵרִים מְצוּיִין בְּעוֹלָם כְּדִי שְׁתַּאֲסוּר עֲלֵיהֶן וּמִתּוֹף שְׁתַּאֲסוּר עֲלֵיהֶן מִתּוֹסָף אַחַר לְזֶה, אֲבָל
אִם אִין מְצוּיִין אִין אוֹמְרִים הוּאִיל אֵילּוּ הִיָּה לְזֶה בְּנִים אוֹ אַחִים הִיָּתָה נְאֻסְרָת עֲלֵיהֶן
וּמוֹסִיף בְּהָ אִיסוּר לְזֶה, שְׁהָרִי אִין שָׁם עֵתָה לֹא בִּן וְלֹא אָח, וְכֹן פִּיּוּצָא בְּהוֹע"כ, אֲלֵמָא
דְּס"ל אִיסוּר מוֹסִיף וְאִיסוּר כּוֹלֵל בְּעִינָן שְׁיֵהָא הִיא גְּבָרָא אוֹ חֲפָצָא שְׁעַל יָדוֹ נִתּוּסָף
הָאִיסוּר? הִיּוּ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה מְצוּיִין בְּעוֹלָם, א"כ בנ"ד נְמִי לֹא אֲמָרִינן כּוֹלֵל ע"י יוֹמָא
דְּלִמְחָר דְּהָא בְּשַׁעָה שְׁנִשְׁבַּע יוֹמָא דְּלִמְחָר לִיפָא בְּעוֹלָם הַיּוֹם, דְּהָא הַיּוֹם לִיפָא עַל הַכֶּפֶר
שׁוּם חִילוּק וְתוֹסְפוֹת אִיסוּר בְּדִינָא, כִּי אִם שְׁנִתּוּסָף אִיסוּר עַל יוֹם דְּלִמְחָר אֲשֶׁר אִינוּ
בְּמִצִּיאוֹת הַיּוֹם, וְהִרְאָב"ד סוֹבֵר דְּלֹא דְמִי דְּהִתָּם אִינוּ מוֹכְרָח שְׁהַגְבָּרָא אוֹ חֲפָצָא שְׁעַל יָדוֹ
נִתּוּסָף הָאִיסוּר שְׁיֵהָיָה בְּעוֹלָם, אֲבָל בנ"ד יוֹם הַמְּחָרָת וְדִאי שְׁיָבֵא הִילְכָף אֶפְשָׁר לְכַלּוֹל
אוֹתוֹ גַּם הַיּוֹם, וְהִרְמַב"ם שׁוֹב סוֹבֵר דְּבנ"ד ג"כ אִינוּ בְּהִכְרַח שְׁיָבֵא הַדִּינָא דְּאִיסוּרָא
דְּלִמְחָר, כְּגוֹן אִם יֵאָכֵל לְכַפֵּר הַיּוֹם, וְשִׁפִּיר הוּא דְּבָרִי הָאוּר שְׁמַח דְּלֹא דְמִי לְכַנְיָסָה
לְמַקְדָּשׁ וְלַעֲבוּדָה דְּהָא הַיּוֹמָא דְּלִמְחָר וְדִאי שְׁיָבֵא.

וּבְזֶה יֵשׁ לְתַרְץ הָא דְּהִקְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים עַל הִרְמַב"ם מֵהָא דְּאִיתָא בְּמַס' מִפּוֹת כ"ב ע"ב
דְּפָרִיף הַגְּמָרָא וְלַחֲשׁוֹב נְמִי כְּגוֹן דְּאָמַר שְׁלֵא אֲחֵרוֹנֵשׁ בֵּין בַּחוּל וּבֵין בִּי"ט בְּאִיסוּר כּוֹלֵל
מֵגוֹ דְּחַל בַּחוּל, וְהָא הִתָּם הָאִידְנָא בִּי"ט הָא לִיפָא יוֹם הַחוּל דְּלִמְחָר, וְעִפִּי"ד נִיחָא שְׁהִנִּי
הִתָּם דְּיוֹם הַחוּל וְדִאי שְׁיָבֵא עִם מַעֲשֵׂה הַחֲרִישָׁה, אֲבָל בנ"ד אִם אָף יָבֵא יוֹם דְּלִמְחָר אֲבָל
אִז אֶפְשָׁר דְּהַכֶּפֶר לֹא יִהְיֶה בְּעוֹלָם, וְכַש"כ שְׁהִרְמַב"ם נִקֵּט שְׁאֶכֵל אֵת כּוֹלָה א"כ מְמִילָא
אִי אֶפְשָׁר לְהַיּוֹם בְּמִצִּיאוֹת הָאִיסוּר דְּלִמְחָר כְּדִנְתָּבָאֵר.

סִימָן סד. הַלְכוֹת תְּמוּרָה פָּרָק א' מֵהַלְכוֹת תְּמוּרָה הִלְכָה יד.

אוֹ שְׁהִמִּיר אֶחָד בְּמֵאָה אוֹ מֵאָה בְּאֶחָד בֵּין בְּבַת אַחַת, בֵּין בְּזוֹ אַחַר זֶה הַר"ז תְּמוּרָה וְלוֹקָה
כְּמִנְיַן הַבְּהֵמוֹת שְׁהִמִּיר הַמִּימֵר בְּבִהֶמָה וְחִזוּר וְהִמִּיר בְּהָ וְחִזוּר וְהִמִּיר אֶפְיָלוּ אֲלֵף כּוֹלֵן
תְּמוּרָה וְלוֹקָה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּמוֹ שְׁבִיאָרְנוּ.

לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהִקְשׁוֹת גַּבִּי בְּהֶמָה אַחַת חוֹלִין בְּמֵאָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ אֲמֵאִי חֲלָה הַתְּמוּרָה, הָא
אִינוּ בְּזֶה אַחַר זֶה, דָּאִם הִמִּיר בְּפַעַם הִרְאִישׁוּנָה עַל בְּהֶמָה הַקֹּדֶשׁ שׁוֹב אִינוּ חַל פַּעַם שְׁנִיָּה
אַחֲרֵי דְּקִדְוָשָׁה וְקִיָּמָא וְאִין דִּין תְּמוּרָה קוֹדֶשׁ בְּקוֹדֶשׁ, וְכִינּוּ דְּלִיפָא בְּזֶה אַחַר זֶה אֲמֵאִי
תְּפָסָה הַתְּמוּרָה עַל כָּל הַמֵּאָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ לְהִיּוֹת לוֹקָה כְּמִנְיַן הַבְּהֵמוֹת שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, הָא

קיימ"ל כרבה במס' קידושין כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, הניחא מאה באחד איפא בזא"ז דממירים וחוזרים וממירים, אבל אחד במאה קשה כדבארתי.

אמנם האור שמת פתב וז"ל. ונראה דקאי הרמב"ם על דסליק מנייה שהמיר מאה באחד, אבל המיר אחד במאה אינו לוקה רק אחד, הן לפי מאי דאמרו דמימר הנה לאו שאין בו מעשה רק הואיל דדיבורו איתעביד מעשה לוקה, א"כ המיר אחד במאה לא איתעביד מעשה רק בבהמה אחת ודאי דלא לקי רק חדא, אלא אף לפסק רבינו דשנתפין שהמירו או דקרפן ציבור דלא תפיס התמורה ג"כ לוקה, מיהא אחד במאה בזא"ז הרי כבר קדוש ותו לא שנייה תמורה ורק בבת אחת יתכן, א"כ חשיבא מעשה אחת ואין גופין מחלקין דהנה דומיא דשחט שני בניה ואח"כ שחט האם דאינו סופג רק ארבעים לחודא עכ"ל.

ברם לפי דבריו דאחד במאה אינו לוקה רק אחד, ליכא קושיתי לגמרי, דהא אינו אלא תופס התמורה אבל לא דלקי על כל אחד ואחד, וזו אין להקשות שלא תתפוס לגמרי התמורה כמו במקדש שתי אחיות דאף אחת מהן אינה מקודשת, דשאני התם דבעינו לדעת איזו מהן מקודשת באיזו מהן תפסי הקידושין דאי לא"ה לא הנה קידושין לגמרי דהי מנייהו מפקעת, אבל בנ"ד אין שום עיקוב אם לא ידעינו באיזו בהמה נעשה התמורה ולא איכפת לן אם נאמר דחלה התמורה ע"י דתפסה באחת מהמאה של הקדש בלי שום קביעות איזו מהן, הלכך לוקה שפיר אחד בשביל החולין שהמיר בבהמת הקדש בכללותו, לפי"ז בלא טעמא של האור שמת ליכא חיוב מלקות רק על אחת, דהא על כולן בבת אחת אי אפשר דתתפוס משום דכל שאינו בזא"ז אפילו בבת אחת אינו.

אולם לא מתקבל על לבי לומר הכי דסובר הרמב"ם דלא תפסא התמורה על כל המאה בהמות, דהא אמר סתמא דלוקה כמגנן הבהמות, ודאי דס"ל בין מאה חולין באחד דהקדש או אחד חולין במאה דהקדש, והא דמוכח האור שמת מזה שטעמא הנה משום דדיבורא איתעביד מעשה, והמעשה הא לאו נעשה אלא בבהמת חולין דנעשית קודש לאו ראיה היא כלל, דהא העיקר הוא דבעינו שיהיה בהלאו מעשה משום דלאו שאין בו מעשה אין לוקין, אולם כאן בנ"ד פיון דאיכא באמת מעשה בבהמת חולין מיקרי שפיר לאו שיש בו מעשה על כל הבהמות, דמהיכא תיתי לן לומר דבעינו מעשה על כל בהמה ובהמה בפני עצמה, הרי עצם הלאו ע"י דיבורו מתפשט על כל הבהמות, דעיקר החקירה הנה רק על עצם הלאו דתמורה ותו לא, וכיון דהתמורה תפסה על כל הבהמות וגופים מחלקין ודאי דלקי אכל חדא וחדא, והא דמדמי לשחט שני בניה ואח"כ שחט האם דאינו סופג רק ארבעים, אין שום דמיון להמיר בבת אחת, דגבי אותו ואת בנו גופא אם תהיה מציאות שישחט שני בנים והאם בבת אחת אפשר דלקי אכל חדא וחדא פיון דקיימ"ל דגופים מחלקין, וכיון דמסקינו דחייב על כל או"א אף באחד במאה של הקדש דתפיס התמורה על כל הבהמות בבת אחת, א"כ שוב קושיתי הא כל שאינו בזא"א אפילו בבת אחת אינו.

אכן יש לתרץ דלא דמי בנ"ד לדרבה, דהתם גבי שתי אחיות הא דאין יכול לקדש זו אחר זו הנה שהדין מעבב דאחות אשתו הנה ערוה, לפיכך לא מהני אף אם הקדים וקידשו בבת אחת דאותו הדין של זא"ז איכא ג"כ בבת אחת אבל בנ"ד מה שבבהמת חולין בבהמות הקדש לא תפיס בזא"ז לאו משום הדין דחולין לא תפיס בתמורה פעם שנית, אלא פשוט משום דבפעם שניה ליכא במציאות בהמת חולין דכבר נעשית קודש ואין דין

תמונה של קודש בקודש, זאת אומרת דמיון כ"כ ליפא בזא"ז לא מן הצד דין גרידא פי אם מצד המציאות דאבד שם חולין מינה, וכיון דרק משה"כ לא תפיס התמונה רק משום דפקע שם חולין, אבל בבת אחת הרי איפא בהמת חולין לפנינו ודאי דחלה התמונה ותפסה על כל הבהמות, דזיל בטר טעמא מאי טעמא ליפא בזא"ז משום דבתמונה על בהמת הקודש השניה כבר הבהמה של חולין נעשה קודש, אבל בבת אחת הא ליפא האי טעמא דשפיר תפסה הבהמה של חולין בבהמות כל המאה של הקודש בבת אחת ולא דמי לשתי אחיות ודוק.

והנה הרמב"ם מביא בלישניה אהד במאה ומאה באהד, ובמתניתין שם תמונה דף ט' מביא ברישא אהד בשנים ושנים באהד, ואח"כ אהד במאה ומאה באהד, והרמב"ם דהזכיר רק אהד במאה ומאה באהד דמוכן מאליו כש"כ אהד בשנים ושנים באהד, אולם המשנה גופה קשה דנקט הני תרתי הרי היינו הך אהד בשנים אהד במאה שנים באהד ומאה באהד, אלא ודאי דאיפא אינה רבותרא במאה באהד מן שנים באהד וכא לומר לא זו אף זו, רק יש לברר איזו רבותרא אפשר בלישנא דסיפא מברישא.

לכן נראה לי דאמנם איפא חילוק גדול בין בין מאה באהד ובין שנים באהד, דמאה באהד דחלה התמונה אינו אלא למ"ד ממירין וחוזרין וממירין, דאם למ"ד אין חוזרין וממירין א"כ אינו בזא"ז מדינא דאין ממירין הרי אף בבת אחת אינו משום דינא דרבה, דבהכי דמיא שפיר לשתי אחיות, אבל בשנים באהד אפילו למ"ד אין ממירין וחוזרין וממירין שפיר דמי, לפי מאי דאיתא במס' תמונה כ"ו ע"א דאף ר' יוסי דסבר אין ממירין בהמה שלימה באברים, מודה דאם אמר בהמה זו של חולין תחת חציה של זו דחזיילא, א"כ שנים באהד אפשר דחזיילא משום דחשבינן התמונה על כל חציה מהבהמה של הקודש דבהאי גוונא הא איפא בזא"ז, פגון אם המיר מעיקרא על חציה מהבהמה האחת ואח"כ שוב המיר על חציה השניה, הילכך אף בבת אחת חזיילא, ובזה אפשר לפרש המתניתין לא זו של שנים באהד דחזיילא אף למ"ד אין ממירין וחוזרין וממירין, אלא אף מאה באהד ג"כ מהני התמונה משום דס"ל לתנא דמתניתין דממירין וחוזרין וממירין ולא זו אף זו קתני, אבל הרמב"ם דס"ל דממירין וחוזרין וממירין לדידיה ליפא שום חידוש יותר במאה באהד מן שנים באהד דהיינו הך לכן נקט רק מאה באהד גרידא ודוק.

סימן סה. פירק א' מהלכות תמונה הלכה כ"א.

המפריש נקבה לפסחו או לעולתו או לאשמו עושה תמונה אעפ"י שאינו ראוי ליקרב הואיל וירדו לקדושת דמים, והרי הם תמימים ירדו לקדושת הגוף וכו'. ע"כ.

הנה איתא במס' זבחים י"ב ע"א מימרא דר' יוחנן, בהמה של שני שותפין הקדיש חציה וחסר ולקח חציה והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמונה ותמורתה פיוצא בה, ש"מ תלת, ש"מ בעלי חיים נידחים, וש"מ דיהוי מעיקרא הנה דיהוי, וש"מ יש דיהוי בדמים, וכתבו התוס' וז"ל פירש בקונטרס בדבר שאין בו אלא קדושת דמים, ולא תימא שאין דיהוי מעיקרא אלא בקדושת הגוף, וא"ת א"כ דיהוי מעיקרא ודיחוי בדמים הכל אהד דכל דיהוי מעיקרא אין בו אלא קדושת דמים עכ"ל, גם הרשב"א במס' קדושין ז ע"ב הקשה קושטיא זו, ותירץ וז"ל והתירוץ הנכון דאע"ג במקום זה תדא נינהו, פיון דאפשר לפעמים דהנה דיהוי מעיקרא ולא הנה דיהוי בדמים, או דיהוי בדמים ולא הנה

דיחוי מעיקרא משו"ה מני להו בתרתי, והיכי דמי דיחוי דמים בלא דיחוי מעיקרא פגון
שהפריש דמים לחטאת ונשפמד ונזר בו, דאמרין הואיל ונזרחו אותם דמים ידחו ולא
יקרבו לעולם ומתחילתו לא היו דחויין, ויש לה דיחוי מעיקרא ולא הנה דיחוי דמים אלא
דיחוי הגוף, פהא דאמרין במס' תמורה בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים קדושה ואינה
קרובה ועושה תמורה ותמורתה פיוצא בה, והיא נדאי מדעושה תמורה מעיקרא חיללא
עלה קדושת הגוף, דאילו קדושת דמים אינה עושה תמורה ודיחוי בדמים לא הנה, דיחוי
מעיקרא הנה וכו' עכ"ל והקשה השעה"מ בפ"ד מה' קרבן פסח הלכה ה' ד"ה ושוב, ונ"ל
והו דבריו תמוהים שהרי בהמה של שני שותפים דקדושת דמים הוא מדמוכחנן התם
מינה דיש דיחוי בדמים, ואפי"ה קאמר ר"י דעושה תמורה, אלא נדאי על פרוק לומר
דלא חשיבא קדושת דמים פיון דגופא חזיא כמו שפכתתי, וא"כ מהאי טעמא נמי באומר
חציה זו עולה וחציה זו שלמים אע"ג דקדושת דמים היא עושה תמורה ובר מן דין
בבהמה חציה של זו עולה וחציה של זו שלמים מה שנייה בה לומר דיחוי מעיקרא הרי
לעולם היא דחוייה ולא חזיא להקרבה, וכי אמרין ודיחוי מעיקרא הנה דיחוי, היינו גבי
בהמה של שני שותפין בהקדיש חציה וחזר ולקחה דאע"ג דנראין אחר שלקחה אפי"ה
הואיל ואידחי אידחי, סוף דבר שדבריו אינו מוכנין לי כלל וצ"ע ונ"ל לכאורה יש להבין
בבהמה של שני שותפין דהקדיש חציה דקרי לה הגמרא קדושת דמים וכדפירש רש"י
פיון דלא חזי להקרבה, וכי משום דלא חזי להקרבה מחויב להיות רק קדושת דמים, הרי
מצינו בפ"ס דאיכא קדושת הגוף אעפ"י דלא חזי להקרבה, פהא דאיתא במס' תמורה
י"ט ע"ב המפריש נקבה לאשם תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אשם, ומפריש
שם הגמרא דנחמא בה קדושת הגוף הילכך בעינן מום למכירה, ופירש"י והאי דלא חזי
להקרבה משום דאין אשם בא נקבה, אלא אעפ"י דלא חזי להקרבה ג"כ איכא קדושת
הגוף ולא תליא זו בזו, רק ר"ש פליג שם ואומר תימכר שלא במום הואיל ולא חזיא
למאי דהפריש לא קדושת הגוף, והילכך איתא שם דף כ' ע"א המקדיש נקבה
לעולתו ולפסחו ולאשמו עושה תמורה, ר"ש אומר אינה עושה תמורה, שאין לה דבר
שעושה תמורה אלא הרועה להסתאב פלומר שהוא קדוש קדושת הגוף, ורבנן סברי
דרועה עד שתסתאב הילכך אליבייהו עושה תמורה דהא קדוש קדושת הגוף, וזהו מקורו
של הרמב"ם שכתב אעפ"י שאינו ראויין ליקרב ונהרי הם תמימים ירדו לקדושת הגוף,
קא חזינו מהסוגיא דתמורה ומתמב"ם דהכא דאעפ"י דלא חזי להקרבה למאי דהפריש
אפי"ה נחמא בה קדושת הגוף ועושה תמורה, א"כ מהיכא תיתי ליה להגמרא לומר גבי
בהמה של שני שותפים שהקדיש חציה אינו אלא קדושת דמים פיון דלא חזי להקרבה.

בעל פרוק צריכין לומר דאיכא תרי מיני לא חזי להקרבה לא חזי בדין כמו המקדיש
נקבה לעולה, ואיכא לא חזי במציאות כמו אחד מן השותפין שהקדיש חציה דאין לו
אלא חציה דבהא הא במציאות ליתא בדין הקרבה פיון דלאו דיליה הוא, וחילוק גדול
ביניהו דגבי אינו קדוש להקרבה במאי דהפריש מיהא פיון דשלו הוא אמרין שפיר
דנחמא בה קדושת הגוף, וזהו ג"כ הדין פיון דהקדיש להקרבה אעפ"י דלא חזי למאי
דהפריש אמרין ביה קדושת הגוף, וזהו דמפריש התם רש"י אעפ"י דלא חזי להקרבה
אינו מעכב מלחול על הבהמה קדושת הגוף כי בהאי גוונא לא תליא בהא דלא חזי
להקרבה אבל בהקדיש חציה דהשנייה אינו שלו בהאי גוונא דלא חזי במציאות אמר

שפיר רש"י דהנה קדושת דמים פיון דלא חזיה להקרבה, דבהא תלי שפיר הא בהא דכיון דבמציאיות לא שינוי הקרבה לא נחתא בה קדושת הגוף, דכיון דרק חציה שלו הנה כמו חצי בהמה ממש ובע"מ גמור דלא הנה אלא קדושת דמים לפיכך אם חזר ולקח והקדיש הנה רק קדושה דמים ואינו עושה תמורה, אבל אם חזר ולקח והקדיש את חציו השניה ודאי דחל בה קדושת הגוף, ואעפ"י דלאחר שלקחה וחסר והקדישה לאו בר הקרבה היא משום דיחוי דמעיקרא לא איכפת לן דבהאי גוונא אינו אלא דמדינא לא חזי להקרבה אבל במציאות הא כל הבהמה שלו היא, הנה כמו המפריש נקבה לעולתו דנחתא בה קדושת הגוף כמו כן בנדון זה, דמה לי אם לא חזי להקרבה משום דינא דנקבה לא חזי לעולה, או משום דינא של דיחוי דמעיקרא דבהני תרנונייהו נחתא קדושת הגוף אעפ"י דלא חזי להקרבה וכיון דנחתא בהחציו השניה שהקדיש קדושת הגוף ודאי דעושה תמורה.

ואין לומר אמנם החציו השניה שהקדיש חל בה קדושת הגוף פיון דכל הבהמה שלו, אבל חציו הראשונה שהקדיש טרם שלקח כולה הרי חלה רק קדושת דמים, זאת אומרת דחציו קדושת דמים ורק השניה קדושת הגוף, זה אינו פיון דאמרנו פשטה קדושה בכולה הרי גם החציו הראשונה נעשית קדושת הגוף ועושה תמורה, ונעדיפא איכא למימר דאף אם מימר רק בחציו השניה דאית בה קדושת הגוף ג"כ תמורתו תמורה, כדאיתא במס' תמורה כ"ו ע"א תוד"ה מהו, וז"ל ואע"ג דבפ"ק דף י"א קאמר ר' יוסי דאין ממירין בהמה שלמה באברים, מודה דאם אמר בהמה של חולין פחת חציו זו דחילא דצריף לסלק בין חציה לשאר איבריו עיי"ש, והשתא הרי מתורץ קושית השעה"מ הא דהקשה שהרי בהמה של שני שותפים דקדושת דמים הוא ואפי"ה קאמר ר' יוחנן עושה תמורה, דהא דאמר קדושת דמים הוא היינו קודם שחזר ולקח חציו השניה, והא דאמר הגמרא עושה תמורה היינו אחר שחזר ולקח והקדיש דאז נחתא בה קדושת הגוף עושה תמורה כדבארתי, ומאי דהקשה השעה"מ מה שינוי לומר דיחוי מעיקרא גבי בהמה חציה של זו עולה וזו שלמים הרי לעולם היא דחיה ולא חזיה להקרבה, יש לתרץ דהרשב"א בא רק לפרש דיחוי דמעיקרא בלא דיחוי דמים, אבל חזר ונראה לא צריף לפרש, דכמו גבי בהמה של שני שותפין משפחת לה חזר ונראה ע"י שחזר ולקח את חציה השניה, אפשר לפרש גם בחציו עולה חציו שלמים דשאל על הקדשו של שלמים, דשאלה בהקדש הא מהני, הילכך אם לא דיחוי מעיקרא הנה דיחוי, הנה אמרינו מקריבין בהמה זו לעולם מטעם פשטה קדושה בכולה, רק משום האי דינא דיחוי מעיקרא הנה דיחוי לא מהני להקריבה לעולה אף אחר דשאל על הקדשו דשלמים משום דאין חזר ונראה אף אפתי יש לחקור הא שאלה עוקרת את ההקדש למפרע ונהנה כמו שמעולם לא הקדיש, א"כ שוב לא שינוי בהא דיחוי מעיקרא דהא עוקר את הדיחוי גופיה, כיון דעקר דיבור של חציה שלמים נשאר כמו שאמר מתחלה חציה עולה גרידא, דבכהאי גוונא הא אמרינו פשטה קדושה בכולה ונהנה כמו נראה מעיקרא, ולא דמי לחזר ולקח והקדישה דנעשה נראה משעשה שלקחה אבל הדיחוי דמעיקרא לא נעקר משא"כ בחציה שלמים ע"י שאלה נעקר עצם הדיחוי וצע"ג.

והא דבארתי לעיל דאחר שחזר ולקח חציו השניה חלה התמורה משום דעל חצי בהמה ממירין אינו אלא אם נאמר פשטה קדושה בכולה מן חציה השניה שהיא קדושת הגוף

על חציה הראשונה שהיתה קדושת דמים, דאי לא"ה אין תמורה על חציה השנייה גרידא, דהא איתא ברמב"ם פ"ק א' מה' תמורה הלכה י"ט בהמה שחציה קודש וחציה חול לא עושה תמורה עיי"ש, ואין סתירה למאי דכתבו התוס' דתמורה חלה אף על חציה היינו דוקה היכא דכל בהמה קדושה, וכדאיתא לעיל בהלכה ט"ז אין ממירין אברים או עופרים בשלמים ולא שלמים בהן וכו', וכן האומר בהמה זו תחת ידה או רגלה של עולה זו אינה תמורה עיי"ש, מדכתב ידה או רגלה ולא אמר יותר רבותא אפילו חציה, אלמא דס"ל פהתוס' דבחציה לכו"ע אם המיר תמורתו תמורה, אפי"ה אין שום סתירה למאי דאמר חציה קודש וחציה חול לא עושה תמורה, ועל פ"ק טעמא דאינו תמורה משום דהחציה השנייה היא חול, לפיכך בנ"ד בע"כ לומר הא דעושה תמורה אחר שחזר ולקח והקדיש הנה משום דפשיטה קדושה בכלה, ואין להקשות איה תתפשט על חציה הראשונה דהא פ"ב נתיקדשה מעיקרא קדושת דמים, לא קשיא דקדושת דמים הנה דאיכא להקדש על החציה שעבוד ממון, וכל שעה שרוצה בע"כ לפדות הרשות בידו אף בלא מום כיון דלא נתיקדש קדושת הגוף, א"כ אם החציה השנייה נתיקדשה קדושת הגוף נדאי שפיר פשיטה הקדושת הגוף בכלה, ומשו"ה עושה תמורה.

תשובת הגאון האמתי מ"רן צבי פ"סח פ"ג שליט"א, ראב"ד עיה"ק ירושלם ת"ו. ב"ה.
ירושלים ת"ו. יום ה' י"ט לח' תמוז תרצ"ט.

הו"כ ידי"ג הרב הגאון המופלא, חו"ב בחד"ת כש"ת מוה"ר ירוחם נרקהפטיג שליט"א אה"ש באה"ר פראוי ליראי ד' ולחונשבי שמו. בימים הללו קבלתי מכתבו היקר ובתוכו רצוף אהבה חד"ת משמחים לב ומאירים, ומאד חפצתי לבוא בארנפה ולהשתעשע איתו בד"ק, אבל טרדות הימים האלה גברו למעלה ראש, ואינם נוהגים לי לטייל בדבריו היקרים, אבל עכ"ז אין ביהמ"ד בלא חידוש, ואציע מעט מהרהורי דליבאי בע"ה על ד"ק.

כת"ר מביא דברי הרש"ש מנחות ט' ע"א בהא דפליגי ר"י ור"ל בשירייהם שחסרו בין קמיצה להקטרה דר"ל ס"ל אינו מקטיר הקומץ, וכ' הרש"ש דאף דייעבד אינו מקטיר, ואם הקטיר פסולה, וקשה ממשנה דלקמן נתערב קומצה בשיריה וכו' ואם הקטיר עלתה לבועלים, והא אי אפשר שלא תשרף כ"ש מהשירים קודם שתשלוט האור בכל הקומץ ונמצא שחסרו השירים בין קמיצה להקטרה עכ"ל, וע"ז תירץ כת"ר בתרי אנפי, דל"מ לר"ח דזריקה לאש גרידא הוי הקטרה א"כ חסרו השירים אחרי ההקטרה, ואפי' לד"י ניתא דאף לדידן' הזריקה הוי תחילת ההקטרה וחסרו שירייהם לא פסלי אלא דוקא שנסחרו קודם תחילת הקטרה אבל לא בתוך ההקטרה, ועוד תי' דבכה"ג שההקטרה עצמה גורמת הפסול והחסרון לא נאמר דפוסל, ע"כ דברי כת"ר.

ולע"ד תי' השני דוחק, דזה לא נקרא דהקטרה גורמת הפסול הגע עצמה אם בשעה שזורק הקומץ על המזבח יזרוק ג"כ קצת מהשירייהם והמצאיאות הי' שהשירייהם נשרפו קודם שריפת הקומץ וכי שייך לאמר ע"ז דכאן ההקטרה עצמה גורמת הפסול הא נדאי נאמר דזה חסרו שירייהם קודם הקטרת הקומץ דההקטרה עצמה לא מקריחה שישרוף ויחסור השירייהם דהא בידו להקטיר את הקומץ בלי חסרון שירייהם וא"כ בשנתערבו הקומץ והשירייהם יחד למה לא נאמר דכל חד לחוד' קאי נהרי הוא פזורק הקומץ לחוד

והשירינים לחוד ומה לנו בזה שהמה מעורבים ונהו אינו יודע לברור חלק הקומץ לחוד וחלק השירינים לחוד מ"מ קמי שמיא גליא שזה זורק על המזבח שני דברים מיוחדים חלק שירינים והקומץ ולמה לא פסול חסרון שירינים וכי בשביל חסרון ידיעתו יתבטל הדין דחסרו שירינים קודם הקטרה פוסל, וכן בתי הראשון יש לדון דד"י דס"ל דהקטרה מתרת דוקא פשיטת האור ברובה הוא משום דכן משמע לי לשון והקטיר ומקרא גליף פדמבואר בדרף כ"ו ע"ב ולר"ל דס"ל דחסרו שירינים קודם הקטרה לא יקטיר ונפסלה נמי מהאי קרא גופא גליף וכדאיתא בדרף ט' ע"ב, ומאן דפסל שא"ה דאמר קרא ונהרים הפה מן המנחה את אנפרתה והקטיר המזבחה, ויעז' רש"י שם עד דאיתא לכולה קיימת ואי לא לא יקטיר את אנפרתה, ומעתה י"ל דהא בהא תליא דאי בעי שניצת האור ברובו משום דכן מורה משמועתו של והקטיר הפה א"כ גם לענין חסרו שירינים קודם הקטרה דבעי שתהי' המנחה שלמה בשעת הקטרה ג"כ המשמעות דעד שניצת ברובה תהי' שלימה מפאן דחד קרא הוא לתרנויהו.

ולע"ד יתכן לאמר דלא קשיא לר"ל מהו משנה דנתערב הקומץ בשירי' דהא יכול לאמר הא מני ר' אליעזר היא דאליבא דר"א כו"ע ס"ל דחסרו שירי' לא פסלו, וכע"ז ר"י ד"ל לעצמו על מה שהק' לו ר' יוחנן בדרף ט' ע"ב מההיא דנפרס לחמה דאם משפרקה נפרס לחמה הלחם פסול ומקטיר עלי' את הבזיכין, וא"ל ר"ל הא מני ד"א היא.

ובלא"ה הא מבואר שם דר"ל חזר בו מפח שהיא דאתותבי' ושתיק לי לר"י דמותיב לי א"כ שוב לא קשיא על ר"ל מההיא משנה שפדף כ"ג ע"א דהא גם ר"ל ס"ל דמקטיר השירינים, אף דמ"מ יקשה קושית הרש"ש דהו"ל לר"י לפרוץ ממשנה דעדיפא למיתב ממנה מבריינתא, אבל הלא לזה י"ל דלא רצה להקשות ממשנה משום דמצי לשנוי הא מני ד"א היא משא"כ מבריינתא דמוכח דלא ר"א היא שפיר אתותב ממנה ותיובתא אלימתא היא עד דשתיק לי'.

עוד י"ל ע"פ המבואר בתוספתא דמנחות פ"ד הביאה הרמב"ם והר"מ פי"א מה' פסוהמ"ק ה"כ דחסרו שירי' ואפ'י' פולה לא יקטיר ואם הקטיר עולה לבעלים, וא"כ מבואר דר' יהושע דאמר פסולה אינו אלא לענין לכתחלה אבל בדיעבד הורצה וא"כ לא קשה מהו משנה דנתערב קומצה בשירינים דהא התם אמרי' דרק בדיעבד עלו לבעלים לשם חובה, אבל לכאורה קשה דהא להדיא אמרי' פסחים ע"ח ע"ב דהא דמודה ר' יהושע שאם זרק הורצה הוא דוקא בנטמא ומשום דהציץ מרצה אבל באבוד ושרוף לא, והו' משנה דנתערב הקומץ בשירינים אנו בגשרף מהשירינים חיישי' וא"כ לר"י פסול אף בדיעבד והדרא קו' הרש"ש לדוכתא, וכן יקשה להרמב"ם דפוסק כר' יהושע ופוסק דבדאבדו נמי אם זרק הורצה דלא כר' יהושע, וכן צ"ע דברי הר"מ שם שכתב לפרש דינו של הרמב"ם דהיינו משום דפוסק כר' יהושע ופירש נמי דמאי דפסק הרמב"ם ואם הקטיר הורצה דהיינו משום דין התוספתא דפ"ד דמנחות ונה סותר סוגיא דפסחים ע"ח, אבל המעיין בתוספתא יראה דבאמת לא נזכר שם אבדו ונשרפו, ונ"ל התוספתא נטמאו שירינים או שנפסלו או שיצאו חוץ לקלעים ר"א יקטיר את הקומץ ר' יהושע אומר לא יקטיר ואם הקטיר בין בשוגג בין במזיד מודה ר' יהושע שהורצה ע"כ, וא"כ הרי לא

נזכר כלל בתוספתא אבדו או שנשרפו דבדיעבד הורצה ועי' תוס' מנחות ט' ע"ב דנטמא או שנתקרו לא דמי כלל לאבדו.

ולי' הי' נראה לאמר דרב יוסי אומר בפסחים ע"ח ע"ב דלדידי נראה לפסוק כר"א באבדו ושרוף דבדיעבד אם הקטיר מותר דלא כר' יהושע, ובעירובין מ"ו אמרי' דהלכה כר' יוסי מחבריו ולכן שפיר פוסק הרמב"ם פנתי' דבאבדו ושרוף נמי מותר בדיעבד דהיינו פהכרעת ר' יוסי, וי"ל דמקורו של הרמב"ם אינו התוספתא דמנחות דהא לא נזכר שם כלל דין דנאבדו ונשרפו אלא דהוא פוסק כר' יוסי, וכן לא יקשה קושית הרש"ש הנז' דהא שפיר י"ל דהך משנה דקומץ שנתערבו בשירייהם אתי' כר' יוסי דס"ל גם בנשרף ונאבד דהקטיר בדיעבד הורצה.

השי"ת ברחמים יזכהו להוציא לאור חבורו ויפוצו מעינותיו חוצה ורבים יזנו מאורו. כנפשו ונפש מוקירו ומחבבו מאד צבי פסח פראנק וזוהי תשובתי להגאון הנ"ל מה שדעיר כ"ג על תירוצי השני על קושית הרש"ש דהקטרה עצמה גורמת הפסול, דבהאי גוונא הנה כמו דכל חד וחד לחודיה קאי דקמי שמיא גליא וכו', גם אני הרהרתי בן, ולא פתתי אלא לחודי בעלמא דשינויא דתיבא היא והדרי בי.

אולם במאי דמפרש על תירוצי הראשון, ומסיק וז"ל ומעתה י"ל בהא תליא דאי בעינן שינצת ברובו משום דכן יורה משמענותא דקרא והקטיר הפהו, א"כ לענין חסרו שירייהם קודם הקטרה בעינן שתהיה המנחה שלימה בפשת הקטרה ג"כ, דמשמענותא דעד שינצת ברובו תהיה שלימה, מכאן דחד קרא לתרנוייהו עכ"ל.

אמנם תמה אני בזה, הרי הבאתי את הירושל' דיומא דהרחיק לומר, דלר"ל אם זרק על האש והפריחתו הרוח סגי בהכי, דהזריקה על האש היא גופא מחשבתא להקטרה, ואפילו לר' יוחנן דהקטרה מתחילה מהזריקה עד שינצת ברובו, כלומר דהקטרה אריכתא היא והזריקה ג"כ חלק מהקטרה, א"כ לא מיבעיא לר"ל דמיקרי חסרו השירייהם אחר הקטרה, אלא אפילו לר' יוחנן מיקרי דחסרו בין הקטרה להקטרה, ופלוגתיהו רק בחסרו השירייהם קודם הקטרה, ולדברי מעכ"ג אם הקרא אתיא לתרנוייהו אמאי לא פליגי בחסרו בין הקטרה להקטרה, אלמא מזה דלא דמי חסרו השירייהם לפסול לדינא דהיתר שירייהם לאכילה, דהתם בעינן עד שיגמר ההקטרה, אבל לענין חסרו הנה השאלה קודם הקטרה, אבל אם פבר הותחלה ההקטרה אז לכו"ע לא איכפת לן אם חסרו בינתיים, הגדתי גם לפני החזון איש סברא זו ואמר לי שהוא ג"כ סבר הכי ולאמיתא של תורה היא.

השאלה נחזי אנו את השני תירוצים שכתב כ"ג, התירוץ הראשון אמנם נכון הוא, דיכול ר"ל למימר דמשנה זו אגלא אליבא דרבי אליעזר אף פי יש לפקפק סוכ"ס אמאי לא פריף הגמרא גם ממשנה זו ולשנויי הכי כמו דאיתא בהאי גוונא בכל סוגיות הש"ס ומאי דמסיק כ"ג עוד דבלא"ה ניחא דהא ר"ל חזר בו האם בזה בטלה קושיתו דמקשה אליבא דר"ל טרם שחזר בו, מדע הא בפסחים ע"ח ע"א תוד"ה והא, הקשה לר"ל דאמר במנחות אין מקטיר קומץ עליהו, ולא תירץ דחזר בו, היינו משום דהקושיתא אגלא אליבא דר"ל קודם שחזר בו, ואם להתוס' ניחא להקשות בכהאי גוונא כמו כן הקשה הרש"ש לפיכך תירוץ הראשון לא מספיק.

אכן תירצו השני של מעכ"ג תירוץ נפלא אליבא דאמת, עפ"י התוספתא פ"ד דמנחות דקטרו שירינים אפילו כולה אינו אלא לכתחילה לא יקטיר אבל אם הקטיר הורצה, א"כ לא קשיא ממשנה דנתערב קומץ בשירינים דהתם איירי בדיעבד, רק שוב הקשה מפסחים ע"ח דהא דמודה ר' יהושע שאם זרק הורצה אינו אלא בנטמא דהציץ מרצה אבל באבוד ושרוף לא.

והוה משנה הא איירי בשרוף א"כ לר' יהושע פסול אף בדיעבד והדרא קושית הר"ש ש לדוקתא, לכן שוב תירץ דהמענין שם בתוספתא יראה דלא נזכר שם אבדו ונשרפו אלא נטמא או שנפסלו ר' יהושע אומר אם הקטיר הורצה, והתוס' מנחות ט' ע"ב מפרש שם דנטמאו או שנאסרו לא דמי פלל לאבדו, לכן ראה מעכ"ג להביא את ר' יוסי דאמר בפסחים ע"ח נראה לפסוק כר"א דבאבוד ושרוף בדיעבד אם הקטיר הורצה, דלא כר' יהושע, ובעירובין א' אמרינן דהלכה כר' יוסי מחבריו ולכן שפיר פסק הרמב"ם ג"כ פנותיה, א"כ אפשר לומר ג"כ לר"ל דהוה משנה דנתערב אתיא כר' יוסי דס"ל גם בנאבד ונשרף בדיעבד הורצה ע"כ תירוצו השני.

ולי נראה דר"ל לא מצי סבר כר' יוסי בהאי גוונא דאליבא דר"ל ליכא לגמרי האי דינא דר' יוסי, דגם ר' יוסי לא אמר הכי אליבניה, דאיתא במס' מנחות ט' ע"א תוד"ה מאן דפסל כר' יהושע, וז"ל וא"ת הא דקאמר התם דעיקר קראי פי פתיבי בזבחים פתיבי, והא במנחות נמי איכא קראי דדריש בסמוך המנחה, וי"ל דהתם לר' יוחנן קאמר דלדידיה ליכא קראי היכא דקטר שירינים עד פזית דמקטיר קומץ עליהם עי"ש, גם התוס' שם בפסחים ע"ח ד"ה והא הקשו שם ר"י לריש לקיש אדרבה קראי במנחות פתיבי וכו', ומסיקדהאי סוגיא אתיא לר' יוחנן עי"ש.

חזינו מזה דכל פלפולי של הגמרא דפריף ומשני בדברי ר' יוסי שאמר רואה אני את דברי ר"א ור' יהושע בזבחים ומנחות, עד דמסיק דר' יוסי אומר דינא דנפשיה רואה אני את דברי ר"א בדיעבד באבוד ושרוף, פלומר דר' יוסי סובר באבוד ושרוף בדיעבד הורצה, אינו אלא אליבא דר' יוחנן, אבל לריש לקיש ליכא האי מסקנא אלא פשוט כדאמר הגמרא מעיקרא דר' יוסי לא אמר מידי דנפשיה, אלא אמר האי דינא דכי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים וכן איפכא ותו לא מידי דכן קיימא הגמרא, א"כ אליבא דר"ל מעולם לא אמר ר' יוסי האי דינא דנאבד או נשרף אם אבד הורצה, א"כ ליכא תירוצו לומר דסבר ר"ל כר' יוסי ואין להקשות איך יפרנס ר"ל את התוספתא דכתיבא בהדיא דאם זרק הורצה, הא ליתא מאן דאמר הכי דמימרא דר' יוסי ליכא, ור' יהושע הא סובר דגם בדיעבד לא הורצה, לא קשיא דכי אמר ר' יהושע בדיעבד לא הורצה בנאבד ונשרף, אבל התוספתא הא איירי בנטמא או נפסל, כדכ' כ"ג בעצמו החילוק בזה, והרמב"ם הא פוסק כר' יוחנן דאליבא דידיה הא מימרא דר' יוסי איכא, דאפשר לומר כדכ' כ"ג דסובר כר' יוסי, אלא דיקשה אמאי פסק הרמב"ם בפ"א מפסוהמ"ק הלכה ל"א גבי זבחים נשאר פחות מפזית לא יזרוק ואם זרק לא הורצה, אף בזה כבר מבאר הלחם משנה, אף כי יש לי בזה הרבה לדבר ואכ"מ להאריך.

ובזה הנני מוקירו ומכבדו מעריצו כערוך כבוד גאונו הרם. ירוחם אשר ורהפטיג בה"ש יום ב' ער"ח אלול תרצ"ט תל אביב.

מכתב מהגאון ר' ראובן טראפ שליט"א בע"ה לכבוד ידי"ג הגאון המפורסם סו"ע מהור"ר ירוחם ווארהאפטיג שליט"א בעל המחבר ס' "דברי ירוחם". אחדשה"ט מה שדברנו בענין קושית המ"א על הרמב"ם שפסק בפ"א דפסוהמ"ק פל הזבחים שקיבל דם אחד מן הפסולין לעבודה, או שהוליד את הדם למזבח או שזרקו למזבח פהלקתו נפסל הזבח, וכתב ע"ז הכ"מ דלכן פתב הרמב"ם פהלקתו, דדוקא פהלקתו פסול אבל זרקו שלא פהלקתו לא פסל דלא חשיבה זריקה, ומקשה על דברי המ"א דממ"נ אם יש פאן דם הנפש הרי גם השתא הקרבן לא נפסל דיתחזר הפשר ויזרוק ואם ליפא דם נפש הרי ב"כ וב"כ פסול הקרבן.

וכת"ר תירץ בג' אופנים קושיתו, דיש נפק"מ לענין אסיפת הדם דאם זרקו פסול במקומו לא אפשר לאסוף הדם ובשלא במקומו אפשר לאסוף הדם, וכן יש נפק"מ בזה דאם זרקו פסול שלא במקומו הרי הקרבן לא נפסל, והרי זה פאילו נשפך הדם לפני זריקה, ואם אוכלים מקרבן לפני זריקת הדם עוברים על לאו שלא תוכל לאכל בשעריה, אבל אם זרקו פסול שלא במקומו הרי נפסל עצם הקרבן ואם אוכלים ממנו יעברו על לאו שלא תאכל פל תועבה, וכן יש נפק"מ לדם הנשאר בפוס, דהמנ"ח וכן רבינו חיים סלאווציק בספרו מדייקים מדברי הרמב"ם פ' י"ד פסוהמ"ק, דמה שפסול לא עושה שיריים זהו דוקא דם שבצאור הבהמה אבל הדם שנשאר בפוס פסול, וכת"ר מבאר דזהו דוקא אם זרק הפסול במקומו אבל אם זרק שלא במקומו אפילו הדם שבכוס לא נפסל.

אף יש לכאורה להעיר על דברי כת"ר דהרי הרמב"ם פסק כשמואל דשלא במקומו פמקומו דמי, וא"כ אין הבדל בעצם דיני הזריקה בין במקומו לשלא במקומו ובפרט קשה מה שמתרץ דנפק"מ לאסוף הדם בשלא במקומו בזריקה פסולה דהרי חזינו דאפילו ר"י דסובר בזבחים ד' כ"ז דשלא במקומו לאו פמקומו דמי ובכ"ז סובר התם דלא יאספנו כ"ש לשמואל דלא יאספנו.

איברא מציון פעין חילוק זה בדברי הרמב"ם פ' ב' דפסוהמ"ק דמביא שם דאם זרק פסול שלא במקומו אם נשאר דם הנפש יחזיר הפשר ויקבל שאר דם הנפש ויזרוק ומדייק שם הלח"מ דכוננת הרמב"ם היא דאפילו פהן טמא אם זרק שלא במקומו אינו עושה שיריים ע"ש וחזינו מזה דאמנם יש הבדל בעצם הזריקה בין במקומו לשלא במקומו דקשה לבאר דיש נפק"מ בין פסול אחד לשני פסולים.

ונ"ל דאפשר לבאר הכי ההבדל בזריקה פסולה בין במקומו לשלא במקומו דהרי שמואל דסובר דשלא במקומו פמקומו דמי הרי זה רק בנוגע לעצם הפירה, וידעינו זה מקרא נאני נתתי לכם על המזבח לכפר, אבל בנוגע לבשר וכוננוגע להקטרת האימורין וכדמוכח בפ"ב דפסהמ"ק ונשמתן דמו חוץ למקומו וכו' אם עלו לראש המזבח לא ירדו, וכדמוכח בפ' טטאת העוף דגם בעולת העוף ישנו החסרון משלא במקומו והינו ע"כ לגבי הקטרה, ומכיון דכל החידוש הוי רק לגבי זה שהבעלים מתכפרים בשלא במקומו א"כ ממילא במקום דליכא פירה פדין שזרק פהן טמא דליכא פירה שם אין החידוש דשלא במקומו פמקומו דמי וגם שמואל מודה בזה ואפשר עוד דסובר כר"ש דיאספנו במקום דליכא פירה ואף אם נגיד דשמואל סובר דלא יאספנו הרי זה לא מטעם דשם זריקה חל על זריקה פסולה שלא במקומה, בכדי שנגיד שעושה שיריים בפוס או פהן

טמא בצנאר הבהמה, דדין לא יאספנו הוי לא מטעם זריקה אלא מטעם עלתה לא תרד, ולגבי זה לא בעינו פלל שם זריקה, כשם שלא בעינו בהקטרת אימורין שם העלאה, והראי' לזה דהרי אמרינו בפ' מזבח מקדש במתני' "וכולן שעלו חיים לראש המזבח ירדו" הרי דרק מטעם שבתים עדיין לא ראויים למזבח לכן ירדו אבל לולא זאת לא היו יורדים ומוכח מפאן דלא בעינו פלל העלאה דאפילו העלן הקוף ג"כ לא ירדו, וגם בדם הוי הכי, דאפילו לא היתה פלל שם זריקה ג"כ לא ירדו ולכן בזרק פסול או אפילו פהו טמא בשלא במקומו פיון דלא מכפר לא הוי פלל שם זריקה ואינו עושה שיריבים.

ידידו עוז ראובן בלאמו"ר הגאון ר' נפתלי צבי זצ"ל טראפ זוהי תשובתי: הנה כפי שחזינא בדברי כת"ר הרי בעצם מסכים לדברי, דאפילו הרמב"ם שסובר כשמואל דשלא במקומו במקומו דמי אפשר דסובר יאספנו במקום דליתא פפרה, רק מאי דמסיק לפרש דמאן דס"ל לא יאספנו הנה מטעם דאם עלו לא ירדו אינו מתקבל על לבי, תדע דר"י מביא בנייתנים למעלה שנתנם למטה ר' יוסי אומר לא יאספנו ור"ש אומר יאספנו, ונהרי ר"ש ס"ל לקמן בפרייתא דכל הני אם עלו לא ירדו ונחשיב מהו גם הנייתנים למטה שנתנם למעלה, ובלא"ה קשה לומר דלא לאספנו תליא באם עלו לא ירדו, מדפריד הגמרא ליהוי כנשפד על הרצפה ויאספנו, אמאי לא משני פשוט אם עלו לא ירדו, אלא בע"כ צריד חומר דאיכא שני דינים אם עלו לא ירדו ודינא דקלטיה מזבח מלזרוק שנית ואין שייכות זה לזה, ופירושו של הני שני דינים פכה, אם עלו לא ירדו הנה טעמא משום דהמזבח מקדשו אין רשאי להוריד מקדושתו ודינא דלא יאספנו כדי לזרוק שני הרי אינו מבטל קדושתו דאין שייד בזה לומר לא ירדו דהא מורידין בעצם קדושתו ואין מבטלין קדושת המזבח, אדרבה אמרינו דהדם קדוש וקיים עד כדי כף שיש שוב שנית לזרוק, המורם מדברי דדברי הגמרא קלטיה מזבח לגבי זריקה שנית לחוד ואם עלו לא ירדו לחוד, והא דמסיק להביא ראיה בדינא דאם עלו לא ירדו דאף עלה מאליו או ע"י קוף איכא האי דינא מהא דאיתא במשנה וכולן שעלו חיים ע"ג מזבח ירדו ואלולי היו חיים לא ירדו, מהיכא תיתי ליה לדרוש אם עלו הנה משמע מאליהו, ואי מדכתב אם עלו ולא אם העלו, הרי איתא בכל דוכתי בש"ס גבי בשר או אימורין שאינם בע"ח ג"כ האי לישנא אם עלו אעפ"י דאין יכולים לעלות מאליהו, וקשה להוציא דין כזה מהאי דיוקא.

והחילוק בסברא בין זרק זר פהלכתו בין שלא פהלכתו, אפשר לומר דזריקה מתהנה מהני תרתי מהא דאדם זרק פלומר פפעולת הזריקה עם מקום המזבח שבו נפל הזריקה, לפיכך אם זרק הזר פהלכתו אמנם דלאו זריקה משום שזרק הפסול מיהא שם זריקה עלה משום דנפל על המזבח דהוא מקום הזריקה או אם זרק הכשר שלא במקומו אף למ"ד לאו במקומו מיהא פיון דפעולת הזריקה עשה אדם כשר פהלכתו חל שם זריקה על הדם מלזרוק שנית וזהו הפלוגתא בגמרא, אולם אם הפסול זרק שלא פהלכתו שלא במקומו שפיר סובר הרמב"ם דלא חייב עלה שם זריקה לא מצד פעולתו ולא מצד מקום הזריקה הילכך אפשר שפיר הדין דייחזור ויאספנו.

מוקירו ומכבדו פערפו הרם, ירוחם מהגאון האמתי מרן שמעון שקאפ זצ"ל בעל "שערי יושר" ב"ה יום ג' בשלח תרצ"ב אל פבוד ידידי מנוער הרב הגאון הג' מוה"ר ירוחם ווראהפטיג שליט"א שלום וברכה וכת"ס.

אחדש"ת באהבה. הנה בספרו סי' י"א י"ב הביא דברי דו"ז הגר"א זצ"ל מה שהשיב לו על קושטתו על דברי הקצוה"ח סי' א' שכתב לתרץ קושטת הש"ך דהודאת ר"ג שהפיל את שן עבדו לא מהני מדין הודאת בע"ד משום שחב לשפחה שתאסר, וכתר"ה הקשה דבהודאת בע"ד מתחלקת הנאמנות, דלענין ממונ יהי' נאמן ולא לענין איסור, האמת ניתן להגיד שגם אנכי עוד מימי חרפי הי' בעיני דברי הקצוה"ח דברים דחויים מכל צד, ראשית דבר הוא כלל פשוט פדברי כתר"ה דלענין הודאת בע"ד פלגינן לעולם הנאמנות, והשנית דגם לענין הודאת בע"ד על שחרור עבדו מוכח להדיא מדברי הראשונים בתוס' גיטין ד' מ' ע"ב באומר עשיתי עבדי בן חורין, ובטור יו"ד סי' רס"ז דמהני הודאה לענין ממונ יע"ש, והשלישית דמה שהביא הקצוה"ח מדברי תוס' לענין גט דלא מהני הודאת בע"ד משום שחב לפהו, פבר פתב הרשב"א בחי' למסכ' קדושין מה דאמרינן שם לענין קדושין, דאינו כפשוטו נרק ביאור לחלק על הפתובים מתי אמרינן ע"פ שנים עדים יקום דבר ומתי מהני המעשה בלא עדים יעושה, והרשב"א ז"ל בחי' למסכ' יבמות ל"ד ל"א פתב דגם בגירושין לא חשיב פחב לאחרים יעושה והטעם דל"ד לקדושין שע"י הקדושין נעשה איסור על העולם או על הקרובים, אבל בגירושין אין האיסור רק בתולדה ולכן דברי הקצוה"ח תמוהים מאד, ולפלא שבנה"מ דחה דברי' שלא פהוגו ולא דחה דברי' מטעמים אלו.

ובעיקר העיון מה שרצה דו"ז הגאון זצ"ל לאמר שגם לענין הודאת בע"ד שהוא פמאה עדים שייך ענין בטלה מקצתה בטלה כולה בנדאי לדעתי שדברי כתר"ה נכונים בזה, אבל ראוי לבאר ענין זה, דהנה בחקירת ענין אם פלגינן דבורו, יש בזה שתי הבחנות א' מדין עדות שבטלה מקצתה, וזה לא נאמר רק לענין עדות בלבד וילפינו זה מקרא מקיש שלשה לשנים, ומה שמתמה בתשו' רע"א סי' קכ"ד על דברי הר"ן בפ"ג דגיטין, שדן בקרוב שהביא גט שפתוב בו גם נכסים, אם אמרינן עדות שבטלה מקצתה, נראה לי דשאני עדות של בפ"ג מעדות אשה לענין מת בעלה, דבעדות אשה אין הגדת עדים כלל, רק הוכחה נרגלים לדבר, ומשו"ה מהני גם ע"י פתב, אבל עדות של בפ"ג נראה משיטת הריב"ש דצריך הגדה פשאר עדות רק שהקילו על העדים שהפל פשרים חוץ מגזלן דבר תורה, ובפשטות נראה לי שלא פהשקפת הגרע"א בתשובתו שענין נמצא קרוב ופסול שהוא דהפשרים נפסלים ע"י הצטרפות של הפסולים, דמהיכי תיתי זאת, אלא שמתעורבות הגדה פסולה מבטלת כל כח ההגדות דמה"ט אמרינן דבשטר שיש בו לקרוב ולפסול, וכן לענין לזה וערב שאמרו הראשונים ז"ל משום עדות שבטלה מקצתה, ולפ"ז יש לדון גם לענין בפ"ג שהכשירו כל הפסולים, אבל פינן די"ל דבענין הגדה מעללי' י"ל אם יש חסרון בהגדתו שמעיד גם על נכסים שבזה מעורב הגדה פסולה שיהי' גם בזה עדות שבטלה מקצתה, ומשו"ה הוצרך הר"ן לפרש דאין בזה דרישת עדות יעו"ש עכ"פ לענין הודאת בע"ד אין בזה שום מקום לדון מדין עדות שבטלה מקצתה וזה ברור, אמנם בענין פלגינן דיבורו יש בזה ענין אחר, שאם הדיבור לא מהני ככל משמעותו אינו פועל למקצתו, וזהו הענין האמור במס' גיטין שהובא שם פלוגתא דר"ש ורבנן, וכן מה דאמרינן בגמ' ב"ב קל"ד לענין גרשתי את אשתי אם אומר גרשתי פבר אם מהימן מכאן ולהבא, אף דלא שייך לדון עדות שבטלה מקצתה, יש לדון לפ"ז גם בהודאת בע"ד אם פחד גופא פלגינן דיבורו אבל בנדון פנה שאומר ומודה שהפיל את שינו וכיוצא בזה

שנוגע לממון ולאיסור ודאי הדין דפליגין הנאמנות, וכעין זה מפירש בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל בסוף גדרים, באשת ישראל שאמרה שזינתה ברצון דרשאי לקיימה ומפסדת כתובתה וז"ל שם לפי שהעיקר אצלנו פסק ומנספם עלי' בכל התורה דפליגין דבורא ר"ל שאנו נאמינהו הדבר בעצמו לאיזה ענין שיהי' ולא נאמינהו לענין אחר, יעו"ש.

והנה ענין זה לד' לענין פליגין דבורא בפ"ק דגיטין וילעני גרשתי את אשתי מקודם, דשם אין כל הדבור מתקיים כלל, אבל באומרת שזינתה ברצון כל הדבור מתקיים לענין ממון, וכן באומר שהפיל את שיניו מתקיים הדבור לענין ממון, וכן באומר שטר אמנה מתקיים הדבור בכלול לגבי עצמו וכל כיצ"ב, אבל היכא שאין הדבור מתקיים בכלול לכאורה הי' מקום לאמר דגם בהודאת בע"ד לא פליגין, אבל מהא דאמרין באומר לא לוייתי באומר לא פרעתי והתם חד דבורא הוא שכולל שלילת הלואה ושלילת פרעון ומ"מ נקטינן שפאמן על שלילת הפרעון ולא על שלילת ההלואה, ונלע"ד דרק לענין מגו מחלקינן בין חד גופא לתרי גופא, דבחד גופא אין הדבור מתקיים אבל בתרי גופא כל הדבור מתקיים לגבי הבעל כמש"כ שם הרשב"ם, אבל בהודאת בע"ד מהני גם אם אין כל הדבור מתקיים, דענין מיגו אינו משום הוכחה בגדר אנו סהדי שפן הוא מציאות באמת, אלא היכי דלא חשוד לשקר האמינה תורה את הבעל דבר, וכמו שהאמינה תורה כל אדם לחובתו, מפני שהוא הבעלים, כ"כ האמינה תורה גם לזכותו היכי שבידו לזכות ע"י טענה אחרת, אבל מ"מ יש הבדל דלענין הודאת בע"ד א"צ דבור דוקא וגם שתיקה פהודאה מהני וילענין מיגו שנתנה תורה פת נאמנות בענין דבור ולפני בי"ד וילענין הודאת בע"ד א"צ דבור וגם מהני שלא בפני בי"ד, כמובן ענין זה דורש הרחבת דברים אבל מותרד אנכי מאד, ואת כתר"ה הסליחה.

דידו דוש"ת שמעון יהודא הפהן מהגאון האמתי מרן איסר זלמן מלצר שליט"א בעהמ"ח "אבן האזל" מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מו"ה ירוחם נארהפטיג שליט"א בעהמ"ח ס' דברי ירוחם שלו וברכה.

על מה שפכתתי בספרי פ"א מהל' פלי המקדש הל' י"ג לבאר דברי הרמב"ם שכתב ואם נשברו מתיב אותם ועושה אותן פלי אחר ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם, שפונתו הוא רק לדין דנשארו קדושים בקדושת הגוף אבל אפתי צריכים חינוך עבודה כדין פלי שרת קדושים ובזה מבואר מקור דבריו דהוא ממתני' דמנחות דכלי שרת אין להם פדיון, פתב בזה הדר"ג דמבואר בזה שני חדושים, א' דנשאר קדושת הגוף על השברים ולא אמרינן פמאן דליתניהו דמי, ב' דלא מהני בזה פנים חדושים הוא חדושים אחד דגם בהשברים ונימא דגם קדוה"ג בטלה, בזה אני אומר דשני החדושים הוא חדושים אחד דגם בהשברים נשאר קדוה"ג, וממילא לא שייך דין פנים קדושות דזה לא שייך אלא היכי שאנו באין לדון על דין הפלי שרת שיש בהפלי, שפונה אנו אומרים שהוא פלי חדש ולא שייך לדין שהי' בכלי הקודמת, אבל אם אנו באין לדין המתכות שיש בהפלי ואם נשאר דין בעיקר המתכות ודאי לא ישתנה דינו ע"י הפנים קדושות, ובהחדושים א' ודאי שפיר הוכחתי ממתני' דכיון דתנו שלא נאמר פדיון אלא בבהמה, ובבהמה לא מצינו פדיון אלא ע"י מום א"כ ה"נ בכלי שרת אפי' ע"י שבריה אין להם פדיון ולאו דוקא כשנטמאו או נפסלו,

ואין לחלק בין נשבר מקצת שעדיין שם פלי עליו לנשבר לגמרי והוי רק מתכות, דכיון דבכלי שרת גם אם ניקבו אין מתקנין אותם וצריף להתיכון, א"כ גם עכשיו אין שם פלי עליהו דכמו שהם אינם ראויין ולתקנו אסור והוי כמו שכתב הדר"ג מדברי התוס' בקדושין דף נ"ד דאם הכתנות עוד לא נתחנכו לעבודה אין עליהו קדושת פלי שרת אלא קדושת בדה"ב שפיר כתב בעצמו דזה דוקא כל זמן שלא נעשה עליהם קדוה"ג של פלי שרת, אבל כשפבר נעשה עליהם קדושת הגוף אע"ג שנספרו ובטל דין חינוכם מדין פלי שרת אבל קדושת הגוף נשאר בהם לדין שאין להם פדיון, ואין להקשות דבמאי עדיפי מקדשים שמתו שיצאו מידי מעילה דבר תורה דשאני קדשים שמתו שהולכים לאיבוד וכמש"כ התוס' בריש מעילה, אבל פלי שרת שנספרו כיון שמתכין אותם ונעשין פלים חדשים אף שיהיו צריכים חינוף חדש, אבל עכ"פ נשאר בהם דין קדשי ד', ומטעם זה ניחא גם בבגדי קהונה שפלו כיון שהיו מפקיעין מהם לצורך שמחת בית השואבה, וכתבו התוס' דהוא צורך קרבן לכו שפיר מועליו בהו.

עוד כתב הדר"ג דעדיין יש לחקור דשמה כל עיקרא דדינא דכלי שרת בעי חנוף עבודה משום דבלא"ה ליכא בזה קדושת הגוף, ואם מצינו גוונא דאיכא בי' קדוה"ג כמו בנ"ד בכלי החדש דלא בטל ממנו עצם הקדושה דמעיקרא אפשר דלגמרי לא בעי חנוף, וע"ז כתב אמנם יש לו ראיות דחנוף עבודה לאו משום קדושה"ג כי אם בעי פדי שיוכל לקדש אחרים מה שמונח בתוכו ונראה ראיה לזה מדין מדת יבש דתנו במנחות דף פ"ח, ומבואר ברמב"ם פ"א דלא נמשכו אלא מבפנים לפיכך בירוצי, מדת היבש חול, ואמנימא דכל מה שצריכים להתקדש ע"י משיחה ולדורות ע"י שירות הוא רק שיהי' בהם קדושת הגוף, וכיון דכבר איכא ביה קדוה"ג אף שנעשה פלי חדש לא צריף קדושה אחרת, א"כ למה אין מתקדשים הבירוצים דמה איכפת לן שהיו מונחים על שפת הפלי ולא נמשחו לכתחלה אלא מבפנים, אבל ע"כ הוא נדאי דכל המתכות של הפלי נתקדש ומועליו בכל המתכות, וא"כ למה לא יקדש בעצמו מה שמונח עליו, וע"כ דצריף קידוש מיוחד להפלי שרת שיקדש מה שמונח בתוכו.

עוד כתב על מה שכתבתי דמסתבר דכלי שרת לא יתקדש ע"י מנחה פסולה, וכתב דהאור שמש פשיט להקפוד ממנחות דף ט"ז דאמר שם וכו' ת"ה"נ בשתי דעות הניחא למ"ד בפר ואפי' בדמו של פר דפשיטא דמילתא דעבודתו מחנכתו והוא ע"י הזאת דם פגול, וע"ז תמה דהא חינוף כה"ג אינו מעפב לפסול הקרבן, וכתב דדונחק לומר דמה דאינו מעפב הוא משום זה גופא דעבודתו מחנכתו דכיון דחינוף דעשירית האיפה אינו אלא למצנה גם עבודתו מחנכתו אינו אלא למצנה, הנה אני מסתפק בהחלטות זאת דהא ממה דפריף ביומא דף י"ב במה מחנכין אותו הא ידע דא"א חינוף דעשירית האיפה וזה לא קשה כיון דאינו אלא מצנה ומ"מ פריף במה מתחנה, ופירש"י במה הוא ניכר שהוא כה"ג והיכן יצא מהדיוטות, ומוכח לכאורה דסבר הגמ' דזהו באמת עיפוב, אלא די"ל דמה דאמר הניחא למ"ד בפר ואפי' בדמו של פר אזיל למסקנא דמשני רבא דלפיגולו מרצה, וא"כ שפיר הוי עבודה ואנו דיינינו במנחה פסולה דבכל אופן לא נתקדשה אלא ליפסול.

עוד כתב דהמל"מ פ"ה מהל' מעילה הל' י"ד מפרש דמה שכתב הרמב"ם פאן ואין קדושתו מסתלקת מהו לעולם הוא לענין דין מעילה דלא נימא דהוי כדברים שנעשה

מצוותן אלא פנין שיש להם תיקון יש בהם דין מעילה והקשה ע"ז דהא פתב שם הרמב"ם דכתנות פהונה שפלו מועלין בהם אף דאין להם תיקון, וע"ז פתב אמנם איפא למימר דהתם מחדש בהא דנעשו כלים חדשים דלא אמרינן בהו פנים חדשות באו לכאן, ולדעתי עוד לא נתיישבו דברי המל"מ לפי"מ שפכר פתבתי למעלה דגדר פנים חדשות אינו אלא לגרוע חשיבות הפלי אבל לא יוכל לגרוע מקדושת המתכות דקדוש לענו מעילה, וכיון דמפתנות פהונה שפלו מונח דאף דאין להם תיקון יש בהו מעילה א"כ למה צריף לחדש בכלי שרת דמועלין משום דיש להם תיקון בשלמא אי הוי צריף לדין מעילה דוקא הו טעמא שיש להם תיקון שפיר אשמעינן דנקרא יש להם תיקון אף דהוא ע"י פנים חדשות, אבל פנין דמוכח מבגדי פהונה דתנאי זה דיש להם תיקון אינו מוכרח לדין מעילה א"כ מה מהני הא דפנים חדשות.

אלא דאם נבוא ליישב דברי המל"מ אלו הוא כשנשיישוב קודם קושיתו הראשונה דאמאי מועלין בבגדי פהונה דלא חשיב נעשה מצותו דנאמר פדברי התפא"י שהביא הדר"ג ולא פדבריו דבמה שפתב דכיון דאדעתא דהכי הקדישו שפיר הקשה כתר"ה דלמה לנו להקדישן על דעתא דהכי הא אין חובה להדליק דוקא בבגדי פהונה, אלא לפי"מ דעכ"פ פתבו התוס' דהואיל ולכבוד הקרבן הוי עושין צורף קרבן חשיב ליה, ולפנינו נבאר דלא צריף ללב ב"ד מתנה) דלפי"ז נאמר דאדרבא זהו עיקר טעמא דמועלין בהו דלא חשיב נעשה מצותו משום דיש בהם עוד צורף מצות קרבן בהדלקת הפלאים, אלא דלפי"ז אינו מוכן קושית התוס' פנין דלעיקר דין מעילה צריף טעם זה דהוי צורף קרבן, ויש לומר דהא איתא שם עוד דבגדי פהונה שפלו הוי עושין מהם פתילות למקדש ונהו ודאי כמו צורף קרבן, וע"ז לא הקשו התוס' רק על מה שהדליקו לשמחת בית השואבה דבפשיטו לא הי' צורף קרבן וע"ז הוא שהוצרכו לחדש דזה נמי צורף קרבן.

אלא דאפתי אינו מיושב דהא אמר שם דמאבנט שהוא פלאים לא הוי עושין פתילות למקדש ופשוטה דדינא דבגדי פהונה שפלו דמועלין בהם הוא גם על אבנט, וצריכינן שוב ע"כ לטעמא דצורף קרבן אלא דמ"מ שפיר יש לומר פדברינו, ומה דקשה מאבנט הא איפא מחלוקת רבי וראבר"ש ביומא דף י"ב אם אבנטו של פהו הדיוט זהו אבנטו של כה"ג וראבר"ש סבר דאבנטו של פהו הדיוט לא הי' של פלאים, א"כ לא קשה מהא דמועלין בבגדי פהונה שפלו, דשם בקדושין דף נ"ד בהו פרייתא איתא דברי ר' מאיר וא"כ יש לומר דר' מאיר סבר כראבר"ש דבגדי פהו הדיוט לא הוי פלאים, ובגדי כה"ג הא לא קשה דאיפא קרא דנהניחם שם, ולהלכה דקיי"ל דהיו פלאים יש לומר כתי' התוס' דגם הדלקת שמחת בית השואבה נמי הוי צורף קרבן, ולפי"ז נוכל ליישב פי' המל"מ דמה דכתב ואין קדושתו מסתלקת מהו לעולם הוא דלא נימא דכבר נעשה מצותו דכאן ליפא טעמא דצורף קרבן אלא דטעמא כמ"מ המל"מ משום דיש להם תיקון לעשותן חדשים, וכמו שפתבתי דבזה לא אמרינן דפנים חדשות באו לכאן.

והנה המל"מ בפ"ח מהל' פלי המקדש הל' ו' הביא ד' התוס' בשבת דף כ"א במה שהקשו דהיא הוי מדליקין מבגדי פהונה שפלו פנין דמועלין בהם וכתבו ודחוק לומר דלב ב"ד מתנה עליהם דמה צורף יש להם להתנות בשביל זה, ונראה לר"י הואיל ולכבוד הקרבן הוי עושין וכו', והקשה במה שרצו לומר לב ב"ד מתנה דהא לא מהני זה אלא

ע"י פדיון, וכתב דונקא היכי דליכא שום תכלית לאותו דבר שיצא לחולין, אבל אם יש קצת מצנה באותו דבר שיצא לחולין מתנין שיצא לחולין, וכדתנו בשקלים על המלח ועל העצים שיהיו הפהגים נאותים בהם עכ"ד.

והנה לא ראה המל"מ דברי התוס' ישנים הנדפס עכשיו על הגליון שכתבו ונ"ל, ועוד דלא מצינו לב ב"ד בזה דכיון דכבר קדש בגדי פהונה לא נפקי לחולין בלא פדיון, ומה שנתנישב להמל"מ ממתני' דשקלים דמהני תנאי ב"ד על המלח ועל העצים אין זה הוכחה פלל דהתם מהני התנאי ב"ד על עיקר השקלים שיקנו מהם מלח ועצים שלא יחול קדושה על אלה שיאותו בהם הפהגים, ואין להקשות מדין בריה דיש לומר דהוי בגדר ע"מ שלא ימחה אבא, אבל בגדי פהונה פיון דע"כ חל עליהו קדושת הגוף שיהיו כשרים לבגדי פהונה, ובזבחים דף כ"ד במה דאמר בגמ' וכלי שרת מקדשים פתבו בתוס' דזה על בגדי פהונה דיש בהם דין פלי שרת, א"כ איך אפשר דאח"כ יצאו לחולין, וזהו מה שכתבו בתו"י דא"א לומר בזה לב ב"ד מתנה, ובאמת יש לעיין במה שכתבו בתו"י דכיון דכבר קדש בבג"כ לא נפקי לחולין בלא פדיון, ומשמע דפדיון הוי שייך, וקשה דכיון דכבר נתקדשו בקדושת הגוף אחר שעבדו בהם איך מהני פדיון והתוס' בקדושים דף נ"ד הא פתבו ג"כ דאחר שנתחנכו יש בהם קדושת פלי שרת ויש מועל אחר מועל אח"כ ראיתי דהמל"מ בהל' ה' הביא דברי התוס' דקדושים ונהביא ע"ז דברי הריטב"א שם דבג"כ אין בהם קדושת פלי שרת ויש להם פדיון, וי"ל דהתו"י אָזלו בזה אף אם נימא פהריטב"א, אבל בכ"ז לא שייך זה למש"כ המל"מ להוכיח ממלח ועצים דיצא לחולין בלא פדיון דבלא פדיון נדאי לא שייך פיון דכבר נתקדשו להיות בג"כ וכנ"ל.

ובזה שכתבו מבואר דמה שכתב שם עוד המל"מ דמה שכתבו התוס' דהואיל ויצונו הקרבן היו עושים דזהו ע"כ בצירוף מה שכתבו מקודם דלב ב"ד מתנה, אלא שהקשו דמה צונו יש להם להתנות, וע"ז תירצו דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושים, ולפי המבואר מדברי התו"י א"א לומר פדבריו, ומה שתמה המל"מ דהיכי אפשר לומר דצונו קרבן לחוד סגי דהא חליל שיהיו תוקעין בחג משום נסוף המים משום דכתיב ושאתם מים בששון וכמו שפירש"י בפ' החליל, וחליל אין איסורו כי הם משום שבות ואפ"ה לא התירו אותו לא בשבת ולא ביו"ט, ואם איסור דרבנן לא התירו ולא חשיב צונו קרבן איך התירו איסור תורה, עכ"ד, ולדעתי לא קשה פלל דסברא דצונו קרבן נדאי לא מהני לענן שידחה שבת ויו"ט דאין זה פלל שייך לעיקר הקרבן של תמיד של בין הערבית אלא שנעשה אחר הקרבן ואינו אלא של נסוף המים על המזבח דנלמד מקרא דושאתם מים בששון פדאיתא בפ' החליל, אבל עכ"פ אין זה פלל גדר קרבן שיהי' שייך לקרא דבמועדו שיהי' דוחה שבת ויו"ט אפי' איסור דרבנן, ור' יוסי ב"ר יהודה דסבר לאוקימתא דר' ירמיה בר' אבא דחליל של שמחת בית השואבה נמי דוחה שבת צ"ל משום דלא הוי אלא שבות, אבל לזה שייך שפיר לומר דהכא צונו קרבן פיון דניסוף המים ע"ג המזבח הוא הלממ"ס ונרמז ג"כ מקרא דונסכיהם והשמחה של ההדלקה הוא כבוד הקרבן, א"כ שפיר נקרא צונו קרבן לענן זה שיהי' מותר להדליק מפתילות של קודש.

ועוד אני תמה על ד' המל"מ שפכת שם ונ"ל דהא ודאי להדליק בבלאי בג"כ אסור מן התורה דהא דקיי"ל קול ומראה וריח אינו אסור כ"א מדרבנן היינו דוקא היכי דהוה דלקה בהיתר אז הנהנה מאותו האור אין בהם משום מועל, אבל הלוקח פתילה של הקדש ומדליקה פשיטא שאין לה מועל גדול מזה, ומשמע מדבריו שבה לומר דבאמת שינה מעילה בהדלקת הבג"כ לשמחת בית השואבה, ואני תמה מאד דלא מיבעי לפי"מ שפכתו התוס' דהוי צורך קרבן, אלא אפי' לפי"מ שפכת הרמב"ם בפ"ח מהל' לילב דעיקר מצות השמחה נלמד מושמחתם, עכ"פ היא מצות לאו ליהנות ניתנו ואיך שינה שימעול במה שינדליק לצורך מצוה, ומה שהקשו התוס' מדין מעילה אין פונתו שיהי' בזה דין מעילה אלא דכיון דמועלין בהן א"כ הא אסור להפסיד הקדש, וע"ז תירצו דכיון דהוי צורך קרבן מותר להדליק משל הקדש והוא פשוט.

ובסוף דבריו במה שפכת בטעמא דהירוש' דמבגדי בלאי כה"ג מדליקים בפנים משום דהירוש' לא ס"ל דרשא דוהניחם שם דטעונוני גניזה עפי"מ דאיתא בירוש' יומא פ"ז דדריש מולבשם ובלו שם ומשו"ה אחר שבלו מותר להדליק גם מבגדי כה"ג בפנים הם דברים נכונים והיא באמת מציאה מה שפצא בדברי הירושלמי דלא דריש פהבבלי מוהניחם שם.

והגני בזה ידידו המבקש סליחתו על שאחרתי כ"כ בתשובתי והגני מכבדו ומוקירו מברכו שינפה לגמור ספרו החדש על סדר קדשים אשר יהי' לתועלת לבני הישיבות. איסור זלמן מלצר מהגאון האמתי בעל ה"חזון איש" שליט"א.

ידי"ג הגאון מוהר"ר ירוחם שליט"א ורהפטיג יקרתם הגיעני, ואם פי הקשה עלי לבוא בכל דבריהם היקרים בכל זאת הריני מתאמץ למלא רצונם בידעי שדברי תורה חביבים עליהם ביותר וכבר אמרו אשריכם תלמידי חכמים כו' מה אהבתי וגו'.

והנה מה שפכתו בדברי התוס' מנחות ט' א' שאין פוננתם שבאמת אין שחיטה צריכה פנים רק שאי אפשר לקבל אם ישחוט בחוץ, רק פוננתם שאי אפשר ללמוד בליה בחוץ משחיטה בחוץ, דשחיטה עבודה חשובה טפי ששרש הקבלה תלוי' בשחיטה, שהשחיטה היא היצירה לזינוק הדם שהדם הוא עיקר הקרבן, ואם אין שחיטה אין דם ואם אין דם אין קבלה ואין הולכה ואין זריקה, והליכה השחיטה עבודה חשובה ביותר, אלו תוכן דברי כתר"ה שליט"א והם דברים אמיתיים, דאיך יתכן לומר דמקרא מלא שדבר הפתוב ושחטו אותו פתח אהל מועד אינה מצוה ואינה הלכה אלא עצה טובה קמ"ל שאם לא פן לא יכול לקבל? ועוד שבאמת יכול להכניסה אח"כ בפנים ולקבל כדמשמע זבחים כ"ו א' ועוד דבשחיטה בעינן פולה בפנים ואפי' אם רגלה בחוץ פסולה, אבל בקבלה לא איכפת לי אם רגלה בחוץ לדעת הר"מ, ומיהו מדברי רש"י ותוס' זבחים שם נראה דלכתחילה בעינן גם בקבלה פולה בפנים ודיעבד גם השחיטה אינו מעכב, ואמנם מה שהביא כתר"ה שיהי' שהקשו דבצנארה בפנים? הא סגי לא יתכן אי אימורין שיצאו לפני זריקת דמים פסולין דהא איכא חלב אבראי.

ויש מקום לומר שאין דברי תו' בשחט בחוץ ממש, דאיסור שחוט בחוץ אינו משום שפסל את הקרבן שהרי שחט בגגו של היכל פסול ומ"מ אינו חייב משום שחוט בחוץ זבחים ק"ז ב' וקרוב הדבר לומר שאם שחט בלשכות הפתוחות לקודש ג"כ אינו חייב משום

שחוטתי חוץ דלא גרע מגג היכל פינן דאזכרין שם ק"ק פדאמר זבחים נ"ו א', אלא באמת פונת תו' למה פסול בגג היכל ולשכות, ובהא אין ראוי להקשות משחוטתי חוץ.

וביתר הדברים עדיין לא עלתה בידי לעי' ואין רצוני להאריך בשיעור שהי' ולכן אסתפק בדברים מעטים והנני חותם ברכה הדושה"ת באהבה וכבוד אי"ש (בעל החזון איש) יום ה' מנ"א ת"ש בני ברק.

מחנתי הרב הגאון הצדיק ר' יעקב זרח פיננשטיין זצ"ל. נשאל הלכה למעשה בעיר אחת.

שו"ב אחד נשפתה ואחר שתי שנים ומחצה חזר ונשפתה, ובתוך כך לקחו הקהל שו"ב אחר והיה כל הזמן, ועתה תובע השו"ב שהבריא את חזקתו ולסלק לגמרי את הממלא מקומו. והנה זוהי תשובתו: הב"י או"ח סימן י"ג כ' וז"ל פתב הרשב"א בתשובה שחזן אין מסלקין אותו מאומנתו אלא אם פן נמצאו בו פיסול ויש ראיות לדבר, ועוד דתנן בגיטין נ"ט מערבין בבית ישין מפני דרכי שלום ואוקימנא בגמרא משום חשדא, ומיהו פתב שפזמנו נהגו למנות אנשים על צרכי הציבור לזמן ובהגיע הזמן יצאו אלו ויכנסו אחרים תחתיהם וכו', אפילו לא קבעו להם זמן סתמן כפרושן אחר שנהגו כך והמנהג כהלכה הוא, ואם מפני החשד פינן שנהגו לבא חליפות נסתלק החשד וכו' א"כ דין ממון אין פאן חשד אין פאן עכ"ל, וכד נדייק דברי הרשב"א משמע דנקט שני טעמים, דמתחלה אמר ויש ראיות לדבר ולא הזכיר את הראיות, ואח"כ שוב פתב ועוד דתנן בגיטין וכו', נלענ"ד דמתחלה איירי הרשב"א במינוהו סתם בלי שום קביעות זמן דבהכי הוא הטעם הראשון דכיון דלא קבעו זמן לכמה שנים על פרחי הפנונה היתה לעולם עד שימצאו בו פסול ואם לא נמצא בו פסול אין בידי הקהל לסלקו לעולם, וע"ז נתפזן לומר יש ראיות לדבר, ונ"ל דהנה כמו דאיתא במס' ב"מ שואל אדם בטובו לעולם, וכדפירש"י שאול לו לעולם כ"ז שהוא ראוי למלאכה, דכמו כן הכא כ"ז שיהא ראוי לעבודתו כלומר שלא ימצא בו פיסול, ולטעם זה אף במקום שאין חשד אין יכולים להעביר את החזן לעולם, אבל בסיפא דהרשב"א שנהגו לבא חליפות במקום שאין חשד אפשר להעבירו, א"כ בנ"ד שני הטעמים ליתנייהו, דאמנם קבלוהו בלא קביעות זמן אבל ודאי כ"ז שהיה ראוי לשחוט וכיון ששפתה ונעשה אינו ראוי ודאי דהרשות בידם להעבירו, וגם טעמא דחשדא ליכא פינן שהכל יודעים ששפתה, וראיה לדבר דבדבר שהכל יודעים לא שנו דינא דחשדא, מהא דאיתא בגיטין ס' ע"ב תוד"ה אלא בשיפורא ליכא חשדא שיודעין שפניחים אצל ריש מתיבתא עיי"ש.

והנה במס' יומא י"ב ע"ב אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו ראשון חוזר לעבודתו שני כל מצות פהונה גדולה עליו דברי ר"מ ר' יוסי אומר ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכ"ג ולא לכהן הדיוט, פהן גדול משום איבה פהן הדיוט משום מעלין בקודש ולא מורדין, אמר רבב"ח הלכה כר' יוסי, ותמה שם התוס' הילקתא למשיחא, ותירצו דנפ"מ אפילו בזמה"ז לפרנס הממונה על הציבור ועבר מחמת אונס שפשיעבור האונס חוזר לשירותו וגם נוהגין פבוד בשני כמעשה דר"ג וכיון דהל' כר' יוסי הרי בולט דבנ"ד השו"ב ששפתה חוזר לעבודתו והשני מסתלק, אולם הרא"ש במס' נזיר דף מ"ז ע"ב פתב וז"ל פירש ה"ר משה פגון שחלה כ"ג או גלה ומינו אחר תחתיו וכיון ששמש ימים

רבים בכהונה מסתמא אין מעבירין אותו אף כששב הראשון או נתרפא, דדוקא באירע קרי והשני אינו משמש אלא לפי שעה הראשון חוזר לעבודתו עיי"ש, וגם מדברי התוס' משמע דס"ל הכי, חזינו מדבריהם דדוקא אז הראשון חוזר לעבודתו אם באופן שהזמן להיות ראוי ודאי שיבא פגון קרי וגם זמן מועט עבד השני, אבל במקום דשימש השני זמן רב אינו חוזר הראשון לעבודתו, א"כ בנ"ד הא השני שימש זמן רב והראשון לא היה ודאי שיתרפא, אמנם יש להקשות מהא דאיתא במס' נזיר י"ג ע"א רוצח שגלה ר' יהודה אומר לא היה חוזר לשררה שהיה בה, ופירש הגמרא דכתיב ישוב אל ארץ אחרונתו לאחרונתו הוא שב ולא למה שהחזיקו וכו', אלמא דוקא רוצח דילפינו מקרא, אבל היכא דליכא עבירת הרציחה משמע דשב לשירותו אף היכא דעבד השני זמן מרובה, אף יש לתרץ דהתם במס' מכות איירי פגון אף אם ימות השני אינו חוזר הראשון לעבודתו, אבל היכא דהשני בעבודתו.

ועבר הזמן מרובה בהכי אף בלא עבירת הרציחה אינו שב לעבודתו דלהכי לא בעינו קרא, ולפי"ד מאי דאמר התוס' ביומא דהראשון חוזר לשירותו איירי דהשני לא עבד זמן מרובה כדפירשתי והא דהרוצח הגולה אינו שב אף אם ימות השני הנה פסול מחמת עצמו דלהכי ילפינו מקרא דפסול הוא להיות שב לעבודתו.

אכן איתא באו"ח סימן קנ"ג סעיף כ"ב אדם שהיה רגיל במצוה פגון גלילה ואירעו אונס או עוני ונתנו המצוה לאחר, אם שנתנוה לשני לא היה ביד הראשון לתת מה שהיה נותן, ועמה יש בידו ורוצה לזכות במצותו הדין הוא דחוזר למצותו, ופירש שם הגמרא אברהם ס"ק מ"ט ואם יש שם ראיה ברורה שנתיאש ממנו אבד חזקתו עיי"ש, א"כ הב"י שכ' דחוזר למצותו איירי דלא שקה זמן מרובה עד ששוב היתה בידו לקנות את מצותו, דאם שקה ימים רבים אינו חוזר למצותו כדבארתי לעיל את דברי הרא"ש דמס' נזיר, וטעמא דזמן מרובה הנה משום יאוש כדאיתא במס' ב"מ כ"ג ע"ב משום יאוש בפעלים נגועו בה וכדפירש"י, וז"ל מימים רבים היה שם וכבר נואשו הפעלים, ומאי דמצריף המ"א ראיה ברורה דנתיאש איירי ג"כ דלא שקה זמן מרובה בלא ראיה ברורה אמרינו דנדאי נתיאש, וקשה לי מהא דאיתא ברמב"ם פ"ק ז' הלכה י"ד אעפ"י שנתפטר אינו חוזר בה לשררה שהיה בה לעולם, אלא הרי הוא מורד מגדולתו פל ימיו, הואיל ובאה תקלה זו הגדולה על ידו ע"כ, אלמא מתוך דבריו דדוקא מחמת שחטא אינו חוזר לשירותו, אבל אם אירע אונס אחר חוזר לשירותו אף אם עבר זמן מרובה ולא אמרינו דנדאי נתיאש, וליכא למימר דהרמב"ם מייירי בלא עבר זמן מרובה דהא אמר אינו חוזר לעולם, ועוד הא גולה עד מת כה"ג ומיתה לא שכיחא כדאיתא בגיטין כ"ח, ואין לומר דאמנם גם מהאי טעמא דיאוש אינו חוזר לשירותו רק הרמב"ם נקט טעמא הואיל ובאה תקלה על ידו, דנקט חזקא מהנה תרי טעמי, זה אינו דהא איכא נפ"מ בין שני טעמי, פגון אם באו עדים שקה את הנפש בשוגג ויגלה ואח"כ לזמן מרובה באו עדים ונהזימום, ואם נאמר מטעם יאוש הא פיון שהעידו כבר נתיאש וזכה בה השני אף אם הוזמו, כדאיתא במס' פ"ק דף כ"ד גבי שור הנסקל שהוזמו עדיו פל המחזיק בו זכה, ואם מטעמא דנעשה תקלה על ידו, ודאי דחוזר לשירותו דהא באמת נתנדע ע"י ההזמה דהתקלה על ידו לא נעשה.

ונ"ל לישב עפ"י מאי דכתב הקצוה"ח סימן ת"ו דיאוש לא יצא מרשות בעלים עד דאיתי לרשות זוכה, וזה לא שייך אלא בדבר שיש בו קנין, דכיון שהשני קנה והראשון נתיאש יצא מרשות הראשון אבל בדבר שלא שייך בו קנין לא יצא מרשות בעלים, וא"כ הרי שררות לא שייך ביה קנין לומר שהאחר קנה משו"ה לא יצא מרשות הראשון אף ע"י יאוש, ועוד עדיפא מינה כתב האבני מלואים גבי הפקיר עבדו אף שקנה העבד את עצמו הינו רק הקנין ממון ולא את האיסור משום דלא שייך בזה קנין, הילכף בנ"ד ג"כ לא מהני היאוש שנתיאש משררותו וזהו דעת הרמב"ם, אולם שוב קשיא על הרא"ש ותוס' דמס' נזיר דאמרין במזמן מרובה אינו חוזר לעבודתו מה לי בין מועט למרובה פיון דיאוש לא מהני לכן נראה לי לחדש דבמה דברים אמורים דיאוש לא יצא מרשותו רק בדבר שייך ביה קנין הגוף וקנה בו גם קנין האיסור, כמו גבי עבד או שור הנסקל, בהא אמרין פיון שהראשון היה לו קנין הגוף ממש ע"י יאוש גרידא לא יצא מרשותו עד שיוצא בו השני, אבל בדבר שלא שייך בו קנין הרי הראשון ג"כ לא היה ביה קנין הגוף כגון זכות שררה הרי הראשון המתיאש לא היה לו קנין הגוף ממש, א"כ אדרבה בנדון זה אף יאוש גרידא מהני ולא בעינן דוקא שיקנה בו השני כי לא שייך בהכי קנין כמו לגבי השני כמו כן לגבי הראשון שהיה בשררותו קודם, דבהאי גוונא מהני יאוש לכו"ע וניחא בזה דפסקי הרא"ש והתוס' דאחר זמן מרובה אינו חוזר לשררותו, והא דאמר הרמב"ם בה' רוצח דמשום תקלה אינו חוזר ולא איכפת ליה טעמא דיאוש אחר זמן מרובה, משום דבא ללמדנו אף אם מת השני אין רשאיין למנות את הרוצח שוב מחדש פיון דנעשה תקלה על ידו, אף כל האמור לעיל טעמא דיאוש הא לא שייך פאן, דהא פיון דהשו"ב נשפטה לא מהני ביה יאוש דהא אין בו דעת, כמו דאיתא במס' ב"מ כ"ד דפריה הגמרא יתמי דלאו בני מחילה גינהו, וכיון דקטנים לאו בני יאוש גינהו כמו כן בשוטה יאושו לא מהני עד כאן דברי קדשו.

אמנם העריף עוד הרבה באותו ענין אבל אני הוצאתי רק התוכן ודו"ק. חדושי תורה הללו של בני יקירי הרב הגדול בתורה ונראה זרח נ"י מפני שבני עכשיו בגולה בין הפליטים וכל כת"י אינם תחת ידי מסתפק אני בהמועט שמצאתי אצלי מכת"י מפוזרים על חתיכות נייר בעלמא שכתב ביזיונותו, ואתפלל לד' הטוב שיזכני לראות אותו ואת אשתו ונכדי עמנואל נ"י כאן בקרוב אמן.

או"ח סימן נ"ח סעיף ז' אם לא קרא ק"ש ביום י"א שיש לה תשלומין בערבית, וכן אם לא קרא קריאת שמע בערבית יש לה תשלומין ביום ויש חולקים ע"כ. ונ"ל שק"ש אין לה תשלומין וראיה לזה מהא דרמי הגמ' ברכות דף כ"ו ע"א אהא דתנן תפילת השחר עד חצות, ותו לא, והא אמר ר' יוחנן טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שמים, שחרית מתפלל מנחה שמים, פירוש קושית הגמרא דאלמא שאפשר להתפלל אף אחר חצות, והנה אם נאמר דגם ק"ש יש לה תשלומין דדין אחד הוא כמו תפילה, א"כ למה לא פריה הגמרא קושיא זו ג"כ גבי ק"ש דתנן התם קורין את שמע עד האשמורה הראשונה דברי ר"א וחקמים אמרים עד חצות, הא איכא השלמה אף לאחר חצות, קזינו מהכא דשאני ק"ש מתפילה דק"ש אין לה תשלומין.

עוד נ"ל להביא ראיה מהא דשנינו במס' ברכות דף כ"ו ע"א א"ר יוחנן טעה ולא התפלל מנחה מתפלל בערבית שמים וכו', ופריה הגמרא מהא דתניא מענות לא יוכל לתקן זה שפוטל ק"ש של ערבית וק"ש של שחרית או תפילה של ערבית או תפילה של שחרית וכו' אמר ר' יוחנן שפוטל במזיד, והקשה הישועות יעקב באו"ח סימן ק"ח ס' ג' למה לא מוקמינו בשפוטל זמן שני של תפילה שאז אף לר' יוחנן אין לו שום תקנה כמו שפי' בתוס' שם ד"ה טעה עיי"ש, אף לדעתו כל הקושא זו אינה אלא לפי הסוברים שק"ש יש לה תשלומין דגם בק"ש שנייה זמן שני, אבל לפי הסוברים שק"ש אין לה פלל תשלומים לא קשה מידי, דאיה נאמר דלענין תפילה מייירי הברייתא בזמן שני אם גבי ק"ש אין שנייה לטעות בזמן שני דהא מכיון שטעה פעם אחת אין לו שוב תקנה מהני שק"ש אין לה תשלומים, וכמו שגבי ק"ש שטעה פירוש הברייתא בזמן ראשון דבהכי הוה מענות שאינו יכול לתקן, כמו כן גבי תפילה מייירי בזמן ראשון דאפי"ה אי אפשר לתקן ושפיר אוקמי בבטל במזיד, דאי בזמן שני איירי הרי לא הוה דומיא דסיפא דברייתא דתפלה לרישא דברייתא בק"ש.

הישועות יעקב באו"ח סימן נ"ח סעי' ח' הביא ראיה לזה שק"ש יש לה תשלומין, מהא דפריה הגמרא במס' ברכות דף כ"א אהה דבעל קרי מהרהר ק"ש בלבו ונהרי תפלה וכו', ותנו הנה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא קצור, טעמא דאתחיל הא לא אתחיל לא יתחיל וכו', ומשני ק"ש דאורי' ובהמ"ז דאורי' ותפלה דרבנו, אמאי לא משני הגמרא פשוט שאני ק"ש דאין לה תשלומין ואם לא יתירו להרהר הרי בטל לגמרי מצות ק"ש, אבל תפלה דאית לה תשלומין משה"כ לא התירו הרהור, אמנם שוב אחר העיון אמר דאין ראיה מהתם, דשם קאי אליבא דמ"ד הרהור לאו פדיבור דמי ואינו יוצא ידי חובתו של ק"ש ע"י הרהור, אלא שמהרר פדי שלא ישב בטל, ובזה אין חילוק בין ק"ש לתפלה, ולכן הקשה שפיר דאף בתפלה ירהר, ובזה מיושב קושית הקדמונים אמאי לא הקשה למאן דס"ל הרהור פדיבור דמי מאי שנא ק"ש מתפלה, דהא אם נימא הכד"ד אתי שפיר דהתירו לקרא ק"ש משום דאין לה תשלומין וכו' עיי"ש.

ולי נראה דאפילו להסוברים דק"ש אין לה תשלומין ג"כ קושית הקדמונים במקומה עומדת, משום דקושיתם אינו מזה דאמרינו אם התחיל לא יתחיל, דבהכי ודאי אפשר לחלק שאני ק"ש דאינה בתשלומין משא"כ בתפלה, אבל כנונתם דיש להקשות אף למ"ד הכד"ד מהא דאמור במשנה אם הנה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא קצור ותינו קצור פדיבור כמו שפירש התוס' שם, ע"ז מאי שנא ק"ש מתפלה, מאי שנא ק"ש בעל קרי מהרהר בלבו ויוצא ידי חובת ק"ש, ותפלה מקצור פדיבור ובלבד שלא ירהר, מוטב שיטהר באריכות כדבעי, ונהרי בין כף או כף יצא בין שיזכר בין שיטהר פניו דהכד"ד, ובזה אין לתרץ כמו שרצה הישועות יעקב לומר, דשאני ק"ש משום דאין לה תשלומין משא"כ תפלה דאפשר לו לתקן ע"י תשלומין, הרי כאן בנ"ד גם בתפלה אינו יכול לתקן דהא כבר התחיל להתפלל ונחמם לא צוו עליו להפסיק אלא לקצוראח"כ לא יתפלל שוב פעם אחרת, א"כ הרי מוטב שיטהר באריכות פניו דהרהור כד"ד ובכן קושית הקדמונים עולה שפיר, אבל לרב חסדא דסובר הלכד"ד אי אפשר להקשות מהא שגבי תפלה מקצור פדיבור ולא מהרהר, דהא לדידיה באמת אינו יוצא

בהרהור רק פדי שלא ישב בטל, לכן אליבא דרב חסדא פריה הגמרא מדיוקא טעמא דאתחיל הא אם לא אתחיל לא יתחיל אף בהרהור מאי שנא ק"ש מתפלה.

יור"ד סי' ס"ט סעיף ד' אם מלח רק מצד אחד הוא תוף י"ב שעות דהצד שנמלח פולט ציר לא חיישינו שיחזור ויבלע מהצד שלא נמלח אם יחזור וימלחנו את הצד השני, דכיון שפולט ציר לא בלע או משום דבולעו כף פולטו משהו"כ יחזור וימלח צד השני שלא נמלח עדיין, אבל אחר י"ב שעות דכבר נגמרה פליטת הציר אסור למלוח צד השני פן יבלע הצד שנמלח מן הצד שימלחנו עכשיו הילכף אין תקנה אלא בצלי עיי"ש, והנה הקשה הט"ז ותמהתי על רמ"א דבסימן ע"ה סעיף א' גבי חלחולת שיש שם שומן דאסור אם נתבשל בלא מליחה אפילו דיעבד אם מלח צד פנימי לחוד, ואפי"ה כל שלא נתבשל יש היתר לחזור ולמלוח החיצון ואפילו אחר י"ב שעות והטעם שאין מוחזק כ"כ בדם, וכאן יש סברא טפי שאינו מוחזק צד שלא נמלח בדם שהרי בדיעבד מותר במקום הפסד, ואמאי פסקו כן דוקא תוף י"ב שעות, ע"כ נראה להלכה דיש להתיר אף לאחר י"ב שעות כמו בחלחולת, והגהות הפוסק תירץ בזה ונ"ל לא קשיא מידי דהתם היינו טעמא פינו שואין מחזיק דם בחלחולת רק בשומן שבחלחולת, א"כ אם מלח צד פנימי של חלחולת הרי לא מלח השומן כלל אפילו מצד אחד שהרי החלחולת מפסיק בין המלח ובין השומן, ולכאורה קשה אדרבה דאם לא הוציא המלח כלל דם מן השומן שבחוז, ואפי"ה יש תקנה למלוח צד החיצון ולא חיישינו שהמלח יבליע דם משומן לחלחולת, כש"כ בנמלח מצד אחד דמהני למלוח שנית אפילו אחר י"ב שעות, וכבר העיר בזה הפמ"ג כן באות ט"ו ע"כ.

אף לי נראה פתירו צד של הנה"כ, דלכאורה איך מותר למלוח השומן שעל החלחולת ביחד מבלי הסיר את החלחולת מן השומן, הרי בחלחולת אין מחזיקין בו דם ותבלע מן השומן, ע"ז כבר העירו התוס' בחולין דף קי"ג ע"א ד"ה אין, ונ"ל אין לאסור מטעם זה למלח בני מעיים עם שאר בשר משום דלא טרידי לפלוט דבלעי דם כמו דגים, דהכא דם משרק שריק אבל דגים רפו קרמיהו כדפירשתי לעיל וכו' עכ"ל, דבאופן זה אפשר לומר גם בחלחולת דשאני מפל בשר דעלמא דלא בלע מן השומן משום דמשרק שריק אעפ"י שדבוקים הם אולם החלחולת והשומן כמו שני גופים, ובין ניחא שפיר דברי נקה"כ דהא המליחה לא פעלה שום פעולה על השומן דהא משרק שריק, פי עצם החלחולת הנה דבר המפסיק בין המלח להשומן והחלחולת גופה ג"כ לא קבלה דם מהשומן דהא לא נמלח השומן מבחוץ, ואף עכשיו ששוב מלוחים את השומן אין מקבל ואינו בולע דם החלחולת מהשומן משום דמשרק שריק, נמצא אם נמלח מבפנים הנה כמו שלא נמלח כלל, ולא חיישינו מאי דמולחין שוב את השומן מבחוץ כיון דמשרק שריק אינו בולע, ואין שום חילוק בהכי בין תוף י"ב שעות ובין לאחר י"ב שעות, מה שאין כן בבשר דלא שריק דחיישינו שהצד נמלח יבלע עכשיו מן הצד שלא נמלח אם באים עכשיו למלוח הצד השני, דאחר י"ב שעות פינו דכלה פליטת הציר אפשר דיבלע הצד שנמלח מן הצד שלא נמלח דאין שום עיכוב לבליעתו.

והעיר לי אבא נ"י התייחד לתירוץ של התוס' דסברי הא דשרי למלוח בשר עם מעיים הנה משום דדם משרק שריק, אבל גושית הט"ז הריהי לפי הטעם של האו"ה המובא

בסימן ע"ה סעיף ז' דמפרש שם דלא חישינן שיבלע הצד הפנימי מן החיצון מאחר שאין מוחזק כ"כ בדם עיי"ש, והכא הביא הט"ז בפירושו טעמא דאין מוחזק בדם, דלפי טעם זה נכונה קושית הט"ז ותמיהת הפמ"ג דהא גבי בשר אינו מוחזק טפי בדם בנמלח מצד אחד מבחלחולת א"כ מאי שנא מהתם, אבל אני תרצתי דטעמא של האו"ה דאינו מוחזק כ"כ בדם הוא ג"כ משום טעמא דמשרק שריק דהיגו אה, כיון דאינו מוחזק בדם אמרינו דם משרק שריק וזהו עיקר טעמא, ובאמת מצאתי בפמ"ג סימן זה סעיף זה וז"ל עי' ט"ז הטעם דאין מוחזק כ"כ בדם ואפילו אחר כמה ימים ואפילו הודח שרי למלוח הצד השני כיון שאין מוחזק כ"כ בדם אין לחוש שהצד השני יבלע דאמרינו כה"ג משרק שריק במליחה וכו' ע"כ, הרי חזינו דהטעם דאינו מוחזק כ"כ בדם הוא רק אם אמרינו משרק שריק, דאפילו להפוסקים דפליגי על התוס' ולא ס"ל טעמא דדם משרק שריק, היכא דאינו מוחזק כ"כ בדם לכו"ע אמרינו משרק שריק, א"כ שאני חלחולת מבשר שנמלח מצד אחד.

יור"ד סי' פ"ז סעיף ג' אינו נוהג אלא בבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, אבל בשר טהורה בחלב טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה מותרין בבישול ובהנאה, ומביא שם הט"ז קושית הב"י, דאם מין אחד טמא הא אסור באכילה מדאורייתא ולמה להו למיגזר עליו איסור בשר בחלב לאכילה, והב"ח תירץ דיש נפ"מ בגזירה זו דליהוי ביה דין חתיכה עצמה נעשית נבלה שס"ל לרבינו אפרים בסימן צ"ב דלא אמרינו פן אלא בבשר וחלב, ומסיק שם הט"ז דלא דק דהא עיקר הטעם לרבינו אפרים דמחמיר בבשר וחלב הוא מטעם שכל אחד בפני עצמו מותר רק בתערובת אסורים ונעשים גוף אחד, וזה לא שייך הכא בטמא דהא בלא"ה איכא איסור מן התורה, והנקה"כ חולק ואומר דמ"מ משום בשר בחלב כל חד באנפי נפשיה שרי עיי"ש, ולי נראה דאפילו לפי נה"כ דס"ל דשייך בזה חתיכה נעשה נבלה, קושית הב"י עולה שפיר דהא הט"ז מביא בסימן צ' ס"ק ד' דבשר בחלב בגוונא דאין האיסור אלא מדרבנן לא אמרינו לגמרי חתיכה נעשה נבלה, והא הכא כיון דהאיסור אינו אלא מדרבנן, אזיל הב"י לשיטתו דלדידן ליכא תירוץ של הב"ח והש"ך, ונהיר בזה.

א ב א נ"י דשמא זו גופא גזרו רבנן לומר בהכי חתיכה נעשה נבלה אטו דאורייתא אולם שוב תירץ עפ"י הט"ז גופיה דמפרש התם אהא דאמר שם כיון דלאו האיסור משום תערובת אין בזה משום חנ"נ, ומסיק ואין לומר דרבנן גזרו בזה לומר משום חנ"נ אטו שאר בשר בחלב דאורייתא דא"כ גם בבישול ובהנאה הנה להם לגזור, א"כ מפורש דלא גזרינו אטו דאורייתא ואתיא תירוצי שפיר.

היז אברהם ביו"ד סימן צ"ח ס"ק א' מביא דברי רש"י פסחים ל' ע"א שאמר שם בהאי לישנא אליבא דרבא והלכה כמותו דמין במינו במשהו, שמעינו מינה חלב שנפל לקדירה אוסר במשהו וכן הלכה, אלמא דרש"י סובר דתרבא בבישורא הנה מין במינו, כמו כן איתא בחולין ק"ח ע"א גבי שומן עם בשר דהנה מין במינו ושומן בחלב מין במינו הוא כמש"כ רש"י פ"ק אלו טריפות דף מ"ה, והקשה ע"ז ממה שכתב רש"י דף ק"ט במסכת חולין ד"ה ותו לא מידי וז"ל ועבדינו כר"י בין בטיפת חלב שנפל על הקדירה ולא נייער ויש בה פדי ליתן טעם באותה חתיכה, ובין החלב הדבוק בחתיכת בשר ויש בו ליתן

טעם ב'ה ואפי' אין בו פזית דהנה חצי שיעור אסור מן התורה והחתיכה עצמה נעשית גבלה ואין מועלין שאר החתיכות לבטלה וכולן נאסרות ואפילו הן אלה דבהא נמי קיימ"ל כר"י דמין במינו לא בטל וכו' עכ"ל.

הרי מוכח בהדיא דאם הנה בהס' נגד החלב הנה מתבטל אלמא דתרבא בבישרא הנה שאינו מינו וסתירה גלויה היא מרש"י דפסחים ע"כ קושטתו. ולי נראה דאין זו סתירה כלל, דהא דרש"י בחולין ק"ט פתב אם בהחלב הדבוק בבשר יש בו פדי לתן טעם, לאו הוא אם אין בו פדי נ"ט לא תהא החתיכה אסורה, דנדאי חלב בבשר הנה מין במינו ואוסר את החתיכה במשהו, אלא הא דמצרכינן נתינת הטעם הוא פדי שתהא החתיכה נעשית גבלה, דאי נאסרת החתיכה רק ע"י משהו קיימ"ל דלא נעשה גבלה לאסור את השאר במשהו, כדאימא בפרק גיד הנשה דף ק' בתוד"ה בשקדום וסלקו, שאומר רבינו תם וז"ל דנייהי היא גופא מיתסרא בכל שיהו, מ"מ לא אמרינן שתעשה גבלה לאסור כל האחרות פיון שהיא עצמה לא נאסרה אלא ע"י כל שיהו עיי"ש, וגם בנ"ד פהאי גוונא פוונת רש"י בזה, ואין להקשות אם תרבא בבשרא הנה מין במינו ואוסר במשהו א"כ למה לן טעמא דחתיכה נעשה גבלה הא המשהו של חתיכת החלב גופא, אסור משום מין במינו את כל החתיכות, פבר הקשה זה הר"ן בפ' גיד הנשה דף ק' ותירץ פיון דמשהו האיסור גבלע בחתיכת היתר, והמשהו היוצאה מן החתיכה יוצאה מעורב ומבולבל של איסור והיתר לא הנה פבר מין במינו לגבי שאר החתיכות, היקפך חילוק גדול הוא אם ע"י נו"ט או ע"י משהו כדבארתי, והט"ז סימן צ"ב ס"ק ט"ז תירץ באופן אחר דתרי משהו לא אמרינן דמשהו פיון שנבלע שוב לא יכול לפרוש מן החתיכה, והנה"כ חולק על הט"ז וסובר פהר"ן, המורם מדברי ששיטת רש"י דתרבא בבישרא הנה מין במינו ואין סתירה מרש"י חולין ק"ט כדפרשתי.

הקצוה"ח סימן שמ"ח ס"ק ד' מביא את שיטת התוס' ב"ק דף ע"ט דאם השליח לא ידע אמרינן יש שליח לדבר עבירה, והקשה על זה מסוגיא המניח דף ל"ב ע"ב הוסיף לו רצועה אחת ומת על ידו גולה וכו' דמסיק שם הגמרא דטעה דיינא גופיה עיי"ש, ואי נימא דהיכא דהשליח לא ידע שלוחו פמותו אפילו לדבר עבירה, א"כ שליח ב"ד אמאי גולה פיון דהוא אינו אלא שליח והב"ד הוא המשלח, ואע"ג דהמשלח נמי לא ידע, סוכ"ס פיון דהשליח לא ידע הרי מוכח דגם פהאי גוונא ס"ל להתוס' דשלוחו פמותו כדאימא בפרק האיש מקדש שהקשו למה לי קרא גבי מעילה דמעל המשלח תיפוק ליה דשליח לא ידע והא התם גם המשלח לא ידע וכו', ע"כ תוכנו.

ולי נראה דאמנם אפשר דס"ל להתוס' בגדון דידן פיון דהב"ד ג"כ לא ידע לא אמרינן שלוחו פמותו, ולא דמי למעילה דהתם הרי ידע המשלח שעשה אותו שליח לטול חפץ זה אלא לא ידע אם החפץ זה של הקדוש הוא או חולין, א"כ הנה שפיר שלוחו ששלחו מדעת ומפיון שגם השליח לא ידע אמרינן בהכי יש שליח לדבר עבירה, אבל גבי הוסיף לו רצועה אחת, הא המשלח לא ידע כלל שעשה שליח למלקות ה"מ שהוסיף, דהא הוא חשב שמנה רק ל"ט מלקות פי טעה במנינא ומנה שתי פעמים ל"ט, א"כ הרי הדיין המשלח לא ידע בעצמו שהוא שולח אותו ללקות את ההוספה ושלא מדעתו נעשה שלוחו, וזה הא דיענו שפיר דשליח שלא מדעת המשלח לא הנה שליח דנפין לאדם שלא

בפניו ולא חבין, זאת אומרת דלא הנה כלל שליח על מלקות ה"מ פיון דשלא מדעתו הוא כי עצם השליחות עפ"י טעות הוא, אעפ"י שפירוש צנהו ללקות אולם לא ידע שהווא מלקות הארבעים, לפיכך גולה השליח ולא המשלח.

הרמב"ם פ'ק א' מה' גניבה מי שגנב פלי ושברו או פחתו או נשבר או נפחת מאליו אין שמין לו הפחת אלא רואין כמה היה שנה אותו הפלי ומשלם לבעלים שנים בדמיו והפלי השבור יהיה לגנב, ואם רצו הבעלים ליטול הפלי השבור וישלם להם הפחת והפפל שומעין להם ע"כ, וכן פירש בפ"ב מה' גזילה הלכה ט"ו עיי"ש, ומקשה עליו שם המגיד משנה למה לא קנה הגזלן בשינוי מעשה.

והנה האור שמת תירץ ע"ז דהא דאמרין שינוי קונה היינו דוקא אם ירצה הגזלן, דכמו דאמרין גבי יאוש במס' ב"ק דף ס"ו ע"ב דהיכא שהגזלן מתניאש והגזלן אינו רוצה לקנות לא קני, כמו כן גבי שינוי מצרכין רצון הגזלן ואי לא"ה לא קני, וכיון דבב"ד שושבר הפלי ודאי דלא רצה לקנות ולא קני משוה"כ פשוטין הבעלים ליטול השברים שומעין להם, ועפ"י סברא זו מתירין ג"כ את קושית התוס' רי"ד ב"ק דף ע"ח ע"ב גניבה וקטועה ומכרה מיבעיא ליה לרב פפא אם אמרין מאי דגנב לא מכר או מאי דמכר הא לא שיר, והקשה התוס' רי"ד תיפוק ליה דקני בשינוי מעשה ושליו הוא מוכר ופטור, אבל להנחה דידיה הא ניחא דהתם ג"כ לא רצה לקנות את הבהמה הקטועה.

וקשה לי מאד מה ענין של יאוש לשינוי מעשה יאוש הנה קנין התלוי בכוננה דהא הגזלן לא עשה פלום בהחפץ רק שהגזלן נתניאש שיהיה בזה למימר, מה לנו שנתניאש אבל הגזלן לא נתפסין לקנות ויאוש גרידא בלא כוננה לקנות לא מהני, ואם הגזלן כבר נסתלק מהחפץ מאי איכפת לו הא בעינו שוב שיתפסין הגזלן לקנות ואם אינו רוצה אינו קונה, אבל שינוי מעשה דהוא קנין גמור שעשה הגזלן מעשה בידים למה לנו כוננתו הרי מעשה ידיו מוכיחים, ואם אף עומד וצונח דאינו רוצה ג"כ מהני הקנין מעשה שעשה השינוי גמור, דהא לא ע"י יאוש של הגזלן הוא קונה כי אם ע"י מעשי עצמו שעשה שינוי בידים, ויש לו ראיה מהתוס' ב"ק דף ס"ח ע"א ד"ה מה טביחה, שהקשו משמע דסבר ר"א דשינוי קונה דאגני מעשיו לאפוקי מרשות בעלים דומיא דאגני מעשיו דמכירה וקשה לפירוש רשב"ם דמפרש בפ"ק דף י"א אהא דאמר עולה אמר ר"א שמין לגנב ולגזלן דהיינו לענין פחת נבלה דהנה דנגזל משום דלא קני גזלן בשינוי, ותיירצו דדוקא בשינוי שאין הגזלן עושה בידים לא קני כגון שמתה הבהמה, אבל שינוי מעשה שעושה הגזלן בידים כגון טביחה מודה ר"א דקני עיי"ש, ואם נאמר כאור שמת דשינוי צריך רצון הגזלן הרי מאי הקשה התוס' הא התם ודאי דלא רצה הגזלן לקנות את הנבלה או לקנות את שברי הנרגא ולשלם את הפחת, לפיכך לא קנה, אבל גבי טביחה הרי רצה לקנות כי טבח לאכול את הבשר, אלמא מזה כמו שפירשתי דגבי שינוי מעשה אין צריך רצון הגזלן וקונה בעל פרוחו.

ועוד הא איתא במס' גיטין נ"ג ע"ב גזל מטבע ונפסל תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלח לפניה ואי אמרת היזק שאינו ניקר שמיה היזק האי גזלן הוא ממונא מעליא בעי שלומו, ופירשו התוס' דכיון דהיזק שאינו ניקר שמיה היזק א"כ חשיב ליה כאילו הוא ניקר, וא"כ אין לה שינוי גדול מזה וקנאה הגזלן בשינוי וצריך לשלם

ממון מעליא, ושמיין פעין שגזל ולא מצי אמר ליה הרי שלח לפניה עכ"ל, אלמא מהתוס' דדייקי בהדיא דכיון דקנאה הגזלן בשינוי לפיכה אינו יכול לומר הש"ל לפניה, אמנם רש"י מפרש פשוט כיון דהנה היזק ניכר הרי לאו כמו שגזל משו"ה אינו יכול לומר הרי שלח לפניה וסגי בהאי טעמא לחודא, אבל התוס' הרי מפרשים בהדיא דקנאה הגזלן בשינוי דמשוםהאי טעמא אינו יכול לומר הש"ל לפניה, והא התם אין הגזלן רוצה לקנות אלמא דרצון הגזלן בעינו דוקא גבי יאוש אבל לא בשינוי בידיים ואף בשינוי דממילא כמו דאירי הסוגיא דגיטין דגזל חמץ ועבר עליו הפסח, אמנם מההג"מ דגיטין הראיה לאו אלימתא היא דסוכ"ס אירי שם רק לגבי דינא דהרי שלח לפניה וכדפירש"י, רק מהתוס' מוכח משום דאמרו בפירוש דקנאה הגזלן בשינוי וגם על פירוש התוס' איפא לערער קצת.

לכן נראה לי עוד ראיה מהא במס' ב"ק צ"ו ע"ב גזל בהמה והזקינה עבדים והזקיני משלם כשעת הגזילה משום דקני בשינוי וכן פסק הרמב"ם מה' גזילה, ואם אמרינן מיהא דבשינוי דממילא אם אין הגזלן רוצה לקנות אינו קונה, הא בהכי ודאי אין הגזלן מתרצה לקנות באשר הזקיני, אלמא מהכא דאף בשינוי דממילא ג"כ אין צריף רצון הגזלן אלא קונה בעל פרוח, דשאני יאוש מדין שינוי בין בידיים בין שינוי דממילא כדפרשתי, אף קשה מהא דאיתא בתוד"ה בשבח שעל גבי גזילה ב"ק צ"ה ע"ב דר"ת מפרש דלרב פפא אפילו דע"ג גזילה דשינוי דהדר הוא קני ונהו דגזלן והא דלא קני בצבע לפי שאין מתכוין לקנותו, אלמא דגם גבי שינוי בעי פנונה לקנות, אולם כמזכיר לי שתיירץ לי אבא נ"י, דשאני נתן לו לצפונע מגזלן, דגזלן הוא מתחלה באשר גזל הוא קונה לגבי אנוסין ואח"כ כשעושה שינוי או נעשה מאליו מצטרף יחד השינוי עם הקנין של גזלן להיות קונה אף שאין מתכוין אלא קונה בעל פרוח, אבל נתן לצפונע הרי לא נחת בתורת גזילה הילכף אם לא נתכוין לקנות לא קני לגמרי, דכהאי גוונא איתא באותו תוספות לגבי תקנת השבים חילוק בין נחת בתורת גזילה אף פי לא דמי להתם רק לדוגמא אפשר להביא, וכל זה צריף בירור אף אכ"מ ודו"ק.

איתא בתוס' ב"ב דף מ' ע"א פלוגתא בין רש"י לר"ת בהכי לגבי עדות, דרש"י סובר שלא יכתבו העדים עדותן באיגרת וישלחו לב"ד משום דכתיב מפיהם ולא מפי כתבם, והר"י מביא ששמע מן ר"ת שנוהגים לשלח העדים עדותן באיגרת לב"ד וחשיב עדות, והא דדרשינן בספרי מפיהם ולא מפי כתבם לא אתא אלא למעוטי דוקא אילם שאינו בר הגדה אבל ראוי להגדה אין הגדה מעפכת בו, והקשו מהא דאמרינן בפ"ב דכתובות פותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אחר כמה שנים והוא שזוכר מעצמו אבל אינו זוכר מעצמו לא, ותיירצו היינו פשינו מוציא כתב ידו בב"ד עיי"ש.

ולי נראה לתרץ פשוט דבהגמרא דכתובות ג"כ הנה פאלם דהא אינו יכול להגיד עדותו, מה לי אם אינו יכול להניע בשפתיו או שאינו יכול להגיד מחמת שאינו זוכר עדותו הא הנה אלם לאותו דבר, תדע אם יהיה במציאות איש כזה שיכול לדבר רק אותם הדברים השייכים לעדות אין באפשרותו להגיד הרי ודאי מיקרי אילם, וראיה לדברי מהסמ"ע בחו"מ סימן כ"ח ס"ק מ"ג שכתב ודווקא בשטר גמור התירו משום תיקון העולם כדי שלא תנעל דלת בפני לוין שיפחדו המלוים שפא ימותו העדים או ילכו למדינת הים,

לאפוקי אם פתבו דבריהם בפנקסיהם דלא מהני אפילו לר"ת פשאין העדים לפנינו דהו"ל פאילמים שאינם ראויים להעיד בפניהן עכ"ל, ואינם זוכרים את העדות הוה ג"כ כמו אינם ראויים להעיד בפנינו, דהנה דמי להסמ"ע דהעדים במדינת הים הא יכולים לדבר אבל פיון דאין יכולים לדבר לפני הדיינים פאן הוה פאילמים, דכמו כן בנ"ד יכולים לדבר אבל לפני הדיינים להגיד העדות אינם יכולים.

ועוד יש להוכיח מהרמב"ם בפרק ח' מה' עדות דמסיק שם שטר שפיצא לב"ד ובאו העדים ואמרו כתב דינו הוא, אבל מעולם לא ידענו עדות זו ואין אנו זוכרים וכו' לא נתקנים השטר נהרי הן פתרון עד שיזכרו עדותן ע"כ, הרי אמר הרמב"ם בפירוש דאם אינם זוכרים את העדות הני פתרון, אמנם אפשר לדחות דהרמב"ם ס"ל פ"ש"י דס"ל אף בזוכרים העדות ויכולים להגיד בב"ד אמרינן מפיהם ולא מפי כתבם, וכש"כ אם אומרים שאינם זוכרים הוה מפיהם ולא מפי כתבם, ואולם איתא בלחם משנה אהא דכתב הרמב"ם בפ"ג מה' עדות דין תורה שאין מקבלין עדות לא בדיני ממונות ולא בדיני נפשות אלא מפי העדים שנאמר על פי שנים, והקשה הר"ש מובא בכסף משנה ונ"ל ואין דברי רבינו מכוננים דנדאי עדים החתומים בשטר עדותן קיים ומקרא מלא כתוב בספר וחתום עכ"ל, ואמר בזה הלח"מ שסובר רבינו כר"ת דמן התורה אדם שולח עדותו בב"ד, אלקא אעפ"י דסובר כר"ת אפ"ה דאם אינם זוכרים מיקרי פתרון והוא כדפירשתי.

ועוד יש להביא ראיה מספרי גופיה בס' דברים שם עפ"י שנים עדים ולא עפ"י כתבם ולא עפ"י תורגמן עכ"ל, וטעמו דאף שהעדים יודעים העדות ומדברים בפיהם אל הדיינים, רק אינם מבינים את שפתם רק ע"י תורגמן פסולה העדות דבעינן שיוכלו לדבר בשפתם אל הדיינים גופיהו, א"כ בנ"ד אם אינם זוכרים העדות ג"כ דמי לתורגמן דאמנם יכולים לדבר עם פולי עלמא, אבל על דבר עדותן אינם יכולים להדיינים לדבר משום דאין זוכרין העדות, רק ע"י הכתב ונהו הכתב כמו תורגמן.

הר"ן במס' פתובות דף י"ט ע"א הקשה אהא דאמר הגמרא שם אם אמר מלנה שטר אמנה הוא נחב לאחרים דאינו נאמן משום דרבי נתן שמוציאין מזה ונותנין לזה דכתיב ונתן לאשר אשם לו, למה לי טעמא דר' נתן הא בלאו הכי הוה מודה במקום שחב לאחרני, ונ"ל גיהי דאין מוציאין מזה ונותנים לזה פל זמן שלא יתבענו, מ"מ פשייתבענו בב"ד למה לא יגבו מחוב זה פשם שהם מגבין לו שאר נכסיו, ותיירץ דשטרות לאו בני גובינא נינהו שאין גופן ממון וכל שאין גופן ממון אין ב"ד מגבים לו עכ"ל, והקשה הרע"א בחידושו על הר"ן למה לו לתרץ מטעמא דשטרות אינם משעבדים לבע"ח, נימא דשטרות משעבדים אפ"ה איצטרכינן לטעמא דר"ן, דהא הר"ן בעצמו הקשה אמאי אינו נאמן המלנה לומר שטר אמנה הוא זה אף במקום שחב לאחרני מגו דאי בעי מחיל ללנה, דהא אמרינן המוכר שט"ח לתבירו ומחלו מחול, ותיירץ דמכירת שטרות הרי מדרבנן היא לכן מהני בה מחילה, אבל שעבודא דר' נתן מדאורייתא הוה לפיכך לא מהני מחילה עיי"ש, א"כ הוכרח לטעמא דשעבודא דר"ן דאי לא"ה נאמן במגו דאי בעי מחיל וכדאמרינן וצע"ג.

ונ"ל לתרץ דהר"ן סובר דאם נאמר דשטרות בני גובינא נינהו וב"ד מגבים לו, פלומר דשט"ח הוה שעבודו דאורייתא והשטר משעבד הנכסים למלנה פשאן מטלטליו, הרי

הם פּוֹנְסֵי הַמְלִיחָה פִּינּוֹן דֵּה־שַׁעֲבּוּד דְּאוֹרְיִיטָא וְהַב"ד מְגַבִּים לְהַמְלִיחָה וְדַאי דְּאִין הַמְלִיחָה הֵרָאשׁוֹן יְכוּל לְמַחֲלוּ, דְּכִמוּ דְּאֶמְרִינּוּ גַבֵּי שַׁעֲבּוּדָא דְּר"נ דְּאִינוּ יְכוּל לְמַחֲלוּ מִשּׁוּם דֵּה־חֻב כְּבָר שִׁינְיָה לְהַשְׁנִי מִשּׁוּם מוֹצִיאִין מִזָּה וְנוֹתְנִים לָזָה, הֵרִי בְּלֹא שַׁעֲבּוּדָא דְּר"נ מְגַבִּים הַב"ד מִזָּה וְנוֹתְנִים לָזָה, דֵּה־חֻב שִׁינְיָה לְמַחֲלוּ זֶה עַל הַלְוָה יֵשׁ ג"כ הַמְלִיחָה הַשְׁנִי פִּינּוֹן דְּב"ד מְגַבִּים, לְכֹן מְצָרִיךְ הֵר"ן טַעֲמָא דְּאִין הַב"ד מְגַבִּים דְּשִׁטְרוֹת שְׁאִין גּוֹפֵן מְמוֹן אִין מְשַׁעֲבָדִים, אִי לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מִהָא דְּאִיתָא בְּמַס' ב"ק דָּף פ"ט אָהָא דְּנֶאֱמַר שָׁם אִשָּׁה שִׁחֲבְלָה בְּאַחֲרִים פְּטוּרָה, וּפְרִיָּה הִגְמָרָא תִּינְבּוֹן לְכַתְּנֻבְתָּה בְּטוֹבַת הַנָּאָה וְתִשְׁלַם לְנִינְקָא, וּמִשְׁנֵי כָּל לְגַבֵּי בַעֲלָה וְדַאי מְחַלָּה וְאֶטְרוּחֵי לְבִי דִּינָא בְּכַדִּי לֹא מְטַרְחִינוּ, וְאִם נִימָא דֵּהִיכָא דֵּה־שִׁטְר מְשַׁעֲבָד מְדַאוֹרְיִיטָא וְב"ד מְגַבִּים אִין הַמְלִיחָה יְכוּל לְמַחֲלוּ, ה"נ הֵרִי הַפְּתוּבָה מְשַׁעֲבָדַת לְנִינְקָא וְאִפִּי"ה אֶמְרִינּוּ דִּיכוּלָּה לְמַחֲלוּ, אִוְלָם אִין זֹו קוּשְׁיָא כְּלָל דֵּהֵרִי מְגַמְרָא זֹו לְכַאוּרָה קָשָׁה עַל הֵר"ן דְּאֶמַר דְּשִׁט"ח אִין מְשַׁעֲבָדִים לְהַמְלִיחָה דִּילְיָה דְּאִין גּוֹפֵן מְמוֹן וְהָא מְשַׁמַּע דֵּה־פְתוּבָה מְשַׁעֲבָדַת לְנִינְקָא, בַּעַל פְּרָחָה לֹוֹמַר דֵּה־פְתוּבָה מְשַׁעֲבָדַת רַק מְדַרְבְּנָן כְּדַאִיתָא שָׁם בְּרִשְׁבָּ"א הַמְבָאָר בְּאַרְיִכוֹת עֵי"ש לְפִיכָה מִהֲנִי הַמְּחִילָה, וְהֵר"ן דְּאֶמַר בְּעֵנְיִינוּ דְּאִין הַשִׁט"ח מְשַׁעֲבָד כְּפִוּנְתוֹ מְדַאוֹרְיִיטָא דְּמְדַרְבְּנָן וְדַאי מְשַׁתְּעָבַד.

הַתּוֹס' בְּמַס' ב"ב דָּף נ' ע"ב ד"ה סְפַק נְפִשׁוֹת לְהַקְל, הַקְשׁוּ עַל פְּרִוּשׁ רִשְׁבָּ"ם דְּאֶמַר הֵתָם דְּגַמְרִינּוּ מִן וְשַׁפְטוּ הַעֲדָה וְהַצִּילוּ הַעֲדָה, הָא בְּלֹא"ה לֹא קְטַלִּינוּ מְסַפִּיקָא דְּאֶפִּילוּ מְמוּנָא לֹא מְסַפִּיקִינוּ מְסַפִּיקָא, וְקָשָׁה לִי הָא כָּל עֵינְקָרָא דְּדִינָא דְּסַפְקָא נְפִשׁוֹת לְהַקְל גַּמְרִינּוּ מִן וְשַׁפְטוּ הַעֲדָה וְהַצִּילוּ הַעֲדָה, כְּדַאִיתָא בְּמַס' פְּסָחִים י"ב ע"א בְּהָאִי לִישְׁנָא וְמָה אִילוּ דְּיִינְקִינוּ בְּהִנֵּי סִהְדֵי דֵּהֵאִי דְּקֶאֱמַר שְׁלֵשׁ בְּתַחֲבִילַת שְׁלֵשׁ וְהָאִי דְּקֶאֱמַר חֲמִשׁ בְּסוּף חֲמִשׁ וְהִנֵּי עֵדוֹת מְוַכַּחֶשֶׁת, וְלֹא קְטַלִּינוּ וְאִנּוּ נִינְקוּם וְנִקְטִיל מְסַפִּיקָא, וְרַחֲמָנָא אָמַר וְשַׁפְטוּ הַעֲדָה וְהַצִּילוּ הַעֲדָה, הֵרִי גַם הִגְמָרָא נִקְטָה הָא דְּלֹא קְטַלִּינוּ מְסַפִּיקָא הוּא מִהַקְרָא דְּוִשְׁפְטוּ הַעֲדָה וְהַצִּילוּ הַעֲדָה, וְתִירֵץ לִי אָבִי מוֹרִי נ"י דֵּהֵתָם בְּפְסָחִים אִינוּ נִכְנָס בְּגֵדָר סְפַק דְּקָרוּב לְוִדַאי הוּא פִּינּוֹן דְּבַכָּל הַתְּקִירוֹת הֵיטָה עֵדוּתוֹ מְכַוְנָת, הִילְכָּה לִיכָּא לְפוֹטְרוֹ מִשּׁוּם סְפַק נְפִשׁוֹת לְהַקְל דְּלֹא סְפַק הַשְׁנָה הוּא כִּי קָרוּב לְוִדַאי לְחַיִּיבוּ, רַק אִנּוּ פּוֹטְרִין אוֹתוֹ מִשּׁוּם וְשַׁפְטוּ הַעֲדָה וְהַצִּילוּ דְּכָל מַאי דִּישׁ לְהַפְנוּחַ בְּזַכוּתוֹ מִהַפְכִּין, אָבָל בְּסַפְקָא גְרִידָא דְּשָׁנָה כְּמוֹ לְחַיִּיב וְלְפְטוֹר וְדַבְּלֹא"ה פְּטוֹר כְּמוֹ דְּאִין מוֹצִיאִין מְמוֹן מְסַפְקָא כַּש"כ בְּדִינֵי נְפִשׁוֹת.

הַקְצוּה"ח סִימָן ל"ח ס"ק ג' מְבִיא אֶת הַרְמַב"ם פָּרַק כ"א מַה' עֵדוֹת הַעִידוּ עַל פְּלוּנֵי שְׁהַפִּיל שָׁן עֲבָדוֹ וְאִח"פ סִימָא אֶת עֵינּוֹ וְהוֹזְמוּ מְשַׁלְמִין דְּמִי הַעֲבָד וְדְמִי עֵינּוֹ, וְכַתְב הַרְאָב"ד וְז"ל וְהוּא פְּתַב בְּפ' הַחוּבְל שְׁהָאָדוֹן אִינוּ מְשַׁלֵּם אֶלָּא אִם תְּפַס הַעֲבָד וְא"כ הַעֲדִים שְׁהוֹזְמוּ אִמְאִי מְשַׁלְמִין עַכ"ל וּמְבָאָר שָׁם דְּכָל זְמַן שְׁלֹא הִגִּיעַ הַשְׁחָרוּר לִיד הַעֲבָד מִיבְעִיא לִיהַ בְּש"ס מִי מְשַׁלֵּם דְּמִי עֵינּוֹ אִא"כ תְּפַס הַעֲבָד, וְא"כ אִמְאִי מְשַׁלְמִין הַעֲדִים כְּאֶשְׁרִזְמָם פִּינּוֹן דְּכָל זְמַן שְׁלֹא תְּפַס הַעֲבָד אִין הֵרַב מְשַׁלֵּם, וְתִירֵץ הַכֶּסֶף מְשַׁנָּה דְּלֵהֲכִי מְשַׁלְמִים הַעֲדִים מִשּׁוּם דְּבַקְל יְכוּל לְתַפְנוֹס, וְהַקְשָׁה הַקְצוּה"ח הָא קִימ"ל בְּמַס' ב"ק ע"ג לְאִבֵּי דְּאֶמַר הַכְּחָשָׁה לֹאוּ תַחֲבִילַת הַזְמָה הִיא, אִם בָּאוּ שְׁנַיִם עֲדִים וְהַעִידוּ דֵּה־פִּיל אֶת שִׁינּוֹ וְאִח"פ סִימָא אֶת עֵינּוֹ וְנִגְמַר הַדִּין עַל פִּיהֶם, וְאִתּוּ שְׁנַיִם עֲדִים אַחֲרִים וְהַכְּחִישׁוּ לְהִנֵּי רֵאשׁוֹנִים וְאֶמְרוּ סִימָא אֶת עֵינּוֹ וְאִח"פ הַפִּיל אֶת שִׁינּוֹ וְהוֹזְמוּ הֵרָאשׁוֹנִים פְּטוּרִין מִשּׁוּם שְׁכָבָר הַוְכַחֲשׁוּ וְכָבָר נִתְבַטְּלָה הַעֲדוֹת עֵי"ש, וְאִמְאִי נִתְבַטְּלָה הָא אַכְתִּי עֵדוּתוֹן קִינִימַת לְעַנְיָן תְּפִיסָה וְהִנֵּיחַ בַּצ"ע.

ונ"ל לתרץ עפ"י הקצוה"ח גופא דאמר פאן ס"ק ב' בשם הב"י בשני עדים ששהעידו באחד שחייב מנה והוצרף לשלם על פיהם, ואח"כ פאו שני עדים והכחישום ואמרו לא לנה אז אם תפס הלנה מן העדים דחייבוהו מהני תפיסתו ולא מפקינן מיניה משום דחייבים הם מדינא דגרמי דאיתא ליה עדים שבשקר חייבוהו עיי"ש, א"כ באופן זה יש לתרץ קושית הקצוה"ח דלהכי פטורים העדים הראשונים שאמרו שן ואח"כ עין אם הוכחו, ואח"כ הונמו, דמה יטעון הרב של העבד הא עדותו קיימת לגבי תפיסה דהנה יכול העבד לתפוס דמי עין ובקל יכול לתפוס א"כ שלמו העדים פאשר זמם, הרי יכולים שוב להשיב להרב לא הפסדנו לה פלום דהא אפה יכולת לתפוס מאתנו דמי עין אף קודם שהונמנו והתפיסה מהני, משום שיש לה שני עדים המעידים פמותה שאין עליה לשלם דמי עין א"כ שוב לא הועלנו פלום בעדותנו, דהא יכול לתפוס מטעם דינא דגרמי כדנתבאר, דאם יתפוס העבד דמי עין מהרב, הרי שוב הרב אחר תפיסת העבד יכול לתפוס מהעדים הראשונים אחרי שיש לו סמך ע"י העדים המכחישים את הראשונים, והעדים אינם יכולים שוב לתפוס לומר דאיפא עדים המעידים שאין מגיע לו דמי עין דהא לדידהו העדים שקרנים ודו"ק.

הנמ"י במס' ב"ב דף ל' פתב וז"ל משמע מהכא דאין צריף שיהא המערער כל שלש שנים במקום שיכול למחות אלא דוקא בסוף שלש, ואפילו הנה בתחילת שלש במקום הראוי למחות ולא מיקח, והלף למקום שלא הנה יכול למחות לא עלתה לנה פלום, דנימא דעתו הנה לשוב אלא שלא נזמן לו עכ"ל, וכעין זה מציינו בנמ"י ב"ק פרק פיצד הרגל בשם הרמ"ה לענין תפילה דהנה אונס פל שסבור שעדיין יש לו זמן להתפלל ואח"כ שכח עיי"ש, והובא בקצוה"ח סימן קמ"ג ס"ק ד'.

וקשה לי מן הגמרא ערכין דף ל"א ע"ב במשנה גבי פתי ערי חומה, הנה נטמן י"ב חודש פדי שיהא חלוט לו, התקין הלל שיהא חולש מעותיו ללשפה ויהא שובר הדלת ונכנס אימתי שירצה הלז יבא ויטול את מעותיו עיי"ש, משמע מהתם דאונס ביום אחרון לא מיקרי אונס, משום דיכול הלוקח לומר למוכר מה בכך אם ביום אחרון נאנסת הנה לה לפדות קודם האונס, דאי לא"ה למה תקן הלל שיהא חולש מעותיו אם נאנס ביום אחרון וכו', הא בלא"ה הבית לא הנה חלוט דהא המוכר רצה לגאול אותו אף נאנס, אלא נדאי אונס ביום אחרון לא מיקרי אונס, וכן פסק האגודה הביאו ב"י סימן כ"ז דאם נדר לקיים במשך שלשים יום נאנס ביום אחרון לא מיקרי אונס משום דהא לא פל השלשים יום הנה אונס דהנה ליה זימנא לקיים נדרו עיי"ש, א"כ קשיא בנדון דהנמ"י נמי הרי הנה ליה זמן למחות בתוך שלש שנים ואמאי אמרינן דע"י יום אחרון שלא מיקח אם הנה אונס לא מועילה חזקתו.

ונ"ל לתרץ עפ"י חילוק של הגאון ר' חיים סאלווייציק זצ"ל, וקודם לכן אקדים, דהנה הקצוה"ח סימן נ"ה ס"ק א' על האגודה שהבאתי לעיל דפסק אם נדר לקיים במשך שלשים יום וביום דמשלם זמנא נאנס לא מיקרי אונס הקשה מן מס' פתובות דף ב' דתנן אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש ומת בתוך שנים עשר חודש אינו גט, טעמא דמת אבל חלה לא והוכיחו משם דאין אונס בגיטין, ודילמא חלה שאני משום דהנה יכול לבא קודם שחלה אבל מת אינו גט אע"ג דיכול לבא קודם שמת משם דאין

גט לאחר מיתה, אלא מוכח דכל שנאנס בסוף הזמן הנה אונס ע"כ קושיתו, ותירץ הגאון הנ"ל דהא דאמר האגודה דלא מיקרי אונס אינו אלא במתנה לקיים את הנדר בתוך ל' יום דבהכי אמרינו פיון דהיה אמרינו בידו לקיים באיזה יום שהוא מתוך הל' יום ולא קיים אלא בא יום האחרון ונאנס ודאי דלא מיקרי אונס דהא היתה באפשרותו לקיים קודם שאירע האונס, אבל לדוגמא התקדשי לי ע"מ שתשמישי את אבא שלשים יום דהתם ודאי אם נאנסה ביום אחרון הנה אונס, דהא התנאי היה על כל השלשים יום בשלמות ונהרי חסר היומא שאירע בו האונס, וכהאי גוונא אם לא באתי מפאן ועד שנים עשר חודש דאמרינו דאונס דחלה מיקרי אונס אעפ"י שיכול לבא קודם, משום דהתנאי הנה שלא יבא כל השנים עשר חודש הילכף אם הנה יום אחד אנוס לא השלים תנאו, ולא ניכל לומר היה לה לקיים התנאי קודם האונס, דהא לא הנה בידו להשלים התנאי קודם שפלו השנים עשר חודש, מפני שהגט לא הנה גט עד שלא יבא כל השנים עשר חודש.

ועפ"י ז' מתורץ ג"כ קושיתי, דהנה המשנה דערכין הרי יכול לגאול את ביתו קודם האונס קודם שננטמן הלוקח דהא אם רק יפדה פעם אחת שוב חוזר אליו לפיכך אונסא דיום אחרון לא מיקרי אונס, אבל גבי חזקה הרי כל חזקתו הוא על ידי שתיקוהא דמרא קמא כל השלש שנים, כדמצינו ברמב"ן הביאו הקצוה"ח סימן ק"מ ס"ק ה' ונ"ל אין אני סובר בטעם זה דטעמא דחזקה לאו משום איזדהורי דידיה בלחוד אלא פיון דהאי שתק רגלים לדבר כי השדה של המחזיק, אלא שתוף שלש שנים אמרינו ליה למחזיק אחוי שטרף ולאחר שלש פיון דלא מנדהר טפי איתרע ליה האי טענה ואמרינו לא לחנם שתק עכ"ל עיי"ש, א"כ הרי החזקה מתקיימת רק אחר שישתוק המרא קמא שלש שנים שלמות ולא ימחה, וכל השלש שנים צריכין להיות בלא אונס, ואם נאנס אף יום אחד הרי חסר הראיה דשתק שלש שנים דהא לאו כל השלש שנים שתק ברצונו הטוב כי אם ע"י אונס ויומא דאונסא חסר.

ויכמו כן הנה לענין תפילה דהעבירה לא נעשית רק כשיעבור כל שלישי היום ולא יתפלל א"כ צריף שיהא שלישי היום בשלמות ואם יחסר אף רגע לא עבר עדיין כל עבירה כי היה יכול לקיים מצותו אחר כך, לפיכך אם ברגע האחרונה אירע אונס מיקרי שפיר אונס, דהא אין אנו יכולים לאמר היה לה זמן לקיים מצותה קודם, דסוכ"ס קודם לא עבר פיון דאפתי היה לו זמן להתפלל, ואח"כ הרי אירע אונס דלגבי הא בעינו כל שלישי היום בשלמות כמו שבארתי גבי חזקה ודו"ק.

ת ו ש ל ב " עפדי לא להשאיר גיר חלק הנני להדפיס גרגיר חד"ת מאבי זמני הגאון הצדיק מרן שילם הפהן זצ"ל אב"ד דעיר פרוזינאה פ' שמיני להבדיל בין הטמא ובין הטוהר ובין הסיה הנאכלת ובין הסיה אשר לא תאכל, פירש"י בין הטמא גו' בין נשחט חציו לנשחט רובו, ובין הסיה הנאכלת בין סימני טריפה פשרה לפסולה.

יש לדקדק דבבבא ראשונה פתח החומרא בטמא, ובשני פתח בנאכלת היא הקולא, ולפירש"י אתיא שפיר, דבספק טומאה דהיינו ס' בשחיטה לחומרא דמוקמינו לה בחזקת שאינה נבוחה ונהרי היא בטומאת נבילה עד שינודע לה שנשחטה כהוגן להבדילה בבירור

מן הטומאה, לכו פתח להבדיל בין הטמא, וכ"מ שדברה התורה הבדלה היא הבדל נדאי אבל לא הבדל ספק, והיינו שינובדל בבירור מן הטמא הא ספק טמא.

אבל ספק בטריפות אפילו מחיים בתזקת היתר עומדת כמש"כ התוס' פא"ט מ"ג ע"ב ד"ה קסבר עולא פיון דעכ"פ אהני שחיטתה לטהרה מידי נבלה, א"כ א"א לאוקמי' בתזקת שאינו זביחה דהא זביחה היא בנדאי ומוקמינן לה בתזקת פשרה, ע"כ פתח בין הסיה הנאכלת ואם באת לאנסרה שלא תאכל צריף להיות ההבדל ברור אשר לא תאכל, ועיין בפנים יפות שביאר בדרך אחר, ולתנא דבי ר' ישמעאל ר"פ א"ט מ"ב, דנפקא ליה מהכא מקרא דבין הסיה גו' אשר לא תאכל דטריפה חיה א"כ א"א למדרשיה בלא"ה על ס' בשחיטה דההוא בנדאי אינה חיה אפילו הנאכלת, ואדרבא אם ספק אם נשחט רובו של קנה או חציו אם תחיה י"ב חודש יודע שלא נשחט רובו וא"כ לא תאכל עד שישחטנו כהוגן, אבל אם תמות תוך יב"ח תשאיר בספק אולי נשחט רובו וכשרה היתה בעת שחיטתה וע"כ על ספק בשחיטה צריף פסוק אחר לחודיה להבדיל בין הטמא וגו', עכ"ל אותו גאון זצ"ל זכותו יגן עלי.